47

Catharina. Mathea.

van. Loon.

Dordt. den. 5. januarij. 1815.

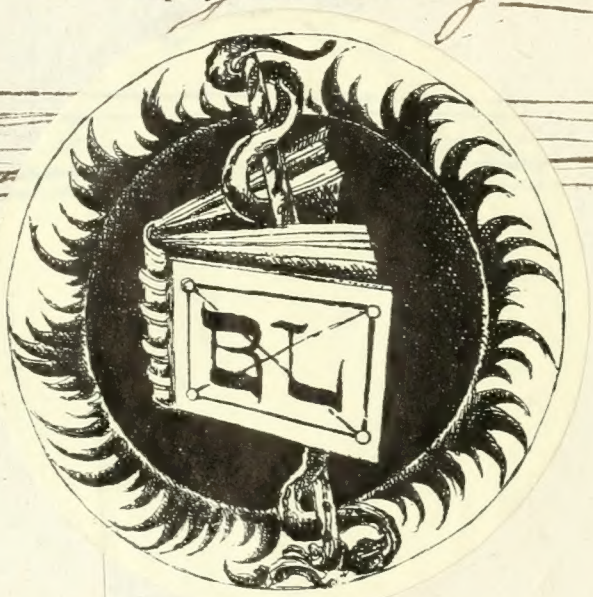

SINRYKE
FABULEN.

SINRYKE FABULEN,

Verklaart en Toegepaſt

Tot alderley Zeede-leſſen,

Dienſtig om waargenoomen te werden in het Menſchelijke en Burgerlijke leeven.

T'AMSTERDAM,

By HIERONYMUS SWEERTS, Boekverkooper op de Cingel, aan de Appelmarkt, 1685.

VOORREEDEN

Tot den

LEESERE.

NAademaal een *Beeld* waarelik geen *Beeld* is, dan voor ſoo veele het ons ietwes *vertoond*, ofte *afbeeld*, dat buiten den *Beelde* in ſig ſelven *moogelik*, *waarhaftig* ende *goed* is; ende dat daar en booven met den *Beelde* eenige vergelijkeniſſe heeft:[a] Soo is in ons een [b] *Denkbeeld* geen *Denkbeeld*, dan wanneer het ons in onſe gedagten een ſoodaanig *weeſen* verbeeld, dat buiten onſe gedagten in ſig ſelven kan beſtaan, [c] dat is, het en zy het in ſig ſelven in der daad moogelik, waar ende goed is.[d] Ende ſoo lange wy daar van nietwes meer denken ofte ſeggen, ſoo hebben wy daar omtrend niet gedwaald; maar ſoo haaſt wy denken, ſeggen, ofte ontkennen, dat ook ietwes ſoodaanigs buiten ons is,[e] ofte niet is, ſoo konnen wy daar omtrend groovelik doolen.

Sulks indien wy ons willen *verſeekeren*, dat wy ons in het naarvorſſen ofte ondekken der *waarheid* van het weeſen ofte niet weeſen eeniger ſaaken, niet bedriegen; het onſe pligt is, wel te onderſouken of de ſaaken, welke door onſe *Denkbeelden* aan onſer *Siele* vertoond werden; ook waarelik in onſe *gedagten* moogelik, ofte ook buiten onſe gedagten ſoodaanige zijn, als ſy ons ſchijnen te weeſen; ende kan die onſe twijfeling niet weg genoomen werden dan met, ofte wanneer, ende ſoo lange, als wy *klaar* ende *beſcheidendlik* begrijpen, dat die ſaaken alſoo buiten

a *Realitas veritas & bonitas objectiva.* b *Idea.* c *Niſi poſſit exiſtere.*
d *Verum & Bonum reciprocantur cum Ente.* e *Realiter exiſtere.*

ons zijn, ofte niet zijn: of wel om met andere woorden te ſpreeken, dat die ſaaken op malkanderen ſoodanig paſſen, dat het een van het anderen kan werden geſ.gt, ſonder dat ſy malkanderen in onſe gedagten vernietigen, ofte dat met der waarheid het een van het ander geſegt werd.[f] Dus is voor ons valſch ende onwaar, dat een *Drie-houk*, *Rond* is, om dat een *Drie-houk* geen *Drie-houk* is, indien hy rond is; ende een *Rond* geen *Rond* is, indien het een *Drie-houk* is. Sulks wy die *woorden* des niet te min uitbrengende ofte hoorende, gants geen *Denkbeeld* [g] daar van hebben konnen; ende ſeggende efter, dat wy het *weeten*, ofte *gelooven*, onwaarheid ſpreeken, ende ons ſelven *bedriegen*. Dus is voor ons waar dat eene *Roos* kan *zijn*, ofte een *Bloem* is, om dat een *Roos* te *zijn*, ende een *Bloem* te weeſen door bequame *Denkbeelden*, in onſe gedagten wel by een gevougd kan werden, ende werd by eene *Rooſe*. [h]

Ende het *Weeſen* ofte de *Waarheid* der geſchaapene ſaaken, voor ſoo veele die in onſe gedagten *vertoond* werden, ofte buiten ons zijn, dus uitgevonden hebbende; ſoo konnen wy voort treeden om te onderſouken, of die ſaaken *goed* ofte *quaad* zijn, niet in haar eigen ſelfs, want, gelijk vermeld is, in ſoodaanigen ſinne alles dat is, ook goed is; maar of ſy ten opſigte van ons, ofte eenige andere Menſchen, *goed* ofte *quaad* zijn; dat is of ſy ons ende eenigen anderen Reedenlijken Schepſelen eenig *goed* ofte *quaad* ſtaan aan te brengen. Ende een van beiden vaſt geſteld weeſende, ſoo kan men wijder onderſouken, of dat *goed*, ofte dat *quaad* is, ten opſigte onſes *Lighaams*, ofte ten opſigte onſer *Siele*, [i] met ons te *vleyen* ofte te *quetſen* ende te ſmerten, *aangenaam* ofte *onaangenaam* te zijn;

f *Prædicatum vere de ſubjectio dici poſſe, aut dici.* g *Idea.* h *Sie Ren. Deſcartes Meditatien.* i *Phyſice aut Naturaliter.*

zijn; dan of, het zy wy, ofte andere Menſchen, daar meede bevoordeeld werden.[k]

Het gunt onſen *Lighaame* ende onſer *Siele* aangenaam ofte ſmertelik is, gevoelen alle Menſchen aanſtonds voor het teegenwoordigen. Ende is ons daar omtrend niet, dan die eene voorſigtigheid noodig, dat wy ſeer wel op merken, of het gunt voor het teegenwoordigen ons *Lighaam* ende *Siele* ſtreeld ende aangenaam is, ofte quetſt ende onaangenaam is; niet wel voor het *toekoomende*, ſeer ſchaadelik, ofte in teegendeel ſeer heilſaam ſoude werden: want indien *jaa*, ſoo leerd ons de *Reeden*, dat wy niet alleen gaarne eene *kleine* vreugde voor het teegenwoordigen behoorden te willen ontbeeren; om daar naa eene veel *grootere* te genieten, ofte een ſeer groot *quaad* te ontgaan: maar leerd ons de reeden ook, dat wy ſeer gewillig behoorden een *klein* quaad op ons te laaden, om een *groot* goed te verkrijgen: ende dat wy uit *twee quaaden* het een lijden moetende, altijds het *minſten* behoorden te kieſen.

Ende oovermits *alle Menſchen* dit voorgemelden genougſaam op eene ende de ſelve wijſe begrijpen; ſoo zijn door de Oude *Wijſen* veele verſierde *Hiſtorien*, *Vergelijkeniſſen* ofte *Apologen*, *Parabolen* ende *Fabulen* bedagt; om den Menſchen ſulks wel te doen begrijpen, ende ook wel te doen onthouden. Maar om dat alle het gunt [l] naar *Seeden* ofte *Land-beſtiers-Regt*, goed ofte quaad is, door de verſcheidene *Opvoedingen*, ende daar uit ontſtaande teegen malkanderen ſtrijdende *Herts-togten* der Menſchen, ſoo verſcheidendlik van haar werd begreepen; dat de een ſegt [m] voor *hem* ofte in het *gemeen goed* te weeſen het ſelfden, dat de ander meend voor *ſig* ofte in het *gemeen quaad* te zijn; ende

k *Num ſit* Bonum *malum Morale & Politicorum.* l *Moraliter, aut Politice.* m *Privatim aut Publice.*

de naademaal dat die teegen een ſtrijdigheid ſig daageliks oopenbaard in alle gemeene ommegangen der *Menſchen*, als ook omtrend de Regeeringen van *Landen*, *Steeden*, *Huisgeſinnen* ende *Kerken*: Soo is in deeſen den Menſchen ſeer noodig, dat ſy werden geleerd haare Voor-oordeelen, quade Gewoonten ende Herts-togten af te leggen, te veranderen, ende te bedwingen, ſoodaanig, dat ſy niet meer door de ſelven misleid, vervoerd, ende verrukt werden, om het *quaaden* in ſteede van het *goeden* te verkieſen; ende daar en teegen het *goeden*, in plaatſe van het *quaaden* te verwerpen.

Ende oovermits wy *Kinderen* gebooren werdende, alle die verſcheidene *Opvoedingen*, *Voor-oordeelen*, *Herts-togten*, ende *Gewoonten*, noodwendig onderworpen zijn; ende wy der ſelven deugdelikheid ofte ſchaadelikheid niet konnen onderſouken, dan als wy tot eenen rijpen Ouderdom gekomen zijn. Sulks of wy ſchoon na een *rijp* ooverleg, ons oordeel omtrend het gunt *waar* ofte *vals* is, mogten hebben verbeeterd; wy des niet te min omtrend het *goeden* ende het *quaden*, te verkieſen ende te vermijden, door die voorgaande lange gewoonte van onſe Herts-togten geduurig in te volgen, ſoodaanig ſouden konnen werden verrukt, dat wy het *quaden* voor het *goeden* verkieſen, ende het *goeden* voor het *quaden* verwerpen ſouden: Soo is ons inſonderheid ſeer noodig, dat wy, geduurende ons geheel *leeven*, alle onſe Herts-togten wel onderſouken, bedwingen ende leiden; ten einde ſy ons ten *goede* ende niet ten *quade* ſtrekken.

Onder welke Herts-togten alſoo inſonderheid uitſteekt onſe *eigen ſelfs liefde*, ende dat die ook byſonderlik die wijſe *oordeelen*, ende *leeven*, aan welke wy gewoon zijn, ons ſeer doed lieven; ende dat wy daar oover van anderen beeter onderrigt ofte beriſpt werdende, ſchijnen verminderd ende beſtraft te zijn; ſoo werden in het gemeen de Menſchen daar

daar door ſelden *wijſer* ende *beeter*, maar wel misnougd, ende toornig op den geenen die haar dus onderrigt.[n] En-alſoo daar en boven die goede onderrigtingen, als gegrond weeſende op eenige ſoo generale Regulen van *goed* ende *quaad* te zijn, dat die in ſig ſelven ons nietwes lighaameliks ofte figureliks in het byſonder, maar ietwes dat beiden op *geeſtelike* ende *lighaamelike* Saken[o] moeten ende konnen vertoonen; ſoo maken deeſe *Onderrigtingen*, alwaare het alleen daarom, ſelden groote indrukſelen op onſe herſſenen.

Ende bevinden wy daar beneevens in ons ſelven, dat wy onſe eigene gedagten, wanneer ſy ons nietwes lighaameliks verbeelden, ſeer ſwaarelik in onſe geheugeniſſe printen, ende onthouden konnen, dan wanneer wy die aan *woorden*, daar op ſlaande, koppelen; op dat wy die *woorden* in onſe geheugeniſſe geprent hebbende, daar naa op die *woorden* denken, ende ook weederom der ſelve *Saaken* indagtig werden ſouden. Jaa dat meer is, alſoo wy van onſer kindsheid aan, gewoon zijn alle Saaken onder eenige lighaamelijke *Verbeeldingen*[p] te bevatten; Soo bevinden wy desgelijks, dat die onſe Gedagten ende Woorden eenige Saaken beteekenende, geene diepe indrukſelen in onſe herſſenen ofte geheugeniſſe maaken, dan wanneer wy die beiden koppelen aan eenige *Figuren* ofte *Verbeeldingen*, die daar meede ſoodaanige gemeenſchap hebben, dat ſy ons ten allen tijden, als wy des begeeren, aan die ſelve Saaken weederom konnen doen gedenken. Jaa, wy bevinden daageliks in ons ſelven, dat wy op die lighaamelijke *Figuren* ofte *Verbeeldingen* naaweliks konnen gedenken, ſonder met eenen indagtig te werden der Saaken, aan welke wy

n *Facetiæ aſperæ, quando nimium ex vero traxere acrem ſui memoriam relinquunt. item Aſpera quæ profitura jucunda quæ læſura.* C. *Tacit.*

o *Transſcendentalia.* p *Imaginatio.*

die voormaals met onſe gedagten gekoppeld hebben.

Eindelik bevinden wy ook, dat onſe *Eigen-liefde* ende verkeerde *Eergierigheid* ons gemeenelik ſoo ſeer vervoeren, dat, hoewel wy ons eigen ſelven ſeergaarne wel leeren, ende ten deugden beweegen, ofte van onſe gebreeken affchrikken willen, wy des niet te min ſeer noode verdraagen dat het een ander doe.

Ende inſonderheid bevinden wy ſeer waarhaftig te weeſen, dat veele *Menſchen*, ende booven allen de groote ofte magtige *Heeren*, het ſeer eevel neemen, ende harde ſlaagen geeven ofte doen vallen, op den koppe der geenen die haar naar waarheid ende nuttigheid der ſaaken, onderrigt, leerd, beriſpt, ofte beſtraft, wanneer haare gebreeken in het byſonder, ende voornaamelik eeniger groote *Heeren* beriſpt ofte beſtraft werden. In gevolge van het welken onſe Spreekwoorden ontſtaan zijn: ¶ Dat daar nietwes ligter is om doen, dan eenen anderen te beriſpen; ende nietwes ſwaarder om draagen, als beriſpt te werden.

Die my ſeid
Dat my misſteid,
Het is mijn Vriend, al is't my leid.

Den aard der Menſchen, ende inſonderheid der groote *Heeren*, oover ſulks aldus zijnde; ſoo konnen wy de reedenen ſeer wel begrijpen; waarom de Hiſtorie-ſchrijvers, wanneer ſy de geſchiedeniſſen hares tijds met alle omſtandigheeden van *Perſoonen*, *Inſigten*, *Tijden* ende *Plaatſen*, naar waarheid verhaalen; des niet te min, in ſteede van de geenen die aldaar gemeld werden, in het gemeen, ende inſonderheid de Magtigſten van dien, daar door wijſer ende beeter te maken, de ſelven ſeer verbitteren; ende waarom ook de andere *Leeſers*, welken die geſchiedeniſſen ofte

Radion Momeiſtai, é mimeiſtai facilius eſt reprehendre quam imitari.

te ſaaken niet eigendlik aangaan, door die verſcheidenheid der omſtandigheeden, die Saaken alleen op de *Perſoonen*, welke aldaar gemeld werden, ſeer wel, ende ſig ſo wel niet, konnen ter haarer onderrigtinge toepaſſen; dan of ſy ſonder die by ſondere omſtandigheeden waren beſchreeven.

Door alle welke Reedenen, de *Volkeren* die van ouds meeſt onder Tyrannen ende Dwingelanden in het *Ooſten* geleefd, ende dien volgende gevreeſd hebben, met de waarheid ende nuttigheid der menſchelike Saaken te beſchrijven ende te leeren, deſelve *Tyrannen* te vertoornen; *genoodſaakt*, ende de *vrye Grieken* ook daar na vrywillig ten *raade* zijn geworden, de Menſchen in het gemeen van der Waarheid te onderrigten, ten Deugden te raaden, ende van haare gebreeken af te ſchrikken door verſierde *Hiſtorien*, *Apologen*, *Vergelijkeniſſen*, *Paraboten* ende *Fabulen*; om door dat middel de Menſchen te gelijk te leeren ende te vermaaken, ſonder opgemelde afkeerigheid der Menſchen, ende de verbitteringe, ofte haat der groote *Heeren* onderworpen te zijn.[r]

Gelijk wy dat oovervloediglik ſien konnen in de Heilige Schriften des *Ouden* en des *Nieuwen Teſtaments*, welke eerſtmaals *van* ende *voor* die *Ooſterſe* Volkeren geformeerd zijn, ende daar naa ook allen anderen Volkeren zijn voorgedraagen geworden. Alſoo die Heilige verſierde *Hiſtorien*, *Apologen*, *Paraboten*, *Vergelijkeniſſen*, ende *Fabulen*, in dien alle by een vergaaderd, ende naar waardie van dien, behoorelik verklaard waaren; ſoo veel in getaale, ende ſoo *ſin-rijk* van alle goede Leeringen ende Vermaaningen ſouden weeſen; dat daar van een der aldernutſte *Bouken* gemaakt ſoude konnen werden; naademaal het ſelven by alle *Secten* der *Jooden*, *Chriſtenen* ende *Mahometanen*, jaa aan *allen Menſchen* ſeer

r *Et docere volunt & delectare Poëtæ.*

aangenaam, ende aan niemanne aanſtootelik ſoude, ofte behoorde te weeſen. Gelijk wy in deeſen *een* eenig Staalken hebben gegeeven, met de Heilige FABULE der *Boomen* die eenen *Koning* begeerden, ende den gantsonnutten *Doorn-bos* tot die hooge *Waardigheid* verhieven; om dat de andere aller-vrugtbaarſte *Boomen* weigerden die *Hoogheid* aan te neemen; voorwendende dat ſy op ende in ſoodanige hoogte ſtaande, voortaan hare ſeer heilſame *vrugten* niet meer draagen ende voortbrengen ſouden konnen.

Maar om volgens ons voorneemen nu niet meer van de verſierde *Hiſtorien* te ſpreeken, gelijk die ons door eenige *Ooſterſche* Volkeren, ende vervolgens door de Grieken ende Latinen, *Homerus*, *Ovidius*, *&c.* als ook eindelik door oneindelik veele *Romans*, die by allerlei Volkeren ofte in allerlei Taalen werden voorgedraagen; Soo ſullen wy nu alleen van de FABULEN ſpreeken, met die gedagten, dat alle het gunt wy daar van ſeggen ſullen, met ſeer kleine veranderinge, van daar wat *by* ofte *af* te doen; door den *Beſcheiden Leeſere* ook op alle *Apologen*, *Parabolen*, ofte *Vergelijkeniſſen*, ſal konnen werden toegepaſt. Sulks wy ook inſonderheid, om ſoo kort te zijn als een *Voor-reeden* vereiſt, ſeggen; Dat de aard en het weeſen aller FABULEN hier in beſtaat: Naamendlik, dat ſy verhaalen gants *onwaarſchijnelike* Saaken, met *Beeſten* ofte *Planten*, ende andere ſpraakeloose *Schepſelen*, te doen ſpreeken, eene ſoo korte reeden, dat die de geheugenis eenes gemeenen Menſche niet te booven gaat; ende dat daar in ſoo generale ofte gemeene Verbeeldingen ofte Omſtandigheeden werden ter needer geſteld, dat yder *Leeſer* die *Vergelijkeniſſen* met opgemelde *Beelden*, ſeer ligtelik maken, als ook ligtelik toepaſſen kan, ende gaarne wil, op ſoodaanige ſijne ofte anderer Menſchen voorvallen ende ſaaken, naar ende als hem

dat

dat geliefd te doen; alſoo men van alle menſchelijke ſaaken met der Waarheid ſegt, dat ſy twee *Hand-vatten*, eene *regte* eene *ſlinkſe* hebben; ende men van alle Oude FABULEN met meerdere reedenen kan ſeggen, dat ſy *ontallike* veele *aangreepen* hebben: Sulks nieman behoorde te vermoeden, dat alhier door ons eenige FABUL op hem alleen gemaakt zy, ende uitgelegt behoorde te werden: nemaar alſoo de Leeringen ofte Uitleggingen van dien oneindig zijn, ſoo kan een yder voor ſig ſelven de beſte toepaſſing ende uitlegging maaken.

Ende willen de Menſchen dus ook het ſelven allerliefſt op ſig ſelfs uitleggen, duiden ende toepaſſen, om dat die [s] FABULEN der *Ouden* ſig onthouden, van nieman in het byſonder, ofte ook in het gemeen ſcherp ende ſtuurs te beſtraffen, ofte te gebieden; maar door een kluppel in het honderd te werpen, naar men ſegt, dat is al ſcherſende ende al laggende, de Waarheid ſeggen, ende de Menſchen door haare aangenaamheid beweegen, ſoodaanig, dat der FABULEN lighaamelike *Figuren*, waar van ſy ſpreeken, ſeer ligtelik in onſe *Memorie* ofte Geheugeniſſe geprent, ende ſeer lange onthouden konnen werden.

Ende of wy nu met deeſe onſe meeſt *oude* FABULEN, wat breeder ofte omſtandiger uit te drukken, ende de ſelve met eenige onſe *nieuwe* Reedenkaavelinge te verklaaren, opgemeld oogwit aller FABULEN hebben getroffen ofte niet, moet de *Leeſer* oordeelen: alſoo ons niet vougd, meer daar van te ſeggen, dan dat wy, ſoo wel in de FABULEN, als in de *Verklaaringen* van dien, getragt hebben, de Menſchen generale ofte gemeene Waarheeden te leeren,

s *Ridentum Verum dicere quis vetat.* Juvenal. *Quid Rides?* Tantalus *a labris ſitiens fugientia captat flumina, mutato nomine de te* Fabula *narratur* Horat. *Conſcius ipſe ſibi de ſe putat omnia dici,* Cato.

ende alle Deugden aan te raaden. Gelijk wy meede nu daar en booven goed vinden te ſeggen, dat ons *Voorneemen* geweeſt is, veele gemeene Dwaalingen der Menſchen, ſoo hooges als laages-*Stands*, ſonder eenig onderſcheid ofte eenige *Stand* te ontſien, aan te wijſen, ende alle Menſchen ook van veele Ondeugden ofte Gebreeken af te ſchrikken; ſonder dat, het zy met onſe FABULEN, het zy met de *Verklaaringen* van dien, eenige Menſchen, van wat ſtaate de ſelven ook ſouden mogen weeſen, in het *byſonder*, dan die alleen, welke aldaar met *naame* werden genoemd, gemeend zijn.

Sulks indien des niet jeegenſtaande eenig *Leeſer* deeſe FABULEN, ofte ook de Verklaaringen, daar en boven op eenigen Menſche in het *byſonder* mogte koomen toe te paſſen: het ſelven des opgemelden *Leeſers* gencegendheede, ofte onkonde, ofte ook wel aan de ſaaken ſelfs, welke met die FABULEN ſoo groote oover-een-komſt mogten hebben, toegeſchreeven behoorde te werden. Ende ook nieman die ſoodaanige gemeene Dwaalingen ofte Gebreeken, als door onſe opgemelde FABULEN ende Verklaaringen aangeweeſen ende beriſpt werden, in het byſonder onderhaavig is; den *Schrijvere* deeſes, maar aan ſig ſelven die ſijne, ofte ook anderer Menſchen toepaſſing wijten moet. Gelijk meede de ſelve *Leeſer*, wie hy zy, behoorde te weeten, dat † het de allerhoogſte ofte uiterſte *trap* der *Tyrannie* ofte *Dwingelandie* ſoude weeſen, geene FABULEN, ende de gemeene Verklaaringen van dien, te willen gedoogen, ſelfs wanneer die niet dan door eene ſeer generale Reedenkaavelinge, uitgelegd, ende de Uitleggingen niet dan met *oude* Exempelen ofte Voorbeelden, beveſtigd we den.

Wi ders

† *Ora Virtute non metu obturanda. L. Vives Symbola Heroica.*

Wijders moeten wy den *Leeſere* ſeggen, dat ESOPUS met ydere ſijner FABULEN, niet *eene* deugd ende dooling ofte gebrek der Menſchen aanwijſd ofte beriſpt; ende dat ook ſomtijds met verſcheidene van dien, eene ende de ſelve *Deugd* ſchijnd geleerd, ofte het ſelven *Gebrek* beſtraft te werden: Sulks wy ook ſomtijds niet dan *eene* FABUL te gelijk, ende ſomtijds veele van dien aan een koppelende, voorgedraagen, ende verklaard hebben; om te vermijden dat niet *een*, ende het *ſelfden* te meermaalen door ons wierde geſegt. [u]

Ende wel inſonderheid zijn door ons veele FABULEN aan een gekoppeld, om dat in onſe gedagten quam, dat naar den gemeenen *aard* der Menſchen, het *leeven* der ſelver uit veele *werken* en *gebreeken*, welke eene onderlinge groote gemeenſchap, aan een koppelinge, ofte gelijkeniſſe met malkandeten hebben; beſtaat. Sulks wy ook uit dien hoofde te raaden zijn geworden, ſomtijds *verſcheide* FABULEN te gelijk voor te draagen, ende te verklaaren, ten einde het geheel *leeven* ſoodaaniger Menſchen, ende hoe ſy gemeenelik dat leeven ook *eindigen*, aangeweeſen mogte werden. Ende meenen wy ook het ſelven gedaan te hebben in ſoo korte woorden, dat die FABULEN geſaamentlik, in onſe *Memorie* bequaamelik gedrukt ofte van ons geheugd konnen werden.

Dit is alle het gunt dat wy den LEESERE te ſeggen, ende waar van wy hem te waarſchouwen ſouden hebben, ten waare wy eindelik nog goed vonden te ſeggen, dat de *Waan-wijsheid* ons niet ſoo wijd vervoerd, dat ſy ons doed meenen, dat wy in de Uitlegginge aller onſer opgemelde FABULEN, de aller-klaarſte ofte beſte *Leer* ofte *Sin* ſouden hebben aangeweſen; nademaal wy ſeer wel weeten, dat van alle oude

u *Ne crambe repetita* Lectores & Magiſtrum *occidat*. Juvenal.

oude tijden af, door veele *wijſe* ende *geleerde* Mannen, ſeer veele ende *verſcheide* Leeringen ofte Vermaaningen, daar uit getrokken, ende aangeweeſen zijn; ende dat des niet te min, nog altijds niewe, uit de ſelve FABULEN vloejende, aangeweeſen konnen werden. Ende vougen wy eindelik daar by, ſeer wel indagtig te zijn, dat het ook eenen ydere niet min dan ons vry ſtaat, ſulks te doen: Jaa meenen wy, dat het ſeer te beklaagen is, dat door gebreeke van ſulks te doen, ſoo omtrend de *Seeden* der Menſchen, als ook omtrend de *Regeeringen* van *Vrye Landen, Steeden, Huisgeſinnen*, ende *Kerken*, nu eene veel grootere onweetenheid heerſt, als ten tijden der *Egyptiſe, Griekſe* ende *Latinſe Vrye Republiken* gedaan heeft.

Gelijk wy in gevolge van dien, om niet van oudere tijden te ſpreeken, konnen aanmerken, dat byſonderlik in deeſe onſe *Eewe* de *Eenhoofdige Regeering*, ſoo in *Kerke* als in *Staat*, ter onderdrukkinge veeler *Vrye Republiken*, ſoodaanig is doorgedrongen, dat indien geduurende nog *eene* volgende *Eewe*, met die ſelfde treeden by den *Dwingelanden* werd voortgevaaren, ook door geheel *Europa* alle heilſaame *Kenniſſen*, *Weetenſchappen*, goede *Konſten*, *Deugden* ende *Rijkdommen* der *Menſchen*, jaa de Menſchen ſelfs in *getaale*, verminderd ſtaan te werden;[x] Eeven gelijk wy dat nu in *Muskovien*, *Griekenland*, *Turkien*, *Perſien*, *Indien*, *&c.* ſien; ten zy God Almagtig ſulks wonderlik verhoede. *Niſi* Dominus *providerit &* Deus *aliquis ut ajunt e Machina exurdat ut iminici diſſipentur, & avertatur* Omen, *Ne ſint hæ ultimæ* Batavorum Friſiorumque *de ſuâ* Libertate Publicâ Voces.

x *Vacuo volent regnare mundo.*

P. C. P.

BLAD-

BLAD-WYSER.

A.

Fab.		Pag.
18.	DE *Adeler*, *Pauw*, en *Papegaai*.	85
37.	Een *Akster*, *Vogelaar*, ende *Voogelen*.	189
2.	Der *Apen Koningrijk*.	7
46.	Der *Apen Republik*.	261
48.	De *Arend* ende de *Vos*.	255
81.	Een *Arts* ende een *Sieken*.	517

B.

60.	Een *Boer* ende eene *Slang*.	341
43.	De *Boeren*, met hare *Hoenderen*, *Endvoogels*, *Duiven* en *Byen*.	225
88.	De *Boer* ende seeven twistende *Soonen*.	599
84.	De *Blygeestige* ende de *Drouf aard*.	555
4.	De *Boomen* begeeren eenen *Koning*.	17
15.	*Bootsmans* Vertellinge.	71
89.	De *Bye* in den *Bloeme*, de *Vlieg* in den *Honing*.	609

D.

35.	*Diana*, *Acteon*, en sijne *Honden*.	175
82.	De *Dief* ende sijne *Moeder*.	531
20.	De *Distelvink* ende haar *Meester*.	95
85.	De *Dronkerd* ende sijn *Wijf*.	565
33.	De *Duiker* ende de *Landvoogels*.	163

E.

27.	Het *Eekhoorn*, *Armelijn*, ende andere *Dieren*.	133
83.	De *Eekenboom* ende het *Ried*.	543
86.	De *Eesel*, *Aap*, ende *Midas*.	575
47.	De *Eesel*, die een heilig *Beeld* draagd, word ge-eerd.	249
45.	De *Eesel* ende de *Hoovenier*.	237
11.	Een *Eesel*, *Hond* en de *Meester*.	51
66.	De *Eesel* ende het *Paard*.	389
51.	De *Eesel* met een *Leewenhuid*.	275
56.	De *Eesel* sonder *Herssenen* ende *Ooren*.	309

***

BLAD-WYSER.

F.

99. De *Fortuin* ende de *Menſchen*. 703
2. Een *Fransman* ende een *Neederlander*, in't Koningrijk der *Aapen*. 7

G.

14. De *Gans* ende de *Papegaai*. 67
94. De *Gier* ende ſijn *Geboorte-taart*. 657
1. De *Giervalk* ende ſijn *Gewiſſe*. 1
22. De *Gilden* ende eene *Stad*. 103
75. De *Goden* ende een *Afgoden-Dienaar*. 465

H.

46. De *Haan* ende de *Vos*. 243
69. Een *Hert*, ſpiegelende ſijne *Beenen* ende *Hoornen*. 413
67. De *Hond*, *Wolf*, *Schaap*, ende *Teef* met *Jongen*. 397
96. De vlugtende ende ſtaande *Hond*. 675
58. De Hooge ende Laage Boomen. 325

K.

78. De *Kameel* ende de *Os*. 493
95. De *Kawoerde* ende *Daadelboom*. 667
34. Eene *Kat*, *Draak*, ende *Vijl*. 169
23. De *Kat* verſlind den *Haan*. 109
39. De *Kikvors* ende de *Kreeft*. 201
19. De *Kikvorſſen* ende de *Balk*. 89
79. De *Koolbrander* ende de *Laakenbereider*. 501
44. De *Kraai* ende andere *Voogelen*. 231
61. De *Krokodillen* ende de *Koningjens*. 347

L.

7. De *Leew* ende andere onnooſele *Dieren*, met den *Vos*. 33
31. De *Leew* ende eenige verſlindende *Beeſten*. 153
5. De *Leew*, *Eſel*, ende de *Vos*. 23
8. Van den *Leew* ende ſijne *Vrienden*. 37
16. De *Leew*, *Kalf*, *Geit*, ende *Schaap*. 77
36. De *Leewerik* ende ſijne *Jongen*. 181

BLAD-WYSER.

40. De leevendige ende doode *Leew.* 207
100. Het *Leeven* ende de *Dood.* 711

M.

41. De *Man* ende een *Arend.* 213
21. De *Man* ende het *Bos.* 99
98. De *Mieren* ende *Springhaanen*, het *Wild-swyn* ende de *Vos.* 695
26. De *Minnebroeders* ende de *Ambagtsman.* 127
87. De *Monnik* ende de *Abt.* 587
74. De rijke ende arme *Muis.* 455
24. De *Muisen* ende de *Kat.* 115
29. De *Muisen* ende de *Val.* 145

O.

38. De *Ojevaar* ende de *Apotheker.* 195

P.

9. Het *Paard* ende sijn *Ruiter*, als ook het *Hart.* 43
77. De *Posser* ende de *Logenaar.* 481

R.

49. De *Republik* der *Aapen*, ende een *Schipper.* 261
50. Een *Rivier* ende haare *Fonteinen.* 267
74. De *Rijke* ende *Arme Muis.* 455

S.

70. Het *Schaap* ende de *Hond.* 421
32. De *Schaapen*, *Herder*, ende de *Wagthonden.* 157
55. De *Schaapen*, *Verkens*, met haare *Wagthonden.* 301
54. De *Schildpad*, *Haas*, ende *Kikvors.* 295
80. De *Slang*, *Boer*, ende broejende *Hen.* 509
42. De voorsigtige *Slang*, ende andere haar vyandige *Dieren.* 219
53. De *Slang*, *Oogen*, *Ooren*, ende *Staart.* 287
92. De *Snouk* ende andere *Vissen.* 639
57. De *Spinnen*, *Vliegen*, ende *Swaluwen.* 317
90. De *Spraakmeester*, *Olifant*, ende de *Koning.* 619
97. De *Sterrekyker*, *waarsegger*, ende *Toovenaar.* 683
3. De *Swaluwen* ende andere singende *Voogelen.* 13

BLAD-WYSER.

T.

73. De *Trompetter* ende de *Vleedermuis*. 447

V.

6. De *Viervoetige Dieren*, de *Haaſen* ende de *Leew*. 27
63. De *Vijſers* ende het beroerd *Water*. 363
10. Een *Vlieg* ende een *Mier*. 47
96. De *Vlugtende* ende *Staande Hond*. 675
28. De *Vogelaar* ende de *Vogel*. 137
13. De *Vors* ende de *Koe*. 61
64. De *Vos*, de *Bok*, ende de *Boer*. 371
65. De *Vos*, de *Leew*, ende de *Os*. 379
68. De *Vos*, de *Raaf*, ende de *Duif*. 304
72. De gevange *Vos*, ende de *Haan*. 439
30. De *Vos* ende de *Doorneboom*. 149
59. De *Vos* ende de *Haan*. 333
93. De *Vos* ende de *Kraan*. 647
76. De *Vos* ende het *Mom*. 473
91. De *Vos* ende de *Houtkliever*, de ſchreijende *Voogelaar* ende *Krokodil*. 629
62. De *Vos* ſonder *Staart*. 355
12. De *Vrou* biddende voor 't Leeven van *Dionyſius* den *Tyran*. 55

W.

25. De *Water-* ende de *Land-voogels*. 121
17. De *Wolf* ende *Hond*. 81
52. De *Wolven*, als ook de *Schaapen* ende *Verkens*, met haare *Wagthonden*. 281

SIN-

SINRYKE FABULEN.

Doe eenen andere 't gunt gy wild
dat u geſchiede.

1

Se judice nemo nocens abſolvitur.

1. De *Gier-valk*, ende ſyn *Gewiſſe.*

DE *Gier-valk* ſijn leeven ooverdenkende, ende weetende dat hy bequaam was om ſeer hoog ende ſnel, als een *Geeſt*, ten *Heemele* te vliegen, ende dat hy des niet te min liever hadde gewild als een ſnood *Beeſt* langs der *Aarden* ſijne luſten te volgen, met te dooden ende te eeten alle

andére mindere onnooſele Vogelen; Soo quam hem onder anderen te binnen, dat hy *Duiven* ende *Leeweriken*, die niemand beſchadigden, hadde gedood: Jaa dat hy eenmaal den kleinen ſoet ſingenden *Nagtegaal* gevangen hebbende, wanneer die ſeide, jongen te hebben, die, ſonder haare voorſorge, ook ſterven ſouden moeten; derhalven ſeer ernſtig voor haar leeven bad, ende daar by vougde, dat ſy, weegens haare kleente, hem ſeer weinig voedſels ſoude ſtrekken, ende dat hy daarom haar ook het leeven hadde beloofd, onder voorwaarde, dat ſy voor hem in het byſonder een ooverſoet deunken moeſte ſingen; Soo quam, ſeggen wy, den *Gier-valk* te vooren, dat die onnooſele dat welgedaan had, ende dat hy des niet te min onder voorgeeven dat het deunken niet ſoet genoug geſongen was, maar waarelik alleen om ſoo een gering lekker beetjen te genieten, haar verſlonden had. Sulks hy ſig beſoedeld ſiende met ſoo veeler onnooſeler Dieren bloed, welk hy moorddadig vergooten had, voor nam ſig te beeteren, ende tot dien einde een ſtil ende afgeſonderd leeven te leiden, om *boete* van ſijner voorgaande boosheid te doen. Maar ſig daar oover van ſijne Makkers beſpot ſiende, ende vermerkende dat hy de onnooſele *Vogelen*, om dat ſy hem nog ſoo niet betrowden, tot geene niewe Makkers konde verkrijgen, ſoo viel hem deeſe niewe wijſe van leeven al te moejelik, ende begaf hy ſig weederom tot rooven ende bloetvergieten, tot dat hy eindelik ſoo ſeer beeſig zijnde met eenen onnooſelen Vogel te verſlinden, dat hy den aankoomenden *Vogelaar* niet vermerkende, daar van gevangen wierd, ende ellendiglik ſtorf, als een oovertuigde van verſcheide euveldaden, die hier naa niet meer barmhertigheid te hoopen ende te verwagten had, als hy aan anderen had beweeſen.

Uit-

Uitlegging *der* Woorden.

GIER-VALKEN *zijn Menſchen van ſeer groot verſtand ende magt, die ſig gewennen, van Roven ende Moorden der Eenvoudigen ende der Swakken te leeven.*

DUIVEN, LEEWERIKEN, NAGTEGALEN, *zijn menſchen van gering verſtand, die haar leeven naar de mate haarer kenniſſe ten voordeele van haar ſelven als ook van andere menſchen aanſtellen, ende die haar leevensmiddelen ſouken, ſonder andere menſchen te beſchadigen.*

DE *Oude Wijſen* leeren ons, dat onder Godes oneindelik veele ſchepſelen, inſonderheid dit onderſcheid moet aangemerkt werden, ten *Eerſten*, dat eenige zijn *Geeſten*, wiens weeſen beſtaat in vernuftig ende Reedenkaavelende, als ook onſtervelik te zijn, welke derhalven vry zijnde van alle lighamelike beweegingen nog eeten, nog drinken, nog voortteelen. Ten *Tweeden*, dat eenige zijn domme *Beeſten*, welke niet dan konſtige lighamen zijnde, alle lighamelike beweegingen, veranderingen ende eindelik der dood onderworpen zijn, ende derhalven onderwijlen met eeten, drinken ende voortteelen ſig ſelven voeden ende onderhouden moeten. Ten *Derden*, dat eenige zijn *Menſchen* beſtaande uyt *Geeſt* ende *Beeſt*, door *Goodes* oneindelike magt ende wonderlike goedheid, ſo wijſelik, by een gevougd, dat ſy als *Geeſten* haren *Schepper* kennen ende eeren konnen, ende daar en teegen ook als *Beeſten* alle veranderingen ende der ſterfelikheid onderworpen zijnde, midderlerwijle door eeten, drinken, ſlapen, kleederen, woningen, voortteelinge, *&c.* ſig ſelven onderhouden mogen. Het welk, indien beiden geſchied, ſoodanig dat deſe menſchelike *Geeſten*, ofte *Sielen* in menſchelike lighaamen woonenden, ende geſaamentlik *eenen Menſch* uitmaakende, gedurende die vereeniginge des *Lighaams* met den *Geeſte*, Godes wijsheid ende goedheid oover-

denkende, ſig hier beginnen gelukkig te maken, tot dat ſy eindelik van haar ſtervelik lighaam ende van alle ongemakken ende ſorgen, daar uit ontſtaande, ontſlagen werden; ſy ook alsdan in der eewigheid Godes wonderlike Wijsheyd, Goedheid, ende Magt, met volkomen Genougen ende Vreugde ooverdenken ſullen. Ende weeten wy daar en teegen, dat *Menſchen* die in dit leeven haaren *Geeſt* ofte *Siele* hebben laten aftrekken van die goede *Geeſtelike* Bedenkingen, om in teegendeel ſig in het geheel oover te geeven aan alle lighamelike *Welluſten*, voor eerſt eenen ſeer drouvigen ſtrijd tuſſen den *Geeſt* ende het *Lighaam* verwekt hebbende, eindelik ſoo veele ongelukkiger als *Beeſten* ſterven, dat by haar, ende niet by den *Beeſten*, ooverblijft eene geheugeniſſe van alle het quaad dat ſy in haar leeven hebben gedaan, ende van alle het genougen dat ſy ontbeeren moeten, om dat ſy het haaſt vergangelike, namelik de *Beeſtelike* ofte *Vleeſchelike* welluſten, voor de *Geeſtelike* ende eewigdurende hebben gekoren. Ende hoe *groot* die eewig-duurende *Drouſheid* ende *Smerte*, daar uit ontſtaande, wanneer deeſe *Geeſt* van den *Lighaame* geſcheiden werd, ſal weeſen; is door ons ſtervelike Menſchen niet meer te begrijpen, dan de *Grootheid* der *Vreugden* die God Almagtig voor den Gelukkigen bereid heeft.

Dit alles in het gemeen geſegt weeſende, ſoo kan een yder ligtelik begrijpen, hoe veel beeter het waare onſen *Geeſt* ende onſe goede *Reedenkavelinge* in te volgen, als teegen de ſelven ſig aan die verkeerde ende haaſt vergankelike groot- ofte hoogheid des leevens, ende *Welluſten* des *Vlees* oover te geven, ende dien volgende meeſt alle den tijd onſes leevens te beſteeden, om oover andere Menſchen te Heerſſen, ofte de luſten onſes lighaams te bejaagen met eeten, drinken, byſlapen, ende andere ooverdaad in kleederen, huishoudinge ende wooninge, &c. het welk niet ondernomen kan werden, dan met in den beginne onſen *Geeſt* te bedrouven, ende daar na *Siel* ende *Lighaam* eewelik verloren te doen gaan.

Maar oovermits deeſe onſe FABUL alleen gewag maakt van Menſchen die door hare vleugelen, dat is, door haaren *Geeſt* ofte *Siele*, ten *Heemele* hadden konnen ſtijgen, ende nogtans liever gewild hebben, door haare welluſten te volgen, ende een *Beeſtagtig*

Ver-

Vermaak te genieten, andere Menſchen te beroven ende der onnoſelen bloed te vergieten, ſoo ſullen wy, om, ſoo veel in ons is, andere Menſchen daar van afkeerig te maaken, onſe gedagten ook nu meeſt aan deſelven toepaſſen, als zijnde warelik de allerbooſte ende *Beeſtagtigſte* Menſchen die op der Wereld gevonden konnen werden; Namentlik, vermits de *Geeſt* ons leerd, dat het de pligt aller Menſchen is, aan anderen nietwes te doen dan het gunt ſy willen dat een ander haar doe; ende dat daar tegen allermeeſt ſtrijd, ſo eene wijſe van leeven, die niet beſtaan kan dan aan andere onnooſele Menſchen geduurig te doen, het allergrootſte quaad dat gedaan kan werden, namentlik haar te beroven, ſchoffieren, ende dooden; ſoo kan ook het ſelven niet geſchieden, ſonder aan ſoodanigen Menſchen een ſtrijd in haer gemoed te verſchaffen, ende haaren *Geeſt* ſulks te bedrouven, dat ſy, om ſig van die drouvige invallen te ontlaſten, biſwijlen voorneemen eene andere betere wijſe van leeven te verkieſen; hoewel, om ſulks werk-ſtellig te maaken, haar door de voorgaande lange quaade gewoonte, geene dan ſeer beſwarelike weegen ofte middelen voorkomen, namentlik, de *eerſte*, ſig van alle oude bekende *Vrinden*, indien onder ſoodanige Booſe Menſchen eenige *Vriendſchap* kan zijn, af te ſcheiden, ende als *Kluiſenaars* op haar eigen ſelfs als *Engelen* te leeven, ſuiverlik naar den *Geeſt*. Want vermits wy Menſchen zijn, ende dien volgende de ſwakheeden onſes lighaams geduuriglik met ons dragen, ſoo krijgen die *Kluiſenaars* in ſoodanige wijſe van leeven ſeer haaſt ſoo groot verdriet, dat ſy in korten tijde tot haare voorgaande wijſe van leeven keeren. Ende wanneer ſy den *tweeden* weg ingaan, namentlik, onder, ende met haare *oude Vrinden* te verkeeren, ofte *nieuwe* deugdſaamer te ſouken, ſoo werden ſy van de *oude* beſpot, ende van de *nieuwe* niet vertrowd. Sulks ſy door ſoodanig verdriet meeſt alle tot haar voorgaande uitſpouſel keeren, ende als ellendige ſlaaven der ſonden geworden zijnde, aldaar haar verderf ſeekerlik des te ſwaarder vinden.

De waarheid van dien ſien wy dageliks aan die Menſchen, welke ſig allangs tot andere Menſchen te *beſteelen*, te *berooven* ofte by geleegenheid te *dooden*, oovergeeven. Namelik, dat veele van dien de eerſte male daar oover in beſlootene hefteniſſe geraakt,

ende naar eenige ſtraffen geleeden te hebben los gelaten zijnde, wel ſeer ernſtig voorneemen, ſig voortaan van ſoo een ondeugend gevaarelik leeven te onthouden: maar dat ſy nogtans gemeenelik alle tot haare voorgaande wijſe van leeven keeren, ende ſeer ellendiglik aan der Galge haar leeven eindigen. Dit ſien wy ook aan veele *Krijgsluiden*, welke in aangrijpende oorlogen, of door gebrek van *Soldie*, ofte door eigene boosaardigheid, veele onnooſele menſchen, Mans, Vrouwen ende Kinderen beroofd, geſchonden ende gedood hebbende, ſomtijds van die gepleegde ſaaken ſoodanig in haar gemoed overtuigd werden, dat ſy voorneemen eene andere wijſe van leeven aan te vangen: maar dat ſy daar omtrend door haare oude gewoonte, ende vermits ſy geene andere wijſe van leeven voor af geleerd hebben, ſoo verdrietig werden, dat ſy in die *oude* wijſe van leeven blijven, ende aldaar haar leeven eindigen.

Het is derhalven de regte ſin deeſer FABULE, dat de Menſchen in het gemeen bequaamheid hebben om ſig tot *geeſtelike* gedagten te begeeven, maar dat de *Heersſugt*, ende de *Welluſten* des *Vlees*, haar ſoodanig vervoeren, ende de gewoonten van dien ſoo kragtig zijn, dat ſy, niet teegenſtaande een laat berow, daar van niet konnende ſcheiden, haar leeven ſeer ellendig plagten te eindigen.

Steek

Steek uw Vinger in der aarde, ende riek in wat lande gy woond.

Asinus ad Lyram.

2. Een *Fransman* ende een *Neder-lander* in den Koningryke der *Aapen.*

EEn *Fransman* ende een *Needer-lander* Reisbroeders geworden zijnde, om vreemde Landen te beſien, quamen eindelik in eenen gants onbekenden Lande der *Aapen*, dat noit by eenige vermaarde *Weereld-beſchrijvers* op haare *Kaarten* was aangeweeſen, alwaar ſy van den *Grootſten Aape* ontbooden wierden, om dat hy deeſe Vreemdelingen ſijne Pragt ende Majeſteit wilde doen ſien: weshalven hy haar op een *Balet* in den Hove ſeer heerlik dede onthalen. Daar naa liet hy haar met ſijne Raden ende

ende andere voornaamſten Hofſtoet op der Jagt rijden, daar ſy de Paarden, Jagthonden, Vogels ende andere Jaag-gereedſchap by elkander ſagen; maar naa het vangen van Wildbraad ging het op een braſſen, ſuipen, hoereeren, tuiſſen ende ſpeelen, met veele vermengingen van vloekken, ſweeren, ende ontugtige woorden: ſulks een deeſer Vreemdelingen, die ſoodanig leeven in ſijnen lande gewoon was te ſien, haaſt vermerkte dat ſy in den lande der *Aapen*, ende niet onder reedelijke Menſchen, gekomen waren, in alle welke ooverdadigheden de *Grootſte* der *Aapen* eevenwel, als de *Meeſter* van alle, nog uitſtak, ofte van alle andere, hoewel met onwaarheid, geſegt wierd uit te ſteeken. Waar op eindelijk volgde, dat deeſe *Aap* haar tot ſig genomen hebbende, eerſt den *Fransman* toeſprak, hem vraagende, hoe hem ſijne Hofhouding, Staat, ende Pragt behaagde? die ſeer haaſt de onverſtandige laatdunkentheid deeſes *Aaps* gemerkt hebbende, ende bequaam zijnde, ſig daar naar ſeer aardig te vougen; hem antwoorde, met verwonderinge ſijne groote wijsheid, welſprekentheid, ende beleid, als ook bequaamheid ten oorlogen, voornamelik in *hem*; ende ook eenigſins uitſteekende in ſijne *Raaden*, gehoord ende geſien te hebben. Dat de kleeding pragtig, het opdiſſen der tafele ende anderen toeſtel ſonder weergaa was: dat hy noit diergelijke Paarden, Jagtvogels, nog Honden had geſien; waar by nog quam dat heerlik vrouweeren, danſſen ende ſpeelen, 't welk alles hem had doen gelooven dat hy in een aards Paradijs gekomen, ende dieshalven geſind was te bidden, dat hy hier als des Konings geringſte dienaar mogt werden aangenomen. Dit alles beviel den *Grooten Aape* ſoo wel, 't was ſoo naar ſijne mond, dat hy den *Fransman* tot ſijnen *Secreten Raad* ver-

verkoos, ende hem met een rijkelik *penſioen* jaarcliks deede verſorgen. De *Grooten Aap* vroeg daar naa den *Needer-lander* op gelijker wijſe: welke, alſoo hy in ſijnen lande van ouds diergelijke wijſe van leeven altijds hadde hooren misprijſen, ende ſelfs ook aldaar gewoon was geweeſt by alle voorvallen met woorden te veragten, ſonder geleerd te hebben, dat als men by ongeluk in den lande der *Aapen* vervald, dat men als dan den *Grootſten Aap* alleſins prijſen, vleyen, ende involgen, als meede ſeggen moet, Aap, wat hebt gy ſchooner Jongen. Derhalven meende deeſe *Neederlander* veel meer eere te ſullen in leggen met de ronde waarheid te ſeggen, als de *Fransman* met ſijne aardige leugens had gedaan; waarom hy den *Aape* antwoorde, in den gantſen Hove geen enkel ſweemſel van goeder Regeeringe geſien te hebben; maar niet als ſotte pragt ende praal, ſuipen, braſſen, hoereeren, ende alle andere vuiligheid, ſulks hy wel bevond dat een *Aap* niet anders als een *Aap*, ende alles wat hy bedreef maar *Aapery*, ende gants niet by het doen van *reedelike Menſchen* te vergelijken, was. Welke waarheid, die men daar ten Hove noit gehoord had, ſoo aanſtootelik was aan den *Grooten Aape* ende ſijnen Raaden, dat ſy deeſen *Neederlander*, die een *hark* een *hark* noemde, als een *Land-verrader* uit ſchoffelden ende om hals bragten. Waar naa de *Fransman*, om aldaar in de weelde te mogen blijven, ende by alle de *Aapen* in groot aanſien te weeſen, ſig niet ontſag ſijnen goeden Reisbroeder te bekladden, ende te ſeggen, oover den *Needer-lander*, door den Kooninge ende ſijne Raaden, ſeer reedelik, eerlik ende wel te zijn gevonniſt ende hy ook by gevolge wel gedood was.

Uitlegging *der* Woorden.

Met APEN, *die onder de beeſten den menſchen meeſt gelijken, ende deſelven ook in haare werken naarbootſen, werden verſtaan de gemeene* Menſchen, *welke wel eene menſchelijke gedaante, ende bequaamheid hebben, om, als waaragtige menſchen, van aller anderer menſchen werken, hoe groot die ook zijn, een goed of waaragtig oordeel te konnen vellen, indien ſy de moeiten wilden neemen om die wel te ooverweegen, maar die des niet te min, om dien arbeid te ontgaen, geduurig op andere* Groote Menſchen *ſien, om deſelven, ſonder eenig verder onderſoek, over haare werken te prijſen, ende, ſoo men ſegt,* naar te Aapen.

Met de GROOTSTE AAPEN *verſtaan wy* Koningen *ende* Vorſten, *die als* Gooden *heerſchen oover ſoodanige menſchen die haar eigen oordeel niet dervende gebruiken, alles wat die* Koningen *ende* Vorſten *doen ende laten, voor iets Goddelijks, Heiligs ende Heilſaams aanneemen.*

Met den FRANSMAN *verſtaan wy hier, Menſchen onder* Koningen *ende* Vorſten *gebooren, ende gewoon te leven; die daarenboven ſoo vaardig van begrip ende lighamelike beweegingen zijn, dat ſy ſig ſeer aardig naar der Koningen ende Vorſten genegentheeden weeten te vougen, ende daar door der ſelver gunſten te winnen.*

Met eenen NEEDER-LANDER *verſtaan wy hier Menſchen in* Vrye Landen *gebooren, ende aldaar ook opgevoed, die traag van begrip ende beweegingen zijn, ende derhalven by haare oude gewoonten van leeven ende ſpreeken willende blijven; ſchoon ſy geene ſorge gedraagen hebben om die haare* Vryheid *ongeſchonden te bewaaren; ende daar oover alsdan gemeenelik in ſeer groote ongemakken vervallen.*

WElke *Stellingen* ons aldus wijders doen ſpreeken. Menſchen die ten deele door een goed geſtel van lighaame ende herſſenen, als ook door eene goede volgende opvoedinge, ommegange met menſchen, eigen reeden-kaavelinge, ende ondervindinge, ſoo verre gekomen zijn, dat ſy ſig ſelfs goede *Regulen* om *wel te oordeelen* ende te leeven voorgeſchreeven, als ook volgens deſelve eenigen tijd geleefd hebben, vinden ſig deswegen in haar

haar gemoed ſoo geruſt geſteld, dat ſy gemeenelik ſeer genegen zijn, oopen-hartig te leeven, als ook aan ende van andere menſchen *reeden* van haar doen ende laaten te geeven, ende te hooren, ſonder die menſchen door eenige *Authoriteit* ofte Magt te willen *dwingen*, ofte van deſelve tot eene andere wijſe van leeven gedwongen te willen werden. Dit zijn die alleſins *Eedele Sielen*, welke in *Republijken* naar *Reeden* ende *Wetten* hunnes Vry Vaderlands leevende, ten hoogſten gelukkig ende prijswaardig zijn, ende die daar en teegen onder *Eenhooſdige Regeeringen* ſeer beſwaarelik gelee den werden, om dat aldaar het onreedelik *Want het Ons alſoo gelieft*, boven alle reeden geſteld werd, van *eenen Heere* die alleſins ſijne *luſten*, ende ſeer ſelden goede reedenen volgende, des niet te min van alle de Onderdaanen ſeer wijs ende deugdſaam te zijn, vermaard werd. Met dit onderſcheid nogtans, dat de *meeſte onweetende* ende *traage menſchen*, als van nature *ſlaven* zijnde, meeſt altijds gelooven, waarelik ſoo een loffelik *Heer*, als de maare is, te hebben; terwijle andere, het zy oude Ingeſeetenen, het zy Vreemdelingen, die vaardig van begrip ende uitwerkingen zijn, ſeer haaſt ook de *gebreeken* des Konings ofte des Vorſten merken, ende geleerd hebben, wat hy allermeeſt haat of bemind. Zulks vermits deeſe ſchrandere vlugge menſchen, ſig geenen vaſten Reegel van leeven voorſchrijvende, bemerken, dat ſy, met alleſins den Koning in te volgen, desſelven gunſte verkrijgen, ende ſig daar door boven haare meede-Onderdaanen verheffen ſullen konnen, alle haare groote bequaamheeden, die ſy hebben, om wat vaardigs uit te vinden, te veinſen, te vleyen, te liegen ende te bedriegen, gebruiken, om dat haar oogwit te bereiken, waar door ſy ook bynaa in aller Koningen ende Vorſten van *Europa* Hoven ſoo verre zijn ingedrongen, dat veele andere groovere ende tot dat Hoofs-leeven onbequaame volkeren, ſoo dwaas werden, dat ſy van haare oude, ende op ſeer goede gronden geboude wijſe van leeven afgaan, om die regt aardige *Aapen*, ſeer onaardiglik *naar te Aapen*; niet denkende dat by Koningen ende Vorſten de *caracter* van een *Fransman* ende geen ander in waarde kan zijn.

Maar in Landen daar de Ingeſeetenen van ouds gewoon zijn, de *Vryheid*, om naar goede *Reeden* ende heilſaame *Wetten* geruſt te mogen leeven, ſoo hoog te hooren ſchatten; dat ſy om die on-

waardeerelijke ſchat te verkrijgen, ende te behouden, gewillig lijf ende goed in der waagſchaale behoorden te ſtellen, teegen allen die deſelve verminderen ofte beneemen ſouden willen, ſoo gebeurt nogtans in die Landen ſomtijds, dat men aldaar geene goede ordren ende wetten gemaakt heeft, om die ſchat ſeekerlik te bewaaren, ende dat alsdan *een* der *Grootſte Ingeſeetenen*, onder den mantel van *Beſchermer* der *Vryheid* ſpeelende, ſoo eenen grooten aanhang maakt, dat hy oover die onnooſele Ingeſeetenen eene Koninglijke magt bekomt, terwijle de onweetenſten ende driftigſten van dien, niet bemerkende dat haare Vrye Regeering ſoo ſeer verminderd is, daarom haare voor deeſen loflijke oude wijſe van leeven ende ſpreeken behouden willen, ende ſig daar door ten Hove gehaat maaken, ende in veele ongemakken vervallen.

Dit is van oover duiſend jaaren geweeſt het *Caracter* van eenen Grooven *Neederlander*, ſig door *ſtreelen* ende *lievelike* woorden eenen *ſtrop* om den halſe te laaten werpen, ende te gelooven, dat hy daar meede, als ſchijnende eene ſeer koſtelike *goude Keeten* te zijn, te ſijner eere ſal mogen pronken: tot dat hy in teegendeel bevind, dat ſy hem de keele begind te benaawen, als wanneer hy om niet te worgen ende eene ſchandelijke dood te ſterven, ſeer onverwagte ende ongeloovelik groote kraften teegen dien *Stroppe* kloukmoediglik ten werke ſteld; Namelik, op dat wy rond *Hollands* ſpreeken, geene goede ordre ter bewaaringe der gemeene *Vryheid* te ſtellen, ende die *by naaſt* in het geheel verlooren hebbende, ſoo wil nogtans een Needer-lander, om niet *ſlaafs* te *dienen*, alle ongemakken van der weereld gewillig op ſig neemen.

Wat nu de eigentlike *ſin* onſer FABULE zy, meenen wy genougſaam in der Uitlegginge der Woorden te hebben geſegt, ende dat het dien volgende ondienſtig is, hier op den einde daar meer van te ſeggen, dan dit alleen, dat die als een *Vry* ende *regtſchaapen Menſch* wil ſpreeken, ſig ſeer ſorgvuldiglik wagten moet, van in den lande der *Aapen* te reiſen, ende nog veel meer, van in ſijnen eigen Vryen Vaaderlande een *Koningrijke* der *Aapen* te ſtiften.

Die

Die niet te raaden is, is niet te helpen.

Omnes ignorantia cum arrogantia perdit.

3. De *Swaluwen* ende de andere *ſingende Vogelen.*

DE *Swaluwen*, geſelſchap gemaakt hebbende met de onnooſele *ſingende Vogelkens*, ende weetende ſig naar den eis der ſaaken ende tijden te vougen, door haare konſt van hoog ende laag, als meede jaarliks ſnel van de eene in de andere wereld te vliegen, ende middelerwijle op het doen der menſchen wel te letten, hadden ook veele der ſelven konſten geleerd, ende onder anderen, hoe ſy van Hennip ofte Vlas netten wiſten te maaken, ende daar meede de ſingende Vogelkens gewoon waren te vangen; Sulks wanneer ſy t'haarer aankomſte in de Lente ſaagen dat de menſchen aldaar Linſaat ende Kennip ſaaiden, ſy ſig ook verpligt vonden, opgemelde *Vogelkens* te raaden, aenſtonds op die beſaaide akkers te vliegen, ende alle het ſaad op te

eeten; op dat ſy door een ſoo ligt middel ſig van der dood bevrijden, ende te gelijk overvloedig voeden, ſouden konnen: Maar deeſe altijds eeven laag, in den ſelve lande vliegende, ende derhalven onkondige Vogelkens, laatdunkende werdende, ende nijdig zijnde, naamen qualik dat deeſe *Niewelingen* meenden meer als ſy te weeten, wat haar dienſtig ofte ondienſtig was: waarom ſy haar beſpotteden ende uitlagten. Het welk de *Swaluwen* verdrougen ende efter by de Vogelkens bleeven, op hoope dat het ſaad, als ſomtijds by een quaad jaar gebeurd, in der aarde ſoude rotten. Maar daar naa ſienden dat het ſeer meenigvuldig opquam, oordeelden ſy verpligt te zijn, de Vogelkens dus aan te ſpreeken: Goede *Geſellen*, het eerſte middel om met kleinen arbeid ende groote baat ons voor de ſtrikken der menſchen te bevrijden, hebt gy verſuimd, nu is nog een ende geen ander overig, namentlik, met alle magt op de teedere Hennip ende Vlas te vallen, ende die uit te roejen; het welk ons wel moejelik om doen, ende ons dat kruid ten voedſele niet ſtrekken ſal, maar vermits ons leeven daar aan hangd, ende nu geen ander middel ooverig is, ſoo raaden wy u ernſtig, aanſtonds dien arbeid te onderneemen eer het kruid te ſterk geworteld, ende voor ons onuitroejelik zy. De *Vogelkens* deeſen raad gehoord hebbende, ſeiden, dat ſy ſeekerlik ſtrekte om haar ſeer te doen arbeiden, ende door gebrek van voedſel magteloos te maaken; terwijle onſeeker was, of de menſchen ooit van dat kruid netten breiden ende haar daar meede vangen ſouden. De *Swaluwen* derhalven bemerkende, dat haare raad niet alleen veragt, maar ook verdagt wierd; verlieten de *Boſſen* ende *Velden*, ende gingen woonen by den *Menſchen*, onder voorwaarden, dat ſy die met hunnen ſang ſouden vermaaken, ende daar en teegen vry weeſen van alle vervolgingen der

der Menſchen: ſoo dat ſeedert dien tijd de *Swaluwen* in der vryheid woonen by den Menſchen, terwijle de ſelve Menſchen alle de andere *Vogelkens* met netten ende ſtrikken vangen.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met* SWALUWEN, *ſeer wijſe ende ervaarene beſorgde Menſchen.*

Met SINGENDE VOGELKENS, *dwaaſe, vrolijke, ende ſorgelooſe Menſchen.*

WAnneer Menſchen voorbedagtelik *Geſelſchappen* ofte *Maatſchappyen* maaken, om geſaamentlik eenig goed ende vermaak te verkrijgen ende te genieten; ofte om eenig quaad ende eenige ongemakken te ontgaan: ſoo moet het maatſchap zijn tuſſen *Gelijken*, ofte word op het eerſten voorval die *Maatſchappy* gebrooken. Ende is dit niet het gunt deeſe FABUL ons leerd, maar wel dat de meeſte *gemeenſchappen, geſelſchappen* ende *maatſchappyen* onſtaan by gevalle, ſonder ons toedoen, of wel door onvoorſiene haaſtige voorvallen die den menſchen geenen genougſaamen tijd van beraad, om die aan te gaan ofte niet, toelaaten. Sulks daar uit plagt te onſtaan eene groote verſcheidentheid der *Geſellen*; ende dat d'een veel klouker ende ſorgvuldiger als de andere zijnde, nogtans onder de ſelven eene gemeenſchap ofte maatſchappy kan beſtendig blijven, wanneer die onkondigen ende min ſorgvuldigen geſeggelik en te raaden zijn. Maar gantſelik niet, wanneer ſy ſig van den Wijſeren niet willen laaten raaden.

Gelijk men ſiet dat wanneer *ſchrandere*, ſig ſelfs *oeffenende, ervaarene* ende *ſorgvuldige* menſchen, eenige gemeenſchap met *plompe, onkondige leuje* menſchen gekreegen hebben; ſy ook daar door veeltijds voorſien konnen eenige verre afgeleegene ſaaken, die de *plompe, onkondige* geſellen niet voorſien, ende welke ſaaken indien niet tijdelik met gemeene magt ende ſorge afgeweerd werden, de geheele Gemeenſchap verderven ſullen. Derhalven die *Schranderſten* alsdan niet konnen, nogte mogen met goeden gemoede, naalaaten, die verre afgeleegene perikulen, ende hoe dat gemeen verderf voorgekoomen kan werden, in allen ernſt aan haare Geſellen bekend te maaken: Als wanneer ſy gemeenelik bevinden, dat die Geſellen, ten deele door *onkonde*, ende

laat-

laatdunkenheid, ten deele door *nijd* op de betweetende; eerſt dien raad als eene *dwaasheid* uitlaggen. Ende daar naa, als die *Wijſen* het gevreeſd quaad ſiende naaderen, haaren raad nog ſterker drijven, den ſelven raad niet alleen verwerpen, maar ook den raadgeever van ontrouwe verdagt houden. Sulks ſodaanige *wijſe* menſchen alsdan verpligt zijn, om haar verderf voor te koomen, uit die verdervelijke Gemeenſchap ofte Maatſchappye aanſtonds te ſcheiden, al waare het ook met eene andere Maatſchappye aan te gaan met die menſchen van welken het voorgaande quaad gevreeſd wierd; onder beding ende voorneemen nogtans, van haare *eerſte makkers* niet te moeten, nog te willen beſchaadigen.

Ende gelijk dit in alle Gemeenſchappen, Geſelſchappen ende Maatſchappyen bevonden werd waarhaftig te zijn, ſoo bevind men het ſelven meer in eene grootere, ende allermeeſt in de allergrootſte Gemeenſchappen, Geſelſchappen ende Maatſchappyen, daar een ſeer *klein* gedeelte van gemeen goed, ende quaad, dat door aanneeminge van eenen goeden raad, ſtaat verkreegen ofte vermijd te werden; die onkondige loſſe ende nijdige Geſellen, nog min opwekt om die raad, ſtrekkende ten voordeele aller Ingeſeetenen in het gemeen, naar ſijne waardye wel te ooverweegen, ende in teegendeel haare *onkonde*, *laatdunkenheid* ende *nijd* teegen den Raadgeever des te meer gaande maekt, wanneer die nijdige, door ende met dat teegenſtreeven een *weinig meer eigenbaat*, als door het *gemeen* welvaaren der *Maatſchappye*, beoogen konnen.

Ende inſonderheid werd de goede raad der kloukſte ende deugdſaamſte Regenten meeſt veragt in *qualik geſtelde Republyken*, daar ſeer weinige menſchen aan het roer ſitten; alſoo de kloukſte ende deugdſaamſte aldaar gemeenelik van de onweetenſten ende onbequaamſten, ſoo ſeer *benijd* werden, dat niet alleen haare goede raad veragt, maar dat ſy ſelfs in teegenloopende ſwaare tijden, door de bewerkinge haarer nijdige ende ondeugende Meedebroederen, van *ontrouwe* verdagt gehouden werden. Sulks voor die *Vroomſte* Regenten alsdan geen middel om ſig te behouden ooverig is, dan met haare ſiele in lijdſaamheid te beſitten, ende ſig te begeeven onder de beſcherminge van eene beetere Republike, om aldaar te konnen afwagten, dat de tijd ende de drouvige ervaarentheid allen Ingeſeetenen der Republijken daar ſy uitgeweeken zijn, doe ſien, hoe veel beeter het waare geweeſt dien goeden raad gevolgd, als veragt, ende die loffelike Raadgeevers genougſaam, ten verderve der Republike, uit den lande verdreeven te hebben.

Ende meenen wy dit den eigentlijken ſin deeſer FABULE te weeſen, alwaar de *Swaluwen* ſig oover haaren goeden raad veragt ende verdagt ſiende, van haare oude *Geſellen*, namentlik alle de *ſingende Vogelkens*, ſcheiden, deſelve verlaaten, ende by den *Menſchen* gaan woonen. God

God *ſeide tot* Samuel, *met eenen Koning te begeeren, hebben ſy niet u, maar my verworpen.*
1. *Sam.* 8.

Ut nemo doceat fraudis et ſceleris vias, Regnum docebit. Senec. Thieſte.

4. De *Boomen* begeeren eenen *Koning*.

DE hooge *Vrugteloose* ende meeſt voedſel *behouftige* Bomen, den laagſten uit den aard behouftigen ende veragtelikſten aanwijſende, dat de *Vogelen* den *Aarend* tot haare Koninginne, ende de *Viervoetige Dieren* den *Leew* tot haren Koning hadden; vougden daar by, dat ſy niet min als die, met eenen *Doorlugtigen Koninge* behoorden te werden vereerd Ende hitſten ſy de ſelven dus aan, om gelijkelik opſtaanden te begeeren ende te kieſen eenen *Koning* oover alle *Boomen*. Ende niet geheel van allen goeden verſtande ontbloot zijnde, ſoo dagten ſy tot die waardigheid eenen ſeer weinig voedſel behoevenden, maar goede Vrugten-

draagenden Boom te verkieſen; weshalven ſy eerſt den *Olyfboom*, daar naa den *Vygenboom*, ende eindelik den *Wijnſtok* daar toe verkoren: dog overmits die alle ende yder van dien in het byſonder, om eene ende deſelve reeden weigerden die aangeboodene *Heerſchappie* aan te neemen, namelik dat ſy, uit Heersſugt, willende ſweeven hooger ende booven alle andere Boomen, ſeekerlik ſeer veel voedſels ſouden behouven, ende daar en teegen haar onvrugtbaarig ſap verteerd, ofte in onvrugtbaare takken ſoodaanig verſpreid ſoude werden, dat ſy ontaardende, voortaan niet dan ſeer onnut hout, ende geene van haare goede *Vrugten*, waar meede ſy nu Goode ende den Menſchen aangenaam waaren, voortbrengen ſouden konnen: Ende vermits die al te onvoorſigtige *ofte al te behouftige Boomen*, aan deeſe goede reedenen, ſtrekkende om alle *Boomen* van eenen *Koning* oover haar te kieſen, af te leiden, geen gehoor wilden geeven; Soo verſogten ſy ten laatſten daar toe den ſeer behouftigen gants Vrugteloosen, tot timmeren, branden, ende ſchaduwe te geeven onnutten, ende alleſins ſteekenden *Doorn-bos*. Welk des niet te min, ja des te meer ende eerder, deeſe *Heerſchappie* aangenoomen hebbende, als alleen door ſijne *oovergroote* nu hem opgedraagene *magt*, ende door geene de minſte *Deugden*, booven anderen uitſteeken konnende, ook aanſtonds ſijne Koninglike opgedraagene magt gebruikte, met te gebieden, „ Dat alle de andere *Boomen* op hem te vertrouwen hadden, „ ofte dat anderſins vier van hem uitgaan, ende hy alle de „ ongehoorſaame Boomen verteeren ſoude. Welk gebod die Boomen nog willende nog konnende naarkoomen, ſoo ging ook waarelik uit dien *Doorn-Boſſe* vier, welk niet alleen de andere Boomen, maar ook den Doorn-bos ſelfs verteerde.

Uit-

Uitlegging *der* Woorden.

MEt hooge Vrugteloose BOOMEN, *werden hier verſtaan ſeer aanſienelijke dog behouftige ende Booſe Ingeſeetenen.*

Met Geringe veragtelijke BOOMEN, *de geringſte ende altijds behouftige Ingeſeetenen eener vrye Republijke.*

Met OLYF-BOOMEN, VYGE-BOOMEN, *ende* WYNSTOKKEN, *Ingeſeetenen die van haar eigen Inkomſten niet alleen leeven, maar ook aan allen anderen uit die haare Inkomſten den koſt verſchaffen.*

Met den DOORN-BOS, *een Krijgsman die geene vrugten draagd; ende Koning geworden zijnde, alle het voedſel der Ingeſeetenen verteerd, ende daar en boven haar ſteekt ende verdrukt.*

GElijk men dageliks in *Monarchale* ofte *Een-Hoofdige Regeeringen*, ſiet de waarheid van ons Spreekwoord,

In het Hof,
Word Goud tot ſtof,
Ende ſtof tot Goud:
Wee die daar op bowd.

Naamelik dat veeltijds ſeer behouftige ende ontugtig leevende menſchen, aldaar door quaade konſten, ende ſonder eenige andere haare verdienſten, tot hooge Eer-amten verheeven ende met Goederen opgepropt werden; als ook, dat daar en teegen ſeer deugdſaame, gegoede, ende verſtandige Ingeſeetenen, aldaar ſonder eenige haare ſchuld veeltijds ter needer geſmeeten, van alle haare goederen beroofd, ofte gedood werden: Soo ſiet men ook daar beneevens altijds in *welgeſtelde Vrye Republijken*, dat de gegoede, deugdſaame ende verſtandige Ingeſeetenen, aldaar

haare Goederen ofte Amten ſeer geruſtelik beſitten, terwijle de Spil-penningen, ende alle die door een ontugtig leeven ſig aldaar behouftig maaken, ofte gemaakt hebben, genoodſaakt werden ende blijven, ſig aldaar, volgens de *wetten* der Republike, te draagen, ende ſig te onthouden van andere menſchen te verongelijken, te beſteelen ende te berooven, ofte de ſtraffe daar toe ſtaande te lijden. Het welk ook de reeden is, dat de Aanſienelike, Ondeugende ende Behouftige Ingeſeetenen eener *Vrye Republike*, altijds tragten een *Hoofd* oover de Republike op te werpen, ende ten dien einde alle de geringe ende onweetende Ingeſeetenen, die altijds in ſeer grooten getaale zijn, ende door oproeren ofte binnenlandſe ooreloogen nietwes te verlieſen hebben, aan haaren ſnoere te krijgen, ende teegen de Wettige Regenten der Republike op te hitſen. Ende dit is ook de reeden dat aldaar geene gegoede, deugdſaame ende verſtandige Ingeſeetenen, maar wel eenige behouftige, ondeugende Heersſugtigen, ſig eerſt tot *Hoofd* der Misnougden, ende daar naa tot *Heer* oover de geheele *Republike* opwerpen, ofte laaten indringen. Ende vermits deeſe onſe reedenkaaveling haar oorſprong neemt van eener *Fabule* ofte *Parabole*, ons ſaaken leerende die geſchied waaren, ofte ten deele nog ſtonden te geſchieden, ende van welke geene dan die *Heylige Schriften* gewaagen,* Soo ſullen wy nu ter beveſtinge onſer opgemelde reedenkaavelinge, niet dan de Hiſtorien in de *Heylige Schriften* begreepen, aanhaalen ofte voordraagen.

De *Iſraëliten* ten meermaalen door den kloukmoedigen ende deugdſaamſten Krijgs-Ooverſten, *Gideon*, uit der ſlavernie, waar in ſy gevallen waaaren, verloſt zijnde, begeerden dat hy ende ſijne wettige Afkoomelingen, Soon ende Soons Soon, naa hem, ter belooninge van dien, haar *Heer* ende *Koning* werden ſoude. Ende wees hy het ſelven ſeer ernſtig van der hand af, met woorden op deeſen ſinne uitkoomende: „ In eener Vrye Republike „ mag ende kan geen ander *Heer* ofte *Koning* zijn *dan* de Almoo„ gende God, aan wiens reedelike ende billike Wetten, die hy „ ten dien einde in onſe herten geplant heeft, wy alle gehoor„ ſaamheid ſchuldig zijn. Maar daar en teegen had *Abimelech*, *Gideons* ondeugende *Baſtard-ſoon*, naaweliks ſijnen Vaader *Gideon* ſien ſter-

* *Judic. cap. 9.*

ſterven, of hy maakte de *Sichemiten*, welke ſijns Moeders landsluiden waaren, oproerig, ende huurde daar en booven ondeugende ydele mannen, met welkers hulpe hy *neegen* ende *feſtig* ſijner Broederen, alle *Gideons* wettige *Soonen* weeſende, doode, ſoodaanig dat van *ſeeventig wettige Soonen* deeſes hoog-loffeliken *Gideons*, naaweliks *Jotham* alleen, *Voorſteller* deeſer FABULE, Abimelechs wreedheid ontvlugten konde, terwijle deeſe onnutte wreede *Baſtaard* ſig *Heer* ende *Tyran* oover alle de Iſraëliten maakte. Dog alſoo de *Sichemiten*, hem daar naa niet betrouwende, wanneer hy in haare *Stad* met ſijne krijgs-knegten meende te koomen, buiten der Poorte ſlooten; ſoo beoorlogde, ende handelde hy haar, ja die Stad ſelve ſoo wreedelik, dat hy haar alle doode, de Stad vernielde, ende de plaatſe van dien met ſout beſtroojen deede. Ende ging hy dus voort tot eenige andere ſijne moedwillige oorloogen teegen de Iſraeliten te voeren, ter vermeerderinge ſijner magt; tot dat hy de Stad *Thebes* beſtormende, aldaar door eenen ſteen, geworpen van eener Vrowe, gewond zijnde, ſchandelik quam te ſterven, ende gelijk de *Doorn-Bos* onſer FABULE ons leerd, door ſijnen eigen viere vernietigt te werden, na dat hy de andere Boomen door ſijnen Viere ook verteerd had. *a*

Ende indien wy daar en booven aanmerken dat de Iſraëliten, geduurende haare Republijkſe Regeeringe, onder haaren *Wijn-ſtok* ende *Vygen-boom* geruſtelik ende in verſeekerheid leefden, om dat eenlyder, doende *wat in ſijne oogen regt was*, ofte *met de Wetten oovereen quam*, alsdan van geenen Koninge ofte eenigen anderen *Erfheere* beſchaamd gemaakt, ende qualik gehandeld konde werden: *b* Soo behoorden wy daar ook by te vougen, dat de ſelve *Vrye Regeering* in het gebeel niet meer dan *drie honderd* ende *ſeeventig* jaaren geduurd hebbende, de *Iſraëliten*, geduurende dien tijd, des niet te min een maal *agtentig*, twee maalen *veertig*, ende ook twee maalen *twintig* jaaren naar een, in volkoomene *Vreede* ende *Ruſte* hebben geleefd, ſonder eenige de minſte *Schattinge* aan den Regeerderen der Republike te betaalen. *c* Van welke ſoo lange ende ſoodaanige *ruſt* ende *vreede* der gemeene Ingeſeetenen eener *Monarchale* ofte Een-Hoofdige Regeeringe, onſes weetens in geene Ge-

a *Judic. Cap.* 6. 7. 8. 9. b *Judic. Cap.* 17. 18. 19. 21.
c *Judic. Cap.* 3. 5. 10.

denk-ſchriften des gantſen wijden Weerelds eenige de minſte Exempelen by gebragt konnen werden.

Ende behoorden wy derhalven ook te beſluiten, dat de *Iſraëliten* naamaals eenen *Koning* oover ſig begeerende, *a* van Gode *vierige koolen* ofte *vlammen* uit dien *Doorne-Boſſe*, op haaren eigenen kop ende haare *Hooſden* gebeeden, ende verkreegen hebben. Naademaal eerſt alle de *twaalf Stammen* van *Iſraël* geſaamentlik van eenen ende den ſelven Koninge, daar naa de Stam *Juda* met *Benjamin* ende de *Tien* andere *Stammen* affonderlik door haare Koningen reſpective, van binnen met haare ooverdaad ende *Tirannie*, ofte met *ooreloogen*, die de Koningen verwekten, geduurig geplaagd zijn geworden, ende dat middeler wijle in die Koninglike geſlagten, alle Geile-min, Ontugt, Wreedheid, ende onderlinge Moord is in ſwange gegaan, tot dat eindelik eerſt de *Tien Stammen* met haaren Koninge *Hoſea*, naar *Aſſyrien*, ende niet lange daar naa ook *Jeruſalem* met dien *Heiligen Tempel* verwoeſt zijnde, de Stammen *Juda* ende *Benjamin* met haaren Koninge *Zedekias* als Slaaven naar *Babylonien* vervoerd zijn geworden. *b*

Weshalven eindelik wel te beſeffen is dat deeſe *Heilige* FABUL, ofte *Parabol* der *Boomen*, eenen Koning begeerende; waarelik verſtaan ende toegepaſt moet werden, van ende op alle *Vrye Volkeren*, die eenen *Kooning* ofte *Erf-Heer* begeeren: Mitsgaders van ende op ſoodaanige menſchen, welke ſig oover *Vrye Volkeren* tot *Hoofden*, *Koningen* ende *Heeren* opwerpen, ende indringen, ofte indringen laaten.

a *Sam. Cap.* 8. b *Sie de Bouken Samuel: Kon: Chron:*

De

De Sterkſt heeft allen't halven Regt,
De Swakſt' is een geplaagder Knegt.

Jus in armis opprimit leges timor. Senec. Herc. Fur.

5. *De* Leew, *de* Eezel, *ende de* Vos.

DE felle ſterke *Leew* ende de looſe *Vos*, beide verſcheurende ende vlees-eetende dieren zijnde, maakten te ſaamen een verbond met den onnooſelen gras-eetenden *Eezele*, om ter jagte te gaan, ende gelijke deilinge te genieten in alle het geene ſy op der jagt ſouden magtig worden. Als ſy nu, na verloop van eenigen tijd, eene meenigte wildbraad hadden by een geſleept, wierd eindelik het deilen aan den *Eezele* bevoolen, die om ſijn ſtemmig ende ſeedig gelaat ook de wijſte van hun drien ſcheen te zijn; des begon hy alles, met de grootſte naukeurigheid, die een goed Deiler ſoude konnen in den ſinne komen, naar ſtijl van regtvaardigheid, drie hoopen te formeeren, ofte verſcheidentlik van eenen te leggen; geevende ſoo aan den *Leewe* als aan den *Voſſe* de keure van het gunt ſy voor ſig begeerden, vougende daar by deeſe loffelijke voorwaarden, dat hy ſeer geerne voor ſig wilde behouden het deel dat de twee anderen verwerpen ſouden. De *Leew*, ſwellende van hoogmoed,

moed, als hy ſag dat de *Eezelskop* de woorden van haar Verbond, ſoo als die laagen, verſtond, ſonder ſijne hoog-agtbaarheid daar en teegen in der Schaale te leggen, ofte aan te merken: Ende dat hy, door die nette deilinge, ſig met hem ſcheen te willen vergelijken; ſoo nam hy dat op als eene ſeer ſtrafbaare kleinagtinge, ende doode den *Eezel*, om niet alleen het deel des *Eezels* naar ſig te neemen, maar ook om van hem onder dat dekſel ook een deel ſijner prooje te maaken. Dit gedaan zijnde, beval de *Leew* de deilinge aan den *Voſſe*, die, bedenkende met wien ende waar meede hy te ſchaffen had, het gevangen aas geheel anders opvatte, leggende alle de vette bouten ende *Pater*-ſtukken aan de eene, ende eenige bloote ſchenkels ende kleine ſpieren aan de andere ſijde, met byvoeginge, Dat die braave portie voor den *Leewe*, als *Koninge* der Dieren was, alſoo die warelik *Heer* ende *Eigenaar* van alles zijnde, hy ook alles met Regte mogte naar ſig neemen, ende dat hy daarom de andere maagere ſnippelingen voor hem niet ſoude derven neemen, dan als voor eenen van ſijne *Hoovelingen*, ende in des *Leewen* dienſt zijnde. De *Leew*, van deeſe deilinge verwonderd zijnde, ſprak hem vriendelik toe, ſeggende, Ik ſie, dat gy bequaam zijt, om met den *Leewe* verbonden te maaken, ende die lange te doen duuren, als ook inſonderheid, om hem ſeer groote dienſten te doen. Maar ſeg my, *Broeder*, wie heeft u geleerd, ſoo eene alleſins welvougende deilinge te doen? Daar de *Vos* op antwoorde, dat ſijn eigen goed vernuft ende goede Reeden, als ook inſonderheid de ſchaade van den *Eezel* hem ſoo wijs had kunnen maaken, ende ook waarelik gemaakt had.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den Leewe *werd hier verſtaan een gewaapend eergierig of heerſuchtig menſch, die door andere minder gewaapende met geweld te verderven, ſijn onderhoud ende grootheid ſoekt, dog niet dan onder den* mantel *van* Eere, *ende* Regt.

Met den Vosse *werd hier verſtaan een ſeer loos dog ſwak menſch, die alleſins door* bedrog, *ten verderve van andere menſchen, ſijn voedſel ende onderhoud ſoekt.*

Met

Met den EZELE *werd hier verſtaen een menſch van kleen verſtand, die gewoon is, naar de gronden van billikheid, door ſijnen eigen arbeid ende ſpaarſaamheid ſijn voedſel te ſouken ende te leeven, ſonder iemand anders te beſchaadigen.*

WAar uit wy leeren, dat de menſchen, naar de verſcheidene geſtalteniſſe haares lighaams, ſeer verſcheidentlik g aard zijn, ende ider van dien ſijnen aangebooren aard tragt in te volgen. Als meede dat die aard door goede opvoedinge ende volgende Reedenkaavelinge, ſeer beſwaarlijk ingeto md, ende nog beſwaareliker uitgedreeven werd. Het welk alſoo te weeſen de *Oude Wyſen* ons ſeer overvloedig hebben geleerd, ende wy de waarheid van dien dageliks ondervinden, wanneer menſchen booven haar geenen Regter ofte ſtraffe te vreeſen hebbende, gewoon zijn haaren eigen aard alleſins in te volgen. Sonder eenigſins de Gemeene Billikheid ende de Reeden in agtinge te neemen.

Naamentlik een *ſterk menſch*, die veel bloeds, ende geweldig drijvende groove *geeſten* heeft, ſig in ſoodaanigen ſtande bevindende, omtrend eenen ſwakkeren, ſal ſig gemeenelik niet ontſien, ſijn voordeel uit eenes anderen menſchen ſchaade, jaa ſijn noodig behoud ende voedſel, uit des ſwakkeren verderf te ſouken.

Een *menſch* die *ſwak* van *lighaam* is, veel bloeds ende ſneldrijvende dunne geeſten heeft, ende daar door vaardig ende ſchrander in ſijne gedagten ende uitvindingen is, ſig in dien ſtande geſteld vindende, dat hy oover *bedrog*, te ſijnen voordeele ende ten naadeele eenes anderen gepleegd, niet kan werden geſtraft, ontſiet ſig gemeenelik niet, geduuriglik ſijne ſchranderheid ende quade konſten ten ſijnen voordeele ende ten naadeele, jaa ten verderve eenes anderen, te gebruiken.

Daar en tegen een *menſch*, *grof*, ende *ſterk* van lighame, als ook met groove ende weinige *geeſten* begaafd, ende mitsdien traag in ſijne beweegingen zijnde, als ook kleene kenniſſe ende weinig verſtands hebbende, ſal in alle voorvallen de ſelfde zijn, ende geneegen weeſen, door arbeiden, ſorgen, ende ſpaarſaamheid, ſijnen koſt te raapen, ende ſijn onderhoud of grootheid te ſouken, ſonder eenen andere te beſchaadigen. Of indien hy van deeſe ſijnen gronde afgaat, om met eenige andere menſchen, die gewoon zijn door *geweld* ende *bedrog* hun onderhoud ende grootheid te ſouken, een verbond ter be-

ſchaadigingen van anderen aan te gaan; ſoo ſal hy daar in ſeekerlik ſijn eigen verderf vinden.

Welke *driederley* ſlag van menſchen, ider in ſijne ſoort vergaderd zijnde, ons de *Krijgers*, *Hoovelingen*, *Borgers* ende *Boeren* afbeelden: Als meeſt leevende in volgender wijſe, de *eerſten* door openbaren *gewelde*, de *tweeden* door *bedrog* ende quade *konſten*, de *derden* door ſaaligen *arbeid*, *ſorgen*, ende *ſpaarſaamheid*. Sulks deeſe laatſten van die haare gronden afgaanden, om met die *geweldige* ende *bedriegelike* menſchen eenige *maatſchappie* aan te gaan, ende *verbonden*, ten naadeele ofte ter overwinninge van eenen derden, te maaken, ſy daar in ſeekerlik haar eigen verderf vinden ſullen. Ende werd om deeſen aard van *geweld* onder *ſchijn* van *Eere* ende *Regt* te pleegen, af te beelden, door *Eſopus*, niet gebruikt de perſoon van een *Wolf*, ofte van een *Beer*, waar mede een *wreed* ofte *bot wreed* menſch beduid werd, maar wel de perſoon van een *Leew* ofte *Vos*, waar meede gemeenelik een Koning, Krijgs-Ooverſte ofte Hooveling verbeeld werd.

Gelijk wy dat ook ſien aan *Kooningen* ende *Republijken*, wanneer die, ſteunende op haare groote magt, geneegen zijn haare ſwakkere Nabuuren te ooverweldigen, ende nogtans dat niet doen willen dan onder den mantel van goed *Regt* ende *Eere*. Als nu gebleeken is aan den *Leewe* van *Vrankrijk*, ende voor deeſen gebleeken heeft aan dien looſen *Voſſe*, *Ferdinand* van *Arragon*, wanneer die het magtige *Vrankrijk* verkloekte met eerſt het Koningrijk van *Napels* ende *Sicilien* onder haar tween te verdeelen, ende daar na ook de Françoiſen uit haar aandeel van dat Rhijk van *Naapels* ende *Sicilien* te drijven, ende ſig daar in te zetten. Ende is dat ook wel eer gebleeken aan de magtige *Roomſe Republijk*, alſoo die altijd onder dekſel van eenig *Regt* ende *Eere*, haare Naabuuren aantaſtede, ende onder haar geweld bragt.

Sulks het voor alle *Landen* ende *Republijken*, wiens Ingeſeetenen door arbeid, ſorge, ende onnooſele ommegang met andere menſchen, haar onderhoud ende voedſel moeten ſouken, eene doodelike misſlag ſoude weeſen, ſig met *Koningen* ofte *Staaten*, ter overwinninge van eenen derden, te verbinden. Alſoo, wanneer het ſelven ten beſten gelukt, ende die Naabuur door gemeene Magten overwonnen ſoude weeſen, eindelik die onnooſele Bondgenooten ook tot eenen prooje ſouden werden, der-door *geweld* ofte *bedrog* alles inſlokkende *Kooningen* ende *Republijken*.

Geweld

Geweld ende Gonſt
Breekt Regul en Konſt.

Arma tenenti omnia dat qui juſta negat.

6. De *Vier-voetige Dieren*, de *Haaſen*, ende de *Leew*.

ALle de vier-voetige Dieren, hebbende ondervonden de meenigvuldige ongemakken, die ſy, in't wilde leevende, elkanderen aandeden, vonden goed eene *Republik* te formeeren, ofte op te regten. Waar toe ſy inſtelden, tot *Wetgeevers* ende *uitleggers* der duiſtere wetten, de wijſe ende vroome *Haaſen*, alſoo die veele landen hadden deurreiſt; ende, door hunne naarſtigheid ook in de kenniſſe der taalen, veele ervaarendheid hadden bekoomen: Ende ſtelden die Dieren wijders tot *Uitvoerders* der wel voorgeſtelde *Wetten*, de ſterke ende manhaftige

haftige *Leewen*: meenende dat ſy haare *Republik* ſeer wel beſteld hadden. Maar doen nu deeſe *Leewen* ſaagen, dat de vergaadering der geſaamentlijke viervoetige Dieren, die alleen door den grooten getaale der by een gekoomene ofte te koomene *Leeden* magtig was de *Leewen* oover begaane misdaaden te ſtraffen, geſcheiden was; naamen ſy voor te beletten, dat die Dieren in haare groote Vergaaderinge noit weeder by een quaamen, ende onder ſchijn van de *Wetten* die de *Haaſen* geſteld hadden, uit te voeren, ſoo doodeden ſy voortaan alle de makke beeſten, wanneer ſy volgens haaren aart by een ſchoolden, ende deeden ſulks veel gemakkelijker als van te vooren; haar nu dien waarſchijnelijken lak opleggende, dat ſy als *Oproerigen* by een wilden troppen, om de eenmaal welgeſtelde Regeering te verſtooren, daar ſy in teegendeel ſig nu op de kragt ende op de billikheid der *Wetten* verlieten; ende onnooſelik by een quaamen ten geenen anderen einde, dan om onnooſelik haaren koſt te ſouken. Derhalven ſoo beſtraften de *Haaſen* deeſe Tyrannige *Leewen*, haar vermaanende ende aanwijſende, dat men in eene welgeſtelde Republijke der beſcheidenheid moeſt plaats geeven, ende dat ſulks inſonderheid in agtinge behoorde genoomen te werden van *Regteren*, die ten geenen anderen einde ingeſteld waaren, dan om het onderling geweld aller Ingeſeetenen door ſtraffen te beletten, ſonder ſelfs ſulken geweld ende wreedheden onder ſchijn van de *Wetten* voor te ſtaan, anderen aan te doen, ofte te gebruiken. Maar de *Leewen* ſeer misnoegd werdende, dat die ongewaapende *Haaſen* derfden onderſtaan, om ſelf aan ſoo ſterk getanden ende geklaauden, de *Wet* voor te ſchrijven, ende die te beriſpen; ſpraaken affonderlik met alle de andere verſlindende beeſten in volgender wijſe:

Om.

„ Om dat deeſe waanwijſe *Haaſen* met hunne ſtompe *tong-*
„ *gen*, ende klaaw-looſe *pooten*, niet verſeld dan met ſwak-
„ ke tanden ende naagelen, ons hebben derven voorſchrij-
„ ven *Wetten*, ende daar en booven ons beriſpende, ons
„ ſoo diep in onſe *eere* raaken; Soo moeten wy deeſe ge-
„ leegendheid gebruiken, om haar te leeren, dat ſy alles
„ aan ons ſullen moeten oovergeeven, ſonder ons voortaan
„ iets te weigeren, ende dunkt ons, dat wy aanſtonds den
„ *Haaſen* beh orden aan te ſeggen, dat wy van meeninge
„ zijn, de *wetten* naar ons eigen goeddunken *uit te leggen*
„ ende *uit te voeren*. Het welk door alle die verſlindende Beeſten toegeſtemd zijnde, ſoo wierd dat ook op ſtaande voet aldus den *Haaſen* aangeſegt, welke ſig genoodſaakt vonden te veinſen, het ſelven voor der Republijke ſeer *dienſtig* ende *goed* te keuren: alſo die *Haaſen* terſtond wel gewaar wierden, wat een verſchil daar was tuſſchen hunne weerlooſe mond ende kleene naagelen, ende der *Leewen* ſelle tanden ende klaauwen: waarom ſy, ſoo draa als ſy dit dreigement vernaamen, ſtil ſweegen, of ſpraaken ſoo als het de *Leewen* geerne hoorden, op dat ſy haar leeven behouden, ende nog eenigen tijd de *Naam* van *wetgeevers* te zijn, draagen ſouden moogen. Waar door eindelik den naam van *Republik* der *vier-voetige Dieren* is ondergegaan, ende de *Leewen* eiudelik als *Kooningen* alleen geheerſt, ende ſelf dien naame verkreegen ende behouden hebben in der eeuwigheid.

Uitlegging *der* Woorden.

Met allerlei Vier-voetige DIEREN, *werd hier verſtaan allerley aart van Menſchen.*

De goede Reeden-kaaveling, *eige* Ondervinding, *ende de Staatkundige* Schrijvers, *leeren ons, dat ſoo veele menſchen, ſoo veele hoofden ende ſinnen, die meer haar ſelfs ende haar eigen, dan een ander ende het gemeen, beminnen ende beſorgen. Ende dat ſy derhalven in eene groote onordentelijke Vergaaderinge by een koomende, onbequaam zijn, immers ſeer ſwaarelik eenig gemeen goed uitvinden, ende onmoogelik de Gronden van eene Republik leggen konnen, die ten gemeenen nutte ſtrekken, ende duurſaam weeſen ſal.*

DIt ſien wy hier, daar de *Gras-* of *Vrugt-*, ende geene andere Beeſten eetende, maar van andere gegeeten werdende *Dieren*, in deeſe Vergaaderinge, met de *Verſlindende* by een koomen, ende ſoo onkundig zijn, dat ſy niet vermerken, dat tuſſchen *Eeters* ende *Spijſe* geene dan ſchaadelijke ende dien volgende geveinſde onduurſaame vriendſchap ende maatſchappy gemaakt konnende werden, ſy in teegendeel alle haare gedagten hadden moeten beſteden, om ſig ten beſten, des doenelik, van de ſelven te ſcheiden, ende geſcheiden te konnen blijven; als meede om met haar gelijken vergaaderd weeſende, ter gemeener beſcherminge, tegen de aanvallen der anderen, goede orden te ſtellen, ende eene *Republik*, die met de *Verſlindende* Beeſten geene gemeenſchap wil hebben, behoorden op te regten.

Ten tweeden ſien wy, dat de onnooſele Dieren hier in dwaalen, dat ſy meenen, omtrend het formeeren van haare Republike, voordeels genoug te bedingen, als ſy de *Wetgeevende Magt* aan den *Haaſen* wel wijſen, dog waapenlooſen uit den haaren, beveelen, die wel ſullen willen goede wetten maaken; maar deſelve niet ſullen konnen doen ſtand grijpen; terwijle ſy kieſen, of te immers toelaaten, dat gekooren werde, een fel gewaapende

Leew,

Leeuw, alleen om dat hy ſal konnen, ende daar ſy niet verſeekerd zijn, dat hy ſal willen, om eigen *intereſt*, de goede Wetten wel uitvoeren, ende des niet te min aan hem de uitvoeringe van dien betrouwen, ſchoon ſy weeten, dat hy aanſtonds geholpen ſullende werden van *Voſſen*, *Beeren*, *Tygers* ende *wolven*, als neevens hem alle bloed-dorſtige ende vleeſch-eetende Dieren zijnde, ſy dien volgende de Wetten naar haaren luſt ende wreeden aart, als ook naar ſijne daar meede ſeer wel oover een koomende *Leeuwenaard*, uitvoeren ſal ofte ſullen konnen, ende ook willen: ſonder desweegen van *iemanne*, ofte van eenige *Vergaaderinge* der *Republike*, geſtraft te konnen werden.

Ende ſien wy alle het voormelden onder de menſchen ook altijds, by voorvallen van oproerige Vergaaderingen, in Republiken gebeuren: namelik dat de onkunde aldaar ſoo groot is, dat ſy de *Wetgeevende Magt* nooit ſtellen in handen der geenen die om *eigen* voordeel deſelve, ten voordeel van't *gemeen*, gebruiken ende behouden ſullen willen ende konnen, maar wel in handen van ſeer weinige *beleeſene* ende bereisde, dog ongewaapende Regenten, die wel ſouden willen, maar niet konnen haare goede Wetten doen ſtand grijpen: alſoo deſelve onkunde der Oproerigen, dat veeltijds ſeer behouftige ende ook ſeer quaalik opgevoede Menſchen zijn, gemeenelik ook ſoo groot is, dat ſy ter uitvoeringe der goede Wetten ende heilſaame Beſluiten, maaken een *Aanſieneliк Hooſd*, omtrend welk van tijden ten tijden ſeekerlik ſig vervougen veele *Hovelingen* ende *Krijgslieden*, alle menſchen zijnde, *die niet willen, ofte niet konnen, haar voedſel uit haaren eigen Boodem, ende ſorgen, ofte van den arbeid hunner eigene handen raapen*, maar gewoon zijn, ſeer quiſtig te leeven van het gunt andere Ingeſeetenen met grooter arbeid ende kommer gewonnen ende by een gezaameld hebben. Ende wanneer alles ten beſten gaat, ſoo ſouken die *Hovelingen* ende *Krijgslieden* beiden haar voedſel door *Impoſitien* ende *Schattingen*, welke ſy van die andere ſoo nutte ende noodige Ingeſeetenen trekken.

Sulks veele der ſelven onnooſele ende nutte Ingeſeetenen ſiende, door haare *ongewaapende* Wetgeevers, teegen dat Geweld niet te konnen werden beſchermd, ſig naar andere Landen begeeven. Door alle welke oorſaaken de *Republik*, alsdan ook ſoo onmagtig word,

word, dat die *Wetgeevers* ende dat *Hoofd* met allen ſijnen *Aanhange* ſeer ligtelik door een *Magtiger Nabuur* ooverweldigd werden; of wel dat ſoodaanig aanſienelik *Hoofd*, die magteloose *Wetgeevers*, onder het dekſel van *Crimen Læſæ Majeſtatis* begaan te hebben, doed dooden, ende alsdan alle die andere nutte Ingeſeetenen komt te regeeren naar ſijnen *luſt*, ende ten *genougen* van die onnutte quiſtige ende baldaadige *Hoovelingen* ende *Krygsluiden*; ſonder ſig aan eenige goede *Wetten* ofte ordren ende oude *Gewoonten* der Republike te binden: Ende mitsdien ſig ook de *Naam* van Geweldig *Heer* ende *Kooning* oover die landen ende der ſelver Ingeſeetenen te zijn, toeſchrijft, als ook by andren, ſoo buiten als binnen des Lands, bekomt. Als wanneer alle wijſe *Monden* ende *Pennen* geſlooten ende ſtomp werden, ende de *Vroome betweetende* Ingeſeetenen, alsdan onder die alles verdervende Regeeringe naweliks met ſugten haar verdriet ende misnougen in deeſen moogen oopenbaaren.

Ende meenen wy, dat dit is eigendlik het gunt, welk deeſe FABUL ons wil leeren.

De

De onnooſele betaald altijds het gelag.

Procul a Jove procul a fulmine.

7. De *Leew*, ende andere *onnooſele Dieren*, met den *Voſſe*.

DE *Leew*, oud ende traag geworden zijnde, ende door de ordinaris Jagt geene ſpijſe voor ſig ſelfs ende ſijne *Vrienden*, immers geene genougſaame konnende bekoomen, alſoo ſy in ſeer grooten getaale ende daar en booven alles gultiglik verſlindende ende verteerende Dieren waaren, ſoo leide hy die ſaak oover met opgemelde *verſlindende* ende altijds *hongerige* Dieren. Ende vonden ſy eenſtemmig goed, dat de *Leew* alle Dieren die hy geneegen was te ſlagten, als vol van Vlees ende Vet genoug zijnde, om haar te konnen verſaaden, ten Hove ontbieden, ende haar eene doodwaardige Lak op leggen

ſoude, om onder *ſchijn* van *Regt* haar te mogen dooden. Derhalven ſoo ontbood hy nu dit dan dat onnoſel Dier by ſig; ende die onnooſele gekoomen zijnde, vraagde hy dat *Dier*, of ſijn *Adem* wel van goeden reuk was; het *Dier* dat daar op antwoorde, ende ſeide dat hy ſtonk, wierd terſtond als een vyand ofte laſteraar des *Leews* gedood; of die ter contrarie ſeide, dat de *Adem* des Leews lieflijk rook, wierd als een beſpotter, vleijer, ende leugenagtig Bedrieger, omgebragt; ſulks by naa niemand dien dans konde ontſpringen dan de *Vos*, ſeggende dat hy ſeer *verkoud* was, ende daarom gants niet konde ruiken, ofte eenige kenniſſe van den Adem des *Leews* krijgen: gelijk meede eenige andere *gras-eetende Dieren*, die nooit ten Hoove met den *Leewe* ofte eenige andere *verſlindende Dieren*, eenige de minſte ommegang hadden gehad, ende daar door voor den *Leewe* ende die *verſlindende Dieren*, geheel onbekend waaren gebleeven, door dat middel haar leeven behielden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den Ouden LEEWE *verſtaan wy een Koning ofte Vorſt, wien om ſijne ſwakheid ongeraaden is, ſijnen Nabuur te beooreloogen.*

Met de JAGT, *aangrijpenden oorlog.*

Met de VRIENDEN *des Leews, der Koningen Hoovelingen.*

Met onnooſele DIEREN, *Menſchen die van haar eigen Inkoomen leeven, ende weegens haare Deugden ende Rijkdommen in de oogen der Kooningen ende Hoovelingen koomen, ende gedood werden.*

Met

Met den Vosse, *een voorſigtig Menſch, die met Koningen ende Hoovelingen niet wil te ſchaffen hebben.*

OP welke *Stellingen* aldus gereedenkaaveld werd. Wanneer *Koningen* ofte *Vorſten* ten opſigte hunner naabuurige *Koningen* ofte *Staaten* ſoo ſwak zijn, dat ſy teegen deſelven geenen oorlog onderneemen konnen, dan met een baarblijkelik gevaar, van ſelfs, als ook haare *Hoovelingen*, ooverwonnen ende verſtrooid te ſullen werden, ſoo onthouden ſy ſig gemeenelik van dat middel, waar door ende waar in de magtiger Koningen ende Hovelingen hare *ſubſiſtentie*, vermeerderinge ende roem plagten te ſouken. Namelik te veinſen, dat eenig ſwakker Nabuur haar gehoond ende ſoodanige reeden van toorne gegeven heeft, dat daar van door een oorlog *boet* ende *ſtraffe* genoomen moet werden, op dat ſy onder ſoo een voorgeeven, door het geweld van gehuurde ende *beſoldigde* krijgs-knegten, ende voorneementlik *Vreemdelingen*, niet alleen haare *Vyanden* met toejuiginge aller onnooſele ende ongegoede Ingeſeetenen, ſouden moogen ooverwinnen, ende haare Landen ende Steeden inneemen, maar dat ſy inſonderheid haare eige *Onderdaanen* door *Schattingen* ende *Impoſitien* ofte Inquartieringen van Krijgsknegten, ſouden konnen met eenen ſchoonen ſchijn plukken ende plonderen.

Sulks andere ſwakkere Koningen ende Vorſten, gelijk als hier de *oude Leew* ons voorgedraagen werd, in *Vreede* moetende leeven, ende neevens de *Hoovelingen*, haare pragt ende ooverdaad met haare eigene Inkomſten niet konnende voeden, vermerken, dat middeler wijle de weetenſchappen ende rijkdommen haarer Onderdaanen, door de ſaalige *Vreede* ſoo toegenomen zijn, dat ſy vermoed konnen werden, den grooten Ooverdaad, ende het geweld hunner Kooningen ende Hoovelingen, niet als voor deeſen, wanneer ſy mindere magt, kenniſſe, ende weinige goederen hadden, te ſullen willen draagen.

Derhalven deeſe ſwakkere Kooningen alsdan veelsijds door haare *Hoovelingen*, ende booſe *Bevelhebberen* der *Krijgsluiden*, veeltijds geraaden werden, haare weegens *kenniſſe* ofte *deugd*, ende inſonderheid weegens *rijkdommen* aanſienelijke *Magiſtraaten*, *Raads-Heeren*, ende *Onderdaanen*, in het byſonder aan te taſten, met nu deeſe, dan weederom die, te doen beſchuldigen aan *oproer* ofte *land-ver-*

raad ſchuldig te zijn. Ende indien die beſchuldigden *alsdan* oo-vertuigd konnen werden, dat ſy de gebreeken des *Koonings* ofte ſijner *Hoovelingen* gemerkt, ende daar van met misnougen geſprooken hebben, als die veragtende; ofte indien ſy, meenende door groote vlejeryen haare rijkdommen des te veiliger te ſullen beſitten, oovertuigd werden die Koninglijke *gebreeken*, als of het groote deugden waaren, ſeer gepreeſen te hebben, ſoo weeten des niet te min die beſchuldigers aan ende uit de aller-onſchuldigſte woorden ende werken, ſeer quaade *intentien* te digten, ende nog argere *conſequentien* te trekken, verſeekerende dat die door haar verſierde ſeer quaade *Intentien* geſprooken ofte gedaan zijn. Namelijk oproeriger, ſchimpender, ende ſpottender wijſe, ſoo dat deeſe aanſienelijke, deugdſaame ofte rijke mannen, hoe onſchuldig de ſelven ook ſouden moogen weeſen, ten Regte geſteld, beſchuldigd ende geoordeeld werdende, van geene andere Menſchen, dan die om den Koninge ofte ſijne Hoovelingen te behaagen, geneegen zijn, derſelven wille ofte gebooden altijds in te volgen ende uit te voeren, * ende dat ſy Beſchuldigden dien volgens niet konnen ontgaan ſchuldig verklaard te werden, aan de allergrootſte misdaad van *Gequetſter Majeſteit* in den hoogſten graade, op dat ſy alſoo ten behoeve des Konings ende ſijner Hoovelingen, opgeofferd werdende, lijf ende goed verbeuren, ende de aller ondeugenſte menſchen, ſig daar meede voeden ende vervroolijken ſouden mogen.

Ende derhalven ſo konnen onder ſoodaanige Regeeringe geene ſchrandere ende eenigſins gegoede, als ook inſonderheid geene in eedelmoedige Deugden uitſteekende menſchen, de ſtrikken deeſer Koningen ende Hoovelingen ontgaan, dan met ſig *mal* te veinſen, ofte met onderwijle die *Koningen* ende haare *Hooven* te vlieden, ende met de *Hoovelingen* geene kenniſſe ter weereld te willen maaken. Gelijk de *Vos* ons nu hier gants geene ſijner wonderlijke konſten, maar alleen deeſe voorſigtigheid vertoond, dat hy ſig mal, dat is verkoud te zijn, ende niet te konnen rieken veinſd, ende alleen de laagen des Leeuwen ontkomt, ende geene andere *Dieren* die laagen ontgaan, dan de arme *gras-eetende*, die ten Hoove gants niet bekend zijn, ende met die bloed-dorſtigen gants geene gemeenſchap hebben willen. Het welk wy meenen te zijn alle het gunt deeſe onſe FABUL ons leerd.

* *Micha cap.* 7.

Wat

Wat deed S. Pieter ten Hoove, dan ſijnen Heere, *dat is de* Waarheid *ende* Reeden *verſaaken, liegen ende bedriegen?*

Exeat aula qui vult eſſe pius.

8. Van den *Leewe* ende ſijne *Vrienden*.

DE *Papegajen*, *Aapen*, ende *Voſſen*, de ordinaire ende eerſte Vrienden van den *Leewe*, wierden gewaar, dat de wijſe ende welverſogte *Haas*, ingang by den *Leewe* gekreegen had, ende dat de *Leew* desſelven raad ſoo hoog agtede, dat hy voortaan geenen anderen raad ſijner eerſte Vrienden gebruiken wilde, waaromme ſy alle daar oover ſoo nijdig wierden, dat ſy te ſaamen ſpanden, om een voor een by den *Leewe* te koomen, ende hem aldus de een voor ende de anderen naa, uit eenen monde ſpreekende, te onderregten, ende te doen gelooven,

dat de *Haas* op ſijnen verſtande ſoo groote glorie droeg, dat hy ſeide ende roemde, dat, indien de *Leew* regeerde naar ſijne onderwijſinge, hy alsdan waarelik ſelfs niet, waar wel hy door den *Leewe* oover de andere *beeſten* heerſte, ende dat de *Leew*, afgaande van ſijnen raade, die enkelik ſtrekte om volgens de *reden* ende *billikheia*, ten voordeele van het gemeen, heerſchappye oover andere Dieren te voeren, ende alſoo in tegendeel naar ſijnen *eigen luſt* ende tot ſijn *eigen vermaak* willende regeeren, alwaare het ten verdriete der gemeene *Dieren*, hy het ſelven ſoude doen als een *Tyran*, die men, in ſoo eenen gevalle, gantsgeene gehoorſaamheid ſchuldig was, ofte weeſen ſoude. Het welk aanbrengen de *Leew* gelovende waaragtig te zijn, om dat het eene waarſchijnelijke Saak was, waar van ſoo veele teegen eenen het ſelven getuigden, dat hy teegen alle Regulen van Regten ſonder den vroomen ende onnooſelen *Haas* te hooren in ſijner verantwoordinge, verklaarde hem voor een *Oproer-maaker*, die hy gebood aan lijf ende goed te ſtraffen. Dog de ſaak daar naa onderſoekkende, bevond hy, dat ſijne eerſte Vrienden maar beveinſde Vrienden waaren, ende dat ſy deeſen eenigen *getrouwen* Vriend des *Leewen* door nijdigheid hadden doen dooden; ſoo dat eindelik de *Leew* oud, ende door deeſe voorvallen vreesagtig en ſwak geworden zijnde, wel bevond, dat hy tot ſijner geſondheid, ende om ſijne voorgaande ſterkte te bekoomen, niets ſoo heilſaams konde gebruiken dan Papegaais-tongen, Voſſenherſſenen, ende vet gemeſt Apen-vleeſch, ende geduurig daar op toelag, om deſelven een voor een in ſijn geweld te krijgen. Waarom ſy, die beſt wiſten wat ſy verdiend hadden, het ſelven haaſt gemerkt hebbende, ſig altijds by een hielden, ende in ſijn Hol niet wilden koo-

koomen, om niet van den *Leewe* te werden verſlonden; ende, indien het doenelik waar, door eenige konſten hem voor te koomen, ende ſelver om den halſe te brengen, tragteden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den Leew *hebben de* Ouden *verſtaan een Koning door geboorte, die eenigſins edelmoedig ende verſtandig is.*

Door Papegajen, Aapen, *ende* Vossen, *hebben ſy verſtaan Menſchen, die ongeneegen zijn met arbeiden haaren koſt te raapen, ende daar en teegen tragten van groote Heeren met vleyerije, grillen, wonderlijke konſten ende wreedheden, ooverdaadig gevoed te werden, gelijk* Hoovelingen *ſoodaanige meeſt zijn.*

Door Haasen, *Menſchen die van haar eigen inkoomen, ſonder andere te beſchaadigen, gewoon zijn te leven in der ſtilte, ende nogtans veele Landen bereiſd, als meede veel geleerd, geboord, ende geſien hebben. Dit zijn menſchen die vaſte ende deugdſaame* Maximen *van leven hebbende, niet willen krommen, om gemakkelijker door de weerelt te koomen, ende mogt men die wel* on-Hoovelingen *noemen.*

IN gevolge van het welken alſoo de *Ouden* ons met deeſer Fabule hebben willen vertoonen, een *Konings Hof*, ende alle ſijn *Bedrijf*, ſoo ſullen wy het ſelven aldus kortelijk voordraagen.

Die van *Koningen* gebooren werden, onder die verwagtinge van

van tot mannelijke Jaaren gekoomen zijnde, een Koningrijk te ſullen be-erven; vinden ſig van jongs aan omringd van menſchen jong van jaaren, die geene andere *Maximen* ofte vaſt voorneemen hebben, dan om by alle middelen, hoedaanig die ook zijn mogen, des jongen Heeren liefde ende gonſten te bekoomen; op dat ſy by der ſelven volgende *Succeſſie* in der Regeeringe, van dien nieuwen Koninge, ſoo voor ſig ſelfs als hare maagen, de alleraanſienlijkſte amten mogen verkrijgen. Ende vermits jonge menſchen van teegenwoordige ernſtige ſaaken, als ook van alle ſorgen, voor het toekomende ſeer afkeerig, ende daar en teegen tot welluſten ende lighamelijke vermaaken aanſtonds te genieten, altijds geneegen zijn; ſoo konnen ook geene menſchen haare gonſt ſoo wel verkrijgen ende behouden, dan die de welluſten, daar ſy toe geneegen zijn, ten hoogſten prijſen, ende daar en booven alle aanleidinge geeven ofte middelen verſchaffen, op dat ſy die ten vollen konnen genieten. Jaa dat meer is, indien een deeſer jonge Hoovelingen weet uit te vinden eene *nieuwe* welluſt ofte een vermaak dat ſijn Heer nooit bedagt ofte geſmaakt heeft, ende nogtans onder het pleegen van dien daar in een groot vermaak vind; ſoo werd die *Hooveling* gemeenelik de eerſte ende grootſte *Mingenoot* des jongen Heere.

Dit is de reeden, dat alles wat die jonge Heeren ſeggen ofte doen, ten hoogſten van die Hoovelingen gepreeſen ende naargeaapt werd. Dit is de reeden, dat die jonge Heeren geduurig haare luſten volgen, met ſpeelen, danſſen, jaagen, vliegen, narrepotſen, wat lekkers te eeten ofte te drinken, ende inſonderheid, wanneer ſy eenigſins manbaar werden, met ligte vrouwen te om-armen. Sulks ſy haare jeugd, ſoodaanig als hier vermeld is, hebbende doorgebragt, wanneer haar oude *Vaader* komt te ſterven, geene de minſte kenniſſe hebben, hoe de Onderdaanen behoorden te werden geregeerd. Ende ook geene dan die eerſte jonge welluſtige Vrienden kennende ofte beminnende, alſoo ſy met geene andere menſchen gemeenſaam hebben verkeerd, ſy ook deſelven, ende geene andere met de aller-gewigtigſte Amten der Regeeringe voorſien.

Ende vermits deeſe *gonſt* des *Konings* is de eenige *Afgod*, die deeſe welluſtige ende ooverdaadige Hoovelingen ende Krijgs-Ooverſten naa-

naagejaagd ende aangebeeden te hebben; ende ſy ook gemeenelik ſoo behouftig zijn, dat ſonder die gonſte, tot de uiterſte veragtinge ende armoede vervallen ſouden, ſoo ontſien ſy ſig gemeenelik niet, ter behoudinge van die gonſte, geduurig te ſaamen te ſpannen, om den Koning onweetende te houden, ofte ook, als het te paſſe komt, alle andere die, met hem beeter te onderrigten, haar in den weege zijn, by den Koninge verdagt te maaken, ende van eenige verſierde *Misdaad* te beſchuldigen. Welke Koning geene oogen nogte ooren hebbende dan deezer Hoovelingen, die hem ten deeſen einde genougſaam opgeſlooten, ende van alle andere menſchen afhouden, gemeenelik ſig dus laat verleiden ende verraaden, ende ſig daar van niet wagten kan.

Gelijk men het ſelven allermeeſt ſiet, wanneer by gevalle een verſtandig deugdſaam man, ten Hoove in ſoodaanige hooge Bedieninge komt, dat hy daar door gemeenſaam met den Koninge werd, ende desſelfs gonſte verkrijgt, door eenige behaagelikheid die altijds by der *Deugd* ende *Waarheid* is, ende ſelfs in de oogen der meeſt onweetende Koningen ſtraalt, ſoo lange tot dat die *eerſte Vrienden* des Konings, vreeſende door deeſen *Nieuweling* ingetoomd te ſullen werden, te ſaamen ſpannen, ende eenige middelen bedenken, om aan die Deugden een ſchijn van misdaad te konnen geeven. Want die ellendige Koning, geene andere menſchen in ſijnen Hoove ontmoetende, dan die deeſen deugdſaamen *Nieuweling* haaten ende beſchuldigden, meend ſeer wel te doen, veelen, ten naadeele van eenen, te gelooven; ende den ſelven als de misdaad van *Gequetſter Majeſteit* begaan hebbende, door Regteren, eeven als de Hoovelingen geſind weeſende, te doen veroordeelen ende dooden, ende alle Vrienden des ſelven ten Hoove, jaa ten Lande uit te jaagen.

Dog indien die Koning met eenige de minſte opmerkinge leeft, ſoo bevind hy met der tijd, dat deeſe ſijne Hoovelingen hem verraaden hebben, ende dat hy desweegen by ſijne gemeene Onderdaanen voor eenen *Tyran* gehouden werd, als ook dat deeſe *Verraaders*, des Konings vervremding ende mindering van gonſte, van ende tot haar gemerkt hebbende, ſig alle naar

der opgaande Sonne keeren, ende hem met hulpe ſijns *Succeſſeurs* bedektelik tragten te dooden. Sulks ſoodaanige Koningen, door ondervindinge ende ouderdom vrees-agtiger ende ſwakker geworden zijnde, weeten dat ſy van alle haare Onderdaanen gehaat, ende van haare Hoovelingen ondermijnd werden, maar niet weeten, wie ſy middelerwijle mogen vertrouwen; Waarom ſy ook niet min als de verraderſe Hoovelingen, in geduurige onderlinge vreeſe van gedood te ſullen werden, ellendiglik haar leeven eindigen. Welke onſe Reedenkaavelinge wijders met Voorbeelden te beveſtigen, gants onnoodig is; alſo naweliks eenige *Griekſe*, *Romeinſe*, ofte *jongere Hiſtorie-Schrijvers*, van Koningen- ende Vorſten-Hooven handelende, konnen werden geleeſen, ſonder die in grooten getaale te vinden. Alleenilik ſeggen wy den eigentlijken ſin deeſer FABULE te weeſen, dat ten *Hoove* de onweetenheid ende ondeugd regeerd ſoodaanig, dat alle kenniſſe ende deugd daar uitgebannen, ende uit den Lande verdreeven werd. *Sie Ant. de Guevarra menoſpecio de Corte.*

Wan-

Wanneer ieman is ooverheerd,
't Is tijd dat hy verdraagen leerd.

Facilis deſcenſus averni.

9. Het *Paard* ende ſijn *Ruiter*, als ook het *Hart*.

HEt vrye ende blye *Paard*, ſiende het breedgehoornde *Hart* in de graaſige valleye neevens hem weiden, was niet te vreeden in aller *Vryheid* neevens het *vrye Hart* ſijn voedſel te ſoeken, ende daar en booven dat voordeel te genieten, ook te konnen weiden in de digte boſſen, daar het *Hart*, om ſijne hoornen, niet by konde komen, maar begeerde die *Gemeene* weiden ende boſſen *alleen* voor ſig ſelven te gebruiken; ſprak derhalven met ende verſogt een *welgewaapend Man*, hem ſijnen rug aanbiedende, om het Hart, dat ſnel in't loopen was, te vervolgen ende te dooden, het welk de *Man* ſeer gaarne aangenomen hebbende,

tot ſijn meerder ende beeter gemak voorſtelde de noodſaakelikheid van een ſaadel ende toom te moeten gebruiken. 't Welk het *Paard*, hopende des te ſeekerder het *Hart* te dooden, ende *Heer* ofte *Meeſter* oover alle die graaſige Velden te worden, gewillig toeſtond, oopenende ſijnen mond voor het gebit ende den breidele, als ook ſijnen rug ſchrap ſettende voor den ſaadele. Ende wierd door deeſe middelen het *Hart* ook afterhaald ende gedood. Sulks toen het *Hart* gevangen ende gedood was, het Paard, als meenende des *Ruiters* ende ook ſijn oogwit beloopen ende verkreegen te hebben, verſogt ontſlaagen te zijn van dien laſtigen *Ruiter*: maar de *Ruiter* ſeide, dat hy het *Wild* niet had gedood alleen ten ſijnen voordeele, maar om ſig ſelfs daar meede vrolik te maaken, ende dat hy nog met den *Ruitere* belaaden moeſt blijven, ende daar en boven ook het *Hart* eerſt aan ſijnen huiſe moeſt brengen: ſulk het *Paard*, hoewel ongaaren, het ſelven gedaan hebbende, ten tweeden maale verſogt, dat de *Man* van ſijnen rugge afſtijgen wilde: maar de *Man* antwoorde, dat hy, om het *Hart* te verorberen, brood noodig had, ende vougde daar eindelik by, dat hy nu wiſt hoe bequaam een *Paard* was, om den Menſchen te dienen in ſwaare laſten te draagen ofte die te trekken; ende voor eerſt den *Rosmoolen*; ende dat het ook ſeer *Billik* was, dat een *Beeſt* getemd, ende geleerd wierde, eenen *Menſche* te gehoorſaamen. Waar op het *Paard* begon te ſlaan ende te ſteigeren, meenende ſijnen *Ruiter* af te werpen; maar die ſat vaſt in den ſaadele, ende ſloeg met ſpooren ende ſweep ſoo fel, dat het *Paard*, moede ende mat geworden zijnde, ſig in de *Rosmoolen* liet inſpannen, ende voortaan ſuurelik arbeidende, niet meer voedſels kreeg dan als het dien *Manne*, nu ſijnen *Meeſtere*, geliefde.

Uit-

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met het* PAARD *ende het* HART, *twee aanſienelijke Ingeſeetenen ofte Magiſtraats-Perſoonen.*

Met de Graaſige VELDEN, BOSSCHAADJE, *eene Republik, daar de Ingeſeetenen vry weiden mogen.*

Met de MAN *ende die* RUITER, *een in magt-uitſteekend menſch, die tot* Veld-Overſten *voor eene reiſe ofte voor eene Veldtogt aangenoomen werd.*

Met een RUITER *op ſig te hebben, ende in de* Rosmoolen *te moeten gaan; in* ſlaavernie *te leeven.*

GElijk eene *welgegronde liefde*, die de menſchen ſig ſelven toedraagen, in haar aanſteekt de begeerte, dat andere menſchen van haar wel gevoelen ende ſpreeken, ende dat de geſonde *reeden* haar ook leerd, dat de ſeekerſte weg, om daar toe te geraaken is, alle ſijne kragten in te ſpannen om lofwaardige ſaaken te doen; ſoo is ook kennelik, dat die *Eergierigheid*, als opgemelde loffelijke vrugten voortbrengende, is eene ſeer loffelijke deugd.

Ende vermits de *Heersſugtigheid*, ontſtaande uit eene *verkeerde* of *dwaalende eigenſelfs liefde*, ons veeltijds onder de naame van *Eergierigheid* voorgedraagen werd, ende dat ook de *Heersſugtigen* ſig geerne met den mantel der *Eergierigen* bekleeden, terwijle ſy heersſugtiglik anderen, ende by gevolge ſig ſelven beſchaadigen, waarelik ſeer veragtens waardige Menſchen zijn. Ende eindelik, vermits deeſe FABUL ons eigentlik vertoond het quaad dat de Heersſugtigen anderen ende ook ſig ſelven gemeenelik aandoen; ſoo ſal niet ondienſtig zijn, dat wy het ſelven met meerdere woorden voordraagen.

Een waarelik ende op regte gronden *Eergierig* menſch, is geruſt ende wel te vreeden, als hy lofwaardige werken gedaan, ende dienvolgende te verwagten heeft, dat anderen daar van naar waarheid oordeelen ende ſpreeken ſullen. Ende indien het ſelve hem niet gebeurd, ſoo ſtrekt hem nogtans ſijn eigen gewiſſen voor duiſend getuigen, dat hy die Eere waarelik verdiend heeft. Ende hoe hy daar na meer menſchen vind, die voor ofte neevens hem den *weg* van *Eere* ende *Deugd* ingaan, hoe grooter een genougen hy uit ſijne werken ſchept, ende hoe meer hy in ſijnen goeden weege beveſtigd werd.

Een *Heersſugtige* daar en teegen wil enkel boven anderen *uitſteeken*, ende oover anderen *Heerſchen*, benijd daarom ſijnen meerder, ende haat ſijns gelijken; niet om dat ſy't eenigſins verdiend hebben; maar om dat ſy *meerder* als hy, ofte hem *gelijk* zijn. Veragt ſijn eigen geweeten, ende alle het geen andere menſchen van hem ſouden mogen gevoelen, mits ſy dat niet ten ſijnen naadeele derven uitten.

Ende vermits de *Heersſugt* dien volgende niet op een innerlik geweeten of gevoelen, maar op *geweld* ende *bedrog* gegrond is, ende altijds verſeld is met nijd ende haat; So werd ſijn Meeſter, terwijle hy daar van beſeeten werd, door alle de opgemelde hertstogten ſo ſterk gedreven, om ſijnen *meerder* of ſijns *gelijken* te verminderen of te vernietigen, dat hy ten dien einde veeltijds middelen by der hand neemt, die wel waarelik ſijnen vyanden ſchadelik zijn, maar die daarbeneeven, in ſteede van hem tot meerder aanſien ende heerſchappie by ende oover ſijn meerder ofte gelijken te brengen, hem in teegendeel verminderen ende verderven.

Dit ſien wy daageliks, als voormeld, niet alleen by alle Menſchen in het *byſonder* aangemerkt weeſende, maar ook voornaamentlik in *Vrye Republiken*, daar eenige *Heersſugtige Regenten* ſig niet genougen met ordentelik ende wettiglik, in de Vergaaderingen der Regeeringen, hare ſtemmen neevens hare Meedebroederen te geven, ende met de meeſten te mogen beſluiten; maar die alles na haaren ſinne willende drijven, heimelik ende afſonderlik met eenige andere quaadwillige *Leeden* der Regeeringe te ſaamen rotten, beloften ende Eeden doen, om ten dien einde van buiten eenig *Heer* in die Republike te roepen, ofte te brengen, op dat ſy door dien *Hoofde* hare Meedebroeders ſouden konnen dwingen, volgens haare geneegendheid, te ſtemmen, of die uit der Regeeringe te werpen, of te doen dooden. Ende ſien wy ook dageliks, dat die Heersſugtige Regenten, meenende door het invoeren van ſoodaanig *Hoofd*, haar oogwit verkreegen te hebben, in teegendeel bevinden, dat ſy ſig door die ſchelmſtukken tot *eewiglik verdoemde Slaaven* aan dien Heere verkoft ende verpligt hebben, om alleſins ſijnen wille te moeten doen, ende nooit als voor deeſen in der Vrye Republike haar eigen gevoelen te mogen uitten; In't korte geſegt; wy meenen den eigentliken ſin deeſer FABULE te weeſen, ons te leeren dat ſoo een *Heersſugtig Regent* is waarelik een *Paard*, dat wel een *Ruiter* opneemen, ende het *Hart* doen dooden kan, maar dat ook daar naa eeuwiglik onder dien *Ruitere*, ofte in der *Rosmoolen* gaan moet.

Beeter

Beter by den Uil geſeeten,
Als gevloogen by den Valk.

10

Illuntur in altum ut lapſu graviore ruant.

10. Eene *Vlieg* ende een *Mier*.

EEne *Vlieg* in den *Soomer* eenen *Miere* ontmoetende, ſeide hem, Gy zijt voorwaar een verkeerd ende veragtelik *Beeſt*, want daar gy vleugels hebt om hoog te konnen vliegen, ſoo kruipt gy als een flaauhertige in der *aarde*, ende komt daar niet uit dan om uwen koſt met ſwaaren arbeid te haalen, beſtaande die koſt in geringe aardvrugten te eeten ende waater te drinken. Ik daar en teegen vlieg om *hooge*, ende ſonder eenigen arbeid; ſet ik my aan de alderkoſtelikſte tafelen, eet aldaar de lekkerſte ſpijſe, ende drink uit goude ende ſilvere vaten, de alder-uitgeleeſenſte dranken; ſlaap op purperen bedden, ende kus aldaar de wangen der allerſchoonſte *Vrouwen*. Waar op de

Mier

Mier antwoorde; De Welluſten van pragt, koſtelijke ſpijſe ende drank, ende van ſchoone Vrouwen, die gy onbehoorelik geniet, moet gy wel dier betaalen, met in geduurige ſorge te leeven voor de Waajers, Vlieg-lappen, ende allerlei lijmige ſoetigheden ende dranken, daar gy meede aangelokt ende gevangen werd, ofte daar in verdrinkt: ende alles ten beſten gaande, kond gy in die leedigheid, pragt ende welluſten niet langer leeven dan tot den eerſten *Winter*, als wanneer gy ſeekerlik met ſchande ſterven ſult Ende die gedagten ofte oordeelen, die ik oover uwe op-gemelde Wel-luſten geveld heb, maaken, dat ik met een groot genougen in aller ſeekerheid des *Soomers* my oeffene, om door eenen taamelijken arbeid ſoo veel te vergaaderen, dat ik ende mijn oud ſoet geſelſchap, dat ſig desgelijks van alle nooddruft tijdelik voorſien heeft, des *Winters* daar van ſtil ende geruſt leeven kan.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier met eene* VLIEG *verſtaan, een Menſch die pragtig ende welluſtig leefd; ofte een* Hooveling.

Met een MIER, *een Menſch, die neederig, arbeid- ende ſpaarſaam is.*

Met de SOOMER, *Voorſpoed ofte Jongheid.*

Met den WINTER, *Teegenſpoed ofte Ouderdom.*

WAnneer de Menſchen hebben verkooren eene wijſe van leeven die met haaren aard wel oover een komt, ſoo krijgen ſy met der tijd daar in ſoo een groot behaagen, ende gewennen ſig daar aan ſoo ſeer, dat ſy de gebreeken, welke daar in zijn, niet meer bemerkende, alle menſchen die op eene andere wijſe leeven, beginnen te veragten, daar na te haaten, ende eindelik te beſpotten. Het welken men allermeeſt bevind waarhaftig te weeſen, by die Men-

Menſchen, welkers aard ſtrekt om ſig pragtig te draagen in kleederen ende huishoudinge, om wat koſteliks ende ooverdaadigs te eeten ende te drinken, ende om in alle Welluſten, die het byſlaapen haar kan doen genieten, te leeven. Want haar dat in den beginne ſoo een groot vermaak aanbrengd, dat ſy daar naa niet bemerkende den ſtaart die het naa ſig trekt; maar ooverdenkende dat ſy met het boeten van die luſten, niemanne door geweld ofte bedrog eenige ſchaade ofte onluſt aandoen, daar in nog een grooter behaagen krijgen; ſulks ſy eindelik van ende oover het boeten van die haare luſten derven roemen, ende alle andere menſchen, die met eene ſorvuldige, arbeidſaame ſpaarſaamheid, eene beſette wijſe omtrend hare kleedinge, huishoudinge, ſpijſe, drank, vermaak, ende wettig byſlapen, hebben ende houden, eerſt *veragten* als of het menſchen waaren van klein verſtand, die de weereld nog niet kennen; ende die ſig ofte andere menſchen van ende met haar groot goed geene deugd konnen aandoen. Waarom ſy ook de ſelven daar naa *haaten*, ende eindelik *beſpotten*, ende uitkrijten voor *eenſinnige*, *kaarige*, ofte *gierige Steil-ooren*, die ſelfs geene vreugd genieten, ende ſoo veel in haar is, de vreugd van anderen benijden, beletten, ende ſtooren. Waar teegen dan die menſchen, welke eene neederige arbeidſaame ende ſorgvuldige wijſe van leeven, volgens haaren aard, verkooren hebben, ende ſig daar by wel bevinden, door deeſe veragtinge, haat ende ſpot der anderen, gaande werden gemaakt, om haar voor de oogen te ſtellen, dat ſchoon genoomen ſy in haare pragt, ooverdaad, ende welluſten, voor het tegenwoordigen eene groote vreugd genieten, ſonder ieman door geweld ofte bedrog te beleedigen, dat die haare wijſe van leeven, nogtans den *grond*, daar ſy op gebowd werd, als ook haare *Meeſters* die ſe pleegen, om verre werpt, naademaal ſy door die wijſe van leeven, allangs haar goed opmaken, hare *eere*, *geſondheid* ende *ſinnen* verminderen, als meede eindelik by de eerſte teegenſpoeden, geſteld werden in ſoodaanigen ſtande van *dubbelde* armoede, dat ſy, niet weetende waar van ende hoe te leeven, van hare oude *Geſellen* verlaaten werden, ende alsdan ſig ſchaamende hulpe ende onderſtand te verſouken van die geene welke ſy voormaals veragt, gehaat ende beſpot hebben, ſy ook ſeer haaſt een ſeer ellendig ende ſchandelik einde ſullen hebben. Ende is aan de andere ſijde ook waarhaftig, dat ſy ſpaarſaamen in korten tijde aan die ar-

beidſaame ſpaarſaamheid ſoo ſeer gewennen, dat ſy van tijden ten tijden haar niet alleen ligter ende ligter, maar ook meer ende meer vermaakelik vald, inſonderheid, wanneer ſy in teegenſpoeden, verlies van goederen, ſiekten, &c. bevinden, dat ſy haaren ouden ſtand behouden, ende in haare wijſe van leeven voortgaan, ende haare geſondheid weeder bekoomen konnen, terwijle die pragtige, ſorgeloſe ende welluſtige menſchen, die ſelve teegenſpoeden ende ſiekten niet konnende uitſtaan, ſchandelik ende ſmertelik daar onder beſwijken, ende alſoo haar leeven eindigen.

Ende gelijk wy dit voorgaanden in den gemeenen ommegange der menſchen bevinden waarhaftig te zijn; ſoo bevinden wy het ſelven inſonderheid by de *Hoovelingen*, alſoo die gemeenelik alle hun vermaak ſtellen in *hoog* te vliegen, dat is, pragtig, quiſtig, ooverdaadig ende welluſtig te leeven, ende midderlerwijle alle andere ſpaarſaame ſorgvuldige ende deugdſaame menſchen, het ſy *Eedelen*, het ſy *Borgeren*, het ſy *Boeren*, te veragten, te haaten ende te beſpotten. Ende ſien wy ook dat ſy *Hof-jonkers* door die wijſe van leeven, geene teegenſpoeden konnende verdraagen, met den eerſten verlieſe, haar eigen verderf op haaren halſe haalen, terwijle de andere, welke ſy voormaals veragt, gehaat, ende beſpot hebben, eenige verlieſen doorſtaan, ende des niet te min de ſelven blijven, ende haar alsdan ſmertelik afvraagen, of het niet beeter is in eenen neederigen geruſten ende ſeekeren ſtande *lang* te leeven, ende eindelik met *eere* te ſterven; dan in de allergrootſte weelde ende pragt eenen ſeer *korten tijd* als *Heeren* geleefd hebbende, door ſijne eigene ſchuld in ellenden te vervallen, ende eindelik met *ſmerten* ende met *ſchanden*, als *Beedelaars* te ſterven.

Derhalven wy ook meenen den eigentlijken ſin deeſer FABULE te weeſen, ons aan te wijſen, dat pragtige, ooverdaadige ende welluſtige menſchen, gemeenelik de neederige, ſpaarſaame, ende deugdſaame menſchen veragten, haaten ende beſpotten: ende dat die pragtigen niet dan eenen ſeer korten tijd leevende, in ſmerte ende ſchande koomen te ſterven: terwijle de neederige ende arbeidſaame menſchen dat aanſien, ſig daar meede troooſten, ende lange in ſtande gebleeven zijnde, met eenen geruſten gemoede eerelik komen te ſterven.

Het

Het en is niet eeven eens wie het doed.

11

Tu nihil invitâ dices faciesve Minerva.

11. De *Eezel, Hond,* ende de *Meeſter.*

EEn *Eezel,* ſiende dat een klein *Hondjen,* ſonder eenigen anderen dienſt ofte arbeid te doen, dan met quispelſteerten ende met ſpringen teegen des Meeſters lijve, des niet te min van den ſelven *Meeſtere* ſagt wierd toegeſproken, ende met ſijner hand geſtreeld; Ende dat het *Hondjen* daarenbooven veele lekkere ſpijſe van der tafele ſijnes *Heeren* krijgende, ſig daar meede verſaaden konde, terwijle hy *Eezel* ſeer ſwaren arbeid doen, geringe koſt eeten, ende veele ſtok-ſlagen lijden moeſt. Derhalven ſoo wilde die *Eezel* deſelve *moode* des *Honds* naarvolgen, op hoope, dat hy insgelijks voortaan in leedigheid lekkerlik gevoed ſoude werden, ende ſprong hy ten dien einde insgelijks al quispel-

ſtaartende den *Meeſtere* ter eerſter aankomſte op den lijve. Maar die *Meeſter* deeſe boetſen ende dit gelaat des *Eezels* ongewoon zijnde, ende des ſelfs ſwaarte ende ſterkte gevoelende, maar die goede gedagten des Eezels niet weetende, vreeſde dat hy hem wilde dooden, riep derhalven ſijne Dienaars, dat ſy hem uit doods nooden quaamen redden, ſulks deeſen, den door leedigheid al te weeldig geworden *Eezel*, met felle ſtokſlaagen afgekeerd hebbende, om hem die weelde te verleeren, met ſwaardere Sakken als voor heen beloeden, ende naar der Koorenmoolen ſonden. In vogen hy voortaan van de *Honden* oover ſijne plompheid beſpot, ende van de andere *Eezelen* oover ſijne laatdunkenheid uitgelaggen werdende, met grooter ſchande, in arremoede ende ſpijt ſijn leeven quam te eindigen.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met den* EEZELE, *een uit der aard ernſtig arbeidſaam Menſch.*

Met den HOND, *een Menſch, die bequaam is om met ſchoon praaten, vleyen ende pluimſtrijken, aan de koſt te geraaken.*

Met den MEESTER, *een Menſch, die meerder is als de geene met welken hy omme-gaat. Ende in het byſonder een Koning ofte Vorſt.*

ALle *Dieren* hebben haare byſondere bequaamheeden, waar door ſy ook byſonderlik haar leeven, ende door voortteelinge ook haar geheel geſlagt behouden konnen, ende ook waarelik behouden, ſoo lange yder van dien naar ſijnen ingebooren aart werkt. Ende alſoo de *Menſchen* van Goode almagtig booven die lighaamelijke bequaamheeden, ende byſonderen aart om haar leeven ende het

het menſchelik geſlagt te behouden ende voort te ſetten, ook begaafd zijn met een *vernuft* om te konnen oordeelen, waar toe ſy bequaam zijn ofte niet: ende dat ſy door eene quaade keure hier omtrend te doen, ſoo lange haar leeven duuren ſal, ſchaade ende ſchande behaalen ſullen; ſoo zijn de ſelven ook verpligt, ſig ſelven wel te onderſouken, ende vervolgens te vermijden ofte aan te neemen ſoodaanige wijſe van leeven als met haaren aard meeſt ſtrijd ofte beſt oover een komt.

Ende inſonderheid zijn deſelve menſchen verpligt, ſig ſorgvuldiglik te wagten van te kieſen eene wijſe van leeven die in het geheel tegen haaren aangebooren aard ofte opvoedinge ende gewoonte ſtrijdig is. Ende dat niet alleen om dat de menſchen naar haaren eigenen aard werkende, het ſelven met veel meer innerlik genougen, ende daarom veel beeter, als het gunt, in weederwille van onſe ingeboorene aard, ende dien volgende ook eenigſins door dwang gedaan werd, uitwerken; maar ook om dat die kennelijke uitſpoorigheeden omtrend de verkieſinge onſer niewe wijſe van leeven, gants geene gemeenſchap met onſe voorgaande hebbende, aller menſchen oogen naar ſig trekken, ende doen aanmerken alle de *misſlaagen*, welke door die onbequaame Niewelingen in die wijſe van leeven begaan werden: ende dat daar en booven de gemeene boosaardigheid der menſchen ſoo groot is, dat die opmerkingen geſchieden niet om de goede wille des onbequaamen, voor der daad te doen aanneemen, nogte om den dwaalenden te onderrigten, ofte op eenen beeteren weege te brengen, maar om denſelven, indien het haar moogelik is, des te meer te doen ſtruikelen, ende daar naa des te meer te beſpotten ende te beſchaadigen.

Ende om buiten den eigentlijken ſinne onſer FABULE niet te Reeden-kaavelen, ſoo ſeggen wy kennelik te weeſen, dat veele *byſondere* menſchen, ja *geheele Volkeren*, werden gevonden, die meer als andere Menſchen ende Volkeren, aangeboorene bequaamheeden hebben, om andere menſchen met haare Woorden, Gelaat ende Werken, *vermaak*, maar *geen profijt* te konnen aanbrengen: ende dat in teegendeel ook veele *byſondere* menſchen, ja *geheele Volkeren*, gevonden werden, die anderen menſchen veel ofte meer goeds, ende buiten dat goed *geene vreugd* ſchijnen te kon-

nen aanbrengen. Sulks indien deese uit der aart traage, ernstige ende arbeidsaame menschen, de leevende, schertsende, ende vroolijke naarbootsen willen, sy daar van niet dan spot, schaade ende schande behaalen sullen. Het welk men allermeest bevind waarhaftig te weesen in de *Hooven* der *Koningen* ende *Vorsten*, alsoo het gemoed der selven *Heeren* van kindsbeen aan door de vrolijke ende ydele Vleijers ende Boetsemaakers soodaanig werd ingenoomen, dat sy niet alleen van alle *ernstige nutte saaken*, maar ook van alle menschen, die haar de selven voordraagen, *walgen*. Sulks indien een derselven ernstige menschen, teegen sijnen aart den Vrolijken ende Vleijenden Hooveling wil speelen, hy daar oover bespot, uitgelaggen, ende ten Hoove uit gedreeven werd.

Dus sien wy, dat de *Françoisen* in het gemeen bequaam zijn, om geheele *geselschappen*, ende insonderheid jonge *Vrowluiden*, *Koningen* ofte *Vorsten*, te vermaaken, met beusselingen ofte met saaken daar geene nuttigheid ter weereld inne steekt, ende waar door sy des niet te min veeler Vrowluiden, Koningen ende Vorsten gemoederen ende Hooven in-neemen ende blijven besitten: Daar in teegendeel de *Duitsen* in Geselschappen, ofte voor Vrowluiden treffelike saaken *ernstig* ende seer wel voordraagen konnen; maar den *vrolijken Baas*, ofte voor Koningen ende Vorsten den *geestigen Hooveling* willende speelen, van eenen ydere om de gemaaktheid van dien bespot, uitgelaggen; ende uit die Geselschappen ofte ten Hoove uitgedreeven werden, om in steede van dien, ligtvaardige Francoise *Ma Bonnes*, *Dames* ende *Hoovelingen*, ten verderve onser Land-aard, te gebruiken.

Dit meenen wy den eigentlijken sin deeser FABULE te weesen. Naamentlik dat niemand beklijven kan, dan die naar sijnen eigen ingebooren aart ofte opvoedinge ende lange gewoonte tragt te leeven. Ende dat eener die eene wijse van leeven verkiest, welke teegen sijnen aangebooren aart strijd, seekerlik schaade ende schande behaalen sal.

Het zijn geen Jongen die de Ouden verbeeteren.

12

Mitiſſima ſors eſt regnorum ſub rege primo. Lucan.

12. De *Vrouw* biddende voor het lang leeven van *Dionijſius* den *Tyran.*

EEne *oude Vrouw* in't oopenbaar biddende voor het lang leeven van den *jongen Dionijſius*, Soon van den *Ouden*, die ſig Tyran van *Syrakuſen* had gemaakt, wierd daar oover beſtraft, door eenige ongemeen *groote*, maar niet de beſaadigſte *Liefhebbers* der gemeene *Vryheid*, eeven als of deeſe Vrouw benijde het welvaaren des Vaaderlands, ende veragte het ſugten ende kermen der arme Inwoonderen, die van des *Soons* tyrannie ſeer hard, ende meer dan ooit, gedrukt wierden; alſoo ſy ende een yder wiſt, dat hy *Dionijſius* in den geſelſchappe der aller-

allervuilſte Menſchen, ſijn leeven met dronken drinken, hoereeren ende ſpeelen ſoodaanig doorbragt, dat hy om die ooverdaad geruſtelik te konnen pleegen, ſig eenmaal met eenige ontugtige *Bouven* 90. daagen naar een in ſijnen Hoove opgeſlooten hadde gehouden, laſterende onderwijlen ende doende daar buiten beſchuldigen, alle aanſienelijke, ernſtige, ende eenigſins naar Waarheid vry van haar ſpreekende Menſchen, die ſig met die vuiligheeden niet wilden beſoetelen, haar ten laſte leggende, dat het trotſe, ſteilooren, van den Koninge quaalik ſpreekende, ende dien volgende ſtrafbaare Menſchen waaren. Maar de *oude Vrouw* antwoorde, Toen ik jong was, ende by gevolge niet wiſt dat de *Succeſſien* ofte veranderingen van *Monarchen* ofte Heersſende Menſchen, den Onderdaanen altijds meer quaads dan goeds aanbragt, ende dat hier te *Syrakuſen* voor de gemeene Ingeſeetenen gants geene beeterſchap, dan door niewe beetere *ordre* eener Vrye Regeeringe te verwagten was; Soo bad ik, ende meer andere goede Ingeſeetenen met my, om de dood van den *ouden Dionÿſius*, die onſe *Vrye Republik* verkragte ende alle moedwil aanregte; Maar Leider! meenende in des ſelven doode onſen wenſch verkreegen te hebben, ſoo ſie ik den ſelven gevolgd van deeſen ſijnen *Nazaat*, die het nog tienmaal ſlimmer, als de oude *Dionÿſius* ooit deede, maakt: daarom vreeſe ik weederom voor den *derden*, ende geloove datter in onlangs ooverheerde Landen ſelden jonge *Koningen* koomen, die de ouden verbeeteren: maar gemeenelik ſoodaanigen, die de Ingeſeetenen meer ende meer van haare *Vryheeden* berooven ende onderdrukken.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden.

Wie de Perſonen zijn, welke in deeſer FABULE *werden voorgedraagen, behoufd geene Uitlegging, maar wel de Saaken, die daar meede beduid werden:*

Naamentlik de *eerſte Koningen*, die oover te vooren *Vrye Landen* ofte *Steeden* beginnen te heerſſen, hebben die *Hoogheid* verkreegen ofte door eene Vrye *keure* der Ingeſeetenen, ofte door *Bedrog* ende *Geweld*. Ende hoewel niemand ten *Hoofde* eener Republike gekooren word, dan om eenige bequaamheeden, die men in ſijne *Voor-Ouderen* geſien heeft, ende ook meend ofte hoopt in den ſelven Menſche te ſien, ende ſeekerlijk vertroud, dat hy die niet ſoo ſeer te ſijnen voordeele als wel ten gemeenen welvaaren der Ingeſeetenen gebruiken ſal: Soo bevind men nogtans ſig ſelfs daar in doorgaans bedroogen.

Ende bevind men het ſelven altijds, wanneer jemand door *Bedrog* ofte *Geweld*, of gelijk meeſt altijds geſchied door beiden, ſig ten *Hoofde* der Republike opwerpt, ofte opgeworpen heeft. Efter zijn beide die *Hoofden* daar in gelijk, dat ſy die Hoogheid niet verkrijgen, wanneer ſy door Kindsheid, ofte quaade opvoedinge, daar toe onbequaam zijn; maar als ſy mannelijke Jaaren bereikt, ende bewijs van haare bequaamheeden gegeeven hebben, ofte onder het verkragten der Republike geeven.

Derhalven ſoo ontſtaat daar uit, dat ſy Regeeren konnen ende willen, ſonder ſig allesſins van anderen te laaten regeeren; als ook hier uit volgd, dat ſy niet alleen weeten wat ſy in andere *Hoofden*, ofte Koningen geloofd ofte mispreeſen hebben, maar ook, om dat ſy ſelfs *Onderdaanen* ofte gemeene Ingeſeetenen zijn

geweeſt, ende dien volgende ook weeten, hoe ende waar toe, ofte waar van, de Ingeſeetenen, die gehoorſaamen moeten, geneegen zijn, ofte een afkeer hebben.

Ende vermits die *Hoofden* daar beneevens heerſſen oover Ingeſeetenen, die onlangs *Vry* geweeſt zijn, ende daarom niet willen *ſlaafagtig* dien *Heere dienen*, ende ſy ook weeten, dat *een* menſch oover *veelen* niet dan *precario*, ofte ſoo lange ſy dat lijden willen, gebieden kan, ſoo moeten noodwendig die *eerſte Hoofden* ofte *Koningen* ſeer voorſigtig regeeren, met niet dan onder eenen grooten *ſchijn* van *Regt*, de *aanſienelijkſte Liefhebbers der Vryheid* doodende, ofte verbannende, ende alſoo waarlik voortgaande met die gemeene Ingeſeetenen door eene Koninglijke magt te dwingen ende te bedriegen, nogtans te ſchijnen die te ooverreeden ende met de meeſte ſtemmen der Ingeſeetenen te oovertuigen.

Welk *Mom*, indien de *eerſte Hoofden*, ofte *Koningen* afleggen, ſoo werden ſy ſeer ligtelik van die Hoogheid beroofd.

Ende op dat niet haare *Soonen* haar ſouden naarvolgen in die *Heersſugt* ende *bequaamheeden*, waar door ſy de Vrye Republik hebben verkraft, om insgelijks die Heerſchappye hunnen Vaadere door *bedrog* ende *geweld* te onttrekken; ſoo zijn ſy genoodſaakt de ſelve *Soonen* in alle onweetenheid, ongebondendheid, weelde, ende welluſten te doen opvoeden. Waar door die *Soonen* daar naa haaren Vaader in der Heerſchappye volgende, gemeenelik in het geheel trotſe laatdunkende menſchen zijn, ende als halve *Gekken* nog willen nog konnen Regeeren, ende in ſteede van dien, eenen haaren *Gonſtelinge* waarelik alles laaten beſtieren, op dat ſy middeler wijle alle haare welluſten tragten te verſaaden: Soo nogtans dat *Sy* ende haare *Hoovelingen* nog eenigſins weederhouden werden door de gedagten, dat de *lieſde* tot de gemeene *Vryheid* niet in het geheel verſtorven is by ofte in de Harten ende Gemoederen der *gemeene Ingeſeetenen*, ende dat de uitſteekenſten van dien, alvoorens gedood, ofte haare eigene dood geſtorven behoorden te zijn, eer ſy *Hoofden*, *Koningen* ende *Hovelingen* met volle geruſtheid, de Koninglijke Schelmſtukken voor Deugden konnen doen opneemen.

neemen. Sulks wanneer de *derde Koningen* in die Heerſchappye volgen, ſy ende haare Hoovelingen geen belet vinden, waarom ſy niet onbeſchaamdelik alle haare luſten volgen, ende daar meede waarelik toonen ſouden geene Wetten, gelijk de gemeene Borgers, onderworpen te zijn, ende dat Sy de gemeene Onderdaanen, nu der ſlavernye gewoon, ſonder eenigen opſtand der ſelven te vreeſen, ten uiterſten mogen ſcheeren, drukken, belaaden, ofte dooden.

Ende is dit het gunt deeſe FABUL ons eigendlik leerd. Want de Oude *Dionyſius* te *Syrakuſen* van een kloek Krijgsman een *Capitain Generaal*, ofte Bevelhebber oover een *Heir* der Republijke, voor eene reiſe geworden zijnde, wiſt in teegenloopende gevallen van een ſwaar oorlog teegen de *Cartaginenſen* ſig by de gemeene Ingeſeetenen ende Krijgsluiden ſoo aangenaam te maaken, ende de andere *Krijgs-Ooverſten* der Republike ſoo ſeer te laſteren, dat die Krijgs-Ooverſten door den Volke afgeſet, ende hy *alleen* gemagtigd wierd, ſonder eenige bepaalinge dien oorlog uit te voeren. Ende dit verkreegen hebbende, ſtrooide hy uit, dat de misnougden oover ſijne al te groote magt, hem wilden dooden, ende dat hem derhalven ter ſijner verſeekertheid eene *Lijfwagt* van ſes hondert mannen noodig was, het welk als hy verkreegen, ende daar en booven de gonſten ſijner Vreemde beſoldigde Krijgsluiden bekoomen had, ſoo dwong hy daar meede de *Republik* van *Syracuſen* den tijd van omtrent acht ende dertig jaaren, in alles ſijnen ſin te volgen, zijnde onderwijlen ſeer veele gevallen onderworpen, die hy door ſijne klouk- ende dapperheid alle te booven quam.

Ende onder anderen deede hy ſijnen eenigen Soon, den *jongen Dionyſius* ſoo quaalijk opbrengen, dat hy hem, in der Regeeringe gevolgd zijnde, daar toe gants onbequaam was, ende in alle welluſten, ooverdaad ende tyrannie, geleefd hebbende, den tijd van tien Jaaren eerſt door den vroomen *Dion*, ende daar naa door den deugdſaamen ende gelukkigen *Timoleon* uit den lande verdreeven, ende *Syracuſen* weederom in ſijne *Vryheid* herſteld wierd.

Sulks deeſe *Oude Vrouw*, daar de FABUL van gewaagd, ten tijden van den tweeden *Dionyſius*, niet dervende hoopen dat de Republik in *Vryheid* herſteld ſoude werden, ende den gemeenen loop des weerelds beleefd hebbende, als meede inſonderheid weetende, dat deeſe *tweede Dionyſius* eenen ſeer baldaadigen *Soon* had, met groote reeden voor ſijn lang leeven bad, op dat niet die Soon haar nog harder handelen ſoude. *

* *Sie hier van de Hiſtorie van Diodorus Siculus, Bouk* 13. 14. *Plutarchus in Dion ende Timoleon.*

Tragt niet naar een hooger Staat.

23

Tuo te metire pede.

13. De *Vors* ende de *Koe*.

EEn *jonge Vors*, ſchielijk ongemeen grooter als andere *oude Vorſſen* geworden zijnde, ende ſig ſelven by die kleinen vergeleeken hebbende, met die *eigen ſelfs liefde*, die allen Dieren gemeen is, begon daar uit te vermoeden, dat hy van eenen geheelen anderen aart als de gemeene Vorſſen was, ende wierd allangs daar door ſoo laatdunkende, dat hy eindelik ſig inbeelde, met der tijd ſoo groot als een *Koe* te konnen ende ook te ſullen werden, indien hy ſijnen gefronſten huid met alle krafften van daage ten daage wel uitſpande. Derhalven hy

ſig kraftelik opgeblaaſen hebbende, de *kleine* dog *oude Vorſſen* vroeg, of hy niet by naaſt ſoo groot als een *Koe* was geworden, ende alſoo die kleine, door het blijven in eenen gemeenen ſtande, der Vorſſen, ook haare gemeene ſinnen behouden hadden, antwoorden ſy hem in aller bedaardheid, ende raadden, ende vertoonden hem met ſeer groote Wijsheid, dat het voor hem beeter ende aanſienelijker ſoude weeſen, de *grootſte* onder den *Vorſſen* te blijven, wanneer ſelfs ſijn voor-neemen hem mogte koomen te gelukken, dan des niet te min, gewiſſelik de allerkleinſte onder de koejen te ſullen weeſen. Ende dat hy in teegendeel nu met naar ſeekerlik moejelijke ende voor hem ondoenelijke ſaaken te tragten, ſig in pericul ſoude ſtellen van ſig te verderven; alſoo hy van die *Koe* nog in grootheid ſoo veel verſcheelde, dat hy met ſijne allergrootſte opgeblaaſendheid, ſoodaanige grootheid niet bekoomen, maar wel ſig ſelven ten berſten blaaſen ſoude konnen. De *groote jonge Vors* deeſen raad gehoord hebbende, meende dat de *kleine* ende oude *Vorſſen* hem deeſen raad hadden gegeeven uit nijdigheid, ende om ſijne verdere grootheid te beletten, derhalven hy met ſig ſelven op te blaaſen voortging, ende dat met ſoo een grooten gewelde, dat hy ten laatſten ſig waarelik ten berſten blies.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met een* Vors, *een Menſch die in eenen ſeer geringen ende neederigen ſtande*

ſtande gebooren ende opgevoed is, Boeren, Borgers, &c.

Met een KOE, *een Menſch die in een ſeer hoogen ſtand gebooren ende opgevoed is.*

Met de kleine VORSSEN, *neederige Vrienden des ſchielik opgewaſſenen.*

Met de jonge groote VORS, *een laag gebooren, ende van jongs op al te voorſpoedig Menſch.*

OM dat onſe *behouftigheid* ende *ſwakheid* ſoo groot is, dat wy ons nooit in eenigen ſtande bevinden, daar niet ietwes aan ontbreekt, ende dat wy onſes ſtands gebrekkelikheeden ende ongemakken ſeer wel voelen, ende die van andere ſtanden niet ſoo wel vermerken, ſoo meenen wy dat die andere Standen beeter zijn, ende tragten wy geduurig naar veranderinge, ſonder ooit vergenougd te weeſen. Ende oovermits dien volgende de *beſte keure* van veranderinge werd gedaan met de *meeſte kenniſſe*, ende dat wy de meeſte kenniſſe der voor- ende naa-deelen hebben van die ſtanden, welke met onſen ſtande eenige *gemeenſchap* hebben, ende aller *naaſt* zijn; Soo beſtaat in deeſen de meeſte menſchelijke voorſigtigheid, dat wy naar geenen anderen ſtand tragten, dan met ſeer kleine treeden te doen, naar die den onſen naaſt is, die wy beſt kennen, ende die ons beſt behaagd. Want oovermits daar en booven de meeſte *vreugd der menſchen* hier in beſtaat, dat ſy geduurig naar meerdere hoogheid tragtende, in haare hoope niet bedroogen werden; maar geduurig haar oogwit bekoomen: Soo is daar toe geen ſeekerder middel dan met ſeer kleine treeden, naar die hoogheid te ſtijgen. Eeven gelijk wy daagelijks ſien, dat men op eener laddere met enkele ſporten ligtelik ten toppe klimmen kan.

Ende

Ende wy ook in toegendeel daageliks ondervinden, dat die menſchen, welke booven haars gelijken door groote voorſpoeden geklommen zijn, eene groote dwaasheid begaan, wanneer ſy alsdan, volg ns den raad van haare wijſe ende goede vrienden, niet ſtille ſtaan, om ſig ende haaren Stand ter deegen te erkennen, ende nietwes verders ofte hoogers te begeeren, dan het gunt haar van ſelfs ſchijnt in der hand te vallen; alſoo opgemelde *raad* gebowd is op deeſe volgende vaſte gronden: Naamentlik, om ten deele aldus de nijd van haars gelijken te vermijden ofte te betemmen, ende ten deele op dat niet die al te gelukkige menſchen, nieuwe ſprongen willende doen, ende die qualik gelukkende, ſy alsdan niet alleen alle de vreugd oover de eerſte voorſpoeden koomen te verlieſen, maar ook daar en booven ſig ſulks koomen te bedrouven, dat ſy daar van ter needer geſlaagen werdende, van ſpijt quijnen ende ſterven. Ende hoewel deeſe drouvige voorvallen ſoo meenigvuldig zijn, dat yder menſch van de nuttigheid des opgemelden raads behoorde oovertuigd te weeſen, ſoo werd de ſelve niet te min in het gemeen ſeer verwaarelooſt ofte veragt. Want deeſe raad, hoe goed ende ſeeker hy ook zy, in't gemeen niet aangenoomen werd van menſchen, die door voorſpoeden dronken geworden zijn, ende oover ſulks ook ſig verſeekeren, immers vaſtelik meenen, wijſer als andere menſchen te weeſen, ſulks ſy gemeenelik voortgaan met hooge ſprongen te doen, ende daar in haar verderf te vinden. Gelijk men deeſe dwaasheid wel meeſt beſpeurd in menſchen, die in eenen *neederigen* ende ſeer *geringen* ſtande gebooren zijnde, haare goederen ongemeen ſeer koomen te vermeerderen, door eenige beeſigheeden ofte neeringen, die haar daar naa te gering dunken, ende waarom ſy op hoope van meer geagt te ſullen werden, ende grootere winſten te doen, andere beeſigheeden ofte neeringen by der hand neemen, welke met haare voorgaande gants geene gemeenſchap hebbende, haar dien volgende ook onbekend zijn, ſulks ſy die nieuwe neeringen ſonder verſtand doende, daar in veeltijds haar verderf vinden.

Ende werd ook ſomtijds eene nog veel grootere dwaasheid be-

beſpeurd, wanneer die menſchen, welke eerſt naarſtige en voorſpoedige *handwerks-luiden* zijn geweeſt, daar naa eenige andere *neeringe*, die daar meede gemeenſchap heeft, onderneemen, ende dat die haar ook wel gelukt zijnde, ſy alsdan vervolgens eenige aanſienelike *koophandelingen* in die waaren, daar ſy door haard hand-werk kenniſſe van hebben gekreegen, aanvangen; ende ſoo doende, wijſelik binnen den arbeidſaamen ofte ſorgvuldigen *Borgerlijken Stand* blijvende, met de meeſte vergenougſaamheid ende vreughde ſouden konnen leeven: ſy des niet te min alsdan die dwaasheid begaan van nog veel hooger te willen ſtijgen, ende waanen als *Eedelluiden* te konnen leeven; ende voor ſulken geagt ende geeerd te ſullen werden, indien ſy van eenen *Koninge* ofte *Vorſte* den *naam* van *Eedelman* ofte *Ridder* verkreegen hebbende, eenige *Heerlikheeden*, met *hooge* ende *laage Jurisdictie* voorſien, in haaren Vaderlande koomen te koopen, niet weetende, dat die agting, ende de voordeelen, die daar aan vaſt ſouden moogen weeſen, niet bekoomen konnen werden, dan van die menſchen, in welkers geſlagt eenige voort-teelingen naar een ſeer groote rijkdommen bevonden; ofte eer-amten bekleed zijn geweeſt: ende niet ooverdenkende, dat daar en teegen alle menſchen uit der aard ſeer *nijdig* zijn op alle de *gelukkigen*, welke ſig nieuweliks booven haars gelijken, ende inſonderheid met eenen grooten ſprong, verheffen: als meede die menſchen niet genoug ooverweegen, dat of wel de nijd der *minderen* draagelik ſchijnd, nogtans de nijd, veragting ofte dwars-drijving der *meerderen*, ende inſonderheid van *beiden* niet ſonder ſeer groote ongemakken gedraagen kan werden van deeſe *nieuwe Eedelluiden*. Sulks ſy ſig van haare meede-Borgeren *benyd*, van de oude Eedelluiden *veragt*, ende van beiden *geſtooten* voelende, veelrijs meenen de nijd, veragting, dwarsdrijving, twiſten ende pleiten, voor te koomen ofte te betemmen, met ſig als *ooverkoſtelijke* ende *milde Eedelluiden* te draagen omtrend haare Hofhoudinge, ende inſonderheid met de *oude Eedelluiden* wel ende ſeer vriendelik te onthaalen; Hoewel wy daageliks ſien, dat die *nieuwe Eedelluiden* daar door des te meer van de Ouden gehaat ende beſpot werden, ſelfs terwijle die haare

ſpijſe ende drank nuttigen, ofte andere Vriendſchappen genieten. Sulks deeſe Nieuwe Eedelluiden gemeenelik des te eerder ſig daar meede verderven, ende verdorven zijnde, ſoodaanig anderen Menſchen ten ſpotte ſtrekken, dat ſy met geen menſchelik meede-doogen konnen werden aangeſien, dan met haar tot eenen trooſte in haar ellendig leeven de Dood toe te wenſchen. Ende ſchoon ſy *Nieuwelingen* dien hoogen ſwier, haar leeven geduurende, ſoo konnen uitvoeren, ſoo doen ſy nogtans haare kinderen daar door ſeekerlik in de uiterſte armoede ende ellenden vervallen.

Sulks de eigentlijke ſin ende *leer* deeſer FABULE is, dat geringe Menſchen ſchielik groot geworden zijnde, den raad van haare *oude Vrienden*, raadende niet al te hoog te willen ſtijgen, moeten involgen, of dat ſy, het teegendeel doende, ſeekerlik haar verderf daar in ſullen vinden.

Daar

Daar is geen ellendiger Menſch, als een Verraader *van ſijn* Vry-Vaaderland.

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

14. De *Gans*, ende de *Papegaai*.

DE *Gans*, met ſorgen ende met moeite ſijne koſt ten waatere ende ten lande in *vryheid* geſogt hebbende, ende daar door vet geworden zijnde, wierd misnougd, wanneer hy by geval omtrend eenes grooten Heerſchaps Huis, in eene vergulde kooje een vreemden *Aſiatiſen Vogel* ſag hangen, ende dat die a daar ſonder eenige ſorge ofte arbeid wel lekkerlik met wynſopjens in oovervloede gevoed ende gedrenkt wierd; ende begon hy derhalven de andere *Ganſen* van ſijn geſlagt op te maaken, om het geluk van ſulk een leeven te ſouken ende te bejaagen: waar toe ſy gelijkelik aangemoedigd zijnde, ten *Hoove* vloogen, ende ſig al-

daar lieten vangen, sulks de *gemeene Ganssen* onder de particuliere Hoovelingen wierden verdeeld, ende hy, als haar voorganger, voor den Koninge gebragt, ende in eener kooje geset wierd, om ook eeven gelijk de *Papegaai* te werden opgevoed, onder voorwaarde, van ook te leeren naarklappen, gelijk men hem soude voorseggen, sonder daar in naalaatig te werden bevonden, op hooge straffe, ja de doot selve. Maar toen hy in der kooje geset zijnde, het deurtjen agter hem hoorde toedoen, ende daar uit sijne gevangenis besloot, als ook bemerkte hoe onbequaam hy was, om als een *Papegaai* te leeren klappen, ende dat hy dien volgende seekerlik aanstonds een *spot* der bet-weetende *Papegaajen* soude werden, als ook, dat hy vervolgens aldaar niet lange by den *Koninge* in aansien soude konnen blijven; soo brak hem het sweet van angsten ten lijve uit, ende wenschte hy gedurig weeder naa sijne *oude vryheid*, dog te vergeefs. Sulks hy sijne dwaalinge, ende daar en booven sijnen *raad* ofte *verraad*, waar door alle de andere *vrye Ganssen* slaaven geworden waaren, ooverdenkende, daar door in eener teeringe verviel, ende ellendiglik quam te sterven.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier met eenen* vetten GANSE *verstaan, een rijken Boer ofte een rijk Borger, ofte een Magistraats-Persoon eener Vrye Republike.*

Met een PAPEGAAI, *een Hooveling.*

Met de goude KOOI, *een Konings Hof.*

DAt al's *goede saaken*, die ons gebeuren ofte alle onse Goederen die wy verkrijgen, en de die wy blijven besitten, in den beginne onses besits, ons eene groote *vreugd* aanbrengen, bevind een yder aan sig selven: als ook, dat wy als dan, gelijk of wy daar omtrend ons oogwit verkreegen hadden, daar van versaadigd zijn; ende onse gedagten doen rusten, in sulker vougen, dat eene korte gewoonte van die goederen te

..oeſitten, alle onſe vreugd wel eer in het verkrygen der ſelven door ons genooten, ſoodanig doed verdwijnen, dat naaweliks daar van oover blijft eenig gevoelen, dat magtig is onſe gedagten op te wekken, om als de voorvallen ſulks wel ſouden vereiſſen, die waardije der goederen, die wy beſitten, wel te overweegen, ende naar waarheid te ſchatten. Daar en tegen bevinden wy ook, dat de *quaade ſaaken* ende de Verlieſen van goederen, ons niet alleen bedrouven, wanneer ſy ons ooverkoomen, maar dat ook de geheu geniſſe ende de ſmert van dien, onſe gedagten geduurig opwekt, om de grootheid der ſelven wel te ooverleggen, ende met eenen te bedenken, of daar geen middel voor ons ſy, om van dat altijds drukkende quaad ontſlagen te werden, ende onſen voorgaanden, ofte eenen beteren ſtand, ende meer goederen te bekoomen.

Dit is de reden, dat een *rijke Boer* ſeer wel begrijpt ende ook ſwaar agt, alle den arbeid, ongemakken ende teegenſpoeden, die hem omtrend den *Landbouwe* voorkomen, ende daar en teegen niet bedenkt, nogte naar waardye weet te ſchatten, hoe groot een goed het zy, alleen van ſijne eigene ſorge ofte naarſtigheid, ende van Goodes algemeenen ſeegen over het aardrijk ende het vee af te hangen; Sulks hy om van alle ſijne opgemelde arbeiden ontſlagen te werden, begeerd een *Steedeling* ofte *Borger* te zijn; en dat hy een *Borger* geworden zijnde, aanſtonds begind te voelen ende te begrijpen, niet de gemakken ende ſeekerheeden, die de *Poorters* ſoo in tijden van *Vreede* als *Oorloge*, meer als de Bewooners der platte Landen genieten; maar wel de groote onſeekerheeden der profijten, ontſtaande uit *Poorters-neeringen*, ende de koſteliheid der *Steeden*, als meede hoe groote vlijt ende ſorge men aldaar moet aanwenden, om van andere menſchen, daar men om ſijne neeringe te konnen drijven, geduurig meede heeft te handelen, niet bedroogen ende beſchaadigd te werden. Derhalven die *Borger* weederom meend groote reeden te hebben om te tragten als een *Rentenier* ſtille op ſijne inkomſten te mogen leeven. Ende dat verkreegen hebbende, gevoeld hy niet alleen de ongemakken ende ſorgen, welke aan dat leeven vaſt zijn, maar is daar en boven ook met ſijnen tijde verleegen; ſulks hy alsdan enkelik wenſt naar eenige aanſienelijke hem betaamende *beeſtigheid*, namentlik in der *Regeeringe* van eenig Gods-Huis, Land ofte Steede, gebruikt te werden. Ende indien hem dat gebeurd, ſo bevind hy gewiſſelik die oovergroote moejelikheeden van ſig geduurig te moeten vougen naar de verſcheidene gee-

neegentheeden ſijner *Meedebroederen*, ende dat hy ſonder het ſelven, in der Regeeringe van dien niet wes uitregten kan: weshalven, indien ſoo eener ſeer *Heersſugtig* is, hy ſeekerlik waand dat *Hovelingen*, die niet meer dan *eenen* Heere houven te behaagen, veel gelukkiger zijn, als hy is. Sulks indien hy ſig bevind in eener *Republike*, daar een *Hoofd* van *groot vermoogen* is, hy ook ſeekerlik tragten ſal, de gonſt des ſelven te bekomen, met hem niet ſijne eigene goederen, maar wel eerſt eenige *Voor-Regten*, ende daar na allangs de *Gemeene Vryheid* ſijns Vaderlands op te offeren, ende alſoo een *Heer* oover die Landen ende Steeden in te voeren, om alsdan gelijk de *Meeſter-ſlaaf* des ſelven oover alle *Slaaven* ſijne Meedebroederen ende andere Ingeſeetenen te konnen heerſen. Het welk, indien hy verkrijgd, ſoo bevind hy ſeer haaſt, dat een *Boer*, ofte *Borger*, die gewoon is op ſijnen eigen gronde te bouwen, teering naar neering te ſetten, ende voorts geruſt te ziin, als hy ſig naar de gemeene Wetten ſijnes Vaderlands heeft gedragen, op verre naar ſoo bequaam niet is, om door *liegen* ende *bedriegen*, *quiſtig*, *baldaadig* ende *ontugtig* te leven, des Heeren gonſten te konnen behouden, als de *geboorene Hovelingen*, die van kindsbeen aan, neevens dien *Vorſt*, in alle ontugt opgegroeid zijn. Ende terwijle die *Hofſieke Borger*, de gonſt des Vorſten t'hemwaarts, niet verkreegen heeft, dan met allangs de *Regten* ende *Goederen* des wel eer Vryen-Volks aan hem *op te offeren*, ende dat ook daar naa ſoo haaſt geene offerhanden meer door hem aan dien Vorſte, ofte Heere, konnende werden opgeofferd, hy des Vorſten gonſt t'hemwaarts van tijden ten tijden ſiet *verminderen*, ende daar en booven ſoo gevoeld hy dat ſijne Meede-Broeders in der Regeeringe, jaa de oude Hoovelingen, hem voor eenen *Verrader* ſijns *Vaaderlands* aanſien, ende dat ſijne Meede-Ingeſeetenen hem oopenbaarelik als ſoodaanig eenen veragten, ende vervlouken. Sulks hy te laat begrijpende, dat een *Boer* ofte *Borger* ten Hove niet geagt werd dan ſoo lange hy kan ende ſchijnd te willen ſijn Vry Vaaderland verkoopen ofte verraaden, ende dat alle die gonſt ophoud, ſoo haaſt hy dat groot ſchelmſtuk bedreeven heeft. Waarom hy alsdan daar van eene ſoo groote ſmerte gevoeld, dat hy eindelik van *Spijt* ende *Hertſeer* ſterfd: Laatende allen menſchen een voorbeeld naa, dat ſy ſig in haaren *Stande* ſoo gelukkig behoorden te maaken, ende vergenougd te houden als doenelik is, ſonder geduurig naar eenen anderen ſtand te haaken. Ende dit is eigentlik het gunt ende waar van de *Ouden* ons met deeſer FABULE hebben willen leeren ende affchrikken.

Een

Een yder voor ſig, God voor ons allen.

15

Quiſquis ſuæ caſæ.

15. *Bootsmans* Vertelling.

SEeker *Bootsman* uit *Ooſt-Indien* gekoomen zijnde, ſeide aldaar geweeſt te hebben aan *drie* Eilanden, waar van het *eerſten*, hoewel het vrugtbaar ende haaven-rijk was, wierd bewoond van ſeer weinige Menſchen, ende ook van *een* geleerd *Medicijn*, die met eenen, *Heer* van het Eiland was; ende weegens ſijne ſorge oover alle de Sieken, een ſeeker gedeelte erfde aller goederen, die ſy by doode quaamen naar te laaten. Sulks in het gemeen hem voordeelig zijnde, dat de ſieke Onderdaanen niet lange Bedleegerig waaren, hy de ſelven naaweliks onderſogt, om te weeten, wat haare eigentlijke ſiekte was, maar ſeer vaar-

vaardig beval, haar te doen *Aderlaaten*, *Kakken*, *Sweeten*, ofte *Braaken*. Ende vermits het hem ook laſtig was, ſelfs de *Sieken* te beloopen, ſoo liet hy die wel meeſt beſorgen door ſijne *Dienaars*, die ſig ook beroemden groote kenniſſe van die konſte te hebben, ende die ook weegens haare beſouken, ende leverantie van Medicamenten, jaa ook door ende van het verſterven der *Sieken*, haare groottſte Voordeelen wiſten te trekken, ende dat alles naar hun eigen gelieven. Door beiden welke gevallen, veele menſchen aldaar voorbedagtelik ſiek gemaakt ofte gedood, ofte verſuimd, ofte quaalik geneeſen wierden. Het *tweeden* Eiland wierd bewoond van voornaame *Doctoren* in der *Medicijne*, die geſaamentlik *Regenten* oover dat Eiland waaren, ende yder in het byſonder leefde van een ſeeker loon, welk ſy ſig van tijden ten tijden naar voorgaande *keure*, door de geſaamentelike Medicijns beraamd, toeleiden, oover haare *beſouken* ende geleeverde *kruiden* ofte *dranken* aan den Sieken, maar ook ſoodaanig, dat ſy van den *Geſond-gewordenen* meerder als van den *Ooverleedenen*, in reekeninge brengen mogten. Sulks ſy by het ſterven der Sieken ſig meer beſchaadigd als gebaat vindende, haare Inwooners poogden in het leeven te behouden; ſoo nogtans dat ſy om van haare konſte ook gemakkelik ende vermaakelik te konnen leeven, haare Inwooneren geduurig aanraadeden, eenige haarer kruiden ofte dranken te gebruiken, om Siekten voor te koomen, ofte wel op de allerminſte ontſtelteniſſe te doen *Kakken*, *Sweeten*, ofte *Braaken*. Maar de Inwooners, leevende naar den raad deeſer treffelijke *Doctoren*, waaren in't gemeen ſlap ende ſwak van geſtel haares lighaams, daar altijds wat aan te doen ende te meeſteren viel; ende waar door ſy ook veel eer quaamen te ſterven, dan

of

of ſy dien raad niet gevolgd hadden. Dog het *derden* Eiland, in teegendeel, geene *Doctoren* in hebbende, maar alleen bewoond zijnde van Menſchen, die met een gemeene menſchelijke kenniſſe, ende ondervindinge, voor haare eigene geſondheid ende leeven ſorgden, was ongemeen ſeer bevolkt ende van veele Menſchen bewoond, ende had niet als hardvogtige, vaſte ende ſterkgeſpierde Ingeſeetenen,

Uitlegging *der* Woorden.

Met MEDICYNS, *werden verſtaan* Regenten.

Met SIEKEN, *de gemeene Ingeſeetenen.*

Met ADERLAATEN, *te dooden.*

Met KAKKEN, *Schattingen.*

Met SWEET-DRANKEN, *Impoſten op alle Leevensmiddelen.*

Met BRAAK-DRANKEN, *Gelden op Renten genoomen, die daar naa weeder met groote ſmert oovergegeeven moeten werden.*

OM dat onder de *Geleerden* van ouds getwiſt is, welke *forme* van *Regeeringe* de *beſte* zy, moeten wy ten eerſten aanmerken, dat daar oover geen beſluit gemaakt kan werden, dan ten zy wy alvoorens wel begrijpen, dat *Politikelik* ofte in der Regeeringe, niet *goed* ofte *quaad* kan werden geſegt te zijn, het gunt deeſen ofte dien, het zy *Regenten*, het zy *Onderdaanen*, in het byſonder ſchaade ofte baat aanbrengd, alſoo in deeſen ſinne, eene ende deſelfde ſaak ofte ordre, den eenen ſchaade, ende den anderen baat aanbrengende, gelijk dat meeſtendeel gebeurd, die ſelfde ſaak, ordre ofte wet, te gelijk goed ende quaad ſoude

moeten werden genaamd : het welk gants ongerijmd is; maar om dat die Woorden in der *Politie* eene *ſeekere beteekeninge* hebben mogen, ſoo is noodſaakelik, dat waarelik het gunt *Politikelik Goed* ofte *Quaad* genaamd mag werden, ook aan den gemeenen *Staat*, dat is, den *meeſten Ingeſeetenen Vrugt aanbrenge*, ende niet den meeſten *Laſtigen Ingeſeetenen* van dien *Staat*, baat ofte ſchaade aanbrengen moet.

Ende oovermits alle menſchen meer haar eigen *byſonder Goed* ofte *Quaad*, als dat van den *gemeenen Staat*, ofte wel eenes anderen menſchen te verkrijgen, ofte te vermijden tragten; Soo noemen de Menſchen ook gemeenelik *Goed* ofte *Quaad*, het gunt voor haar in het byſonder Goed ofte Quaad is, ſchoon het in teegendeel den gemeenen Menſchen haarer Republike Schaadelik ofte Heilſaam ſoude weeſen. Ende oovermits daar beneevens de Menſchen, wanneer ſy met de magt der Regeeringe bekleed werden, deeſe gemeene menſchelikheid niet afleggen. Soo volgd hier uit ſeer klaarelik, dat aldaar eene *goede* forme der *Regeeringe* is, alwaar de Regenten om eigen Baat te bekoomen, ende Schaade te vermijden, het gemeen goed beſorgen, ende het gemeen quaad afweeren moeten; Ende dat daar en teegen aldaar eene *quaade* forme der *Regeeringe* is, alwaar de Regenten haar eigen Baat niet dan in de Schaade van het Gemeen vinden konnen, ende alwaar ſy haare eigene ſchaade niet dan door het Gemeen te beſchaadigen, afweeren konnen.

Ende dit als een vaſte grond voor af geſteld zijnde, ſoo kan een ider ſeer ligtelik ſien, dat in de *Een-Hoofdige Regeeringe* een Menſch ſijn eigen Baat, Gemak ofte Vermaak, alleſins ſouken, ende ſijne eigene Schaade, Ongemakken ofte Verdriet vermijden moogende, ten verdriete des Gemeens, hy het gemeen Wel- ofte Quaalik-vaaren der Onderdaanen, niet ſouken nogte afweeren ſal, dan voor ſoo veel ende ſoo verre als het hem luſt, ofte voor ſoo veel hy ſelfs daar van een afkeer heeft. Waar uit dan ook gemeenelik ontſtaat, dat aldaar veele Ingeſeetenen uit den Lande vertrekken, ende weinigen van buiten koomen inwoonen.

Gelijk meede uit den ſelven gronde volgd, dat in der *Ariſtokratike* ofte Veel-*Hoofdige Regeeringe*, ider Regent aldaar ſijne menſchelikheid behoudende, ſy alle uit krafte der ſelve, alle ſaaken, die

die haar in het gemeen voor of naadeelig zijn, ſullen ſouken te bekoomen ofte te vermijden, ſonder in ſoo eenen gevalle eenigſins op de andere gemeene Ingeſeetenen te paſſen: ende dat daar en teegen in andere gevallen, waar meede het *Gemeen* gebaat ofte beſchaadigd, ende niet dan *een lid* ofte *weinigen* gebaat ofte beſchaadigd ſoude ofte ſouden werden, die Regeering ofte de meeſte Regeerders van dien, alsdan in het *gemeen welvaaren*, ſeekerlik haar voordeel vinden konnen. Waar uit dan ook volgd, dat de Gemeene Ingeſeetenen aldaar liever als onder eene *Monarchale* ofte Een-Hoofdige *Regeeringe*, blijven woonen ende vermeenigvuldigen.

Ende eindelik volgd uit den ſelven gronde, dat in *Landen* ofte *Steeden*, daar *alle Menſchen*, tot der Regeeringe *bequaam* zijnde, ook deel aan der Hooge Regeeringe hebben, ſy, uit kragte der Gemeene menſchelikheid, alle haar *eigen* baat ende ſchaade ſoukende te bekoomen ofte te vermijden, ook waarelik door het ſelven middel, het welvaaren van het *gemeen* verkrijgen, ende de ſchaade van het gemeen vermijden ſullen: om dat de *meeſte ſtemmen* der Regeeringe aldaar ook de *meeſte Ingeſeetenen*, dat is het *Gemeen*, uitmaaken; Waar door eindelik die *Landen* ende *Steeden* ongemeen ſeer bevolkt werden. Sulks dit waarelik de allerbeſte forme der Regeeringe is, ende de *Ariſtokratike* ofte Veel-hoofdige Regeeringe, naar ſy in meer ofte min Leeden beſtaat, beeter ofte min goed is, om dat alsdan het gemeen goed ende quaad, meer ofte min betragt ofte vermijd werd; als meer ofte min de *Volks-Regeeringe naaderende*, ende meer ofte min van de *Een-Hoofdige Regeeringe* afwijkende.

Maar of wel opgemelde Reeden-kaaveling in het gemeen op onweederſpreekelijke gronden ſteund, ende dien volgende te wenſchen waare, dat alleſins werk-ſtellig gemaakt ende uitgevoerd konde werden: Soo is nogtans bekend, dat men geene landen ende by-een-wooningen van Menſchen, ſonder eene *voorgaande Regeeringe* vind, ende dat de geleegentheid der Landen, aard, oude gewoonten ende beeſigheeden, ſoo der Regenten als der Onderdaanen, ofte gemeene Ingeſeetenen; gemeenelik ſoo diepe wortelen in de geneegentheeden aller In-

geſeetenen geſchooten hebben, ende ſoo kraftig zijn, dat ſy, nog door *Reeden-kaavelinge*, nog door *klein Geweld* verbeeterd plagten te werden, ende door *groot Geweld* nooit eene Volksregeering, maar altijds de allerſnoodſte *Een-Hoofdige*, dat is, eene *Arbitrare Regeering* plagt ingevoerd te werden. Van alle het welk veele voorbeelden ſouden konnen bygebragt werden, ſoo uit de geſchiedeniſſe deeſer, als anderer Landen, die wy om de haatelikheid van dien te ontgaan, als ook om niet al te lange te zijn, onaangeroerd ſullen laaten, ende van den eigentlijken ſinne deeſer FABULE niet ſpreeken, alſoo die ſig ſelven leerd.

Kies

Kies geen grooter Meede-maat.

16

Pares cum paribus facillime congregantur.

16. De *Leew, Kalf, Geit,* ende *Schaap.*

DE *Leew*, maatſchap gemaakt hebbende met een *Kalf*, *Geit*, ende *Schaap*, om door de Jagt op andere Dieren, die het gras, dat haar regtvaardiglik toe quam, op aaten, eenigen Beuit te bekoomen, ende door dat middel veele Dieren gevangen zijnde, met groot gevaar, dat het *Kalf*, *Geit*, ende *Schaap*, ſelfs van die Dieren, geduurende haare Jagt, gequetſt ofte verſlonden ſoude zijn geworden, waar van de *Leew* als van ſijne Minderen, geenen nood had; Soo wierd efter daar naa het *Wildbraad* door die drie *omooſelen* in vier gelijken deelen ordentelik onderſcheiden, met die meeninge, dat

volgens de Billikheid, yder van haar een deel trekken, ende de *Leew* om ſijne waardigheid, alleen de *Voorkeur* hebben ſoude; Als wanneer de *Leew*, het *eerſten* naar ſig nam, om dat hy de *uitſteekenſte* was; het *tweeden* ſeide hy hem toe te koomen, om dat hy, buiten teegenſpreeken, de *ſterkſte* was; het *derden* gedeelte, ſeide hy, dat hem niet konde bediſputeerd worden, dewijl het kennelik was, dat hy de meeſte moeite daar toe had beſteed; ende voegde hy daar by, dat, die van haar *drie*, ſoo laatdunkende ende ſtout was, om booven de *twee* andere makkeren ſig het *vierde* toe te eigenen, dat die ſig ook moeſt gehartigd vinden, om teegen hem te vegten: alſoo hy den ſelven van nu af aan, voor ſijnen oopenbaaren Vyand verklaarde. Soo draa deeſe weerelooſe Dieren het beſluit van den *Leewe* verſtonden, moeſten ſy, om des *Leews* vriendſchap, ende hun leeven te behouden, deeſe onregtvaardigheid nog veinſen te prijſen, ende veel opgeeven van hun groot genougen oover de ſelve.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met den* Leew, *een Menſch, die van andere te berooven, gewoon is te leeven.*

Met Kalf, Geit, *ende* Schaap, *Menſchen die gewoon zijn, onmooſelik van haar eigen Inkoomen te leeven.*

OM dat de Menſchen behouftig ende daar beneevens ſoo onmagtig zijn, dat ſy het gunt haar noodig is, veeltijds niet dan

dan door de hulpe van andere menſchen konnen verkrijgen: Soo maaken ſy alsdan *Maatſchappien*, ende bouwen die in het aangaan der ſelven altijds op deeſe *Billikheid*, dat yder der *Maats* naar geraade der kenniſſe, ſorge, arbeid ofte goederen, die hy ter *Maatſchappie* toebrengd, ook ſijn aandeel der toekoomende Winſten ende Schaaden behoorde, ende ook naar onderlinge beſchreevene Voorwaarden, tal genieten ende draagen. Ende op dat het ſelven ook naargekoomen werde, is niet alleen noodig, dat alle het opgemelden wel uitdrukkelik beſchreeven, ende onder de *Maats* ſoodaanige *gelijkheid* zy, dat geen der ſelven deeſe Billikheid ende Voorwaarden moooge veragten ende ſtraffeloos breeken, met het goeden naar ſig, ende het quaaden ten laſte der andere *Makkeren* te laaten: maar is daar en booven ook noodig, dat het gunt door die *Maatſchappie* bejaagd werd, allen *eeven dienſtig*, ende indien allen niet *eeven* noodig ofte aangenaam is, dat ten minſten niemanne derſelven ſchaadelik zy. Het welk, indien wel behertigd wierd, ſoo ſoude men niet ſien ſoo veeele ongelijke Maatſchappien, van gemeene Ingeſeetenen met *Groote Heeren*, van Koopluiden, Borgers ende Boeren, met *Koningen*, *Vorſten*, *Edelen*, ende *Krijgs-luiden*, welke om dat altijds verſcheidene ende ſomtijds ook tegen een ſtrijdende inſigten hebben, gemeenelik alle eenen ſeer quaaden uitſlag voor den *Minderen* plagten te hebben.

Ende inſonderheit ſoude men nooit ſien, dat *Vrye Republiken* die op haaren eigenen Landbow, Koophandel, Viſſerie ende Seevaart, ende dien volgende eewiglik op *Vreede* gegrond zijn, ſouden onderneemen met *oorlog-lievende Koningen* ende *Vorſten* aan te ſpannen, om andere *Staaten* ende *Potentaten* eevenwigtig te houden ofte te ooverweegen; ende nog veel min ſoude men ſien, dat ſy ſouden aanſpannen, om eenige *Landen* ende *Steeden* der ſelven in te neemen, ende daar naa die onder de ooverwinners te deilen: alſoo ten beſten gaande, ſelfs naa die ooverwinninge ende rechtvaardige deelinge; die ooverwonne *Landen* ende *Steeden*, aan ſoodaanige *Vrye Republiken* altijds tot eenen grooten *Laſte* ſtrekken, ende dat booven dien de ooverwinnende *Koningen* ende *Vorſten* in ſoodaanigen Stande ſig bevindende, gewoon zijn alle het gunt door gemeene koſten ende arbeid is gewonnen, naar ſig alleen

alleen te neemen, ende ſig daar door des te meer van die Makkers Republiken te doen ontſien, welke om voortaan geene *twee* in plaatſen van *eenen*, ende *ſterke* in plaatſe van *ſwakke* Vyante hebben, alles aan dien ooverwinnenden *Koninge* ofte *Vorſten* moeten toe geeven ende ten goeden houden. Ende is dit eigentlik het *oogwit* deeſer FABULE, alwaar een *Leew*, die gewoon is Vlees te eeten, een *Kalf*, *Geit* ende *Schaap*, die niet dan *gras* eeten, des niet te min op voorgeeven, dat andere Dieren haar gras verminderen, weet te beweegen, om geſaamentlik te gaan jaagen ende te dooden andere Dieren, die haar niet voeden konnen, ende door welke de *Leew* des te ſterker gevoed werd.

En

En laat u eenes Heeren ſmaakelike ſpijſe niet geluſten, want het is een leugenagtig brood. Prov. cap. 33.

17

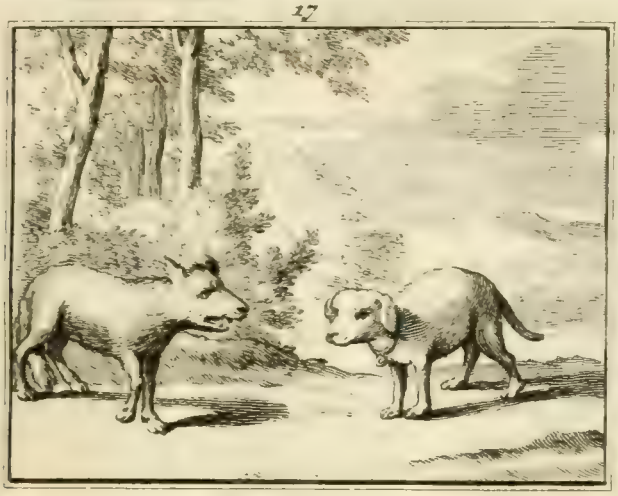

Libertas vitæ æquiparatur

17. De *Wolf* ende de *Hond*.

SEekere *Wolf*, door hongers-nood geperſt zijnde, verliet het Bos, om by den Menſchen ſijn voedſel te ſouken, ende in ſijnen weege een *Hond* ontmoetende, die vet, glad ende wel gedaan was, begon hy ſig ſelven te verfoeijen, dat hy, die den Honde ſeer gelijk was, ſoo langen tijd de Menſchen gemijd had, ende beſtond hy den *Hond* ſeer gelukkig te agten, ſoo wel van den Menſchen beſorgd te werden. Sulks die *Hond* den *Wolf* wijders berigte, dat hem dat gemak ende dien ooverVloed aan quam, door ſijnen *Heere* te vleijen, op te paſ-

ſen, ende, gelijk men ſeid, aan der hand te gaan, ſonder eenigen arbeid te doen : ende beſloot de *Hond* ſijne reeden hier meede, dat hy den *Wolve* raade, ſijne ſchraale *heide* ende *arremoede* te verlaaten, om in desgelijks ſijnen *Heere* ten dienſte te zijn, met beuſelingen, ende door dat middel dus oovervloedig ende lekkerlik gevoed te werden. Welke reeden den *Wolf*, die albereids geneegen, ende eenigſins door honger genoodſaakt was, ſijnen koſt omtrend de menſchen te ſouken, bynaaſt bewoogen ſoude hebben, ſig in *dienſte* eenes *Heeren* te verbinden : maar als hy den *Hond* wat naarder beſiende, vermerkte dat hy om den halſe ſeer weinig hairs had, ende vraagde, hoe hy onder de kin ſoo kaal was, ſeide hem de *Hond*, ſulks by te koomen door eenen *hals-bande*, daar ſijn *Heer* hem ſomwijl met een keeten aan deede ſluiten. Toen de *Wolf* dit hoorde, ſchrikte hy ſoo ſeer van geenen vryen hals te hebben, ende in die *ſlaavernie* te koomen, dat hy den *Honde* antwoorde : Altijds een *Staaf*, ende ſomtijds een *geboeide Slaaf* te werden, alleen om lekkere ſpijſe te genieten, ſtaat my niet aan. Ik keere veel liever naar het *Bos*, ofte naar mijne ſchraale *heiden*, daar ik, hoewel in arremoede, naar mijne eigene ſinnen mag leeven, ſonder ſoodaanig, ende ſoo veel ofte weinig voedſels, als het dien *Heere* geliefd te genieten, ofte ook naar ſijn gelieven altijds gereed te moeten zijn, te leeven ofte te ſterven.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met den* Wolf, *een Menſch, die gewoon is in* Vryheid *te leeven.*

Met den Hond, *een Menſch, die gewoon is een* Slaaf *te zijn.*

Alle

ALle menſchen zijn niet alleen verpligt, haar eigen behoud, welvaaren, ende beeteringe hunnes ſtands geduurig te ſouken; maar ook, ſoo veel in haar vermoogen is, de *Dood*, *Schande*, ende alles wat haar ſchaaden kan, te weeren. Ende bevind men in het gemeen, dat tot beiden genougſaame geneegendheid by alle Menſchen beſpeurd werd, hoewel om opgemelde goeden te verkrijgen, ende het quaaden te vermijden, wonderlik verſcheidene, jaa teegen een ſtrijdende weegen werden ingegaan, naar dat die menſchen *opgevoed*, ende *gewoon* zijn te leeven.

Dus ſien wy, dat Menſchen, wien van jongs aan werd ingeboeſemd, hoe loffelik eene ſaak het zy, meer dan andere Menſchen te *weeten*, ende daar by geneegen te zijn naar de maate ſijner kenniſſe, ſoo aan ſig ſelven, als aan andere menſchen, *goed te doen*, ende wien daar en booven geduurig werd voorgedraagen, hoe gelukkig die Menſchen zijn, welke door de *Heerſchappye* ende den *Dwang* van andere menſchen niet werden belet, die goede geneegendheeden alleſins te konnen uitwerken; ende wien daar en booven geduurig werd ingeſcherpt, hoe groot een genougen ende ruſt voor hun gemoed het zy, ſig ſelven daar in als *regtſchaapene* loffelijke *Menſchen* gequeeten te hebben; Soo bevind men daageliks, ſeggen wy, dat die Menſchen daar door ſeer *leer-* ende *eergierig* werden. Ende indien deſelve Menſchen dien weg van *Deugd*, *Eere* ende *Vryheid*, eenigen tijd ingaan; ſoo ſiet men gemeenelik, dat ſy ſig daar by ſeer geruſt in haaren gemoede, ende ook in den ommegange met andere Menſchen, ſeer wel bevindende, op dien weege ſoo beveſtigd werden: dat geene daar teegen ſtrijdende ofte daar van afleidende aanlokſelen, haar daar van konnen afleiden, ende dat geene arremoede ofte teegenſpoeden deeſes weerelds genoug zijn, om haar van die geruſtige, ende haar ſeer behaagelijke wijſe van leeven af te ſchrikken.

Dus ſien wy, dat Menſchen, die van jongs aan *Deugd*, *Eere*, *Geleerdheid*, *Konſten* ende *Vryheid*, hebben hooren veragten; ende die niet hebben hooren prijſen, dan uiterlijke grootsheeden, ende lighaamelijke vermaaken, ſig ook gemeenelik aan lekkere ſpijſe ende drank, byſlaapen, ſpeelen, ende andere *Brutale* ofte *Beeſtelike* beeſigheeden ſoodaanig oovergeeven, dat ſy haare *arme Siele* nooit opwekken, om wat beeters te denken ende te willen: maar dat

ſy in teegendeel om in die *welluſtige* weegen te konnen voortgaan, ſig niet ontſien, haare aangeboorene *Vryheid*, die onwaardeerlike Schat te onderwerpen aan andere menſchen, ende by gevolge ſig te verpligten, alles te doen ende te lijden, wat dien Menſchen ſal luſten te gebieden, ſonder dat deeſe *ſlaafagtige Menſchen* ſig ooit van die Slaaffe wijſe van leeven laaten afleiden.

Ende gelijk men opgemeld onderſcheid, by de gemeene Menſchen in't byſonder aangemerkt weeſende, vind; ſoo ſiet men het ſelven ook allermeeſt uitſteeken, wanneer ſeer veele Menſchen by een koomen, ende yder van dien ſijne Deugden oopenbaard in *Kerkelike* ende *Politike Vergaaderingen*. Want hier vind men altijds eenige *Kerkelike* ende *Politike Martelaars*, welke om dat niet den Almagtigen *God*, ofte de *Vryheid* hunnes Vaaderlands verſaaken ofte verraaden willen, alle de aanlokſelen ende grootsheeden deeſes weerelds, die haar aangeboodden werden, veragten, ende alle die ſmerten ende vervolgingen der *Tyrannen* kloekmoedig uitſtaan, ende zijn dit die vroome *Helden*, ende regt-eedelmoedige menſchen, welke daar door by *Goode* ende den vroomen *Menſchen* in ſeegeninge eewiglik ſullen leeven.

Ende vind men hier ook in teegendeel altijds ſeer veele *Slaaffe*, vaalſige verfoejelike menſchen, welke om een *ſchootel moes*, ofte om eenige *Officien* te mogen bekleeden, ende eenige *Beneficien* te genieten, haare *Eerſte-geboorte* verkoopen, ende de *Vrye* Ingeſeetenen hunnes Vaaderlands mein-eedig ende verraaderlik aan eenen, het zy Kerkelijken het zy Weereldlijken *Dwingelande*, opdraagende, daar door by *Goode* ende den vroomen *Menſchen*, hier ende hier naa, eewiglik vervloekt werden.

Ende meenen wy hier meede den eigentlijken ſin deeſer FABULE te hebben voorgedraagen. Want de *Wolf* is gewoon in *Vryheid* te leeven, ende aldaar alle vervolgingen der Menſchen uit te ſtaan.

De *Hond* daar en teegen is gewoon, ſig een *Slaaf* der Menſchen te maaken, ende dien volgende ſoo met quiſpelſtaarten als met opſitten, een ſtukjen broods van de ſelven te beedelen, ende op het wenken ſijnes *Heeren*, maar ook anderſins niet, het *brokjen Broods*, dat hy gebeedeld heeft, ende op ſijnen neuſe gelegt is, te moogen intlikken: ende daar en booven ten allen tijden ten gelieven ſijnes Heeren alles oover te geeven, te leeven ofte gedood te werden.

De

De Waarheid wil niet geſegt zijn.

18

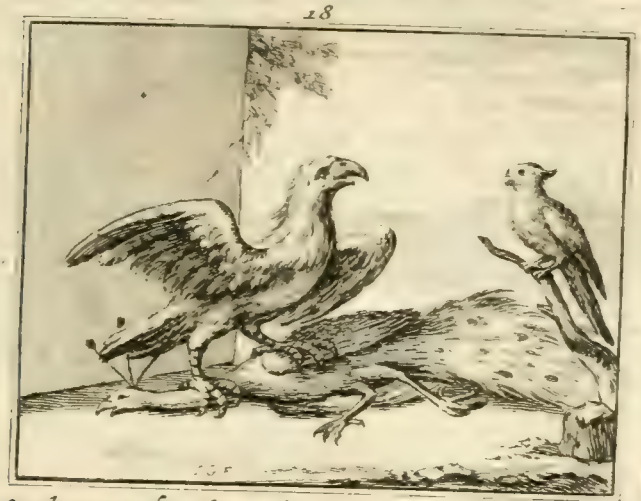

Quod non poteſt, vult poſſe, qui nimium poteſt. Senec. in Hippol.

18. De *Adeler, Pauw* ende *Papegaai.*

HOewel alle de *Vogelen* naar *waarheid* bekenden, dat de *Adeler* de ſnelſte in het vliegen, ende de *ſterkſte* van lighame, bek ende klaauwen was, ende derhalven ſeer geeren voor hem ſwigteden, ſoo wilde hy nogtans ook voor de *ſchoonſte* van allen gehouden weeſen; ende dat uit vreeſe, hy weegens ſijne onçierelijke veederen, leelijke bek ende klaauwen, anders ſins oopentlijk veragt mogte werden. Waar teegen als de *Pauw*, ſteunende op de klaare waarheid, ſeide ſchooner te weeſen, ſoo wierd die aanſtonds door den *Adelare* verſcheurd, e ide wierd vervolgens de

Papegaai wijders gevraagd, wat hem van des *Arends* ſchoonheid, ende het gepleegden aan den *Pawe* dagt? Waar op de *Papegaai* antwoordede, dat hy waarelik ſchooner als de *Pauw* zijnde, nogtans geerne bekende, dat de *Arend* alleſins moojer van veederen ende lighaame was, dan de allerſchoonſte Papegaai, die hy ooit hadde geſien, als ook dat de *Pauw* dien volgende met groot *regt* gedood was. Het welk den *Arende* ſoo wel beviel, dat hy den *Papegaaje* eene van des *Pauws* bouten te kluiven gaf, ende van hem ſijnen opperſten *Kaamer-Diener* maakte. Sulks alle de andere *gemeene Vogelen*, ſiende dat de een van den *Arende* om de waarheid geſprooken te hebben, gedood, ende de andere om oopenbaarlik geloogen te hebben, beloond wierd, alle met luider keele uitſongen, *dat de Adeler* de ſchoonſte aller Vogelen was.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den Adeler *hebben de* Ouden *verſtaan een* Koning *ofte gebiedend Heer.*

Met de Pauw, *een* Nieuweling *ten Hoove.*

Met den Papegaje, *een ervaaren* Hooveling.

Met de gemeene Vogelen, *de gemeene Ingeſeetenen eenes Lands.*

DAt de Menſchen in het gemeen ſoo *eergierig* zijn, dat ſy oover haare deugden ende roemwaardige daaden ſeer gaarne in haar leeven gepreeſen zijn, ende hoopen naa haare dood ook gepreeſen te ſullen werden, ſchijnd in ſig ſelfs eene ydelheid te weeſen, ende is des niet te min in der daad eene groote aanprikkeling, om geduurende het kort ende broos leeven der ſelven Menſchen, ſig met

met allen yver te ſpoeden, ietwes loofwaardigs te verrigten. Maar dat de ſelve Menſchen ſeer eevel neemen, wanneer hen haare gebreeken ende misſlaagen ofte dwaalingen werden aangeweeſen, ſchoon het ſelven geſchied ten geenen anderen einde, dan dat ſy ſig ſelven leeren kennen, ende beeteren ſouden konnen, is voorwaar eene ſeer groote ſwakheid, efter is dat niet het *eigentlik gebrek*, dat de Ouden ons met deeſer FABULE hebben willen voor den oogen ſtellen; maar wel een veel grooter gebrek, dat men gemeenelik niet dan in de allerhoogſt geſteegene Menſchen vind: Naamelik, om dat ſeer veele Menſchen door eene *verkeerde* Eergierigheid, anders geſegt *Heersſugt*, gedreeven werdende, ſig booven de geenen, die haar waarelik *gelyk* zijn, willen verheffen, ende daar beneevens van tijde ten tijden verkrijgende het gunt ſy beoogd hebben, daar in geen genougen vinden: ſoo dunkt haar, dat ſy niet konnen ruſten, voor dat ſy den hoogſten trap van magt oover haare Meede-Ingeſeetenen bekoomen hebben, ende ſig alſoo verſeekeren moogen, door de ſelven niet weederom ter needer geſmeeten te konnen werden.

Ende vermits ſy tot die *Hoogheid* niet konnen geraaken, dan met van tijden ten tijden meer ende meer tot Vyanden te maaken, alle de geenen, die ſy verongelijken, ofte booven den hoofde groejen; ſoo hebben ſy waarelik alſoo weinig, jaa min als te vooren, reeden om geruſt ende vergenougd te zijn; Ende daar en booven ſoo beginnen ſy te denken, dat alle andere Ingeſeetenen, ſoo wel als ſy, oover haare waarhaftige deugden ende vroome daaden gepreeſen werden; Sulks ſy daar oover *nydig* werden, als vreeſende, dat de andere haar daar in te booven ſullen gaan, waarom ſy ook alsdan van der *Waarheid*, ende alle *Deugdſaame Werken* beginnen te walgen, om te gaan ſcheppen vermaak, ende ſig ook te verheffen in ietwes te doen ofte te laaten, ende ook gepreeſen te werden, oover het gunt dat andere Ingeſeetenen niet doen ofte laaten mogen, ſonder daar oover, als teegen de Wetten gedaan hebbende, ſeer mispreeſen ofte geſtraft te werden. Naademaal alsdan alleſins haare *Opperſte magt* ende *aanſien*, boven die van andere Ingeſeetenen uitſteekt.

Dit is de Reeden, waarom men *Koningen* ende *Vorſten* vind, die al ſpeelende *Eeden* ten Heiligen ſweeren, ende daar naa trowlooſelik breecken,

breeken. Dit is de Reeden, dat *Koningen* ende *Vorſten* niet alleen, om ſig in haaren *Staat* te veſtigen, maar ook veeltijds uit vermaak onnooſele ofte onſchuldige Ingeſeetenen doen dooden. Als ook dit de voornaamſte Reeden is, waarom Koningen ende Vorſten gevonden werden, die ſig inbeelden meer vermaak te genieten in onnatuurelik ende ongeoorlofd by-laapen, ofte in een ander mans wijf te om-armen, als van haar eigen wijf, ofte eenig ander vry vrow-menſch, alle bedenkelijke vriendſchappen te ontfangen.

Dit is de Reeden van die geduurige groote ende onnutte onkoſten van oovergroote Hof houdinge, Jagt ende Bouwen van den *Paleiſen* der Koningen, ende daar uit ontſtaande geduurig Scheeren ende Schatten der Onderdaanen, het welk geen der ſelven hun naar doen kan ofte vermag. Dit is de Reeden, dat de *Niewelingen* den Koningen ende den *Vorſten* de Waarheid willende ſeggen, oover die waarheid gedood werden. Dit is de Reeden, dat *ervaarene Hoovelingen* ſig allermeeſt bevlijtigen den Koning ofte Vorſt ten hoogſten te prijſen, eeven in ende oover het ſelven, daar in ofte oover, hy allermeeſt misprijſens waardig is, ende dat ſy Hoovelingen daar oover ook allermeeſt geloond plagten te worden. Dit is ook de Reeden, dat alle gemeene Ingeſeetenen haaren eigen Koning ofte Vorſt ten Hoogſten prijſen, ook oover het gunt, daar oover hy ſeer misprijſens waardig is.

In het kort geſegt, in alle Koningrijken ende Vorſtendommen vind men *Adelers*, die niet alleen oover haare *waarhaftige ſterkte*, maar ook oover haare *logenagtige* ſchoonheid, gepreeſen willen werden, ende daar de *Pauw*, om ſulks niet te willen doen, gedood, ende de *Papegaai*, om het ſelven gedaan te hebben, beloond werd, ende daar alle geringe Vogelen ſingen, Amen.

Gelukkig

Gelukkig is hy, die niemans Slaaf
ende niemans Tyran wil zijn.

Ut ſervitus contra naturam, ita natura in tyrannidem proclivis.

19. De *Kikvorſſen* ende de *Balk*.

DE *Kikvorſſen* ſeekeren tijd in voller *vryheid* geleefd hebbende, ſoodaanig, dat yder van haar op ſijne beurt *Hoofd* ofte de *Eerſte* der Vergaaderinge wierd, ende aldaar altijds vryelik ſijne ſtemme ten gemeenen welvaaren geeven mogt, bevonden, dat die *eerſte Kikvors* niet wel aanſiens genoug had, om die Vergaaderinge altijds met de meeſte ruſt ende ſtilte te konnen beſtieren: Sulks ſy *Jupiter* baaden, dat hy hun, na de wijſe van andere Rijken, eenen *Koning* wilde geeven, die haar in aller bil-

likheid ſoude regeeren. Waar op *Jupiter*, meenende dat deeſe *Vorſſen* wel ſoo wijs waaren, dat ſy geen ander *Hoofd* begeerden, dan dat hun goed ende geen quaad doen konde, haar eenen *Balk* in den waatere wierp, daar ſy in der ſonne gemakkelik opſpringende, hun baakerden ende uitſtrekten, als ook haare *Vergaaderinge* geruſtelik houden konden, ſonder dat de *Eerſte* ofte de *gemeene Vorſſen* van eenige Beeſten vertreeden ofte ſchielik oovervallen konden werden. Maar dat was haar niet genoug; ſy wilden daar en booven een *Hoofd* hebben, dat ook haare *Vyanden* konde verſlinden; derhalven ſy *Jupiter* met haare gebeeden ten dien einde weederom moejelik vielen, ende hy haar in ſijnen toorne gaf den lang-gebeenden *Oyevaar*, die ſy ſeer geerne aannaamen, om dat hy ſchoon wit ende ſwart van veederen was, eenen langen rooden bek ende ook dusdaanige pooten hebbende, ſeer beleefd, ſtaadig van gang, ende ſeer beſorgd voor ſijne *Jongen* ende *Ouderen* was. Ende inſonderheid hadden ſy eene ſeer groote ende goede verwagtinge van deeſen *Ojevaare*, om dat hy de *Slangen*, dat haare grootſte vyanden waaren, verſlinden konde: Maar leider! ſy bevonden ſeer haaſt, dat hy haare vyanden niet meer als haar, daageliks naar ſijn gevallen op-at, waarom de naakoomelingen deeſer al te onvoorſigtige Kikvorſſen hunner Voor-Ouderen dertelheid verfoeijende, nu nog niet ophouden, geduurig *wraak* daar oover te roepen, dog te vergeefs, alſoo ſy ſig door haare *Ondankbaarheid* oover de Goddelijke goedheid haar te vooren beweeſen, aller Gonſten, ſoo van Goode als van Menſchen, onwaardig hadden gemaakt. Ende daar meede moeſten ſy toen, ende moeten ſy ook nu ſoo wel in het *waater* als op het *land*, met alle omſigtigheid ſig voor haare *oude Vyanden*,

den, naamentlik voor de *Slangen*, ende daar en booven voor deeſen *niewen Koninge* wagten.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met* VORSSEN, *gemeene onkundige Menſchen.*

Met een BALK, *een onſchaadelik* Hoofd *eener Republike, ofte ietwes dat goed ende geen quaad doen kan.*

Met den OJEVAAR, *ietwes dat goed ende ook quaad doen kan. Ofte een* Hoofd *der Republike, dat niet alleen de Vyanden van dien beoorloogen, maar ook de Wettige Regenten ende de Ingeſeetenen van dien, tyranniſeeren kan.*

Dat de Ouden *met* JUPITER *den Opperſten God hebben verſtaan, is eenen ydere bekend.*

ALle Menſchen, die *weeten* ofte *gelooven*, dat de Almagtige *God* alles geſchaapen heeft, ende in der eeuwigheid naar ſijnen wille beſtierd; vinden, wanneer ſy in eenige ſwaarigheeden zijn, ſig verpligt, den ſelven *God* te bidden, dat het hem gelieve, haar van die ongemakken te *verloſſen*, ende verſeekeren ſy ſig onderwijlen, dat ſy van *Gode*, wat goeds biddende, ſeekerlik het ſelfde, ofte wat beeters, verkrijgen ſullen. Ende wanneer ſy wat goeds voor ſig ſelven verkreegen hebben, ſoo werden ſy des te meer verpligt Goode *Dankbaar* te zijn, dat is, des te ſorgvuldiger naar ſijne Wetten te leeven, in alles op hem te vertrouwen, ende ſijne wijsheid ſoo wel als ſijne goedheid, voor den Menſchen te belijden ende te looven.

Ende indien ſy daar en teegen in plaatſe van oover die genootene weldaaden *Dankbaar* te zijn, de ſelven in het geheel vergeeten, ofte misnougd ſchijnen, dat ſy geene grootere weldaaden, ende inſonderheid geene grootere magt, om andere te konnen beleedigen, van Gode ontfangen hebben; ende derhalven van hem daar en booven begeeren te verkrijgen eene magt, om andere Menſchen te konnen beſchaadigen ende dooden: Soo ſiet men veeltijds gebeuren, dat die oneindelik wijſe *God* het ſelfden den Menſchen geeſd in ſinnen toorne, dat is ſoodaanig, dat het den ſelven, die het verkreegen hebben, ſeer ſchaadelik zy ofte werde, eeven of ſy vierige koolen uit den Heemele op haare koppe gebeeden, ende ook verkreegen hadden.

Ende is het waarelik ſeer te beklaagen, dat de Menſchen in het gemeen, ſoo onweetende, ſwak, ende boosaardig zijn, dat ſy in haare teegenſpoeden ſig wijsſelik ende ootmoediglik gedraagen, als meede daar door *Goodes* Seegen ende de geneegendheid veeler Menſchen tot ſig getrokken hebbende, daar door van haare plaagen naaweliks *verloſt* werden, of ſy tragten te verkrijgen eene *magt*, om anderen, het zy onnooſelen, of die haar ook beleedigd hebben, te *doen* ſoo veel ofte meer *quaads*, als ſy voormaals van die *Booſen* geleeden hebben, ſulks ſy die magt verkrijgende, ende misbruiken willende, veeltijds bevinden, dat ſoo veele Menſchen teegen die verdruk-ſugtige ende voor de verdrukten opgewekt werden, dat ſy ſeer ſelden hun oogwit bekoomen. Waar by nog gevougd werd, dat het ſelfde middel, dat ſy gemaakt ofte verkreegen hebben, in meeninge, daar meede andere Menſchen te plaagen, ook kraftig genoug, jaa nog meer bequaam is, om haar ſelfs, als om andere Menſchen te plaagen.

Dus baaden de *Iſraëliten* in haare verdrukkingen, ten tijden van haare *populare Regeeringe*, als wanneer een waapenlooſe *Prieſter*, die in haaren *Raad* voorſat, haar daar uit niet wel helpen konde, om *Rigters*, die in tijden van oorlooge magts genoug hadden, om onder haar beleid met vrye ende onbeſoldigde *Iſraëliten*, ſonder eenige de minſte *Vremdelingen* te gebruiken, haare vyanden te verdrijven, maar hadden die Rigters dien volgende niet magts genoug, om geduurende den korten tijd van dien dienſt, de Republike te verkraften. Efter wilden ſy, gelijk als andere volkeren,

een

een *Koning*, dat is een *Hooſd* voor ſijn *leeven* hebben, om haar te *beregten*, als ook met die magt van te vermoogen, ten allen tijden de *Krygs-luiden by een roupen*, ende oover de ſelven ſtellen, ende alſoo teegen de vyanden te trekken, om die ſchielik te konnen oovervallen, ende haare Landen te ooverwinnen. Ende hoewel de Propheet *Samuel* haar voordroug, „Dat ſoo een Koning hare be„ſte Olijf- ende Wijn-gaarden neemen, ende aan ſijne Hoovelin„gen uitdeelen ſoude, ende dat hy het *tiende* van alle de andere „Akkeren ſoude begeeren, ende haare Soonen ende Dogters tot „ſijne ſlaaven ende ſlaavinnen ſoude maaken: Soo begeerden ſy des niet te min eenen *Koning*, ende verkreegen den ſelven. Ende bevonden ſy ſeer haaſt, dat die *Koningen*, om niet als voor deeſen de *Hoogepriеſters* ende *Rigters* door de Iſraëliten veragt ende verworpen te konnen werden, een ſeer groot getal van Hoovelingen aanhielden, ende daar en booven geduurige oorloogen teegen de Nabuuren veroorſaakten, immers in allen gevalle ſoo van *vreede* als van oorloge, ſoo een groot getal *Bevelhebbers* ende *gemeene* Krijgslieden betaalden, om haar ook ter verſtruikinge der arme *Iſraëliten*, van wien de Koning de *Schattinge* voor de *Soldie* der Krijgsluiden trok, te konnen gebruiken, dat ſy alle, de waarheid van *Samuels* prophetien bevonden, ende te vergeefs God den Heere, om van die tyrannige Koningen verloſt te werden, aanriepen. Want onder alle de Koningen, ſoo van *Juda* als van het geheel ander *Iſraël*, naaweliks een geweeſt is, welk niet veel meer ſijn volk van binnen van haar *Vryheid* ende van haare *Penningen* beroofd, ende oover haar geryranniſeerd, als haar teegen de oovervallingen der nabuurige Vyanden beſchermd heeft. Tot dat eindelik, ſoo wel de Koningen, als de gemeene Ingeſeetenen van beide die Rijken, ellendiglik verſtrooid, ofte in gevangeniſſen vervoerd ende vernietigd zijn geworden.

Gelijk wy ook in onſe tijden geſien hebben, dat *Ingeſeetenen* van *Republiken* niet te vreeden zijnde geweeſt met *Hoofden* van dien te hebben, welke der Republike *baat* ende *geene ſchaade* aanbrengen konden, nogtans daar meede niet te vreeden zijn geweeſt; maar van Goode begeerd ende verkreegen hebben in ſijnen toorne, *Hoofden* met ſoo groote magt voorſien, dat ſy naar haar gelieven, der Republiken veel meer goeds ende ook veel meer quaads

toebrengen ſouden konnen. Sulks wy den aandagtigen *Leeſere* nu voortaan laaten aanmerken, ende oordeelen, of de *Dienſt* ſoodaaniger *Hoofden*, ſeedert dien tijd meer heeft geſtrekt om de Vyanden kloukelik te beoorloogen, of wel om de Ingeſeetenen meer ende meer van haare *Vryheeden* ende *Pennigen*, ofte andere Goederen te berooven.

Derhalven dunkt ons de eigendlijke ſin deeſer FABULE te weeſen, dat de gemeene luiden ſig behoorden te ſchikken naar den *Staat* daar ſy in zijn: ende veranderinge begeerende, dat ſy niet verders behoorden te tragten, dan van haare ongemakken *verloſt* te werden, ende dat ſy daar en booven andere Menſchen willende beſchaadigen, gemeenelik haar eigen verderf op haare halſen haalen; Ende leerd deeſe FABUL daar beneevens, dat men het ſelven inſonderheid ſiet in Republiken, alwaar de Vrye Ingeſeetenen niet te vreeden zijn met *ongewaapende Hoofden* te hebben, maar ſoodaanige Hoofden der Republike begeeren, die de Krijgs-luiden by een roupen, ende daar oover Bevel-hebbers ſtellen mogen, naamentlik, dat die Republiken ende Ingeſeetenen, daar door ook gemeenelik ten gronde gaan.

Vryheid,

Vryheid, Blyheid.

Alterius ne ſit qui ſuus eſſe poteſt.

20. De *Diſtelvink* ende haar *Meeſter*.

EEn *Diſtelvink*, door haar *Meeſter* lang in eener Kouwe ſorgvuldig opgevoed weeſende, vond eenmaal het deurken ongeſlooten, ende verſuimde niet, aanſtonds in der vrye Lugt te vliegen. Waarom de *Meeſter* haar voordroug, hoe ſorgvuldig ende oovervloedig hy haar altijds had gevoed, ende met hoe groote moeite ende ſchaarsheid ſy, voornaamentlik des Winters, in der vrye Lugt, wanneer alle Boſſen ende Velden met ſneew bedekt, ende alle Waateren bevrooren ſouden weeſen, haaren Koſt ende Drank ſoude konnen vinden, niet weetende, waar ſy alsdan haaren voet needer ſetten, ende in wat Neſt ſy krui-

kruipen ſouden konnen, om niet van Honger, Dorſt, ende Koude te vergaan. Derhalven die *Meeſter* haar beloovende, de ſelve ſorge voor haar te ſullen draagen, die hy voormaals ten haaren beſten gedraagen had, als nog te ſullen draagen, jaa die merkelik te ſullen vermeeren, alſoo hy aan haare lievelike Sang gewoon was, verſogt, dat ſy weederom in der Kooje geliefde te komen. Maar deeſe *Vogel* antwoorde, dat dewijl haar geluk ende ongeluk alleen van haares *Meeſters* ſorge ofte onſorge afgehangen had, ende weeder ſoude afhangen, ende dat ſy nogtans van des ſelfs ſorge ende liefde t'hemwaarts, ſoo wel niet, als van haare *eigene* ſorge ende liefde verſeekerd konde weeſen; Sy derhalven liever had buiten der Kooje naar haar eigen ſin te leeven, om aan dat geval van eenes anderen liefde ofte haat te moeten afwagten, niet onderworpen te zijn.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een DISTELVINK, *hebben de* Ouden *verſtaan, een Eedelmoedig Menſch, die by ongeluk-ke in* Slaavernie *vervallen is.*

Met haar MEESTER, *een Heer die ſijne Slaaven ſaft handeld.*

ALſoo de Menſchen in ſig ſelven aangemerkt zijnde, aan niemanne dan aan *Goode* haaren *Scheppere* onderworpen zijn, ende dat die, om de ſelven menſchelijker wijſe te konnen regeeren, haar heeft begaafd met *Reeden-kaavelinge* ende een *geheugen* ofte *gewiſſen* van dien, ſoodaanig dat ſy ſig verheugen ofte bedrouven, als ſy ſig naar de geſonde Reeden gedraagen hebben, ofte daar van afgeweecken zijn: Soo is het eene groote *ondankbaarheid* teegen God,

God, ende is het ook het *grootſten quaad* dat wy ons ſelven doen konnen, wanneer wy *God*, ende onſe Reeden, ende ons *Gewiſſen* verlaaten, om ons ende alle ons doen ende laaten, eens ende voor allen te onderwerpen aan de beveelen, laſten ende wille van eenen *anderen* ſondigen *Menſche*. Ende zijn op deeſen gronde gebowd alle de *Roomſe* Borger-Wetten, welke eenen *Vryen Menſche* ontneemen alle gonſten van Regten, als des in het geheel onwaardig zijnde, wanneer hy ſig vry-willig ter Slaavernie heeft laaten verkoopen, aan eenen Heere ter goeder trouwe, ende dat om te genieten een gedeelte der Koop-penningen, voor welken hy verkoft is geworden.

Waar teegen niet ſtrijd, dat de Menſchen ſeer wel doen, wanneer ſy, met eenige *verminderinge* van haare aangeboorene *Vryheid*, goed vinden oover te gaan uit deeſen *naturelyken* in den *Borgerlyken* ſtande: alſoo ſy alsdan nog behouden die *Vryheid*, om alles te doen ofte te laaten, dat haar door geen *Geweld* belet, ofte door geene *Wetten*, die haar niet meer dan alle andere Onderdaanen verbinden, belaſt ofte verbooden werd: ende dat *Geweld* nieman ſchuldig kan maaken aan eenige misdaad. Gelijk meede bekend is, dat de *Wetten* eener Republike, door veele *Wetgeeveren*, naar de geſonde reeden, ende ten beſten der meeſte Ingeſeetenen gemaakt moetende werden, geen Onderdaan van dien kan ſondigen met ſig daar naar te gedraagen.

Maar alle het quaad, dat hier beſtraft werd, begaan die Menſchen, welke voorbedagtelik *God*, als meede hunne eigene *Reeden* ende *Wille* afgaan, om die van *eenen* anderen Menſche blindeling te moeten volgen, ofte de ſtraffe die 't hem geliefd haar op te leggen, te moeten lijden. Ende ſoodaanige ſondige Menſchen zijn alle Heeren die Slaaven hebben, als ook alle *Koningen* ende *Vorſten*, die aan geene Wetten verbonden zijn, ofte daar aan naar Regten verbonden weeſende, nogtans oover haare Misdaaden teegen de ſelven, niet naar haare verdienſten geſtrafd konnen werden.

Ende indien dit, naamentlik ſig in ſoo eenen ſtande te ſtellen, dat men ſig aan eenen anderen Menſche in het geheel onderwerpt, is eene ſoo groote *ondankbaarheid* teegen God, ende een ſoo *groot quaad* in byſondere Menſchen, wanneer ſy dus met haar *eigen ſelfs* ende van haare *eigene Saaken* handelen, wat een groot *ſchelmſtuk* ſul-

len wy ſeggen, dat begaan de *Regenten* van eene *Vrye Republik*, welke alle de Ingeſeetenen van dien moogende regeeren, naar *Wetten* ende naar het *Dictamen* van haar gemoed, dat is naar de *wetten* die God in aller Menſchen herten geſchreeven heeft, nogtans ſig ſelven niet alleen, maar ook haare *Weeſen*, dat is, alle de onnooſele gemeene Ingeſeetenen, ende alle die onſchuldige Naakoomelingen der ſelven, onderwerpen aan de luſten ende wille van eenen Menſche. Namentlik ſy begaan een ſoo groot *ſchelmſtuk* met *God* ende de *Reeden* te verwerpen, om oover die *Republik* eenen *Koning* te ſtellen, dat Heemel ende Aarde ſig voor-deeſen daar oover ontſteld heeft, * ende nog heeden ſig daar oover behoorde te ontſetten.

Ende wat ſullen wy eindelik ſeggen van *Regenten* ſoodaaniger Republiken, welke eenmaal door ongelukken in *ſlaavernie* vervallen, ende door de Goddelijke voorſorge daar uit verloſt zijnde, des niet te min om eenige *Officien* ende *Beneficien* te konnen genieten, voorbedagtelik ten tweeden maale alle die onnooſele Weeſen, haare Ingeſeetenen, uit der *gemeene Vryheid* in eene ondraagelijke *Slaavernie* werpen? Namentlik wy ſeggen, dat de ſchelmſtukken ſoodaniger *Regenten* ſoo groot ende van ouds onder onſe beroemde Vrye *Duitſen* ſoo onbekend zijn, dat wy in onſer *Duitſer* Taale geene naamen vinden konnen, om de grootheid der ſelven uit te drukken, ende dat ook de geheugeniſſe der ſelven als van eewiglik verdoemde Menſchen, uit alle *Gedenk-ſchriften* gewiſt, ofte ten minſten haarer aldaar niet dan met de aller-uiterſte vervloekingen gedagt behoorde te werden.

Gelijk deeſe FABUL ons ſeer wel leerd, dat de *Diſtelvink* eenmaal uit haar kooje gevloogen zijnde, niet jeegenſtaande ſy een ongemeen *goed Meeſter* hadde gehad, ende dat die haar ſeer goede beloften deede, van haar nog ſafter ende beeter te handelen, ſy daar door niet konde werden aangelokt, om ſig ten tweeden maale in der Kouwe te laaten ſluiten.

* *Sam. Bouk* 1. *Capp.* 8 9. 10.

Die

Die aan eenen Sterken den Vinger geefd,
verlieſd de geheele hand.

Principiis obſta ſero ſapiunt Phryges.

21. De *Man*, ende het *Bos*.

SEeker *Man* in een luſtig *Bos* gekoomen zijnde, ſeide teegen den *Boomen* in het byſonder, dat ſy te wild ende te woeſt door elkander wieſſen, ende daarom de een den andere verdrukte, ende belettede ſoo hoog op te ſchieten, als ſy anderſins gedaan ſouden hebben, ofte nog doen ſouden. Ende vougde hy daar by, dat, indien ſy hun eigen welſtand behertigden, ſy behoorden te gedoogen, dat hy tot ſijnen *Byl-Yſere* in den Boſſe eenen Tak mogt ſnijden, om daar van eene *Steel* tot ſijnen Byl-Yſere te konnen maaken, op

dat hy alsdan, haar bequaamelik ſnoejende, haar ook door dat middel, ende door geen ander, ſoude konnen doen veel hooger, cierelijker ende eenpaariger opgroejen; ende alſoo brengen tot eenen veel gelukkigeren ende beeteren ſtande, dan waar in ſy nu leefden. 't Welk het gantſe *Bos* hem ten dien einde vrywillig toeſtond, als wagtende volgens ſijnen raad, ſchoone ende groote verbeeteringe in den wasdomme. Maar de *Man*, dus eene *Byl* gekreegen hebbende, bediende ſig dier vougen van dat *Yſer*, dat hy der Boomen gants niet, maar ſijn eigen Voordeel allesſins ſogt, ende voor eerſt de *allergrootſte Boomen*, die hem meeſt in den weege waaren, om verre hiew; ende daar naa, ſo draa het Winter geworden was, ende als wanneer het hout voor hem op ſijn aller-bequaamſte zijnde, om gehouwen weeſende, ten dienſte te konnen werden verkogt, als ook om dat het brand-hout alsdan voor ſijnen eigen brande hem meeſt konde ten ſtaade koomen, het geheele Bos door wandelde, ende de Boomen naar ſijnen gelieven ende meeſte prouſijt, begon af te houwen, beginnende van boome tot boome. Sulks ſy, als *waapenlooſe* Boomen zijnde, ende eenen *gewaapenden* het ſelven niet konnende beletten, te laat hunne misſlag, welke ſy begaan hadden, begreepen, van op eenige *Voorwaarden*, hoe *heiliglik* die mogten weeſen *beloofd* ende *beſwooren*, eenen ſterveliken, ende dien volgende altijds bedriegeliken Menſche, te vergunnen eene *Steel* tot eenes Mans *Byl*-Yſere, om dat alsdan beiden naar ſijnen ſinne te gebruiken.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben in deeſer* FABULE *verſtaan, met een* MAN *een aanſienelik Menſch.*

Met eene BOOM, *een gering Menſch.* *Met*

Met het Bos, *eene Vrye Republik.*

Met een Man, *die een* Byl-Yser *heeft, ende geen* Steel *daar toe, een* Krijgs-Ooverſte, *die geene magt heeft, dan om de Krijgs-luiden van tijden ten tijden naar het gelieven der Republike te gebieden.*

Met de Steel *tot het* Byl-Yſer, *de magt die ſoo een Overſte krijgt om de Krijgs-Knegten ten allen tijden by een te roepen, ende naar ſijnen ſin te gebieden ter beetere beſcherminge der Republike, ende die de ſelve altijds gebruiken kan, ende ook veeltijds gebruikt, ter onderdrukkinge van dien.*

ALle Menſchen haar *eigen*, ende geen ander Menſch als om haar *eigen ſelfs* lief hebbende; Soo is ſeeker, dat ſy altijds meer haar ſelven als een ander beminnen. Ende vermits ſy, het zy ge- ofte ongevraagd, aan eenen andere *Raad* geevende, het ſelven altijds doen onder den ſchijn van meer des geraaden als hun eigen voordeel te ſouken, ende ſy nogtans in teegendeel altijds meer geneegen zijn, ende ook waarelik meeſt altijds bevonden werden, meer tot haar *eigen*, als tot eenes anderen Menſchen Voordeel te raaden: Soo moet de Geraden niet alleen ooverleggen, of die *Raad* ten ſeekeren opſigte goed ſchijnd te weeſen, maar ook of de Raader daar uit geen *voordeel* voor ſijn eigen ſelfs, ten *ſchaade* des geraaden ſoude konnen trekken. Ende indien hy ſulks bevind, ſoo moet die raad hem ſeer verdagt zijn. Ende inſonderheid moet ſy verdagt zijn, wanneer een ander ongevraagd, voorbedagtelik komt raad geeven, ende dien raad onophoudentlik aandringd. Ende booven allen moet ſoo eene raad verdagt zijn, welke gegeeven werd met beloften, ende toeſegginge, van een te volgen goed voor den geenen die geraaden werd, als de Raader voor af ietwes tot ſijn *eigen voordeel* begeerd, ende het welk toegeſtaan zijnde, by onſtenteniſſe des beloofden, niet weeder door den Geraaden kan ingetrokken werden, om ſig te herſtellen in den ſtande daar hy te vooren in was.

Ende inſonderheid moet men altijds traag zijn om eene raad aan te neemen, die van ſijnen *meerdere* ongevraagd gegeeven werd, wanneer die daar by ietwes voor af begeerd, waar meede de Geraade voor af eer ſwakker als ſterker, ende de Raadgeever gewiſſelik ſterker werden ſal als hy te vooren was. Want om dat de Raader ſijn oogwit bekoomen hebbende, alsdan verder niet des *Geraaden*, maar ſijn eigen voordeel weederom te betragten plagt, ende in gevolge van dien, den Geraaden ook weederom onder ſchijn van Raad ofte Verſouk den ſelven af te dringen, van tijde ten tijde meer andere beſwaarelike

Saaken begeerd; ſoo plagt ook de Geraade alsdan ſeekerlik eerſt bedroogen, eindelik genougſaam gedwongen te werden, om alles, dat de Raader begeerd, te doen ofte te laaten, ende te lijden.

Gelijk wy dat daageliks in de verhandelinge ende ommegange met andere Menſchen bevinden, ende ook by alle ſoo *Latinſe* als *Griekse Hiſtorie-Schrijveren* leeſen konnen, *a* hoe dat van ouds eenige Republiken ſig hebbende laaten raaden, om aan eenigen uitſteekenden Ingeſeeten ter ſijner verſeekeringe ende ten dienſte der Republike eene *Lijfwagt* toe te ſtaan, hy die *Lijfwagt* misbruikt heeft, om de voornaamſte Regenten der Republike, welke hem die Lijfwagt ter goeder trouwe hadden toegeſtaan, ende die ook de Soldie van dien betaalden, te vermeeſteren, te vangen ende te dooden, ende by gevolge als een ſeer booſe *Hond*, ſijnen Heere, die hem ſpijſigde, de keele af te bijten. Gelijk wy ook by de ſelven *Hiſtorie-Schrijveren* konnen leeſen, dat de Republiken die ſorgvuldiglik de magt hunner Krijgs-Ooverſten ſoo bepaald hebben, dat ſy de Krijgs-luiden niet konden gebieden te werken dan naar de ordren der Republike, ende dat ſy ook daar en booven het aan- ende af-ſtellen, ofte het aanneemen ende af-danken aller Krijgs-Bevelhebberen, ende geringeren Krijgs-luiden aan ſig behouden hadden: nooit door die Krijgs-Ooverſten, nogte door eenig buitenlands geweld verkragt zijn geworden. Ende dat in teegendeel meeſt alle de Republiken, die aan haare *Krijgs-Ooverſten* eene *vrye magt* gegeeven hebben, om haare onderhoorige Krijgs-luiden alleſins naar haaren ſinne, ter beetere beſcherminge der Republike teegen haare Vyanden te mogen gebruiken, ende die daar en booven haaren Krijgs-Ooverſten omtrend het aan-neemen ende af-danken der Bevel-hebberen ende der geringe Krijgs-knegten eenig Bevel ofte eenige Magt hebben gegeeven, ook meeſt altijds hebben moeten lijden, dat die Krijgs-Ooverſten haare onderhoorige Krijgs-luiden gebruikt hebben, om ſig *Tyrannen* oover dien Vryen Staat, ende alle de Ingeſeetenen van dien tot haare *Slaaven* te maaken. *b*

Ende is dit eigendlik het gunt de *Ouden* ons met deeſer FABULE hebben willen afbeelden, naamentlik, dat ſoo haaſt eene Republik ſig laat raaden aan eenen *Krijgs-Ooverſten* ſoo groote magt te geeven, dat hy, naar ſijn gelieven, het Yſer der onderhoorige Krijgs-lieden kan werk-ſtellig maaken, dat alsdan de geheele *Republik* ende de Ingeſeetenen van dien vernietigd werden.

a *Sie inſonderheid Plutarch. Leeven der &c.*

b *Sie Plutarch. Leeven der doorlugt. Mannen, doorgaans.*

Die

Yder Monnik prijſt ſijn Conventaan.

22

Laudat venales quas vult extrudere merces
Quiſquis.

22. De *Gilden* ende eene *Stad.*

WAnneer op eenen tijde dienſtig wierd geoordeeld, dat ſeekere oopene *Vlek* ſoude beſlooten werden, ſoo heeft men, op dat point, alle *Borgers*, yder in ſijnen *Gilde* vergaaderd zijnde, by een geroepen, om hunne Adviſen in hunnen *Gilde*, hier oover in te brengen; Welke *Adviſen* ende *Gilden* eindelik al te ſaamen verſchillig wierden bevonden: Want de *Landlieden*, *Delvers* zijnde, ſeiden dat *Aarde Wallen* de beſte waaren; Maar de *Metſelaars* beweerden, dat die voor den Vyanden

den al te ligt te beklimmen waaren, ende dat men daarom de *Plaats* door eenen *Steenen Muure* moeſt verſterken. De *Timmerluiden* oordeelden ſoo wel de Aarde Wal als de Steene Muur te koſtelik, voor de goede Gemeente, om de Penningen daar toe noodig, op te brengen, ende dat de groote Onkoſten by gevalle van Uitlegginge ende Vergrootinge der Plaatſe, ſonder gebruik ende niet alleen verlooren koſt ende arbeid ſouden weeſen; maar dat die Aarde Wallen ende Steene Muuren nog daar en booven met ſeer grooten arbeid ende onkoſten vervoerd, ofte afgebrooken ſouden moeten werden, ofte dat ſy der Steede ten grooten ongemakke ende ſeer grooten oncierſele ſouden gediien. Ende dat men derhalven beeter met onkoſtelijke *Planken* het werk aanſtonds beginnen, ende binnen ſeer weinige daagen de omtuininge voltrekkende, de gemeene Ingeſeetenen bevrijden konde teegen eenen onverwagten aanloope der Vyanden. Ende vougden die Timmerluiden daar by, dat die Planken door haar, mits haar dag-loon genietende, altijds ſeer ligtelik by alle occaſien konden afgenoomen ofte verſet worden. De *Glaaſemaakers* naamen ſoo wel in Steene als Houte Wallen ende Borſt-weeringen, hun genougen; mits dat men *Glaaſe Venſters* ordineerde, om oover al te konnen door heenen ſien, of ende waar eenige Vyanden waaren, ende wat ſy ondernaamen. De *Smits* keurden den voorſlag der Glaaſemaakeren voor goed, indien daar by gevougd wierden *Yſere Traalien* in de *Venſteren*, om alles te meer verſeekerd te hebben, dat of ſchoon de Vyanden de ſeer brooſe Glaaſen quaamen te breeken, ſy nogtans door die Venſteren niet ſouden konnen inbreeken. De *Renteniers* ende *Koopluiden* agtten der Stads

Slyk

Slijk ende *Vuilnis* genoeg, om tot eene Wal te konnen dienen, als die Vuilnis maar rondom digt ende vaſt wierd op een geſtaapeld, ende vaſt in een getreeden, alſoo dat der Steede tot geene *niewe* belaſtinge ſoude behouven te ſtrekken. Ende dat ſy ook tot geene *niewe* belaſtinge ofte opſchietinge van Penningen ſouden konnen verſtaan, om dat ſulks altijds alleen op hunne kappe aanquam. Dan indien ſy de noodige Penningen van haer geliefden te ligten teegen den Penninge *Seſtien*, dat ſy alsdan ſouden toeſtaan, alle ſoodaanige verſterkinge der Steede, als de andere *Gilden* ſouden moogen goed vinden. Dit gevoelen beveſtigden de *Wijnkoopers* ende de *Brouwers*, ſeggende dat ſy met hunne *Moeren* ende andere *Drabben*, de dikte van het Vuilnis ſouden helpen vermeerderen, daar alle de andere Gilden weederom meede gekten, ſeggende, dat aldus hunne Stad aan het believen der *Swijnen* ſoude oopen ſtaan, die met hun vreeten ende wroeten ligtelik daar in eene breuk konden maaken: ende dus verliep de tijd der Vergaaderinge, ſonder iet vrugtbaareliks beſlooten ofte uitgeregt te hebben.

Uitlegging *der* Woorden.

Alle de Woorden *ſtaan hier in den eigendlijken ſinne, ſulks desweegen geene* Uitlegging *vereiſt werd.*

ALle de Ingeſeetenen der *Landen* ende *Steeden*, die niet naar de loſſe ſinnen van *eenen* Menſche; maar naar ſeekere *wetten*,

die *veele* Mannen, daar toe gemagtigd, voorbedagtelik gemaakt hebben, geregeerd werden; hebben ende beſitten ſeekerlik eenige *eigene* goederen, die ſy met alle haare magt, ende ſorge behouden, gebruiken ende vermeerderen moogen ende ook poogen. Ende daar en teegen werden ook in alle die *Vrye Landen* ende *Steeden* door opgemelde Ingeſeetenen in het gemeen gedraagen ende genooten *gemeene Laſten* ende *Voordeelen*, welke door ydere der ſelven, die opgemelde *gemeene* Laſten ende Voordeelen ſtaan te draagen, ofte die Voordeelen te genieten, altijds teegen *eigene* Laſten ende Voordeelen in der Schaalen wel rijpelik ooverwoogen werden. Ende vermits aldaar door de *liefde*, die wy ons ſelven toedraagen, *eene once* van *eigenbaat* ofte *eigene ſchaade* altijds veel meer weegd, als *honderd ponden* van het *gemeen*: Naamentlik dat wanneer het gebeurd, dat het *gemeen*, ofte de geheele *Staat* aller Ingeſeetenen, met ſeſtien hondert guldens belaaden werd, ofte die geniet, ende dat alsdan yder Menſch in het byſonder met geen eene gulden werd belaaden ofte die geniet; Soo is kennelik, dat indien alsdan ieman in het byſonder uit die gemeene belaſtinge ofte verligtinge der Republike van guldens ſeſtien hondert, met twee guldens meend beſwaard ofte gebaat te ſullen werden, hy die laſt ten naadeele der Republike niet vermijden, ende die baat ten ſchaade der ſelve genieten ſal willen, ten zy hy waarelik een *ongemeen* Deugdſaam ende ſeer Eedelmoedig Menſch zy, op welken, om de feldſaamheid der ſelven, in den Stukke van *Land-beſtier*, gants geene reekeninge mag werden gemaakt. * Sulks vermits deeſe *eigen ſelfs liefde*, aan den Menſchen ſoo vaſt is, dat daar van niet, ofte immer ſeer beſwaarelik, kan werden afgeſcheiden: Soo is ook eene ſeer klaare ſaak, dat geene vergaadering van Menſchen, hoedaanig die zy, de Saaken van den gemeenen *Staat* behoorde te ooverweegen, dan waar in de *Leeden* van dien geſaamentlik geen *eigen* byſondere baat ofte ſchaade ten naadeele van het *gemeen*, beoogen ofte vermijden konnen; maar dat de Saaken van den *Staat* ooverwoogen ende gehandeld be-

* *Dig. de Legib. Senat-Conſ. L. 6.*

hoorden te werden, in ſoodaanige Vergaaderinge, waar in, om het groot getal, ende de *verſcheidendheid* der Leeden, *eigen Intereſt* ten naadeele des *gemeenen welvaarens*, niet konnende bejaagd ende verkreegen werden, yder Lid van dien alsdan ſeekerlik in den gemeenen Wel- ofte Quaalik-vaaren, eeniger maate ſijn eigen Wel- ofte Quaalik-vaaren vinden konnende, het ſelven waarſchijnelik met ſijne ſtemme ſal ſouken te bekoomen ofte te vermijden. Ende vermits eene *Stad* voorſigtiglik in *Wijken* verdeeld zijnde, als meede in ydere van dien, geene andere Mannen, dan die alle de Laſten der Republike ofte *Steede* draagen moeten, verſchijnen moogende, het ook ſeeker is, dat aldaar alle de verſcheidene *Intereſten* van die Stad gevonden werden. Ende ſoo is ook kennelik, dat in ydere Vergaaderinge van die *Wijk*, met de meeſte ſtemmen der *Leeden*, het *gemeen Wel-vaaren* betragt ſal werden, ſoodaanig, dat ſy daar van niet dan uit onkonde afdwaalen ſullen: Sulks gewiſſelik uit alle de *Adviſen* der *Wijken*, de gemeene *Borgerſchap*, volgens haare innerlijke meeninge, het beſten haaſt beſluiten ende verkieſen ſal. Daar in teegendeel yder *Gild* in het byſonder, hoe groot het ſelven ook mooge zijn, niet het *gemeen Wel-vaaren* der *Steede*, maar het *een* ende *eenig Intereſt* van dat *Gilde* betragt. Ende derhalven ſoo is ook ſeeker, dat yder van dien vergaaderende, ende der gemeene *Steede*-ſaaken ooverweegende, niet dan tot *eigen Intereſt*, alwaare het tot ſchaade van het *Gemeen*, adviſeeren ofte ſijne ſtemme geeven ſal, ende dat uit ſoo veele *eigene* byſondere, ende teegen een ſtrijdende ofte van malkandere verſcheelende *Adviſen* ende *Intereſſen*, met welken het *gemeen* wel-vaaren niet dan *ſecundario*, ofte naar het *eigen*, ende by gevalle betragt werd, nietwes waareliks ten gemeenen nutte beſlooten kan werden. Gelijk het ſelven daageliks in die *Steeden*, welke door *Gilden* geregeerd werden, te ſien is.

Sulks de eigendlijke ſin deeſer FABULE is, aan te wijſen, dat yder *Gild* in het byſonder, op de andere *Gemeene Ingeſeetenen* tragt te aaſen, ende dat alle die *Gildens* tot der *Gemeene* Regeeringe eener Steede onnut, ende den anderen Ingeſeetenen ſeer ſchaadelik zijnde, ſy uit der Regeeringe aller welbeſtelde *Steeden*,

den, behoorden te werden geweerd, ende dat daar ſy albereids zijn, haare Verſouken, die ſy in haare Vergaaderingen opſtellen, ende vervolgens den Regenten der Steeden voordragen, als altijds ten naadeele der gemeene Ingeſeetenen ſtrekkende, door de Wijſe ende Agtbaare Regeerderen der Steeden ook altijds afgeweeſen behoorden te werden. Gelijk in deeſer FABULE geen *Gild* ſijn oogwit bequam, maar alle die Saaken ongedaan blijvende, door die *Gilden* ende haare *Vergaaderingen*, ſoodaanige verwerringe ten naadeele der gemeene Ingeſeetenen, wierd veroorſaakt, dat die Stad gants niet omwald ende geſterkt wierd.

De Buik heeft geene Ooren.

Nulli tutius peccant quam ſub pietatis inſula.

23. De *Kat* verſlind den *Haan*.

DE *Kat*, die voorgegeeven had, uit een groot berow oover ſijne ſonden, een ſoo ſtil ingetoogen ende Heilig leeven te willen leiden, dat hy ſig voortaan van alle *Vis* ende *Vlees* ſoude onthouden, ende om geene onnooſele Dieren ter Wereld te dooden, niet eeten ſoude dan *Kruiden*, *Vrugten*, ende *Wortelen*; had door dat middel eenen ingang ende eenige opſigt oover de Hoenderen bekoomen, als wanneer hy den *Haan*, die

daar op betrowde, in ſijnen gewelde kreeg. Ende vermits de *Kat* geneegen was, den Haan te verſlinden, ende des niet te min die voor hem ſoo profitabile *Naam* van *Heilig* te zijn, te behouden, ſoo wilde hy dien *Haan* ſeer gaaren onder eenen heiligen ſchijn dooden ende eeten. Ende derhalven ſeide hy hem: „Du „ontugtige Bouf vermengeſt dy teegen alle Natuurelij„ke ende Goddelijke Wetten met Moederen, Dogte„ren, ende Suſteren, ende biſt daarom op der We„reld niet te lijden; maar behoordſt anderen ten ſpie„gele gedood te werden: op dat ſoodaanige ontugtig„heid, ende groote krijtende ſonde, onder den Dieren „niet meer in ſwange gaa. Waar op de *Haan* antwoorde, dat de Hoenderen door ſijn veel-vuldig treeden, ende ſig ſonder eenigen onderſcheide, met allen den Hoenderen te vermengen, meer Eyeren leiden, ende oover ſulks den Menſchen aangenaamer waaren, als meede inſonderheid, dat de Menſchen haar ook den Koſt verſchaften om geene andere Reeden, dan op dat ſy beiden ſulks doen ſouden. Deeſe *Beſchuldiging* dus klaarelik weeder-legt zijnde, ſoo beſchuldigde de *Kat* hem ten *tweeden*, dat hy de Menſchen door ſijn geduurig gekraay, in haare Nagt-ruſt ſtoorde, ende daarom alleen de dood wel dubbeld verdiend had. Ende antwoorde de *Haan* hem weederom, dat de Menſchen hem byſonderlik den Koſt gaaven, op dat hy met ſijn gekraay haar de uuren by daage ende by nagte, ende ook als een *Propheet*, het toekoomend goed ofte quaad Weeder te kennen geeven ſoude, ende dat ſy by gevolge ten allen tijden, haar ſlaapen, waaken ende arbeiden, daar naar aan-rigten ſouden kon-

konnen. Sulks de *Kat* ſiende, ſijne Beſchuldigingen ſoo wel beantwoord te zijn, dat hy den *Haan* onder geenen *Heiligen* ſchijn konde eeten, denſelven efter doode ende ſeide: Het zy wat het wil, ende wie gy zijt, ik wil met geenen hongerigen Buike ſlaapen gaan.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met den* KAT, *een Menſch die uiterlijk beleefd, vriendelik ende ſaftmoedig is; om onder dien ſchijn eenige aanſienelijke Amten te bekoomen, ende alsdan des te beeter, te ſijnen voordeele, Schelmſtukken te konnen pleegen.*

Met den HAAN, *een onnooſel Menſch, die door ſchijn bedroogen werd.*

ALle Menſchen zijn niet alleen innerlik vergenougd ende blijde, of misnougd ende drouvig, wanneer ſy door eenige goede reedenen geleid, ofte door groote driften van bloed verrukt werden, eenig *goed* ofte *quaad* te doen, ofte wanneer haar geheugd, ſulks gedaan te hebben: Maar hebben ſy daar en booven haar eigen ſelfs ſoo lief, dat ſy daar beneevens wenſchen, dat andere Menſchen van haar, ende van haar doen ende laaten, ſoo in haar leeven als naa haare dood, wel gevoelen ende loffelik ſpreeken. Sulks men bevind, dat het aller-kragtigſte middel, om de Menſchen tot het goeden te drijven, ende van het quaaden af te ſchrikken, is in haar te verwekken, een

een ſeer vaſt voorneemen, ende eene ſeer ſterke begeerte, om te behouden een *goed gewiſſen*, als meede in haar te veroorſaaken, eene ſeer groote *begeerte* om *Eere*, ofte eene diergelijke *Vreeſe*, van *Schande* te ſullen behaalen. Ende wanneer men Menſchen vind, die in alle voorvallende Saaken, haare eigene luſten ende vermaak volgen; ſonder door de kraften van het *gewiſſen*, ofte door de begeerte van *Eere*, ende door de vreeſe van *Schande*, gedreeven ofte afgeſchrikt te werden, om anderen goed te doen, ofte van anderen te verongelijken ende te beſchaadigen; Soo werden ſy daar door vermaard, boosaardige Menſchen te zijn, ende werden ſy ook desweegen ſoo ſeer van anderen vermijd, dat ſy eindelik willende, voortaan niet konnen, veele geleegentheid vinden, om in de verongelijkinge van eenen andere haar vermaak ſoo ligtelik te vinden.

Ende werd niet ſoo ſeer deeſe, als een nog veel ſchaadelijker ſlag van Menſchen, door deeſer FABULE afgebeeld. Naamentlik ſoodaanige, die door een goed ofte quaad *gewiſſe*, ende door *Liefde* ofte *Vreeſe* tot Eere ofte van Schande, niet alleen niet werden ten goeden opgewekt, ofte van den quaaden afgeſchrikt, maar die onder den *ſchijn* van deugdelijke Werken te pleegen, geneegen zijn eene loffelijke Naame te bekoomen, om de ſelve verkreegen hebbende, onder dat *Dekſel* des te veiliger, haare lighaamelijke Luſten neevens haare Geld- ende Eer- ofte Heers-ſugt te konnen verſaadigen. Ende vermits deeſe Menſchen die heilſaame middelen, waar door de Menſchen ter deugden opgewekt, ende van den ondeugden afgeſchrikt plagten te werden, misbruiken, om des te meer haare ſchaadelijke Luſten te konnen volgen, ende des te eerder andere Menſchen te konnen beſchaadigen; ende dus doende, teegen *Goode* ende den *Menſchen* des te veiliger te moogen ſondigen: Soo zijn dit waarelik de aller-ondeugenſte Menſchen, welke op den Aardboodem gevonden werden.

Want dit zijn die geveinſde *Phariſeen*, welke in het oopenbaar den *Heiligen* ſpeelen, met een *Splinter* in eenes anderen Mans ooge aan te wijſen, *Muggen* te ſiften, *Comijn* ende *Ruit* te vertie-

vertienen, op dat een ander naa den *Balk*, die ſy in haare oogen hebben, niet ſien ſoude, ende dat ſy onderwijlen des te veiliger in alles haare Vleesſelijke ofte Heersſugtige Luſten volgen, *Cameelen* doorſlikken, ende heiliglik andere Menſchen, jaa *Weduwen* ende *weeſen* meeſt verongelijken, ende van haare Goederen, ofte Eere ende Leeven berooven ſouden konnen. Waarom ook oover die *Phariſeen* meer als oover eenige andere ſlag van Menſchen, in de *Heilige Schriften* het Wee, Wee, werd uitgeroepen. *a*

Dit zijn die *Kerkelijken*, welke op dat ſy van andere Menſchen des te meer geëerd ende beliefd ſouden werden, onder den ſchijn van te yveren voor *Goodes Glorie*, ende de Stigtinge der *heilige Kerke*, alle Menſchen, die haar niet *Eeren* ende *Dienen* willen, ofte die van haar in eenige meeningen ofte gedagten omtrend het *Goddelik Weeſen*, ofte omtrend den eigentlijken *Goodes-dienſte* verſchillen, ende des niet te min onnooſelik ofte onſtrafbaar van leeven zijn, doen dooden, van den gemeenſchappe der *Kerken* affnijden, ende den *Satan* oover-leeveren, ofte uit den Lande jaagen.

Dit zijn die *Politiken*, welke om in eener *Vrye Republike* eenen grooten aanhang onder den Ingeſeetenen, ende daar door eene grootere magt, ter onderdrukkinge der gemeene *Vryheid*, te bekoomen, geduurig roemen, dat ſy de *Vryheid* ende het *Welvaaren* des Vaader-lands beſchermen, ende vergrooten willen, ende alle de *Wetten*, *oude Hand-Veſten* ende *Privilegien*, heiliglik naar-koomen of doen naar-koomen ſullen, ende die onder dat *dekſel*, ende onder den ſchijn van voor het gemeen te ſorgen, het begeeven van alle *Officien* ende *Beneficien*, van tijden ten tijden in der Vrye Republike voorvallende, den wettelik daar toe bevougden Vryen *Regenten*, on- ende tot ſig trekken, als ook op deſelve wijſe het uitleggen der *Wetten* ten haaren voordeele ſig aanmaatigen derven. Ende zijn dit eindelik die *Politiken*, welke geenen ſchoonen ſchijn konnende vinden, om onder dien de *Republik* te verkraften, eindelik het *Mom* afleggen, ende oopentlik den *Tyran* ſpeelen, met de loffelijke

a *Matth. Cap.* 23.

ſelijke *Voorſtanders* der *Vryheid*, onder den ſchijn van *misdaad* der *gequetſte Majeſteit*, niet konnende doen dooden, efter door Moorders van kant te helpen. In het korte geſegt, dit is de *Schijn-heilige Kat*, die gaaren den *Haan* heiliglijk, dat is door eenigen ſchijn van Regte, doen veroordeelen, dooden ende op-eeten ſoude, ende niet konnende hem door eenigen ſchijn doen veroordeelen, alſoo hy waarelik niet alleen *onnooſel*, maar daar en booven een Heilig *Propheet* is, efter ſelfs, ofte door daar toe opgemaakte *Moordenaaren*, de keele af bijt, ende hem op-eet.

Al te fijn,
Is maar ſchijn.

24

Sancta Laverna *da mihi ſanctum fiumque videri.*

24. De *Muiſen* ende de *Kat*.

DE *Kat* veele *Muiſen* verſlonden hebbende, bevond dat ſy, om ſijne klaauwen te ontgaan, in haare holen bleeven; Sulks hy, om haar daar uit te lokken, ende te konnen eeten, veinſde dat hy *dood* was: maar de *Muiſen* die veinſery haaſt gemerkt hebbende, riepen hem toe, Al liet gy u hangen als een *ſak*, en wy niet dan uw vel ſaagen, ſoo ſouden wy u niet naarder koomen,

ende u vertrouwen. Waarom hy het op eenen anderen boeg wende, *Heiliglik* ſwoer, *Penitentie* te ſullen doen oover ſijne veelvuldige moorden, ende nooit meer Viſch of Vleeſch te ſullen eeten; trok ten dien einde *heilige* kleederen aan, ſag voor ſig needer, met eene eevene troonie, onder een erbermelik mawen, ende traagen gang. Het welk als een tijd lang geduurd, ende de *Muiſen* ſulks verſtaan ende daar naa ſelfs geſien hadden; als meede gehoord hebbende, dat hy van alle andere Dieren voor eenen ſeer *heiligen Kluyſenaar* gehouden wierd; Soo vonden ſy goed, hem tot hunnen *Overſte* te verkieſen, gelijk ſy hem den *Eed* van getrouwigheid afnaamen, die hy ook deede, met hooge betuiginge, van hun vleeſch nimmermeer te ſullen proeven; ende daar en booven haar teegen alle uitheems geweld kragtig te ſullen beſchermen. Maar de arme Dieren, den *Kat* dus binnen hare hoolen gebragt hebbende, bevonden wel haaſt, dat hy in het eerſten heimelik, daar naa oopenbaar, elk begon op te eeten, ende dat hy onder eenen *heiligen* ſchijn, als of ſy ſulks verdiend hadden, alle de dikſte, vetſte ende meeſt gevleeſchte *Muiſen* verſlond; waarom de ooverigen ſig weederom met der vlugt bergden in andere hoolen, daar ſy in haare beſchanſingen, het leeven in aller ſeekerheid voor ſijne wreede tanden ende klaauwen doorbragten. Ende om in het toekoomende te veiliger voor hem te zijn, beraadſlaagden ſy, dat om buiten haare hoolen eenig meer vermaak ende ook voedſels te konnen genieten, ende middeler wijle niet van hem oovervallen te worden, het noodig wes, hem een *Bel* om den *halſe* te doen: maar niemand eenig middel konnende uitvinden, om't ſelven in't werk te ſtellen, ſoo moeſten ſy altijds

met

met die ſorge ende onſeekerheid blijven leeven in haare hoolen, ſig voedende met die Hoope, dat die Kat niet lang leeven, ende ſy naa des ſelfs dood hunne oude Vryheid weeder bekoomen ſouden.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier met de* KAT *afgebeeld, een wreed, beveinſt, ende ſchijnheilig Menſch, die* Overſte *werd.*

Met MUISEN, *wijſe ende voorſigtige Menſchen; die geene andere Menſchen verſlinden of beſchaadigen.*

DE Menſchen zijn in het gemeen wel ſoo *eergierig*, dat ſy haar oogwit liever met *Eere*, als ſonder *Eere*, ende *met Schande*, tragten te verkrijgen. Sulks ſy ten dien einde konnende den weg van *Eere* gebruiken, die van *Schande* niet ſullen ſoeken. Ende hoewel met quaade ſtukken te bedrijven, nooit *waaragtige Eere*, maar altijds *waaragtige Schande* behaald werd, ſoo is nogtans onder die quaade ſtukken, welke de Menſchen aanregten, dat onderſcheid aan te merken, dat een ende het ſelfden werk met meerdere ofte met mindere ſchande bedreeven kan werden: Ende ook van den Menſchen alſoo uitgevoerd werd naar dat ſy ſchrander ende ſchijn-heilig, ofte wel plomp ende ſchaamteloos zijn. Ende is wijders bekend, dat *mindere Schande* alsdan eenigſins *Eere* ſchijnd te zijn. Ende vermits men in weeder-wille van eenen andere, oopentlik een ſtuk uitwerkende, daar mee-

de een *grooter vermoogen* toond te hebben, dan de geen heeft die ſulks lijden moet, ende daar en teegen *Bedrog* gebruikende, wel eene meerdere Loosheid, maar ook zijn *onvermoogen*, neevens eene ende deſelfde quaadwilligheid betoond; ende dat het geene mindere *Eere* is groot van vermoogen ende ſtout te zijn, als daar en teegen *Schande* is onvermoogen ende bloode te weeſen: Soo ſiet men ook, dat de Menſchen gemeenelik liever door *Geweld* als door *Bedrog*, wanneer beide eeven veilig gebruikt kan werden, haar oogwit tragten te bereiken. Ende is dit de reeden, waarom de Menſchen gemeenelik dan eerſt *Bedrog* plagten te gebruiken, als *Geweld* haar niet te ſtaade koomen ſoude.

Omtrend welk *Bedrog* al weederom het ſelfden onderſcheid waargenoomen kan werden. Naamelik alle *Bedrog* beſtaad in *werken* ofte woorden der Menſchen. Ende oovermits *werken* haare klaare beteekeningen ſoo wel niet met ſig brengen als *woorden*; ſoo ſchijnd men met werken ſo ſeer ofte ſoo ſchandelik niet te bedriegen als met woorden: Ende is het *veinſen* door werken ofte daaden, eene mindere Schande geworden, als het *liegen* door uitdrukkelike woorden. Ende vermits men daar en booven kan *veinſen*, ende *liegen* onder eenen gemeenen Menſchelijken ſchijn, of wel onder voorgeeven van eene *ongemeene deugd* ende *heiligheid*; ende eindelik met daar beneevens *God* tot een getuige van ſijne opregtigheid aan te roepen, ende ſig te onderwerpen aan ſijne eeuwigduurende ſtraffen; Soo kan een yder ligtelik ſien, dat wanneer beiden ſulk *veinſen* ende *liegen* oopenbaar word, het eene mindere ſchande is, *gemeene Veinſery* ende *Logenen* gebruikt te hebben, als door eene *ongemeene Schijnheiligheid*, de *Deugd* ſelfs, ende de *Liefde* of *Vreeſe Goodes*, waar door de Menſchen in ordre gehouden werden, misbruikt te hebben, om ſchelmſtukken te konnen uitwerken. Ende bevind men dien volgende, dat geene Menſchen, dan van de aller-uiterſte boosheid, tot die *ſchijn-heilige Bedriegeryen* vervallen, om alſoo in ende onder den naame van God Almagtig haare Boeven-ſtukken uit te werken, ende te verbergen.

Ende oovermits de Menſchen in't gemeen oover anderen een

een oordeel vellen, naar ſy ſelf innerlijk geſteld zijn; ende dat dien volgende de Menſchen, die vreemd zijn van te willen eenig *geweld* of *bedrog*, ten naadeele van anderen gebruiken, het ſelfden van anderen niet ligtelik verwagten; ſoo werden deſelve ook veeltijds door eenen *gemeenen ſchijn* bedroogen.

Maar vermits ſoodaanig onſchijn-heilig bedrog ſeer veel in ſwange gaat; ſoo werden de eenigſins *wijſe* ende *deugdſaame Menſchen* ſeer haaſt geleerd, ſig daar voor te behoeden. Ende vermits die allergrootſte *Deugd-* ende *goddelooſe Schijnheiligheyd* ende *Vervloekingen*, gebruikt weeſende om andere Menſchen te bedriegen ende te beſchaadigen, in alle wel-geſtelde Republiken ſwaarelik geſtraft behoorde te werden, ende dien volgende in den gemeenen Menſchelijken ommegange, ſelden den *onnooſelen*, *wijſen Menſchen*, voorkomt ofte gebeurd, ende die quaade konſten den Onnooſelen, als of ſy die wilden pleegen, nog min in haare gedagten gekoomen zijn: Soo konnen die *deugdſaame* ende *wijſe Menſchen* gemeenelik daar door ook ſoo misleid ende bedroogen werden, dat ſy op die Schijn-heiligen al te ligt vertrouwende, veeltijds haar verderf daar in vinden, ſonder eenigſins van dat verderf te konnen werden gereddet. Dit is de ſin deeſer FABULE, daar de *Kat* eerſt *Geweld*, vervolgens *Bedrog* te vergeefs omtrend de *Muiſen* gebruikt, ende eindelik door ſijne *Schijn-heiligheid* ende diere *Eeden*, ſoodaanig de *Muiſen* misleid, dat ſy, daar op betrouwende, haar welvaaren ende leeven in ſijne handen geeven, ende dat daar door ook verlieſen.

Dit zijn de Menſchen, welke ſig draagen, of ſy *het ligt des Weerelds* ende het *ſout des Aardboodems* waaren, ende die des niet te min innerlik groote duiſterniſſen zijn; ende die in plaatſe van andere Menſchen beeter te maaken, de ſelven daar door des te eerder doen dwaalen, ende haar brengen op den weege daar ſy beiden eewiglik verlooren gaan. Dit zijn die *graaven*, welke uiterlik ſeer vercierd, ende innerlik vol doods-beenderen ende ſtank zijn. Dit zijn die *Phariſeen*, welke alle het gunt Heilig ofte van Goode geordineerd is, om de Menſchen te beweegen, den weg des Deugds ſtandvaſtelik te willen bewandelen,

len, ende haar alſoo hun eewig behoud te doen vinden; in teegendeel ſeggen wy, alle dat Heiligen ende die Schijn-Deugden misbruiken, om daar uit haare eigene *grootheid* ter verminderinge ende ten eewigen verderve van anderen te ſoeken: ende derhalven zijn dit ook die Menſchen, welke teegen den *Heiligen Geeſt* ſondigende, nog door *Reeden*, nog door *Deugd*, nogte door de *Liefde* ofte *Vreeſe Goodes* bekeerd konnende werden, geduurig ſondigen, ende ſoo veele in haar is, ook anderen doen ſondigen, ende daar door ook, indien eenigen ſulks verdienen, eewiglik verlooren te gaan.

D'Arremoede die ſoekt Liſt,
Daar de Rijkdom niet op giſt.

Quis pſittacum docuit ſuum chaire
Magistra fames.

25. De *Waater-* ende *Land-Voogels.*

SEkere *Bewooners* van eenen Lande, aan See ende veele verſſe Waateren geleegen, konden haare *Wout-Voogels*, mitsgaaders der ſelven Boſſchaadjen ende Neſten, teegen de gemeene Vyanden, ſoo der *Bewooneren* als der *Wout-Voogelen*, niet beſchermen, ten waare ſy onderwijlen gevoed wierden met der ſelven Eyeren. Ende alſoo de ſelve *Bewooners* ook bevonden, dat die Eyeren by quaade Jaaren door de *wout-Voogelen* alleen niet genougſaam verſchaft konden werden, om haar te voeden ende by het leeven te behouden, ſoo noodigden ſy alle *Waater-*

Voogelen, om daar ook te koomen neſtelen, met aanbiedinge, dat ſy niet meer Eyeren dan de andere Wout-Voogelen, ter gemeener beſcherminge ſouden verſchaffen, ende dat ſy middeler wijle ook alle *Vry-* ende *Gerechtigheeden* der Oude *wout-Voogelen* ſouden genieten. Sulks de *waater-Voogelen*, door deeſe goede aanbiedinge ende ſchoone gelegendheid des Lands, ende veeler *Meeren*, om ſig daar te erneeren, aangelokt zijnde, ſig in grooter meenigte aldaar ter needer ſtelden, ende ſig ſeer wel, ſoo ten *Waatere* als ten *Lande* erneerden. Sulks deeſe *waater-Voogels* booven den *wout-Voogelen*, die ſig alleen ten Lande geoeffend hadden, ende voorts met binnen-landſe Neeringen geneerden, in weelde toenaamen; ende van tijden ten tijden meer ende meer wooningen ende neſten in de gemeene Boſſchaadje bequaamen. Ende hoewel niet alleen de *oude Bewooners*, maar ook ſelfs de *oude wout-Voogels*, ſeederd dien tijde beeter ende met draagelijker Laſten teegen den gemeenen Vyanden beſchermd waaren geworden, ende ſig gemakkelijker erneerd hadden; ſoo wierden nogtans de kinderen der opgemelde *wout-Voogelen* oover der *waater-Voogelen* weelde ſeer misnougd, eeven of die tot haare verminderinge ſtrekte, ſulks deeſe *wout-Voogels* ook de Jonge Bewooners deeſer *Landen* opwekten, om allangs de *Vry-* ende *Geregtigheeden* der *oude* ende ook der *nieweliks* aankoomen ſullende *waater-Voogelen* te minderen, ende het ook van de jonge Bewooneren ligtelik verkreegen. Ja dat meer is, die *Niewe* ofte *Jonge Bewooners* wierden ſoo *eigen-baatſugtig*, dat ſy ſig niet ontſaagen, oopentlik *Wille-keuren* ten haaren eigen voordeele, ende ten naadeele aller ſoo *wout-* als *waater-Voogelen* te maaken. Waar door voortaan weinige *niewe waater-Voogels* aldaar quaamen neſtelen, ende veele *Ouden* naar andere Landen,

Landen, om ſig daar te erneeren, vertrokken, ende de geene die aldaar bleeven tot ſoo een klein getal quaamen, dat ſy geſaamentlik met den *Land-Voogelen* het noodige t'haarer beſcherminge, niet verſchaffen konnende, van haare Vyanden ooverwonnen, ende ſoo wel de aldaar gebleevene *Waater-Voogels*, *Niewelingen*, neevens de *Bewooners* deeſes *Lands*, gelijk meede de oude *Wout-Voogels*, gevangen, verſtrooid ende vernietigd wierden.

Uitlegging *der* Woorden.

De BEWOONERS, *zijn de Regenten, als ook der ſelven Dienaars, ende Krijgs-knegten, die alle uit de gemeene belaſtingen leeven.*

De WOUT-VOOGELS, *zijn Ingeſeetenen die door den Landbow ofte binnen-landſe Neeringen leeven.*

De WAATER-VOOGELS, *zijn die ſig op See ofte met buiten-landſen Handel geneeren, het welk meeſt Vreemdelingen ofte daar van afkomſtigen zijn.*

EYEREN, *zijn de gemeene Laſten, die door allen gedraagen moeten werden.*

DE Menſchen ſcheppen in het gemeen een geduurig ende groot *misnougen* uit de *vermeerderinge* van magt ende eere der geenen die ſy meenen ſulke magt ende eere niet waardig te zijn; ende is dit *misnougen* des te grooter, als het ontſtaat uit de vermeerderinge der geenen die voormaals haar *minder* ofte *gelijk* geweeſt, ende haar nu booven het hoofd gewaſſen zijn. Ende ſoo lange dat misnougen werd gevoed, door die gedagten, dat de *Benijde* tot die vermeerderinge van *Magt* ende *Eere*, door quaade middelen gekoomen is; ende dat hy die meerdere goederen, magt

ende eere waarſchijnelik ook ſal misbruiken, ten naadeele der *Gemeene Ingeſeetenen*, als ook van ons *eigen ſelfs*, ofte van den *Staat*; ende dat de *misnougde* daar beneevens niet tragt dan met wettige middelen, ſoodaaniger Menſchen vermeerdering te beletten ofte te verminderen: Soo dunkt ons, dat in die *Nÿd* niet veel te beriſpen is. Ende zijn dit die ongelukkige *nÿdige* Menſchen niet, welke door een geduurig onbehoorelik misnougen, ende door middelen te bedenken, om andere Menſchen, die beeter als ſy vaaren, te beſchaadigen; ſig ſelven quellen, een deeluw-verwig aanſigt krijgen, ende allangs van ſpijt uitteeren. Maar in teegendeel zijn dit ſoodaanige Menſchen, welke door de ooverdenkingen van haare regtvaardige *reeden* van *Nÿd*, ende van haar loffelik voorneemen, ſig met hun *goed gemoed* trooſten konnen, ook ſelfs, wanneer hun voorneemen is mislukt. Daar aan de andere zijde Menſchen die misnougd werden, om dat andere die haar in goederen, magt ende eere, *minder* ofte *gelÿk* zijn geweeſt, ende die door behoorelijke middelen haar *meerder* werden, ſonder aan andere Menſchen eenige regtvaardige reeden te geeven om te vreeſen, dat ſy die meerder goederen, magt ende eere, misbruiken ſullen ten naadeele van eenen andere, dat *misnougen* ende die *Nÿd* niet op neemen, dan uit eene *verkeerde eigen-ſelfs liefde*, ende *quaade Eergierigheid*, die ons by veranderinge van onſe vergelijkeniſſe, verkeerdelik, ende teegen der Waarheid doen gelooven, ſoo veel te rugge gegaan te weeſen, als anderen ons voor by gegaan zijn.

Ende oovermits dat *misnougen* ofte die quaade *Nÿd* den Menſchen geene ruſt geeft, ofte toe laat, gelijk wel andere *Paſſien*, die alleen by vlaagen ooverkoomen, maar dat die booſe Nijd haar geduurig by is, ende beeſig houd om middelen te bedenken, waar door ſy des Benijden Goederen, Magt ende Eere, minderen ſouden moognn; ende dat dit daar en booven alle onluſtige ofte haatelijke gedagten zijn, die men wil verbergen, om dat ſy uitgewrogt werdende, waarelik geen goed aan iemanne, maar quaad veroorſaaken, ende dat ook ſoo wel aan den *Benijden* als aan den *Nÿdiger* ſelve; Soo ſiet men ook veeltijds, dat die *Nÿdigers* van alle die geduurige quellingen, een bleek, lood-verwig weeſen bekoomen, ende uitteeren: gelijk dat hier vooren eenigſins aangeroerd is.

Ende gelijk men dit gebrek vind in *enkelde Menſchen*, ſoo werden ook

ook *geheele geſlagten* ende *Volkeren* gevonden, die meer geneegen zijn anderer onnooſeler Menſchen opgang te beletten ofte te ſtooren, ook met haare eigene ſchaade, dan met ende door de ſelve middelen, waar door andere ſig gemeerderd ofte verheeven hebben; ſig ſelven ook te verheffen, ende daar beneevens anderen loffelik voort te helpen. Waar van daan ook komt, dat ſelfs in Landen, daar de *oude Inboorelingen* niet konnen beſtaan ſonder geduurige toevloejinge der *Vreemdelingen* ſig aldaar ter woone needer ſettende, deeſe oude Inboorelingen nogtans der *nieuwe* aankoomende *Vreemdelingen* voorſpoed *benijden*, ende met den ſelven oover *dwers te drijven*, den opgang der ſelven tragten te beletten. Gelijk meede daar van daan komt, dat de *Inboorelingen*, jaa ſelfs *Nieuwelingen*, die eenig voordeel omtrend eenigen dienſt der Republike, by gonſten, ofte eenig *Gild* verkreegen hebben, ofte welke eeniger *Geoctrojeerde Compagnien*, alle andere Ingeſeetenen van eenigen handele uitſluitende, deelhaftig zijn, ende daar van het *Bewind* hebben, van tijden ten tijden by die *Regenten* van de ſelve *Landen* ende *Steeden* aanhouden met te vertoonen ende te verſouken, dat de *Vry-* ende *Geregtigheeden* der on-geoctrojeerden moogen werden geminderd: hoewel het ſelven verkreegen zijnde, niet alleen de *ooverkomſt* der nieuwe *Vreemdelingen*, daar door meer belet, maar ook de geheele *Republik* daar door allangs vernietigd ſtaat te werden; alſoo gemeenelik de ſchaadelikheeden van dien door de geringe ſchaade van ydere Dwingende *Octroje* ofte *Wille-keure* in het byſonder, niet aangemerkt werden, dan na dat de ſaaken ſoodaanigen ſwaai hebben genoomen, dat die groote beweeging niet te ſtutten is, ende die ſaaken ſwaarelik, ofte niet te helpen zijnde, de geheele Stad ofte Republik, door de Schaadelikheid aller opgemelde *geoctrojeerde* Compagnien ende *Keuren* geſaamentlik, mitsgaaders door de lang-duurigheid van dien, eeven gelijk een *Berg* allangs uitgehold ende ondergraaven zijnde, daar door eindelik ſtorten moet, ende wanneer die begind te ſtorten, door geene Menſchelijke konſten ofte kraften, van ende voor ſijnen valle te behoeden ende te ſtutten is.

Ende gaave God, dat de goede *Regenten* in *Holland*, welk ſonder geduurige vermeerderinge, ende toevloejinge van Koophandel ende van *Vreemden*, het zy uit *Braband*, *Vlaanderen*, *Duitsland*, *Deenemarken*, *Noorweegen*, *Sweeden*, *Hiſpanien*, *Engeland* ende *Vrankrijk*, *&c.*

niet kan beſtaan; ſig door een verkeerd begreepen *eigen Inter-eſſe*, ofte door eene verkeerde *begeerlijkheid* ende *Nijd* der *Oude Inboorelingen*, oover het welvaaren der geenen, die uit deſelve Volkeren tot ons oovergekoomen zijn; ſig niet lieten verleiden om *Wetten* ende *Keuren* te maaken, waar meede die ofte andere Volkeren mogen werden belet herwaarts koomende, ſig alleſins neevens onſe oude Ingeſeetenen te erneeren, ende waar door by gevolge, de Ingeſeetenen in het gemeen onmagtig werdende, alleen die gewoonelijke Laſten te draagen, de *Republik* eindelik vervallen ſal moeten onder de Heerſchappie van eenen *Buiten* ofte *Binnen-landſen Heere*, die allen voormaals wettigen *Regenten* deeſer Landen ende Steeden, haare magt, aanſien ende profijten ontrekken, allen den *Inboorelingen* ſoo wel als den niewen *Aankoomelingen*, alle Wel-vaaren beletten, ende alſoo eindelik alle die voormaals geſaamentlik bloejende Ingeſeetenen verſtroojen ende vernietigen ſal.

Oover ſulks is de eigendlijke ſin deeſer FABULE, dat de *Regenten* geene *Keuren* ofte *Placcaten* ten haaren eigen Voordeele, ende ten naadeele der gemeene Ingeſeetenen behoorden te maaken, ende dat daar beneevens de gemeene Menſchen niet behoorden *Nijdig* te zijn op haare meede-Ingeſeetenen, ende dat des niet jegenſtaande de *oude* Inboorelingen eenes *Lands* ofte eener *Steede* altijds nijdig zijnde oover het welvaaren der niewe Aankoomelingen, de *Regenten* ſig derhalven door de ſelven niet behoorden te laaten verleiden, om onder dekſel van eenig *Octroi* een *Borger-Regt* ofte *Gild* te begonſtigen, *Placcaten* ofte *Keuren* te maaken, die niet in het gemeen voordeelig, maar alleen ſeekeren *Ouden* Ingeſeetenen *Voor*- ende den gemeenen als ook den *Nieuwen* Ingeſeetenen, dat is allen die hier eene Vaſte Woon-plaats hebben, ende buiten Poort- ofte *Borger-Regt* ende *Gilden* hier leeven willen, *Naa*-deelig zijn.

Papen,

Papen, Monniken ende Bagijnen,
Zijn ſoo heilig niet als ſy ſchijnen.

Aliud in verbo aliud in pectore.

26. De *Minnebroeders* ende de *Ambagtsman.*

EEnige *Minnebroeders* quamen by een *Ambagtsman*, ende gaaven hem te kennen, dat ſy andere Menſchen ende inſonderheid alle goede *Catholiken*, ſoo ſeer beminden, dat ſy haar geheel leeven beſteededen ten voordeele der *Leeken*, ende gants niet ten voordeele van haar eigen ſelfs; ſulks ſy ſig onderwijlen van den arbeide

de om Weereldlijke Saaken, ende hunne behouftigheeden te verkrijgen, onthoudende; daar door haar *Kloofter* in grooten hongers-nood vervallen was, ende de billikheid vereiſte, dat hy *Ambagts-man* van ſijnen oovervloed haar eenige Aalmiſſen deede: waar op hy antwoorde, niet te konnen gelooven, het gunt ſy hem geſegt hadden; naademaal de *liefde* van ſig ſelfs plagt te beginnen, ende dat ſy ſterke Mannen waaren, die ſonder Wijf ende Kinderen, maar den minſten arbeid doende, ligtelik aan den koſt geraaken konden; waar op deeſe *Minne-broeders* den *Ambagts-manne* voorſtelden, alle hunne byſondere waarneemingen, naamentlik dat geene beeſig was met *Prediken*, ende de goede *Catholiken* aan te maanen, ofte op te wekken, tot alle Chriſtelike Deugden: Deeſe met ſeer geleerde Bouken teegen de Ketters ende alle de Vyanden van de Moeder de Heilige Kerke te ſchrijven, die met bidden, ende andere met Biegte te hooren, ofte de Heilige Miſſe te doen, alles ten gemeenen dienſte der *Leeken*, ſoo Leevenden als Dooden. Waar op de Ambagtsman antwoorde, dat hy alle die dingen, behalven de *Miſſe*, alleen deed, ende egter met arbeiden ſijn Brood verdiende, niet alleen voor ſig ſelven, maar ook voor ſijn Huisgeſin', ende dat hy daar beneevens alle ſijne Kinderen ſelve leerde, onderſogt ende wat meer daar toe vereiſt wierd. Weshalven hy den *Monniken* ten laſte leide, dat ſy onder pretext van andere Menſchen meer als haar ſelven te lieven, ende onder dekſel van haaren algemeenen Dienſt waar te neemen, de Weereld ongevoelig plonderden, ende dat ſy van dien roof, onder den naam van Aalmiſſen, gemakkelik, luy ende lekker

ker leefden, ſonder dat haare gepretendeerde Dienſten der Weereld eenigſins te ſtaade quaamen.

Uitlegging *der* Woorden.

MINNE-BROEDERS, *zijn alle* Rooms-Geſinde Geeſtelijken.

Een AMBAGTS-MAN, *alle* On-Geeſtelijken.

DE Menſchen zijn ſoodaanig geaard, dat ſy haar eigen *leeven*, *lighaam*, *eere*, &c. meer lieven, dan dat van een ander beminnen ende beſorgen. Ende hoewel eenige leeren, dat wy *God*, ende die *Deugd* ſelfs, niet hoog genoug, ofte te veel konnen agten ofte beminnen, ende dat wy die beiden daar en booven om haar eigen ſelfs ende ſonder eenig inſigt, van daar door eenig goed te ſullen genieten, behoorden te dienen ende te beminnen; Soo konnen wy nogtans wel het *eerſten*, maar het *tweeden* niet vatten, dan in deeſen ſinne, dat wy, naar het *getuigeniſſe* van ons eigen *gemoed*, omtrend beiden ofte een van beiden, ons wel ofte quaalik gequeeten hebbende, bevinden, dat wy door de geheugeniſſe van dien, in ons gemoed geruſt ofte ongeruſt zijn, ende dat het derhalven onſe pligt is, onſe eigen ruſt te ſouken, ende die onruſt ofte knaaging des gewiſſens te vermijden, met ons daar omtrend wel te draagen.

Ende aangaande alle andere Menſchelijke Saaken, die wy oordeelen voor ons *Leeven*, *Siele*, *Lighaame*, ende *Eere*, dienſtig te zijn, die tragten wy niet alleen te eigenen, maar op dat ſy by ons langduurig ſouden weeſen, ſoo tragten wy die

alleſins te behouden, ende ten dien einde aan die ſaaken ofte dingen, ſoo veel goeds te doen, als in ons vermoogen is. Ende als deeſe uitwerkingen geſchieden omtrend andere Menſchen, ſoo werden dat naar geleegendheid van Saaken, genaamd *werken* der *Liefde*, *Vriendſchap*, ofte *Barmhertigheid*, ſoo nogtans, dat deſelve werken altijds haar opſigt ende begin behoorden te hebben op ende van ons ſelven, naamelik, met altijds indagtig te zijn, dat wy die *goede werken* doende ofte laatende, waarelik onſe pligt voldoen, ofte daar in naa-laatig zijn.

Dus bewijſd men liefde aan ſijn eigen *wijf*, om dat het eigen is, ende op hoope van weeder-liefde te ſullen verkrijgen, ende ook aan de gemeene *Kinderen*, om dat ſy eigen zijn, ende op hoope, dat ſy het dankbaarlik erkennen ſullen, ende aan ſijne *Vrienden*, op hoope van ſoo goed weer-om te ſullen genieten: Ende eindelik aan mindere *ellendige Menſchen*, uit ooverdenkinge der gemeene Menſchelikheid, ende dat het ons, in den ſelven Stande, ofte in de ſelve ellende vervallen weeſende, ſeer aangenaam weeſen ſoude, door eenige weldaadige Menſchen daar uit geholpen te werden.

Sulks wanneer eenige Menſchen op den Tooneele deeſes Weerelds koomen, met dien ſchijn, als of ſy haare *werken* der *liefde* deeden, alleen ten voordeele van andere Menſchen, ende gants niet ten voordeele van haar eigen ſelfs, die ongewoonheid alleen haar verdagt, ende ons indagtig behoorde te maaken, dat op dien gronde, dat, indien bejaarde Menſchen niet voor haar ſelven ſorgden, ſy ſeekerlik verlooren ſouden gaan, ende dat daar en booven, wanneer ſulks onder de gemeene Menſchen naargevolgd wierd, gewiſſelik het geheele menſchelik geſlagt in de uiterſte verwerringe ſoude vervallen: welk quaad niet, dan van ondeugende Menſchen veroorſaakt ende verwagt kan werden, ende ook eene ſeekere ſaak is, dat volgens de *Leere* des *H. Apoſtels*, eene wel gegronde de *Liefde* altijds van ſijn eigen ſelfs begind.

Derhalven noodſaakelijk zijnde, dat de Menſchen voor allen eerſt ſig ſelfs, ende daar na die van haaren Huiſe, ende alle de Inge-

ſeete-

ſeetenen haares Vaaderlands, om dat ſy daar van een deel zijn, lief moeten hebben, jaa dat ſy ook de allervreemſte Menſchen ongeveinſdelik, gelijk ſy ſig ſelfs, ende die van haaren Huiſe beminnen, moeten lief hebben, naar geraade, dat yder van dien haar beſtaat; Soo zijn die Menſchen, welke ſoodaanig haare eigene Vrienden zijn, dat ſy met eenen Vrienden van alle de weereld blijven, die geene, welke *God* almagtig hier ofte hier naa, met ſijnen Seegen kroonen ſal. Want dit is Goodes Wil, ende by gevolge, de ordre der Natuure, door welke naar te koomen ofte te ſchenden, de Menſchen geruſt ofte ongeruſt in haar gemoed te weeſen, bevonden werden.

Ende werd teegen deeſe ordre meeſt geſondigd door Menſchen, die ſoo *Beeſtagtig* zijn, dat ſy meenende aan de gemeene menſchelijke maatſchappie niet verbonden te zijn, niemand dan ſig ſelfs agten, ende by gevolge ſig daar van af ſcheidende, oopenbaarelik voor niemand als voor haar eigen ſelfs ſorgen, ende ook niemand anders lief hebben. Welke, indien geene *Koningen* ofte *Vorſten* zijn, aanſtonds van meeſt alle Menſchen verfoeid werden, ende derhalven weinig gevolgs hebben. Maar daar zijn nog andere Menſchen, die waarelik deeſen daar in gelijk zijn, dat ſy voor niemand als ſig ſelven, ſorgen, ende nogtans den Menſchen tragten te doen gelooven, dat ſy niet dan ter grootere gloorie *Goodes*, ende ter liefde van andere *Menſchen*, alle haare ſorge, vlijt ende tijd beſteeden, ende dat ſy voorbedagtelik, om het eeuwige te bekoomen, ſig van alle gemakken ende vermaaken deeſer Weereld onthouden: ende hoewel wijſe Menſchen, uit haare werken, hoe ſeer ſy die ook bedekken, wel merken konnen, dat dit enkele geveinſdheid is, om onder dien Mantel, leui, lekker, in groot aanſien ofte hooge agtinge, ende gemakkelik ten laſte der onnooſele Menſchen, te leeven, ende met eenen van de ſelven ſeer ge-eerd ende gediend te werden; ſoo werden des niet te min meeſt alle een-voudige Menſchen van deeſe *Schijn-Heiligen* bedroogen.

Ende vermits deeſe *Schijn-Heiligen* altijds eenen grooten aanhang van ondeugende ende een-voudige Menſchen hebben, ſoo heeft men dat van alle oude tijden af ſien pleegen van

de *Geeſteliken*, by de *Heidenen*, *Jooden*, *Chriſtenen*, ende *Mahometanen*, ende ſal de Weereld nooit ſoo gelukkig zijn, van dit oolikſte geſpuis van Menſchen ontſlaagen te werden. Hoewel het de pligt is aller Menſchen, ende inſonderheid der *Ongeeſtelijken*, ſig wel te wagten van die *Schijn-Heiligen*, ende ſig ook des te meer te wagten, hoe ſy meer ſchijnen teegen den ordre der Natuure ende goede Wetten van dien aan te gaan, op dat ſy van die Schijn-Heiligen niet ſchandelik bedroogen werden. Gelijk in deeſer FABULE de Minne-Broeders ſig voor ſoodaanige heilige Menſchen uitgeevende, van deeſen Ambagts-man, ten naadeele van ſig ſelfs ende die van ſijnen Huiſe, geene Aalmiſſen verkrijgen konnen, maar de Ambagts-man alle ſijn goed ten nutte van ſig ſelfs ende ſijn geheel Huisgeſin, blijfd behouden.

De Mug vliegd eindelik in de Kaarſſe.

Luxuriant animi rebus plerumque ſecundis.

27. Het *Eekhoorn, Armelijn,* ende andere *Dieren.*

DE *Eekhooren* ende *Armelijn* ontmoetteden malkander, ende weetende dat ſy beiden niet alleen van den Menſchen in het gemeen ſeer geagt waaren, maar dat ook ſelfs de *Koningen* ende *Vorſten* haare meeſte pragt toonden, wanneer ſy ſig met haare ſeer ſchoone ende ſafte vellekens kleededen, begonnen ſig ſeer te verhoovaardigen, ende in gevolge van dien, naamen deeſe Pronkers voor, alle andere *leelike arme* ende *onedele Dieren* te verſmaaden; waar op een *Padde* haar in't gemoet langs der aarde kroop, die ſy te ſaamen ſcheldeden voor een ſeer leelijk, ja ſoo vuil Dier, dat ſy daarom niet waardig was, onder haare oogen

te koomen, ende oover die misdaad, naamelik dat ſy des niet te min ſulks hadde derven doen, ſwaarelik geſtraft behoorde te werden. Deeſe *Padde* beriep haar op haren Maaker, ſeggende, dat het, ſonder eenige haare ſchuld, hem beliefd had, haar ſoo leelijk ende neederig te maaken. Ende dat ſy *Eekhoorn* ende *Armelyn* daar en teegen, ſonder eenige haare verdienſten, door Goodes goedheid ſoo ſchoon, rijk ende eedel geſchaapen zijnde, desweegen behoorden *God* te danken voor die forme, welke by den Menſchen ſoo behaagelik was, ende dat ſy mitsdien haar ongemoeid behoorden te laaten gaan. Waar oover deeſe *hoovaardige Diertjens* ſoo toornig ende wreed wierden, dat ſy der *Padden* beide de oogen uit den hoofde krabden, ende haar lieten ziel-toogen. Daar naa ſaagen ſy een *Uil*, die ſijn neſt in eener Boome had, ſulks ſy den ſelven met gelijke ſcheldnaamen aan boord koomende, ſijn neſt ende eyeren braaken ende weg wierpen, ſchoon de *Uil* ſig op gelijker wijſe verdeedigde, als de *Padde* had gedaan. Dog eer de *wijſe* ende ſaftmoedige *Uil* weg vloog, vougde hy daar nog by deſe wijſe waarſchouwinge ende voorſegginge: „Wagt u „van diergelijken meer te doen, of een ander ſal wreeken „het verfoejelik geweld, dat gy my gedaan hebt. Alle het welk deſe twee hoovaardige Dieren ſoo ſeer veragteden, dat ſy daar naa eenen *Sim* ofte Aap ſiende: hem verweeten, dat hy geene ſteert had, ende een yder agter in liet kijken, 't welk ſy ſeer verfoeiden ende voor ſchandelijk leelik uitmaakten; maar deeſe dat ſmaalen ende ſchelden niet veelen willende, ſprong die twee hoovaardige op het lijf, doode haar, ende beſpottede daar meede haare kragteloose grootsheid.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met* EEKHOORENKENS *ende* ARMYNKENS *ofte* WEESELKENS, *hoovaardige Menſchen.*

Met

Met PADDEN, *neederige arme Menſchen.*
Met UILEN, *wijſe Menſchen.*
Met APEN, *Hoovelingen.*

ALs wy onderſouken, waarom de Menſchen malkanderen innerlik behoorden te agten ofte te veragten, te looven ofte te laſteren; Soo bevinden wy, dat het ſelven niet behoorde te geſchieden, dan om het geene waarelik in den Menſchen is, ende van des ſelver goede ofte quade wille hangd, alſo dat *willen* ofte niet *willen* alleen in ons vermogen ſchijnd te weſen; ende dat alle andere uitwerkingen ende ſaaken zijn boven ons vermogen, ende een noodſaakelik gevolg der Natuure, ofte dat ſy buiten ons van onſeekere oorſaken hangen: behalven dat die dingen ofte ſaaken, welken door de Menſchen, ſoo wel ten Goeden als ten Quaaden, konnende werden ge ende misbruikt, nu goed ofte dan weederom quaad ſouden moeten werden genoemd, naar het geval dat meede bragt; het welk ongerijmd ſoude weeſen, ende ons leerd, dat alle die ſaaken waarelik *middelbaar*, dat is, nog goed nog quaad zijn. Naamentlik ſoodaanig is *jong, geſond, mooi*, ende *ſterk* te *weeſen*, van een *oud* bekend *geſlagt* gebooren te zijn, veele *goederen* te beſitten, veele te *weeten*, van andere Menſchen ſeer *hoog geagt* te werden, ende in het korte geſegt, van een *groot vermoogen* te zijn, om Goed ofte Quaad te konnen doen. Als ook het tegendeel van dien, *middelbaare Saaken*, dat is in ſig ſelfs ten opſigte van ſchuld ofte onſchuld, Lof ofte Laſter, * *ſeederwijſe* geſprooken, nog goed nogte quaad, genaamd konnen werden.

Ende efter bevinden wy, of de onkunde, ofte de verkeerdheid der Menſchen, ſoo groot te zijn, dat ſy in het gemeen, deeſe middelbaare ſaaken, naar 't haar voorkomt, ſeer hoog agten ende veragten, jaa ſelfs die verre booven opgemelde *Deugden* ofte *Ondeugden*, alleen uit onſe goede ofte quaade *wille* ſpruitende, ſtellen.

Ende inſonderheid bevinden wy, dat deſe dwaalingen ende misſlagen begaan werden, als eenige Menſchen over haar *eigen ſelfs* een oordeel vellen, hoe veele ſy naar goede reeden ende billikheid behoorden ſig te ſchatten, waardig ofte niet waardig te zijn; ende van andere Menſchen geagt ofte veragt behoorden te werden. Waarelik in *kleinen getale* zijn die *eedelmoedige* Menſchen, welke ooverlegd hebbende, dat ſy alleen om haare *goede* ofte *quaade wille* geagt ofte ver-

* *moraliter.*

agt

agt behoorden te werden, ook met eenen weeten, dat het ſelven te willen ofte niet te willen, allen anderen Menſchen eeven naaſt kan zijn, ende dat ſy derhalven geene reeden hebben, om ſig ſeer ligtelik booven ofte beneeden andere Menſchen te verheffen ofte te verneederen. Gelijk meede waarhaftig is, dat deeſe *eedelmoedige* Menſchen weeten, dat ſy nog door het goed ofte quaad-doen der anderen aan andere Menſchen, in ſig ſelven nogte beſchaadigd nogte gebeeterd werden, ende dat ſy daarom over der ſelver goed doen aan andere Menſchen niet *nÿdig*, ende oover het quaad doen der ſelven veel eer *meede-doogende* zijn, als daar oover toornig, ende geneegen werden, deſelven te beſchaadigen, ofte van de ſelven quaalik te ſpreeken.

Maar daar en teegen vind men *veele* andere Menſchen, welke ontbloot zijnde van waare *Deugd* ende *Wÿsheid*, ſig in gevolge van dien niet ſchatten; ende dat ſy in teegendeel ſig begaafd vindende met *ſchoonheid* van lighaam, *veele Goederen* ende *Eedeldom*, uit eene *ydele Hovaardie* ſig verheffen booven die geene, welke ſoo niet begaafd ende waarelik ten opſigte van haare *goede Wille*, beeter als ſy zijn; waar by nog komt, dat die ondeugende Menſchen, weetende dat alle het gunt ſy beſitten, van ſoodanigen aard is, dat ſy van den onkondigen Menſchen, welke altijds in den grootſten getaale zijn, meer ofte min geagt ſullen werden, naar dat meer ofte min Menſchen die ſelve gaaven in laagere ofte hoogere graade beſitten, ſoo zijn ſy in allen manieren ſeer *nÿdig* op die geenen, die haar naaſt koomen ofte ſchijnen te booven te ſullen gaan. Gelijk ſy meede gewoon zijn, om ſig booven anderen des te meer te doen uitſteeken, *leelike*, *arme* ende *on-eedele* Menſchen te veragten ende aan te ranſen. Ende terwijle ſy aldus de *Armen* vertreeden, ende de *wÿſe* Menſchen deeſe *Hovaardige Gekken* wijken, werden ſy des te baldaadiger, ende voortgaande in haare quade wijſe van leeven, ontmoeten ſy daarom eindelik Menſchen, die haar in laatdunkentheid gelijken, ende in ſterkte des lighaams te booven gaande, die veragtinge ende dat ſmaalen niet lijden willende, de *Hoovaardigen* aangrijpen ende ter needer leggen. Ons leerende den eigendlijken ſin deeſer FABULE te weeſen, dat de *Hoovaardigen*, de *Armen* ende *Wÿſe* Menſchen, wanneer ſy haar niet ontwijken, vertreeden, ende dat de Hoovaardigen ſelfs daar naa, door anderen haars gelijken, ter needer geveld werden.

De

Als de Bruit is in de Schuit,
Soo zijn de Beloften uit.

28

Fistula dulce canit volucrem dum decipit auceps.

28. De *Voogelaar* ende de *Voogel.*

SEckere *Voogelaar* omtrend den Maande van *October* sijn Vinke-net in een goede ordere geset hebbende, met alle sijne blinde soet quinkeleerende oude *Vinken*; ende eenige touwen opgespannen zijnde, om de Netten wel te konnen ooverhaalen, ende de vreemde Vinken daar in te vangen, terwijle sijne eigene Vinken uit der

duiſterniſſe ende koude in den ligte ende warmte der Sonne koomende, ſig inbeeldeden, in den beginne des Soomers te weeſen, ende desweegen van groote vreugde ſongen. Sulks de *Voogelaar* ook uit der konſte ende ſeer ſchoon ſpeelde op een *Fluitken* in den Herfſt-tijd, om uit der Lugte ten deele aan te lokken, die vreemde Voogelen, welke, om den Winter in het *Noorden*, die aldaar ſeer vroug met veel Sneew ende dik Ys vroug aankomt, te ontgaan; Naademaal ſy in dat Saiſoen, aldaar nog ſaad, nog wormen, nog vliegen, nog viſſen, om ſig daar meede te voeden, vinden: Sulks ſy alsdan naar het *Suiden* vliegen, om buiten den Sneew ende Yſe in der warmte aldaar hunnen koſt te konnen vinden. Welke geleegendheid deeſe Voogelaar nu waar nam, om deeſe onnooſele Voogelen aan te lokken, op dat ſy ſig aldaar wilden needer ſetten. Ende het gelukte hem aanſtonds, dat een ſeer ſoet ſingende vremde *Voogel* op dat geluit needer daalde uit der lugte, ende den *Voogelaar* vraagde, wat hy aldaar maakte; die daar op antwoorde, dat hy eene *Stad* bowde, des de Voogel ſeide, dat hy uitgevloogen was, om eene wooning te ſouken, ende dat hem deeſe plaatſe, als ſeer vermaakelik zijnde, wonder wel behaagde, indien hy aldaar in der ſeekerheid ſijnen koſt konde vinden Waar op de *Voogelaar* hem wijders verſeekerde, dat hy aldaar neevens de andere Voogelen, in aller geruſtheid ſijnen koſt vermogt te raapen, ende dat hy nu eeven ſeer wel te paſſe quam, om ſig aldaar ter needer te ſlaan, ende met die *oude* Voogelen gebuurſchap te maaken: Het welk die *Vink* geloovende, ſig aldaar blijdelik ter needer ſette, neevens de oude Vinken: maar op der ſelve ſtonde kreeg hy het *Net* oover't hooft, om in eene

ne kooy geſet, ende aldaar vet gemeſt te worden, ende vet geworden zijnde, kreeg hy met eenen des Voogelaars duim op der keele, in welke benawtheid zijnde, hy nog effen voor ſijne dood ſeide; Lokt gy ſoo de Voogelen uit der Vrye Lugt aan, om die daar naa te dwingen dat by u blijven woonen, op dat, indien ſy aldaar door eenig goed voedſel middeler wijle vet worden, ſy ook alsdan door u geplukt, gedood, ende gegeeten ſouden moogen worden? Ende bowd gy ſoodaanig uwe Stad, welke ſullen de Inwooners zijn, die gy meend te verkrijgen ende te behouden? Voorwaar geene, dan die van deeſe uwe quaade Konſten geene de minſte kenniſſe hebben. Ende ſal deeſe uwe Schijn-Heilige wreedheid haaſt oover den geheelen Aard-boodem bekend, ende uwe *Stad* allangs geheel ontvolkt werden, zijn, ende blijven.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier met een* VOOGELAAR *verſtaan, Koningen, Vorſten, ende Regenten, die Steeden bouwen.*

Met het FLUITKEN, *ende* blinde ſingende Voogelen, *aanbiedingen van alle Vryheeden, aldaar te ſullen genieten, als ook de beloften van veele Voorregten te ſullen hebben, ende te moogen in der Eewigheid gebruiken.*

Met ſoet-ſingende VOOGELEN, *uit der Lagt neederdaalende, Koopluiden, Konſtenaars ende Handwerksluiden,*

luiden, die door geene Vaſte *Goederen aan Landen ofte Steeden vaſt zijn, ende derhalven van den eenen Lande naar den anderen, ſeer ligt vervliegen konnen.*

Met het Net oover het Hoofd te krijgen, *den Ingeſeetenen door Verpondinge ofte eenig regt van* Issue, *veel Gelds af te neemen, of wel de vertrekken willende, ofte vertrokken zijnde, des niet te min met* Schattingen *Iaareliks te beſwaaren, om alſoo haar het vertrekken te beletten.*

Met den Duim op der keele te krijgen, *terwijle men in eenige Landen ende Steeden ſig ter needer geſet heeft, aldaar door Schattingen, Impoſten, Tollen, ende Convoy-Gelden, beſwaard te werden.*

DAt de gemeene *Bewooners* der *Steeden*, ende inſonderheid de *Regenten* van dien, booven de gemeene *Bewooners* ende de *Regenten* der *platte Landen*, groote Voordeelen genieten konnen, ende dat ook die *gemakken* ende *voordeelen* des te meer ende grooter werden, naar geraade dat die Steeden grooter ende meer bevolkt werden, gevoeld ende weet een yder, in, ende door oneindelik veele gevallen; ende inſonderheid gevoelen ende weeten de Staat-kondige *Regenten* der *Vrye Republiken*, het ſelven ſeer wel, ende daaromme tragten ſy ook oover alle haare *Steeden*, ſoo veel haar doenelik is, te bevolken ende te vergrooten. Ende hoewel *Koningen*, *Vorſten*, ende haare *Hovelingen*, het ſelven ook ſeer wel weeten, ſoo willen ſy nogtans in haare Landen niet gaarne grootere ende meer bevolkte Steeden hebben, dan wiens Ingeſee-

geſeetenen ſy gemakkelik door eene *Hofſtoet* ende *Lijfwagt* konnen ſchatten, ſcheeren, ende bedwingen. Efter komen ſy alle daar in oover een, dat ſy in haare Landen gaaren *Steeden* ofte by-een-wooningen van veele Menſchen hebben. Sulks wanneer in haare Landen geene *Steeden* zijn, of wel wanneer die niet zijn, daar hun dunkt dat ſy behoorden te weeſen; Soo zijn ſy gewoon, door afkondigingen ende uitſchrijvingen van ſeer groote *Vryheeden* ende *Voorregten*, die alle de Ingeſeetenen ſullen mogen aldaar genieten, alle naabuurige Volkeren aan te lokken, om aldaar ter woone te koomen, op hoope, dat wel allermeeſt de ligt-verhuiſende *Koopluiden*, *Konſtenaars*, ende *Handwerks-luiden*, tot haar ooverkoomen, ende met een haare rijkdommen, konſten ende handwerken, daarwaarts oover brengen ſullen. Sulks alle, die geneegen mogten worden, in ſoo eenen gevalle haar *Vaaderland* te verlaaten, om een *beeter* Land ofte *beetere* Stad te gaan bewoonen, voor het uitwerken van die geneegendheid, ende eer ſy ſig tot het vertrekken gereed maaken, ofte eenige onkoſten ten dien einde doen, wel behoorden te onderſoeken ende rijpelik te ooverweegen, van wien die aanbiedigingen ende aanlokkingen gedaan werden. Want indien die uitſchrijvingen ende aanlokkingen geſchieden van *Volks-Regeeringen* ofte *Vrye Republiken*, ſoo is alleſins te verwagten, dat die *Regenten* der *Vrye Republiken*, in het gemeen welvaaren, naamentlik ſoo wel der oude *Inboorelingen*, als der niewe *Aankoomelingen*, haar eigen voordeel ſouken ende ook vinden ſullen konnen ſoodaanig in der eewigheid, dat hoe die *Gemeene*, het zy der oude het zy der niewe *Ingeſeetenen*, des te beeter vaaren, opgemelde *Regenten* der *Vrye Republiken* ook ſeekerlik des te beeter vaaren ſullen. Ende is dien volgende ook waarhaftig, dat alle *Koopluiden*, *Konſtenaars*, ende *Handwerks-luiden*, die weegens verteerende ofte inkankerende *Laſten* ende *Schattingen*, als ook door verſlindende *Oorlogen*, *Hongers-nood* ofte *Peſt*, welke haare Koningen ofte Vorſten, ende andere gevallen des Weerelds veroorſaaken, gedwongen werden haar *Vaaderland* te verlaaten, het ſelven in ſoo eenen gevalle doen moogen, ende ook te doen behoorden, om te trekken naar ſoo eenen Lande ofte ſoodaanige Steeden, daar hen die Vryheeden beloofd

werden, mits dat ſy alvoorens meenen, kenniſſe ofte bequaamheid genoeg te hebben, om door haare gewoonelijke beeſigheeden, konſten, koophandel ofte arbeid, ſig in die vreemde *Landen* ofte *Steeden* te ſullen konnen erneeren.

Maar wanneer in teegendeel die Aanbiedingen ende Beloften van groote *Vryheeden* ende *Voorregten* aan alle oover-koomende Vreemdelingen werden gedaan van *Koningen* ofte *Vorſten*; Soo moeten die Vreemdelingen wel indagtig zijn, dat waarelik alle *groote Steeden*, ofte, om beeter te ſeggen, alle *wijſe* ende *rijke Ingeſeetenen* van dien, de quaade *Regeeringen* der *Koningen*, *Vorſten*, ofte haare *Hoovelingen*, allermeeſt bemerken ofte gevoelen, ende dat de Ingeſeetenen der *groote Volkrijke* Steeden ook veiliger als de Ingeſeetenen der onbevoikte kleine ende arme Steeden, de *Tyrannie* ofte al te groote dwang der Koningen ende Vorſten beletten konnende, den ſelven Koningen, Vorſten ende Hoovelingen, ook waarelik veeltijds teegenſtaan. Ende dat ſy daarom ook altijds innerlik van den Koningen, Vorſten ende haare Hoovelingen, ſeer gehaat werden. Sulks alleſins verwagt moet werden, dat die Koningen ende Vorſten met haare Aanbiedingen, Beloften, Schrift ende Seegel, van groote Vryheeden ende Voorregten, den gemeenen Ingeſeetenen dier Steeden te ſullen laaten genieten, het voordeel gants niet ſouken van Borgeren ende Boeren, naademaal ſy gewoon zijn, die te plukken ende te ſcheeren, maar dat ſy nietwes anders voor hebben, dan uit der ooverkoomende Vreemdelingen welvaaren, haare eigene *Grootheid* ende Ooverdaad te voeden, ende dat ſoo haaſt ſulks doenelik weeſen ſal, ſonder eenigſins agt te ſlaan op haare *woorden*, gegeevene *Trow*, *Schrift*, ende *Seegel*. Ende dat derhalven Onderdaanen eener *Een-hoofdige Regeeringe*, onder welke ſy gebooren zijn, ende daar ſy by gevolge de Taale, Wetten ende Gewoonten, als ook de Menſchen, waar meede ſy omme te gaan hebben, kennen, ende alwaar ſy daar en booven haare Maagen ende Vrienden hebben, de ſelve verlaatende; om, al waare het met de allerbeſte bedongene *Voorwaarden*, te gaan woonen onder eenen anderen *Heere*, *Koning*, ofte *Vorſte*, daar ſy de Taale, Wetten, Gewoonten, ende Menſchen, niet kennen,

nen, ende geene Vrienden ofte Maagen hebben, vergeleeken moogen werden by *onvernuftige Dieren*, welken uit eenes *bekenden Leewen Hoole* ontvlugtende, in eenes *onbekenden Leewen Hoole* ſig needer ſetten, alwaar ſy door haare onkonde nog meer reeden om te vreeſen hebben, dat indien ſy *Vet* ende *Vleeſig* zijn ofte werden, ende die *Leew* ofte een ſijner *Hoovelingen* honger krijgd ofte krijgen, ſy ook veel eer als de *oude* gemeene *Dieren*, welken veel beeter als ſy, weeten, hoe die *Leew* ende ſijne *Hoovelingen* gepaaid konnen zijn, ſeekerlik verſlonden ſullen werden. Ende is mitsdien waarhaftig, dat deeſe *Nieuwelingen* by gevolge, dus doende, ſeekerlik altijds, om den Rook te ontgaan, in den Viere ſpringen ſullen.

Gelijk wy daageliks konnen ſien, dat *Koningen* ende *Vorſten*, niet jeegenſtaande ſoodaanige gegeevene Trow, door ſtrenge *Verbooden* van alle der vertrekken willende Ingeſeetenen Goederen te ſullen aanſlaan, ofte door een verſierd *Regt* van *Verpondingen*, alle haare Ingeſeetenen beletten uit haare Landen te vertrekken, als ook de vertrokkenen t'haaren gelieven ende ten ſeekeren daage, weeder in roepen, om op verbeurte van alle haare Goederen, die opgemelde *Koningen* ofte *Vorſten* ſullen konnen afterhaalen, in haaren verlaaten Vaaderlande te doen weeder keeren: Ende ſien wy dat ſulks alleen geſchied; op dat ſy Koningen ende Vorſten onderwijlen, door ſwaare Schattingen, Impoſten, ende Convoy-Gelden, ofte Tollen, op alle uit- ende in den Lande gaande ofte koomende Waaren, *Sig* ende haare *Hoovelingen* ende *Krijgs-Bevelhebbers*, ſouden moogen verrijken, ende met een alle haare weeligſte Onderdaanen van haare Leevens-middelen, ofte ten minſten van alle haare *weelde* berooven ſouden konnen, ende op dat ſy de ſelven als *Slaaven*, die voor eenen anderen ſorgen ende arbeiden moeten, in arremoede ſouden doen leeven ende ſterven. Sulks wy wel moogen ſeggen, dat het waarelik de *allerdwaasſte* Menſchen zijn, die op het ſoet gefleuit van *Koningen*, *Vorſten*, ende *Hoovelingen*, haar *Vry Vaaderland* verlaaten, om ſig ter needer te ſtellen onder eenen *Koninge* ofte *Vorſte*.

Ende

Ende ſouden wy eindelik wel van herten wenſchen, dat Landen, die de *Naame* willen hebben, van *Vrye Republiken* te zijn, niet ſoodaanige Aanlokſelen ende Beloften, ende daar naa ook ſoodaanige Belaſtingen ende Benaawingen der gemeene Ingeſeetenen, ende der ſig aldaar ter needer geſet hebbende *Vreemdelingen*, hadden geſien.

Ende alſoo dit is de eigendlijke ſin deeſer FABULE, ſoo ſullen wy hier van geene andere uitlegginge doen.

De

Steek u in geen gat, of ſie daar door.

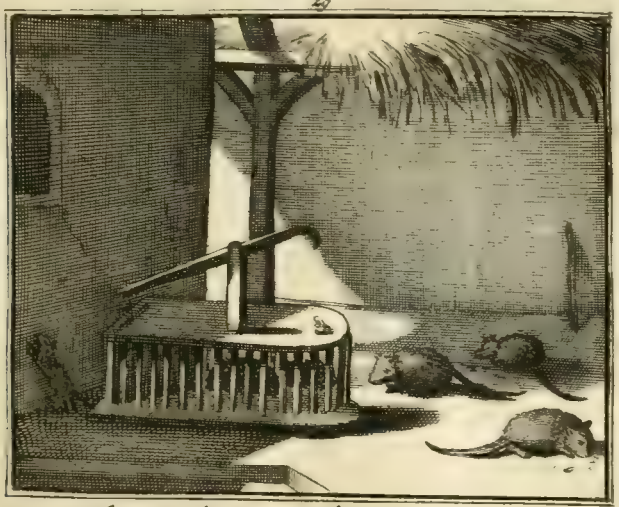

Plures gula quam gladius occidit.

29. De *Muiſen* ende de *Val.*

DE *Muiſen* ſiende eenig gebraaden *Spek*, opgehangen in een kleen *Vertrek*, daar den ingang veilig ende oopen was, ende hun aanlokte, om met eene grage Mond aan den koſt te vallen; Soo naamen ſommige *Muiſen* omſtandig oogmerk, op alles, daar op te letten ſtond, ende vermerkten, dat aan dat *Vertrek* niet meer dan eene ingang, ende geene uitgang was; ſulks de ſelve ingang by ongevalle ofte door konſt geſlooten werdende, ſy gewiſſelik alle gevangen ſouden weeſen, derhalven ſy niet konden goed vinden, daar in te gaan, ſeggende, dat ſy ſig ſelven liever daar buiten in alle ſeekerheid, met *gemeene Spijſe*, ſouden

verſaadigen, dan met ſeer groote vreeſe daar binnen de Lekkernien te ſnoupen. Andere *Muiſen*, die uitneemend *lekker* waaren, ende naar die aller-lekkerſte Spijſe ten uitterſten haakten, ſeiden daar in geene ſwarigheid te ſien, liepen daar haaſtig in, ende begonnen met groote vreugde van het Spek te eeten, tot dat ſy vermerkten, door het needer-vallen van der Deure, alle gevangen te zijn, ende dat de Vrees van haare haaſt aanſtaande Dood, haar ſoodaanig de Smaak deeſes gebraaden Speks benam, dat ſy in die ſelve ſpijſe die voorgaande lekkernie niet konden ſmaaken, maar al treurende door den Kok ofte Kelder-meeſter gevangen wierden, ende aldus haar leeven eindigden; terwijle de andere, die ſig met gemeene koſt verſaadigd hadden, ook met een groot vergenougen in haare Hoolen vlooden, ende door dat middel haar leeven behielden.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan, met* MUISEN die ſig met gemeene Spijſe vergenougen, *Menſchen die maatig leeven.*

Met MUISEN, die enkel het gebraaden Spek willen eeten, *Menſchen die Lekker ende Gulſig, als ook tot den Drank ende alle Welluſten, geneegen zijn.*

GElijk wy den oneindelik wijſen ende goeden *God*, Lof ende Dank ſchuldig zijn, dat wy alle gebooren werden met eenpaarige geneegendheid om te *leeven*, ende midderler wijle alle ſmerten te ontgaan; ende dat wy ook gebooren zijnde, met die behouſtigheid van ten dien einde Spijſe ende Drank te moeten gebruiken, wy ook bequaam gemaakt zijn, om door de ongemakken, die de *Honger* ende *Dorſt* in ons veroorſaakt, geprikkeld werdende, daar in niet verſuimig te zijn: Ende gelijk wy eindelik alle gebooren werden met bequaamheeden, om door, ende geduurende een maa-

tig.

tig gebruik ende keure van ſoo veelderlei Spijſe ende Drank, groo ! te *Soetigheeden* te genieten, ende dien volgende des te williger te werden, om te eeten ende te drinken: Soo is aan de andere ſijde ſeer te beklaagen, ende te beſchuldigen, de ſwakheid ofte verkeerdheid veeler Menſchen ſoo groot te zijn, dat ſy, door die *byvallige Soetigheeden*, ſig ſoodaanig laaten verleiden, dat, daar ſy door een maatig ende een onkeurelik gebruik van Spijſe ende Drank, alle opgemeld goed verkrijgen, ende alle ſmerten vermijden ſouden konnen; Sy des niet te min ſig allangs aan der *gulſigheid, ooverdaad, keurelikheid* ende *lekkerny*, in Spijſe ende Drank gevangen geevende, daar door niet alleen haar *leeven* kort ende ſmertelik maaken, maar ook door *Dronkenſchap* haare *ſinnen* verlieſen, ende eindelik als *eerelooſe* veragtelijke *Beeſten*, ſchielik komen te ſterven. Gelijk meede bekend is, dat die ſelfde wijſe ende goede *God* ten hoogſten geloofd ende bedankt behoorde te werden, dat het hem geliefd heeft, den Menſchen, tot eenen trooſt in hare ſtervelikheid, te geeven die bequaamheid, om door de voortteelinge in haare *Afkoomelingen*, by naaſt in der eewigheid te konnen leeven; ende dat het den ſelfden *Goode* ook geliefd heeft, de Menſchen, wanneer ſy haaren wasdom bekomen hebben, door oovervloedig voedſel, ende oovertollige geeſten des menſchelijken Lighaams, als dan uit den gebruike van Spijſe ende Drank ontſtaande; veeltijds te *ontruſten*, ende eenigſins in haar verſtand ofte oordeel te *bedwelmen* ſoodaanig, dat ſy alle haaren ruſt ende vergenougen ſouken in het omarmen eenes Menſchen, die van eene andere *Sexe* zy. Ende is daar beneevens den Menſchen niet alleen bekend, dat het *Goode* ook geliefd heeft, die Menſchen daar toe des te williger te maaken, met beiden den ſelven Menſchen in die vereeniginge ende omarminge te doen genieten onuitſpreekelijke Soetigheeden: maar is ook aldaar beneevens ſeer te beklaagen, dat, daar alle Menſchen door een wettig ende maatig gebruik van byſlaapen, haar leven verlangen, ſig geruſt ſtellen, die waare Soetigheeden eerelik genieten, ende in haare ſeekere *Afkoomelingen* mogen ende konnen in der eewigheid leeven; Veele van dien nogtans, alleen door die *Soetigheeden*, welke ſy omtrend het byſlaapen genieten, ſig ſoodaanig laaten verleiden, dat ſy de ſelven met eene onverſaadelijke ende toomelooſe keurelikheid, in alle ontugt en ooverdaad, ende met een *beſwaard gemoed* naarjagende, in het misbruik van byſlaapen, haar *leeven* verkorten, veele *ongemakken* ende

ſmerten lijden moeten, ende ſeer *weinige Soetigheeden* genieten konnen, ende daar beneevens *onſeekere Afkoomelingen* naalaatende, eene ſeer verfoejelijke *dood* koomen te ſterven.

Ende hoewel daar en booven den Menſchen bekend is, dat daar niemands *Heer* ofte *Tyran*, ende niemands *Slaaf*, maar ſijn *eigen Man* te willen zijn, den Menſchen in het gemeen de meeſte waarhaftige *Eere* ende ſeekerſte *Ruſte* aanbrengen ſoude; veele nogtans ſoo *Verkeerd*, *Eergierig* ende *Heersſugtig* bevonden werden, dat ſy door de beginſelen ende Soetigheeden der *Regeeringe*, ſig ſoodaanig laaten verleiden, dat ſy in geduurige *onruſt* hooger ende hooger klimmende, ofte willende klimmen, om daar naa alle haare *Meede-Broeders* in der *Regeeringe* ofte in den *Raade*, als *Tyrannen*, tragten te *regeeren*, ende dat ſy ſulks niet konnende uitwerken, veeltijds alsdan tot die wan-hoope vervallen, dat ſy eenen *anderen Tyran*, het zy van binnen, het zy van buiten, in der *Republike* verwekken, ofte invoeren, om onder des ſelfs byſtand ende ſchaduwe, oover alle andere haare Meede-Ingeſeetenen ende Meede-Broederen te konnen heerſſen. Ende is ons eindelik meede bekend, dat of ſchoon deeſe heersſugtige Menſchen haar hoogſte oogwit quaamen te bekoomen, met ſig *Heer* oover haare meede Regenten der wel eer *Vrye Republike* te maaken, ſy efter niet dan een *Tyrannig* ellendig leeven, vol van ſchrik ende vreeſe ſouden konnen leiden, ende dat die Heersſugtige mindere Ingeſeetenen, welke eenen *Tyran* in de Republike hebben helpen invoeren, daar beneevens gemeenelik in die hoope van groote Eere ofte Goed te ſullen verkrijgen, bedroogen werdende, onder dien *Tyranne*, welke ſy ingevoerd hebben, als ellendige *opperſte Slaaven* blijven leeven, of door anderer wraakgieriger handen ſterven, of van haare hoogheid vervallende, door *Hertſeer* ende *Spijt*, onder de gemeene vervloukingen aller Ingeſeetenen der Republike, haar leeven eindigen.

Ende meenen wy den eigendlijken ſin deeſer FABULE te weeſen, aan te wijſen, dat voorſigtige Menſchen ſig omtrend de Vleesſchelijke Welluſten, maatig behoorden te houden, ende dat de *Welluſtigen* gemeenelik een drouvig einde hebben. By welken eigendlijken ſinne ons heeft gedagt allernaaſt te koomen, die *Brutale* en Beeſtelijke drift, om oover ſijns gelijken te *Heersſen* ende te *Tyranniſeeren*, ſelfs wanneer men in der *Republike* een aanſienelik geruſt, ofte een vergeeten *Borger* blijven kan.

Gaa

Gaa by geenen Duivele ter Biegte.

Non apud Novercam confitendum.

30. De *Vos* ende *Doorne-Boom.*

HOewel de *Doorn-Haagen* als ook de *Doorne-Boomen*, geene goede Vrugten draagen, gants niet cierlik van ſtal zijn, nogte eenige ſchaaduwe voor den Menſchen ofte Dieren geeven, ſoo lange ſy leeven, ende dat ſy dood ofte afgehouwen zijnde, geen hout tot Timmeren, Beeldhouwen, ofte Haard-brand verſchaffen, maar daar en teegen ſoo leevendig als dood zijnde, de onnooſele Dieren, die omtrend haar koomen, van haare wolle ofte goederen berooven, ende alle die met haar omgaan, ſcherpelik ſteeken ende quetſen: Soo gebeurde nogtans, dat dit

alles ongeagt, ſeekere *Vos* voor de *Honden* vlugtende, ende vreeſende van de ſelven gevangen te ſullen werden, in der haaſt ſijnen toevlugt nam tot een by hem ſtaande *Doorn-Haage*, ende daar naa de *Haage* oovergeklommen weeſende, ſig wijders begaf op eene *Doorne-Boom*, daar omtrend zijnde, waar van hy weederom vallende, eenige andere ſijner Takken haaſtelik aangreep, ende ſig daar door in dervougen quetſte, dat hy de *Haage* ende den *Doorne-Boom* begon te ſchelden voor onheus teegen *Vreemdelingen* te weeſen, ende niet waardig te zijn, dat ooit eenig verjaagd ofte vervolgd Dier, ſijnen toevlugt tot ende op haar naame; Maar deeſe hem beſpottende, ſeide: Nieman heeft ooit by eenen ſteekeligen *Dooren* heul geſogt ende ſulks bekoomen, ende dat behoord gy, die vermaard zijt, ſeer ſchrander, ende doortrapt te weeſen, beſt te weeten, ende dien volgende hier uwe berging niet geſogt te hebben, ofte geſogt hebbende, ſoo behoord gy niet ſoo ſeer onſe ontrow als uwe eigene onvoorſigtigheid te beſchuldigen, ende te beſtraffen, wanneer gy in ſteede van by ons hulp te vinden, van ons geſtooken ofte geplukt werd.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met* Honden, *vyandige Menſchen.*

Met een Vos, *een Menſch, die door Liſten ende Bedrog gewoon is, ſijne Leevens-middelen te ſouken.*

Met een Doorn-Haage *ofte* Doorn-Boom, *Menſchen die van goeddoen afkeerig, ende tot andere te beſchaadigen, begeerig zijn.*

Alle

ALle Menſchen, geneegen weeſende, haar eigen behoud door *Goede* ende *Deugdſaame Middelen* te ſouken, ende weetende, dat ſy nooit in ſoo eenen verſeekerden ſtand konnen koomen, dat ſy niet onnooſelik ende ſonder haare ſchuld, in ſwaare ongemakken ſouden konnen vervallen, als ook daar beneevens ſig bewuſt weeſende, dat ſy in ſwaare ongelukken vervallen zijnde, door *ſchrik* ende *vreeſe* ſoodaanig in haar verſtand ter needer geſlaagen ende vervoerd ſouden konnen werden, dat ſy alsdan het dienſtigen van het ondienſtigen niet wel ſouden konnen onderſcheiden, merken derhalven, eer ſy in eenig gevaar zijn, ſeer wel op den loop des Weerelds ende het doen der Menſchen, om in allen gevalle, als het de nood vereiſt, indagtig te konnen zijn, welke Menſchen opregt, trow ende vriend-houdende, ende welke daar en teegen, dubbeld trowloos, wreed ende verraaders zijn.

Maar Menſchen, die daar en teegen gewoon zijn, haar behoud te ſouken, niet ſoo ſeer volgens eenige goede *Reedenkaavelingen*, ofte *gebeugeniſſe*, als wel naar het haar in den ſinne ſchiet, op der daad ſoo als ſy in noode zijn, met eenige *vonden* ofte *liſten* daar teegen te bedenken; ſoo gebeurd gemeenelik, wanneer haar dat eenige maalen gelukt is, dat ſy daar op al te ſeer betrouwen. Sulks ſy verſuimd hebbende, voor af *vrinden* te maaken, ende ook geenen anderen ommegang gehad hebbende, dan met loſſe Menſchen; die haar gelijken, door die wreede vervolgingen eeniger booſe Menſchen, ofte door andere ſwaare ongemakken, vervallen in ſoodaanige *Schrik* ende *vreeſe*, dat ſy van allen verſtande ſchijnen beroofd te zijn, ende alsdan haare toevlugt veeltijds neemen, tot onbekende ende gants ondeugende Menſchen, die in plaatſe van regt eergierig te weeſen, ofte een menſchelik meedoogen te hebben oover ellendige Menſchen, die haaren toevlugt tot haar neemen; alsdan in teegendeel toonen of uit der aard, of door eene lange gewoonte meer geneegen te zijn, andere Menſchen te beſchaadigen als te helpen, ende dat ſy dien volgende ſig niet ontſien, voor een klein gewin, haare ſchaamte, eere, ende alles wat hier op der aarden heilig is, te verkoopen, het Regt van Gaſt-vryheid te ſchenden, ende die arme vlugtende Menſchen te beſpotten, te beſchaadigen, ende aan haare Vyanden oover te leeveren.

Sulks

Sulks indien het een *groot* ende *wreed Schelmſtuk* is, te beleedigen ende wijders te onderdrukken, Menſchen die gewoon zijn te leeven door liſten ende quaade konſten, wanneer ſy in haare ellenden haaren toevlugt tot ons genoomen hebben: wat ſullen wy ſeggen van die Menſchen, welke konnen goedvinden, andere Menſchen, die om haare *Deugd* vervolgd werden, ende haaren toevlugt tot haar genoomen hebben, ſelfs te beſchaadigen ofte aan haare Vyanden oover te leeveren; Waarelik, die ſulks doen, zijn geen Menſchen, maar *Gedrogten* in Menſchen ſchijn, ende die als *Gedrogten* ofte monſters hadden behooren, ofte nog behoorden te werden geſmoord, ende uit alle by-cenkomſten van eerelijke Menſchen gebannen te zijn, op dat haarder nooit meer mogte worden gedagt, of wel, dat haare *eereloosheid* ende *ſchandelik veragt Leeven*, haar mogte gedyen tot eene langduurige ſtraffe.

Volgens welk voormelden blijkt, dat de *Ouden* met deeſer FABULE ons hebben willen leeren, dat *Verſtandige* ende *Deugdſaame* Menſchen, eer ſy in ongelukken ofte ongevallen vervallen zijn, rijpelik ende met bedaarde ſinnen, behoorden te ooverleggen, aan wien ſy, in ſwaare ongemakken vervallen zijnde, hulp ende byſtand behoorden te verſouken, ende dat ſy nooit van *ondeugende* ende ontugtige Menſchen, goede raad ofte byſtand hebben te verwagten. Ende dat daar en teegen *liſtige*, *bedriegelijke* ende *ondeugende* Menſchen, ſig in voorſpoeden vindende, nooit ooverleggen, van wien ſy in teegenſpoeden, trooſt ende byſtand, behoorden te verſouken, ende dat ſy derhalven in groote ongemakken vervallende, door grooten haaſt ſig meenen daar uit te redden, wanneer ſy van de naaſte aanſtaande Menſchen hulp verſouken, ſchoon die van ſoodaanigen aard zijn, dat ſy deſelven in haaren teegenſpoede beſpotten, ende nog meer verdrukken ſullen.

Wijs

Wijs my de Man, ik wijs u het Regt.

ubi Dominus edit fit nocens, non queritur.

31. De *Leew* ende eenige *verſlindende Beeſten.*

DE *Leew* met advijs van alle *verſlindende Beeſten*, een gebod hebbende doen afkundigen, dat alle *Hoorn-Beeſten* voor Sonnen ondergang, de ſeer grasrijke ende aangenaame Boſſchaadje moeſten ruimen, ende ſonder des ſelven believen, nooit daar in weeder te koomen hadden, op lijf-ſtraffe; Soo gebeurde het, dat een *Koe*, buiten de Boſſchaadje ſig begeeven hebbende, haar ſag gevolgd van eenen *Paarde*, als ook van eenen *Haaſe*, welke ſy aldus aanſprak: „Broeders, wat beweegd u, neevens „my het Bos te verlaaten, daar deeſe *Wet* u geenſins aan„gaat? Waar op het *Paard* ſeekere *Wen* ofte *Uitwas* aan

ſijnen Hoofde toonde, ende daar by vougde, dat die eenige gelijkheid met eene *Hoorn* die nog ſtond uit te koomen, hebbende, hem ligtelik voor een ſeer ſterk, ende voor den *Leewe* vreeſelik *Hoorn-beeſt* ſoude doen aanſien. De eenvoudige *Koe* deeſe *Reeden* niet voor genougſaam aanneemende, ſeide: Het *oogwerk* van deeſe *Wet* is, ſoodaanige ordre te ſtellen, dat de *Leew* door het middel van de *Hoorn-beeſten* niet ſoude konnen geſtooten werden, ende die *Buil* ofte *Wen* maakt u ſelven nog onbequaamer tot ſtooten, dan of gy die niet en had. Ende als de *Haas* ſeide, dat hy uit den Boſſe vlugte, uit vreeſe, dat de *Leew* ſijne lange *ooren* voor *Hoorens* ſoude neemen, ſeide de *Koe* insgelijks, dat die *ooren* niemanne konden beſchaadigen, maar dat een *Haas* daar by des te ligter konde gegreepen werden; ſoo antwoordeden ſy beiden uit eenen monde: 't Is alles waar 't geen gy ſegt, maar wy hebben veele Landen doorreiſt, ende daarom kennen wy misſchien beeter als gy de liſtige voorneemens der *Leewen* ende *verſlindende Beeſten*, die wy vermoeden daar heenen te ſtrekken, om onder eenige eerlijke voorwendinge, aller gras-eetende Dieren vlees te bekoomen, ende ſoo doende, evenwel de naam van *regtvaardig* te zijn, te konnen behouden. Ende ſchoon genoomen des *Leewen* voorneemen omtrend het afkondigen deeſer *Wet*, ſoodaanig niet waare, ſoo is het ons genoug, dat gewiſſelik de eerſte Hongers-nood ons in het gevaar van door den *Leewe* ofte door de *verſlindende Dieren* gegeeten te werden, brengen ſoude; ende dat wy derhalven oover-vloedige reedenen hebben, ons te verſeekeren, dat wy ſeer wel doen, met die onſeekerheid by de verſlindende Dieren niet te willen leeven, maar dat wy neevens u, verre van haar behoorden te wijken, ſal geen wijs *Dier* ontkennen.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met den* LEEW, *een Koning die door Wetten regeerd, ofte naar Wetten te Regeeren, verpligt is.*

Met Verſlindende BEESTEN, *Hoovelingen ende Krijgsluiden.*

Met Gras-eetende DIEREN, *menſchen die van haare eigene Inkoomen leeven.*

Met een PAARD, *een vernuftig arbeidſaam menſch.*

Met een HAAS, *een ervaaren beleeſen menſch, die niemand beſchaadigd.*

Met Gasrijke BOSSCHAADJEN, *ſeer aangenaame* Huiſen *ende* Landen *der gemeene Ingeſeetenen.*

Heeren, die ſonder Wetten regeerden, ende derhalven haare Onderdaanen naar hun gelieven ſtraften ende beloonden, wierden by de Ouden geagt te zijn *Barbaren*, dat is, de allergrootſte *Tyrannen* ende der ſelven *Onderdaanen* de *aller-ongelukkigſte Slaaven*, waar van wy de Exempelen ſien in *Turkyen*, *Perſien*, *Moſcovien*, *&c.* daar in die anderſins ſoo ſeer geſeegende Landen, alle kenniſſe, alle deugd, alle rijkdom der Ingeſeetenen belet ofte uitgebluſt, ende geroofd, als ook verteerd werd, door die booſe regeeringe.

Heeren die naar hun gelieven voor haare Onderdaanen *Wetten* maakten ende braaken, ende uitvoerden ofte beletteden uitgevoerd te werden, wierden van de Ouden, *Tyrannen*, ende haare Onderdaanen *Slaaven*, genoemd; om dat aldaar geene *Wetten* dan ten voordeele des *Tyrans* ofte ſijner *Raaden* gemaakt, ende de Onderdaanen onder *ſchijn* van *Wetten* geregeerd werdende, nogtans geduurig ſaagen, dat de Wetten niet naar reeden ende billikheid, maar ten voordeele des *Heeren* ende ſijner *Hoovelingen* eerſt gemaakt ende daar naa nog meer uitgelegt wierden, ende ſy derhalven op der Wetten eigendlijken ſinne niet mogten ſig verlaaten ende vertrouwen.

Heeren die geene *magt* hadden, eenige Wetten te maaken ofte te breeken, maar die geſteld waaren, om deſelve te doen *executeeren*, ende die ook leeven moeſten naar ſoodaanige Wetten als een *Raad*, ofte eene Vergaadering van veele andere daar toe be-

vougde Menſchen, goed gevonden hadden te maaken, wierden van ouds by den *Grieken* ende *Latinen*, * Koningen genaamd. Ende oordeelden de ſelven, dat onder de *eerſte* ſlag van Heeren, geene verſtandige Menſchen konden, ende onder de *tweede* ſlag geene behoorden te willen leeven ende woonen, zijnde alleen de *derde* ſlag van *Heeren* draagelik. Alſoo de Wetten aldaar niet naar voorvalle ende naar den Luſt van eenen Menſche gemaakt, uitgelegd ende gebrooken, maar vooraf voorbedagtelik ten voordeele der geenen die daar aan gehoorſaamen moeſten, gemaakt, ende de *Regters*, om daar naar te oordeelen, als ook die *Heeren* om de *executie* te doen, verpligt ende genoodſaakt plagten te werden. Sulks die gemeene Ingeſeetenen naar die *Wetten* ſchuldig geoordeeld werdende, haar lijf ende goed verbeurd te hebben, het ſelven niet den *Regteren* nogte dien *Heere*, maar hun eigen ſelfs moeſten wijten, dat ſy ſig aan die ſtraffe ofte ſchaade te moeten lijden, door haare eigene misdaaden, ſchuldig gemaakt hadden. Ende de Deugdſaame Ingeſeetenen aan de andere ſijde, naar de *Wetten* geleefd hebbende, ſig ook alleſins verſeekeren konden, *vry* geſprooken, ende voor allen quaade *beſchermd* te ſullen werden. Wesnalven ook in ſoodanige Republiken, die met *bepaalde* Hoofden voorſien waaren, de Ondeugden eenigſins uitgebluſt, ende de Konſten, Weetenſchappen, Rijkdommen, &c. der gemeene Ingeſeetenen ook eenigſins aangefokt wierden.

Daar in teegendeel deeſe FABUL ons afbeeld eenen *Heer* die, ſteunende niet op de *reeden* ende *billikheid*, maar op ſijne *Hoovelingen* ende *Krygsluiden*, ſoodaanige Wetten maakt ende breekt, als ook deſelve uitlegt ende doet uitleggen, ende *executeerd* naar ſijn eigen gelieven; ende ons derhalven leerd, dat de vernuftige arbeidſaame, gelijk meede de in kenniſſe ende deugden uitſteekende Menſchen, door de liefde tot haare Huiſen ende Landen niet behoorden te werden weederhouden, van te vlieden uit ende van ſoodaanige Regeeringe, daar men waarelik naar den ſinne der Wetten leevende, ſijn leeven, eere, ende goederen, niet langer behouden kan, dan als het *eenen* Menſche, ofte die van ſijnen *Aanhange* geliefd. Ende deſelve FABUL ons ook leerd, dat verſtandige Menſchen, hun voormaals *Vry* ende daar naa *ooverheerd* Vaaderland verlaatende, ſig nooit behoorden ter needer te ſetten, dan in Republiken, daar men, naar Wetten leevende, geruſt mag zijn.

* *Baſileus*, *Rex*.

Harde

Harde Slaagen leeren.

Piſcator ictus ſapit.

32. De *Schaapen, Herder* ende de *Wagt-Honden.*

EEnige voorſigtige *Schaapen*, aangemerkt hebbende de wijsheid ende bequaamheid der *Menſchen*, om haar voor de *Wolven* te beſchermen, ende haar midderler wijle ordentelik, van eenen afgeweiden Velde, naar een ander graaſiger te drijven; kooſen eenen aanſienelijken *Man* tot haaren *Herder*, op voorwaarden, dat hy voor ſijnen arbeid den *Wol*, die by tijden van haar afviel, tot ſijner Kleedinge gebruiken, ende dat hy ook haar oovertollig *Melk* drinken ſoude moogen. Ende de *Schaapen* dus langen tijd gehoed zijnde, ſaagen ſy eindelik, dat haar *Herder*, hoe beſorgd ende weldaadig hy ook omtrend haar

mogt ſchijnen te weeſen, hy nogtans haar, onder voorgeeven, dat de *Wol* haar in den Soomere al te ſeer ſoude verwarmen, ſoo kaal ſchoor, dat ſy des Soomers niet min koude als in de Wintere leeden, hoewel hy dat waarelik deede, niet om dat hy daar meede der *Schaapen* wel-vaaren ſogt, maar in teegendeel, ſchoor hy haar uit gierigheid, om haare *Wol* ten dierſten te verkoopen. Ende bevonden die *Schaapen* daar beneevens, dat hy dat ſelfden ook deede met haar alle hunne *Melk*, die de natuur hun tot onderhoudinge van haare *jonge Lammeren* hadde geſchonken, af te tappen; onder voorgeeven, dat de *Lammeren* haar daar van oover-aaſen ſouden, ten waare ſy haaſt leerden *gras* eeten. Ende dat die *Herder* daar en booven voorwendende, dat haare weinige graſige Velden haar niet alle ſouden konnen voeden, indien ſy al te veel vermeenigvuldigden; het derhalven noodig was voor haar, op dat ſy niet alle ſtierven, by tijden eenige *Schaapen* te *dooden*, ſulks hy ook waarelik naar ſijnen honger ofte ſijne *luſten* ſig ſpijsde met haar vlees, hoewel alles onder voorwendſel, dat het geſchiede ten haaren voordeele, ende met eenen grooten yvere, om des te beeter haar teegen de *Wolven* te konnen ende te ſullen beſchermen. Het welk aldus door de *Schaapen* aangemerkt zijnde, ende de *Herder* ſchielik koomende te ſterven, ſoo reſolveerden ſy by ſijne aflijvigheid, hen te begeeven onder de beſcherminge der *Wagt-Honden*, die uit der aard geene *Schaapen* doodeden, ende by Voorwaarden, alles ſins met haaren aarde oover een koomende, geene andere belooninge begeerden, als van haare *Melk*, ofte van de *Schaapen*, die door ſiekte ofte ouderdom haare eigene dood quaamen te ſterven, gevoed te werden: naademaal ſy van haare eigene kleedinge genoug waaren verſorgd, ende dat het met haaren

haaren aard niet oover een quam, Leevendige *Schaapen* te dooden, om die te eeten: gelijk het meede eene ſeer goede ſaak was, dat haar grootſte Vyand, naamelik de *Wolf*, ook den *Honder* vyandig, ende dien volgende een gemeenen Vyand was; onder welke oppaſſinge der *Wagt-Honden*, ſy haar eenen langen tijd ſeer wel bevonden, ende nog langer wel bevonden ſouden hebben, indien opgemelde *Wagt-Honden*, onder den Lak dat ſy *Dol* waaren, door uitſinnige Schaapen, niet gedood waaren geworden.

Uitlegging *der* Woorden.

SCHAAPEN, *zijn onnooſele Menſchen, ofte gemeene Onderdaanen.*

WOLVEN *zijn Vyanden ofte Tyrannen.*

HERDERS *zijn Menſchen, die voorgeeven, andere te ſullen helpen, ende onder dien ſchijn niet dan haar eigen voordeel ſouken, of wel wettige Koningen ende Vorſten.*

WAGT-HONDEN, *zijn ſoodaanige Menſchen, die in den ondergange van haaren Vriende, haar eigen verderf ſouden vinden, ende daarom hem ſeer trouwelik raaden. Of wel het zijn opperſte Dienaars, ofte Magiſtraaten eener Vrye Republike, die ſeer wel gegoed zijn, ende ſeer weinig ofte niets van andere Ingeſeetenen tot haare Huishoudinge behouven.*

WAnneer de Menſchen zijn in eenen ſeer geruſtigen Stande, ende by gevolge tijd ende geleegendheid genoug hebben, om alle voorvallende Saaken rijpelik te ooverweegen, eer ſy beſluiten wat gedaan ofte gelaaten behoorde te werden: Soo leeren ſy nogtans ſelfs in dien alier-gewenſten Menſcheliken ſtande, ende by haare bedaarde ſinnen weeſende, niet ſoo ſeer wat haar nut ofte ſchaadelik ſal weeſen, door eenige voorgaande eigene *Reedenkaavelinge* ofte anderer *Onderwijſinge*, als wel door *eigene* bevindinge, ende door het gunt ſy aan anderen haars gelijken ſien gebeuren.

Ende

Ende wanneer de Menſchen door ſwaare ongemakken *gedrukt werden*, ofte in ſoo eenen Stande koomen, dat ſy vreeſen alle haar goed, ofte haar lijf ende leeven te ſullen verlieſen, ſoo werden haare ſinnen geduurig opgewekt, om te bedenken de grootheid der ongemakken, die ſy voelen; ende zijn ſy alsdan geduurig beeſig met de Saaken die ſy vreeſen haar te ſullen ooverkoomen, nog vreeſelijker als ſy waarelik zijn, ſig ſelven voor te ſtellen; Sulks ſy ſig in dien ſtande nooit tijds genoug geeven, om met *bedaarde* ſinnen, ofte met *wijſe* ende *goede* vrienden, welke ſonder die ongemakken ende buiten noode zijn, wel te ooverleggen ende te beſluiten, wat in ſoodaanigen ſtande der ſaaken, beſt gedaan ofte gelaaten waare: maar aanſtonds, op de minſte ſchijn van te konnen ofte te ſullen, tot eenen beeteren ſtande, dan waar ſy alsdan in zijn, geraaken; ſoo beſluiten ſy altijds tot de eerſte in der hand vallende veranderingen, ende behaagen die veranderingen haar ook gemeenelik niet langer, dan tot dat ſy met der daad bevinden, wel van quaad veranderd, maar weinig ofte niet verbeeterd, jaa door de ongewoonheid van de nieuwe ongemakken ende laſten te draagen, als ook door veele andere oorſaaken, merkelik verargerd te zijn.

Sulks indien ſy daar naa door eenige gevallen deeſes Weerelds, ofte om beeter te ſeggen, door *Goodes* genaade, onnooſelik ende ſonder geweld, van dat haar ſwaarelik drukkend quaad werden verloſt, ſy alsdan met ſeer bedaarde ſinnen, de ſaaken rijper ende beeter plagten te ooverleggen, ende te beſluiten, niet te gebruiken twijfelagtige middelen, ende Hulpers, die wel goed ſouden konnen doen, maar magſchien liever quaad doen ſullen willen. Naamentlik, ſy vermijden alsdan ſeer wijſelik t'haarer hulpe te gebruiken ſoodaanige Menſchen, *die in het wel- ofte quaalik-vaaren van haaren Vriend, niet haar eigen wel- ofte quaalik-vaaren, maar haar eigen quaalik- ofte wel-vaaren, gewiſſelik vinden ſullen*, ofte immers konnen, om in plaatſe van dien te gebruiken, ſoodaanige Raaders ende Helpers, die neevens haaren Vriend ſtaan ofte vallen ſullen moeten.

Ende is dit ſelfs by de aller *eenvoudigſte* Menſchen, wanneer ſy haare eigene byſondere Saaken handelen, ſoodaanig de gemeene loop; dat daar uit is ontſtaan het Spreekwoord, dat *een Eezel ſig niet meer dan eens ſtoot aan den ſelfden ſteene.* Maar vermits *gemeene Saaken* ſoo ſeer als *eigene* niet worden aangetrokken, ende dat daar en booven

booven de ongemakken der Regeeringe op veele ſchouderen gedraagen, ende de voordeelen, op veelen verdeeld werdende, klein zijn voor eenen ydere der Ingeſeetenen in het byſonder; ende dat eindelik, door de ſtervelikheid der Menſchen, de *oude Koningen* ſoo wel als *Onderdaanen*, geduurig ſterven, ende niewe ofte *jonge* aangebooren werden, die alle onweetende ter wereld komen, ende de ongemakken der Ouden nog niet veroorſaakt ofte geleeden hebben: Soo ſiet men in deeſen die al te groote onvoorſigtigheid gemeenlik pleegen, dat wanneer *God* de *Heer* haar ſulks van eenen *Dwingelande* ofte *quaaden Koninge* heeft verloſt, dat ſy de Saaken wijsſelik ooverleggende, haar ſelven eens ende voor allen van die ongemakken ontſlaan, ende eene *beetere forme* van *Regeeringe* opſtellen ſouden konnen, ſy nogtans in plaatſe van dien, niet dan veranderingen van Menſchen maaken; waar door de *Onderdaanen* wel van *Tyrannen* veranderen, maar van de *Tyrannie*, die de Onderdaanen gedrukt heeft, ende drukt, niet verloſt werden. Sulks dit verbeteren ofte weg-neemen der Ongemakken van der Regeeringe, met die te brengen tot eene beetere forme, eigentlik is het werk der *alderwijſte* ende aller *deugdſaamſte* Menſchen. Gelijk in teegendeel het verargeren der *forme* van Regeeringe, ende het invoeren der *gebreeken* van dien, is het grootſte *Schelmſtuk* dat Menſchen op der weereld, ofte in haar leeven, ſouden konnen doen.

Ende hoewel ter verklaaringe ofte beveſtiginge deeſes, ſoo uit de *oude* als *niewe Gedenk-ſchriften*, van beiden ſouden konnen werden bygebragt ſeer veele Exempelen, om aan te wijſen, dat ſelfs veele der allerbeſte *Koningen*, op dat ſy met haare *Hoovelingen* in alle ooverdaaden ſouden konnen leven, niet tegenſtaande haare gedaane *Beloften* ende afgelegde *Eeden*, de Rijkdommen hunner Onderdaanen, onder ſchijn van *Boeten* ofte *Verbeurt-maakingen*, weegens eenige opgeraapte Misdaaden, tot ſig trekken: ende ten beſten gaande, haare Onderdaanen door veelderlei *Schattingen* ende *Laſten* kaal ſcheeren, onder ſeer ſchoone dekmantels, jaa onder den ſchijn van ſeer goede *Medicijns* te weeſen, ende dat ſy tijdelik, volgens de Regulen der konſte, de Aderen hunner Onderdaanen mocten ende weeten te oopenen, naamelik met moedwillige oorloogen te onderneemen, om door beide die middelen de weelde ende de vermeenigvuldiginge haarer Onderdaanen te beletten; ende dat

dien volgende alle de geringſte verſtanden der Menſchen, uit alle die meenigvuldige ende geduurige voorvallen, wel vaſtelik behoorden te beſluiten, dat wanneer de goede *God*, door ſijne genaade, de Onderdaanen van eenen *Dwingen-lande* ofte *Koninge* ſulks heeft verloſt, dat ſy eene *beetere forme* van *Regeeringe* ſouden konnen opregten; het een ſeer ſchandelik verſuim is, het ſelven niet te doen: efter ſoo ſullen wy geene andere Exempelen voor de oogen ſtellen, als die van de *Vereenigde Neederlanden*, ende dat in ſoodaaniger wijſe, dat wy ons eigen oordeel daar van niet oopenbaaren, maar den *Leeſere* ſelfs laaten oordeelen ſullen, of de Ingeſeetenen in plaatſe van *Graaven*, *Stadhouders* ende *Kapiteinen Generaal*, eerſt verkooren, ofte van tijden ten tijden oover haar verkreegen hebbende, ende daar naa, ſonder de ſelven door gemeene *Opwagters* geregeerd zijnde geweeſt, als meede eindelik weederom *Stadhouders* ende *Kapiteinen Generaal* verkieſende, haare *forme* van *Regeeringe* verbeeterd ofte verargerd hebben, ende of ſy dien volgende onder de Voorſigtige ofte Onvoorſigtigen, Gelukkigen ofte Ongelukkigen, behoorden te werden gereekend: Want de *Leeſer*, ſoo wel als wy, de *gedagten vry* hebbende, daar meede niet kan ſondigen, gelijk wel in teegendeel gedaan ſoude konnen werden, door den geenen, die ſig aan-maatigen ſoude, ſijn oordeel in deeſen door gedrukte *Bouken*, voor ofte teegen, allen Ingeſeetenen deeſer Landen bekend te maaken; alſoo ſulks ſouden ſtrijden teegen de pligt eenes *goeden Borgers*, die van *Goode* wel eene *goede* ende *beetere Regeeringe*, als waar onder hy leefd, vermag te bidden ende te wenſchen, maar efter met de ſelve Regeeringe, ſoodaanig als ſy is, ſig geruſt ende te vreeden houden moet, ſonder die feitelik te willen veranderen. *Macrob. Saturn. lib. 2. c. 2. C. Tacit. Hiſt. l. 4.*

Maar wy ſullen dit beſluiten, met in het gemeen te ſeggen, dat deeſe FABUL den Menſchen leerd, dat wanneer ſy ſig in groote ongemakken bevinden, ende arger vreeſen, ſy, om daar uit te geraaken, niet haaſtig moeten reſolveeren, te gebruiken middelen die niet alleen baaten, maar ook ſchaaden konnen. Ende inſonderheid dat ſy ſig moeten wagten, in haare ongemakken ter hulpe te roupen ſoodanige *Menſchen*, welke naa de beweeſene hulpe, door eene onderdrukkinge der geholpenen hare eigene grootheid ende magt ſouden konnen opbouwen, om die wel eer Vrye Luiden tot haare *Slaaven*, ende ſig daar oover *Tyrannen* ofte *Souveraine Heeren* te maaken. *Werp*

Werp geene oude Schoenen weg,
eer gy niewen hebt.

Omnis mutatio periculum habet.

33. De *Duiker* ende *Land-Voogels.*

EEn *Duiker*, des nagts het ſchijnſel der Sterren in een Vis-rijk Waater ſiende, meende dat het blinkende *Viſſen* waaren, ſulks hy, om die te vangen, den geheelen nagt te vergeefs arbeide; ende daar naa by daage waarelik eenige *Viſſen* in den waatere ſiende, die hy ſoude hebben konnen vangen, om ſig daar meede te ſpijſigen, ſoo vreeſde hy weederom te vergeefs te arbeiden, ende bedroogen te ſullen zijn. Ende murmureerde hy vervolgens

oover den grooten arbeid die hy deede, om ſijn aas ſoo diep van onder het waater te haalen, ende dat met perijkul van eenmaal daar door te ſullen verdrinken: Derhalven hy beſloot, dat *Ambagt* van Viſſen niet meer te doen; maar hem by andere Voogelen te vougen, die ſonder eenigen arbeid haaren lekkeren koſt op het Land vonden: des begaf hy ſig onder andere ſoorten van Voogelen, op het Land, alwaar hy, door ongewoonte, ſoo wel als die Land-Voogelen, de lekkerſte ende voor hem noodſaakelikſte ofte dienſtigſte ſpijſe niet kende, ende die nog min vinden konde. Ende het ergſten van allen was, dat hy aldaar, als een ſeer behouftige arme *Vreemdeling*, veragt wierd, ende dat hy in haare Spijſe geene ſmaak vond; Sulks hy maager wierd, ende wenſte weederom als voor deeſen, ſijnen koſt in den Waatere te vinden: Maar, ten deele, om dat hy ſijne eerſte gewoonte hadde verleerd, ende afgewend; ende ten deele, om dat ſijn lighaam tot ſoo ſwaaren arbeid, door ſijn uit-teeren ende quijnen, al te ſwak geworden was, derfde hy ſig niet meer tot het duiken in den Waatere oovergeeven, waarom hy ſturf van honger ende gebrek.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een DUIKER *hebben dè* Ouden *verſtaan, een Man, die met ſijne handen te arbeiden, ſijnen koſt gewint.*

Met LAND-VOOGELEN, *werden hier verſtaan, Menſchen die meeſt met haare gedagten arbeiden, ofte*

te Leedig-gaanders, die door eenige konſten haaren koſt winnen.

OM dat wy *onſe* eigene Saaken ooverleggende, altijds meer gevoelen het teegenwoordige *Quaaden* als het *Goeden*, dat daar in ſteekt, ende dat wy daar en teegen in *anderer* Menſchen Saaken altijds eerſt ende meer vermerken het *Goeden* als het *Quaaden*, dat daar in is: Soo ontſtaat hier uit, dat wy in onſe eigene Saaken, wanneer wy die by anderer Menſchen Saaken vergelijken, niet wijs genoug zijnde, om wel te beſluiten, wat van beiden eigendlik te houden zy; wy dien volgende oover Saaken, daar ietwes aan geleegen is, behoorden *raad* te *pleegen* met andere Menſchen, die wy meenen ons gonſtig te zijn, ende die Saaken, welke wy haar voordraagen, wel te verſtaan. Ende inſonderheid is dat *raad-pleegen* noodig in de aller-gewigtigſte Saaken, waar onder deeſe *drie* werden geteld: De *eerſte* met wat *beeſigheid* men ſig behoorde te erneeren, om ſijn leeven met eeren door te brengen. De *tweede*, of ende in welke gevallen men in eenen *Lande*, daar men gebooren ende opgevoed is, behoord te blijven ofte van wooninge te veranderen, ende waar ſig terneeder te ſetten. De *derde*, of ende met wien men ſig in den *Houweliken* Staate behoorde te begeeven. Ook is in alle Saaken wel aan te merken, dat, om de ſelven wel te konnen ooverweegen, noodig is, eerſt te hooren den *raad* der geenen, die men meend dat de voorgeſtelde Saak in het geheel *afraaden* ſullen, op dat men uit die mooge hooren alle de *gebreeken* ende *ongemakken* van dien; ende dat ook noodig is, daar naa meede gehoord werde den raad der geenen, die der ſelve Saake *toegedaan* zijn; op dat die ons bekend moogen maaken alle *deugden*, *voordeelen* ende *gemakken*, welken in die Saake ſouden moogen weeſen. Het welk gedaan zijnde, ende kennelik weeſende, dat geene weereldſe Saaken volmaakt zijn; maar dat ſy alle, hoe ſoet ende ſchoon ſy ons toe ſchijnen, haare *gebreeken* hebben: ſoo is het alsdan het werk des Raad-pleegende, te maaken *twee* byſondere *Lyſten*, ende in de *eene* te ſtellen alle de bygebragte ofte beden-

kelijke *Voordeelen*, ende in de *andere Lijſte* alle bygebragte ofte bedenkelijke naadeelen der Saake, waar oover men raad gepleegd heeft; om alle de voor- ende naa-deelen by ſig ſelven rijpelik te ooverweegen, ende daar naa te beſluiten, wat gedaan ofte gelaaten behoord te werden; altijds indagtig weeſende, dat het in Saaken, die twijfelagtig zijn, ende die van niemanne dan van onſe eigene keure altijds hangen; Sulks die altijds in ons vermoogen ſullen weeſen, het ook altijds veel beeter is, de ſelven in dien ſtande van Saaken te *laaten* als te doen, het gunt daar naa niet weederom door ons on- ofte ver-daan ſal konnen werden. Ende dat daar en teegen in Saaken, die van eene twijfelagtige uitſlag ſchijnen te weeſen, ende die ook van andere Menſchen ofte eenige voorvallende geleegendheeden hangen, doorgaans beeter is die te *doen* als te laaten; om dat, wanneer die geleegendheid, om ſulks te konnen doen, voor by gegaan is, op ſoodaanig *laaten* gemeenelik volgd, een al te laat *Berow*, welk of ſchoon in ons onſtaat uit eene Menſchelijke ſwakheid omtrend onſe oordeelen, ſoo is het nogtans voor ons beeter een drouvig *Berow* voor te komen, als daar meede belaaden te zijn. Om nu deeſe gemeene Reeden-kaavelinge aan *byſondere* gevallen toe te paſſen, ſoude te lang zijn: derhalven wy, by onſer FABULE blijvende, alleen ſullen ſpreeken van *veranderingen* van *Landen* ende *beeſtigheeden* ofte *Neeringen*, in volgender wijſe.

Oovermits het geval van *gebooren* ende *opgevoed* te werden in deeſen ofte dien *Lande*, als ook de *Beeſtigheid* om ſig te erneeren, hangd van de keure onſer *Ouderen*; ſoo is waarelik het grootſte geluk ofte ongeluk der Kinderen, gebooren ende opgevoed te zijn in ſeer bloejende rijke, ofte in quijnende arme Landen ende Steeden, ende is het geen minder geluk ofte ongeluk, dat ook onſe *Ouders* voor ons hebben verkooren ſoodaanige beeſtigheeden, als met de geleegendheid onſer Landen ende Steeden, als ook met onſen *eigen aard* beſt oover een koomen; ofte wel dat die daar teegen ſtrijden. Want een groot gedeelte onſes leevens beſteed zijnde, om ons aan ende tot ſoodaanige *Landen*, *Steeden* ende *Neeringen* bequaam te maaken ende te gewennen; Soo hebben wy waarelik by veranderingen van dien, genoug-ſaam den aller-bequaamſten tijd onſes leevens verlooren. Ende daar

daar en booven ſoo heeft gemeenelik die lange gewoonte ook ſoodaanige kraft op ons, dat wy in andere Landen, ende te gelijk tot andere beeſtigheeden oover gebragt zijnde, ons ſeer ſwaarelik daar naar konnen ſchikken.

Ende op dat de Menſchen in deeſen bequaamer mogten weeſen, om wel te oordeelen, wat daar omtrend wel gedaan ofte gelaaten zy, leeren ons de *Wijſen* ſeer dienſtig te weeſen, in onſe jeugd veele omleggende Landen, Taalen, ende wijſen van leeven der Menſchen, gehanteerd, geleerd, ende beſien te hebben: met die ooverlegginge, of men ſig daar naar ſoude konnen ſchikken ofte niet. Ende ten anderen leeren de ſelve *Wijſen*, dat men ſig niet alle te gelijk mag ter woone needer ſetten in eenen *Lande*, daar de forme van Regeeringe, Wetten ende Gewoonten, ons onbekend zijn; ende dat men ſig voor eerſt in eenen vreemden ons onbekenden Lande niet als ter *prouve*, ende om daar van eenige kenniſſe te krijgen, ter needer behoorde te ſetten. Ende dat men daar beneevens ſijne *oude* wijſe van Leeven, Hand-teeringe ende Neeringe niet plotſelik in het geheel behoorde te verlaaten, maar ten deele ook ſijne voorgaande te behouden; op dat, indien de niewe, beproufd zijnde, niet beeter als de oude te weeſen, bevonden werd; men in't geheel by het oude ſoude moogen blijven, ende ſig alſoo erneeren.

Alle deeſe voorſieningen derhalven noodig zijnde by de beſt beraadene Menſchen; Soo is voorwaar geen wonder, dat Menſchen, die met geene andere wijſe Menſchen raad-pleegen, ende niet weeten, dat Menſchen altijds met haare gedagten ofte met den lighaame moeten arbeiden, ofte dat ſy anderſins ſig ſelfs veel quaads veroorſaaken, veeltijds alleen ſien op de *naadeelen* hunnes *Vaaderlands* ofte haarer *Neeringe*, ende daar en teegen ook alleen ſien op anderer Landen ende Neeringen *Voordeelen*, ſonder daar en teegen haare eigene Voordeelen ook teegen de Naadeelen der anderen in der waag-ſchaale te leggen; Soo is het, ſeggen wy, geen wonder, dat deeſe onvoorſigtige Menſchen haar *Vaaderland* ofte *Neeringen* teegen andere wiſſelende, gemeenelik in plaatſe van te verbeeteren, een ſeer drouvig einde hebben.

Alle

Alle het welken ons leerd deeſe *Duiker*, welke, ſonder eenige voorgaande raad-pleegingen met andere Duikeren, uit ſuivere leuiheid ende lekkernie, van het *Waater* op het *Land* vliegende, ende ſig aldaar met die *Land-Neeringen*, onder die vreemde *Land-Voogelen* niet geagt ſiende, ofte ſig konnende erneeren, al quijnende komt te ſterven.

De Gierigheid, bedriegd de Wijsheid.

Cum majore certare furiosum.

34. Eene *Kat*, *Draak*, ende de *Vyl*.

EEne *Kat*, door honger of door lekkernie, ſpijſe ſoukende, quam in ſeekeren *Smids-winkel*, ende vond aldaar eene *Vyl*, die, op dat ſy niet roeſten ſoude, door den *Smeede*, met lekkere *Olie* beſmeerd was, welke de *Kat* aanſtonds begon te likken, ende ook ſeer ſoet bevond, ſulks ſy gedurende, ende ook naa het aflikken der *Olie*, in het likken voortgaande, haare *Tong* op de ſcharpe *Vyle* doorlikte, ende in plaatſe van *Olie*, haar eigen bloed ende tong, welke ſy even ſoet als de Olie geweeſt was, bevond, allangs

door ſwólg, ſonder dat te vermerken: tot dat ſy eindelik door honger ſwak van lighame werdende, ende haare tong, om niew voedſel in te konnen ſlikken, miſſende, ellendig quam te ſterven. Ende alſoo omtrend de ſelve tijden een *Draak* alle ſijn leeven had beſteed om *Goud* te ſouken, ſulks hy daar door het *Gulde Vlies* van *Colchos*, neevens de *Goude Appelen* der *Heſperides*, met veele andere *verborgene Schatten*, in ſijn beſit gekreegen had: ſoo wierd hy, weegens het bewaaren der ſelven, daar in, ende daar oover ſoo beſorgd, dat hy de ſelve Schatten nooit verliet, maar met ſijn eigen lijf bedekte, ende onderwijle nog by daage, nog by nagte ruſte, tot dat hy door den ſlaap-dranke ende de konſten van *Medea*, in ſlaape gevallen zijnde, van alles beroofd, ende door dat verlies ſoo ontſteld wierd, dat hy om andere *niewe Schatten* te vinden, her- ende derwaarts loopende, eindelik in des opgemelde *Smias-winkel* quam, ende die blinkende ſchoone *Vyl* voor eene groote ſchat aanſiende, opſlokken wilde, om deſelve des te beeter ofte ſeekerder te bewaaren: in vougen hy op die *Vyl* alle ſijne tanden brak, ende daar en booven beſpot wierd, dat hy had willen trooſt ende ſchatten vinden by eenen die niemanne goed te doen, maar alle het gunt hem voorquam, te bijten ende te verteeren plagt.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met eene* KAT, *een welluſtig Menſch.*

Met een DRAAK, *een ſeer gierig ende vrek Menſch.*

Met

Met een VYL, *een Menſch die allen Menſchen quaad, ende niemanne goed doen wil.*

Met de TONG *ende het* BLOED *der* KATTE, *der Menſchen eigen Leevens-middelen.*

DEwijl alle het gunt van *Goode* is geſchaapen, eenig goed gebruik kan hebben, ſoo is ook alles in ſig ſelven *goed*, ende ontſtaat die benaaming van *quaad* te zijn, onder den Menſchen, wanneer eenige Saaken van haar niet ſoodaanig werden gebruikt, als ſy behoorden gebruikt te worden, ende wy by gevolge door eene alte groote *liefde* tot ons *eigen ſelfs*, alles ſchatten ende hoog ofte laag agten, naar het ons ten goeden ofte ten quaaden voorkomt. Sulks wy *goed* noemen ofte *quaad*, alle het gunt ons *meer goeds* ofte *meer quaads* aanbrengd, eeven of het buiten ons geen ander gebruik konde hebben.

En de daar en booven beſtieren de Menſchen in het gemeen haar verſtand ſoo quaalik, dat ſy van Menſchen ende Saaken, die haar onbekend zijn, altijds *grootere gedagten*, als van bekende Menſchen ofte Saaken hebben: gelijk op deeſe gronden geen *Propheet* in ſijnen eigen Lande geëerd werd, ende verandering van Lande, alleen een *Eedelman* maaken kan. Ende daar beneevens meenen de Menſchen, alle het *onbekende* ſoodaanig te weeſen, als het *bekende* deel van dien haar voorkomt: Gelijk op dien gronde de Menſchen van *ouds* den *Aard-boodem* geen *kloot*, maar *vlak* te zijn, begrijpende, haare bekende *Afteekeningen* met eenige *Bergen*, *Boſſen*, *woeſtijnen* ofte *See* eindigende, dier meeninge waren, dat die *Bergen*, *Boſſen*, *woeſtijnen* ofte *See*, ſig oneindelik uitſtrekten, ende derhalven plagten ſy, in haare *Kaarten*, daar by te ſchrijven, *hier buiten is niet* als *Bergen*, *Boſſchaadjen*, *woeſtijnen* ofte *See*, naar dat die laatſte bekende benaaming, ende afpaaling was.

Ende inſonderheid ſien wy, dat die dwaalingen door de Menſchen niet werden vermijd omtrend *Welluſtige* Saaken, want of die ſchoon den Menſchen eindelik veel meer quaads als

goeds toebrengen, ſoo veroorſaaken nogtans de *eerſte Soetigheeden* van dien, by haar niet alleen die gemeene gedagten, *dat die Soetigheeden altijds ſullen duuren*, maar geeven die daar en booven den Menſchen ſoo diepe indrukſelen, dat ſy de onwaarheid der opgemelde gedagten niet pleegen te vermerken, dan ſoo laat, dat ſy door het genieten der ſelve Soetigheeden, alle verdorven ende onbeeterlik zijn geworden. Jaa ſien wy, dat de *begeerten* van *Goederen* ende *Rijkdommen* te verkrijgen, haaren oorſprong genoomen hebbende uit de gemeene menſchelijke *behouftigheid*, de ſelve begeerten ook na het verkrijgen der Rijkdommen, den Menſchen by blijven ende vermeerderd werden. Sulks ſy in plaatſe van het verkreegen behoorlik tot haare *nood-druft*, *gemak*, ende *vermaak* te beſteeden, tot grootere *Gierigheid* ende *Vrekheid* vervallen, ende daar door geen min gebrek lijden, dan of ſy alle Goederen, die ſy verkreegen hebben, ende als *eigen* beſitten, ontbeerden; terwijle ſy met meer moeite, kommer ende ſorge, om die Rijkdommen nog te vermeeren, ende die wel te bewaaren, belaaden werden, ende ſchandelik als dobbeld arme Menſchen leeven, ende ſterven.

Cum furor haud dubius cum ſit manifeſta phreneſis
Ut Locuples moriaris egenti vivere Fato. *

Ende om eenigſins aan te wijſen, hoe *byſondere Wellufien* door ſoete beginſelen de Menſchen verleiden, ſoo konnen wy aanmerken, hoe blijdelik, ſchoon, cierlik ende net, Vrow *Venus* gemeenelik komt aantreeden, hoe ſorgeloos, ongeveinſd, ende vermaakelik *Bacchus* de Menſchen aanlokt, hoe ſoet de onervaarene Menſchen door de Twiſt-Goddin *Bellona* ende *Erinnis* werden aangehaald, om ſig in eenige *Krijgs-dienſten* te begeeven, den oorlog te volgen, ofte eenige *Proceſſen* aan te leggen ende te vervolgen. Maar ſeer weinige *wijſe* Menſchen bemerken, hoe drouvig, ſlordig, vuil ende leelik, Vrow *Venus* te ſcheiden plagt; hoe ſinnelos, beeſtig, arm ende ſchandelik, *Bacchus* gewoon is te eindigen; ende hoe ſlaaf-agtig, rookeloos, arm, ende ellendiglik de *Krijgs-luiden* ende *Pleiters*, leeven ende ſterven.

* *Juvenal. Sat.* 14.

Jaa

Jaa dat meer is, wy ſien dat ſelfs in Vrye Republiken, *Politiken*, die onder de Menſchen voor de *wijſten* vermaard zijn, doorgaans deeſe misſlaagen doen, wanneer ſy voor *groote Soetigheeden* opneemen, het uitvinden, ſtellen ende vermeerderen, als ook het begeeven der *profitabile Amten*, ten laſte van *Stad* ofte *Staat*; ende dat ſy daar en booven haare *publike* als ook der *Amtenaaren* ende der ſelven *Dienaaren Inkomſten* vermeerderen, met de eigene *Leevens-middelen*, waar door de gemeene *Ingeſeetenen* van die *Stad* ofte *Staat* ſig erneeren, ende haar voedſel ſouken moeten, te beſwaaren; ende dat ſy onderwijlen niet bemerken, dat ſy niet min als onſe *Æſopiſe Kat*, haare eigene *Tong* door-gelikt ende verteerd hebben. Naamelik, ſy vermerken niet, dat die *Stad* ofte *Staat* daar door laag gehouden, ende verminderd werd, dan wanneer ſy *Regenten* ſelfs, ofte haare *Beamten* ende *Dienaars*, in haare *Inkomſten* ende *Loonen* merkelik verminderen, ende der gemeene Ingeſeetenen Leevens-middelen ſoodaanig verloopen zijn, dat ſy niet herſteld konnende werden, die *Stad* ofte *Staat* in het geheel vergaat. Ende mitsdien alle die *Regenten*, *Amtenaars*, ende *Dienaars*, als niet gewoon zijnde, voor den koſt te ſorgen, maar door de ſorgen ende arbeiden der andere Ingeſeetenen te leeven, de aller-eilendigſte Land-loopers werden.

Dus ſien wy daageliks, hoe roekeloos ende blijdelik veele *Koningen* ende *Vorſten*, alleen om *Lof* te behaalen, ende oover den gantſen Aard-boodem alſoo vermaard te zijn, als ſy van haare eigene *Onderdaanen* beroemd werden, teegen andere *Staaten* ende *Landen*, die ſy meenen te verteeren, oorloogen aanvangen: ende hoe veele van dien ſoo harden teegenſtand vinden, dat ſy op haare Vyanden de Tanden breeken, ofte ſelf verteerd werden.

Wat belangd die gebreeken, van te gelijk *gierig* ende *Vrek* te te weeſen, die zijn ſoo wel by de *Oude* als *Nieuwe Digters*, niet alleen in haare Rijmen, maar ook in haare *Klagten* van de *Geer-aarden* ende *Waarenaaren*, ſoo breed voorgedraagen ende beſpot, dat onnoodig is hier van meer te ſeggen.

Ende eindelik ſeggen wy, den eigendlijken ſin deeſer FABULE te weeſen, dat wy ſeer ſchow te zijn, ende de gemeen-

ſchap te vermijden behoorden, van alle Menſchen ende Saaken, die in het gemeen *meer ſchaade* als *baat* den Menſchen, die met den ſelven ommegaan, ofte de ſelven verkreegen hebben, aanbrengen: Ende dat wy in het byſonder ons door de ſoete *Beginſelen* der *Welluſten*, niet behoorden te laaten verleiden, om ongevoelig ons ſelven te beſchaadigen, ende dat wy booven allen ons moeten wagten, onſe eigene *Leevens-middelen* te verteeren, ofte aan te grijpen onſe *eigene* Koningen ofte Vorſten, ende anderen die magtiger als wy zijnde, ons ſouden konnen ſlaan ende verteeren, met haare lange armen ende Struis-maagen.

Seg maar dat eenes anderen Mans Hond *dol is,*
ende ſmijt hem dan veilig dood.

Crimen Majeſtatis eorum qui crimine carent.

35. *Diana, Acteon,* ende ſijne *Honden.*

WAnneer de *Jaagers* aan *Diana* in haaren Tempel offerhande deeden, ſoo liet ſy met haare *Nimphen* ſig aldaar nooit ſien dan alle gekleed in *witte Kleederen.* Ende als ſy met haare *Nimphen* ter Jagt ging, waaren ſy alle gekleed in *purpere bonte Rokken*, omtrend den Halſe ende Schouderen geeſtig ofte ſwierig gegeſpt, ende ook tot aan de Knien opgeſchort met *goude Geſpen*, ende daar en booven

booven waaren ſy op den Rugge voorſien met volle ende koſtelijke Pijl-kookers, ende treffelijke Boogen in haare handen. Sulks alle *Jaagers*, geene andere gedagten van haar hadden, dan dat ſy van ſeer groote kenniſſe, wijsheid, ende ſuiverheid van leeven zijnde, daar en booven eene eigene aangeboorene groote magt had, ende hadden. Ende in deeſen ſtande der ſaaken gebeurde, dat *Acteon*, een ſeer yverig Jaager zijnde, door ſijne *Honden* een *Hert* tot in het binnenſte ende duiſterſte der Boſſchaadjen vervolgende, *Diana* ende haare *Nimphen* aldaar ſag ſig naakt baaden, ende haare vuiligheeden af-waſſen, waarom ſy alle, merkende dat *Acteon* haare vuiligheid ende mismaaktheid geſien had, ende vreeſende, dat hy hare *naaktheid*, *mismaaktheid* ende *onſuiverheid* geſien hebbende, die ook aan anderen *Jaageren* bekend maaken, ende dat *Diana* ende haare *Nymphen* daar door hare *Eere* ende *Offerhanden* miſſen ſoude, ſy *Diana* hem, door eene daar op aanſtonds volgende toorn, een *Herts-vel* om den lijve wierp, ofte in een *Hert* veranderde, als ook ſijne *Vrienden* ende *Honden*, ſoo uitſinnig ende dol maakte, ende teegen haaren eigen onſchuldigen Heere ſoodaanig ophitſte, dat ſy hem als een *Hert* handelden, ende niet jeegenſtaande alle het onſchuld ende bewijs ſijner onnooſelheid, naar welk ſy, mits haare beroerde ſinnen, ofte uitſinnigheid, niet luiſteren wilden ofte konden, hem al juigende ende met groote *Vreugde* verſcheurden ende op-aaten Ende duurde opgemelde *Vreugd* der *Honden* niet langer, dan tot dat ſy vermerkten, naa het miſſen van haaren goeden Heere, ook haar daageliks *Brood* ende *Vlees*, welk ſy door ſijne *Voorſorge* ende *Iagt* plagten e genieten, te moeten miſſen.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden.

Met JAAGERS, *hebben de* Ouden *hier verſtaan, gemeene Menſchen ofte gemeene Onderdaanen.*

DIANA *ende haare* NYMPHEN, *zijn by de* Ouden *alle ſeer aanſienelijke Menſchen, ende inſonderheid Koningen ofte Koningimmen, ende haar gevolg: als ook daar meede verſtaan konnen werden de Beveinsde* Geeſtelijken, *ofte de Beſtierders der Kerkelijke Saaken.*

Witte KLEEDEREN, *Wijsheid ende Deugd.*

Purpere KLEEDEREN, Goude GESPEN, PYL-KOOKER *ende* BOOG, *eene ſoo groote Magt, die door gemeene Menſchen niet weederſtaan kan werden.*

NAAKTHEID *ende* ONSUIVERHEID, *is Onweetenheid ende Dwaasheid, Ondeugd ende Gebreeken.*

Met HONDEN, *werden verſtaan Dienaars, ofte gemeene Ingeſeetenen.*

Met VRIENDEN, *goede Bekenden.*

Met een HERTS-VEL, *een Lak die men ieman oplegt.*

Met een HERT, *een ſeer vrees-agtig vlugtig Menſch.*

ALle Menſchen, beeſig weeſende met de *Waar-* ofte *Onwaarheid*, *Nut-* ofte *Onnutheid* eener Saake te onderſouken, bevinden, dat het haar verveeld, lang op eene ende de ſelve Saaken te denken: Ende dat ſy daarom meeſt ſeer haaſt beſluiten, eer ſy de behoorelijke tijd ende moeite hebben genoomen, om ſelfs die

Saken wel te onderſouken, ende dat ſy by naaſt altijds naar den *uiterlijken Schijn*, ofte uit krafte van eenige hare *Voor-oordeelen*, ofte ook naar het gunt andere Menſchen, die ſy hoog agten, waar ofte onwaar, nut ofte onnut, ſeggen te zijn, haar oordeel vellen. Ende beſluiten ſy dus, met veele grootere haaſt ende onbedagtheid als wel behoord; ſonder te bedenken, dat als de Saaken ſelfs haar tijd, om die te ooverdenken, toelaaten, het alsdan veel beeter is, ſijn oordeel oover die Saaken op te ſchorten, dan ſijn oordeel te vellen op geene, ofte geen genougſaam vaſte gronden. Uit welke geſchaapenheid des menſchelijken oordeels wijders ontſtaat, dat veele booſe Menſchen, deeſe haare ſwakheid, niet tragten te beeteren, met ſeer yverig ende naarſtiglik alle de voorkoomende Saaken wel te onderſouken, ende alſoo haare Kenniſſe, Wijsheid ende Deugd allengs te vermeerderen, maar wel met ſeer ligt ende alle te gelijk den *ſchijn* van ſeer *Geleerd*, *Wijs* ende *Deugdſaam* te zijn, te bekoomen; ende daar door ook by alle de gemeene Menſchen voor ſoodaanigen gehouden te werden.

Ende overmits Menſchen, die met eene ſeer *groote magt* gebooren werden, ofte daar naa ſig daar meede bekleed vinden, door quade volgende opvoedinge ende ommegange met Menſchen, die haar vleyen ende bedriegen, allerwijdſt af zijn van alle Kenniſſe, Wijsheid ende Deugd; Soo ſiet men ook daageliks, dat ſy ende haare Hoovelingen, ſig niet dan met den *ſchijne* der ſelven bekleeden. Waar door de menſchelijke Saaken, ende regte agtingen van dien, ſoodaanig zijn vervallen, dat in't gemeen de aller-beveinſte *grootſte Schelmen*, voor de aller-opregtſte, heiligſte, ende *Deugdſaamſte Menſchen* gehouden werden: Ende dat daar en teegen Menſchen, die ſig geener Schelmſtukken nogte eenigen quaden voorneemens bewuſt zijn, ende derhalven op dat gewiſſen ſteunende, *opregt* ende *oopenhertig* leeven, ſonder eenigen Cieraade, Bedrog ofte konſtige Beveinſtheid te gebruiken; voor *Vry-Geeſten*, *Atheiſten*, ende Menſchen van een ſeer *ſchandelik* ofte *aanſtootelik* leeven by de gemeene Menſchen doorgaan.

Ende bevinden wy daar beneevens, dat die, welke de *geveinſtheid* der opgemelde gemerkt hebbende, daar en booven onderneemen, deſelve aan anderen te ontdekken, den haat der Beveinſden ſeekerlijk op haare halſen haalen, ſonder de gemeene Men-

Menſchen, die dog bedroogen willen zijn, wijſer te konnen maaken, maar met in teegendeel van deſelve ook veele ongemakken te moeten lijden, ende dat alle naar geraade de *Beveinſden* ende haaren *aanhang*, groot van vermoogen zijn. Sulks oovermits de magt der *Koningen*, *Vorſten* ende *Hoovelingen*, ende byſonderlik ook der ondeugende beveinſde *Kerkelijken*, onweederſtaandelik is, voor eenen gemeenen *Onderdaane*, ende dat ſy die magt nogtans niet langer konnen behouden, dan ſoo lange ſy door *Beveinſtheid* ofte het *Mom* van *Wijs* ende *Deugdſaam* te zijn, haare onweetenheid ende ſeer groote gebreeken, voor den gemeenen Onderdaanen konnen bedekken: Soo ſiet men, dat ſy meeſt alle niet alleen ter dood toe, haaten ende vervolgen, alle die voorbedagtelik haare Gebreeken onderſouken, ende haar het *Mom* aftrekken, maar ook alle, die by gevallen kenniſſe van haare Vuiligheeden gekreegen hebben, ende die nog niet hebben laaten blijken, de ſelve gebreeken te willen oopenbaaren. Want oovermits ſy weeten, dat de gemeene Menſchen van onbekende Saaken altijds eene groote verwagtinge hebben, ende bekende Saaken klein agten: Soo hebben de meeſte opgemelde *Koningen* ende *Vorſten*, als ook de *Phariſeeuſe Kerkeliken*, die alleen door het *Mom-aanſigt* van Wijsheid ende Deugd, voor ſoodaanigen werden gehouden, daar ſy waarelik onweetende, dwaaſe, ende ondeugende Menſchen zijn; groote reden om wel te beſorgen, dat haar dat *Mom* niet afgetrokken kan werden, door eenige gemeene Onderdaanen, die door het *Mom* heen hare Schelmſtukken ofte vuilen aard, geſien hebben. Gelijk ſoodaanige *Koningen*, *Vorſten* ende *Hoovelingen*, als ook de opgemelde *Phariſeeuſe Kerkeliken*, niet plagten te verſuimen, ten deeſen einde haar uiterſte vermoogen aan te wenden, om deſen onnooſelen Menſchen, die kenniſſe van hare Vuiligheeden gekreegen hebben, een Lak op te leggen, met die van der mis daad der *gequetſter Majeſteit*, het zy *Menſchelike* het zy *Goddelike*, als *Land-verraaders* ende *Ketters* te doen beſchuldigen ende dooden, door, ende op het aanbrengen der *Vrienden* ende *Dienaren*, ofte door het *oproer* des *Graaws*, daar toe ten Hove omgekoft, ofte door die boos-aardige, beveinſde *Geeſteliken* bekald. Sulks deeſe onnooſele *Onderdaanen*, alleen om dat ſy de *Hoofſche* ofte *Kerkelike* gebreeken geſien hebben, niet weetende op wien jen-

de waar ſig te mogen vertrouwen, als vrees-agtige ende vlugtige *Herten* om ſwerven, tot dat ſy eindelik, in de ſtrikken der boſen *Koningen* ende *Vorſten*, ofte der beveinſde *Kerkeliken*, gevangen werden. Ende is de ſin deeſer FABULE, dat in het gemeen, de aller-aanſienelikſte Menſchen, door *Geveinſtheid* ende *ſchijn* van *Deugden*, die by haar waarelik niet zijn, haare magt verkrijgen ende behouden: ende dat ſy alle, die deeſe Vuiligheeden der aanſienelikſte Menſchen hebben vermerkt, daar door in ongemakken doen vervallen, ende inſonderheid leerd ons deeſe FABUL, dat als die *Onderaanen* haare Koningen ofte Vorſten, of wel de *Kerkelike* Menſchen, die in haaren Staate de aanſienelikſte zijn, derven raaken, ſy alsdan tot onbedenkelike *Quellingen* vervallen, om dat ſy alsdan van haare *Vrienden* ende eigene *Dienaaren* verraaden, aangebragt, beſchuldigd, ende van de flegſte *oproerig* ofte *dol* gemaakte Ingeſeetenen, ofte van daar toe *uitgeſogte* ende *geſtelde Regteren*, onder *ſchijn* van *Regt*, gedood plagten te werden.

Als oude Honden ſtaan te baſſen,
Soo is het tijd om op te paſſen.

Adde quod eſt ſenibus rerum prudentia major.

36. De *Leewerik* ende ſijne *Iongen.*

DE *Leewerik*, die ſijn Neſt had in een ſtuk Kooren-lands, ſullende uitvliegen om den koſt voor ſijne *Iongen* te ſouken, vermaande haar wel agt te neemen op het gunt ſy in ſijn afweeſen van de Menſchen, dat altijds haare Vyanden waaren, ſouden koomen te hooren: op dat indien eenig aanſlag der ſelven teegen haar ſig mogte oopenbaaren, ſy geſaamentlik vervliegen, ende alſoo haar lieve leeven bergen ſouden konnen. Waar naa de oude *Leewerik* van ſijne uit-reiſe weeder-gekeerd zijnde, ſo wierd hy van ſijne *Iongen* gewaarſchoud, dat het tijd was op te

breeken, dewijle ſy den *Eigenaare* des Akkers hadden hooren ſijnen *Soone* belaſten, ſijne goede *Bekenden* te verſouken, dat ſy, op ſoo goed weederom, ſijn Koorenland geliefden te koomen afmaajen, om daar naa het ſelven in garven, ende vervolgens in Schooven te binden. Sulks de ſelven onder dat Oogſten ſeekerlik het Neſt vinden, ende ſy allen daar op betrapt ſouden werden. Daar op de oude *Leewerik* antwoorde, dat ſy nog geenen haaſt hadden, dewijl des *Eigenaars* Vrienden, tot eenen arbeide, ten behouve van eenen andere, te onderneemen, niet ſeer gereed weeſen, maar in teegendeel dat verſouk magſchien weigeren, immers dat ligtelik verſuimen, ende niet koomen, ſouden. Gelijk het ook geſchiede. Ende die *Leewerik* daar naa weeder gekoomen weeſende, het ſelven dus ook bevond. Dog ten tweeden maalen uitgevloogen ende weeder-gekeerd zijnde, ſo ſeiden hem de *Iongen*, gehoord te hebben, dat de *Eigenaar* des Akkers ſijnen *Soone* hadde gebooden, te verſouken alle ſijne *Buuren* ende *Magen*, ten einde die het Kooren ſouden komen af-ſnijden, ende dat het dien volgende tijd was om te vervliegen. Waar op de Oude *Leewerik* antwoorde, daar is nog niets dat ons dringd ontijdig te vertrekken, ende eer gy ter deegen vlugge zijt. Waarom het beſt is, dat uwe Veederen nog wat groeijen, eer gy u op der vlugt begeeft, om op uwe eigene teere Vleugelen te drijven; alſoo die *Buuren* ende *Maagen* het werk niet ſoo haaſt, als gy meend, ſullen aanvangen. Eindelik die *Leewerik* ten derden maalen uitgevloogen, ende weeder-gekeerd zijnde, ſoo ſeiden die *Ionge* Leeweriken, te hebben gehoord, dat de *Eigenaar* tot ſijnen Soone ſeide, Ik ſie dat de *Bekenden*, *Buuren*, ende ook onſe *Magen*, onſen Oogſt verſuimen, ende dat wy onſen eigen arbeid ſullen moeten aanwen-

wenden, ofte dat ons Kooren niet, ofte immers niet tijdelik, in onſer Schuure ſoude koomen. Sulks ik ſelfs mijn werk beginnen ſal. Sie daar zijn twee Seiſſens, morgen vroug ſal ik u opwekken, om ons werk te beginnen. 't Welk de Oude *Leewerik* ſoo haaſt niet verſtaan had, of hy gebood de *Iongen* nevens hem te vervliegen, ende geſchiede het ſelven ten behoude van *beiden.* Alſoo de oude *Boer* ende ſijn *Soon* niet verſuimden, des anderen daags met den opgange der Sonne, het Kooren des dik gemelden Akkers af te maajen, ende haar leedig *Neſt* te vinden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den Ouden Leewerik *hebben de* Ouden *verſtaan, oude deugdſaame menſchen, ofte Ouders.*

Met de Jonge Leewerikken, *jonge Menſchen, die nog niet bequaam zijn haar ſelven te beſtieren, ofte Kinderen. Alle de andere woorden werden verſtaan in den eigendlijken ſinne.*

OOvermits alle Menſchen ſoo *ellendiglik* ter Weereld koomen, dat, in gevalle ſy gebooren weeſende, niet aanſtonds ſeer ſorgvuldiglik bewonden ende opgequeekt wierden, ſy ook daadelik ſouden ſterven; Ende dat ſy daar naa beginnende te ſpreeken ende te loopen als Kinderen, geene bequaamheeden hebben, om haar lighaam te beſtieren: als ook oovermits waarhaftig is, dat ſy daar naa ook door de kleinte van opgemelden lighaame, door de groote driften van haar bloed, ende al te vogtige heiſſenen, als ook inſonderheid, oovermits ſy van alle ervaarendheid ontbloot zijnde, geen goed oordeel konnen geeven van het gunt omtrend haare voorvallende Saaken gedaan ofte gelaaten behoord te werden: Soo is noodſaakelik, dat de *jonge* Menſchen doorde *Ouden* ſoo langen tijd beſorgd werden, tot dat haar lighaam ende oordeel grooter

ter geworden is; ende dat ſy middeler wijle hebben geleerd door eigene ervaarendheid, haare reeden-kaavelingen ende daar op volgende goede oordeelen, met daar toe dienende voorbeelden, te konnen beveſtigen, ſoodaanig, dat ſy van der ſeekerheid van dien alles ſins oovertuigd werdende, haar geheel leeven ende alle de uitwerkingen van dien, daar naar derven rigten. Ende zijn derhalven de *Jonge* Menſchen gelukkig ofte ongelukkig, naar dat ſy beſorgd werden van *Oude* Menſchen die *Een* ende het ſelfde *Intereſt* in het wel- ofte quaalik-vaaren van haare *Kinderen* ofte *Weeſen* hebben, ende van der ſelven *Intereſt* haar *eigen Intereſt* maaken, ofte niet. Ende oovermits de *Ouders* niet wel een *Intereſt*, dat teegen het welvaaren hunner Kinderen ſtrijd, konnen hebben; Soo zijn de ſelve Kinderen in ſoo eenen ſtande gelukkig, beſorgd ende beſtierd te werden, niet door *Vreemden*, alſoo dat veeltijds quaadwillige ofte onbequaame Menſchen zijn, die haar eigen Voordeel uit de ſchaade der Jongen, ende der Weeſen ſouken, ofte der ſelven wel-vaaren verſuimen: Maar door haare eigene *Ouderen*, die de gebrekkelikheid der ſaaken deeſes weerelds, ende daar en boven ook de agteloosheid ofte quaad-willigheid der Menſchen, wanneer ſy omtrend anderer Menſchen ſaaken beeſig zijn, hebben geleerd kennen; ende die derhalven ſeer wel onderſcheiden konnen, de ſaaken, waar in ende waar door haare kinderen gebaat ofte beſchaadigd ſtaan te werden. Ende ſchoon genoomen de *Ouders* het *waare Intereſt* hunner Kinderen niet wel mogten begrijpen, ſoo is des niet te min waarhaaftig, dat ſy de ſelven in allen gevalle niet trowloſelik ofte flaawelik beſorgen, alleen uit krafte van eenige gedaane *Beloften*, maar wel, dat ſy de ſelve Kinderen ende alle haare Saaken, gaade ſlaan ende beſorgen met den ſelven yvere, waar meede ſy haare *eigene* Saaken beſorgen, ende die aan geenen andere Menſchen beveelen willen.

Ende wat een onderſcheid daar zy, of Menſchen voor haar *eigen* ſelfs, ofte voor eenen *andere* arbeiden ende ſorgen, ſien wy in alle Menſchelijke voorvallen; naamentlik, dat ſy, niet teegenſtaande alle voorgaande beding van *loon* voor *werk* te ſullen ontfangen, niet de helft ſoo veel werks doen, wanneer ſy voor eenen anderen, dan wanneer ſy voor haar eigen ſelfs arbeiden, ende dat ſy daar en boven, ſchoon het haar daageliks werk is, ende ſy die Saaken grondelik

delik behoorden te verſtaan, geene kenniſſe ofte ſorge ſchijnen te hebben, van het gunt gedaan ofte niet gedaan, wel ofte quaalik gedaan behoorde te werden; maar bevind men, dat ſy alles ſins doen het gunt in ſoodaanige gevallen voor haar gemakkelikſt ende profijtelikſt is. Ende gaat dit ſoo verre, dat wy daageliks bevinden, dat *eene* gulden Eigen-baat, by die arbeidenden Menſchen genoug is, om te maaken, dat ſy den geenen, die haar gebruikt, *honderd* gulden ſchaade aandoen, wanneer ſy niet te vreeſen hebben, daar over geſtraft te ſullen werden. De kraft van dit *Eigen-Intereſt*, ſien wy ook, als eenig *Amt* ofte Voordeel van eenige *Leeden* eener *Vergaderinge* verſogt werd, namelik, dat nieman de quaade Man wil zijn, maar dat yder *lid* van dien, goede woorden geeft, ende beloften doed van gonſtiglik te ſullen ſtemmen, wanneer ſy in het byſonder aangeſprooken werden, ende dat ſy nogtans in der *Vergaaderinge* weeſende, ſelfs om het allerminſten *eigen* bedenkelik *voordeel*, haarer voorgaande beloften niet meer indagtig zijn, maar voor haar *eigen ſelfs* ſtemmen: ofte wel, om eenen andere te behaagen, aan wiens gonſten ſy ſig meer laaten geleegen weeſen. Sulks uit allen het voorgemelden blijkt, dat men ſig op geene hulpe van anderen verlaaten moet, als men ietwes ſeekerlik gedaan wil hebben, maar dat men ſelfs de hand aan werk ſlaan moet. Ende dat de *Jongen* de *Ouden*, die *een Intereſt* met haar hebben, geloovende, ende ſig daar naar gedragende, ſeekerlik beiden behouden werden. Ende eindelik volgd uit deeſe *gronden*, dat het waarelik de beſte *Regeeringe* is, daar de Regenten ende de meeſte Ingeſeetenen, haar *Eigen-Intereſt* ende *Welvaaren* niet vinden konnen, dan met het *Welvaaren* van *het Gemeen*, te beſorgen, ende daar in haar eigen te ſouken, ende ook waarelik te vinden. Ende dat het daar en teegen de aller-*onvolmaakſte* ende ondeugenſte *Regeeringe* is, daar de Regenten voor haar eigen welvaaren niet willende ofte niet moogende ſorgen, alle die ſorge aan eenen anderen Menſche beveelen, alſo die *Eene Menſch*, waarelik ten *beſten* gaande, niet dan voor ſijn *eigen ſelfs* ſorgen, ende ten *quaadſten* gaande, ſig ſelfs, ende alle ſijne Onderdaanen, verwaarelooſen ende verderven ſal. Weshalven ook ſoodaanige *Regenten* eener *Vrye Republike*, welke geraaden mogten vinden, ſig in het geheel te ontblooten van der *Souverainiteit* oover de ſelve, om die ook in het geheel ten naadeele der *Weeſen*, oover welke ſy door Goode ge-

ſteld zijn, aan *eenen Menſche*, ende alle des ſelfs *Afkoomelingen*, in der eewigheid, het zy die *Wys*, *Mal*, *Gek* ofte *Dol* mogten weeſen, op te draagen, niet alleen ten uiterſten *onregtvaardig* ende *wreed* teegen alle haare *Naakoomelingen* zijn: maar ook daar door alleen toonen, dat ſy in deeſen van alle goede reeden, ende ſinnen ſoodaanig beroofd zijn, dat alle het gunt van ſodanige ſinneloſe Menſchen deeſen aangaande, gedaan ſouden mogen werden, volgens *Regten, nul* ende van geener waarde is. Ende ſchoon genoomen ſy naar Regten ſouden mogen werden geſegt haarer ſinnen meeſter te zijn, ſoo ſoude daar uit volgen, dat ſy haar ſelven wel, maar geenen anderen ſonder voorgaande laſt, ende geenſins haare Weeſen ofte Naakoomelingen, wiens *regt* ſy wel vermeerderen maar niet verminderen moogen, tot naarkoominge van dien, konnen verbinden.

Ende op dat de *Regenten* der *Vrye Republiken*, ſig in deeſen aan het gunt voor deeſen gebeurd is, ſaft ſouden moogen ſpiegelen, ſoo ſullen wy eenige Voorbeelden der Landen ende Onderdaanen, die door *eenen* Menſche als *Koning* geregeerd werden, aan haalen.

Wanneer in *Vrankrijk* ſeeders den Jaare 710. van onſes *Heeren Jeſus Chriſtus* geboorte tot den Jaare 741. vier Koningen naar een, malkanderen volgende, in ſteede van de Onderdaanen ſorgvuldiglik ſelfs te regeeren, nietwes anders hadden gedaan dan als Dwaaſe ende half Gekke Menſchen, haare Welluſten in alles te verſaaden, ende middeler-wijle het *Rhijk* * door haaren *Hofmeeſter*, *Karel Martel*, te doen beſtieren, die naa veele oorloogen uitgevoerd te hebben, ſijnen Soon *Pepin* tot ſijn *Amt-volger* naaliet, welke met goed-vinden der *Staaten* van *Vrankrijk*, ende toeſtemminge des *Paus* van *Roomen*, den Koning *Childerik* de *derde* dier naame, af-ſette, deede ſcheeren als een Monnik, ende in een Klooſter ſtak: omtrend den Jaare 750. Waar naa, als in den Jaare 892. *Kaarel* de *Simple*, uit krafte ſijner geboorte, in der Regeeringe gevolgd was, ſoo ontſtonden, uit des ſelfs onbequaamheeden, veele binnen-landſe oorloogen, waar in *Karel* eindelik in den Jaare 923. gevangen wierd, ende bleef; tot dat hy in den Jaare 929. ſtierf. Als wanneer des ſelfs Soon *Ludowijk* de *Vierde*, door de *Staaten* des Rhijks uit *Engeland*, daar ſijne Moeder met hem gevlugt was, ter Regeeringe geroepen wierd, *welke*, als meede naa hem ſijn

* [*Maire du Palais*]

ſijn Soon *Lotharius*, ſeer mein-eidig, trowloos ende hard regeerde, ende ook *Lotharius* Soon *Ludowijk* de *Vijfde*, omtrend tien Jaaren in alle *leedigheid* ende *welluſten* doorgebragt hebbende, ſonder kinderen quam te ſterven: ende aan *Huge Capet*, ſijnen Hofmeeſtere ſchoone geleegendheid verſchafte, om in den Jaare 987. met goedvinden der *Staaten*, in weeder-wille des *naaſten Erfgenaams*, ſig Koning van Vrankrijk te maaken, naa dat hy door ſwaare oorloogen den naaſten Erfgenaam *Karel* Hertog van *Lottringen*, in eenen Veldſlaage ooverwonnen ende gevangen had. * Waar naa eenen tijd lang de Regeering den Onderdaanen meer ruſt toeliet. Maar in den Jaare 1380. ende vervolgens, quam den Ingeſeetenen van *Vrankrijk* eerſt oover een gebrek in der een-hoofdige Regeeringe, naamentlik, dat *Karel* de *Seſde* te ſijner twaalfde jaare Koning wierd, ende eerſt door *Voogden*, ende daar na eigener *auctoriteit* in ſijne *jonge Jaaren*, naar jongen ende quaden raad regeerende, ſijne Onderdanen ſo door binnen-landſe oproeren, als door buiten-landſe oorloogen, ſeer ellendig maakte. Maar waaren dit alle niet als ſeer gemeene Voorvallen der *Eenhoofdige Regeeringe*, ende oopenbaarde ſig in den Jaare 1393. een het *aller-ſwaarſten*. Namentlik deſe *Karel* in den Maande van Juli met ſijnen Heire trekkende om *Bretagnen* te beoorloogen, wierd bevonden op eenen middage, door de hitte der Sonne, ſoo ſeer bevangen te zijn; dat hy als een raaſend Menſch, met eenen getoogen Swaarde, ſijne Pagien tragte te grieven. Ende oovermits hy, geduurende nog 22. Jaaren ſijnes leevens, ſomtijds by ſijne ſinnen, ende ook ſomtijds raaſende was; Soo moeſten geduurende ſijne raſernie, *Voogden* regeeren, tot welke door de *Staaten* des *Rhijks* wierden geſteld ſijne twee Oomen, de *Hertog* van *Orleans* ende de *Hertog* van *Bourgondien*, die in ſoodaanige twiſt het Rhijk regeerden, dat ſy beiden, de een voor ende de ander naa, vermoord wierden. Naamentlik *Jan* van *Bourgondien* deede *Lodewijk* van *Orleans*, ſoo als hy des avonds te *Parijs* oover ſtraaten reed, door ſijne daar toe geſtelde Dienaars dooden, in den Jaare 1407. gelijk meede daar naa *Karel Dauphijn* van *Vrankrijk* in den Jaare 1419. geduurende ſijns Vaaders dolligheid, het bewind des Rhijks den Voogden onttrokken hebbende, onder eene geveinſde byeenkomſte ter verſoeninge, den Hertog Jan van Bourgondien, uit weeder-

* *Sis Iean de Serres, en du Hallan, Hiſtoire de France.*

der-wraak deede dooden. Geduurende alle welke Jaaren, als ook daar naa tot den Jaare 1436. de arme *Onderdanen* van *Vrankrijk*, door die binnen-landſe oorloogen ende oproeren, als ook door de *Engelſen*, die ten hulpe des *Hertogen* van *Bourgondien* in *Vrankrijk* geroepen wierden, ende onder den naame van dat haar Koning de wettige Erfgenaam des Rhijks was, het grootſte deel van Vrankrijk bemagtigden, ende *Henrik* Koning van *Engeland* in den Jaare 1422. te *Parijs* tot Koning van *Vrankrijk* gekroond wierd, ende de arme Onderdaanen tot omtrend den Jaare 1454. uit deeſen hoofde ten weederſijden ſchrikkelik gedrukt ende geplonderd zijn geworden, als ook het geheele platte Land middeler wijle verwoeſt wierd. *

Ende oovermits wy in *onſe* Landen by naaſt een ſoodaanig geval van *Dolligheid* in onſen Hertooge *Willem* van *Beyeren*, *Graave* van *Holland*, ſeederd den Jaare 1357. ofte den beginne des Jaars 1358. tot den Jaare 1389. onderworpen zijn geweeſt, ende daar uit geene byſondere onderdrukking ende plondering der gemeene Ingeſeetenen ende verwoeſting onſer platte Landen is gevolgd, ſoo moet ſulks toegeſchreeven werden, aan de *Voorſorge* ende *Souveraine Magt* der *Staaten* deeſer Landen, dien Dollen Graave gevangen neemende, ende houdende, als ook in weeder-wille ſijns *Wijfs*, die als Moeder oover haar *Kind*, voorwende geregtigd te weeſen, als Voogdeſſe oover deeſe Landen, het Graavelik Amt te bedienen, alſoo de *Eedelen* ende *Steeden* uit haare *ſouveraine* magt, niet den oudſten *Ludowijk* den *Romein*, maar onſes Graaven jongeren Broeder, als de bequaamſte zijnde, tot Ruwaard oover deeſe Landen aan-naamen: Soo ſien wy ook in deeſen gevalle, hoe gelukkig de Ingeſeetenen eener Republijke zijn, alwaar de Vrye Regenten haar ende hunner Ingeſeetenen wel-vaaren ſelfs beſorgen, ende geenen anderen beveelen, het gunt ſy willen, dat ſeekerlik gedaan zy.

* *Sie I. de Serres, Monſtrelet, en du Hallan.*

Wiens

Wiens Brood men eet,
Wiens Woord men ſpreekt.

Oratio Amici ſimplex eſt, fallere Volentis
fucatum habet nitorem.

37. Een *Akſter, Voogelaar* ende *Voogelen.*

EEn *Akſter*, die uit der aard eenen *ſcheeven* gang had, ende naar het begeeren eenes *Voogelaars*, haares Meeſters, ſig ſomtijds *wit* ende ſomtijds *ſwart* wiſt te vertoonen, ende die, met den ſelven in alles naar te klappen, ſeer vaardig de *Duitſe* ende ook de *Francoiſe* Taale geleerd had, wierd van dien *Voogelaare* ſeer begon-

ſtigd, als ook daarom van hem leui ende lekkerlik gevoed. Dog alſoo de *Akſter* vermerkte des ſelfs Meeſters *Gierigheid* ſoo groot te zijn, dat hy ſijn werk maakte van *onnooſele Voogelen* te vangen, ende die als dan ten dierſten aan andere Menſchen te verkoopen, naar dat die gevangene Voogelen, veel ende ſmaakelik Vlees voor de Keukens hadden, ofte dat ſy by gebreeke van dien, aangenaam ſingen konden; ſoo vermoede ook de *Akſter*, dat ſy ſeer haaſt deeſes *Voogelaars gonſt* ſoude verlieſen, ende hy haar niet lange ydel, onnut, ende lekker, ſoude willen voeden, ten waare ſy ſijne *Gierigheid* door andere middelen wiſte te voeden. Weshalven ſy tot eenen ſeer grooten hoop *onnooſele Voogelen* vloog, ende ſig als een *witte Voogel* draagende, ſeer minnelik *Duits* ende *Francois* ſprak: Ende als de Voogels daar oover ſeer verwonderd waaren, ſeide ſy haar: *Suſters*, deeſe Taalen heeft mijn *Heer* my ſeer gonſtiglik geleerd, ende voed my daar en booven lekkerlik in aller leedigheid; Sulks ik groote reeden hebbe, om te gelooven, dat indien gy mijnen *Heere* weet te believen, u ook het ſelfden geluk gebeuren ſal. Waarom die vreemde Voogels den *Akſter* ernſtig baaden, haaren *Heere* te gaan ſpreeken, ende te verſouken, dat hy haarer allen ook beide die Taalen wilde leeren, met toeſegginge, dat ſy daar toe haare uiterſte naarſtigheid doen ſouden. Dit door den *Akſter* blijdelik aangenoomen zijnde, vervloog ſy, ende ſeide deeſen *Voogelaare*, dat hy ſijne Netten bereide ende ſpreide, alſoo ſy met veele onweetende *Voogelen* ſoude koomen aanvliegen in ſijne Netten: Het welk die *Voogelaar* aanſtonds doende, ſoo vloog de *Akſter* weeder tot die *Voogelen*, ende ſeide haar: Mijne *lieve Suſters*, vliege met

met my, want ik mijnen *Heere* ſoo geſprooken hebbe, dat hy u vreedelik ende ſeer blijdelik ontfangen ende onthaalen, als ook die twee ſeer begeerde Taalen u ſeer haaſt leeren ſal. Sulks de Voogels haaſtig daar naa toe vliegende, alle in ſijne Netten needer daalden, aldaar gevangen, ende door den *Voogelaare* ten hoogſten, des doenelik, verkoft wierden. Sulks die *Akſter* den *Voogelaare* niet alleen aangenaam bleef, maar ook van hem, op hoope dat ſy hier naa hem nog andere diergelijke beuit ſoude aanbrengen, meer ende meer begonſtigd wierd.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met den* Akster, *een* Hooveling, *die* wit *ende* ſwart, kout *ende* heet, *met eener Penne ſchrijven, ende uit eenen Monde blaaſen kan.*

Met den Voogelaar, *eenen* Tyran, *die ſig met verbeurt-maakinge der Goederen ſijner Onderdaanen verrijkt.*

Met de andere Voogelen, *onmooſele menſchen, die Hoovelingen willen zijn, ende aldaar gedood ofte kaal geplukt werden.*

ALſoo een *Dienaar* eigendlik ſijnen Heere diend, wanneer hy niet ſijne eigene ſinnen ende voordeel betragt ofte uitwerkt, maar ſig alles ſins vougd, keerd, ende wend, naar ſijnes Heeren believen, ſonder op ietwes anders ter weereld agt te ſlaan: ende alſoo

alſoo des niet te min *Eigen-Intereſt* is het voornaamſte, indien niet eenigſte oog-wit aller menſchelike uitwerkingen: So is ook kennelik, dat nieman ſig in eenes Heeren dienſt verbind, dan met die gedagten, van den Heere aangenaame dienſten gedaan hebbende, daar door des ſelven *Gonſt* te bekoomen ofte *Loon* te krijgen, ende daar door ſijnen arbeid te verſoeten. Ende is het derhalven eenen die geſind is eenen Heere te dienen, ſeer noodig, wel te ooverleggen, welke geneegendheeden in dien Heere de ooverhand hebben, ende voor welke Saaken hy allermeeſt ſchrikt; ende eindelik moet die Menſch ook ſig ſelven wel onderſouken, of hy, als ſijn Dienaar, ſig daar naar niet alleen ſal konnen ende willen vougen; maar ook, of hy de ſelve geneegendheeden ſal konnen ende willen opwekken, ende vermeerderen, naademaal ſonder het ſelven nog *Heer* nog *Dienaar*, het waare oogwit van dien vrywilligen dienſt ofte *ſlaavernie*, ſtaan te bereiken.

Dit is de gemeene menſchelikheid, welke allermeeſt in agtinge moet werden genoomen, by die geenen, welke geneegen werden, in den *Hoove* eenes *Konings* ofte *Vorſten* te dienen; naamentlik ſy moeten altijds indagtig zijn, dat hy ſeekerlik ſijne eigene *Welluſten* betragten ſal, ofte ſijne eigene Glorie ende Grootheid ſal ſouken te vermeeren, ende dat geen der *Hoovelingen* dan te ſijner eigene ſchaade, den *Koning* ofte *Vorſt* ſal tragten *wijſer* ende *beeter* te maaken, dan hy is; om dat een wijſe ende verſtandige Koning ofte Vorſt, de ſcheeve gangen der Hoovelingen, die ſy geduuriglik, ook ten naadeele der *gemeene Ingeſeetenen*, ende veeltijds ook ten naadeele haares *Heeren*, tragten te gaan, ſoude beletten ofte merken, ende ſtraffen. Maar is in teegendeel ſeer waarhaftig, dat ſy alle ten haaren *eigenen Voordeele*, den Koning ofte Vorſt in ſijne *Geneegentheeden* ofte *Welluſten*, ende booven allen, in de aller-duiſterſte onweetenheid, ſullen tragten te voeden, ende te houden. Sulks het *Hof*, gemeenelik vervuld zijnde met Hoovelingen, die den *Heere* in ſijne Vermaaken, *Welluſten*, ende *Geneegendheeden*, maar niet in de *kenniſſen* der Saaken deeſes weerelds gelijk zijn; het niet te verwagten ſtaat, dat een Menſch, die ſtandvaſtelik ſijne eigene Deugdſaame wijſe van leeven betragt, ende ſijnen *Heere* ten beſten raaden wil, ten *Hoove* in dienſte

ſte ende aanſiene ſoude konnen blijven : maar is wel in teegendeele te verwagten, dat eener, die het eeven eens ſchijnd te weeſen, of hy een *ſchelms-* ofte een *eerlik ſtuk* uitgeregt heeft, of hy loogen ofte waarheid ſpreekt, of hy looſelik ende onder ſchijn van vriendſchap, onnooſele Menſchen verraad, dan of hy met der waarheid, booswigten oover haare misdaaden beſchuldigd, hy daar door in des Heeren gonſte raaken ende blijven ſal, mits die ſtukken met ſijnes Heeren geneegendheeden oover een koomen. Indien derhalven imand ſig dus als een *regt Hooveling* geſteld vind, ende weegens ſijne *Geboorte* ofte *aanſienelijke Amten*, als ook weegens ſijne *behouſtigheid* ende *liefde* om ſig ſelfs, ſijnen *Vrienden*, ende den *Vaaderlande* goed te doen, ſig in dienſten van *Koningen* ofte *Vorſten* wil begeeven, ſoo moet die als dan ſeer naarſtig opmerken, of ſijn Heer ſeer *Eer-* ofte *Geld-gierig* is, of hy ſtip van alle ſijne Onderdaanen *gehoorſaamd* wil werden, of hy alle ſijne *grootheid* bowd op de kraft ende getrowheid ſijner *Krijgsluiden.* Of hy alles ſins tragt, ſijne ende welke *welluſten* te verſaadigen, ſonder ſig oover de *Regeeringe* te willen bekommeren. Of hy tot *Speelen, Jaagen, Danſen*, ofte tot onmaatig *Drinken*, ende onwettig *Byſlaapen* geneegen is, of hy ſtout, dan of hy vreesagtig van aard is, &c. Want dit ondekt hebbende, ſal het den Hoovelingen ligt zijn des Heeren gonſt te verkrijgen, ende te behouden, met hem daar in alles ſins voor te gaan, dog ſoo, dat ſy hem in alle het ſelven haaren Meeſter erkennen, met hem booven anderen ende haar eigen ſelfs, te looven ende te ſtijven. Gelijk wy in deeſer FABULE ſien, dat een *Akſter* alle deeſe Hoofſe bequaamheeden hebbende, ſig by den Voogelaare weet aangenaam te maaken, met hem in ſijne *Gierigheid* te voeden, ende door de ſelve Konſt ook in grootere agtinge te blijven. Derhalven de eigendlijke ſin deeſer onſer FABULE is, ons te leeren, dat *Dienaaren*, ende inſonderheid *Hoovelingen*, geene eigene wijſe van leeven hebben moogen, om dat ſy die alles ſins naar de geneegendheeden hunnes Heeren vougen moeten, ende dat ſy, om de gonſte hunnes Heeren te bekoomen ende te behouden, gewoon zijn, op des ſelfs begeeren ende geneegendheid, al naar die vald, alle *Vriendſchap, Deugd*, ende

Heiligheid, aan iemanne te bewijſen, te veinſen ende te ſchenden. Jaa dat ſy wel meeſt onder den *Schijn* van *Vriendſchap*, haare *Verraaderien* pleegen, ende ſig daar door haaren Heere aangenaam maaken. *

* *Sie hier van Traitté de la Cour. de Monſieur de Refuge, ende Ant. de Guevarra, Menoſprecio de Corte. y deſpertador de Corteſanos.*

Men mag ſijne oude Schoenen verwerpen,
maar niet ſijne oude Seeden.

A teneris aſſueſcere multum eſt.

38. De *Ojevaar* ende de *Apotheker.*

EEn alles opſlokkende *Ojevaar* ooverdenkende, dat de *Liefde*, die alle de *Ojevaars* in het gemeen, haaren eigenen *longen*, ende de *Dankbaarheid*, die ſy haaren *Ouderen* in den Ouderdomme betoonen, wanneer die beiden niet vliegen ende haaren koſt winnen konnen, ſoo groot plagt te weeſen, dat de *Grieken* deeſe deugden niet beeter konden uitdrukken, dan met te ſeggen *Pelargein, Antipelargein*, dat is, *Ojevaaren* ofte *ſig draagen als een Ojevaar:* Ende daar beneevens weetende, dat de on-

nooſele *Kikvorſſen*, wanneer ſy in voller *Vryheid* leefden, op deſe deugden der *Ojevaaren* ſoo ſeer hadden betrowd, dat ſy hem tot eenen *Beſchermer* teegen haare Vyanden gekooren hadden, ende hy ook dat *Amt* met diere *Eeden* aangenoomen ende beſwooren had, wierd door deeſe ooverdenkinge in ſijnen gemoede ſeer beſwaard, als hy bedagt, dat hy in teegendeel van ſijnen aard, van ſijnen pligte, ende van ſijnen Eede, alle de verſtandigſte ende kloekmoedigſte *Vorſſen* hadde verſlonden; ofte dat alle die nog leefden, van hem als van eenen *Tyranne* ſpraaken, ende van hem vlugteden: Sulks hy op de Dieren, indien daar nog eenige waaren, die het met hem hielden, ende die of de aller-onweetenſte ofte de aller-ondeugenſte waaren, ſig niet mogt vertrouwen, ende hy ten beſten gaande ſijne *Heerſchappie* ende *Leeven* niet konde doen duuren, dan met geduurig meer andere *Beeſten* te verſlinden: weshalven hy alles ſins twijfelde, wat hem te doen ofte te laaten ſtond. Ende terwijle hy dus in beraad was, om ſijne *Heerſchappie* ofte *Tyrannie* oover den *Vorſſen* ter needere te leggen, ende tot ſijnen ouden aard te keeren; Soo ontmoetede hem by gevalle een ſeer konſtig *Apotheker*, die hem aanwees, dat hy niet alleen een ſeer verfoejelik *Tyran*, maar ook weegens het eeten van *Vorſſen*, *Slangen*, *Viſſen*, *&c.* de aller *onreinſte Voogel* des geheelen Aard boodems; ende een *Beſtaard Ojevaar* was geworden, ende daarom noodig was, dat hy naar ſijne *Apothekers* winkel ging, om door den reuk der ſchoone kruiden ende ſalven, als ook door geſonde Syroopen ende Dranken, eene andere natuur ende geſtalteniſſe aan te neemen, ende aldus een goed *Borger*, ende te gelijk een reinen Voogel te werden, het welk de *Ojevaar* gaarne aannam, dog by hem eenigen tijd geweeſt zijnde, ſoo be-

bevond de *Ojevaar*, dat de *gewoonte* van die onreine quade ſpijſe te gebruiken, alle het geſtel ſijnes lighaams, ende inſonderheid ſijner maage, ſoo ſeer had veranderd ende ontſteld, dat hy geene ſmaak in deeſe geſonde Sappen ende Siroopen kreeg, maar dat hy veel meer, ende ook veel hartiger Spijſe moeſte inſlokken, om daar van gevoed te konnen werden. Waarom hy liever wilde keeren tot het eeten van *Kikvorſſen*, *ſtinkend Aas*, *Slangen-Eyeren*, *Hagediſſen*, *Spinnekoppen*, ende alle ander vuil *geſpuis*, hoe leelijke eereloose *naamen* hy ook daar door quaame te verdienen. Gelijk hy dus booſer als voor heen werdende, tot ſijn uitbraakſel keerde, ende eindelik als een vuile bloed-dorſtige *Hond* quam te ſterven.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met* KIKVORSSEN, *domme ende geringe Menſchen, Boeren ende geringe Ingeſeetenen eenes Lands, die in eener Republike gemeenelik eenen tot Beſchermer kieſen, die haar daar naa* Tyranniſeerd.

Met een OJEVAAR, *een aanſienelik Ingeſeeten, die tot eenen* Beſchermer *der Republike gekooren zijnde, een* Tyran *van dien werd.*

Met een APOTHEEKER, *een deugdſaam Raadsheer des Tyrans, die hem raad de Tyrannie af te leggen, ende de Republik in haare Vry- ende Geregtigheeden te laaten.*

DIe in eener Republike van aanſienelijke Ouders gebooren zijn, ende door eene *pragtige Huishoudinge*, ofte *Huiſen* ende *Landeryen* booven haar vermoogen te *bouwen*, ende te *beboumen*, als ook dat nog veel arger is, door *dobbelen*, *vreeten*, *ſuipen* ende *hoereeren*, hunne vaaderlijke Goederen hebben verteerd, ende ten deele door

haare arremoede, buiten der *Regeeringe* ende *Amten*, daar van hangende, gehouden werden; konnen voor haar geene redding uit dien dubbeld ellendigen ſtande hoopen, dan door *veranderinge* omtrend de gronden der *Vrye Regeeringe* te veroorſaaken. Ende indien onder de ſelve misnougden een uitſteekt in *Adel*, die heersſugtig, bedriegelik, beveinſt, trouwloos, mild, quiſtig, welſpreekend, beleefd, ſterk van lighaam, ende ſeer driftig van geeſt is; Soo werd die dan gemeenelik het *Hooſd* aller opgemelde *Aanſienelijke* misnougden: Waar by ſig als dan aanſtonds vougen alle andere geringere Ingeſeetenen, die in des gelijks benaawd, misnougd, ofte in Regten vervolgd zijn, ende ook alle die vreeſen vervolgd te ſullen werden, *a* ende in ſchulden ſteeken, ofte ook alle, die naaweliks aan den koſt geraaken konnen; gelijk meede ſig by den ſelven Hoofde der Oproerigen vougen, de aller-geringſte Ingeſeetenen eener Stad, die altijds de *rijke* ende deugdſaame Borgers benijden ende haaten, als ook tot niewigheeden ende veranderingen geneegen zijn. *b*

Ende alſoo in teegendeel alle deugdſaame Ingeſeetenen, die in der *Vrye* Republikſe Regeeringe ende Bedieningen ofte Amten zijn, gelijk meede alle andere deugdſaame, gegoede ende verſtandige Ingeſeetenen weeten, dat de *misnougden*, ende inſonderheid de *Hoofden* van dien, de Veranderingen der Regeeringe ten geenen anderen einde begeeren, ſchoon ſy altijds van hunnen grooten yvere ten *welvaaren* des gemeenen *Lands* ende der *Vryheid* van dien, roemen, dan *c* om de *Eer-Amten*, *Dienſten* ende *Inkomſten* ofte *Finantien* der Republike, als ook de *Rijkdommen* der gemeene Ingeſeetenen, in haaren gewelde te bekoomen, ende naar haar gelieven, onder haare ondeugende Gonſtelingen, *Krijgsluiden* ende *Hoovelingen*, te verdeelen; Soo werden derhalven alle die deugdſaame Ingeſeetenen, weegens *gemeen* ende ook *eigen Intereſt*, ende ook aangeboorene ofte be eedigde *Pligten*, genoodſaakt ſig daar teegen te ſtellen. Ende indien de *misnougden* de ooverhand krijgen, ſoo konnen ſy ſig geene ſeekere ſtraffeloosheid oover dat haar *Land-verraad*, *Oproer* ende *Binnen-Lands Oorlog*, verſeekeren ofte inbeelden, dan met alle *Liefhebbers* der Vaaderlijke *Vryheid*, uit alle

a *Samuel*: 1. *c.* 22. b *Vide Satyr.* 10. *Iuvenal.* c *Vide C. Tacit. cæterum Libertas & ſpecioſa nomina preferuntur.*

aller Regeeringe ende Bedieninge der Republike te werpen, ende eenigen Aanſienelikſten der ſelven van *Land-verraad* beſchuldigd hebbende, onder *ſchijn* van *Regt* van Lijf ende Goederen te berooven. Als ook het *Hooſd* der misnougden alsdan niet plagt te verſuimen, ſig in die Hoogheid te veſtigen, met ſig door die van ſijnen *Aanhange*, *als of die de wettige Regeeringe uitmaakten*, voor het *Hooſd* der *Republike* te doen *kieſen*, ende door dat middel alle ſijne nog ooverige weederſtreevers te doen ſwijgen, ofte te dooden, ofte uit den Lande te drijven. Maar daar na ſo gebeurd veeltijds, dat ſoodaanig *Hooſd*, tot eenige bedaardheid komende, ook ſijne aanſtaande dood overdenkt, ende hoe veele diere *Eeden* hy geſwooren ende gebroken heeft; hoe veele loffelijke Liefhebbers hunnes Vaderlands hy onteerd, verarmd, verjaagd, ofte gedood heeft; Hoe veele maagden, vrouwen, kinderen, ende andere Ingeſeetenen; om hem met weinige andere ondeugende Menſchen groot te maken, geſchonden, verkraft, verarmd ende vermoord zijn. Hoe veele Landen, Steeden, Dorpen ende Huiſen, om ſijne grootsheid wille, *verwoeſt*, *om verre geworpen*, *vermeld* ende *verbrand* zijn, &c. Sulks hy waarſchijnelik in den beginne ſijner *verkraftiginge* der Vrye Republike hebbende gemeend, in dat hoogſte gelag zijnde, veele goede *Vrienden* te maaken, met de Eer-amten, Bedieningen ende Goederen der Republike ende der gemeene Ingeſeetenen, naar ſijn gelieven uit te deelen, hy ook in teegendeel bevind, dat geene deug ſiaame verſtandige Menſchen aan eenen *Tyranne hunnes Vaaderlands*, door het ontfangen van eenige weldaaden, verbonden willen zijn tot eenige dankbaarheid: Ende dat daar en teegen de ondeugende Menſchen, die hem tot die *Hoogheid* gebragt hebben, altijds meenen meer loons ende hoogere Amten, als ſy van hem verkrijgen, ende als haar noodig is, verdiend te hebben; Soo bevind die *Dwingeland* ſig derhalven ontbloot van alle *trouwe Vrienden*, ende omringd van de aller-ondeugenſte ſlag van Menſchen; waar op hy ſig niet mag verlaaten. Sulks by die *Tyrannen* ook veeltijds onſtaat eene innerlike wenſchinge ende begeerte, om, indien het moogelik waare, die hare onwettige Heerſchappie ter needere te leggen, maar deeſe Saake naarder ooverleggende, ſoo bevinden ſy daar in weeder-houden te werden, door eene lange *gewoonte* van *quiſtig* ende *ooverdaadig* te leeven; ende daar en booven werden

ſy

ſy ook van ſulks te doen weeder-houden, *a* door de vreeſe, dat onder ſoo veelen, die ſy beleedigd hebben, de een ofte de ander ſijn leed aan haar ſal wreeken, indien ſy *borgerlik, ſtil* ende *ſonder Lijfwagt* koomen te leeven. Waar van wy de Voorbeelden ſien in *Phalaris, Tyran van Agrigenten*, ende *Octavianus Auguſtus, Tyran* der *Roomſe Republike*, die dit wel in beraad gelegt, maar ſig van der Heerſchappie niet ontbloot hebben. *b*

Sulks de eigendlijke *ſin* deeſer FABULE is, aan te wijſen, dat ſig *Tyran* oóver eene *Vrye Republike* te maaken, niet kan geſchieden, dan door ſoo *veele Schelmſtukken* uit te voeren, dat de *Tyrannen*, tot eenige bedaardheid koomende, ſchrikken, ende in haar gemoed ontſet werden, als ook wel ſouden willen, maar niet konnen, ſig daar van ontſlaan; ende dat ſy derhalven, in alle *wreedheeden* voortgaande, een ſeer bekommerd leeven leiden, ende onder geveinsde Vrienden in *Goodes Toorne* alſoo ellendiglik ſterven, als ſy met vervloukingen, ende ten vreugde van alle goede deugdſaame Menſchen, ten graave daar heenen vaaren.

a *Vide Plutarch. in Sylla.* b *Sie Phalaris Epiſt.* 38. 67. *Dion. Caſſi Hiſt. lib.* 52.

Teegen

Tegen een beneepen Kat, is quaad vegten.

39

Beati pacifici quoniam filii Dei vocabuntur. Matt. Cap 5

39. De *Kikvors* ende de *Kreeft.*

DE *Kikvors*, die, uit eene groote *onweetenheid*, ſig liet voorſtaan, een ſeer *ſchoon Dier* te weeſen, ſag op eenen tijde in der Sloote, daar hy ſig onthiel, eene *Kreeft* ſwemmen, die uit eene ſonderlinge *kleine* agtinge, die de *Vors* van andere Dieren in het gemeen had, hem ſwart ende leelik met uitpuilende oogen voorkoomende, hem ſeer trotſelik deede vraagen, Wie deeſe leelijke Beeſte ſo ſtout kende, dat ſy ſijn klaar water durfde bemorſſen, ende hem dat waater ook eenigſins benaawen, daar hy magtig

ende ſterk genoeg was, haar dien voortgang te beletten, jaa dat hy haar ſeer ligtelik konde uit den geheelen Watere verdrijven; 't welk hy ſoo haaſt niet geſegt had, of hy ſprong met eevelen moede naar der *Kreefte*, terwijle de ſelve *Vors* nog al eeven breed roemde, van ſijne magt ten Waatere ende ten Lande, ende vougde de *Vors* daar by, dat hy haar die onbeſchaamheid, van hem te derven onder den oogen koomen, wel haaſt ſoude verleeren, waar op de *Kreeft*, volgens haare natuure, deinſende ende agterwaarts gaande, niet anders antwoorde, als *Suſterlik* ende in aller *Vriendſchappe*, met den *Kikvorſſen* te willen omgaan, ſonder hem ende eenigen van den ſijnen, of den waatere, eenigſins te ſullen naa-deelig zijn; Maar de dom drieſtige *Vors* dit agterwaarts gaan voor een teiken van vervaardheid ende vreeſe der *Kreefte*, door ſijn luid roepen ende blaaſen veroorſaakt, opneemende; begon nog meer te dreigen, ſeggende, Loop niet te rug, gy blood ende leelik Dier, gy ſult dog mijner dapperheid niet konnen ontvlieden, maar ſult terſtond van my gedood werden, ende ſal ik uw vlees den Viſſen te verſlinden geeven. Dit geſegt hebbende, ſprong hy op haar lijf; Waarom de *Kreeft*, genoodſaakt zijnde ſig te verweeren, ſig omkeerende, den Kikvorſſe met haare felle Schaaren, ſoo eene harde ende ſcherpe neep gaf, dat ſy hem deede berſten ende hem alſoo doode. Stervende de *Vors* aldus eene ſchandelijke dood, die hy door ſijner boosheid ende grooter onweetenheid op ſijnen halſe gehaald had.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een KIKVORS *hebben de* Ouden *verſtaan, een waarelik ſeer gering ende efter ſeer haaſtig, luid-*

luid-roepend, laatdunkend, hoogmoedig, oorlog-lievend Menſch.

Met eene KREEFT, *een ſeer gering, ſtil ende neederig, dog een wel bedagt ende Vreede-lievend Menſch.*

ALle Menſchen, die met goeder aandagt het *weeſen* der Menſchen overdenken, bemerken, dat ſy alle op eene wijſe *geteeld, gebooren*, ende met *eenerley Spijſe* opgevoed werden, ende in haare kindsheid met eeven weinige *kennijſe, oordeel* ende *gheugenijſe* begaafd zijn; als meede, dat ſy, geduurende haar geheel leeven, aan de ſelve onmaatige *paſſien* ofte *driften* der *Siele* ofte des *Bloeds*, aan de ſelve *behouften* ende *gebreeken* des lighaams, ende eindelik aan eene ende de ſelve *dood* onderworpen zijn; jaa ſelfs, dat ſy alle de *allerminſte* ſoo wel als de *allermeeſte* ende *hoogſte* van eenen ende den ſelven *Goode*, haaren oorſprong hebbende, ook alle van des ſelfs goedheeden, na dit broos, kort ende onvolmaakt, een *eewig-duurend ſaalig leeven* vermoogen te *hoopen*, ende ook beſitten konnen.

Sulks alle Menſchen uit der aart gelijke *Borgers* deeſes weerelds, ofte onderling *Broeders*, ende malkanderen gelijk zijnde, ook bevinden, dat geduurende opgemeld kort leeven der Menſchen, yder van dien in ſig ſelfs aangemerkt zijnde, uit ſig ſelfs eenen anderen ook *eeven veel goeds* ende *quaads* toe brengen kan: ofte dat in allen gevalle ons geen ſoo gering Menſch voorkomt, die niet by tijden ende wijlen ons of het aller *grootſte Goed* ofte het *aller grootſte Quaad* ſoude konnen doen. Naamelik, met ons van der *dood* te bevrijden, ofte met ons van den *Leeven* te berooven. Ende oovermits alle Menſchen daar beneevens haar *eigen ſelfs* eeven *lief* hebben, ſoo volgd uit alle het voorſchreeven, dat alle uitwerkingen der Menſchen, het zy die van onſen *Lighaame* ofte van onſer *Siele*, ofte van *beiden* voort komen, geen ander oogwit behoorden te hebben, dan te bekomen het gunt haar *goed*, ende te vermijden, het gunt haar quaad doen ſal: het welk uitwerken der Menſchen efter alſoo niet bevonden werd, om dat ſy, of wel door de verſcheidenheid der volgende *kennijſe, herts-togten, opvoedinge*, ende veler ande-

re oorſaaken, alle hare eerſte Naturelijke ende voor ſo veele gelijke gaaven, niet eeven ſeer ofte eeven wel tot haar eigen behoud, ofte vermeerderinge ende verbeeteringe haares Stands, gebruiken *willen*: ſulks die verſcheidendheid van *Wille* wijders veroorſaakt *Wijſer* ende *Deugdſaamer*, ofte *Dwaaſer* ende *Ondeugdſaamer* Menſchen. Want *Wijſe* Menſchen, door een rijp ooverleg des waaren menſchelijken *weeſens*, neederig ende ſeedig van haar ſelven, ende ook van andere Menſchen oordeelende; meenen het *Goeden* ende het *Quaaden*, ſoo veele ſulks den Menſchen doenelik is, allerſeekerſt te ſullen verkrijgen ende vermijden, door de *Ruſt* ende *Vreede* met alle Menſchen te betragten, alſo yder van dien ſeekerlik haar altijds veel goeds ofte veel quaads doen kan. Ende daar en booven zijn de *wijſte* Menſchen geneegen, vertrouwde *Vriendſchappen* te maaken met Menſchen die haar allermeeſt gelijken, ende met welke ſy allerliefſt ommegaan ſouden. *On-wijſen* Menſchen daar en teegen, de algemeene menſchelijke onvolmaaktheeden, behouften ende gebreeken, met toepaſſinge op haar eigen ſelfs *niet* wel ooverdenken, nogte haare eigene byſondere gebreeken, ſonder vleijen beſpiegelen *willende*, laaten haare gedagten alleen gaan op haare eigene bequaamheeden van kenniſſe, oordeel, geheugeniſſe, ſterkte haares lighaams, &c. Sulks ſy ſig alles ſins verre booven de regte waarde ſchatten, ende ſig ſelven alles ſins behaagen: ſonder die regte waardie van andere Menſchen daar en teegen in der waag-ſchaale te *willen* leggen; Sulks ſy daar door ſeer Laatdunkende, Heersſugtig, Luidroepende, Scheldende ende Baldaadig werden. Ende dien volgende werden ſy door die haar behaagelijke gedagten, ende verkeerde eigen ſelfs liefde, ſoo ſeer vervuld, ende van den regten weege vervoerd, dat ſy ſig laaten voorſtaan, des te meer te ſullen werden geagt, wanneer ſy andere Menſchen veragten, ofte hun alle haare gebreeken op het breedſten, ende magſchien verre booven der waarheid, aanwijſen, als ook die Menſchen aldus after den rugge laſteren. Ende laaten die *trotſe*, *onweetende* Menſchen ſig ook voorſtaan, dat ſy des te meer ſullen werden ontſien, als ſy andere Menſchen derven tergen ende verongelijken. Sulks deeſe *quaadwillige* Menſchen geduuriglik nieuwe onruſt ende vyandſchap ſoukende, eindelik aantaſten ſoodaanige Menſchen, die, ſiende dat ſy die vyand-

ſchap

ſchap ende dat aanranden niet ontgaan ſullen konnen, voorbedagtelik alle haare kraften verſaamelen, ende die alsdan gebruiken, om dusdaanigen baldaadigen Menſchen, alle kraft van quaad doen te beneemen: terwijle aan de andere ſijde die onbedagte baldaadige Menſchen, teegen alle goede reedenen, meer op de *ſwakheeden*, die ſy meenden in anderen te ſullen ontmoeten, als op haare *eigene* bekende *kraften*, ſtaat gemaakt hebbende, als dan buiten haare verwagtinge, by anderen meer teegenſtand, ende by ſig ſelfs min kraften bevindende, ſchielik in den ſtrijde ſoo verſteld worden, dat ſy verſuimen te gebruiken alle die kraften, welke ſy waarelik, buiten die ontſteltenisſe zijnde, gebruiken ſouden konnen. Alle het welken wy ſien in deeſer FABULE, alwaar de ſtille, neederige, langſaam voort gaande ende ſeedige *Kreeft*, in den *waatere* leevende, te vreeden is, dat *Waater* met den *Vorſſe* in het gemeen ende in Vriendſchappe te gebruiken, dog ſiende dat de *Vors* haar onregtvaardiglik ende met gewelde wil ontneemen het waater, ſonder welk ſy niet leeven kan; ſoo oordeeld ſy, dat ſy den ſtrijd niet ontgaan, ende daar in niet dan haar *leeven* verlieſen konnende; ſig dapper behoorde te weeren: daar in teegendeel die ſnel ſwemmende, luid roepende, haaſt ende hoog ſpringende *Vors*, beiden het *waater* ende het *Land* gebruiken moogende, des niet te min het *Waater* alleen, ſonder jemand anders daar in te gedoogen, beheerſen, ende den *Kreeft* daar uit drijven ofte dooden wil: maar in den ſtrijde ſoo veel teegenſtands vind, dat hy ſelfs gedood werd. Ende ſien wy dit niet alleen gebeuren in den daagelijkſen ommegange der Menſchen, daar die *moeite maakers*, ende aller kloukſte *Vegters* ſoo meenigmaale ſig in dat gevaar begeeven, dat ſy ſelfs eindelik ſneevelen, als ſy ſulks het minſten verwagteden, ende alſoo ſeer ſchandelik van den *Aard-boodeme* weg gerukt, ter *helle* needer daalen. Maar inſonderheid ſien wy dit in die oorlog-lievende *Koningen*, *Vorſten*, ende *Republiken*, naamentlik, dat ſy alle haare Nabuuren tergende, eindelik haaren Meeſter vinden. Gelijk daar van ten doorlugtigen voorbeelde ſtrekt de Stad *Roomen*, welke omtrend ſeeven honderd jaaren naar een, alle haare Naabuuren, jaa by naaſt den geheelen bekenden *Aard-boodem* getergd, geplaagd, ende verwoeſt hebbende; daar naa heeft moeten lijden, dat eenige haarer *eige*

Borgeren, van die Stad een *Bloedbad*, ende de volgende *Keisers* daar van eenen gedurigen schrikkeliken *Moordkuil* der *allerbraafste Borgeren*, gemaakt hebben. Tot dat eindelik de felle *west-Gotten*, als ook vervolgens de *Oost Gotten*, woeste *Wandalen*, ende wreede *Hunnen*, die Stadt t'elkens innaamen, plonderden, ende soodaanig verwoesteden, dat daar van in die tijden het volgend *Rijmken* gemaakt wierd. *

Het Hoofd *des Aardrijks was het pragtig* Room *voor deesen:*
Nu moet die selve Stadt des weerelds Aarsgat *weesen.*

Sulks de eigendlijke *sin* deeser FABULE is, dat alle Menschen *neederige* gedagten van haar eigen selven te hebben, als ook de *Rust*, *Vreede* ende *Vriendschap*, te souken behoorden. Ende dat de laatdunkende, oorlog-lievende Menschen, de vreedsaamen baldaadiglik aantastende, veeltijds daar in haar verderf vinden.

* *Roma caput mundi quondam jam culus habetur.*

Als het diep verloopt, ſoo verſet men de baakens.

40

Mortuo Leoni et Lepores inſultant.

40. De *leevendige* ende *doode Leew.*

EEn *Leew* ontſag ſig niet, geduurende ſijn geheel *Leeven*, ſonder eenige andere *reeden*, dan ter verſaadiginge van ſijnen honger, ofte om ſijne uitſteekende kragten te doen ſien, ende met eenen te toonen, dat hy niet als een gemeen *Dier*, aan eenige *Wetten* ofte *Handveſten* verbonden was, andere mindere, het zy vlees- het zy gras-eetende Dieren te jaagen, te vangen ende te verſlinden; Sulks ſy alle, om ſijne gonſt te bekoomen, ofte om ſijnen toorne te ontgaan, hem ſeer eerden ende vleiden, ofte wanneer ſy niet geſind waaren, van hem eenige gonſt te

te beedelen, ten beſten ſy konden, vlooden. Onder de Vleyers waren inſonderheid de *Wolven*, *Beeren*, *Voſſen* ende *Apen*, ſeggende, dat ſy gaarne den *Leew* voor *Opper-Jaagermeeſter* erkennen, ende hem ter Jagt, op de gras-eetende Dieren, behulpſaam weeſen ſouden, mits yder van haar een klein gedeelte van het gevangene vlees der onnooſele Dieren, mogte genieten, ende dat middeler wijle ook de *Apen* haar oover taafel ende anderſins vermaakende, ten loone van dien, ſig met den *afvalle* ſouden moogen voeden. Het welk de *Leew* aannam, ende ſy daar op alle de gras-eetende Dieren eenigen tijd gejaagd, ende ſoo veele van dien als ſy konden, verſlonden hebbende, quam de *Leew*, op wiens ſterkte ende gonſten alle deeſe boos-aardige Beeſten vertrouwende, ſeer veele moorden hadden derven begaan, te ſterven; ende de andere *verſlindende Dieren* onderlinge te twiſten ende te vegten, wie in des ooverleeden plaatſe *Opper-Jaagermeeſter* weeſen ſoude. Sulks alle de *gras-eetende Dieren* middeler wijle niet gejaagd werdende, maar in *vreede* ende *ruſte* ſig oovervloedig voedende, ſeer in ſterkte ende weelde toenaamen, ende des te luider uitriepen, dat men die *verſlindende Beeſten*, welke niet wilden leeven naar eenige goede *Reeden*, *Billikheid*, ende *Wetten*, maar die in teegendeel alle vreedſaame Dieren vertreeden, van haar voedſel berooven, ofte verſlinden wilden; ende dat men haar dien volgende, als niet leevens-waardige *Gedrogten* zijnde, uit der weereld, immers buiten alle graaſige Velden behoorde te houden. Ende ging dat geroup onder alle de *vreedſaame* onnooſele *Dieren* ſoo hoog, dat ſelfs de allerminſten van dien, ſig met grooter vreugde ſpoedigden, om te toonen, hoe weinig een *verſlindend Beeſt*, wanneer het van ſijne ſterkte ontbloot is, geagt word. Weshalven de *Haas* op den lijve

ve des dooden *Leeuwe* ſprong, plukte ende rukte hem ſijnen baard van den monde, ſpotte met ſijne doode *tanden* ende *klaauwen*, ende wrong des ſelfs ſtaart, terwijl de *Eezel* den *Leew* met voeten trad, ende hem met ſijnen houve after uit voor den koppe ſloug; met byvoeginge deeſer woorden; „Deeſe ſlag geef ik u nu, om dat gy my „ende mijne kinderen ſoo meenigmaalen veragt, beſpot „ende verongelijkt hebt; deeſe ſlag geef ik u, om dat gy „ons ſoo meenigmaalen uit onſe eigene graaſige Velden „gedreeven ende als Ballingen in vreemde Landen doen „ſwerven hebt. Ende deeſe laatſte aller-felſte ſlag geef ik „u nu, ter gedagteniſſe, dat gy in uw leeven ſoo veele „van mijne Kinderen ende onnooſele Maagen verſlonden „ende in uwen vervloukten Buike verteerd hebt. *

* *Sie de* 10. *Satyra van Iuvenalis, ſpreekende van Sejanus.*

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met den* Leew, *een onder anderen uitſteekend Menſch, die uit ſijn eigen Inkoomen niet, maar door anderen gewelt aan te doen, leefd; als ook Koningen, Dwingelanden, Vorſten.*

Met Wolven *ende* Beeren, *Krijgsluiden die eenen uitſteekenden Menſche in ſijnen gewelde behulpſaam zijn.*

Met Vossen *ende* Apen, *Hoovelingen, die eenen uitſteekenden Menſche raad geeven ende eenig vermaak aanbrengen.*

Met Gras-eetende Dieren, *alle Ingeſeetenen eenes*

Lands, die door geen Geweld, maar van haar eigen Inkoomen ofte Arbeid leeven.

Met den HAASE, *een beleefen ende ervaaren Menſch, die ſonder ieman te beſchaadigen leefd.*

Met den EESELE, *alle Arbeiders ende Ambagts- als ook inſonderheid Koophandel drijvende Luiden.*

Op welke FABULE *de volgende Reeden kan werden gepaſt.*

VVAarhaftige Eer is eene betuiging met Woorden, Gebaar, ofte Werken van hooge *agtinge* ende *liefde*, die men innerlik van, ende voor iemans Deugden heeft.

Waarhaftige Schande is eene betuiging met Woorden, Gebaar, ofte Werken, van de Veragtinge ende Haat, die men innerlik van ende voor iemans ondeugden heeft.

Valſche Eer ende *Valſche Schande*, is als die uiterlijke betuigingen werden gedaan van Menſchen, die van den Ge-eerden ofte Gehoonden geheel anders gevoelen als ſy ſpreeken ofte gebaar maaken.

Ende gelijk de *waarhaftige Eere* ofte *Schande* niet geſchied dan aan den geene dieſe waarelik verdiend, ofte ten minſten aan den geene die men meend, dat waarelik die *Eere* ofte *Schande* verdiend heeft: Soo gebeurd ook niemanne *valſche Eere* ofte *valſche Schande*, dan die de *waare Eere* ofte *Schande* niet verdiend, ofte die men meend, dat de waarhaftige *Eere* ofte *Schande* niet verdiend heeft. Naamentlik, wanneer ieman van ſoo een groot vermoogen is, dat hy ſchelmſtukken pleegen kan, ſonder daar oover geſtraft te werden, ende in teegendeel beloonen ofte ſtraffen kan de geenen, die hem daar oover prijſen ofte laaken, ende inſonderheid alle de geenen, die hem in het pleegen ſijner Schelmſtukken behulpſaam zijn ofte eenigen teegenſtand doen: Soo ontbreeken nooit Menſchen, die ſoo eenen *Schelme* valſche *Eere* bewijſen, ende vind men ook altijds eenige Menſchen ſoo Eedelmoedig, dat liever van eenen *Schelme* valſche *Straffe* ende *Schande* lijden, als aan den ſelven eene valſche *Eere* bewijſen willen. Sulks om nu hier het

eigen

eigen ende waare *oogmerk* deeſer FABULE voor te draagen, ſoo verbeeld u onder die Ingeſeetenen van eene *Vrye Republike*, een ſeer aanſienelik Ingeſeeten, wiens *koſten* van huishoudinge, ſijne *Inkomſten* verre te booven gaan, ſulks ter herſtellinge ſijner verloopene Saken, geen raad is, dan met in die Republike verwerringe te maken, ende daar door tot groter geſag komende, ſig ſelven, ende ook anderen tegen de Wetten door *Officien* ende *Beneficien* ofte ook wel door gemeene *Schattingen*, *Scheeringen*, ende als die niet genougſaam zijn, door verheurt maaken, ofte openbaren *gewelde* ende *plonderingen* der *rykſte* ende vreedſaamſte Ingeſeetenen, te konnen vergrooten ende verrijken. Ende verbeeld u ook, dat die Perſoon als een ander *Catilina*, van ſoo een groot aanſien is, dat de *Ordinaris Regters* niet magts ende moeds genoug hebben, om hem te konnen ſtraffen oover ſijne misdaaden ende ſchelmſtukken, die hy ten naadeele der Vry- ende Geregtigheeden der Republike, ofte ten naadeele eeniger Ingeſeetenen van dien, in het byſonder bedreven heeft. Want men alsdan bevinden ſal, dat alle andere mindere Ingeſeetenen, dat *Spil-peningen* ofte behouftige Menſchen, ende inſonderheid *Vreemden* zijn; aanſtonds dien *Tyranne* behulpſaam ſullen weeſen, om de allerwijsſte, deugdſaamſte, ende rijkſte Ingeſeetenen te beſchuldigen, te dooden, ofte uit den Lande te jaagen, ende ſig met haare Goederen te verrijken, gelijk deſelve ook ſig draagende als *Hoovelingen* ende *Krygsknegten* des Tyrans, ende niet hunner *Republike*, daar ſy hare *Soldie* van trekken, dit alles binnen des Lands uitgeregt hebbende, daar naa om in die ooverdaadige wijſe van leeven te konnen voortgaan, niet verſuimen, oorlogen tegen de Nabuuren te veroorſaken, die ſo lange als haar mogelik is te rekken, ofte oorloogen uit oorlooge te ſaajen, om aldus door een geduurig middel van waapenen, alle de mindere Ingeſeetenen, als door noodſaakelijke *Impoſten* ende *Schattingen* te konnen ſcheeren ende villen. Terwijle die *Hoovelingen* ende *Krijgsluiden* deeſen *Tyran*, ten hoogſten weegens groote *Wijsheid*, *Deugden* ende *Couragie* prijſen, ende gulde Beelden opregten, ſulks de andere Menſchen of uit *onkunde* het ſelven geloovende, of uit *vreeſe* van in des *Tyrans* ongenaade te ſullen vallen, veinſende, dien *Tyranne* alle bedenkelijke Eere aandoen, ende als eenen *God* aanbidden. Welk *veinſen*, hoewel gemeenelik de waarhaftige Eerbieding van

eenvoudigen verre te booven gaat, nogtans ſelden ſoo kan werden gepleegd, dat niet ergens aan te merken zy, dat nietwes vrywillig, maar dat door *dwang* alle die *eere* beweeſen werd. Ende inſonderheid ſiet men ſeer klaar, wie dat den *Tyranne* uit eigene beweegingen uiterlik ge-eerd, ofte valſche ende afgedwongene eerbiedigheid beweeſen heeft, wanneer hy ſonder eenen geweldigen *Succeſſeur* naa te laaten komt te ſterven, ende dat die voormaals *vrye* Ingeſeetenen haare *vryheid* weeder bekomen. Dan ſiet men eerſt de waarhaftige Blijdſchap uit de oogen van de *Beſten* ende verſtandigſte *Regenten*, gelijk meede van alle *goede Ingeſeetenen*, dan leeft men eerſt het ware *leeven* ende *bedrijf*, namentlik ook de gebreeken ende niet alleen de Loftuiterien van dien *Tyran*, dan werden ſijne *Beelden* om verre geworpen, en ſomtijds ſijn Lijk verſcheurd en langs der ſtraten geſleept. Dan roepen alle wijſe en deugdſame Ingeſeetenen, *Daar legt die Moordenaar, die* om eigene Grootheid te bejagen, *ſig vermaakt heeft in wijſe* ende *deugdſaame* Ingeſeetenen *te doen moorden*, en ſoo veel onnooſel Bloeds in ſijne moedwillige oorlogen te doen ſtorten. Daar legt die *ſchelmſe Roover*, welke ſoo veele Weeduwen ende Weeſen gemaakt ende ſchandelik beroofd heeft, met haare *Mannen* ende *Vaaders* te doen vermoorden. Daar legt die vuile *Verkragter* van ſchoone Jongelingen ende mooje eerbaare Vrouwen. Daar legt dat *verſlindend* ende *verfoejelik Gedrogt*, welke ten verdriete van alle wijſe ende deugſaame Ingeſeetenen leefde, ende ten vreugde van alle deſelven geſtorven is. * In het korte geſegt, dit zijn de ſprongen van den *wijſen* ende *deugdſaamen Haaſe*, ende de ſlagen van den *onnooſelen arbeidſamen Eezele*, wanneer de *Leew* geſtorven is. Gelijk onſe *Voor-Ouders* in de voorgaande Eewe daar van een ſtaalken in de *Neederlanden* hebben geſien aan *Philippus* de tweede, Koning van *Hiſpanien*, welke door de Hiſtorie-Schrijveren der *over-Heerde* Neederlanden, in ſijn leven ende ſterven als een Heilige *Job* gepreeſen, ende door de Schrijveren der *Vereenigde* Neederlanden, als een ander *Antiochus* afgemaald werd.

Ende is dit ook met eenen de eigendlijke *leer* ende *ſin* onſer FABULE, die wy derhalven niet naarder op den einde onſer *Reedenkaavelinge*, als naar onſe gewoonte op meeſt alle onſe *Fabulen* geſchied is, ende geſchieden ſal, behouven uit te drukken.

* *Vide Satyr: X. Juvenal: de Caſu Sejani. ut & Salluſt: Criſp: Bell: Catilin:*

Sie

Sie voor dich, trow is weinig.

Vivitur exiguo melius ſi noveris uti.

41. De *Man* ende een *Arend.*

EEr de Menſchen met *Bus-kruid* uit buſſen, loode koogelen, ofte haagel te ſchieten, hadden bedagt; ſoo konden ſy de andere Dieren niet ſchieten dan met Bouten, Flitſen ende Schigten, ende die konden daar toe niet bequaam zijn, ten waare aan den onſchaadelijken einde van dien *Arends-veederen* konſtiglik ingevougd

wierden: weshalven een *Man*, koomende by eenen *Arende*, ſeide pijlen van noode te hebben, om ten gemeenen nutte, alſoo ſy beid' vlees-eetende Schepſelen waaren, wildbraad te konnen ſchieten. Ende verſogt die *Man* derhalven, dat hy eenige veederen tot pijlen uit ſijne vleugels gelieſde te plukken, ende hem die van ſijner rotſe toe te werpen, op voorgaande gedaane beloften, dat het te ſchieten ende te vangen ofte het geſchooten ende gevangen *Wild*, tot gemeenen dienſte ſoude zijn: Het welk de *Arend* meende eene ſeer ſchoone geleegendheid te zijn, om ſonder arbeidſaam vliegen, ſijnen koſt te bejaagen, ofte wel vliegen willende, oovervloed ende keure van ſpijſe te bekoomen. Sulks hy den *Manne* het begeerden ligtelik toeſtond, ende hem eenige ſijner veederen toewierp. Maar de *Man* daar naa den *Arend* ſoo ernſtig ſiende loeren, om op eenen *Haaze* te vallen, dat hy geene ſorge droeg, om ſig ſelfs wel te behoeden, dagt, dat hy den *Arend* doodende, ſig van eenen moejelijken *Schuld-eiſſere* ende *Meed-laagere* verloſſen ſoude, ende dat hy daar en booven des *Arends Vlees* eeten ſoude konnen, weshalven hy hem ſeer haaſtig den *Bout* in den lijve dreef, aan wiens einde de gewonde *Arend* ſijne Veederen ſiende; ſeide eene dobbeld bittere dood te ſterven, om dat hy met ende door ſijne eigene Veederen gedood wierd.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met den* Man, *een roovend doortrapt ofte ſchrander Menſch.*

Met

Met den AREND, *een ſeer roofgierig menſch, meer op ſijne kraften als konſten ſteunende.*

WAnneer de Menſchen eene ſeer groote *begeerte* hebben, om ietwes te verkrijgen, ſoo ſpeelen haare gedagten geduurig-lik op de volmaaktheeden van dat *Voorwerp*, ende op alle de ſeekerſte Middelen, om dat ſeekerlik te verkrijgen: ſonder met eenen behoorelik te overleggen de onvolmaaktheeden ende gebreeken des ſelfden, ende of ſy door het verkrijgen ende aanwenden van die middelen, in plaatſe van gelukkiger te werden, onderwijlen niet ſelfs ſeer beleedigd ofte gedood ſouden konnen werden.

Ende hoewel dit is eene *gemeene* menſchelijke *ſwakheid*, ſulks die ſig ſoo wel omtrend goede als quaade Voorwerpen ende Middelen oopenbaard: Soo ſiet men die ſwakheid nogtans omtrend de *Quaade* Menſchen ende haare begeerelikheeden, allermeeſt in ſwange gaan, ende bemerkt men ook, dat die daar en booven gepleegd werd met dat onderſcheid, naamentlik, dat wanneer *goede* Menſchen oover eene goede ſaake ende een goed voorneemen, in ongemakken koomen te vervallen, ſy met haare trouwe Vrienden raadpleegen derven, om ſig daar uit te redden, ende in allen gevalle ſig trooſten met die goede gedagten, deſelve ongemakken van den Menſchen niet te hebben verdiend, ende dat daar en booven de goede *God* haare korte ſmerte in eeuwig-duurende vreugde ende genougen ſal veranderen. Ende dat daar en teegen de *Quaade* Menſchen ſig door haar eigen ſchuld, oover quaade ſaaken ende voorneemen, in eenen ſeer bedroufden ſtande van ſaaken ſiende, ſy haare *Schelmſtukken* ofte *quaade onderneemingen*, aan geene eerlijke Menſchen derven bekennen, ende raad vraagen, om uit die ongemakken geholpen te werden, maar voor eerſt geplaagd werden, met de geheugeniſſe ende overdenkinge van alle haare Schelmſtukken, waar door ſy die plaagen op haare halſen hebben gehaald, ende daar naa nog met te overdenken ende te gevoelen de ſwaarte ende ſmerten der teegen-

genwoordige plaagen, ende eindelik met die vreeſelijke gedagten, dat ſy met hare Schelmſtukken, *Goodes* eewigduurende oordeelen ende ſtraffen, welke ſig oover alle werkers der ongeregtigheeden oopenbaaren ſullen, te verwagten hebben.

Dus ſien wy, dat Menſchen, die ſig gewennen te *liegen* ende te *bedriegen*, niet genoug aanmerken, dat ſy, ſoo doende, die groote *gaave Gods*, als is ſijne *gedagten* ende *wille* aan andere Menſchen te konnen oopenbaaren, ſchandiglik voor ende in haar ſelven vernietigen; Sulks ſy daar naa in ongemakken vervallende, ende andere Menſchen aanroepende, die haar daar uit helpen ſouden konnen, niet werden geloofd, wanneer ſy in ernſt ende ter goeder trouwe de *Waarheid* ſpreeken; ende dat ſy derhalven door haare eigene ſchuld ongelukkelik in haare quaalen blijven ſteeken.

Dus ſien wy, dat Menſchen, die ſig aan de Begeerlikheeden des ſterken *Dranks* oovergeeven, niet genoug aanmerken, hoe groot eene Saak het zy, door wel geſtelde ſinnen, ende een goed vernuft, ſijn eigen lighaam ende gedagten, ten behoude ſijns ſelfs ende ſijner vrienden, te konnen gebruiken; ende dat door het misbruiken des *Dranks*, de Menſchen haare ſinnen ende oordeel ſulks koomen te verlieſen; dat ſy haar eigen lighaam op veele naar ſoo wel niet als domme *Beeſten* konnen bewaaren, ende dat ſy daar en booven ſig onbequaam maaken, om eenige den Menſchen betaamende werken voor te neemen ofte uit te voeren, ende dat ſy eindelik door dat middel haar leeven ſeer kort ofte ook ſmertelik maaken ſullen.

Dus ſien wy, dat de begeerelikheid van ſeekere *Weedergaade* te verkrijgen, der Menſchen gedagten ſoodaanig opwekt, om alle de volmaaktheeden ende deugden van het beminde Voorwerp ſig te verbeelden, dat ſy ſelfs op geene onvolmaaktheeden ofte gebreecken gedenken konnen: ende wanneer die van haare Maagen, Vrienden ende Raaden voorgedraagen werden, ſy die niet aanneemen ofte gelooven willende, eindelik ongelukkige *Huwelijken* aangaan, waar in ſy beſwaard worden met die gedagten, dat ſy die quaalen op ſig ſelfs gehaald hebben.

Dus

Dus ſien wy, dat Menſchen, die ſig aan de onbehoorelijke *luſten* van *Byſlapen* overgeven, niet genoug bedenken, dat ſy het een als het ander vinden ſullen, ende dat die korte *Vreugden* aanſtonds in een *Berow* veranderen, ende ſy allangs daar door haare eere, goederen, ruſt, geſondheid ende leeven verlieſen ſullen.

Dus ſien wy, dat Menſchen die uit groote begeerlijkheeden, om anderer Menſchen *goederen* te *verkrygen*, te ſaamen ſpannen, om met gewelde ofte bedrog die te berooven ende te plonderen, niet bemerken, dat ſy door ontrow, oover het deilen van dien, on-eens worden, als ook malkanderen plonderen ende dooden ſullen, ende inſonderheid, dat die beroofd ofte gedood ſal werden, welke den anderen ſoo ſterk gemaakt heeft, dat hy niet alleen haare gemeene Vyanden, daar het op gemunt was, maar ook ſijnen *weldoender* dooden, ende ſig daar meede van alle dankbaarheid en verſchuldiginge verloſſen kan.

Dus ſien wy, dat *Koningen*, *Vorſten*, ende *Republiken*, door groote begeerlijkheeden, om anderer *Landen* te ooverwinnen, veeltijds ten dien einde met eenen *Derden* aanſpannen ende wel vermerken, wat goeds hy Derde door ſijne, ende de kraften, die ſy hem verſchaffen, ten gemeenen nutte uitwerken ſoude konnen: maar dat ſy niet bedenken, dat hy *Derde* dus ſterk geworden zijnde, niet alleen de gemeene Vyanden afweeren, ende ooverwinnen, maar ook ſijne *Weldoeners* dwingen ende tot ſijne *Slaaven* maaken ſoude konnen.

Sulks alle opgemelde Begeerelijke Menſchen ſig in dien ellendigen ſtande bevindende, ſeer ſmertelik ooverdenken, dat ſy, om andere Menſchen te beſchadigen, van *Goode* vierige koolen op haaren eigen kop gebeeden ende verkreegen hebben, ende dat ſy mitsdien door eigen toedoen, die qualen op hare eigene halſen gehaald hebbende, door enkele ſpijt allangs uitteeren, ende eindelik eene dubbeld bittere dood ſterven, even gelijk de *Arend* onſer FABULE.

Sulks de eigendlijke ſin deeſer FABULE is, dat gemeene Menſchen ofte ook *Koningen* ende *Vorſten* op haar ſelven beſtaan konnende, niet behoorden te gelijken deeſen al te roofgierigen *Arende*; ende in gevolge van dien, op hope van meer-

der roof te ſullen verkrijgen, aan te ſpannen met eenen *Derden*, die ſy ſoo ſterk maaken, dat hy het gemeen oogmerk door die hulpe niet alleen verkrijgen, maar ook, te ſijnre meerdere grootheid, den *Weldoener* beſchaadigen ſoude konnen, ende dat die *Weldoener* alsdan van dien *Derden* beſchaadigd ofte vertreeden werdende, eene dubbelde ſtraffe voeld, van die plaage op ſijnen halſe gehaald te hebben.

Een vergeeten Borger is beſt.

Nuſquam tuta fides.

42. De voorſigtige *Slang*, ende andere haar vyandige *Dieren*.

SEekere voorſigtige *Slang* aangemerkt hebbende, dat, indien ſy uit vermaak, ofte om de lekkere koſt te ſouken, breed uitweiden wilde, ſy alsdan gewiſſelik veele moeiten ſoude hebben, om alle de onderweege voorkoomende ſaaken naar haaren ſinne te ſchikken; ende dat hier daar en boven ſeer veele *andere Dieren* waren, die op het ſelfden aasden, daar ſy *Slang* ſig ſelven gaarne meede voeden ſoude: ende eindelik aangemerkt hebbende, dat

ſy ook veele *Vyanden* had, die magtig waaren haar niet alleen te beſchaadigen, maar ook te dooden, ende tot haare ſpijſe te gebruiken; So koor ſy, om dit alles voor te komen, omtrend een graaſig veld, daar ſy haar behoorlik voedſel vinden konde, in eenen ontoegankeliken *Hole* eener Rotſe, haare vaſte wooning; daar ſy in der ſtilligheid haar met allen die van haaren Huisgeſinne onderhouden, ende tegen allen aanvallen beſchermen konde, en waar ſy ook waarelik ſeer langen tijd ſig onderhiel, ende beſchermde; om dat ſy aldaar nog van agteren, nogte ter ſijden, van haare Vyanden konde werden beſprongen; ende dat ſy voor uit hare *oren* ende *oogen* gedurig wakker hield, om alle onheil te konnen afkeeren, ende de quade *Dieren*, die haar al te naa by-quamen, met haar Slangenvergif te konnen dooden: Waarom ook *andere Dieren*, dat hare Vyanden waren, ſienden, dat ſy die voorſigtige *Slang* niet ſonder eigen gevaar konden te naar komen, ophielden van middelen te bedenken ende in den werke te ſtellen, ten haren naadeele, alſo ſy met groote reden hun genougden, met te konnen vermijden ſo een *Dier*, dat ſy niet, dan met ſelfs ſchaade te lijden, ſouden konnen in dat *Hol* aanranden. Sulks die *Slang* aldaar voortaan geruſtelik leevende, ende van naaby haaren koſt ſoukende, tijds genoug ten oover had, om alle het *geweld* der andere Dieren onder malkanderen, ende de onderlinge ſmerte, daar uit ontſtaande, wel te ooverdenken; ende ſig mitsdien ſeer gelukkig te agten, dat ſy daar van bevrijd zijnde, in der ſtilte allangs oud worden, ende eindelik in het byzijn van Wijf ende Kinderen, geruſtelik haar leeven eindigen ſoude.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden.

Een Voorſigtige SLANG, *is een ſeer wijs ende omſigtig Menſch, ofte ſeer voorſigtige* Regenten *eener Vrye Republike.*

Een On-toegankelik HOL, *is een yders eigen Huis; ofte wel eene ſterke onwinbaare Stad.*

Andere Vyandige DIEREN, *zijn de gemeene Menſchen, die ſonder eenige vaſte reguln van leeven te hebben, onder malkanderen woelen: of wel* Koningen, Vorſten, Hoovelingen, Krijgsluiden, &c.

DE ſaaken ende gevallen deeſes weerelds oneindelik zijnde, ende ſy alle meeſtendeel booven ofte buiten ons vermoogen weeſende, ſoodaanig dat wy die niet naar onſen ſinne verſchikken konnen: ende daar en teegen ons bekend zijnde, dat een yder ſijne *gedagten* ende *wille*, ſoodaanig in ſijn vermoogen heeft, dat geene magt deeſes weerelds, hoe groot die ook zy, hem kan beletten ſijne *wille* te vougen, om ten beſten te genieten, ofte te willen draagen, alle de voor- ende teegen-ſpoeden, die hem ooverkomen, ende welken die *Goddelijke Voorſienigheid* hem toegevougd, ofte opgelegt heeft: Soo is het dien volgende de pligt eenes Menſchen, in alle den loope ſijns leevens, omtrend alle, het zy in voor- het zy in teegen-ſpoede hem voorkoomende ſaaken, de allergrootſte wijs- ende voorſigtigheid wel te gebruiken alle gaven, die de goede God hem gegeeven heeft: ende is het inſonderheid ſijne pligt, meer te arbeiden op dat *een eenig ding*, namentlik ſijne eigene *Siele* ende *Wille*, ſeekerlik ende ten beſten des doenelik, de behaagelikheeden der ſaaken deeſes weerelds geniete. Gelijk het aan de andere ſijde de pligt eenes Menſchen is, ſig te ſchikken, om kloukkelik ende ſtandvaſtig te willen draagen, een quaad dat hy niet heeft konnen afweeren, ende dat eindelik door hem moet ende ſal gedraagen werden: Sulks het ſig ſelven leerd, dat het alles ſins meer geraaden is te arbeiden op *een* ding alleen,

dat ons ſoo naaby ende in ons vermoogen is, dan te willen arbeiden omtrend *oneindelik veele* ſaaken, met een geduurig woelen, ende met meeſt in der weere te zijn, om te verkrijgen verre afgeleegene ſaaken, of wel om alle andere ons voorkoomende ſaaken, te willen ſchikken ende tragten te ſtieren naar onſe byſondere geneegendheid, ende nogtans voor het meeſtendeel, ja by naaſt altijds, in onſe hope bedroogen te werden, ſonder ons voorneemen te konnen uitwerken.

Dit dan zijnde de *eerſte* ende *grootſte Wijsheid*, omtrend alle weereldſe ſaaken; ſoo is onſes eragtens de *tweede*, dat naademaal een Menſch in deeſe weereld niet kan leeven in eenen ſtande, die volkoomentlik *goed* ende ſonder gebrek zy, ende dat de voorſpoeden ofte goede ſaaken, hem ſoo veele vreugd niet, als wel de quaade ſaaken ende teegenſpoeden hem veel grooter verdriet aanbrengen; hy ten minſten moet tragten te leeven in eenen ſtande, waar in by ſo verre hem geene groote vreugd ontmoet, hem niet veel quaads ende verdriets gebeuren ſal. Dat niet kan verkreegen werden dan van eenen Menſche, die vaſtelik beſlooten heeft, alleen voor *ſijn ſelven*, ende niet dan voor de geene die *God* ende de *Natuure* ofte *Reeden* hem aanbevoolen heeft te ſorgen, de weereld ſijnen gang te laaten gaan, ende vermits ſy onbeeterlik is, die te laaten gelijk men die gevonden heeft. Want men in ſoo eenen ſtande weinige ſaaken nodig hebbende, ende het weinige dat men heeft, wel gebruikende, met weinig rijk ende eenigſins Goode gelijk werd, ende, als een ſtil vergeeten Borger, op ſijn eigen haard, ende naar ſijnen ſinne leeven kan: ſonder door de nijd ende dwersdrijvingen van anderen, in ſijn voorneemen geſtut, ende daar oover bedroufd te werden. Om welken geruſtigen ſtand te verkrijgen, wy ſien, dat ſeer veele Grickſe en Roomſe *Helden*, langen tijd de hoogſte *Amten* hunner *Republike*, het zy in oorloge, het zy in vreede, loffelik bediend hebbende, des niet te min haaren ruſt eindelik geſogt ende gevonden hebben, met te *boeren*, ende haar eigen landeken te bebouwen. * Daar in teegendeel de geenen, die ſig aan de *begeerlikheeden* deeſes weereld, naamentlik *des vlees*, *der oogen*, ende der *grootsheid* des leevens oovergeeven, om door *Welluſten*, *Geldgierigheid* ende *Heersſugt*, ſig te verſaadigen, groot gewoel te maaken,

* *Sie Cornel. Nepos*, *ende Plutarchus van de Doorlugtige Mannen.*

ken, ende oover anderen haars gelijken te konnen *heerſſen*, nooit verſaadigd werdende, ofte een einde van haare begeerlikheeden ſiende; geduurig ſoo haaſt ſy het eene verkreegen hebben, naar het andere tragten, ende ook geduurig in het uitwerken van haar voorneemen, haare teegenſtreevers vinden. Sulks ſy in geduurige oorloogen, ſtrijden, buyen ende ſtormen geleefd hebbende, ellendiglik haar leeven eindigen, ſonder ooit eene geruſte vreedſaame ſeekere haaven te beſeilen, ende in der ſtilte aldaar ſoo wel haar eigen voorgaande gevaarelik gewoel, als dat van andere Menſchen, met bedaarde ſinnen te ooverdenken, om ſig alſoo ten uitgange uit dit rampſaalige leeven, ende ten gelukſaaligen toekoomenden te bereiden.

Ende gelijk men dit aldus ſiet in *enkelde* Menſchen, ſoo ſiet men ook in geheele *Familien*, dat die geſlagten langer in ſtande ende aanſiene blijven, welke meer haar eigen ruſt ende ſtilte, als eene geduurige vermeerderinge van geld, magt, ende ſtaat ſouken. Ende inſonderheid ſiet men het ſelven in *geheele Steeden* ofte *Republiken*. Naamentlik, dat die met het haren te vreeden zijn, ende geene meerdere grootsheid ofte magt oover andere *Landen*, *Steeden* ende *Volkeren* te oeffenen begeeren, maar onderwijlen haare Stad ofte Steeden wel verſterken, om ſig met eene *welgewaapende* Borgerie, daar in wel geſlooten te houden, ſonder ſig te bemoejen met andere *Staaten*, *Koningen* ofte *Vorſten*, verbonden te maaken, om die geenen, welken ſy allermeeſt vreeſen, *eeven magtig* te houden, ofte die teegen malkanderen op te hitſen, veel langer in weeſen blijven. Derhalven wy beſluiten, dat opgemelde *Landen* ende *Steeden*, welke alles ſins de *Vreede* ſouken, ende ook geene anderen dan die ſelven, ſeer langen tijd in ruſte ende vreede, ſonder *Schattingen*, leeven ende bloejen konnen. Daar in teegendeel *Koningen* ende *Vorſten*, die geduurig haaren lof ende vermaak ſouken in meer te begeeren, ook in geduurige onruſten leeven, ende malkanderen niet min als haare Onderdaanen, door oorloogen ellendig maken. Gelijk dat blijken kan aan de *Italiaanſe* ende *Switſerſe Republiken*, die geduurig in haar *Hol* blijven, ſonder ſig met andere Republiken ofte Koningrijken te bemoejen, ende derhalven in ſeer groote ruſte leeven; daar in teegendeel de *Koningen* van *Vrankrijk* ende *Hiſpanien*, als ook de *Turkſe* ende *Duitſe Keiſers*, mitsgaders andere *Koningen* ende

Vorſten

Vorſten in geduurige onruſten leeven, ende nu de eene, dan de andere in geduurige oorlooge ende vreeſe is, van door eenen ſijnen magtigen *Naabuure*, uit ſijne Landen verdreeven, ende van ſijnen *Staate* ontſet te werden. Ende op hoe gladden yſe de *hoogſte Dienaars* van *Staat* in *Republiken*, daar een *Vorſt* groot geſag heeft, ofte inſonderheid onder *Koningen* ſtaan, is onnoodig aan te wijſen; alſoo daar van geheele *Bouken* geſchreeven zijn, ende de geheugeniſſe van dien inſonderheid oover de *twee aller-beſten* die wy ooit gehad hebben, in deeſe Landen ſoo ſmertelik ende vers is, dat ondienſtig ſoude weeſen, daar van hier omſtandige verhaalen te maaken. Waarom wy onſe Reedenkaavelinge ook aldus beſluiten: *

Een ander *zy te* Hoof *ten glibbrig top geſteegen,*
My haagd in ſtilt en ruſt te leeven aller weegen,
In't weeten wat ik ben, eer't leeven my verlaat.
Die ſig nooit, maar een aar kend, ſterfd in drouver ſtaat.

Sulks de eigendlijke ſin deeſer FABULE is, aan te wijſen, dat Menſchen, die naar een ſtil verſeekerd geruſt leeven tragten, met haar vergenougen te ſouken in haar eigen ſelfs, ſonder de goederen, ofte ſtaat van anderen te begeeren, ende daar door haare ruſt te ſtooren, de allerwijſte ende gelukkigſte Menſchen zijn, om dat ſy veel meer als die andere Menſchen, haar goed oogwit bekoomen, ende ſig daar in vervrooliken, tot dat ſy eindelik dit ellendig onvolmaakt, teegen een eewig-duurend gelukſaalig leeven verwiſſelen.

* *Stet quicunque volet*, Potens
Aulæ *culmine Lubrico:*
Me dulcis ſaturet quies.
Obſcuro poſitus loco
Leni per fruar otio.
Nullis nota Quiritibus
Ætas per tacitum fluat.
Sic cum tranſierint mei
Nullo cum ſtrepitu dies,
Plebeius moriar ſenex.
Illi mors gravis incubat,
Qui notus nimis omnibus
Ignotus moritur ſibi.
Seneca in Thyeſte-act. 2.

Bemin

Bemin uw Vriend met ſijn' gebreeken,
Want nieman leefd daar ſonder ſtreeken.

Nihil ab omni parte Beatum.

43. De *Boeren*, met haare *Hoenderen*, *End-Voogels*, *Duiven*, ende *Bijen.*

EEnige *Boeren*, haare *Akkers* ende *Vee* met grooten arbeide naarſtelik bouwende, ende haare *Waateren* beviſſende, bevonden, dat ſy des niet te min naaweliks aan den ſooberen koſt geraaken konden; derhalven ſy in haare Vergaaderingen bedagten ende beſlooten, voortaan haare *Landen* ende *Waateren* alſoo wel als voor heen te

bebouwen ofte te beviſſen, ende des niet te min *Hoenderen*, *End-Voogels*, *Duiven* ende *Bijen*, aan te lokken, als ook die met aller *ruſt* ende Vryheid, in haare Landen ende Waateren te laaten leeven, ende haar daar en boovan goede neſten ende korven te verſchaffen, op dat ſy *Boeren* van tijden ten tijden daar uit de oovertollige *Eyers* ende *Jongen*, als ook *Was* ende *Honig* ſouden mogen haalen, ende ſig daar meede voeden, waar vooren ſy niet gearbeid hadden ofte arbeiden ſouden, het welk haar ſoo wel gelukte, dat ſy ſeederd dien tijd weegens de groote meenigten van *Hoenderen*, *End-Voogelen*, *Duiven*, ende *Bijen*, die ſig aldaar ter needer ſetteden, ſeer weelig leefden Maar deeſe *Boeren* geſtorven zijnde, ende weelige *Kinderen*, die nooit arremoede geproefd hadden, naalaatende, ſoo naamen die geen' agt op de Voordeelen, die deeſe *Voogelen* ende *Bijen* haar aanbragten, ende gevoelden daar en teegen, dat de *Hoenderen* geene Eyeren leiden ſonder te *kaakelen*, dat de *End-Voogels* ende *Duiven* haaren ruſt ſtoorden, met in den Morgenſtonde te *quaaken* ende te *korren*, ende dat de *Bijen* haar ſomtijds met haaren angel ſtaaken: Sulks deeſe weelige *Kinderen* in hare Vergaaderinge beſlooten, ſig van die ongemakken te ontſlaan, met ongevoelig ofte allangs haar meer ofte rijkelijker als voor deeſen, van *Eyeren*, *Jongen*, *Honig* ende *Was* te berooven, ofte haare neſten ende korven om verre te werpen, ofte die tot haar eigen gebruik te veranderen. Het welk de *Voogels* ende *Bijen* bewoog te vliegen naar andere Landen, daar ſy in meerdere *vryheid* leeven mogten. Ende deeſe onbedagte *Kinderen* bevonden toen ook, dat ſy door het miſſen der *Eyeren*, *Jongen*, *Honig* ende *Was*, ſterkelijker als te vooren werken moeſten, om aan den ſooberen koſt te geraaken, derhalven ſy de ver-

vloo-

vloogene *Voogelen* ende *Bijen* met groote beloften van beeter onthaal aanlokten, om tot haare oude wooningen te keeren, maar die antwoordeden: „Wy zijn hier wel, „ende meenen hier te blijven, ſoo lange de *Boeren* ons „wel handelen, ende ingevalle wy veranderen moeſten, „ſoo ſoude geen onſer, die het heugd, hoe *ondankbaar-* „*lik* gy ons gehandeld hebt, ooit konnen goedvinden, tot „u te koomen. Waarom die *Kinderen* ſeer bitterlik haare dubbelde arremoede betreurden.

Uitlegging *der* Woorden.

BOEREN, *zijn* Regenten *van ſeer behouftige Landen ende Steeden.*

HOENDERS *zijn Rentiers.*

END-VOOGELS, *zijn Buitenlandſe Viſſers ende Scheeps-Vaarders.*

DUIVEN *ende* BYEN, *zijn Negotianten, ende verre uitvliegende Handelaars in Manufacturen.*

DAt de Menſchen in groote ongemakken zijnde, door die quellingen haar verſtand ſcherpen, alle liſten bedenken, ende haare arbeidſaam- ofte bequaam-heeden ten uiterſten opwekken, ende in het werk ſtellen, om ſig daar uit te redden, weet een yder, als ook niet onbekend is, dat Menſchen, die in geduurige weelde ende voorſpoede opgebragt zijn, daar door niet alleen *Dom, Agteloos*, ende *laatdunkende* van geeſt, maar ook *leui* ende *traag* van lighaam, als meede *welluſtig* ende *quiſtig* werdende, daar door eindelik weeder in ſeer groote ongemakken ende dubbelde arremoede plagten te vervallen.

Ende werd het ſelfden beveſtigd door de daagelikſe ervaarendheid, waar in wy ſien, dat veele byſondere Menſchen in groote ongemakken ofte arremoede zijnde, met veel meer naarſtigheid ende ſpaarſaamheid als eenige *ſlaaven*, pleegen te wroeten, om die behouftigheid ende arremoede te booven te koomen; ende dat ſy eindelik door die middelen veele goederen vergaaderd hebbende, ſoo *domme*, *laatdunkende*, *welluſtige*, *quiſtagtige* ende *leuje Kinderen* naalaaten, dat die weederom tot dien ongemakkelijken eerſten ſtande haarer Voor-*Ouderen*, ende tot grootere arremoede koomen te vervallen. Gelijk het ſelfden meede beveſtigd werd, met de geſteltenisſen der *Landen* ende *Steeden*, die uit der aard *onvrugtbaar* zijn, ofte wiens Ingeſeetenen door de *Regenten* met groote Vryheeden begaafd, ende met geene ofte ſeer weinige laſten, dan alleen uit der aard met ongelden ſeer belaaden zijn. Namentlik, dat aldaar gemeenelik ſoo veele *Vreemdelingen* door die groote *Vryheeden* werden aangelokt te komen woonen, dat de gemeene Ingeſeetenen aldaar door groote *naarſtigheid*, *ſchranderheid* ende *ſpaarſaamheid*, tegen die ongemakken deeſer On-vrugtbaare, ofte door de Natuure met ſeer veele koſten te houdene Landen, ſoodaanig aandringen, dat ſy gemeenelik veel beeter, als veele *vrugtbaare* Landen ende Steeden, ende der ſelver Ingeſeetenen vaaren, als dat te ſien is aan *Venetien*, *Genua*, *Holland*, *&c.* Ende daar en teegen blijkt, dat Landen ende Steeden, die uit der aard *vrugtbaar* zijn, ende wiens Ingeſeetenen door geene ofte weinige laſten belaaden werden, ſig ſeer weinig bekommeren met vlijtig te arbeiden, ofte met *Vreemdelingen* in haaren Landen ende Steeden aan te lokken; Derhalven de Landen aldaar weinig bebouwd werdende, de Ingeſeetenen in het gemeen door geen naa-yver ofte andere noodſaakelikheid opgewekt zijnde, *dommer*, *agteloſer*, *quiſtagtiger* ende *trager* werden, ende daar door tot eenen ſoberder ſtand als de andere komen ende blijven. Als wel eer te ſien is geweeſt aan *Pruiſſen*, *Deenemarken* ende *Engeland*, *&c.* welke voor deſen naar Wetten ende niet naar de ſpooreloſe luſten eenes Heeren ofte Vorſten moetende geregeerd werden, de gelukkigſte Landen van geheel *Europa* waaren. Ende de Ingeſeetenen aldaar met ſeer weinig te arbeiden, in aller ſorgeloosheid, weelderig ende quiſtig plagten te leeven. Ende hoewel onſe voormelde *Reedenkaaveling* ſchijnd te ſlaan op een groot deel

deel deeſer FABULE, ſoo moet nogtans als het voornaamſten, hier werden bygevougd, dat het leeven aller Menſchen beſtaat in ietwes te *doen* ofte te *lyden*, ende dat in alle het gunt wy doen ofte lijden, ten deele door onſe gebrekkelikheid, ten deele door de onvolmaaktheid der ſaaken, die ons voorkoomen, altijds ietwes ontbreekt; Sulks wy in deeſe onvolmaakte weereld leeven willende, onſe gedagten niet moeten beeſig houden met ietwes op te ſouken, dat in ſig ſelfs volmaakt is, maar wel met te vervolgen ende te betragten, het gunt, waar in voor ons meer goeds als quaads te vinden is, ofte, wel te vermijden ende van ons te weeren het gunt waar in voor ons meer quaads als goeds geleegen is. Ende oopenbaaren ſig des weegen *twee* groote *gebreeken* onder den Menſchen, het *eerſten*, dat ſy veeltijds uit eenen afkeere van het quaade, dat aan goede ſaaken vaſt is, gants niet verkieſen, ende ſoo doende, ſeer goede geleegendheeden, waar in ſy wat goeds ſouden hebben konnen verkrijgen, laaten voorby gaan, het *tweeden*, dat ſy veeltijds verkieſen het gunt, waar in voor haar meer quaads als goeds, geleegen is; of wel dat ſy vermijden, ende van ſig afweeren, het gunt, waar in voor haar meer goeds als quaads te vinden ſoude weeſen. Ende inſonderheid bevinden wy, dat Menſchen in arremoede ende teegenſpoede weeſende, veeltijds het *noodſaakelykſten* wel betragten, ende om dat te bekoomen, gaarne andere mindere ongemakken op ſig laaden, ende dat daar en tegen Menſchen, die in weelde ende voorſpoed leeven, veeltijds ſoo ſeer geneegen zijn, *kleine* tegenwoordige *ongemakken* van ſig te weeren, dat ſy daar door andere ſeer ſwaare ongemakken op haare halſen haalen, die ſy niet voorſien hadden.

Gelijk wy ſien, dat veele Menſchen tot bequaame Jaaren gekoomen zijnde, de ongemakken des *Houweliks* ſoo ſwaar weegen, dat ſy geene tijdelijke keure gedaan hebbende, ſig des naamaals te vergeefs beklaagen.

Ende ſien wy in desgelijks, dat *Regenten* van *Landen* ende *Steeden*, die weinige Inwooneren hebben, ende dien volgende in arremoede zijn, veeltijds wel konnen goedvinden, die *Vreemdelingen* aldaar ter woone aan te lokken, ende met eenen gaarne te verdraagen, die ongemakken, welke *veele Vreemdelingen* in *groote Steeden* veroor-

ſaaken; ende dat daar en teegen Regenten, die de ongemakken der weinig bevolkte Landen ende Steeden niet hebben geproefd, ſig weinig laaten geleegen weeſen, om *Vreemdelingen* ter woone aan te lokken, ofte die ſy albereids hebben, ſorgvuldiglik te behouden. Sulks ſy veeltijds alle haare *Inwooners*, ende alle het gunt, waar door die beſtaan moeten, als ook inſonderheid de *Vreemdelingen* ſig aldaar ter woone needer ſetten willende, ofte geſet hebbende, allangs ſoo ſeer beſwaaren, dat ſy genoodſaakt werden, uit ſoo eenen Lande te blijven, ofte te vertrekken. Ende eindelik ſien wy, dat die verloopene Ingeſeetenen daar naa door de *Regenten*, als ſy haare misſlag ſien, aangelokt werdende, niet weeder bekoomen konnen werden.

Ende is derhalven de eigendlijke ſin deeſer FABULE, dat nog *byſondere Menſchen* in haren ommegange nog *Regenten* in hare regeeringe, een *groot goed* om een *klein quaad*, dat daar aan vaſt is, behoorden te laaten; ende dat ſy uit meer quaden, die haar ſtaan oover te koomen, gewilliglik het minſten behoorden te kieſen.

Als

Als Aapen hooger klimmen willen,
Dan ſiet men eerſt haar kaale billen.

Magiſtratus virum arguit.

44. De *Kraai* ende *andere Voogelen.*

EEne *Kraai* ooverdenkende, dat een *Raaf* haar ſeer wel geleek, ende dat hy nogtans by de Menſchen was ge-eerd, ofte als eene *heilige Waarſeggende* Voogel gehouden; ende dat ſy daar en teegen ſeer weinig geagt wierd, beelde ſig in, dat het alleen om des *Raaven kraſ-*

ſen

ſen was, ende, dat indien ſy des *Raaven* ſtemme konde naarbootſen, ſy eeven hoog geagt ſoude werden. Waarom ſy eenige *Wandelaars* ſiende voorby gaan, derwaarts op eenen hoogen Boome vloog, ende ſeer luid *kraſſende*, deſelven in den beginne ſeer verbaasde, als niet weetende, wat dit ongemeen vervaarelik kraſſen ſoude beduiden: maar die Menſchen daar naa, nawer op de *Stemme* ende den *Voogele* lettende, ſo ſeide de *wijſte* der *Wandelaren*, het is niet dan het ydel geklap eener *Kraaje*, dat wy alleſins behoren te veragten. Sulks de *Kraai* bemerkende, dat ſy door hare ſtemme, de naam van *Kraaiſter*, ende niet van *Heilig* by den *Menſchen* ſoude verkrijgen; voornam die van de *allerſchoonſte* ende *rijkſte* te zijn, by den *Voogelen* te bekomen. Ten welken einde ſy haare arme, ſwart-graawe Veederen, met aller anderen Voogelen rijkſte ende ſchoonſte Veederen, die ſy hier ende daar opraapte ofte ontleende, bedekt, ende op haaren lijve geplakt hebbende, meende dat ſy nu de *Voogelen* veel ligter als voormaals de *Menſchen*, ſoude bedriegen, ende veragte ſy daarom de andere *Kraajen*, niet willende dan by *Paawen*, *Papegaajen*, ende andere ſchoone Voogelen verkeeren, ende om des te meer geagt te werden, aldaar het meeſten pronken. Maar de eenvoudige *Swaluwe*, die voor deeſen de *Kraai* ſeer wel, als ook haare *Ouders*, gekend had, by gevalle daar voor by vliegende, ende eenige haare eigene Veederen in der Kraaje erkennende, wierd indagtig, dat ſy voormaals geroemd had, ſchooner als eene *Swaluwe* te zijn, om dat die niet dan des *Soomers*, ſy daar en tegen des *Soomers* ende des *Winters*, in den ſelven Lande met haare Veederen pronkte ofte bloeide, ende nam de Swaluw derhalven alle haare Veederen, daar de *Kraai* meede pronkte, naar ſig, waar door de andere Voogelen al te

vooren

vooren misnougd zijnde geworden oover der Kraaje trotsheid, niet alleen het ſelven deeden, maar haar dus kaal geplukt hebbende, ook uit haar geſelſchap dreeven. Sulks die arme *Kraai* ſig weeder naar die van haar eigen geſlagt begaf, welken indagtig werdende, dat ſy van die *Kraaje*, wanneer ſy koſtelik uitgedoſt was, veragt waren geweeſt, haar nu desgelijks veragteden, ende uit haar geſelſchap dreven, dervougen die *Kraai* in eenſaamheid, arremoede, ende drouf heid, als ſig van haar *meerder*, ende van haar *gelijk*, ende van haar *minder*, veragt ende beſpot ſiende, ellendiglik quam te ſterven.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben, verſtaan met* KRAAJEN, *looſe, klapagtige, hoovaardige ende laatdunkende Menſchen.*
Met geleende VEEDEREN, *geveinſtheid ofte goederen, die ons niet eigen zijn.*
Met SWALUWEN, *eenvoudige ſorgvuldige Menſchen.*
Met PAUWEN *ende* PAPEGAAJEN, *Pronkers ende Hoovetingen.*

HOewel alle Menſchen daar in oover een koomen, dat ſy gaarne van anderen uiterlik geagt ende ge-eerd zijn, ſoo werden nogtans, om ſulks te verkrijgen, ſeer verſcheidene, ja, naar dat de aard ofte de oordeelen der Menſchen verſcheelen ofte teegen een ſtrijden, ook teegen eenſtrijdige middelen gebruikt. Want *Deugdſaame* Menſchen niet willende booven haare innerlijke waarde uitterlik geſchat ende ge-eerd werden, leeven oopenhertig ende onbeveinſd, als verſeekerd weeſende, dat de Eer de ſchaduw der Deugd is, ende die altijds te volgen plagt, ende dat ſy daar en booven, by ontſtenteniſſe van dien, ten ſpijte der quade Regteren, ende onkondige oordeelaaren, ſig altijds met haar goed

gewiſſen konnen verheugen. De *ondeugende* daar en teegen, willende booven haare verdienſten uiterlik geagt ende ge-eerd zijn, gebruiken ten dien einde de middelen, die haar de naaſte zijn: naamentlik de *Magtigſten* deeſes weerelds, als *Koningen*, *Vorſten*, *&c.* doen ſig door haar oover-groot ende opentlik *geweld* ontſien ende eeren, maar de Deugdeloſe onvermogene gebruiken ten ſelven einde *Bedrog* ofte *Beveinstheid.* Ende overmits deeſe onſe FABUL niet dan van hoovaardigen *Beveinsden* ofte *Bedriegeren* ſpreekt, ſoo merken wy aan, dat de *onvermoogenſten* van dien, als ſelfs ſeer laag, ende van allen goederen ontbloot zijnde, gemeenelik alle Heersſugt, Rijkdommen, koſtelijke Wooningen, pragtige Kleederen, lekkere Spijſe, ende alle het gunt ydel ofte haaſt vergankelik is, *ſchijnen* te veragten: ende dat ſy daar en tegen met haare voorbedagte ſleepende woorden, ende gemaakte gebaaren, ons ſeer ernſtig *ſchijnen* aan te raaden alle *Neederigheid* ende *Seedigheid*, neevens een *goed gewiſſe* te bewaaren, met *Goodes Gloorie* te vermeerderen, ſijne *Kerke* wel te ſtigten, ende in het byſonder aller Menſchen *eewigduurend Heil* ende *Saaligheid* wel te beſorgen; daar ſy ſelfs onderwijlen door alle het voormelden kallen, niet anders voor hebben, dan voor *heilige* Menſchen geagt te werden, ende onder dien Mantel over de Siele ende Gedagten van andere Menſchen te heerſſen, ende middeler-wijle ſtillekens in alle welluſten ende overdaad te leven. Ende oovermits ſy de ſchijn-heilige beveinſde werken *oopenbaarlik* voor den Menſchen, ende haare eigene welluſtige niet dan *heimelik* doen, ſoo werden die *heilige Beveinſden* nooit dan van de *allerwijſte* Menſchen ondekt ende verlaaten: Ende oovermits die in ſeer *kleinen* getaale, ende de onkondige mis-leiden daar en teegen in ſeer *grooten* getaale zijn; ſoo mogen ſy die *gebreeken* deeſer *heilige Beveinsden*, niet dan ſeer ſpaarelik, ende by haare goede bekenden, oopenbaaren.

Ende ten *tweeden* merken wy aan, dat onder die hoovaardige ende onvermoogene Menſchen, eenige ſoo veele *Goederen* ende *Rykdommen* beſitten, dat die haar doen gelooven, dat ſy verre beneeden haare waardie van andere Menſchen geagt ende ge-eerd werden: ſulks ſy, om die meerdere agting ende Eere te bekoomen, eenen geheel anderen, als den *ſchyn-Heiligen* weg in ſlaan. Naamentlik, niet dan van groote dingen te ſpreeken, pragtig in klee-

kleedinge ende huiſinge, koſtelik in ſpijſe, drank ende geſin te weeſen, ende eindelik ſelfs met geleende penningen ſoo lange te brageeren, tot dat by het een ofte het ander voorval, ieman ſijne penningen weeder-eiſt, ende alle de andere Schuld-eiſers gaande werden om het ſelven te doen, ſulks alsdan die *pronkers*, tot arremoede ende ſchande vervallende, ſig van alle Menſchen verlaaten vinden.

Van den *Schijn-heiligen* vinden wy dageliks ende oover alle voorbeelden, onder alle Godsdienſten ofte *Secten*, het zy der *Heidenen*, *Jooden*, *Chriſtenen*, ofte *Mahometanen*. Ende inſonderheid by den *Prieſteren*, *Moniken* ende *Leeraaren* der ſelven, wanneer die wel beſpraakt zijn, namentlik, dat meeſt alle de ſelven die *Heilig* te zijn vermaard werden, waarelik ende in der daad ſeer ondeugende beveinſde Menſchen zijn, die wel door eenige weinige *wijſe* Menſchen ondekt werden, maar des niet jeegenſtaande, by alle *Dwaſen*, die naaweliks de naam van Menſchen te zijn, konnen draagen, ende nogtans verre het meeſten getal uit maaken, in voller agtinge blijven.

Van de *Grootſe Pronkers*, ſien wy daageliks de voorbeelden, als eenige *Half geleerden* de naam van *ſeer Geleerd* ende *Wijs* te zijn begeerende, ten dien einde ſeer groote *Bouken* maken, met uit ſeer veele anderen, de woorden van dien ter neder te ſtellen; ſonder den regten ſin van dien ſoo wel begreepen te hebben, dat ſy niet min als of ſy ſelfs de *Autheuren* van dien waaren, ſig waarelik die ſin ende die Saak eigen gemaakt hebben; Sulks ſy, daar oover naarder ondervraagd werdende, alles ſins hare onweetenheid ende ſchande oopenbaaren moeten.

Gelijk meede onder de ſelve hoovaardige Pronkerts geplaatſt moeten werden, alle *Borgers* die *Ryker* als ſy waarelik zijn, gehouden willen werden, ende booven haar vermoogen eenen *Staat* voeren, Koopmanſchappen drijven, Gelden op Intereſſen neemen, ende des niet te min tot haar vermaak, altijds behoufti-ge, ende koſtelijke *Hof-Steeden* koopen: Sulks een ider, het geleende weder eiſſende, ſy ſeekerlik tot arremoede ende ſchande vervallen moeten.

De eigendlijke ſin deeſer FABULE is dien volgende, dat wy

met onſen *eigen Stande* te vreeden behoorden te weeſen, ende dat de *geveinſtheid* van eenen hooger en ſtande, den *Beveinſden* ſpot ende veele ongemakken veroorſaakt, immers altijds door verſtandige Menſchen ondekt werd. Ten *tweeden*, dat de *Schyn-heiligheid*, niet dan van de aldervuilſte ende *ondeugenſte* Menſchen ge- ende misbruikt, als ook alleen van de *allerwyſſte* Menſchen altijds ondekt werd. Ten *derden*, dat alle, die ſig niet op haaren *eigen gronde*, maar ſteunende op het gunt ſy van anderen geleend hebben, verheffen, ſeekerlik een ſeer drouvig einde plagten te hebben.

Die blijft, die beklijft.

Suſtine & abſtine.

45. De *Eezel* ende de *Hoovenier*.

DE *Eezel* ſig *verhuurd* hebbende, voor ſeekeren tijde eenen *Gardeniere* te dienen, ende derhalven hem moetende behulpſaam zijn, bevond, dat hy des ugtens vroug naar den *Gaarden* gaan, ende des avonds laat met Moes-kruiden geladen, daageliks weederkeerende, ſwaaren arbeid voor eenen andere doen moeſt, ende onderwijlen naaweliks tijd had, ſijnen buik, met kruiden, al-

daar waſſende, te verſaden; alſo hy nietwes van den *Hovenier* bedongen had, ende genoot, dan de ſoobere koſt, ende dat die Hovenier hem middeler wijle getrouwelik voor den *Wolven* ſoude beſchermen; derhalven wierd de *Eezel* daar oover misnougd, ende bad *Iupiter*, dat hy aan eenen eigen *Heere verkoft* mogte werden, hoopende dat ſoo een *Heer* dan gedenken ſoude, dat de *Eezel* hem *eigen* was, ende dat hy by gevolge beter als een *Huurling*, voor *hem* ſorge dragen ſoude, om hem niet te ooverladen, ende tijdelik ſijn voedſel te verſchaffen: Maar ſulks hem door *Iupiter* toegeſtaan weſende, ende hy *verkoft* werdende aan eenen *Tiggel-bakkere*, ſo deed die hem als een *vervloukte*, die ſig vrywillig ten *Slaave* had laaten verkopen, aldaar Leem ofte Tegelen dragen, op eenen dorren gronde, daar gras nogte loover groeide, om dat onderwijlen te konnen eeten; ende bevond hy, dat des niet te min die *Tiggel-bakker* ſijne eigene neeringe, ende de profijten van dien ſoo ſeer behertigde, ende den geringen ſlaafagtigen *Eezel* ſoo ſeer verwaarloosde, dat hy naaweliks ſijnen buik met diſtelen, welken, ende geen gras uit dien dorren gronde groeiden, ende met ſtrooi vullen konde; Sulks hy weeder den ſelven *God* om eenen anderen *Heer* bad, ende ſijn gebed verhoord zijnde, *verkoft* wierd aan eenen *Leertouwere*, alwaar hy daageliks ſag, dat ſijn Heer *aanſienelijker Beeſten* als de *Eezel* was, deed dooden ende villen, alleen om haar quijt te weeſen, ofte om der ſelven *huid* te bekomen. Sulks hy met ſugten deeſe woorden uitede: Ag my ongelukkige, die my naar mijnes eerſten *Meeſters* geleegendheid niet hebbe willen vougen! Ag my ellendige! die ooit een eigen *Heer* begeerd hebbe! Ag my dubbeld oover ellendige, die eindelik een *Heer* hebbe gekreegen, die om ſijn eigen profijt, dageliks on-

onnooſele Dieren dood, ende die ook gewiſſelik, na ik my in ſijnen dienſte afgearbeid ſal hebben, my dooden ende mijnen Huid touwen ſal.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier verſtaan met den* Eesele, *eene onkondigè arbeidſaame* Gemeente *eener onvolmaakte Republike.*

Met de eerſte Heer *ofte Meeſter, een gehuurd ofte beloond Hoofd der Republike, dat nog de naam van* Heer *oover de Ingeſeetenen van dien te zijn, niet draagt; ende efter oover deſelve ſoo veel vermag, dat ſy hem door haaren arbeid ooverdaadig voeden moeten.*

De tweede Heer *is een, die ſig waarelik Heer oover die Republike gemaakt heeft; ende derhalven in aller* reedelikheid *ende naar voorgaande Wetten ende oude Gewoonten gebiedende, geboorſaamd werd; terwijlen hy ſig gants niet bekommerd met te ſorgen, waar van die arbeidſaame* Gemeente *leeven ſal, maar eevenwel haar gebiedender wijſe, tot alle hèt gunt hem luſt, niet* ſlaaf-agtig *kan doen dienen.*

Met de derde Heer *hebben de* Ouden *verſtaan een* Gebooren Heer, *die in alle Welluſten opgevoed is, ende nietwes bedenkt, dan hoe hy de aanſienelikſte Ingeſeetenen dooden, ofte verdrijven, ende van haare Goe-*

deren

deren door confiſcatien *ofte* boeten *berooven, als ook de gemeene Ingeſeetenen doen arbeiden ende kaal plukken ſal; Sulks ſy, om haar arm leven te behouden, alles moeten doen ende lijden, wat dien* Tyranne *luſt te ge- ofte ver- bieden.*

Waar op de volgende Reeden kan werden gepaſt.

ALle Menſchen weegen hunne teegenwoordige ongemakken ſoo ſwaar, dat ſy wenſchen ende met ſeer grooten ernſt alles ſins tragten daar in verligt ofte in 't geheel daar van verloſt te werden: Dog met een groot onderſcheid tuſſchen *Wijſen* ende *Dwaſen* Menſchen. Want *Wijſen*, weeten dat men van quaad wel tot arger vervallen kan, ende ſouken, niet ſoo ſeer veranderinge van Regenten ende ongemakken, als beeteringe omtrend de *ordre* der *Regeeringe*, ofte de geheele wegneeminge van het ongemak in der eewigheid. Ende indien ſy, naa rijp overleg, geene beeteringe konnen beoogen, oordeelen ſy raadſaamer te zijn, een quaad daar men aan gewoon is, geduldig te draagen, als een nieuw eeven groot, ofte grooter, op ſijnen halſe te haalen. De *Dwaaſen* daar en teegen in ongemakken zijnde, pleegen geenen raad met *Wijſen*, maar op de allerminſte ſchijn van door veranderinge eenige beeteringe te ſullen erlangen, ſoo verkieſen ſy dol-driftig de eerſte voor der hand koomende veranderinge, het zy van Menſchen, Regenten ofte Saaken: al is het dat uit die *ſchoon-ſchijnende* veranderinge haar ſeekerlik veel grooter quaad, als ſy geleeden hebben, overkoomen ſal. Waar van ons deeſe FABUL de klaare waarheid vertoond. Naamentlik, wanneer de *arbeidſaame* ende *Staats-onkondige* Ingeſeetenen eener qualik beſtelde Vrye Republik aldaar een *Huurling* ofte gehuurd *Hooſd* hebben, ende bevinden, dat hy in plaatſe van de gemeene *Ingeſeetenen*, volgens ſijne pligt ende diere Eeden, ter uitvoeringe van hare Saken, Handveſten, Gewoonten, ende Wetten ofte Reſolutien, behulpſaam te zijn, ende indien het doenelik is, haar van haare laſten te verligten;

ligten; haar in teegendeel alles ſins ſoo omtrend ſaaken der Regeeringe, als andere gemeene, belet ende beſwaard, ſoo denken die onkondige *Ingeſeetenen* niet, wy konnen hem niet looſen ſonder een grooter quaad te veroorſaken, ende moeten geduld hebben, tot dat de huur ge-eindigd zy; met hoope, dat als dan de wijſere *Regenten* ofte Ingeſeetenen eenige beetere ordre, ten welvaaren des gemeenen Lands uitgevonden ſullen hebben: maar aanſtonds komt in haare gedagten, dat een *Eigenaar* beeter voor ſijn eigen goed, als een *Huurling* voor 't gehuurde ſorgd. Dat de *Ouders* haare eige *Kinderen* beeter ende meer beſorgen als wel haar aanbeſteede *How-Kinderen*. Derhalven ſy als dan dol-driftig roepen ende bidden, dat die *Huurling* of wel een *ander*, haar *eigen Heer* werde. Het welk, indien ſy verkrijgen, ſoo bevinden ſy ook ſeer haaſt, dat een *Eigenaar* meend ſijn eigen goed naar ſijnen luſt te moogen gebruiken, breeken ende maaken. Ende bevinden ſy alsdan eerſt, het groot onderſcheid dat hier is, tuſſen eenen *Vaader* ende eenen *Heere* te hebben. Dat een *Vaader* arbeid ende ſorgd om ſijne *Kinderen* te voeden, ende voor de ſelve Schatten te vergaderen, maar dat een *Heer* door ſijner *Slaven* arbeid ende ſorge ooverdaadig plagt te leeven, ende naa ſijne dood ſijne Schatten niet aan ſijne *Slaven*, waar van ſy gekoomen zijn, maar aan ſijne eigene Erven doed koomen. In het korten geſegt, ſy bevinden, dat die *tweede Heer* als nu meenende, immers voorgeevende, een meerder *Regt* ten laſte der Ingeſeetenen bekomen te hebben, alles ſins ſijne eigene luſten tragt te verſaaden, ende dat hy ten dien einde aller Ingeſeetenen Vry- ende Geregtigheeden vermag te vernietigen, ende ook derſelven Goederen niet alleen alles ſins naar ſijn gelieven te ge- ende te mis-bruiken, ofte te beſteeden, maar dat hy ook vermag, haar tot ſijne *Slaven* te gebruiken. Waarom die onnoofele Ingeſeetenen van die ongemakken der Regeeringe weeder verloſt willende zijn, ende door haare *Staats onkonde* niet weetende, dat die gebreecken natuurelik aan die *Koninglyke* ende *Vorſtelyke Magt* verknogt zijn, meenen dat die onſtaan uit de quaadaardigheid van dien *Heer*; waarom ſy al weder bidden ende roepen om eenen anderen *Heer*, als ſig latende voorſtaan, dat die beeter als de voorgaande, weſen ſal; maar dien *derden Heer* gekregen hebbende, bevinden ſy, dat die Heer, ſig ſpiegelende aan de voorgaande

veranderingen van Heeren, ſig in der Regeeringe beveſtigd, met onder het een ofte het ander dekſel alle Ingeſeetenen, die in *amten, kenniſſe, deugden* ofte *rijkdommen* uitſteeken, ende die vermoed werden naar de voorgaande *Vrye Regeeringe* te haaken, te doen dooden, ofte uit der Regeeringe eerſt, ende daar naa haar uit den *Lande* te verdrijven, ende die alsdan ook eindelik van haare goederen te berooven; om door dat middel alle geheugeniſſe der *Vrye Regeeringe*, by haare Onderdaanen uit te bluſſen, ende daar naa de onnooſele arbeidſaame Ingeſeetenen, naar ſijn gelieven, door ſchattingen ende Belaſtingen ſoo magteloos te maaken, dat ſy in der eeuwigheid niet alleen haare *dierbaare Vryheid* quijt ſullen weeſen, maar daar en booven dat ſy dien Heere ook *ſlaafagtig dienen ſullen* moeten.

Ende is onnodig, deeſe FABULE met drouvige Exempelen te beveſtigen, alſoo wy, de ſmerte van dien gevoeld hebbende, ook groote reeden hebben, om God almagtig yverig te bidden, dat hy ons, dat is allen *Regenten*, geeve die kloukmoedigheid, welke vereiſt werd, om ſig te willen ende te konnen wagten, van als botte *Eezels* te vallen onder het geweld eenes *Leertouwers.*

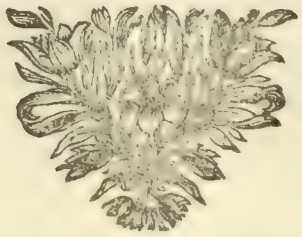

Die

Die maar een oog heeft, bewaard het beſt.

46

Quod ſæpe fieri non poteſt, fiat diu mors eligatur longa.
Senec. Œdip.

46. De *Haan* ende de *Vos*.

HOewel eene *Klok-Hen* hare *Kiekens* ſorgvuldiglik gewaarſchowd had, dat ſy ſig moeſten wagten van der bedriegeryen ende gewelde der *Voſſen*, ſoo gebeurde des niet te min daar naa, dat een der ſelven *Kiekenen* groot geworden, ende een *Haan* zijnde, ten deele door klein-

agtinge van dien moederlijken raade, ten deele door eene inbeeldinge van ſijne groote kraften, omtrend den *Voſſe* derfde koomen; ende van den ſelven gegreepen weeſende, aanſtonds verſcheurd ende gegeeten ſoude zijn geworden, ten waare een ſchrikkelik ende ſchielik *onweeder* den *Vos* ontſteld, ende den *Haan* uit dien bloeddorſtigen monde des ſelven verloſt hadde. Waarom hy met bedaarde ſinnen ooverdenkende, hoe ſeer naaby hy ſijn koſtelik dierbaar *leeven* verlooren had, ende dat hy't niet meer dan *eenemaal* konde verlieſen, ſoo deede ſulks in ſijne herſſenen ſoo eenen grooten indruk, dat hy daar naa ſelver verſchrikt was, als hy by gevalle een *Voſſe-vel* op ſtraate ſag leggen, ende in aller yle daar van weg vloog, ſulks andere *jongere Haanen* hem daar oover beſpotteden, ende hy antwoorde: *Broeders*, had gy, gelijk als ik, onder de kluiven van eenen *Voſſe* geweeſt, gy ſoud niet alleen ſijn *Vel*, maar ook ſijne *voetſtappen*, jaa ſelf de ſchaaduwe van dien vreeſen.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier met een* Klok-Hen *verſtaan*, Vaader *ende* Moeder, *ofte oude Luiden.*

Met Kiekens *ende* jongere Haanen, *Kinderen ende jonge Luiden.*

Met Vossen, *Bedriegers ende Geweldenaars.*

Hoewel

HOewel de Menſchen naa een behoorelik *onderſouk* van Saaken, door eene klaarheid van welbeſcheidene Reedenkaavelingen, ende daar op volgende goede Beſluiten, omtrend het gunt voor *Waar* ofte *Vals*, *Heilſaam* ofte *Schaadelik* te houden zy, ſoo ſeer innerlik oovertuigd ende geruſt behoorden te zijn, dat daar van geene de minſte twijfeling by haar ooverbleeve: Soo bevinden wy des niet te min, dat wy naaweliks van die *klaare* wel *onderſcheidene Reeden* afgeſien hebben, of dat wy ons laaten voorſtaan, daar omtrend niet geheel oovertuigd, ende geruſt geſteld te zijn, dan naa dat onſe eigene *Ondervinding* de deugdſaamheid onſer ofte anderer Menſchen Reedenkaavelingen beveſtigd heeft.

De Menſchelijke ſwakheid, om ons op onſe eigene goede Reedenkaavelinge te derven betrouwen, dan dus groot zijnde, ende daar by koomende, dat wy van eenes anderen Menſchen kloukheid in het oordeelen, ende ongeveinsde Liefde t'onswaarts, niet ſo verſeekerd konnen weſen, als wel onſe eigene gedagten ende Liefde ons ſeekerlik bewuſt zijn: Soo is't geen wonder, indien wy anderer Menſchen Reedenkaavelingen ende raad min als onſe eigene betrouwen, ende die niet altijds naar die innerlijke waardie van dien agten, ende den ſelven involgen, ten zy de *Ondervinding* ons de Waarheid ende Nuttigheid van dien ook geleerd ende beveſtigd heeft.

Ende is dit de Reeden, dat *jonge Luiden* ten deele door haare groote driften ende kraften, als ook door haar gebrek van ondervindinge misleid werdende, de Onderwijſingen ende den raad der *Ouden* veragten, ſig in groote gevaaren ſteeken, ende veelen van dien daar in ſneevelen.* Ende is dit ook de reeden, waarom dat die geenen, welken het geluk hebben gehad, van uit groote gevaaren niet door haare eigene kraften, maar door wonderlijke onverwagte voorvallen gereddet te werden, ende onderwijlen *ouder* geworden te zijn; daar door ſoo om- ende voor-ſigtig werden, dat ſy ſchijnen door eene

* *Quem ſæpe tranſit caſus aliquando invenit. Senec: Here: Fur:*

oovertollige Wijsheid ende *Vreeſe*, ſig niet alleen voor de quade ſaaken ſelfs, maar ook voor de minſte *ſchyn* van dien te wagten, ende van haare eigene ſchaaduwe vervaard te zijn: Sulks ſy gemeenelik beſpot plagten te werden van de *jonge Luiden*, welke in ſoodaanige gevaaren nooit zijn geweeſt, ende die niet bedenken, dat het gunt ons noodig is, ende wy niet meer dan eenmaal verwaareloſende verlieſen konnen, ſoo ſorgvuldiglik moet werden bewaard, dat alle het gunt de minſte ſchijn ſoude konnen hebben, om ons daar van te berooven, vermijd moet werden; ende dat men in ſoo eenen gevalle ook op de allerminſte ſchijn, alle het gunt waar in ons verderf ſoude konnen leggen, altijds moet vermijden, volgens deeſen Regul der Politiken, *dat men het gunt ſchaaden kan ende niet baaten, altijds moet laaten*: om in teegendeel altijds *te doen, het gunt niet ſchaaden, maar wel baaten kan.*

Dit is de Wijsheid der *Ouden*, die al weederom te vergeefs de *Jongen* onderrigten, ende welke niewe *Aankoomelingen* op den Tooneele deeſes Weerelds, men ook door onkonde ende gebrek van ondervindinge, geduuriglik den gevaareliken weg ſiet inſlaan. Ende ſiet men deſe agteloosheid niet alleen in byſondere Menſchen, die hare *eigene Saken* wagen, maar eene nog veel grotere in die geene, welke als *Regenten* de *gemeene Saken* van Landen ofte Steeden hebben te beſorgen, want of ſy ſchoon door hare agteloosheid de *Republike* in het uiterſte gevaar, van de *gemeene Vryheid* te verlieſen, gebragt hebben, ende dat ſy die niet door haare wijsheid, maar alleen door *Goodes* onnaſpeurelijke *Genaade* daar naa magtig zijn te herſtellen, ſoo ſiet men nogtans ſeer dikwils gebeuren, dat de minſte *ſchijn* van *Eigenbaat* die eigenſte *Regenten* al weederom beweegen kan, om dien eigen weg des gemeenen verderfs in te ſlaan, met in plaatſe van den geenen, daar de goede *God* haar van verloſt had, eenen anderen *Dwingeland* allangs weederom oover ſig ende de gemeene Ingeſeetenen te ſtellen. Waar van wy voor by gaande de oude veelvuldige *Griekſe* Republiken, als ook die van *Romen*, alleen die van *Florencen* voorſtellen ſullen, alſoo die *Regenten* naa veelvuldige onverwagte ver-

verloſſingen, uit de handen van de *Tyrannen* der *Republike*, onder anderen eindelik *Pieter de Medicis* verdreeven hebbende, ende hy in den Jaare 1496. die Stad met duiſend, ſoo Ruiters als Knegten meenende te oover-rompelen, ſoodaanig in ſijnen togte door eene ongemeene duiſtere nagt-reegen belet wierd, dat hy te laat voor der Poorte koomende, daar buiten blijven moeſt, ende de Regenten der Republike dus alleen door de *Goddelyke Voorſienigheid*, voor dien *Tyranne* behoed zijnde, daar naa door haare onderlinge twiſten, ſoo weinige ſorge drougen oover het ſtellen der noodige ordren, om des ſelfs *Naaſaaten* uit alle bewind der Republijke te keeren, dat ſy alle in den Jaare 1531. voor *Alexander de Medicis*, als haaren *Hertooge*, die wel eer Vrye Florentijnſe halſen moeſten buigen. Ende gaave God, dat wy in onſen *Vaaderlande* geene diergelijke onderneemingen onſer *Hoofden* der *Republike*, ende naa de onverhoopte Goddelijke verloſſinge van dien, geene diergelijke agteloosheid der *Regenten*, ter behoudinge der gemeene *Vryheid*, beſpeurd, ofte miſſchien nog te verwagten hadden.

Wat ſullen wy dan ſeggen, dat de waare ſin deeſer FABULE zy? Naamentlik, dat een *Haan* ofte *Menſch*, die eenmaal uit den gewelde ſijner Vyanden, ende van der Dood, by geluk verloſt is, ſig niet al te ſorgvuldig voor den ſelven Vyande wagten kan. Ende dat alle *Regenten*, die eenmaal uit het perijkel van de *gemeene Vryheid* te verlieſen, het welk eene *Borgerlijke dood* is, alleen door de Goddelijke goedheid gereddet zijn, ende die des niet te min geene ſorge draagen, om tot diergelijke quaalen niet weeder te vervallen, veel meer als deeſe *Haan* te beſchuldigen zijn, ende gewiſſelik ſy, ofte ten minſten haare kinderen, als veragte ende verdoemde *Slaaven*, haar leeven in hertſeer ende ſchande ſullen moeten eindigen: wanneer ſy met eenen, als het te laat ſal weeſen, bemerken ſullen; dat alle de oneindige Schatten, die ſy ſoo ſuurelik arbeidende voor ſig ſelven ende voor haare kinderen meenen

nen te vergaaderen, haar allangs afgedwongen ſullen werden, ende mitsdien alleen ſtrekken ſullen, om de *boejen* ende *roeden*, waar meede ſy gedwongen ende geplaagd ſullen werden, ende de *Beulen*, die haar pijnigen ſullen, te betaalen.

Men

Men kend een Mans Nederigheid *als hy* Groot *is.*
Men kend een Mans Rÿkdom als hy dood is.

47

Noſce te ipſum.

47. De *Eezel*, die een *Heilig Beeld* draagd, werd ge-eerd.

SEekere *Eezel* wierd door eenige *Opperſte Prieſteren* gebruikt, om een *Heilig Beeld* op ſijnen rugge al-om te draagen, ende om dien Eezel wat aanſienlijker, als hy uit ſig ſelfs was, te maken, plagten ſy hem ten dien ein-

de in die heilige Ommegangen met goude ende ſilvere Laakenen cierlik op te toojen. Als hy nu gewaar wierd, dat, alwaar hy met den *Beelde* aanquam, de Menſchen uit eerbiedige *devotie* voor hem needer boogen, willende het *Beeld*, als ook dien cierlijken blinkkenden *Eezel*, in dier wijſe op het hoogſten vereeren, ſoo meinde hy, dat deeſe eere alleen aan, ende om hem ſelfs, gedaan wierd, ende door deeſe ongewoone plegtigheeden hoovaardig geworden zijnde, ſoo liet hy ſig voorſtaan, dat alle die groote beleefdheeden, hem, om ſijne groote bequaamheeden, fraaje geſtalte, ende ſchoonheid van ooren, wierden aangedaan; oordeelende, dat hy by gevolge ook waarelik die eerer waardig was: Onderwijle gebeurde, dat die *Prieſters* vermerkten, dat de *Eezel* altijds ſijnen ouden tred wilde gaan, ſonder naar hun gelieven, vaardig ter regter ofte ter linker, haaſtiger ofte traager, ſijnen reis te willen ofte te konnen afleggen: derhalven ſy van ſinnen veranderende, dien *Eezel* in haren heiligen Ommegange niet meer gebruiken willende, hem ten dienſte eenes *Eezeldrijvers* oover gaaven, alwaar hy ſijne oude inbeeldinge behoudende, van ſijner groote waardigheid, geen pakken meer wilde draagen, hoe ſeer ſijn Drijver hem daar toe aanporde, tot dat hy hem met rijkelijke ſtokſlaagen dwong, ende daar neevens toeſnaauwde; „Dat ſijne oovergroote bottig-„heid hem hadde belet te begrijpen, dat de voorgaande „eerbieding alleen eigen was aan den *Beelde*, welk de „*Prieſters* hem te draagen hadden gegeeven, ende dat „de eerbiedigheid, die de gemeene Menſchen hem had-„den beweeſen, niet dan een gevolg van dien, ende „hy, ſonder dat, een gemeen *plompe Eezel* was ende „bleef.

,,bleef. Sulks hy ſig weederom by de gemeene *Eezelen* moetende vougen, aldaar van den ſelven, ende van alle andere Dieren, booven welken hy ſig hadde meenen te verheffen, ſeer beſpot wierd, ende desweegen van hertſeere quam te ſterven.

Uitlegging *der* Woorden.

MEt Opperſte PRIESTERS, *verſtaan wy hier alle Menſchen, die oover Goddelijke of Menſchelijke Saaken, de* Opperſte Magt *hebben.*

Met een Heilig BEELD te draagen, *in hooge bedieninge van* Staat *ofte* Kerk *te weeſen.*

Met een EEZEL, *een Menſch van weinig kenniſſe, ende ſeer gering vernuft ofte oordeel.*

Op welken gronde wy de volgende Reedenkaavelinge *bouwen.*

ALle Menſchen beminnen ende beſorgen haar *eigen* ſeer, *'t gemeen* weinig, ende eenes *anderen* Menſche Welvaaren ende Eere gants niet, dan voor ſoo veel ſy meenen, dat het tot haar eigen Welvaaren ſtrekt. Ende ſiet men het ſelven allermeeſt in Menſchen, die ſoo hoog geſteegen, ofte gebooren zijn, dat ſy oover haar verſuim ofte misdaaden in deeſen begaan, ofte die ſy vervolgens nog ſouden konnen ende willen begaan, door geene andere Menſchen, volgens Wetten, ten Regte geſteld ende geſtraft konnen werden.

Gelijk deese *Heilige* ende Wijse seer vermaarde *Priesters*, welke als Goodes *Stadhouders* ofte *Gooden* op der aarden zijnde, ende niemand booven haar hebbende, *Goodes Eere* soo weinig agten, dat sy, om sig selven te ontlasten van een pak dat haar betaam te, sy gemeenelik sig niet schamen, eenen lompen *Eezele*, Goodes beeld te doen draagen, waanende genoug te zijn, om haaren *Godsdienst* in agtinge te houden by den gemeenen Man, die niet als op het uitterlijke gebaar plagt te sien, dien langsaam ende voorsigtig treedenden *Eezel* met silver ende goud te bekleeden. Ende wy in gevolge van dien, ook daageliks sien gebeuren, dat niet alleen in *Koningrijken*, maar ook in *quaalik gestelde* Republiken, de Hoogste Bedieningen van *Staat* ende *Kerken*, veeltijds werden toevertrouwd, aan daar toe seer onbequaame Menschen. Ende dat die des niet te min, ten deele door het vermoogen van dat Amt, ten deele door den glants van hare huishoudinge ende grooten *Staat*, die sy voeren, van alle gemeene Onderdaanen met de hoogste eerbiedigheid bejeegend werdende, sy door hare al te groote eigen-selfs liefde, die gemeenelik uit grooter onkunde ende kleinen oordeele spruit, in seer korten tijden tot die hoovaardye ende laatdunkendheid vervallen, dat sy sig laten voorstaan, die Amten ende aller Ingesetenen Eerbiedigheid, ten vollen waardig te zijn. Ende derhalven sig ook innerlik verre booven haars *gelijken* verheffen, niet alleen soo lange sy in die hooge bedieningen zijn, ende des weegen van eenen idere der Ingesetenen ge-eerd ofte gevleid werden, maar ook selfs alsdan, wanneer sy door gebreke van kennisse ende oordeele, hoe men sig moet draagen, om in die Bedieningen te konnen blijven, van die seer aansienelijke ende profitabile Amten ontbloot zijn geworden : als wijtende haare verneederinge nooit aan haare onbequaamheeden, maar altijds aan eenige haare ongelukken ofte boosheeden van andere Menschen, die ten onregte haar by den *Souverain* swart gemaakt ende gelastert hebben, om haar uit die Ampten gestooten hebbende, selfs in die haare Bedieningen te konnen treeden.

Sulks deese onbequaame ende kleine Verstanden, haaren ouden voorgaanden trand in alle haar doen behouden willende, ende

de nu met andere oogen inſonderheid van haars *gelijken*, die nijdig oover hare verheffinge zijn geweeſt, of ook van *wijſere* Menſchen, die haar uit enkel ontſag ge-eerd hebben, beſchouwd werdende; ſig nog verre beneeden haare opregte waardye geſchat moeten ſien, ende hooren by alle voorvallen, dat ſy niet alleen *Eezelen*, maar lompe, *plompe*, onweetende *Eezelen*, onbeſchofte Babokken, ende Narskappen zijn. Welke veragting den ſoodaanigen gemeenelik ſoo ondraagelik is, dat ſy uit hertſeere in teeringe vervallen, ende daar van koomen te ſterven. Daar in teegendeele de geene, welke in hooge Bedieningen weeſende, beſcheidendlik van der waardie hunner Hooge Bedieninge, ende ook oover hun eigen ſelven van die Amten ontbloot zijnde, geoordeeld hebben, altijds de ſelven blijven. Gelijk men ten deeſen einde van den wijſen *Thomas Morus* verhaald', dat hy ten tijden van *Hendrik* de *Agtſte*, *Canzelier* van *Engeland* zijnde, ſig in alles met Koetſen, Paarden ende Dienaaren, naar die Bedieninge droeg, ſulks hy ter Kerke in een byſonder Geſtoelte, ende ſijn *Wijf* in een ander ſittende, gewoon was door eenen ſijner Dienaaren haar aan te ſeggen, dat de Heer *Canzelier* gegaan was, op dat *Me-Vrouw* alsdan ook opſtaande, ſy gelijkelik aan der Koetſen koomende, alſoo geſaamentlik huiswaarts rijden mogten. Gelijk ook daar by verhaald werd, dat hy, wanneer die *Kooning* hem het *groot Seegel* ontnoomen, ende hem van dat Amt afgeſet had, hy aanſtonds ook ſijne geheele Huishoudinge daar naar aanſtelde, met ſijne oovertollige Koetſen, Paarden ende Dienaaren af te ſchaffen; ende dat hy den eerſten volgenden Sondaage niet meer dan met *eenen* Koetſiere ende *eenen* Dienaare ter Kerke gereeden zijnde, ten einde des Gods-dienſt, ſelfs opſtond, ende ſijnen Wijve al ſchertſende ging ſeggen; *Madame, Mylord is gone*, dat is, Me-Vrouw, mijn Heer is gegaan; ende leide hy haar met der hand naar de Koetſe, eeven gelijk gemeene Borgers haare Wijven deeden. Sig ſelven niet alleen, maar ſijn Wijf ook leerende, dat het eene ſeer groote wijsheid was, ſig met eenen goeden genougen, ende blijder Geeſt te kennen, ende te draagen naar den ſtaat, daar men ſig in bevind.

* *Sie Apopthegm: of Lord Verulam:*

Ende is derhalven de eigendlijke *leer* deeſer FABULE, alle hoog geſteegene, ende weegens haar Bedieninge ge-eerde Menſchen indagtig te maaken, dat ſy om altijds de ſelven te konnen blijven, wel dienen ſig ſelven te onderſouken, ende niet hooger te ſchatten dan ſy eigendlik, ende ſonder eenige Bedieninge, waardig zijn.

Beeter een Hond ten Vriende als ten Vyande.

48

Habet et muſca ſplenem.

48. De *Arend* ende de *Vos*.

EEn *Arend* ſijn neſt op eener Boome hebbende, maakte vriendſchap met den *Voſſe*, die derhalven ook ſijn neſt ſogt ende ſijne Jongen wierp onder aan den Boome, maar als de hongersnood den *Arena* perſte, om ſijne Jongen te verſorgen, vergat ofte veragte hy alle regulen van

vriend-

vriendſchappe. Want terwijle de oude *Vos* uitgegaan was, om voedſel voor ſijne eigene Jongen te ſouken, ſoo viel hy op die *Jongen*, ende gaf de ſelven aan ſijne Kiekens ten eeten; denkende, indien de *Vos* gewaar wierd, dat hy ſijne Jongen gedood had, dat hy hem efter niet veel leed konde doen; gelijk waarelik de *Vos* weedergekeerd zijnde, ende verneemende wat de *Arend* gedaan had, ſig als toen niet konde wreeken, dan met hem te ſchelden ende te vlouken.

Sulks deeſe *Arend*, door deeſe ſtraffeloosheid, nog ſtouter werdende, meende eene andere ſchoone geleegendheid gevonden te hebben, om ſig ende ſijne Jongen weederom te konnen voeden met de ſtukken van een *Geit*, die den *Gooden* geofferd wierd; hy nam derhalven het vetſte ſtuk van den *Altaare*, ende bragt het in ſijnen neſte, ſonder te vermerken, dat onder aan het Vlees eene koole viers hing, tot dat die ſijn neſt verbrande; ende de S. Arends onvlugge Jongen daar uit vliegende, ende vallende, den *Voſſe*, die den ſelven aangreep, tot buit wierden.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben met eenen* Arend *verſtaan, een magtig Menſch, ofte een Koning ende Vorſt.*

Met eenen Vosse, *een behendig doortrapt Menſch, ofte een Hooveling.*

DEwijl ſelfs de aller-gelukkigſte Menſchen ſeer onkondig in veele Saaken, die haar aangaan, bevonden werden, ende ſeer

ſeer groote paſſien ofte driften onderworpen, als meede daar en booven naar den lighaame ſeer veele gebreecken ende behouſten onderhaavig zijn, ende dat ſy ſig ſelfs daar uit, alleen zijnde, niet konnen redden; Soo volgd, dat ſy niet konnen nogte behoorden te leven als *Engelen*, ofte als wilde *Beeſten*, voor ſoo veel die age-ſcheiden zijn van andere Menſchen, maar dat ſy met eenige der ſelven ommegaan ende vriendſchappen maaken moeten, ende behoorden, om ſoo veele doenelik, de ongemakken ende de vermaaken onſes leevens te verminderen ende te vermeerderen, Ende oovermits ons voorkoomen, Menſchen die ons *meerder*, *minder*, ofte ons *gelyk* zijn, ende dat ons daar aan ſeer veel gelegen is, of wy met den eenen ofte met den anderen Ommegaan ofte vriendſchappen maaken: Soo ſtaat ons nu te overleggen, met wien van dien oorbaarlik zy, eenige *Vriendſchap* aan te gaan ofte niet; dat is, onderlinge vreugd, drouthеid, trooſt, raad ende hulpe, gemeen te maaken, ende in het gemeen te genieten. Waar omtrend men aanſtonds ſiet, dat ten weederſijden de onderlinge kraft ofte *magt* ende *wille*, om het opgemelden te konnen ende te willen doen ofte genieten, noodig is. Ende dat, wanneer een van tween mogte ontbreeken, het nooit aan de *wille* ontbreeken mag, om dat de kraft ofte *magt* ſonder *wille*, altijds *ydel* ende vrugteloos is.

Daar en booven ſoo ſiet men ook, dat men in het aangaan der Vriendſchappen, boven allen op de *goede wille* bouwen moet, om dat ſonder die *goede wille*, wel eene geveinsde, maar geene waarhafte Vriendſchap, gemaakt kan werden. Ende oovermits een *meerder* ſig inbeeld, niet ligtelik te ſullen vervallen tot die ongeleegendheeden, waar in hy eenen *minderen* ſiet, ſo werd hy daar door minder bewogen, om ſijne magt ende kraften ten voordeele van ſijnen minderen Vriende, werkſtellig te maken: behalven dat hy door de *Hoogheid*, daar hy ſig in vind, de ongemakken der minderen ſo wel niet begrijpen kan, om haar ſo bequamelik te trooſten, als of hy in den ſelfden ſtande ware. Ende in teegendeel is bekend, dat des ſelven *Raaden* ofte *Bidden*, door den *Minderen* voor een *gebod* moet werden opgenoomen, als ook dat de *Meerder*, weetende van den minderen niet ſoo wel getrooſt, geraaden, ende geholpen

pen te ſullen werden, als of hy hem gelijk waare, veel traager werd, om het ſelven van ſijner ſijde te preſteeren, ende kan die *traagheid* ofte *naalaatigheid*, ja ook *ontrow*, ontſtaan, uit die gedagten, dat by't ſchenden der Regten van vriendſchap, een *Minder* ſig niet wreeken, ende hem ſoo veel als ſijn *Meerder*, ofte ſijns gelijk, niet beſchaadigen ſoude konnen: ſulks hy veel eer geſind kan werden, ſijnen *minderen* Vriende ontrow te zijn, ofte te beſchaadigen.

Maar in de Ommegangen ofte Vriendſchappen onder *gelijke* Menſchen, beſpeurd men gelijke ofte by naaſt de ſelve kenniſſe, *paſſien*, en magt, ende komt dan aanſtonds in gedagten de gemeene menſchelikheid, naamentlik, dat het gunt ſoo eenen Vriende gebeurd is, ons ſeer ligtelik ook gebeuren ſoude. Ende geeft die gelijkheid derhalven ten weederſijden eene groote bequaamheid, ende ook geneegendheid, om onderling *geheim* van verdriet ofte vreugd, gemeen te maken, raad te pleegen, daar in te helpen, ende ook geholpen te werden. In ſoodaaniger vougen, dat men ſijn *geheim* ende drouf heid ſijnen Vriende bekend gemaakt hebbende, ſchijnd van de helft van dien ontlaſt te zijn, ende daar en teegen hem onſe *vreugd* hebbende meede gedeeld, ſoo ſchijnen wy onſe blijdſchap te verdubbelen. Ende werd om alle voor-verhaalde reedenen de *Vriendſchap*, van alle oude tijd, het *Sout onſes leevens*, ende eene *heilige* Saak genaamd, met die opmerkinge, dat deſelve neevens den *Godsdienſt*, in waarde behoorde te werden gehouden. Ende dat Menſchen, die in *Vriendſchappen ontrow* zijn, ſig gemeenelik niet ontſien, *Goode ontrow* te zijn, ende dat ſy door het ſchenden van beide die *heilige* Saaken, by *Goode* ende den Menſchen plagten ſo gehaat te werden, dat, wanneer ſy daar minſt om denken, andere geringere Menſchen, die ſy voormaals trowlooſelik beſchaadigd hebben, geleegendheid krijgen, ende geene verſuimen, om haar ten uiterſten te beleedigen ofte te vernietigen.

Het is derhalven den *Minderen* ſeer ongeraaden, met ſijnen Meerderen Vriendſchappen te willen maaken. Ende moet men inſonderheid indagtig zijn, dat *Koningen* ende *Vorſten*, meenende niet aan haaren *Minderen* verbonden te konnen zijn, ende booven allen niet aan eenige van haare Onderdaanen, ſy derhalven van

van haare ſijde alles ſins vry blijven, om den *Minderen* vriendſchappen te bewijſen ofte niet, jaa om die ook te mogen dooden.

Sulks hoe naauwe ende vertrouwde ommegang deſelve met eenen *Koninge* ofte *Vorſte* moogen hebben, ſy altijds denken moeten, dat *Koningen* ofte *Vorſten*, nooit iemans *Vrienden* ofte *Maagen* zijn, *a* maar wel, dog ſelden, Vrienden hebben; ende dat ſy waarelik in noode zijnde, haare gewaande Vrienden niet alleen te verlaaten, maar ook te beſchaadigen ende te vernietigen plagten: Sulks ſelfs de aller-doortrapſte ofte wijſte *Hoovelingen*, eene ſchijn-vriendſchap met *Koningen* ofte *Vorſten* gemaakt hebbende, die ongemakken niet konnen ontgaan. Gelijk wy leeſen konnen, dat die vermaarde Hooveling *Philippe* de *Comines*, ſoo gemeenſaam met den Hertooge *Karel* van *Bourgondien* was, dat hy eenmaal met dien Hertooge van der Jagt ten Huiſe weeder gekeerd zijnde, ende met den ſelven alleen in ſijner Kaamere weeſende, hy ſijne Laarſen niet konde uit trekken, ende daar toe de hulp des Hertoogen verſogt, die eene der ſelven uit getrokken hebbende, hem daar meede om der ooren ſloeg, ſeggende, *Leer dus, van uwen Heere, nooit uwen Dienaar te maaken.* Ende alſoo dit niet alleen ruftbaar, maar ook *Comineus* van den Hovelingen daar oover met der naame van *Leer-Laars* geduurig beſpot wierd; was dit eene der oorſaaken, waarom hy naamaals ſijn *Vaderland* ende ſijnen *Heer* verried, jaa genougſaam eene oorſaak ſijner Dood was. *b*

Maar daar en teegen ſoo ſien wy ook veeltijds gebeuren, dat de *Magtigſten* trowlooſelik haaren *Minderen* Vriend beleedigd hebbende, ende de *mindere* haare wraak *Goode* opgeevende, ſy ſig veeltijds, door *Goodes* onvermijdelik *beſtier*, van die ontrouwe gewrooken ſien, wanneer die *Koningen* ofte *Vorſten*, daar minſt op denken.

De regte ſin deeſer FABULE is derhalven, ons te leeren, dat ſelfs de aller-doortrapſte Menſch, dat is een *Vos*, geene vriendſchap met eenen *Arende* behoorde te maken, om dat een *Arend* in ſijnen noode, den *Voſſe* ſijnen Vriende, als ſijnen *mindere*,

a *Lo Stato non ha ſangue.*
b *Vide Mejer. & Marchant, Flandr.*

ontrow ende wreed weeſen ſal. Ende eindelik leerd ons deeſe FABUL, dat *God*, als een *Koning* der *Koningen*, de heilige Vriendſchap ſoo hoog te agten, ende den *Arend*, dat is ook den allerhoogſte Menſche, ſoo ſeer oover die ontrouwe te ſtraffen ende te verblinden plagt, dat hy nog grootere ſchelmſtukken meenende te doen, daar in ſijn verderf ende ondergang vinden ſal, ten trooſte ende ten genougen der geenen, die door den *Arende*, dat is dien uitſteekenden Menſche, verongelijkt zijn geweeſt.

Als

Als ons de malle Planeeten regeeren,
Soo kan geene Wijsheid't quaad afkeeren.

Simia eſt ſimia etiamſi aurea geſtet inſignia.

49. De *Republik* der *Apen*, ende een *Schipper*.

EEn *welbedreeve Schipper* uit *Europa*, vaarende om nieuwe Landen te ontdekken, wierd op de breedte van 140 ende de hoogte van 25 graden, by *Suiden* der *linie* van ſoo eenen ſwaaren ende lang-duurigen ſtorme beloopen, dat hy op eene gants onbekende Kuſt verviel, ende aldaar Schip-breuk leed; alle ſijn Volk verloor, ende alleen

leen leevendig aan eenen onbekenden *Eylande* dreef. Het welk hy aanſtonds doorwandelde, om te ſien, of het van Menſchen bewoond was, ende of hy van den ſelven ietwes ten eeten ſoude konnen krijgen. Ende bevond hy eindelik, dat aldaar geene *Menſchen*, maar wel *Apen* woonden, die de *Duitſe Taale* ſpraaken, ende wijders uitneemend ſeer wel Menſchen gelceken te zijn. Ook bevond hy, dat ſy als toen door eene groote onagtſaamheid, behalven eene kleine *koole* alle haar *vier* hadden laaten uitgaan, ende dat ſy derhalven in groote verleegendheid zijnde, om *meer Viers* tot haar gebruik te bekoomen, eenige blinkende Wormen geraapt, ende op die *kole* met veel *rot hout* gelegt hadden, ende dat ſy alle beeſig waaren, met daar op uit aller magt te *blaaſen*, meenende daar door den brand in dat hout te brengen. Het welk die *Schipper* ſiende, haar dus aanſprak, ende ſeide; „*Lieve Vrienden*, gy vermoeid u niet alleen te „vergeefs, maar hoe gy meer ende ſterker op die *Wor-*„*men*, dat *Hout*, ende die *kole* blaaſd, hoe eer uw *Vier* „verteerd ſal weeſen, ſonder dat *rot hout* aangeſtooken „te hebben; bevrijd liever die koole Viers van dien laſt, „ende legtſe ſonder eenigen anderen arbeid daar omtrend „te doen, op *drooge dorre blaaderen*, die ſullen ook ſon-„der eenig *blaaſen* door den *Viere* aangeſteeken werden, „ende eene groote vlamme veroorſaaken, die ook het „groen hout tot Vier maken ſal konnen. Op welke raad deeſe *Apen* antwoordeden: „Gy *Vreemdeling* zijt hier „eeven komen aandrijven, ende zijt dus niet te min ſoo „laatdunkende, dat gy meend beeter als wy te weeten, „wat tot onſen gemeenen welſtande diend, het paſt u „niet ongevraagd, ons raad te geeven, maar het paſt ons u te

„u te ſeggen, dat wy de *Wormen* ende het *hout* albereids „ſien *glimſteren* ende vonken van ſig geven, ſulks het om „aangeſteeken te werden, ende te vlammen, niet, dan „nog een weinig *aangeblaaſen* moet zijn, ende begeeren „wy, dat gy het ſelven neevens ons doen ſult, ten zy gy „aanſtonds door ons ſwaarelik geſtraft wild zijn. De *Schipper* riekende in wat eenen lande hy was, blies neevens de *Apen* op den Viere, tot dat de kool *verteerd* ende ſy voortaan gelaamentlik *ſonder Viere*, in grooter arremoede ende ellenden, haar leeven eindigden.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met een* bedreeve Schipper, *een Menſch van groot verſtand ende ervaarendheid.*

Met Apen, *Menſchen van ſoo een klein verſtand, dat ſy ſelfs niet weeten, wat haar goed is, ende daar en booven allen goeden raad veragten.*

Met eene Koole Vier, *de gemeene Vryheid ofte Leevens-middelen.*

Met blinkende Wormen, *ende* Verrot blinkend Hout, *alle* Wille-keuren *ofte* Placcaten, *waar meede onder* ſchijn *van voor de gemeene Ingeſeetenen ende haare Leevens-middelen te ſorgen, in tegendeel alle Ingeſeetenen eenes Lands ofte Steede, omtrend hare* Neeringen *meede bedwongen, ende belaſt werden.*

Met

Met drooge dorre BLAADEREN, *de arme* Gemeente, *die in* Vryheid *zijnde, van ſelfs om den koſt op het yverigſte, ende op het beſte des doenelik, arbeid, ende daar door Landen ende Steeden doed groejen ende bloejen, tot dat ſy door* Ordonnantien *ofte* Willekeuren *bepaald, ende allengs verjaagd, ofte de Neeringen daar door vernietigd werden.*

DAt de Menſchen in het gemeen ſig ſeer weinig aan anderer Menſchen geneegendheeden, ende ſeer veel aan haare eigene laten geleegen zijn, ſiet men ſeer klarelik als *ſterke* met ſwakken, ofte *looſe* met eenvoudige Menſchen ietwes te verrigten hebben. Namentlik, dat die ſig niet beeſig houden met de *ſwakken* en *eenvoudigen*, door oover-reeden en aanraden in hare meeninge te brengen, maar wel met de ſelven door *geweld* te dwingen, ofte door *Bedrog* ten dien einde te misleiden. Ende alſo men het ſelven meeſt heeft ſien in ſwange gaan onder die *Staatkondigen* ende *Kerkeliken*, die Landen, Steeden, ofte Kerken beſtieren, ſoo is daar uit ons *Spreekwoord* ontſtaan, dat *de ſtoutſten ende onbeſchaamſten het beſte deel van der Weereld hebben, om dat de Weereld met ſeer weinige kenniſſe geregeerd werd.* En le meenen wy, dat de Waarheid van dit boovenſtaande niet ſal konnen ontkend werden, van imanne die de gebreeken der *Eenhoofdige* Regeerderen, ſoo oover haaren weereldlijken *Stand*, als oover haarer onderhoorige *Kerken* ſaaken, ſal gelieven te bedenken, ende daar by te vougen; dat nu by naa alle Menſchen van den geheelen bekenden Aardboodem, ſodaanig van enkele *Hoofden*, door magt, ende met weinige kenniſſe, als ook mitsdien meeſt door *Geweld* ende *Bedrog* geregeerd werden.

Dog alſoo de Regeerders der *Vrye Republiken* niet alleen verpligt zijn met Eeden, in het maken der *Wetten*, het welvaaren van den geheelen *Staat*, ende niet in het byſonder haar eigen te betragten, maar dat ſy daar en booven aan die haare *Wetten*, ſoo wel als de gemeene Ingeſeetenen, onderworpen zijn; ſoo ſoude ieman lig-

ligtelik konnen twijfelen, of dat ons Spreekwoord ook naar waarheid op den *Regeerderen* der *Vrye Republiken* kan werden gepaſt. Ende die ſaak naarder onderſoukende, ſoo bevind men, dat die *Regeerders* in het gemeen wel ſoo voorſigtig zijn, dat ſy omtrend Saaken, die alle Ingeſeetenen van dien *Staat*, ende by gevolge haar ook raken, het gemeen Welvaaren betragten: maar dat ook veele van dien des niet te min ſig ſeer ligtelik laten bedriegen, ende ook met ſeer kleine kenniſſe Regeeren, wanneer haar Saken voorkomen, die niet haar ofte haaren Vrienden in het byſonder, maar ſeekeren anderen gemeenen Ingeſeetenen, aangaan: alſoo die ſeer ſelden op dat haar *gemeen belang* ondervraagd, ofte gehoord werden. Gelijk in deeſen wel aan te merken is, dat alle *Regenten*, die geneegen zijn, Menſchen aan te lokken, om nieuwe *Colonien* te maken, *Steeden* te bouwen, te bevolken ofte te vergrooten, gemeenelik aan eenen ydere geeven volkoomene Vryheid, om aldaar te komen woonen, ende ſig alles ſins te erneeren, waar meede ende hoe ſy te raade werden ſullen; mits ſig onthoudende van *Geweld* ende *Bedrog* omtrend andere Menſchen te pleegen: ten zy de ſelve door de Vierſchaare ofte voor den Regt-banke der gemeene Ingeſeetenen geſtraft willen zijn. Ende kan men daar naa ook aanmerken, dat nogtans die ſelve Regeerders naauweliks dit hun oogwit door die *volkoomene Vryheid* der Ingeſeetenen verkreegen hebbende, ſig gemeenelik door eenige ſchoon-ſchijnende verſouken eeniger byſondere Ingeſeetenen laaten verleiden, om die volkoomene Vryheid aller Ingeſeetenen te beſnoeijen ende te bepaalen, ende mitsdien de Volkrijkheid dier Steeden te minderen.

Dus ſien wy, dat ſelfs in *Republiken*, die niet dan door de meenigte haarer Ingeſeetenen konnen beſtaan, ende welker Ingeſeetenen ſig ook niet dan met *Buitenlandſe Handel*, *See-vaart*, *Weverijen*, *Handwerken* en *Konſten* erneeren konnen, de Regenten van dien veele Ingeſeetenen bekomen hebbende, des niet te min aanſtonds goed vinden konnen, aan eenige *weinige* Ingeſeetenen, met uitſluitinge van *alle* anderen, *Monopolien* oover geheel *America*, *Africa*, ende *Aſia*, te octrojeeren, om in gevolge van dien, opgemelde Landen alleen te mogen bevaaren ende te behandelen, ende uit krafte der *Octrojen*, de *Vaart* ende den *Handel* te beletten van oneindelik veele Men-

ſchen, die de ſelve Landen in *eigener Perſoone*, ofte door hare *Kinderen* ende *Maagen*, bevaaren ende behandelen ſouden, ende welke mitsdien voor haar *eigen* ſorgende, het ſelven veel beeter ſouden doen, als die, welken nu de *gemeene* Vaart ende Handel waarneemen door hunne beſoldigde *Dienaaren*, welke gewoon zijn, *gemeen goed* te laaten verlooren gaan, om eigen te beſorgen.

Gelijk meede veele Vrye Regenten eeniger *Steeden*, ter verminderinge der Vryheid harer gemeene Ingeſeetenen, ook goed gevonden hebben, *Wille-keuren* te maken, welke ende hoe eenige *Stoffen* ofte *Manifacturen* in hare Stad niet, ofte ſullen, mogen werden gemaakt; Ende daar en booven van alle *Ambagten*, *Dienſten*, *Konſten* ende *weetenſchappen*, beſlootene *Gilden* te maaken, ende die te authoriſeeren met eenige Gilde-brieven, altijds ten voordeele ofte *Monopolio* der reſpective Gilde-broederen, ende ten naadeele der Vryheid der opgemelder gemeene Ingeſeetenen, ſtrekkende.

Met eenen woorde geſegt, door deeſe *Octrojen* van *beſlootene* Compagnien, *Looi-hallen*, *Gilden* ende *Gilde-brieven* ſoodaaniger *Octrojen* ende *Wille-keuren*, werd het noodige *Vier*, dat is de geheele *Vryheid*, als ook het *Leevens-middel* der gemeene Ingeſeetenen, verteerd, ofte uitgeblaaſen.

Ende is dit de eigendlijke ſin deeſer FABULE.

Minſt

Minſt geagt, meeſt verlooren.

50

Ad principia recurrendum.

50. Eene *Revier* ende haare *Fonteinen.*

SEekere groote ende diepe *Revier* door eene ſeer lange ſtreecke Lands, door bergen ende daalen loopende, onderwijlen alle Velden bevogtigende, ende daar door ſeer Vis-rijk zijnde, als meede eindelijk haare Waateren in der See looſende, wierd by gevolge door ſeer veele van booven neederwaarts daalende, ende van beneeden naar booven klimmende, vol gelaadene Scheepen bevaaren:

Sulks de aangeleegene *Menſchen* alle haaren *oovervloed* van Gewaſſen, Vrugten, Berg- ende Hand-werken, door die *Reviere* verſenden, ende ook alle haare *behouften* van Spijſe, Drank, Kleedinge, Wooninge, ende alles wat tot haar *gemak* ofte *vermaak* ſtrekte, uit der See ontfangen konnenden; Soo wierd die *Revier* daar door ſoo ſeer laatdunkende, dat ſy ſcheen niet te weeten, waar haar meeſte Waater van daan quam, maar in teegendeel te gelooven, dat haare grootheid in't geheel ofte ten meeſtendeele uit de Heemelſe Voorvallen van Reegen ende Sneew onſtaan was, ende voortaan onſtaan ſoude; weshalven die groote Waater-ſtroom hare *Fonteinen* beſchuldigde, uit kleinmoedigheid verborgen te blijven tuſſen de Sneew, Bergen, ende kaale Rotſen, als ook uit groote leuiheid traag te loopen, ende geene Vrugten ofte Viſſen voort te brengen, nogte eenige Scheepen, ten nutte der Menſchen, te konnen draagen.

Ende oovermits de *Fonteinen* op deeſer beſchuldiginge antwoordeden, dat alle grootheid, vermaardheid, ende nuttigheid der *Reviere* moeſte toegeſchreeven werden aan haar, om dat meeſt alle haar Water daar van daan quam: Soo wierd het ſelven van der *Reviere* ontkend, ſulks ſy beiden haar verſchil ſtelden ten uitſpraake der *Menſchen*, alſoo die eigendlik de vrugten der *Fonteinen* ende der *Reviere* genooten hadden, ende als nog genooten. Deeſe *Menſchen* het oordeel oover dat verſchil ofte die twiſt aangenoomen hebbende, waaren te leui om oover Bergen ende Daalen te gaan ſouken, waar die *Fonteinen* ſtonden, ende wel te ooverweegen ende te ſien, waar alle die Waateren oorſprongelik van daan quamen, ende hoe noodig die ten haaren Welſtande waaren; maar veeltijds *Reegen* ende *Sneew* hebbende ſien uit den Heemele vallen, als

ook

ook ſig aan de uiterlijke Groot- ende Vermaardheid der *Reviere* vergaapende, weeſen aanſtonds het *vonnis*, dat de Menſchen alle haare nuttigheid uit der *Reviere*, ende gants geene uit der *Fonteinen* trokken. Het welk der *Fonteinen* ſoo ſeer ſpeet, dat ſy, om te toonen hoe onregtvaardig dat der onkundigen Menſchen Vonnis was, alle hare Wateren inhielden, en daar door de Velden deeden dorren, de *Revier* onbevaarbaar maakten, ende ſulks deeden verdroogen, dat de Viſſen daar in ſtierven, ende die domme *Menſchen*, welke van den Waateren ofte den gebruike van dien moetende leven, des niet te min de *Revier* geroemd, en de *Fonteinen* veragt hadden, genoodſaakt wierden, te ſouken andere *Revieren*, ende Menſchen daar omtrend woonende, die de *Fonteinen* van dien ſoo wel eerden ende beſorgden, dat ſy geduurig ende oovervloedig veel Waaters uitwierpen, ende mitsdien alle *Inwooners* der aanleggende Landen, in weelde deeden leeven.

Uitlegging *der* Woorden *deeſer* FABULE, is by naaſt onnodig; dan te ſeggen, dat

Met FONTEINEN *werden verſtaan de geduurige ende ſeekere Middelen van ſubſiſtentie der byſondere Familien, Steeden ende Landen.*

Met REEGEN *ende* SNEEW, *werden verſtaan eenige onſeekere Voorvallen, die niet voorſien, nogte met eenige ſorge eewig-duurende gemaakt konnen werden, ende die wel waargenoomen werdende, de grootheid der* Familien, Steeden *ende* Landen *helpen vermeederen.*

Met de groote REVIER, *een Land ofte Stad, door die Middelen van ſubſiſtentie in weelde bloejende.*

Door MENSCHEN, *die de Fonteinen veragten,* Regenten, *die ſoo onweetende zijn, dat de gemeene Middelen van hare ſubſiſtentie voor ſoodanigen niet erkennen, ende derhalven de ſelven veeltijds goed vinden te beſwaaren, ten behouve van andere onvrugtbaare ofte trekkende Ingeſeetenen, Gilde-Broederen, Officianten, &c.*

OM dat de regte *oorſprong*, ofte de eerſte *beginſelen* veeler *groote Natuurelijke*, ende ook *Menſchelijke* Saaken, onbekend ende duiſter zijn, ofte bekend weeſende, ſoo gering ſchijnen, dat ſy des weegen veragt werden: Soo heeft men van ouds geſegt, *dat de waarheid aller Saaken in eenen diepen Putte verborgen was*, of wel, *dat men deſelve niet dan uit eenen diepen Putte ſien konde.* Gelijk wy nog heeden bevinden, dat de eerſte oorſprong der *Fonteinen*, als ook van *Ebbe* ende *Vloed* der See, van *Donder, Blixem, Winden, Reegen, Haagel* ende *Sneew*, van der beweeginge des *Seil-ſteens*, jaa van den geduurigen ommeloope des *Bloeds* in onſen lighaame, onbekend, ofte duiſter, ofte ondekt weeſende by den Menſchen, ſoo gering is, dat de ſelve niet alleen veragt werd, maar dat men daar en booven de geenen, die getragt hebben de waarhaftige oorſaaken van dien aan te wijſen, ende die daar en booven ten minſten de begrijpelijke ende waarſchijnelijke eerſte ende naaſte oorſaaken van dien aangeweeſen hebben, in onſe tijden des weegen heeft getragt ende als nog tragt, by den gemeenen Volke van *Atheiſterie*, dat is, van *Goddeloosheid*, ende veragtinge aller ſo wel *innerlijker* byſondere, als *uiterlijker* publijke Godsdienſten verdagt te maaken ofte te beſchuldigen. Daar in teegendeel Menſchen, die haare *onweetenheid* omtrend de ordre der oorſaaken ende daar uit onſtaande Werken, welke de Al-wijſe ende Al-magtige *God*, onder ſijne Schepſelen geſteld heeft, ende in der eewigheid onder-

derhouden ſal, *bedekken*, met buiten ende ſonder die ordre immiddels alles aan Goodes Magt ofte Seegen toe te ſchrijven, warelik het aller-kraftigſte Bewijs van *Goodes* al-om teegenwoordig *Weeſen*, ſoo veel in haar is, verduiſteren ofte vernietigen. Ende om van deeſe kenniſſe der *Natuurelike*, tot *Menſchelijke Saaken* oover te treeden, ſoo ſien wy, dat veele groote ende ſterke *Jongelingen*, niet willende gedenken, dat ſy in des Moeders lighaame tuſſchen pis ende drek geformeerd zijn, ende daar naa gebooren weeſende, in haare vuiligheeden ſouden hebben moeten vergaan, ten waare ſy door haarer Ouderen voorſorge gereinigd ende gevoed waaren geworden: wy des niet te min ook daageliks ſien konnen, dat veele jonge Luiden naawelijks haare groote ende ſterkte bekoomen, ſonder haare oude ende ſwakke *Ouders* ondankbaarelijk te veragten, ende daar door haaren eigen ondergang ofte verderf, ter bedrouvinge haarer Ouderen, te verhaaſten. Ook ſien wy, hoe weinige *Koningen* ende *Vorſten* wel ooverdenken, dat ſy geene meerdere *Natuurelike Magt*, dan de minſte haarer *Onderdaanen* hebben, ende dat ſy geen *Regt*, ende mitsdien geene *civile* ofte *magt der Regeeringe* beſitten, dan die haar van hare eigene Onderdaanen opgedragen is, ende dat ſy die magt niet langer, dan het den geſamentlijken Onderdanen geliefd, konnen behouden.* Ende in gevolge van dien, ſien wy des niet te min dageliks, hoe die *Koningen* ende *Vorſten* haare eigene *Onderdaanen* klein agten, drukken, plukken, dooden, ende vertreeden: Sulks daar uit ontſtaan *oproeren*, ende binnen- ofte buiten-landſe *oorloogen*, met ſo kleine *liefde* der opgemelde Onderdaanen voor haare Koningen ende Vorſten, als ook ſoo flauwe afkeeringe van uitheems geweld, dat die Landen ende Steeden geduurig van den eenen *Tyranne* onder den anderen vervallen, ten ſy die Ingeſeetenen ſoo gelukkig zijn, dat ſy ter eeuwiger ſchande, ende ten verderve haarer *Koningen* ende *Vorſten*, eene *Vrye Republikſe Regeeringe* oprechten konnen.

Dus

* *Quicunque multis viris unus præ eſt,*
Hoc debet his quibus præ eſt.
Præſſe debet neutiquam diutius,
Hi quam volunt quibus præ eſt.
Quid impotente, Principes ſuperbiunt?
Quod imperant precario.
Verba eminentiſſimi Viri Thomæ Mori.

Dus bevinden wy, dat de beginſelen der meeſte *groote Steeden* der Weereld, onbekend, duiſter, ofte ſoo gering zijn in de oogen der *Regenten* van dien, dat ſy die oorſaaken van haar *weeſen* ende *grootheid*, in het geheel ſchijnen te veragten. Ende om ter aanwijſinge van *Voorbeelden*, ten deeſen einde dienende, niet verre te loopen, wie ſal ons leeren de eerſte beginſelen van neeringen, bewooningen ende aangroejen der groote Hollandſe Steeden, *Dordregt*, *Haarlem*, *Delf*, *Leiden*, *Amſterdam*, *Gouda*, *Rotterdam*, *&c.* waar van *Leiden* de oudſte van dien, geen ſes honderd Jaaren oud is. Ende welke *Stad*, als ook der ſelven *Hand-veſten* ofte *Leeraaren*, ſal ofte ſullen ons niet met eenen aanwijſen eene ſeer geringe *doortogt* van eene Stroom, Vliet ofte Sijl, als ook eenen *Dam* ofte *Sluis*, neevens eene kleine *binnen-landſe Viſſerie* ende *Landbouw*, eerſtmaals veroorſaakt hebbende eene by-een-wooninge van weinige arme Menſchen, die door arbeid- ende ſpaarſaamheid onder eene *Vrye Volks-Regeeringe*, eerſt de *Manufacturiers*, daar naa de buiten-landſe *Viſſers*, ende eindelik de koop- ende *oover-Seeſen Handelaars*, nevens den *Schipvaart* ende *Reeders* in *Scheepen* veroorſaakt hebbende, waarelik de oorſaak onſer grootſte *Steeden* zijn, en wie ſiet niet, dat nu der ſelver afkomelingen eene *eedele* afkomſt roemen, om alle die oorſaken van der grootheid en weelde der *Steeden* ende der byſondere Huiſen ten uiterſten te mogen veragten, ende indien die veragting blijft duuren, ſoo is ſeeker, dat die onſe *groote Steeden* ende *Huiſen* ſeer haaſt wederom, in *Dorpen* en *Hutten* veranderd ſullen worden.

Dus ſien wy, dat de meeſte Rijkdom van Borgerlijke Familien in *Holland*, ſijnen oorſprong heeft van *Weevers* ofte *Reeders* in *Manifacturen*, van buiten-landſe *Viſſers*, *Seilen-maakers*, *Lijn-ſlaagers*, *Reeders* in Scheepen, *Winkel-houders*, *Factoors*, jaa ſelf van *Maakelaars*, wanneer by den ſelven geweeſt ofte gebruikt zijn, naarſtig- en ſuinigheid, geringe Huiſen, weinige Dienſt-boden, geene Hof ſteeden, Koetſen ofte Paarden, geene dan ſeer onkoſtelijke ofte duurſaame Kleedingen, ende dat ſy alle genuttigd hebben geringe onkoſtelijke Spijſe, als gepeekeld ofte gerookt Oſſen-vlees, Konijnen, Abberdaan, Stok-vis, See- ende Revier-vis, Grutten, Erreweeten, Boonen; gelijk wy meede behoorden aan te merken, dat onſe *Voor-Ouders* in deeſe Landen gebruikt hebben tot drank, inlands Bier, Melk ofte Wei, Meede, Waater, &c. alles binnen onſe Landen

Landen vallende ofte gemaakt werdende. Ende ſien wy (God beetere het) ook, dat meeſt alle de *Afkoomelingen*, jaa ſelfs, veele eigene *Kinderen* van dien, ſoodanigen oorſprong ofte afkomſt ontkennen, ende dat ſy ſig daar van ſchamen; ende die middelen, welke haar groot gemaakt hebben, niet alleen veragten, maar dat noch veel arger is, dat ſy ſig in gene andere beeſigheden, als zijn, binnen- ofte buiten-landſen *Koophandels*, Praktijk van *Studien* in de *Medicÿnen* ofte *Regten* oeffenen willen: maar dat ſy in teegendeel groots, leui, ende quiſtig zijnde, ſeer groote ende koſtelijke Huiſen bewoonen, veele Dienſtbooden ende Paarden voeden, Hof-ſteeden ende Koetſen houden, volgens der *Francoiſen* wijſe, telkens haare koſtelijke kleedinge verwerpen, om andere naar die niewe Sneede te maken, niet, dan verſſe koſt, Vlees of Vis, klein Gebeent, Wildbraad ende Confituren ſchaffen, geene dan uitheemſe, ofte ten minſten op de uitheemſe wijſe toegemaakte ſpijſe eeten, ende geene dan uitheemſe koſtelike dranken drinken willen.

Sulks alle die Kokken, Paſtei- ende Banket-bakkers, Confituriers, ende die in onſe Landen onnutte *Uÿn-verkoopers* ter ſleet, ende alle die veelvuldige andere Konſtenaars, werden gevoed door ende van onſe ſchaadelijke pragt ende weelde. Het welk de *allervoorſigtigſten* der opgemelden rijk gewordene *Ingeſeetenen* vermerkende, ende dat door continuatie van ſoodaanige wijſe van leeven, hare armoede ofte die van hare kinderen, aanſtaande ſoude weeſen; andere middelen van *ſubſiſtentie* tragten te bekoomen, naamelik aan *Regeerende* Familien te *Houweliken*, ofte ook ſonder het ſelven, in *Regeeringe* van Land ofte Stad gebruikt te werden, ende onder der hand door aantellen van Penningen, eenige profitabile *Amten* te kopen ende te bedienen. Het welk voor eerſt buiten haar vermoogen is, om ſulks ſeekerlik te bekoomen, ende in allen gevalle van de gonſte der *Regenten* hangd. Ende daar en boven ſoo is ook het getal der geenen, die naar der *Regeeringe* ende *profitabile Amten* daar van hangende, ſtaan ofte die te bekoomen tragten, ſeer groot, ende verkrijgen gemeenelik geene dan de meeſt-vermogende behouftigen dat haar oogwit. Sulks die *Regenten* ofte *Amtenaars* als dan weegens haare behouftigheeden, alle andere gemeene Ingeſeetenen, welke door haare beeſigheeden, de Landen ende Steeden nog doen ſubſiſteeren ofte bloejen, ſoo

ſcherp ſcheeren, dat ſy waarelik ſig aan het behouden der ſelven gants niet laaten gelegen weeſen, maar in teegendeel de ſelven alles ſins ſchijnen te veragten.

Waarom hier naa niet anders ſchijnd te ſullen volgen, dan dat die *Fonteinen* allangs min, ende eindelik geen waater meer geeven, ende onſe groote, trotſe Revieren van *Rijn*, *Maaſe*, *Amſtel*, ende *Ye*, als onnut verdroogen, ſullen; dat is, voor ende door onſen gemeenen Ingeſeetenen niet meer bevaaren ende behandeld ſullen werden.

Ende meenen wy derhalven den eigendlijken ſin deeſer FABULE te weeſen, dat alle Menſchen, die den waaren oorſprong van haare eigene grootheid ontkennen, ende ſig daar van ſchaamen, verdorven ende vernietigd ſullen werden, alſoo, volgens ons oud ſpreekwoord, *ieman die ſig ſijner Neeringe ſchaamd, nooit ſal ofte kan bedyden.*

Die

Die onweetend is, werd vermeeten.

51

Inſcitia ſemper arrogans.

51. De *Eezel* met een *Leewen-huid.*

ALs de *Reuſen*, *Iupiter* ſouden beſtormen, quam onder anderen ſijnen helperen *Silenus* rijden op eenen *Eezel*, welke Eezel door den aanvalle van die ongemeen *groote Menſchen*, wiens gelijken hy voor deeſen nooit had geſien, vervaerd werdende, op ſijn alder-luidſt beſtond te ruggelen ofte te krijten: Sulks de *Reuſen* nooit ſoo eene ſtemme gehoord hebbende, ſig inbeeldeden, dat eenig ſeer ſchrikkelik *Gedrogt* haar ſoude aangrijpen; waarom ſy ook ſchielik de vlugt naamen.

Gelijk meede daar naa *Bacchus* de *Indianen* beooreloo-

gende, niet alleen van de *Menades* ofte *Bacchanten*, maar ook van *Silenus* op den ſelven *Eezele* rijdende, geholpen wierd. Als wanneer de ſelve *Eezel* in den ſtrijde weederom ſchrikkende van die grouwelijke *Elefanten*, ten hoogſten kreet; Sulks als daar by quam het gehuil der opgemelde *dolle Wyven*, in de eene hand met *Slangen*, ende in de andere met groene *Wijn-ranken bevlogte Spietſen*, ſlingerende; de *Indianen* nooit diergelijk gehoord ofte geſien hebbende, aanſtonds de vlugt naamen, ende in die vlugt gedood, ofte gevangen wierden.

Weshalven *Jupiter* ende *Bacchus*, als ook *Silenus*, even of die *Eezel* die twee ſtrijden gewonnen had, den ſelven van aller dienſtbaarheid vry maakten, en hem daar en boven vereerden met eenen *Leewen-huid*, waar door hy ſig des te meer inbeelde, dat die ooverwinningen waarelik door ſijne deugd verkreegen waaren; ende hy ook voornam, ſig als een *God* te doen ontſien, eeren ende dienen van alle *Menſchen* ende *Beeſten*, die hem voormaals gekend, veragt ende gedwongen hadden.

Dog als de *Eezel* ten ſelven einde ſig met den *Leewen-huid* in der vougen hadde bekleed, dat hy meende ſijne lange uitſteekende *Ooren* voor *Hoornen*, ende hy ſelfs derhalven voor ſchrikkelijker als een *Leew* te ſullen werden aangeſien; Soo liep hy her- ende derwaarts, naar ſijne voorgaande wijſe krijtende, om opgeroerde *Menſchen* ende *Beeſten* te vervaaren; gelijk waarelijk alle *Kinderen*, ende de aller-onweetenſte *Beeſten*, in den eerſten voor hem ſchrikten, ende vlugteden, tot dat de *Vos* ſijne ſtemme gehoord hebbende, haar waarſchouwde, dat het de oude *Eezel* onder nieuwe kleederen was. Sulks alle die onnooſele Menſchen ende Beeſten ſtille ſtonden, ende ſaagen, dat de *Moolenaar* den Eezel al te vooren van ſijne Moolen

Moolen geſien hebbende terwijle hy ſweeg, efter aan ſijne lange *Eezels-Ooren* kende, toetrad, hem den *Leewen-huid* ontnam, ende daar na hem met ſtok-ſlagen dwong, Sakken te draagen, ende alle dienſten, jaa ook meer als van ouds te doen, ſonder dat opgemelde *Gooden* ſig des belgden; ten deele, om dat ſy ſig oover des *Eezels* al te groote dommigheid ſchaamden, naamentlik, dat hy had gepronkt ende geroemd met het gunt hy aller meeſt moeſt verbergen. Ende ten deele, om dat hy haar in *Ontſag* ende *Eere* gelijk had willen zijn.

Uitlegging *der* Woorden.

Met JUPITER, BACCHUS *ende* SILENUS, *hebben de* Ouden *verſtaan, Koningen ende Vorſten.*

Met den EEZEL, *een dom dienſtbaar menſch, die door ſijn geaut laat-dunkend werd; ofte een ſoodaanig menſch, die door eenige voorvallen ende niet door ſijne verdienſten, een aanſienelik* Amt *bekoomen heeft.*

Met den LEEWEN-HUID bekleed te zijn, *hebben de* Ouden *willen beduiden, in eenige hooge Bedieninge te weeſen, ofte eenig Amt te bekleeden.*

MEn heeft van alle oude tijden af ſeer veele *Dwaaſe* ende *Ondeugende* Menſchen ſien klimmen tot, ende blijven in ſoo groote *hoogheid* van *Eere*, *Goed*, ende *Magt*: ende daar en teegen heeft men ſoo veele *Wijſe* ende *Deugdſaame* Menſchen ſien needer geſmeeten, onder het *geweld* der Dwaaſen, ofte haar geduurig ſien worſtelen teegen alle *Smaad*, *Onderdrukkinge*, ende *Arremoede*, die de ondeugende Menſchen haar veroorſaken; dat eenige Menſchen daar door bewoogen zijn geworden te twijfelen: „of ook „de menſchelijke Saaken naar eenige *Wijsheid* beſtierd wierden; „dan of alles by gevalle en ſonder eenige *Wijsheid* veroorſaakt wierd.

Want gelijk de *Eerſte Koningen* ende *Vorſten* haares geſlagts, die *hoogheid* niet door eene Vrywillige *Keure* ende de *meeſte Stemmen*

aller Onderdaanen, maar door *Bedrog*, *Geweld*, ende veele *toevallen* pleegen te bekomen; alſoo werden de *Afkoomelingen* deeſer *eerſte* Koningen ende Vorſten hares geſlagts, ſonder eenig haar toedoen, ende by gevalle, tot ofte in die *hoogheid* gebooren. Ende het zy de *ſelven* ofte haare voornaamſte *Hoovelingen* de Amten der Regeeringe aan den meeſt daar vooren betaalende *verkoopen* ofte *niet*, ſoo ſiet men in beide gevallen, dat onder de Een-Hoofdige ofte *Monarchale* Regeeringe, die *Amten* meeſt van de *ondeugenſte* Menſchen verkreegen werden; nademaal een verſtandig Deugdſaam Menſch, die voorneemens is, uit het bedienen van eenig Amt niet meer eigen voordeels te trekken, dan met den *gemeenen nutte* der Onderdaanen ofte des Lands beſtaan kan; daar vooren ſo veele niet ſal willen geeven, als een ander die het ſelven Amt ten geenen anderen einde begeerd, dan om daar uit ſoo veel eigen profijts als hem doenelik ſal weeſen, te trekken; ſonder eenigſins het *gemeen nut* der Onderdaanen in agte te neemen.

Ende naademaal *Koningen* ofte *Vorſten*, die geene Amten verkoopen ofte laaten verkoopen, meeſt alle de ſelven uitdeelen, ſonder op eenige *verdienſten* te ſien, alleen op het aanraaden van haaren *allerliefſten Hooveling*, ofte naar haare eigene *luſten* ende *vermaaken*, die ſy ſcheppen „ uit het aanbrengen van een bevallig „ *Vrow-Menſch*, ofte eenige goede *tijdinge*, uit een aardig *vleyen*, „ uit een geeſtig *woord* op ſijnen tijde geſprooken, uit eene vermaakelijke *kluft*, *&c.* Immers naademaal opgemelde *Koningen* ende *Vorſten*, in volgende de Staat-kondige *regulen* der Een-hoofdige Regeeringe, die Amten aan *geringen* ende des *onwaardigen*, als die daar door des te *meer* aan haar *verpligt* werden, liever begeeven, dan aan die van *Grooten Huiſe*, welke door haare *geboorte* ofte *verdienſten* des meenen waardig, ende den begiftere des *min verpligt* te zijn; Soo klaagen de aller *Deugdſaamſte* Onderdaanen, ende Hoovelingen alti ds ten hoogſten oover die ondraagelijke quaalen, van ſig voor by gegaan, ende de ondeugenſten als ook onbequaamſten, boven haar verheeven te ſien. *a* Ende ſien wy dit hier ſelfs aan den Gooden, *Jupiter*, *Bacchus*, ende *Silenus*, wanneer ſy den *Eezel* ſonder eenige ſijne verdienſten, jaa oovermits ſijne flaauwhertige onbequaamheeden, met eenen *Leeuwen huide* vereeren.

Dog

a *Sie Guevar. Veragting des Hofs. Deſid. Eraſ. Epiſt. l. 27. en Pb. v. Comin. Hiſt.*

Dog het zy de hoog verheevene ende uiterlik gelukkige Menſchen des geluks waardig zijn ofte niet, ſoo ſal niet ondienſtig zijn, hier met korte woorden voor te draagen, wat gedagten ende oordeelen ſy middeler wijle van, ende oover ſig ſelven behoorden te hebben ende te vellen. Ende in het byſonder ſullen wy ſeggen, wat Menſch ſig in deeſen gevalle hoog ofte laag vermag te ſchatten. Want hoewel alle Menſchen in ſig ſelfs aangemerkt weeſende, van eene ende deſelve waardie zijn, wanneer ſy gebooren werden; ſoo maaken des niet te min daar naa haare *toe-* ende *teegen- vallen*, neevens veele andere *omſtandigheeden*, onder de ſelven een ſeer groot onderſcheid. Ende *is het by naaſt de hoogſte Wijsheid, ſig ſelven*, met alle omſtandigheeden bekleed zijnde, *wel te kennen.*

Om waar toe te koomen, wy altijds moeten indagtig zijn, dat wy ons ſelven *beeter*, als andere Menſchen ons konnen kennen; *b* ende dat wy derhalven meer ons *eigen* oordeel oover ons *eigen* ſelven, dan anderer Menſchen ſeggen van ons, behoorden te gelooven: Ende daar beneevens behoorden wy ook indagtig te zijn, dat onſe innerlike waarde ofte onwaarde, meeſt beſtaat in onſe ſtandvaſte *Wille*, om *Goed* ofte *Quaad*, ſoo aan ons eigen ſelfs, als aan andere Menſchen te doen. Ende ſullen wy dit beiden wel indagtig zijnde, veel meer reeden vinden, om een laag, als om een hoog gevoelen van ons eigen ſelfs te hebben, ende in gevolge van dien, ſullen wy tragten, als ware *Philoſophen* ofte goede *Chriſtenen*, te leeven.

Maar de *Staatkondige* Menſchen meenen, dat ſy in deeſen haare pligt voldoen, wanneer ſy by ſig ſelven wel onderſouken ende uitvinden, wat *magt* ſy eigendlik hebben om ſig ſelfs, ende andere Menſchen, die booven, beneeden, ofte beneeden haar zijn, het zy met, het zy tegen allen *Regt* en *Reeden*, te konnen baten ofte ſchaden. Namentlik ſy onderſouken, „of ſy *klouk* van *oordeel* zijn, *veel weeten*, „veel *gehoord* ende *geſien*, eene groote *geheugeniſſe*, een welgemaakt, „*ſchoon*, *geſond*, en *ſterk lighaam* hebben, of ſy veele *Heerlikheeden* ofte „*Goederen* als *eigen* beſitten, of wel door gonſte van *Koningen* en *Vorſten*, „die Amten bekleeden, ſonder dat die *Staatkondigen* gewoon zijn, de *goede Wille* ofte *Deugd* der Menſchen, ten voordeele der *gemeene Onderdaanen* ſtrekkende, eenigſins in agtinge te neemen, om dat die *Koningen*

b *Plus aliis de te quam tu tibi credere noli.*

gen ende *Vorſten* geene Ordre, Wetten ofte *Magiſtraten* maaken, dan voor ſoo veele die ten voordeele van hun *eigen ſelfs* ſtrekken. Sulks yder hunner *Onderdaanen*, ende inſonderheid yder *Amtenaar*, wel moet opmerken, wat goeds hy eenen andere, als ook ſijnen Heere doen, ende wat quaads hy beiden afweeren kan.

Want indien de ſelve Onderdanen ofte Amtenaars bevinden weinige naturelijke *gaven*, ende veele ſwakheeden te hebben, ſulks hare agting alleen op een *geluk*, ofte op de *gonſt* eenes Heeren ſteund; ſo is in allen gevallen nodig, dat ſy ſig beleefd ofte neederig, in dien ſy eenig Amt bekleeden, daar in dragen; ende dat ſy ſeer weinig ſpreeken; als meede dat ſy met Menſchen, die haar wel eer gekend hebben, nooit ommegaan, ende ſig wagten van eenige gemeenſchap met den ſelven te maaken, in hoedaanige geleegendheeden het ſelven ook ſoude moogen weeſen.

Ende oovermits de geene, die ſonder eenige haare verdienſten, tot groote *Eere*, veele *Goederen* ende hoge *Amten* geraakt zijn, door hare *kleine kenniſſe*, gevougd by die *hoogheid* ende *vleyerie*, ende *eigen-liefde, blind* ende *hovaardig* werden: Soo vervallen ſy gemeenelik ſoo verre van opgemelde goede Gronden, om te konnen in die agtinge blijven, dat ſy allangs hare eigene *gebreeken* voor groote *Deugden* aanſien, ende daar meede derven pronken, ſelfs by den genen, die haar allerbeſt, en eer ſy tot die *Agtinge* ofte *Hoogheid* geſteegen waren, gekend hebben ofte kennen, en ſy ook oover ſulks door de ſelven by alle andere, die haar voormaals niet gekend hebben, bekend gemaakt werden, met alle haare *gebreecken*; waar door die *Amtenaars* ofte *Hovelingen* gemeenelik haare Amten, ofte ten minſten alle haare agtinge verlieſen, ende dubbeld ellendig werden.

Deſe FABUL leerd ons derhalven, dat het *geluk* den Menſchen geene *Wijsheid* ofte *Deugd*, maar gemeenelik eene ſeer groote *Laatdunkenheid* aanbrengd, ende dat de laat-dunkende door gebrek van ſig ſelfs te kennen, veeltijds met haare gebreeken, ofte met het gunt haar niet eigen is, pronken; ende dat ſy by gevolge ſoo eenen grooten haat op ſig laaden, dat ſy geheel ter needer geſmeeten werden, ſonder daar naa ooit weeder te konnen oprijſen, ende met daar en teegen van alle Menſchen beſpot zijnde, in ſchande ende verſmadelijke arremoede, haar leeven te moeten eindigen.

Borger

Borger en Boer,
Is Heeren Voer.

52

Fabula Tyrannorum plebs et ruſtici.

52. De *Wolven*, als ook de *Schapen* ende *Verkens*, met haare *Wagt-honden*.

NA dat de *Wolven* eenen tijd lang oorlog teegen de *Schapen* gevoerd, ende geſien hadden, dat de *Schapen* van haare *Wagt-honden* ſoo wel beſchermd wierden, dat ſy met oopenbaarelik teegen haar te oorloogen, geen voordeel oover haar krijgen konden: Soo ſonden ſy haare *Geſanten* uit, om den *Schapen* aan te ſeggen, dat ſy waarelik niet haare *Vyanden*, maar ſeer geneegen waaren, als reedelijke Dieren, in ruſte ende vreede op haar

eigen goed te leven, ende ook haar dus, als een yder op het ſijnen, in vreede te laten leven. Ende vougden de *Wolven* daar by, dat het ſelven belet wierd door der Schapen *Wagt-honden*, wiens gebaf ende gedurig grijnſen ofte tergen, voor haar onlijdelik was. Ook ſeiden de *Wolven*, dat het oorlog ten beiden ſijden ſchadelik ofte ſeer laſtig was, ende inſonderheid voor den *Schaapen*, die haare *Wagt-honden* moeſten voeden; ſulks indien ſy eenige *Wagt-honden* afdanken, ende de anderen ſoo verre af verſenden wilden, dat de *Wolven* in haar Bos het gebaf der *Honden* niet ſouden konnen hooren, aanſtonds alle het gunt ten weeder-ſijden was gedaan ende geleeden, ook ten weeder-ſijden vergeeven ende vergeeten ſoude werden, ende de *Vreede* geſlooten ſoude weeſen; met voorwaarden, dat de *Wolven* geruſtelik in de Boſſen, ende de *Schaapen* in de daar-aanpaalende gras-rijke oopene *Velden*, haar voedſel ſouden vermoogen te ſouken.

Welke aangeboodene *Vreede* de *Schaapen* aan-naamen; ende in gevolge van dien, veele van haare *Wagt-honden* afdankten, ende de ooverige wel ſoo verre naar andere Grenſen verſonden, dat de *Wolven* haar aanſtootelik gebaf ende grijnſen, nogte hooren nogte ſien konden, maar efter bleeven de Honden ſo na-by, dat de *Schaapen*, indien de *Wolven* ontrow waaren, met eene *ſtorm-klok*, die in ſeekere Boom hing, te luiden, haare ſnel loopende *wagt-honden* ten hulpe roupen ſouden konnen.

Ende als eenigen tijd daar naa de *wolven* eene ſchoone geleegendheid ſagen, om de *Schaapen* te konnen oovervallen, ende dat de *wolven* ook ten dien einde uit den Boſſe den *Schaapen* naaderden, ende ſy haare *ſtorm-klok* ſouden luiden, ſoo bevonden ſy, dat de kram der klokke, waar aan de kleepel plagt te hangen, met der tijd ver-

vergaan, ende dat die *kleepel* in haar afweesen daar uit gevallen, was; Sulks sy uit die Velden, met groot verlies, ende after laatende veele *Lammeren*, vlooden naar de *wagt-honden*, die als dan den *wolven* soo dapper aanvielen, dat sy ook genoodsaakt wierden, met after-laatinge van eenigen haaren Beuit, bossewaarts te keeren.

Weshalven die *Wolven*, siende dat haar aanslag ten deele mislukt was, op een niew *Gesanten* uitsonden, om den *Schaapen* te seggen, ende haer te bekennen, dat de *Vreede*. weegens seeker mis-verstand, door eenige baldaadige *Wolven*, ten onregte aan haare sijde, hoewel niet door gemeen goed-vinden, was gebroken geworden. Ende dat sy nu ook willende toonen, hoe seer sy geneegen waren, eene versekerde *eewige Vreede* met den *Schapen* te maken, bereid waren, ter versekeringe van dien, haar tot *Gijselaars* oover te geeven, hare aller-liefste *Kinderen*, naamelik eenige *jonge wolven*, mits de *Schaapen* daar en teegen haar nietwes ten *Gysele* souden behouven oover te leeveren dan hare in *vreede* onnutte *wagt-honden*.

Het welk als eene eewig-duurende *Vreede*, ten beiden sijden aangenoomen, met diere *Eeden* bevestigd, ende ten weeder-sijden volbragt zijnde; soo wierden die *jonge wolven* Gijselaars, allengs soo oud, dat sy seer luid bestonden te huilen over hare gevangenisse. Het welk de *oude wolven* hoorende, voorwendeden, dat tegen het heilig *Regt*, de Schaapen hare *Gijselaars* beleedigden, ende de *Vreede* misdien door den *Schaapen* gebroken was, sulks sy als toen scheenen te yveren, niet alleen voor haare lieve *Kinderen*, maar ook voor het heilig *Regt* der *Vreede*, ende den Gyselaren van dien, met op die weercloose *Schaapen*, welke nu van haare *wagt-honden* ontbloot waren, aan te vallen, ende sig naar haren lust, met dat soet *Schaapen-vlees* te ver-

ſaadigen, ſonder eenigen teegenſtand te vinden, ende met onderwijlen by den onkondigen eene groote *eere* te behaalen.

Uitlegging *der* Woorden.

WOLVEN, *zijn Menſchen die door geweld ofte bedrog haar voedſel ofte grootsheid ſouken; namentlik, Hovelingen ofte Krijgsluiden, ende Tyrannen.*

SCHAAPEN, *zijn weereloose onkondige ende onbedreevene Menſchen, ende inſonderheid geringe Borgers ende Boeren, waar op alle Tyrannen aaſen, ende van welke te plonderen, te ſcheeren, ofte te ſchatten, ſy in alle ontugt ende ooverdaad leven.*

WAGT-HONDEN, *zijn wijſe ende wel gegoede Magiſtraats-perſoonen eener Republike, welker Republike qualik- ende wel-varen haar alſoo vele ende meer Schade ofte Baat aanbrengd, als den gemeenen onmooſelen Ingeſeetenen.*

WAnneer eenige Menſchen, in ſig ſelven aangeſien weeſende, ſoo *ſwak* zijn, dat ſy haare *weederſtreevers* ofte na-by geleegene *Vyanden* niet konnen afweeren, dan ten zy alvoorens eenige goede voorſorge gedraagen, ofte ordre geſteld zy, dat ſy in tijden van noode teegen die *Magtigen*, door anderen werden bygeſprongen ende geholpen; Soo konnen die *Swakken* by het eerſte verſuim ofte onſtenteniſſe van hulpe, ſeer ligt oovervallen ende beſchaadigd werden. Ende derhalven ſoo is ſoodaanigen Swakken nodig, die magtiger *Weederſtreevers* ofte *Vyanden* te vermijden, ende hoe verder hoe beeter, van haar te wijken, ofte altijds ſeer wel op hare hoede te zijn.

Dog alſoo de aard der Menſchen, ende de gevallen deeſer wereld niet toelaaten, altijds evenwel beſorgd ofte op ſijne hoede te zijn:

zijn: ende dat ook daar en booven de *Magtigen* ſoodaanig konnen ge-aard ofte beſteld zijn, dat ſy op die *Swakken* aaſen moeten, om dat ſy, ſonder daar van haar voedſel te trekken, ſeekerlik ſouden vergaan; So moeten ook die *Swakken* ſig verſeekeren, dat die *Magtigen* als dan geen gebrek lijden, maar wel die *Swakken* verteeren ſullen, wanneer ende ſoo haaſt als ſy die konnen bemagtigen. Weshalven die *Swakken* ſig van geene *Sterkere*, ende inſonderheid van geene harer *Weeder ſtreeveren* ofte *Vyanden* behoorden te laten bekallen ende beweegen, om ſig ter beſcherminge tegen hare Vyanden, ongereeder te maken, ofte hare nodige hulpers verre van der hand te ſenden, om dat ſy alsdan daar door alleen den *Magtigen* ſchielik ende gants onverwagt op haare halſen trekken ſouden.

Het welk waarhaftig zijnde, ſo blijkt des te meer, dat de *Swakken* noit, ende om gene *reedenen* ter wereld, hare *Wapenen* ofte *Hulpers* behoorden oover te geven in de handen der opgemelde *Magtigen*, ten zy die *Swakken* dus hare kraften verminderd hebbende, aanſtonds van die *Magtigen*, welke in het gemeen met de *Reeden* ſpotten, en met hare *Eeden* ſpeelen, ooverweldigd willen zijn. *

De waarheid van het welken wy eenigſins konnen leren, uit de dagelikſe ervarendheid, wanneer gebeurd dat *Swakke* met *Magtiger* handelende oover-een komen, en dat ten wederſijden ietwes bedongen werd: Namentlik en inſonderheid, wanneer bedongen werd, dat de *Swakken* eerſt ietwes doen ofte geven moeten, onder beloften, dat de *Magtiger* daar naa ook ietwes doen ofte geeven ſullen; Want of ſchoon de *Swakken* het bedongen voldaan hebben, en daar na van den *Magtiger* ook het beloofden vorderen, ſo bevind men nogtans gemeenelik, dat die *Magtigen* als dan eenigen *uitvlugt* ofte ſchoonen *ſchyn* bedenken ende voorwenden, waarom ſy het ſelven, dat ſy beloofd hebben ofte gants niet, ofte niet ten vollen willen doen ofte geeven, weetende dat het den *ſwakken* ongeraden ſal weeſen, den *magtiger* door den gemeenen *Regter* daar toe te willen dwingen. Sulks hoe de *magtigen*, eer het *Verdrag* aangegaan is, meer ſchoone beloften doen, om de *ſwakken* tot ſoodaanige onderhandelingen te beweegen, hoe die *ſwakkere* ſig daar van des te ſorgvuldiglijker moeten wagten.

Dit aldus onder de gemeene Ingeſeetenen eenes *Lands* voor vaſt geſteld zijnde, ſoo moeten wy daar benevens ſeggen, dat Menſchen, by wien de *Opperſte Magt* is, ende die derhalven niet konnen werden

* *La forza cacia ſopra la raggione.*

bedwongen, door de gemeene *Onderdaanen*, om teegen haren dank ietwes te laaten ofte te doen; gemeenelik nog door *ſchaamte* nog door *ſchande* pleegen afgeſchrikt te werden, van te doen ofte te laaten alle het gunt haar wel gevald ofte mishaagd, ſonder ſig aan eenige gedane beloften ofte eeden te verbinden. *a* Sulks de *magtigſten* van dien gewoon zijn, de *ſwakkeren*, wanneer die in goeden ſtande van tegenweere ſig geſteld hebben, voorbedagtelik met ſeer ſchoone *Beloften* ende diere *Eeden* te misleiden, ten einde, dat die daar op betrouwende, ende ſig ten teegenweere onbequamer ofte *magteloofer* gemaakt hebbende; ſy daar na des te gemakkelijker overvallen, ende des te ſeekerder door haar *overweldigd* ſouden konnen worden. *b* Weshalven onder, die *Opperſte Magten* geene *Vreede* ofte eenige *Verbonden* gemaakt konnen worden, dan mits yder van dien ſijne kraften behoudende, de Swakſte onderwijlen ſig ſoo veele doenelik, van den *Magtigen* affcheide, ende geſcheiden blijve.

Gelijk wy hier in deeſer FABULE ſien, dat de in ſig ſelven weereloofe *Schaapen*, in plaatſe van de ſterke ende ſcherp-getande *Wolven*, haare Vyanden, te vermijden, ende nietwes gemeen met haar te willen hebben, op haar begeeren de nodige *Wagthonden* verre van haar doen gaan, ende onderwijlen geene goede ſorge dragen, dat ſy op 't luiden der Klokke, door de *Wagt-honden*, tegen die aanvallende *Wolven*, tijdelik bygeſprongen konnen worden. Ende ſien wy daar benevens, dat die onnoſele *Schapen* des niet te min, ten tweeden male niet bedenken, dat ſy hare *Wagt-honden* ten Gijſele oovergeevende, ſig *magteloos* maaken, ende dat daar en teegen de *oude Wolven*, haare *Jongen* oovergeevende ten Gijſele, eeven ſoo magtig als ſy te vooren waren, blijven. Ende dat deswegen alleen het *gehuil* der *jonge Wolven*, den *Ouden* een genougſaam eerlik dekſel is, om onder dien ſchijn de weereloofe *Schaapen* te oovervallen, ende tot hare ſpijſe te gebruiken.

Sulks de eigendlijke ſin deſer FABULE is, dat de *ſwakken* nooit de *magtigen* behoorden te vertrouwen. Ende dat inſonderheid geringe *Vrye Republiken* alle gemeenſchap met *Koningen* ende *Vorſten* behoorden te vermijden.

a *Ubicunque tantum honeſta Dominanti licent, præcario regnatur. Senec. in Thyeſt.*
b *Ut nemo doceat fraudis & ſceleris Vias Regnum docebit. ne mali fiant times? Naſcuntur. Senec. in Thyeſt.*

Daar

Daar Paap of Hoofling raad,
En Krijgsknegt ſied en braad,
Of't Wijf heeft 't Regiment,
Neemd 't ſelden een goed ent.

Conſule queis ætas longa magiſtra fuit.

53. De *Slang, Oogen, Ooren* ende *Staart.*

DE *Slangen* met haare eigene *Oogen* ende *Ooren*, van verre ende na-by ſiende ende hoorende, als ook ſoukende ende vermijdende, alles wat den geheelen lighaame voor- ofte naa- deelig was; hadden eenen ſeer langen tijd haar geheele lighaam ſoo wijslik beſtierd, dat het dageliks in kraften ende weelde toeneemende, alle de *leeden* dier

dier *Slange* een ſonderling genougen daar in hadden behooren te ſcheppen. Des niet te min gebeurde, dat de *Gal-blaas*, de *Milt*, de *Teel-leeden*, de *Maag*, ende de *ſchoone* dog *ledige Darmen*, te ſaamen ſpanden; om gelijkelik den *Staart* tot opſtand teegen de *Oogen* ende *Ooren* te verwekken, ſeggende, dat ſy ſig vougden by den *Staart*, ende dat derhalven den *Staart* door deeſen niewen aanwaſſe verre het grootſte gedeelte des geheelen lighaams uitmaakte; Ende dat de geringe *Oogen* ende *Ooren* dus langen tijd het geheel lighaam beſtierd hebbende, de *Staart* volgens de natuurelijke *Billikheid* ende *gelijkheid*, die onder alle de Leeden eenes lighaams, ten grooten wel-vaaren gedyen ſoude, ook nu haare beurt, om het geheele lighaam te beſtieren, behoorde te hebben.

Waar teegen de *Oogen* ende *Ooren* niet alleen ſig ſtelden, maar ook het *Hert*, *Leever* ende *Long*, uit eigener beweeginge de *Tong* deeden ſeggen, dat onder alle de leeden hares lighaams, ſoodanige ingebeelde *gelijkheid* niet te vinden was, ende dat die niet dan ten verderve des geheelen lighaams, betragt konde werden: om dat ſy kennelik de aller *eenvoudigſte* deelen des geheelen lighaams, ende met haar niet te vergelijken waren; alſoo ſy alle de kraft, beweeging ende leeven, aan den *geheelen lighaame* toebragten, ende dat ſy des niet te min wel begeerden van de *Oogen* ende *Ooren*, maar niet van die *ſinneloſe* oover*daadige* ende *welluſtige Leeden*, beſtierd te werden.

Dit alles ongeagt ſleepte de *Staart* aanſtonds met gewelde het *Hoofd* ende het *geheel lighaam*, regt naar een by geleegen Eiken-Bos, alſoo daar oovervloedig voedſel was, dog beſtond de Staart het ſelven ſeer reukelooſelik, ſonder daar toe eenige bequaame weegen ofte graaſige Velden bereid ofte geſogt te hebben; naamelik ſy ſleepte alle

alle die *Leeden* over berg en dal, ſcherpe ſteenen, diſtelen en doornen, ſulks den *Hoofde* het gebruik van het geſigt en gehoor benoomen wierd, ende het *Hart*, *Leever* ende *Long* weederom de *Tong* deeden roupen, *Houd ſtille, houd ſtille*, want gy verderft het geheel lighaam; Laat dog de *Oogen* ende *Ooren* ons allen, gelijk voor deeſen, beſtieren. Dog in plaatſe van te hooren, wilde de *Staart* liever hare groote kraften toonen, met eenen anderen ſteilen Berg ſnel op te konnen klimmen, in ſpijt ende eerder als een aanrennend *Ruiter* haar ſoude konnen beloopen ende dooden.

Maar deſe oneenigheid, ende by gevolge domme krafteloosheid, veroorſaakte ſoo eenen tragen voortgang der *Slange-ſtaart*, dat de *Ruiter* haar beliep, ende met ſijnen ſwaarde het oppenten deel der *Slange* van het beneedenſten ſcheidende, het geheele lighaam doode, ende die gedoode *Leeden* te ſijnen eigen nutte, ofte om ſijne luſten te voldoen, gebruikte.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met de* geheele SLANG, *een Huis-geſin, ofte eene Republik in goede ordre zijnde.*

Met OOGEN *ende* OOREN, *Man ende Wijf: ofte de Ariſtokratike Regeerders eener Republike.*

Met GAL-BLAAS, MILD, TEEL-LEEDEN, MAAG, *ende* ſchoone leedige DARMEN, *weederſpannige, toornige, wellуſtige, gulſige, ende ydele Kinderen, van een Huis geſin: ofte nijdige, heers-ſugtige, misnougde,*

 geile,

geile, ſlampampende, aanſienelike dog innerlik kaale Ingeſeetenen eener Republike.

Met HART, LEEVER *ende* LONG, *gehoorſaame ende deugdſaame Kinderen in een Huisgeſin: ofte de verſtandigſte, deugdſaamſte, welvaarenſte, ende meeſt gegoede Ingeſeetenen eener Republike.*

Met STAART, *Dienſtbooden van een Huisgeſin: ofte de aller geringſte, onweetenſte, ondeugenſte, ende meeſt behouſtige Inwooners, die op de Beetere Ingeſeetenen haarer Republike aaſen.*

Met aanrennende RUITERS, *die de Slang dooden ende gebruiken, Menſchen die uit de twiſten van anderen leeven, ende aldus bekoomen het gunt waarom getwiſt word, als* Advocaten, Procureurs, &c. *of wel een* Krijgs-Ooverſte, *die door de Scheuringen der Republike, ofte met de* kleine Leeden *tegen de* grooten *op te hitſen, ſig* Heer *van dien maakt, ende het geheel lighaam verteerd.*

WAnneer Menſchen *Gebooden* ofte *Wetten* ontfangen van anderen, die een *gemeen Intereſt* met haar hebben, ende die ſy meenen *wijſer* als de gemeene Menſchen te zijn, ſo laten ſy ſig ligtelik van de ſelven *leiden, beſtieren,* oover-reeden ofte *regeeren:* Maar als daar en teegen Menſchen *gebooden* ofte *wetten* ontfangen van *eenen Menſche*, die aan ſijne *eigene* geboden ofte wetten niet onderworpen is, en welke dien volgens een gehêel *ander Intereſt* heeft, als die aan de geboden ende wetten onderworpen zijn; ſoo krijgen deſelve Onderdaanen billik die gedagten, dat met die gebooden ende wetten wel ſeekerlik het *voordeel* des *gebieders* ende *wetgeevers* altijds, maar ook veeltijds het *naadeel* der *Onderdaanen*, die aan opgemelde geboo-

gebooden ofte wetten moeten gehoorſamen, beoogd werd. Sulks ſoodanig een *Hoofd*, die Onderdanen gemeenelik niet oover-reed, leid, beſtierd, ofte *regeerd*, maar *tyranniſeerd* ende dwingd, om uit vreeſe van een meerder quaad, dat haar ſoude ooverkomen, te doen ofte te laaten, het gunt ſy ſonder opgemeld ge- ofte ver- bod, niet doen ofte laaten ſouden willen.

Even dus is het by-naaſt geſteld, wanneer in eenen *Vryen Staate*, *onkondige* ofte *dwaaſe* Menſchen, hoewel een ende het *ſelven Intereſt* met anderen hebbende, ſig onderwinden aan allen, ende by gevolge ook aan ſig ſelven *gebooden* ende *wetten* te geeven, alſoo de *wijſen* bemerkende, dat de ſelve gebooden ende wetten in het gemeen, ende ook aan haar in het byſonder, ſchadelik zijn, ſy aan die *geboden* ende *wetten* niet gehoorſamen, dan uit *dwang* ende vreeſe van een meerder quaad, dat haar ſoude mogen ooverkoomen. Ende oovermits de *Reeden* ſegt, dat de *wijſe* ofte *deugdſaame* Menſchen, niet van den *Onkundigen* ofte *Ondeugenden* oover-reed, geleid ofte beſtierd konnende werden, nog min van de ſelven *getyranniſeerd* ofte *gedwongen* behoorden te zijn: Soo werd daar door de grond van eene *ſcheuringe* in der *Regeeringe* gelegt, door welke die Regeering in het geheel ten gronde gaat, ende ons ſpreekwoord bewaarheid, * dat, *Geen dwang, duurt lang.*

Dus ſien wy daageliks, dat *Huisgeſinnen*, daar *Man* ende *Wijf* de *wijſte* zijnde, ende een *Intereſt* met haare *Kinderen* hebbende, den ſelven, als ook den *Dienſtbooden* gebieden, ende daar ſy eerbiedeglik gehoorſaamd werden; in het gemeen voorſpoedig zijn, ende van den meede Ingeſeetenen des Lands ofte der Steede hoog geagt werden. Gelijk wy meede daageliks ſien, dat als *Man* ende *Wijf* on-eenig werden, ofte dat de *Kinderen* teegen haare *Ouderen* opſtaan, dat als dan binnens huis alles ſoodanig verwerd is, dat de ondeugenſten des geheelen Huisgeſins, als dan gemeenelik van de minſt deugende *Dienſtbooden*, ofte van andere ondeugende Menſchen, buiten den Huiſe woonende, ook opgewekt werd, om aan den allerbeſten het allerquaadſten te doen, namentlik, om door Laſteren en *Pleiten* Man ende Wijf van een, ofte Kinderen van hare Ouderen te ſcheiden, ſonder dat het ſelven door *Wijſe* ende *Deugdſaamen* tuſſchen-ſpreekende Vrienden kan werden belet. Waar

* *Nemo violenta & inviſa imperia retinuit diu. Senec: Theb:*

door die Dienſtboden onderwijlen den Boedel ſchaden, om ſig te verrijken, de gemeene ſaken des Huisgeſins verwarelooſd, en de *Partyen* ten wederſijden door *Advocaten, Procureurs,* en *Notariſſen, &c.* als aanrennende *Ruiters,* daar onſe FABUL van gewaagd, geplukt ofte geplondert worden, ſoodaanig dat meeſt alle die Huisgeſinnen tot arremoede vervallen, ende by haare Meede-Ingeſeetenen altijds ſeer klein geagt werden, ofte dat ſy in het geheel vergaan.

Dus ſien wy dageliks, dat meeſt alle *Koningrijken* en *Vorſtendommen,* alſo daar niet meer dan een *Hoofd* met ſijnen aanhange, alle de andere Ingeſeetenen *dwingd* tot gehoorſaamheid aan alle het gunt hem luſt te gebieden; gedurig vol *binnen-landſe twiſten* zijn, ofte dat opgemelde *Koningen* ende *Vorſten,* geduurig *buitenlandſe oorelogen* voeren; Sulks *die* Ingeſeetenen aldaar gewiſſelik, alle magteloos, misnougd ofte arm zijnde ofte werdende, die *Koningen* ofte *Vorſten* ook veeltijds in gevaar zijn, haar *Hoogheid* en alles dat ſy daar benevens beſitten, ofte haar eigen is, door hare *Onderdanen* ofte door hare *Vyanden,* te verlieſen.

Dus ſien wy daagliks, dat *Republiken,* daar de *Wijſten* ende *Bequaamſten* Regeeren, ende daar de *onkondige* ofte *geringſte* Ingeſeetenen ſig van de ſelven laten *leiden,* ſeer langen tijd in *Vreede* ende alle *Voorſpoeden,* ten welſtande aller, en inſonderheid der Wijſe en Deugdſaame Ingeſeetenen duuren. Ende ſien wy ook, dat in teegendeel die *Republiken,* alwaar de *onkondige* ende *geringe* Ingeſeetenen by forme van *Ambagten* ofte *Gilden,* by-een koomen, om *wetten* voor de geheele *Stad* ofte *Republik,* ende mitsdien ook voor ſeer veele wijſere ende deugdſaamere Ingeſeetenen te maken, ofte om uit den haare eenige *Magiſtraaten,* ter uitvoeringe der Wetten te kieſen, doorgaans aan den *wijſten* ende *beſten* Ingeſeetenen ſeer groot misnougen geeven, ende daar door *twiſten* ende *ſcheuringen* veroorſaaken, welke aan uitheemſe ofte inheemſe *Vorſten, Krijgs-Overſten,* ofte anderen *Bevelhebberen,* goede geleegendheid verſchaffen, om alle de *Regalia* ofte *Vry-* en *Geregtigheeden* der *Republike* ſig aan te matigen, ende eindelik ſelfs die Republik te oovervallen, ofte te vernietigen, ende ſoo wel oover de *wijſe* als oover de *dwaaſe,* groote ende kleine Ingeſeetenen te *heerſen,* ende eindelik die alle onder eene ſware *ſlavernie* te doen buigen.

Welke onſe *Reedenkaavelinge,* wy niet dan met eene oude *Hiſtorie* ende eene bygevougde FABULE beveſtigen ſullen. Als kort na dat

dat de *Koning* uit der Steede *Romen* geweerd, en die *Republik* in volkomene Vryheid geſtelt was, ſo bevonden veele *geringere Borgers* door hare quade huishoudinge, ſig met vele Schulden en gelden op *Intereſſen* genomen, beladen; en geen middel hebbende, om door eene deugdelike betalinge, ſig daar van te ontlaſten, als ook by gevolge vreeſende, dat ſy by gebreke van dien, naar inhoude der *wetten, Slaven* hunner Schuld-eiſſeren gemaakt ſouden werden: Soo begeerden ſy, dat de *Borgemeeſters* ende de *Raad* der *Republike*, haar door eene niewe te maken *gemeene wet*, van alle hare Schulden bevrijden ſouden. Ende alſoo de *Borgemeeſters* ende *Raaden* de meeſte en rijkſte Schuld-eiſſers weſende, niet wilden ſoo eene onbillike *wet* ten nadeele van haar eigen ſelven maken; So liepen alle die geringe Borgers uit der Steede, ende ſetteden ſig neder op den *Heiligen Berge*, 3000 treeden van *Roomen* geleegen, alwaar ſy ſig beſchanſten, om niet van den rijken Borgeren oovervallen te werden. Gelijk aan de andere ſijde, de rijke Borgers te *Roomen* ook vreeſden, dat ſy van den *uitgeweekenen*, ende te gelijk van den *geringſten*, die nog in der Steede gebleeven waaren, oovervallen ende gedwongen ſouden werden te lijden alle het gunt die ſouden gelieven te doen. Weshalven de *Borgemeeſters* ende de *Raad* van *Roomen* goed vonden, *Menenius Agrippa* derwaarts te ſenden, om die geringe Borgers te beweegen, weder tot *Romen* te keeren. Welke *Agrippa* van geringe afkomſt, ende daarom den geringen des te aangenamer zijnde, in hare beſchanſinge beleefdelik ontfangen wierd, alwaar hy den geringen volke ten opgemelden einde, deeſe *Fabule* rawelik voordroug.

„Ten tijden, als de *Leeden* des menſcheliken lighaams nog ſoo „wel als nu niet oover-een quamen, om een Menſch uit te maken, „maar dat yder Lid ſijn eigen Voorneemen, Raad ende Taal had: ſo „wierden ſy alle misnougd oover den Buik, ſeggende, dat ſy alle „voor den *Buike* ſorgen, en voor hem met groten arbeide de nodige „ſpijſe ſouken moeſten, terwijle hy in het midden ſijn ruſt hiel ofte „alle welluſten genoot. Ende beſlooten ſy onderling, dien leu„jen Buik niet langer te voeden: Sulks de Hand voortaan geene „ſpijſe in den Monde ſteeken, nog de Mond die ontfangen, nog de „Tanden die kauwen wilden, op dat ſy door dat middel den weelde„rigen Buik betemmen ſouden. Maar voelende en ſiende, dat ſy hier

„door niet min als de Buik, ten uiterſten maager wierden en-
„de uit-teerden; Soo ſeiden die Leeden onderling, nu beſef-
„fen wy, dat yder lid des menſchelijken lighaams, ſijn eigen
„dienſt moet waarneemen, om het geheel te behouden, ende
„dat wy den Buik niet meer voeden, als de Buik ons doed,
„met de Spijſe te verteeren ende in goed Bloed te verande-
„ren, als ook met dat bloed allen Leeden toe te ſenden.

Dus, ſeide haar Agrippa, ſal het met u gaan, ende met ons, ten zy gy haaſt weeder keerd. Gy ſorg-vuldige ende arbeid-ſaame Gemeente benyd de ruſt, ende veragt de beeſigheeden der Raads-heeren en Rijke Borgeren, daar gy door beſtaan en uw voedſel van trekken moet. Ende was alleen het verhaal deeſer *Fabule* ſoo kraftig in de gemoederen der geringe Borgeren, dat ſy aan-ſtonds naar Romen keerden, alwaar ſy onder een verdrougen, dat de geringe Borgers voortaan *a* haare Voorſtanders kieſen ſouden, om haar teegen de onderdrukkingen der Borgermee-ſteren ende des Raads te moogen beſchermen. *b*

Wat nu eigendlik de ſin onſer FABULE zy, meenen wy onnodig te zijn, dat alhier eigendlik klaarder uit te drukken, alſoo het ſelven genougſaam, met de *Uitleggingе* der *Woorden* in der FABULE begreepen, voor aan is geſchied.

a *Tribunos Plebis.*
b *Tit. Liv. lib.* 2.

Een

Een die met klein beſlag
Sijn leeven einden mag,
Heeft meen'gen blijden dag;
En ſelden groot geklag.

Vivitur exiguo melius ſi noveris uti.

54. De *Schildpad, Haas,* ende *Kikvors.*

DE *Schildpad* wel eer over *hare* traagheid van den *Haaſe* beſpot zijnde, had, om die ſpot in het toekomende niet meer onderworpen te zijn, eene wedding aangegaan met den *Haaſe*, dat ſy, niet jeegenſtaande haare traagheid, de ſelve reiſe eerder als hy, ſoude afleggen: waar op ſy

ook,

ook, ſeer vroug opſtaande en geſtaadig voortgaande, de wedding had gewonnen; terwijle de *Haas*, op ſijne ſnelheid betrouwende, laat opſtond, ende ook onderweege ſijnen tijd in der Herberge verſuimde, om ſijne luſten te verſadigen.

Ende daar en booven wiſt de *Schildpad*, dat de *Haſen* ook wel eer in haare Vergaderinge rijpelik ooverlegt hebbende, dat ſy van Menſchen, Honden, ende Grijp-voogelen geduurig vervolgd wierden, ſonder ſig te konnen beſchermen, ofte haare Vyanden beleedigen; ende dat ſy daarom hadden beſlooten, gelijkelik in eener diepe poele te ſpringen, om aldus een eind van haar altijds bekommerlik leeven te maaken. Dog dat ſy alle ſterkelik ten dien einde derwaarts loopende, hadden geſien, dat de *Kikvorſſen*, haaren aanval vreeſende, alle waaren geſprongen in den watere, om ſig aldaar te verbergen. Ende dat derhalven een der wijſte *Haaſen* het ſelven opmerkende, had aangeweeſen, dat hier leevendige Schepſelen waaren, die nog meer Vyanden, als ſy hadden; jaa dat die ook de *Haaſen* vreesden, en des niet te min haar leven ſorgvuldiglik bewaarden, met tijdelik te vlugten naar hunne *ſterkten*, en ſig aldaar te onthouden, tot dat die nood oover was. Dat ſy *Haaſen*, ſnelder dan de *Kikvorſſen* zijnde, het ſelven ook beeter doen konden. Gelijk die *Schildpad* daar beneevens wiſt, dat de *Haaſen* op deeſe vermaninge hadden beſlooten, voortaan ten beſten des doenelik, hare Vyanden te vermijden, en beſprongen werdende in hoolen haar leeven te bergen: Ende dat het ſelfden haar ſoo wel was gelukt, dat het geſlagt der *Haaſen* tot heeden toe in weeſen was gebleeven.

Eindelik wiſt ook de *Schildpad*, dat ſy ſig in haare *ſchild* verborgende houdende, meenig-werven van Grijpvoogelen, ende andere Vyanden, aangegreepen was geweeſt,

weeſt, maar nooit verſlonden had konnen werden, ende dat ſy derhalven op haare Schild ſoo verliefd was geweeſt, dat andere Dieren neevens haar van *Jupiter* ten gaſte genoodigd zijnde, alle andere derwaarts gegaan, ende ſy alleen ten huiſe gebleeven was, met die verontſchuldiginge, dat *Ooſt VVeſt, 't Huis beſt was.* Dat die verontſchuldiging *Jupiter* ook ſoo wel had bevallen, dat hy haar desweegen had gebooden, voortaan haar *Huis* altijds, ende ook oover alle, derwaarts ſy begeerde, met ſig te dragen; ten einde ſy van geene *Gryp-vogelen* verſlonden, ofte van quaade *Buuren* gequollen ſoude werden.

Dit alles niet jeegenſtaande, ſoo gebeurde daar naa, dat ſy de *Kikvorſſen* ten lande ſeer ſnel ſpringen, ende in den waatere ſeer ſnel ſwemmen ſiende, waande die ſeer gelukkig, ende ſig ſelven ſeer ellendig te zijn, tot dat ſy bemerkte, hoe de *Kik-vorſſen*, des niet te min, ten lande van ſeer veele *VVoud-voogelen*, ende ten waatere van veele nog ſnelder ſwemmende *VVater-voogelen*, Slangen, ende Viſſen, verraſt ende verſlonden wierden: als wanneer ſy ten regte oordeelde, ſeer gelukkig te ſullen weeſen, indien ſy, naar den ſtand, daar ſy in was, ſig wilde vougen, ſonder de ſtanden der andere Dieren te benijden ofte te wenſchen: ende derhalven ſoo beſloot ſy, ende nam ſtandvaſtelik voor, hare *kenniſſe* omtrend ſaaken die haar eigen wel-weeſen mogten betreffen, ſoo veele haar doenelik was, voortaan te vermeerderen, ende ſig daar in altijds naar de maate haarer weetenſchap te draagen.

Uitlegging *der* Woorden.

Met SCHILD-PADDEN, *hebben de* Ouden *verſtaan, trage dog vlijtige ende arbeidſame Menſchen.*

Met HASEN, *al te haaſtige dog wel bereiſde ende beleeſene Menſchen.*

Met KIK-VORSSEN, *Boeren, ende andere gering ofte gemeen Volk, dat haaſtig opſpringd ende weder haaſt duikt.*

WAnneer men op den verſchciden aard der Menſchen agt neemd, ſoo bevind men, dat eenige van dien *geſwind* in haare lighamelike beweegingen, ende ook ſeer *vaardig* in alle hare gedagten ofte oordeelen zijn: ende dat deſe twee ſaken den ſelven, als ook anderen Menſchen, in den beginne altijds ſoo een groot behaagen geeven, dat ſy, door opgemeld behaagen, gemeenelik werden opgewekt, om hoogere ende grootere ſaaken, dan die ſy beſitten, ofte haar betaamen, te begeeren. Want oovermits ſoodaanige hooge ſaaken niet dan by geluk, ende met onverdrietige ſorge ende geduurigen arbeid plagten verkreegen te worden; ende dat die ſtandvaſtigheid ſelden by die *vlugge* lighaamen ende *geſwinde* geeſten ofte verſtanden gevonden werden: Soo ſiet men ook veeltijds, dat ſy door het groot gevoelen, welk ſy van haare eigene bequaamheeden hebben, ſaaken onderneemen derven, die ſy door haare ſorgeloosheid, verſuim, ende afkeer van eenen geſtaadigen arbeid, niet bereiken konnen. Als wanneer ſy alle haren moed verlieſende, ook haare uitwerkingen in het geheel verbrooken werden, ende ſy niet alleen vermerken, dat ſy beneeden de trage Menſchen, die ſy voormaals te verſmaden plagten, behoorden geagt te werden; maar ſig ook als dan inbeelden de aller-rampſaaligſte onder alle de Menſchen des gantſen Aardboodems te zijn.

Daar en teegen bevind men, dat andere Menſchen, die *traag* in haare lighaamelike beweegingen, ende ook in haare gedagten ende oordeelen zijn, daar door, ſoo by ſig ſelven, als by andere Menſchen, in ſeer kleine agtinge weeſende, niet derven groote ende hooge ſaaken, die haar ſouden konnen ontſchieten, begeeren: ende dat ſy daarom tragtende naar mindere ſaaken, die haar betaamen, deſelve allangs, ende treede voor treede, met eene ſoo groote ſorgvuldigheid ende geſtaadigen arbeid bejaagen, dat ſy veeltijds hun oogwit bekoomen, ende als dan eerſt bemerken, dat

dat het eind onſer werken, ende onſes leevens, waarelik alle onſe voorgaande werken, ende alle ons geheel leeven kroond: als meede van haar als dan eerſt vermerkt werd, dat die *vlugge* ende hoog-vliegende Menſchen, die ſy wel eer te beni den plagten, ſelden haar oogwit bereikende, ende veeltijds een drouvig eind e maakende, waarelik niet gelukkiger als ſy, maar veel ongelukkiger zijn. Want dan vermerken ſy eerſt, dat men ſig waarelik gelukkig maakt, wanneer men ſijne gedagten niet ſoo ſeer laat gaan op het *goed*, dat een ander heeft, ende ons ontbreekt; als wel op het gunt een ander derfd ende wy b. ſitten. Ende inſonderheid bevinden ſy als dan, dat men ſig gelukkig maakt, wanneer men tragt, ſig met ſijn eigen lot te verheugen, ende ſtil te leven, ſonder geduurig naar eenen anderen ſtand te haaken.

Alle het welken wy meenen, door onſe daagelikſe ervaaringe omtrend ons eigen ſelven, ende andere enkelde Menſchen, ſoo bekend te weeſen, dat ten dien einde geene aanwijſinge vereiſt werd. Maar wel dient hier aangeweeſen te werden, dat het ſelfde onderſcheid ook in geheele *Volkeren* gevonden werd: Namelik, wanneer wy de *grove* lighamen ende de trage verſtanden der *Duitſen* aanmerken, ende die vergelijken met de *vlugge* lighaamen ende geſwinde oordeelen der *Francoiſen*; ſoo behaagd ons in den beginne een *Fransman* altijds meer als een *Duitſert*: Maar als wy daar na rijper oo. erleggen, wie van beiden in den geheelen loope ſijnes leevens, meer goeds ofte quaads, baat ofte ſchaade, gemak ofte ongemak, ſig ſelven ende den gantſen menſchelijken geſlagte aandoed: Ende wie van beiden by gevolge door ſijne eigene deugd ofte ſchuld, met meer genougen ofte misnougen, ſijn leven behoorde te eindigen; Soo meenen wy, dat de prijs van dien den *Francoiſen* niet behoorde te werden gegeeven.

Immers ſien wy, dat de *Volkeren* van Europa, die *traag* in hare beweegingen en gedagten zijn geweeſt, als *Grieken*, *Romeinen*, *Schieten*, *Celten*, *Duitſen*, *&c.* Republikſe Regeeringen, ten voordeele der *gemeene Ingeſeetenen*, hebben opgeregt, ende aller-langſt b. houden hebben, terwijle andere *vlugge Volkeren* en ſeer ſchrandere Verſtanden, tot eene *Monarchale Regeeringe*, meeſt altijds ten voordeele van *eenen Menſche*, en ter onderdrukkinge aller Onderdanen ſtrekt, vervallen zijn. Gelijk wy nog heeden ſien, dat de ſchranderſte bewooners van geheel *Italien*

haare gemeene *Vryheid* verlooren hebben, terwijlen die grove *Venetianen* ende *Genueeſen*, als ook die trage *Switſers* de ſelve behouden. Gelijk wy meede ſien, dat geene *Volkeren* in geheel *Europa* met eene ſwaardere *ſlaavernie* onder eene Monarchale Regeeringe werden gedrukt, als de vlugge *Francoiſen*, terwijle die trage *Duitſen*, indien niet alle, immers ten meeſten deele, hare gemeene *Vryheid* naar ſiele ende lighame, kloukmoediger beſchermen.

Derhalven leerd ons deeſe FABUL, dat de *Schildpad*, dat is de traage, neederige, ende in Vryheid leevende Menſchen, veel gelukkiger zijn als de geſwinde *Haſen*, dat is, ſeer vlugge ende hooghertige Menſchen, die veeltijds van haare Vyanden gedood, ofte als de hoog-ſpringende *Kikvorſſen*, van haare eigene Koningen ende Vorſten verſlonden werden.

Die op goed' Ouders is verbolgen,
Moet haaſt den Beul of't Kalfs-vel volgen.

Alterius, non ſit, qui ſuus eſſe poteſt.
Perſequitur Deus pracula in parentes.

55. De *Schaapen* ende *Verkens*, met haare *Wagt-honden.*

SEekere *Schaapen* ende *Verkens*, hebbende eenen ende den ſelven *Herder*, die haar met aard- ofte ſteenworpen, als ook met ſweep- ende ſtok-ſlaagen by een te houden, te verweiden, ende door die middelen onder-

wijle tegen de *Wolven* te beſchermen plagt: Soo gebeurde haar, dat die *Herder* ſchielik quam te ſterven. Sulks de allerwijſte *Schaapen* aanſtonds in der gemeene Vergaaderinge voordroegen, dat ſy alle indagtig waaren de ongemakken ende quaalen, die ſy geduurende de ſorge ende opſigt haares ooverleeden *Herders* onderworpen waaren geweeſt; ende dat alſoo die des niet te min een ſeer *goed Herder* was geweeſt, ſy derhalven met ſeer goede reeden mogten beſluiten, dat ſelfs de aller-beſte *Herders* haare *Melk* daageliks aftappen, by geleegendheid hare *wol* afſcheeren, ende, om haar noodig voedſel te vinden, ſomtijds eenige *Schaapen*, ende veeltijds de anderſins vrugteloose *Verkens*, dooden ſouden; ende vougden die *wyſe Schaapen* daar by, dat het derhalven raadſaamer was, ter gemeener beſcherminge tegen de *Wolven*, te gebruiken ſeekere klouke *Wagt-honden*; die nog *Schaapen* nogte *Verkens*, tot haare ſpijſe te dooden plagten; ende die geener *ſchaapen wolle* tot haare kleedinge nodig hadden, maar alleen *Melk* voor hare ſpijſe en drank van den Schapen bedingen ſouden: terwijle ſy *Schaapen* ende *Verkens* van ſlijk- ende aard- ofte ſteen-worpen, als ook van ſweep- ende ſtok-ſlaagen vry weeſen, ende niet dan met *baſſen* geregeerd werden ſouden

Welke voorſlag allen *Schapen* ende ook den *Swijnen* wel gevallende, en die *Wagt-honden* die opſigt oover den Schapen en Swijnen aan-neemende, als ook voor der ſelven heil wel ſorgende; Soo nam die *Kudde* in alle weelde toe, ende inſonderheid vermeenigvuldigden de *Schapen*; alſoo die ſig naar alle goede ordren der *Wagt-honden* draagende, geen der ſelven van den *Wolven* gegeeten wierd. Maar de *Verkens*, ſiende dat de *Honden* nog ſtaf nog ſweep hadden,

den, wentelden ſig veeltijds in den ſlijke, ende weideden wijds ende ſijds, niet jeegenſtaande het *baffen* der *Honden*, ende haare vermaaningen, dat ſy ſoo doende, haar niet teegen de *Wolven* ſouden konnen beſchermen.

Deeſe trouwe *wagt-honden* ſig dus veragt ſiende van die geenen, welke weinig ofte gants niet tot haar onderhoud verſchafteden, leiden de ſaak oover met de niet min gehoorſaame als veel contribueerende *Schaapen*, ende wierd van alle de ſelven goed gevonden, dat de *Honden* haare opgedraagene Magt ſouden ouffenen, met de ongehoorſame Verkens te bedwingen, ende met aan den kleinen de ſtraffe te beginnen. Sulks de *wagt-honden* daar naa eenige *Biggen* ſiende verre af weiden, den ſelven gebooden, by der *Kudde* ſig te vervougen; waar op die *Biggen* antwoordeden, dat ſy nog eenige Aard-aakers uitgraaven ende eeten wilden, eer ſy ſig van daar naar der geheele Kudde begeeven ſouden.

De *Honden* deeſe onbeſchaamde ongehoorſaamheid der *kleinen* ooverdenkenden, oordeelden, dat ſy behoudens Eere ende Eed, in deeſen gevalle niet konden ſtille ſtaan; weshalven ſy wijders geſegt hebbende, dat ſy haar, by gebreeke van aanſtonds voort te gaan, daar toe ſouden dwingen: Soo waaren die *Biggen* wel ſoo ſtout, haar toe te ſnaauwen: „ Gy ſiet dat de *groote Verkens* dageliks veel „ wijder van der Kudde af gaan weiden, om arger te „ doen als wy *kleine Biggen*, ſulks indien gy oover onſe „ kleinigheeden uwen moed op ons wild koelen, ende „ de *Grooten* onbedwongen laaten, gy doen ſult als de „ wreede *Havikken*, die de ſchaadelijke *Arenden* ende „ *Wouwen* voor by te vliegen, om de onnooſele *Duiven*

»*ven* te oovervallen ende te verſlinden, geweon »zijn.

Welke woorden voor den *Wagt-honden* onlijdelik weeſende, ſoo greep yder van dien een *Bigge* by den ooren, om die naar de Kudde te ſleepen, ſulks de *Biggen* alle te gelijk niet min kreeten, dan of men haar de keele had af geſteeken. Ende alſoo eenige *verborgene Slagters*, om haar oogwit te bereiken, ſig altijds, dog bedektelik omtrend die Kudde gehouden hadden, ſoo wilden die nu niet verſuimen, dit vier van ongehoorſaamheid aan te blaaſen, om het ſelven tot een volkoomen oproer te doen uitberſten: in gevolge van het welken ſy aanſtonds de groote *Verkens* beliepen, ende ſoodaanig wiſten op te hitſen, dat ſy al knorrende naar die *Wagt-honden* draafden, ende met haare ſchrikkelijke *Verkens-tanden*, ſonder naar eenige reedenen, die de *Honden* van haar doen gaaven, te willen hooren, haar aanſtonds verſcheurden, onder dien Lak, dat het Verraaders waaren.

Weshalven opgemelde *Slagters* uitgewrogt hebbende het gunt ſy voor hadden, naamentlik die Kudde ontſteld, ſonder *Herder*, ende ſonder *Wagt-honden* te ſien, ſig ſelven in het geheel daar van *Meeſters* maakten; ende voortaan de grootſte ende vetſte *Schaapen* ende *Verkens*, niet alleen tot haar noodig voedſel gebruikten, maar ook haar vlees ende vagt ten meeſten prijſe verkoften, om met die Penningen, daar van koomende, in alle ooverdaad, weelde ende welluſten te leeven. Sulks die *Slagters* voortaan geene *Schaapen* ende *Verkens*, dan alleen ten Slagtbanke, voededen ende aanfokten.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden.

Met SCHAAPEN, *hebben de* Ouden *verſtaan, gegoede Ingeſeetenen, door wiens Schattingen Landen ende Steeden beſchermd werden.*

Met VERKENS, *arme, wreevelige, ende arbeidende Ingeſeetenen.*

Met Verborgene SLAGTERS, *aanſienelijke behouftige Ingeſeetenen, die door Oproeren te verwekken, in der Regeeringe van Landen ofte Steeden tragten te geraaken.*

De andere Woorden deeſer FABULE *vereiſſen geene uitlegginge.*

MEnſchen, die van *gegoede* Ouderen gebooren zijn, werden gemeenelik doodaanig opgebragt, dat ſy door onderwijſinge, leeſen van goede Bouken, bereiſen van vreemde Landen, ende ommegaan met veelerlei ſlag van Menſchen, niet alleen kenniſſe krijgen van die Saaken, waar door den koſt gewonnen werd, maar ook van den loope des Weerelds, ende van der Regeeringe, in het byſonder der Landen en Steeden, daar ſy gebooren zijn, ofte woonen. Namentlik ſy leeren, voor ſoo veel de Menſchen aangaat, hoe haare *Meerdere*, haare *Gelijken*, ende haare *Minderen* geſind ende ge-aard zijn. Ende bevinden opgemelde gegoede Menſchen, dat de *Meerdere* haar ter beſcherminge van Landen ende Steeden, laſten opleggen, ſchatten ende ſcheeren, als ook, dat ſy aan *haars gelijken* veeltijds ietwes van het haren moeten toegeven, indien ſy in ruſte willen leven, ende met geene Dingtalen gequollen zijn. Ende bevinden eindelik de *gegoede* Menſchen, dat de arme *Min-*

deren, de *gegoede Magteloosen*, in wiens dienst sy gebruikt werden, ofte met welken sy ietwes anders gemeens hebben, geduurig bedriegen, ende verkorten derven; om dat van haar by Pleidojen nietwes te halen is. Ende bevinden die ook eindelik, dat alles gaat volgens het spreekwoord: *Six cinq* geefd niet, *Deus as* heeft niet, *Quatre trois* moet geven, om *Six cinq* ende *Deus as* te doen leven.

Dit aldus gestelt zijnde in de alder vreedsaamste tijden, soo hebben daar en boven in tijden van *oorloge*, ende insonderheid van *opstand* ofte *oproer* der geringe Ingesetenen, teegen den Regeerderen van Landen ofte Steeden, de *gegoede* magteloose Ingesetenen nietwes anders te verwagten, dan dat sy de ballen sullen moeten betaalen, daar de anderen meede sullen speelen, ofte speelen, ende gespeeld hebben. Namentlik, dat sy door ende geduurende die twisten ofte oorloogen, seer geschat ende geschooren, ofte geplonderd, ende inhet geheel van hare goederen beroofd sullen werden.

Ende vermits opgemelde gegoede *Ingesetenen* deese quaalen voorsien, ende vreesen; soo vougen sy sig gemeenelik met groote Reedenen seer gaarne naar de gelegendheid der saaken, ende der Regeeringe, welke ten hunnen tijde in weesen is, wenschende rust ende vreede in haare daagen te moogen genieten, ende schrikkende booven allen, voor den Opstand ende Oproer der *Ongegoeden*, tegen der *Regeeringe*, ofte tegen den *Regeerderen* hunnes *Vaderlands*, ende der Landen ofte Steeden, waar in sy woonen.

De *Ongegoeden* daar en teegen, zijn meest tweederlei, naamentlik of van *ongegoede* ouderen *gebooren*, of wel selfs door een ontugtig leeven tot arremoede *geraakt*. Waar van de *eersten* gemeenelik dienstbare Menschen zijn, ende geene kennisse ter wereld hebben, dan van een *Ambagt* om den kost te winnen, zijnde voorts van een seer ontugtig leeven, dom, laat-dunkende, ongestaadig, ende soo dol-driftig in alle het gunt sy voorneemen, dat sy, geduurende die drift, naar geene *Raad* ofte *Reedenen* willen ofte konnen luisteren. Ende oovermits sy, selfs buiten dien drift zijnde, weeten dat rijke Menschen haar in *Regten* bewrekkende, goed naar quaad geld werpen souden, ende dat de *Schouten*, meer geld- als bloed-gierig zijnde, van haar niet trek-

ken

ken konnen: Soo zijn ſy gemeenelik ſeer gereed ende ſtout, om die *gegoede Magteloozen* te verongelijken, ofte haar eenig ſtrafbaar geweld aan te doen. Gelijk opgemelde *ongegoede Ingeſeetenen* ſeer ligtelik bemerken, dat ſy door ooreloogen ende *Oproeren* teegen der Regeeringe, geene *goederen* verlieſen, maar hare bequaamheid om te dienen, *Konſt*, *Ambagt* ende *Handen*, ſeer ligtelik in andere Landen, om aldaar ook naar hare oude wijſe te leven, ooverbrengen konnen, ende dat ſy daar en boven, geduurende het *Oproer*, in eenen ſeer grooten getaale ſtraffeloos ende onbekend, ſouden weeſen: Ende derhalven ſoo zijn de ſelven ook altijds gereed ende geneegen tot die *Oproeren*.

Sulks, wanneer daar nog by komen eenige *ſware voorvallen* der Republike, de andere *aanſienelike* dog *ongegoede* Ingeſeetenen: namentlik alle *Spil-penningen*, die door een ooverdadig, vuil ende ontugtig leven in ſchulden ſteecken, ofte tot die arremoede geraakt zijn, als dan niet plagten te verſuimen, die andere domme Menſchen onder der hand tot Opſtand teegen de wettige Regenten aan te hitſen, ende indien de ſelve *Oproermakers* de ooverhand behouden, de Regeerders te dooden ofte te verwerpen, om ſig in der ſelven plaatſen te dringen, ende door dat middel ſig niet alleen van de welverdiende Straffen te bevrijden, maar ook hare verdorvene Huisſaaken ten laſte der *gegoede* Ingeſeetenen te herſtellen.

De waarh id van het welken, voor ſoo veele het den gemeenen menſchelijken ommegang raakt; door onſe daagelikſe ervaarendheid werd beveſtigd; ende voor ſoo veele het de gemeene *Regeeringe* ofte *Oproeren* daar teegen, aangaat, is onnoodig, daar van eenige exempelen by te brengen, alſoo de *Hiſtorien* aller Landen ende Steeden daar meede vervuld zijn. Dog indien de *Leeſers* des niet te min eenige begeeren, ſoo behouven ſy maar te gedenken, door wien ende hoe in den Jaare 1672. ende 1673. binnen de *Vereenigde Nederlanden*, die Oproeren teegen de *wettige Regenten* van dien aangeſtecken, uitgevoerd, ende ge-eindigd zijn. Ende alle het ſelven wel ooverdagt hebbende, ſoo ſullen ſy groote reedenen vinden, om ſig te verwonderen, hoe de Regenten eeniger Steeden aldaar ſeedert die tijden, ende als nu nog konnen goed vinden, tot *Schutteren* haarer *Steeden* aan te neemen, gants

ongegoeden ende *onbeſoldigde* Ingeſeetenen, nademaal die aldus gelijk de *oude Verkens* onſer FABULE, tanden in hare monden gekreegen hebbende, ofte uit ſig ſelfs, ofte uit aanhitſingen eeniger heersſugtige ende door ontugt ofte quaad leeven behouftig gewordene Ingeſeetenen, altijds tot *plonderinge* der *gegoede* Ingeſeetenen, ende tot *Oproeren* teegen de *wettige Regenten* te veroorſaaken magtig, ende ook geneegen ſullen weeſen.

Wat nu wijders de eigendijke ſin deeſer FABULE, ende de *Leering* van dien zy, konnen de aandagtige *Leeſers* ligtelik bemerken, ende is derhalven onnodig hier geſegt.

Een

Een wijs Man laat ſig maar eenmaal bedriegen.

Aſinus ad lapidem non bis offendit eundem.

56. De *Eeſel* ſonder *Herſſenen* ende *Ooren.*

EEn *Eeſel*, die in het draagen van ſwaare laſten, ſijnen *Heere* eenen langen tijd veele goede ende groote dienſten gedaan had, wierd een maal ſwaarder als gemeen belaaden, ſulks hy aan eener Steene, die in ſijnen weege lag, ſoodanig ſtronkelde, dat hy onder ſijnen laſte

ter needer viel, ende sijn ondankbaare *Heer* toeloopende, hem met veele stoksslaagen deede rijsen, welke harde slaagen door de groote smerte soo diepe indruksselen in des Eesels herssenen maakten, dat hy seedert dien tijd omtrend dien Steene nooit quam, sonder daar aan te gedenken, ende sig soo voorsigtig te draagen, dat hy niet meer aan den selven Steene quam te stooten; maar veroorsaakten daar en boven die harde stoksslaagen, dat hy eindelik van sijnen *Heere* scheidende, sig in eenen Woude begaf, alwaar hy een geruimen tijd seer stillekens geleefd hebbende, het gebeurde, dat de *Leew* siek wierd, ende byeen riep alle de voornaamste bloedgierige Dieren, op dat die eenig genees-middel voor hem souden uitvinden: ende terwijle geen der opgemelde *Dieren* eenig genees-middel wist, seide de *Vos*, dat de *ooren* ende *herssenen* eenes *Eesels*, naar de regulen der Genees-konste bereid zijnde, wonderlik goed waaren, om den *Leewe* sijne voorgaande sterkte te doen verkrijgen. Waarom de *Leew* den *Vosse* last gaf, den *Eesel* ten Hoove, ende in sijnen gewelde te lokken

Sulks de *Vos* naar het Woud ging, ende den *Eesele* aldus aansprak: „Uwe groote *sterkte*, *luidruftige* vervaare„lijke Stem, groot *geaalte* omtrend het draagen van al„lerlei ongemakken, ende uwe *matigheid* in spijse ende „drank, als meede insonderheid uwe groote *wijsheid*, „volgens welke gy die al te ondankbaare Menschen hebt „verlaaten, om stillekens in dit Woud te leeven, heb„ben u by de *wilde Dieren* soo vermaard gemaakt, dat „het lof van dien is gekoomen ter ooren des *Leews*, Ko„ning aller vier-voetige Dieren, ende is die derhalven „geneegen, u tot sijnen oppersten *Diener* van *Staat* te gebrui-

„gebruiken. Ende vermits gy deese uwe groote deug-
„den niet moogt verbergen, maar die ten voordeele al-
„ler vier-voetige Dieren, waar van gy een zijt, gebrui-
„ken moet; Soo gaa gy, mijn *goede Vriend*, met my,
„ik sal u seer trouwelik ten Hove leiden. De *Eesel* dee-
se schoone woorden geloovende, ging, ende wierd ge-
leid tot den *Leewe*, die als toen sijne Pooten, om den
Eesel te grijpen, uitgestrekt hebbende, sig soo swak be-
vond, dat hy niet door slaan, ende hem tot sig trekken
konde. Sulks de *Eesel* ontspringende, weeder tot sijn
Woud keerde; terwijle de *Leew* uit vreese dat sijne on-
magt ende te gelijk sijne voorgenoomene wreedheid, al-
len onnooselen Dieren bekend souden worden, seer drou-
vig ende schaamrood zijnde, oover dat mislukken, sig
nogtans verseekerde, alle sijne behaalde schande, door
vermeerderinge van magt ofte sterkte, indien hem die
gebeurde, ende ook anderssins niet te konnen doen ver-
dwijnen. Waarom hy ook den selfden *Vos* bad, ander-
maal den *Eesel* te gaan bekallen, ende ten Hoove te ge-
leiden.

Waar op hoewel de *Vos* antwoorde, gants teegen den
aard der *Eesels* te weesen, twee maalen teegen den sel-
ven Steen te stooten, hy nogtans verhoopte, onder schijn
van *Vriendschap*, met diere *Eeden* bevestigd, deesen on-
nooselen te sullen konnen verleiden, naademaal men al-
soo, wel veel wijsere Dieren had konnen bedriegen; Sulks
hy dit Gesandschap ondernam, tot den *Eesele* ging, en-
de hem aldus toesprak: „Voorwaar uwe al te groote *vree-*
„*se* ende *schigtigheid* toond wel, dat gy gewoon zijt by
„ondankbaare *Boeren*, ofte in *Wouden*, maar niet ten
„Hoove onder de aller-beleefste ende heusse Dieren te
„leeven;

„leeven: Want onſe Koning oover uwe komſte ſoo ver-
„blijd is geweeſt, dat hy als by naaſt uit ſig ſelven wee-
„ſende, u op het aller-vriendelijkſte ende met de meeſte
„teekenen van liefde heeft willen om-armen, ende nog
„wil, ſonder eenige gedagten te hebben, u in het min-
„ſten te beſchaadigen: Dit heeft hy my *heiliglik geſwoo-*
„*ren*, ende ſweer ik dit ook u van ſijnent wegen; my daar
„en booven voor het naarkoomen deeſes, ten *Borge* en-
„de *Pande* ſtellende: keer derhalven, mijn *lieve*, met
„my naar den *Leewe*. Door welke woorden de *Eeſel*
bewoogen wierd, weeder tot den *Leewe* te gaan, die
hem als toen ſoo ſeeker nam, dat hy hem gegreepen,
ende gedood hebbende, den *Voſſe* in een byſonder Ver-
trek oover gaf, om aldaar van de *ooren* ende *herſſenen* het
bewuſt genees-middel te bereiden.

Maar de *Vos* ooverdenkende dat het beeter was, door
die ſoo ongemeen heilſaame middelen, ſig ſelfs als een
ander te ſterken, at dat kookſel ſelfs op, ende ging den
Leewe als een wonder verhaalen, dat hy in den *Eeſele*
gants geene *Herſſenen*, ende wel lange groove, maar gee-
ne opregt hoorende *Ooren* gevonden had. Het welk als
de *Leew* niet konde gelooven, de *Vos* efter betoonde
waarhaftig te zijn, met deeſe aanmerk-waardige woor-
den: „Voorwaar, indien deeſe *Eeſel* een regt *Eeſels*
„geſtel, daar herſſenen ende bequame ooren aan waren,
„hadde gehad, om ſelfs te konnen bedenken, ofte van
„anderen te hooren, wat hem goed ofte quaad ware, hy
„ſoude nooit, teegen den aard van alle gemeene *Eeſe-*
„*ten*, ten tweeden maale aan den ſelven ſteen geſtooten,
„ende ſig laaten beweegen hebben, weeder ten *Hove* te
„koomen, daar hy eenmaal den dooden-dans ontſpron-

gen

„gen was. Ende oovermits hy nogtans alle het voormel-
„den gedaan heeft: ſoo is immers kennelik, dat hy in
„allen deelen geen *opregte Eſel* is geweeſt, maar dat
„hem ſeekerlik eenige voornaame deelen ofte innerlijke
„leeden, moeten hebben ontbrooken.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den EESELE, die niet twee maalen oover den ſelven Steen ſtoot, *hebben de Ouden verſtaan ende aangemerkt, een Menſch, voor ſoo veel hy lighamelik, ende ſonder eene reedelike Siele, begaafd is.*

Met den EESELE, die ten tweeden maale ſig laat verleiden, *Eenvoudige Menſchen, die ſig door looſe ende ſchrandere, te meermaalen laaten bedriegen ende verleiden.*

Met HERSSENEN *begaafd te zijn, hebben de* Ouden *hier verſtaan, Menſchen die bequaam zijn om uit haar eigen ſelven te bedenken, alle het gunt haar noodig ofte nut is.*

Met OOREN *begaafd te zijn, hebben ſy verſtaan, Menſchen die bequaam zijn, om van anderen onderrigt ende geraaden te werden.*

INdien de lighamen der Menſchen geene *beweegingen* hadden, dan die *innerlik* onſtaan uit de opkookingen onſes *bloeds* in den *herte*, ofte driften des ſelven naar alle andere deelen onſes lighaams, ende wel in-

sonderheid met het dunsten van dien te drijven naar de *Herssenen*, ende daar van daan in alle onse seenuwen ende spieren: of wel, indien onse lighaamen daar en booven geene beweegingen hadden, dan die uiterlik ontstaan van de *voorwerpselen* onser vijf sinnen, naar onse Herssenen, ende daar van daan naar ons hert, ende naar alle onse andere leeden; Soo souden wy bevinden, dat saaken, die onse lighaamen seer gesmert ende beschaadigd hadden, ook middeler wijle soo diepe indrukselen in onse herslenen souden hebben gemaakt, dat diergelijke saaken daar naa ons voorkoomende, altijds door ons geschowd ende vermijd souden werden: tot dat allangs, het sy door *konst* ofte *geweld*, eenig ander daar teegen strijdend indruksel, in onse Herssenen veroorsaakt wierde. Ende is dit het guat men in *paarden* ofte *honden* noemd *schigtig* ende *ongeleerd*, ofte wel *bereeden* ende *geleerd* te zijn. Gelijk men op dien gronde ook segt, dat een *Eesel* sig niet meer dan eene maal aan den selfden steen plagt te stooten.

Ende oovermits de Menschen, boven opgemelde *tuigen* tot de lighamelike *beweegingen* der *Beesten*, besitten eene *reedelike Siel*, die *oordeelen* kan en ook in der daad oordeelt van alle, insonderheid schadelike ende smertelike beweegingen, die op ende in onse lighamen veroorsaakt werden, ende dat die *Gedagten* ofte *Oordeelen* te saamen, ook wel seer diepe indruksselen in onse Herssenen maken, soo pleegen wy voortaan die ende diergelijke schaadelijke Saaken, sorgvuldig ende standvastig te vermijden. Sulks soodanige Menschen, welke des niet jeegenstaande, sig in de selfde seer gewigtige saaken twee maalen laaten verleiden, in deeser FABULE ten regte *Eesels* sonder *Herssenen* ende sonder *Ooren* genaamd werden. Ende is derhalven onnoodig, de sorgen der Menschen, die goede Herssenen ende Ooren hebben, in deesen meer op te wekken.

Maar is voorwaar wel dubbeld bestraffens waardig, dat de smerten ende schaaden, die wy andere Menschen sien, ofte hebben sien lijden; ende die wy hooren ofte leesen, dat andere Menschen lijden ofte geleeden hebben, ons niet opwekken, om soo diepe indruksselen in onse *Herssenen* ende *Geheugeniſſe* te maaken, dat wy de selve voordeelen uit die sagte spiegelen van anderer Menschen quaalen, als uit onse eigene drouve ervaarendheid konnen trekken;

ken. Waarom ook de *Dwaasen* nietwes leeren, dan met eigene schaade ofte schande; ende dat het daar en teegen een seer *wijs* Mensch te agten is, die door eenes anderen Mans gevaar sijne wijsheid vermeerderd heeft, gelijk met der waarheid daar ook by gevougd werd, dat de *Dwaasen* altijds ende oover alle soo *veele*, ende de *Wijse* soo *weinige* zijn, dat de Weereld door die weinigen niet gebeeterd, maar in weeder-wille der selven, door de groote meenigte der Dwaasen, altijds in den selven stande gehouden werd. *

Het welk alsoo yder van ons daageliks in ons selven, ende ook omtrend andere Menschen, in het bysonder bevind, geen bewijs vereist. Maar sal niet ondienstig zijn aan te wijsen, dat het selfden ook by naast altijds by *versaamde Menschen*, dat is, in geheele *Volkeren*, bevonden werd waarhaftig te weesen. Namentlik, hoe meenig maalen zijn de *Romeinen*, als ook de *Raad*, wel eer door hare *Keisers* geplaagd, ende daar van ontslaagen geworden zijnde, t'elkens door het *eigen Interest* der Boosen, ende der Dwaasen *Vergeetelheid*, weederom tot die schrikkelijke *Eenhoofdige Regeeringe* vervallen. Ende om tot onse Landen te keeren. Hoe meenig maalen hebben onse *Graven* van *Holland*, de gemeene *Vryheid* der *Eedelen*, der alinge *Gemeenten* ende der *Regenten* onser *Landen* ende *Steeden* vertreeden, ende eenige deugdsaamste ofte kloukmoedigste van dien, daar en booven door den *Hoove* ende schijn van *Justitie*, lijf ende goed doen verlieson, eer dat onse laatste Graaf in den Jare 1581. afgeswooren heeft konnen werden. Ende hoe wy daar naa in de Vereenigde Neederlanden omtrend den Jaaren 1583. 1586. 1618. 1650. 1672. gevaaren zijn, soude ten deele te lang zijn om hier te verhaalen, ende moet ook ten deele door eene plegtiglik afgekondigde *Vergeetelheid*, ongeroerd blijven. Sulks wy dit sullen besluiten, met te seggen, dat het eigen *Interest*, ende het groot getal der *Dwaase Nakoomelingen*, in het gemeen magtig genoug is, om te maken, dat sy sig niet spiegelen aan de gruwelen, die hunnen onnoosselen *Voorsaaten* zijn oover gekoomen, om sig daar van te wagten.

* *Periculo alterius qui sapit ille sapit. Stultorum infinitus est numerus. experientia Stultorum magistra.*

Sulks de eigendlijke sin deeser FABULE is, ons op te wekken, dat wy alle saaken, daar ons aan geleegen is, by ons selven wel te onderzouken, ende daar oover met andere Menschen raad te pleegen, als ook onse *goede besluiten* daar omtrend gemaakt, seer diep in onse *geheugenisse* te drukken behoorden, ofte dat wy ten minsten den raad van andere Menschen omtrend die saken moeten hooren. Ofte dat wy anders sins waarelik wel dubbeld, dat is den aller-plompsten *Ooren-* ende *Herssenlooze Eesels* gelijk zijn.

De

De Groote Dieven *die met goud en perlen brallen,*
Gewoon zyn door een Strop de kleinen *te doen vallen.*

Dat vetitam cervis vexat cenſura columbas.

57. De *Spinnen, Vliegen,* ende *Swaluwen.*

DE *Spinnen* vertoonden wel eer den *Vliegen* ende den *Swaluwen*, dat alles ten nutte der *Menſchen* geſchapen zijnde, ook het *gemeene beſten* der Menſchen op het aller-ſorgvuldigſten van alle Dieren, ende inſonderheid van haar, die meeſt by *arme* Menſchen woonden, behoorde te werden behertigd: ende dat in teegendeel van dien veel vliegend Gedierte, de Kamers der *Menſchen* met

drek vuil maakten, de Kleederen met motten vervulden, de Spijſen met Maajen verteerden, ende ook den allerbeſten drank, door ſig daar in gulſiglik te verdrinken, beſoedelden. Weshalven opgemelde *Spinnen* verbooden, op verbeurte van lijf ende goed, dat geen *vliegend Gedierte*, hoedaanig het ook waare, voortaan in de Huiſen der Menſchen hadde te vliegen. Ende om deeſe haare *wetten* te bekraftigen, ſponnen ſy aanſtonds voor alle Deuren ende Venſteren der Menſchen, ſeer konſtige fijne *Webben*, welke van de *Vliegen* niet geſien, ofte ſoo weinig geagt wierden, dat ſy des niet te min in de Huiſen tragtende te vliegen, in de *Webben* verwarden, ende ook bleeven hangen, tot dat de *Spinnen*, onder ſchijn van weegens het oovertreeden der afgekondigde *wetten*, goed Regt te doen, die *Vliegen* doodeden, ende ſig met den Vleeſe ofte den Bloede der ſelven, lekkerlik ende oovervloediglik voededen.

Het welk den *Vliegen* in het gemeen ſoodaanig verdroot; dat ſy eenen uit den haaren, als een *Geſant* tot den *Swaluwen* ſchikten, die haar aldus toeſprak: „De „vuile ende vergiftige *Spinnen* veinſen in haare Wetten „ſeer te yveren voor den welſtande aller, ende byſonder„lik der *arme* Menſchen, daar ſy in teegendeel met de „ſelve Wetten nietwes beoogen, dan onder dien ſchoo„nen ſchijn ſig met onſer ellendigen Vlees ende Bloed te „verſaadigen. Ende oovermits ſy dus doende, ende ons „ſoo bedriegelik verteerende, ook merkelik uw voedſel „verminderen, ende voorneemens zijn, u dus verſwakt „hebbende, haare Webben ſoo ſterk ende hoog te wee„ven ende te ſpinnen, dat ſy ook daar in u vangen, „dooden, ende verſlinden ſullen, daar gy nogtans op„regte Beminners der Menſchen, ende altijds ſeer goede „Ge-

„Gebuuren der ſelven zijt : Soo keeren wy ons geerne „tot u, want voorwaar, indien wy geringe Dierkens „onſe *vrye* naturelijke vlugt niet mogen behouden, maar „in vreeſe moeten leeven, van door andere Dieren ver„ſlonden te worden, het ſal ons veel draagelijker wee„ſen, van eenen ſoet-ſingenden Beminner der Menſchen „alleen, als van u, ende daar en booven ook van die „*vuile* ende Menſchen vergiftende ſchijn-heilige *Spinnen* „vervolgd te werden. Doe derhalven u, ende ons dat „go den, van de Wetten, welke de *Spinnen* ſoo wel te„gen u als tegen ons gemaakt hebben, te verbreeken, „ende oover alle door hare geſpanne Webben te vliegen. Welke reedenen de *Swaluwen*, als met haar *eygen Intereſt* oover een koomende, wel beſeften, ende daar en boven ſoo qualik namen, dat de *Spinnen* haare vrye vlugt hadden derven met Wetten bepaalen, dat ſy van dien tijde aan alle Spinne-webb n met haare vlugt braaken, de *Spinnen* ſelfs verjoegen, ende de geheele *Een-hoofdige Regeering* ofte *Republik* der weinige *Spinne-koppen* vernietigden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met de MENSCHEN *hebben de* Ouden *verſtaan,* Salus Populi, *het gemeen wel-vaaren.*

Met SPINNEN, *vuile ſchijn-heilige wreede Menſchen, die eene wet-geevende Magt bekoomen.*

Met SPINNE-WEBBEN, *Wetten ofte Keuren.*

Met VLIEGEN, *ſeer geringe Ingeſectenen.*

Met SWALUWEN, *Menſchen die de Wetten ende de Straffen ontwaſſen zijn.*

Wetten

WEtten ofte *Keuren* zijn geſchreevene *Regulen*, waar naar alle Ingeſeetenen van ſeekere *Landen* ofte *Steeden*, ende ook yder ſlag van Menſchen in het beſonder, ſig in haaren Wandel ofte Handel moeten draagen, ofte by gebreeke van dien geſtraft werden. Ende in gevalle de Menſchen uit der aard niet meer haar *eigen* behoud ende wel-vaaren als het *gemeen* betragteden ende beſorgden, ende daar beneevens niet altijds haar *eigen* goed bejoegen, ende eenes *anderen* verwaarelooſden, ſoo ſoude hier geen groot verſchil gevonden werden, of die *Wetten* ende *Keuren* door *eenen* Menſche, of door *weinigen*, ofte door *ſeer veelen*, den gemeenen Ingeſeetenen voorgeſchreeven wierden: maar oovermits de Menſchen in het gemeen, haar *eigen* goed ſeer driftig betragten, ende *gemeen* goed meeſt laaten verlooren gaan, ofte ſeer flauwelik beſorgen, als ook een *andermans* goed in het geheel te verwaarlooſen, ofte ook ſelfs die ſchaade tot haar eigen voordeel af te leiden, ende te doen dienen plagten; Soo bevind men ook, dat de *Wetten* ofte *Keuren*, in Landen ende Steeden, daar niet meer dan *een Menſch* heerſt, ende Wetten ofte Keuren geeft, waarelik alleen naar des ſelfs luſten, ofte tot des ſelfs eigen-baat ofte nut, ende meeſt altijds om ſulks door de beſwaaringen aller andere Ingeſeetenen te verkrijgen, ingeſteld ende gegeeven zijn. Gelijk men ook bevind, wanneer die wet-geevende Magt vervallen is in handen van ſeer *weinige Menſchen*, dat die ſeer *weinigen* haare Wetten ende Keuren wel altijds vercieren met eener *Inleidinge*, niet dan van het betragten des *gemeenen* Wel-vaaren gewaagende, maar dat nogtans de *Inſtellers* ende *Opgeevers* van dien, waarelik daar in haar eigen voordeel altijds, ende ook veeltijds haar eigen baat, ter verminderinge ofte door onderdrukkinge aller andere Ingeſeetenen, beoogen.

Sulks het *gemeen Welvaaren* des *Volks* in geene Landen ofte Steeden waarelik met *Wetten* ofte *Keuren* betragt werd, dan ten zy aldaar de wet-geevende Magt is by ſoo veele ende ſoo veelerlei ſlag van Menſchen, dat die niet alleen met *woorden*, maar waarelik ende *in der daad*, het geheele Volk repreſenteerende ofte vervangende, niet konnen haar eigen Welvaaren betragten, dan met eenen het Welvaaren des geheelen Volks te beſorgen.

Ende dat de gemeene Ingeſeetenen aller Landen ende Steeden, door

door opgemelde *Tyrannie* van *Eigenbaat*, ook deſelve ongemakken der *Een-Hoofdige*, ofte der Regeeringe van ſeer weinige Menſchen, by den Grieken genaamd *Oligarchie*, onderworpen zijn, wanneer *een* ofte *weinige* Menſchen de Wetten ende Keuren *uitleggen*, *verklaaren*, ende *executeeren* mag ofte moogen, ſonder des weegen door eene andere ſeer groote vergaaderinge, de *Souvereiniteit* in deeſen repreſenteerende, geſtraft te konnen werden, leeren ons de *Ouden*, wanneer ſy *Wetten Netten*, ofte *Keuren Leuren* noemen, alſoo die alleen de *kleine* Viſſen te vangen, ende daar en tegen van de *Grooten* geſcheurd ofte oovertreeden plagten te werden. Ende wanneer de *Ouden* daar by voegen, dat ſelfs in onſe rouwe Populare Regeeringen onder de *Duitſen* en *Batavieren*, de oude Gewoonten, en daar uit onſtaande *Goede Seeden*, veel kraftiger waren, en ook veel beeter onderhouden ofte beleefd wierden, als by andere ſlaafſe Volkeren ſeer goede Wetten. * Ende oovermits alle het voorgaande ons van ouds met eene andere FABULE ſeer klaar is afgebeeld, ſoo ſullen wy die hier in plaatſe van eene wijdere verklaringe laaten volgen.

„ De *Leew*, als Koning der *Dieren*, een gebod hebbende laten uit-
„ gaan, dat op lijfſtraffe geen Beeſt den *andere* ſonder wettige oorſa-
„ ke hadde te beſchadigen, en dat yder jareliks ſijn bedrijf ten Hove
„ gebiegt hebbende, des wegen vry geſprooken ofte geſtraft ſou-
„ de werden: Soo gebeurde, dat de *wolf* ende de *Vos* by den *Eeſele*
„ quamen, ende hem aldus toeſpraken: *Broeder*, ons verdriet, ende
„ vermits uwen tragen gang, ſal u des te meer verdrieten, de lan-
„ ge weg, die wy ter *Hofvaart*, om aldaar onſe Biegt te ſpreeken,
„ doen moeten; weshalven wy een middel bedagt hebben, om
„ ons drie daar van te ontlaſten; namelik ons drie hier onderling
„ te Biegten, ende daar naa de *abſolutie*, met onſer twee getui-
„ gen beveſtigd zijnde, ten Hove te ſenden, om middeler wij-
„ le ons by u in deeſe goede klavere weide te konnen verluſti-
„ gen. Het welk den *Eeſele* geviel, ende de *Vos* aldus ſijne Biegt
„ voor hun beiden ſprak: Het is gebeurd, terwijle ik des nagts
„ door een Dorp reisde, dat een *Haan* met ſijn ooverluid kraajen,
„ dat eedele menſchelik geſlagt in den ſlaape ſtoorde, des ik ver-
„ toornd werdende, den *Haane* den kop af beet, ende ſijn lighaam,
„ op dat het de *Hennen* door ſtank niet ſoude beſchaadigen, op at.
„ Des niet te min gebeurde drie dagen daar na, dat ſy Hennen, in

* *C. Tacit. de Germ.*

„plaatſe van oover deeſe mijne weldaad dankbaar te zijn, my ſtil-
„lekens voor by gaande, na riepen, *Moordenaar*, *Moordenaar*; ſulks
„ik ter beſcherminge mijner *eere*, die ik nevens mijn *leeven*, ende
„meer ſchat waardig te zijn, toe ſchoot, drie *Hennen* doode, en op dat
„niet ſtinken ſouden, op at: dit is alle het gunt, waar oover ik uw
„vonnis afwagt. Waar op de *Wolf* ſig aldus uitede: Warelik, gy hebt
„tegen des Konings *VVet*, maar tegen den eigendlijken *ſin* van dien
„nier geſondigd, met de *Menſchen* te beſorgen, ende met uwe *Eere* te
„beſchermen, des ik aanmerkende uwe ſeer loffelike *Inſigten*, ſtem-
„me u te abſolveeren, onder belofte nogtans, van ſoodanige haa-
„ſtigheid omtrend het dooden van Dieren, hier naa niet meer te
„gebruiken. Ende wierd dit voorſtemmen aanſtonds door den
„Eeſele *bejaad*, ende voor goed gekeurd, terwijle de *VVolf* aldus
„ſijne *Biegt* begon.

„Eenmaal wandelende langs den weege, ſag ik eene *Sog* het
„Kooren eenes armen Bowmans vertreeden, omwroeten, ende
„verſlinden, terwijle haare *Biggen* hongerig weeſende, van haar
„afdwaalden, ende ſig uit den ſlijke niet redden konden, ſulks ik
„door toorne ontſteecken oover de groote ſchade, die ſy den Bow-
„manne aandeed, ende oover dat verſuim der moederlijke pligt, de
„ſelve *Sog* doode en op at. Drie dagen daar na den ſelven weg gaan-
„de, ſag ik, dat die onnooſele *Biggen* ſeer mager waren geworden,
„ende bedenkende, dat ſy door gebrek van Moeders-melk, eene
„ſeer ellendige lang-duurige dood ſeekerlik ſouden ſterven, ten
„waare ſy uit meede-doogen haaſtelik gedood wierden, ſoo deed
„ik het waarelik met dat *Inſigt*, ende at haar voorts op. Dit is
„alle het gunt ik te Biegten hebbe, ende waar oover gy kond
„vonniſſen. Sulks de *Vos* aanſtonds daar oover aldus redeneerde:
„Hoewel gy bekend *Moeder* ende *Kinderen* te hebben gedood, en-
„de het ten eerſten opſlaage ſchijnd, dat gy alles ſins teegen de
„*Wetten* des Konings ſoud hebben geſondigd, ſoo ſie ik nogtans,
„dat uwe *Motiven* ende *Inſigten*, van der *Menſchen* ſchaden te behoe-
„den, de *Moeders* tot hare pligt op te wekken, ende meededoo-
„gendheid omtrend ellendige *Kinderen* te gebruiken, ſeer goed en-
„de loffelijk zijn; welke Deugden door geene Wet verbooden
„konnen werden. Weshalven ik u, voor ſoo veel my aangaat, vry
„ſpreek. De *Eeſel* dit gehoord hebbende, ſeide, ſig met die Stem-
„me te vougen.

„Ende

„Ende wierd hy Eeſel voorts aangepord, om eindelik ſig ook „te Biegten. Sulks hy dat in volgender wijſe deede. Gy beiden „weet, dat mijn aard niet ſtrekt, om andere Dieren te beſchadi„gen ofte eenig bloed te vergieten, ende daar van dien volgende „nietwes Biegten kan. Dog om u te voldoen, ſal ik u ietwes ver„halen, dat my onnooſele gebeurd is, terwijle ik eenen Heere „diende. Het was een *oud Man*, die ſeer *koudelik* van voeten zijn„de, gewoon was, in het reiſen ſijne Schoenen, met wat hooi „daar in te ſteeken, droog ende warm te houden: Als ik deeſen „eenmaal in den Wintere oover eene berg had gedragen ter plaat„ſe daar hy ſoude vernagten, bragt de *VVaard* hem drooge mui„len, op dat ſijne natte ende beſlikte Schoenen daar buiten blee„ven. Ende daar binnen zijnde, vonden mijn *Heer* ende de *VVaard* „ſig in der *Stoove* ſoo wel, dat nog *Heer* nog *VVaard* mijner gedagt, „ende my den gantſen nagt in ſeer bittere koude buiten Huis en„de Stalle lieten ſtaan, des ik my aldaar ſonder Hooi ende Strooi „ofte eenig kort voeder vindende, uit ſeer grooten honger alle „het hooi uit opgemelde Schoenen at. Dit is alle het gunt ik kan „*ſeggen*, of ſoo gy't wilt noemen, *Biegten*, hoewel ik niet kan ſien „dat daar op ietwes te ſeggen kan vallen. O ſeide de *Vos* aanſtonds, „dit is wel geene ſaak die ſtrijd teegen de *VVoorden* der Wet, al„ſoo die alleen van Dieren te beſchaadigen, ende niet van hooi „te eeten, gewaagen; maar indien men de *gevolgen* der opgemel„de ſake wel in ſiet, namelik, dat ſoo een heerlik Schepſel, als is „een koudelik *oud Man*, in den Wintere door u beroofd is geworden „van hooi, en dat by voort reiſen, daar uit ſeer ligtelijk heeft konnen „*volgen*, eene Verkoudheid, Hoeſt en Buikpijn, die den *ouden Man* in „het graf ſouden hebben konnen ſleepen, ſoo oordeel ik, *VVolf-Neef*, „om de *quade gevolgen*, dat deſe *Eeſel* de *dood* wel dubbeld waardig is, „ſtraf hem derhalven ten ſpiegele van anderen; waar op de *VVolf* „dat avis beveſtigende, toe ſchoot, ende den *Eeſele* de keele af beet, „om hem geſaamentlik te konnen eeten, ende ſijn bloed drinken, „gelijk de *VVolf* ende de *Vos* ſig aanſtonds met die ſpijſe verſadigden.

Weshalven wy meenen den *eigendliken ſin* onſer twee voorgedragene FABULEN te weeſen, dat *een* ofte *weinige* Wetgeevers altijds *VVetten* ten voordeele van hun eigen ſelfs maakt ofte maaken, ende dat ook *een* ofte *weinige Regters* de Wetten uitleggende, ver-

klarende ende uitvoerende, die ook altijds naar hy, ofte sy, gonst ofte afgonst draagd ende draagen, ofte eenig ander voordeel voor haar eigen selfs daar uit trekken kan ofte konnen, uitgelegd, verklaard, ende uitgevoerd werden: ende meenen wy daar beneevens, dat deese FABULEN ons by gevolge ook leeren, dat de *openbaare oovertreeders* der Wetten, in die seer *gebrekkelike Regeeringen* ende *Vierschaaren*, wegens eenige hare voorgewende *goede Insigten*, niet min vry gesprooken, als de *kennelik onschuldigen*, wegens eenige verfierde *quade gevolgen*, altijds gestraft konnen werden. Ende meenen wy, dat daar en boven de *geringe* Ding-pligtigen veeltijds naar de uiterste *strengheid* van *Regten* geoordeeld ende gestraft werden, terwijle andere *hoog gesteegene Ingesetenen* der Landen ende Steeden, alle goede Wetten *oover-* ja *ver-treeden* derven, ende dat sy ook de *Regters*, wanneer sy haar Regts-gebied tegen haar willen oeffenen, om verre werpen, en dus doende, in plaatse van neevens andere Ingesetenen, voor haaren daagelijksen Regtere *Dingpligtig* te zijn, ende volgens haare misdaaden gestraft te werden, oopentlik naar hunnen *lust*, sonder eenige *wetten* onderworpen te zijn, oover alle de Ingesetenen *gebieden*, ende die alle *slaafagtig* doen *dienen* eene seer ellendige *slaavernie*. Waar in die *Geweldenaars* de *groote Vissen* ende *Snouken* naar volgen, naamentlik, met niet alleen de *Netten* der Vissseren, waar meede men haar neevens de kleinen, dagt te vangen, te verbreeken, maar ook met daar naa alle kleindere Vissen te verslinden.

Ootmoedig waaren de gedagten,
Als't onder't kruis lag ſonder kragten:
Maar naawliks heeft het kragt gekreegen,
Of 't toond ſijn' kragten wel ter deegen.

58

Debiliores ſemper quod æquum eſt poſtulant;
ſed fortiores illud parvi faciunt. Ariſtot.

58. De *Hooge* ende *Laage Boomen.*

DE *Son* ſijne ſtraalen ſchietende op, ende ſijne warmte mitsdien meede deelende aan, ſeekere vrugtbare Klingen ende Dellingen, die, ter bequamer tijden, door ſoete *dauwen* ende *regenen* uit den hoogen *Hemele* neederdaalende, bevogtigd wierden; had aldaar ſonder eenige andere voorgaande ſaaden, *veeterlei Boomen* ende *Heyſteren* uit der aarde doen ſpruiten; welke niet jeegen-

ſtaande veele daar op volgende koude *Winters*, ſcherpe ofte felle *Storm-winden* ende *Haagel-buyen*, allangs voorſpoediglik opwieſſen; alſoo ſy, in haare teederheid, daar vooren weeken ofte boogen, ende dat ſy ook onderwijlen door de vettigheid des aardrijks, waar in ſy geplant waren, weelig ende digte by een op-groejende, yder van dien ſijn deel van dat *geweld* ſchuttende ofte draagende, de kraft van dien ſoodaanig verbrooken wierd, dat het ſelven haar niet konde beletten te bereiken de palen van haaren natuerlijken wasdom.

Maar zijnde opgemelde *Boomen* aldus geraakt in dien gelukkigen ſtande, voor deeſen van allen geſaamentlik, ende van eenen ydere in het byſonder, ſoo ſeer gewenſt; naamelik, dat de *Hoogſte Boomen*, den *Laageren Boomen* ende *Heiſteren* afhielden veele quade *Winden*, alſoo ſy de ſelve op haare hoogſte toppen braaken ofte ſchutteden; ende dat daar en teegen die *Laage Boomen* ook met haare hoogſte takken niet alleen de *ſtammen*, maar ook de laagſte *takken* der *Hoogſte Boomen* bereikten ende beſchutteden. Gelijk ſy Boomen geſaamentlik meede gewenſt ende bereikt hadden dien ſtand, dat de *Heiſters* de *ſtammen* der *Laage Boomen* ſoo wel dekten, dat de kraften der *koude* ende der *winden*, op haar allen geſamentlik ſeer ligtelik gebrooken wierden: Soo gebeurde des niet te min, eerſt dat de Hoogſte *Griekſe* ende *Italiaanſe Kupreſſen*, daar naa de ſtijve onverſettelijke *Duitſe Eiken*, ende eindelik de *Schotſe Linden*, jaa ſelfs ook de niet diep gewortelde *Vlaamſe Abeelen*, ſiende op hare eigene groote Hoogheid, ſig lieten dunken, dat de andere *Mindere Boomen* ende *Heiſters* haar voedſel verminderden; ende dat, indien ſy ſelfs daar na meer voedſels, dat de mindere Boomen haar nu ontrokken, quamen te genieten, ſy als dan nog veel

hooger

hooger haare hoofden opſteeken, ende ook haare takken nog veel *breeder* uitſpreiden ſouden konnen.

Weshalven die *Hooge Boomen* nog meer hoogte bekoomen willende, bevaalen alle die mindere Boomen, geene uitgeſonderd, ſonder eenige genade, uit te roeden. Waar teegen de *Vygen-* ende *Olyf-* als ook de *Appel-* ende *Peeren-Boomen*, neevens de andere *Mindere Boomen*, *Wijnſtokken* ende *Heeſters*, ſeer ootmoedig vertoonden: „Dat „ſy uit den ſelven aardrijke, door gonſten des Heemels, „neevens malkanderen geſprooten, ende in die gemeene „*naturelike vryheid* opgegroeid waren; dat ſy ook niemanne met haare Wortelen, Takken ofte Vrugten, eenige „de minſte ſchaade deeden, maar dat ſy in teegendeele „de *Hoogere Boomen* veelſins voor quade gevallen beſchutteden, ende daar en boven *God* ende de *Menſchen*, daar „hunner aller heil van koomen moeſte, verheugden ofte „voed den Ende verſogten ſy derhalven aldaar, gelijk „voor deeſen, te moogen groejen ende bloejen. Maar alles was te vergeefs. Deſe *Hooge Boomen* greepen de *Neederigen* aan, ende roeiden de ſelven uit met groter vreugde, tot dat ſy ſelfs dus *kaal* ende *bloot* ſtaande, by volgende koude Winter-tijden, ende ſcherpe felle Storm-winden, ſoo in hare ſtammen als takken, dervougen wierden aangetaſt ende getroffen, dat ſy meeſt alle verdorden, ofte om verre waaiden, ofte dat ten minſten by naa alle haare takken gebrooken wierden.

Meer Uitlegging *der* Woorden *is hier onnodig, dan dat met de* Hooge Vrugteloose *ofte* onvrugtbare BOOMEN, *Heerssugtige, Geld-gierige Menſchen verſtaan worden; ende dat met de* Laage vrugtbare BOOMEN, *de ſorgvuldige ende arbeidſame Ingeſeetenen der Landen ende Steeden gemeend zijn.*

Oover-

OOvermits alle Menſchen met eeven weinige kenniſſe, deugd ende magt geboören werden, ende dat de ongelijkheid ofte uitſteekendheid van magt, die ſig daar naa onder den Menſchen oopenbaard, ſeer ſelden haaren oorſprong heeft, ofte gegrond is, van ofte op eene *uitſteekende kenniſſe*, ofte *deugd*, hoewel ſulks naar *reeden* ende *billikheid* behoorde te zijn: maar dat in teegendeel dit onderſcheid meeſt onſtaat uit den *gelukke* ofte *ongelukke* der geenen, van wien men *geteeld* ende *geboören* is; ofte wel uit eenige andere *gevallen*, waar in onſe kenniſſe ofte deugd ſijn deel niet heeft: Soo volgd hier op ook gemeenelik, dat de *Swakſte* Menſchen, die eenige *kenniſſe* ende *deugd*, maar gants geene magt oover andere Menſchen hebben, altijds begeeren, dat de *Magtigſten* ſig naar *Reeden* ende *Billikheid* draagen: Ende ſoo volgd ook in teegendeel, dat de *Magtigſten* ſig in het gemeen bewuſt zijnde, dat ſy de andere Menſchen nog in *kenniſſe*, nogte in *deugd*, maar wel in *magt* oovertreffen, veeltijds de *Reeden* ende *Billikheid* ſoo ſeer verſmaaden, dat ſy daar naar niet luiſteren, maar teegen haaren minderen enkel geweld gebruiken willen.*

Ende of wel onſe Heer ende Saaligmaaker *Jeſus Chriſtus* ſelfs, als ook ſijne *Leerlingen*, ons oovervloedigliik geleerd, als ook met hare wijſe van leeven ende ſterven beveſtigd hebben, deeſe waarheid, namelik: „Dat de Menſchen, ſonder opſigt van *Heer* ofte *Onder-*
„*daan* te zijn, aangemerkt weeſende, malkanderen niet behoor-
„den te *dwingen*, om ietwes uiterlik te doen ofte te laaten, maar
„wel daar toe te *ooverreeden*, ende met goede *exempelen* van leven daar
„toe te beweegen, ten einde het ſelven vrywillig ende van gantſer
„herte, ten weederſijden geſchiede: Soo ſien wy nogtans, dat de magtige *Roomſe Keiſers* ende haare *Groote Onderdaanen*, naar die goede Reeden ende Billikheid der ſwakke Menſchen ende *Leeraaren*, ſoo weinig hebben willen luiſteren, dat ſy binnen de eerſte drie honderd Jaaren, die ootmoedige ende deugdſaame *Chriſtenen*, oover het geheele Roomſe Rijk, neegen maalen, van tijden ten tijden te reekenen, ſeer wreedelik vervolgd, ende, voor ſoo veele in haar was, alle uitgeroeid, ofte gedwongen hebben, om volgens de *geboöden* der Heidenſe Prieſteren, uiterlik ofte ook geveinsdelik, de *Afgooden* te dienen, ende haar leeven aan te ſtellen.

Ende

* *Ariſt. Pol. lib. cap. Quod non poteſt, vult poſſe qui nimium poteſt. Senec, Hippol.*

Ende leeſen wy des niet te min, dat deſe in hare *neederigheid* ſoo reedelike ende deugdſame *Chriſtenen*, alleen uit krafte der waarheid, de ſelve met een goed leven, ende met alles te lijden ende te verdragen, beveſtigende, ongeloovelik vele *Heidenen* en *Joden* warelik tot den Chriſten geloove bekeerd hebbende, ſonder eenig geweld daar omtrend te gebruiken, naweliks door den *Eerſten* Chriſten Keiſer *Conſtantinus* boven den anders geſinden gewaſſen waren; of ſy genougden ſig niet met die *Billikheid* van uit krafte der *Politike Wetten*, meer als de *Heidenen* ende *Jooden* begonſtigd te werden, maar teegen alle goede *Reedenen*, ende teegen de voorgaande *Leere* der opregte *Chriſtenen*, ſoo bewoogen ſy den *Tweeden* Chriſten Keiſer, den *Heidenen* haare *Tempelen* te ontneemen, als ook haar de oeffening van den Heidenſen Godsdienſt op ſtraffe des doods te verbieden. Ende kort daar aan gebooden die Roomſe *Chriſten* Keiſers met oover allen afgekondigde *Wetten*, aan alle hare *Gouverneuren* ende Beamten, ook de *Leeraren* ofte *Prieſters* der Heidenen, uit den gantſen Roomſen Rijke te verdrijven, mitsgaders alle der ſelven *Bouken*, die voor den *Heidenſen*, ofte teegen der Chriſten Godsdienſte geſchreeven waaren, te verbranden.*

De *Hooffe* Chriſten *Biskoppen*, die der *Keiſeren* ooren beſaaten, door het *Hoofs leeven* dus van den regten weege des waaren Chriſtendoms, beſtaande in geweld te lijden, ende niet te doen van ende aan andere Menſchen, maar te ooverreeden die men bekeeren wilde, afgedwaald zijnde; ſoo keerden ſy ſig ook, daar na als die *Heidenſe* ende *Joodſe* weeder-ſpreekers ontbraaken, teegen alle andere *Chriſtelike Leeraren* ende der ſelven *Vergaaderingen*, beſtaanden veeltijds uit yveriger ende beetere Chriſtenen, als die *Hoofs-geſinden* waren, hoewel die met haar in der *Leere* niet alles ſins oover een quamen. Ende deeden deſe *Hooffe Biskoppen*, teegen alle andere *Leeraaren*, die van haar in *Leere* ofte *Leeven* verſchilden, ende dien volgende haar des weegen ſcheenen te beſtraffen, om de ſelven onder eenen ſchoonen ſchijn te konnen vervolgen, verdrijven, ofte dooden; door de gonſten der *Keiſeren*, van tijden ten tijden by een roepen, om oover die ſweevende verſchillen te oordeelen, *Concilien*, beſtaan ſullende uit ſoodaanige *Biskoppen* ende *Leeden*, die ſeeker lik de minſt-vermoogende, aldaar als *Scheurmakers* ofte *Ketters*

* *Sie de dertien eerſte Titulen des Codex.*

veroordeelen, verbannen, ofte uit den *Roomſen Rijke* verdrijven ſouden; naar dat ſulks den *Hooffen Biſkoppen* geliefde.

Het welk verketteren onder de namen van *Manicheen, Donatiſten, Arrianen, Novatianen, Macedonianen, Pelagianen, Neſtorianen, Eutychianen*, ende veele andere, by den Chriſtenen des *Keiſerrijks* ten *Ooſten* ſoo lange geduurd heeft, tot dat opgemeld *Rijk* daar door ſoo ſwak is geworden, dat eindelik die Hoog-geſteegene *Geweldenaars* ſoo wel als die andere *mindere* Chriſtenen, die ſy hebben willen uitroeden, door anderer grooter geweld om verre gevallen, ende meeſt alle gekoomen zijn onder het geweld der *Mahometanen.*

Waar teegen de *Biſkoppen* van *Romen* middeler wijle, als *Italiaanſe Cypreſſen* uitſteekende in *Heersſugt* ende *Magt*, niet door *oover-reeden* ende kraften der *Waarheid*, maar door de *Heidenen* te beooreloogen ende te dwingen, als ook met onder den *Chriſtenen* [a] veele oproeren, oorlogen, ende bloed-vergietens te veroorſaaken, ſoo hoog geſteegen zijn, dat opgemelde *Pauſen* van *Romen*, die brave *Henriken, Frederiken*, ende *Ludowijken*, als Keiſers des *Duitſen Rijks*, voor haar hebben doen ſwigten, [b] terwijle opgemelde ſoo hoog-draavende *Roomſe Biſkoppen* ſig ook hebben verſaadigd met den bloede veeler deugdſaamer Chriſteliker *Martelaren*, als *Waldenſen, Albigenſen, Wikleviſten, Huſiten, &c.* om dat die in den geloove van der *Roomſer Kerke* gevoelen verſchilden. [c]

Waar naa eindelik *Martin Luther* ende ſijne *Aanhangers*, met ſeer goede reedenen veele *misbruiken* ende Doolingen der *Roomſe Kerke* aanwijſende, als ook in de *Noordſe Landen* ende *Hoog-Duitsland* geloof vindende, ende ſig ook der ſelver *Pauſen* onderdrukkinge weetende te ontrekken, allangs ſoo hoog geſteegen is ende zijn, dat ſy, als ſtijve *Noordſe* ofte *Duitſe Eiken*, alle andere *Reformateurs*, die van haar in gevoelen eenigſins verſchilden, niet door *reeden* ofte krafte der *waarheid*, maar door *geweld*, uit hare Landen ende Steeden geweerd, ofte daar uit gedreeven hebben. [d] Gelijk meede de *Engelſe* ende *Schotſe Proteſtanten*, daar na door gonſten der *Hooven*, ſig als ſeer hooge *Schotſe Linden*, in Hoogheid geſteld vindende, alle andere minder begonſtigden ende van haar in weinige ſaaken verſchil-

a *Sie het leeven van Carolus Magnus.* b *Vide Germ. rer. Scriptores & Cæſarum Vitas. Cuſpin. Centur. Magdeb.* c *Veyez le Myſtere d'Iniquité, de Phil. de Mornai.* d *Sie de Hiſtorie van I. Sleidan, ende van het Concordie-bouk. als ook I. Utenbogaarts Kerk. Hiſt.*

ſchillende *Reformateurs* ende andere *Gereformeerde Chriſtenen*, onder de namen van *Puritainen*, *Brownijſten*, *Geeſtdrijvers*, ofte *Non-Conformiſten*, wreedelik geſtraft ofte uit den Lande verdreeven hebben.

Ende dat de *Gereformeerde Chriſtenen*, onder verſcheidene namen, in deeſe *Neederlanden*, ſeer gruwelike Vervolgingen der *Paus*- ende *Spaans-geſinden* hebben uitgeſtaan, is eenen ydere bekend; als ook ons niet behoorde onbekend te zijn, dat eenige van die geene, welke het geluk hebben gehad, van als *Vlaamſe Abeelen* boven anderen uit te ſteeken, meeſt alle op den ſelven menſcheliken trant zijn gevolgd, met ſoo veel haar doenelik is geweeſt, eerſt de *Miſſe*, teegens plegtelike beſwoorene *Religions Vreede*, ende daar na onder de naamen van ſtrafbaare *Ketterien*, ofte ſchadelike *Nieuwigheeden* te weeren, de Vergaaderingen der anderen van haar eenigſins verſchillende *Doops-geſinden*, *Socinianen*, *Remonſtranten*, *Carteſianen*, *Cocceanen*, te beletten, ende door dat middel alle ſoodanig geſinde Ingeſeetenen uit deſe Landen te verdrijven, alſoo ons dat is gebleeken in den Jaaren 1578. 1618. 1673. ende vervolgens.

Hoewel op alle die Vervolgingen der *hoogſt-geſteegene Reformateuren*, ten verderve der *Minderen*, ende in ſaaken van Geloove, anders geſinde Ingeſeetenen der opgemelde *Landen* ende *Steeden* van geheel *Europa*, *ten zy God ſulks wonderlik verhoede*, ſeekerlik ſtaat te volgen, dat alle deeſe afgeſcheidene van den *Stoele* van *Romen*, ende die nu in haare *Gereformeerde* Landen ende Steeden ſoo *hoog* geſteegen zijn, des niet te min door haare Vervolgingen ende Onderdrukkingen der *Minderen*, het getal der *On-Roomſe Chriſtenen* ſoodaanig ſullen verſwakken, dat ſoo wel die *Hoogen* als die *Laagen* on-Rooms geſinden, gelijk *vermoeide* ende *afgematte Oſſen*, wederom ſullen moeten knielen voor den *Roomſen Altaare*, om aldaar deerelik geſlagt, ende ten brand-offere aan der grootheid der *Roomſe Kerke* ende der Kerkeliken ofte *Roomsgeſinden Geeſteliken* Heerſugt ende weelde, opgeofferd te werden.

Als wanneer ook wijders nietwes ſal weeſen te verwagten, dan dat geheel *Europa*, in Menſchen, Rijkdommen, Konſten, Kenniſſen, verminderd, ende mitsdien merkelik geſwakt zijnde, eindelik ſal vallen onder de naaſt geleegene ſeer magtige *Barbaren* ende *Mahometanen*, ende dat des te eerder, om dat die aan alle anders-geſinden *oude Ingeſeetenen*, ofte uit andere *Landen* verdreevenen, in

haare Landen, der ſelver Godsdienſtige Vergaderingen toelaten, ende tegen allen gewelde der al te driftige *Muſulmannen* beſchermen.

Ende hoewel deſelve *boos-* ende *onvoorſigtigheid* der *hoogſt-geſteegene* Menſchen, ſig ten verderve der *Minderen*, eeven ſoo veel, ja nog meer oopenbaard in alle ſaaken van *Staat*; ende dat mitsdien nu ſchijnd vereiſt te werden eenige *Voorbeelden* daar van ook aan te wijſen: Soo moet de *Leeſer* nogtans indagtig weeſen, dat deeſe onſe *Parabol* der *Boomen*, meeſt ſiet op die *Hoog geſteegenen*, welke oover den *Laageren* Menſchen, als of het haare *Onderdaanen* ofte *Slaaven* waaren, volgens de Borgerlijke Wetten, gants geene *Heerſchappie* te gebruiken vermoogen; als ook volgens de *Leere* des *Euangeliums*, gants niet behoorden, ende derhalven ſoo ſullen wy ons daar van onthouden: Te meer, dewijle het ſig ſelven leerd, dat indien de allermeeſt gewaande *Heilige* Menſchen, als zijn de *Chriſtelike Prieſters* ende *Kerkelike Leeraars*, ſoodanige boos- ofte onvoorſigtigheeden begaan ten nadeele der geenen, die hare *Minderen* zijn; dat het ſelfden nog veel meer behoorde te werden verwagt van *Staatskondige* Regeerderen, ende inſonderheid van *Koningen* ende *Vorſten*, wiens geheel *leeven* ende *Regeering* vermaard werd te beſtaan in geveinſdheid, bedrog ende geweld.* Ende eindelik moeten wy die begeerde Staatkondige *Voorbeelden* after laten, om dat onſe Reedenkaaveling boven gewoonte ſig albereids breeder heeft uitgeſtrekt.

Maar ſullen wy alleen ten beſluite deſes ſeggen, de *Leere* deſer FABULE te weſen, dat de *Hoog-geſteegene Menſchen* in het gemeen ſoo dertel ende brood-dronken werden, dat ſy de *Minderen* te verſmaaden, ende daar op te aaſen, jaa die te verderven pleegen, ſchoon daar op gemeenelik ook haar eigen verderf ſtaat te volgen.

* *Sie N. Machiavel. Prine.*

De

De goede God bewaare ons voor de Kuſſen des haters. Prov. cap. 27.

59

Non è fiero nemico chi non ſa far l'amico.

59. De *Vos* ende de *Haan*.

DE *Vos* hongerig, ende van meeninge weeſende, ſijnen buik met den *Haen* te verſaadigen, ging ſtillekens naar hem toe, ende ſiende dat h' ſchielik op eenen hoogen Boome vloog, ſoo meende hy des niet te min, dat hy ſoo onvoorſigtig ſoude weeſen, van ſig door eene

gemeene *Loogen* te ſullen laten *verleiden*, ende ſeide hem ten dien einde: „Blijf dog ſtaan, ofte koom vry af tot „my, want daar is van hooger hand *Vreede* onder ende „voor alle Dieren verkondigd. Maar de *Haan* antwoorde daar op; Ik hebbe nog van geene *Vreede* onder den Dieren gehoord, ende daar en booven bedenk ik in my ſelven, dat het gunt gy my ſegt, waarhaftig zy ofte niet, het in beiden gevallen voor my het ſeekerſten is te blijven in dien ſtande, waar in gy my nog beſchadigen, nog dooden kond.

De *Vos* dit gehoord hebbende, ende vermerkende, dat hy als toen ter verſaadiginge ſijnes hongers, nietwes uitregten ſoude konnen, ging ſijns weegs, met die *hoope*, dat het hem beeter gelukken ſoude, indien hy niet ſoo ſeer op eenes anderen mans gebrek, van *kenniſſe* ofte *voorſigtigheid*, als op ſijne eigene *ſterkte* ende wonderbaarlik ſnelle *ſprongen* betrouwende, den *Hane laagen* leide, ende beſprong, wanneer hy daar minſt op dagt. Sulks de *Vos*, om dit werkſtellig te maaken, den *Haan* ſoo vlijtig ende geduurig beloerde, dat hy hem eindelik op het onvoorſienſten beſprong, ende by der keele weg droug; dog ſullende hem dooden, ſoo wierd hy door eene ſchielike ende ſchrikkelike Blikſem- Donder- Wind- ende Reegenbui, die onverwagt uit den Heemele ter aarde viel, ſoo ontſteld, ende ook ſoo ter needer geſlagen, dat hy ſijnen mond oopende, de *Haan* ontſnapte ende wijders op eenen Boome vloog.

Waarom de looſe ende ſchrandere *Vos*, vreeſende van honger te ſullen ſterven, indien hy deeſen *Haan* niet weeder bemagtigde, alle ſijne ſinnen inſpande, om eenig middel ten dien einde uit te vinden. Ende alle ſijne konſten wel oover-

ooverdagt hebbende, ſoo oordeelde hy, dat alle de Dieren ende in het byſonder de *Haanen*, ſoo trots ende laatdunkende waren, dat wanneer alle *gemeene* Loogenen ofte *Bedrog* ende *Geweld* ontſchooten was, ſy nogtans ligtelik ſouden konnen werden bedroogen ende ooverweldigd, indien men haar ongemeen ſeer hare deugden, boven der waarheid, verhefte; ende haare ondeugden, als of het waarelik deugden waren, *prees*. Gelijk de *Vos* daar beneevens ſig verſeekerde, den *Haan* in deeſen te ſullen misleiden, indien hy hem alle het opgemelden wiſt te doen ende te ſeggen, onder den *ſchijn* van eene oude vertroude *vriendſchap*.

Weshalven hy kort daar aan weederom naar dien ſelven *Haane* ging, ende hem dus toeſprak: „Uwen Va„der hebbe ik in mijner jongheid gekend, ende oover„mits ſijne oovergroote d ugden, ſoo heb ik voorwaar, „terwijle ik met hem in gemeenſchap leefde, veel goeds „van hem genooten. Sulks ik nu in mijnen ouderdom „verſtaande, dat hy eenen eenigen ſeer beroemden *Soon* „had naagelaaten, die hem in all s geleek, te vergeefs u „hebbe getragt te ſpreeken; om dat gy, ſonder my te „willen hooren, aanſtonds *ontvloo d*. Ende u onlangs „naarder te ſien koomende, wierd ik door groote blijd„ſchap ſoo vervoerd, dat ik my niet konde weederhou„den, haaſtelik toe te ſpringen, om, uit ſchuldiger dank„baarheid, uw *heilig hooft* te *kuſſen*: maar vermerkende, „dat gy dit ten quaadſte duide, ſoo heb ik aanſtonds u „los gelaaten; ende uit de ſelve groote geneegendheid „ſoo koom ik nu weeder tot u, om met u eene vertrou„de vriendſchap te maaken, ende alſoo uwe oovergroo„te *Wysheid* ende *Deugden* te vereenigen met mijne

Schran-

„ *Schranderheid*, als ook de *oude Vriendſchap*, die ik met „uwen Vadere hebbe ten nutte van beiden onderhouden, „te vernieuwen met u; die niet alleen alle andere *Vooge-* „*len*, maar ſelfs uwen ſeer loffelijken *Vader* verre oover- „trefd.

„ Want wie onder alle Voogelen heeft ſoo luide ſoet- „ſingende *ſtem* als gy? Wie heeft ſoo ſchoone *veederen* „als gy? Wie is ſoo wel met *oek* ende *ſpooren* gewaapend „als gy? Wie kan ſoo wel de goede ende quaade tijden „ *voorſeggen* als gy? Wie kan ſoo wel by dage als by nagte „de ſtonden *afmeeten*, ende de Menſchen ten arbeide *op-* „ *wekken* als gy? Ende boven dit alles zijt gy ſoo *Koning-* „*lik* dapper in het treeden der *Hennen*, dat gy, ſonder „eenig onderſcheid tuſſen *moeder* ende *kinderen* te maken, „naaweliks met *twaalf* van dien u verſaadigen kond, en- „de trekken de Menſchen boven opgemelde voordeelen, „ ook door uwe groote vrugtbaarheid uit de eyeren ende „kiekens, die gy ſoo oovervloediglik teeld, ſeer groote „profijten.

„ Sulks ik eindelik aanmerkende, dat de *Natuur* uw „hoofd alleen, ende geener anderer Dieren kop, heeft „vercierd met eene dubbelde, te weeten *Koninglike* ende „ *Prieſterlike Kroone*, ik my ook ten hoogſten verwonder „oover die groote dommigheid der andere Dieren, dat „ſy tot heeden toe uwe waardigheid niet hebben erkend: „gon derhalven my, die met meer kenniſſe begaafd ben, „als die ſy hebben, naarder tot my te koomen, op dat „ik u mooge bewijſen, de *Eere* ende het *Ontſag*, dat ik „u ſchuldig ben, niet alleen met uw *Magtig* ende *Heilig* „ *Hoofd* te kuſſen, maar ook met aan den Soone te be- „looven ende te bewijſen, de ſelve onderdaanigheid en-

„de

„de eere, wel eer door my aan den Vadere beloofd en-
„de beweeſen.

De *Haan* dit alles ooverblijdelik gehoord hebbende, en door eene ſo lof-tuitende ſchoone Reeden bedroogen ende bewoogen zijnde, vloog haaſtig tot den *Voſſe*, die hem als toen *gewis* greep, ende ſig met ſijn vlees verſadigde; meenigwerven onderwijlen dat *ſchijnwijs* Hoofd beſpottende, ende ſeggende: Wie heeft ooit dommer *Dier*, om niet te ſeggen *Propheet*, geſien, als deeſen *Haan*, die tweemalen mijne *laagen* ontgaan zijnde, ſig voor de derde niet gewagt, nogte die voorſien heeft.

Uitlegging *der* Woorden.

Met VOSSEN, *hebben de* Ouden *verſtaan, looſe Bedriegers.*

Met HAANEN, *Menſchen met gemeene kenniſſe ende voorſigtigheid begaafd.*

WAnneer de Saaken, die ons meede ofte teegen ſouden konnen gaan, ons uit ons eigen ſelven ſoodaanig voorkoomen ofte door andere Menſchen voorgedraagen werden, dat ſy in ons geene *herts-togten* van *Liefde* ofte *Haat*, *Blijdſchap*, ofte *Toorn*, tot, teegen ofte oover de ſelven verwekken; Soo oordeelen wy in het gemeen van die Saaken, wanneer ſy *duiſter* zijn, gants niet; ofte wanneer ſy *klaar* zijn, voor ofte teegen, ſonder ons ſelven daar in te *bedriegen*; ofte, gelijk wy gemeenelik ſeggen, *te laten* door eenen andere *bedriegen*: Ende houden wy het ook daar vooren, dat Menſchen, die in ſoo eenen ſtande niet voorſigtig genoug zijn, om ſig van den quade te wagten, den gemeenen ſlag van Menſchen

niet bereiken, maar dommer en onweetender als gemeen zijn. Sulks hier uit veeltijds ontſtaat, dat booſe Menſchen, die andere minder vermoogende, weegens haar gemeen menſchelik verſtand, ende genougſaame kenniſſe, niet hebben konnen misleiden; den ſelven lagen leggen, om haar ſchielik te oovervallen ende te ooverweldigen. Welk beiden, indien haar ondoenelik is ofte mislukt, en ſy des niet te min haar quaad voorneemen tragten te bereiken, ſoo is ſelfs voor den *aller-ſchranderſten* onder die *Booſen* nietwes te bedenken, dan hoe ſy in den geenen, die ſy door bedrog meenen te ooverweldigen, ſullen veroorſaaken de *herts-togten* van *Liefde* ofte *Haat, Blydſchap*, *Drouſheid* ofte *Toorn*.

Ende om in deſen den ſinne onſer FABULE naarder te komen, ſoo ſeggen wy, dat onſe *eigen-ſelfs liefde*, wanneer wy van ons eigen ſelven oordeelen, ons in het gemeen ſoo ſeer verleid, dat wy meenen wel de halft wijſer, deugdſaamer ende rijker &c. te weeſen, dan wy warelik ende in der daad zijn: Sulks die ſchrandere ende booſe Menſchen, op deeſen gronde bouwende ende voort gaande, met ons verre booven der waarheid te prijſen, ons allangs inneemen met die *voor-oordeelen*, dat ſy wel tot ons geneegen zijn: waar door ſy als dan de geleegendheid bekoomen, om in ons op te wekken die herts-togt, welke ons liefſt is, ofte welke meeſt in ons heerſt, om alſoo ons ende alle Menſchen, die niet dan met eene gemeene voorſigtigheid begaafd zijn, ſeekerlik te konnen verleiden.

Ende oovermits de Menſchen in het gemeen ſeer *Eer-* oft *Heerſugtig*, ende ook ſeer *Geldgierig* zijn: Soo is het ook de konſt der ſchranderſte *Bedriegeren*, te veinſen, ſeer tot iemanne geneegen te zijn, ende hem door gedurige loftuiteryen van ongemeen ſchoon, wijs, magtig, heilig, rijk, &c. te zijn, ofte hem ſoo eenen te ſullen maaken, des ſelven verſtand ende oordeel ſoodaanig te bedwelmen, dat hy die loogenen ter ſijner groot-maakinge ſtrekkende, al te ligtelik geloofd, ende de waarheid onſer Spreekwoorden beveſtigd: naamentlik, *Geen arger Venijn, Dan Vriend te ſchijnen ende Vyand te zijn. Eigene Deugden beſien wy met een Vergroot-, eenes anderen Menſchen met een Verkleen-glas. Die wil liegen ende altijds geloofd zijn, moet ſeggen, dat eene leelike Jong-Vrouw mooi is. Soo lang daar*

gierigen

gierigen zijn, hebben de ſneedigen geene nood. Want eenes Menſchen gierigheid bedriegd altijds ſijne wijsheid. Elk meend ſijn uil te zijn een valk, &c.

Ende leeren ons daar en booven het ſelven niet alleen de *Hiſtorien* aller Volkeren, maar ook onſe geduurige Ondervinding, Wanneer men den Heidenſen *Keiſeren* ende *Koningen* wijs maakte, dat in *haar* meer als in eenige haarer *Onderdaanen*, ietwes *Goddeliks* was, ende ſy ſig met Tempelen, Altaren, Offerhanden ende Gebeeden deeden eeren, ende dat nog heeden op den ſelven gronde de *Naavolgers* der ſelfden, *Heilige Majeſteiten* ende *Geſalfden des Heeren* genaamd werden. Jaa dat meer is, de drouve *ondervinding* leerd ons, dat niet alleen van ouds de blinde *Heidenen* ſoodanig hebben konnen werden misleid; maar dat nog heeden de *Chriſtenen*, die als ſeer klaar ſiende Menſchen, roemen *God* Almagtig niet dan reedelijker wijſe te dienen, des niet te min ſoodanig in haren verſtande ende oordeele verblind werden, dat men haar kan doen gelooven, dat van tijden ter tijden, *Een ſeeker Menſch* van Gode ſoo begaafd is, dat hy van Godsdienſtige ofte *Kerkelike Saken* ietwes plegtiglik ſeggende, daar omtrend *niet dwalen* kan. Gelijk de ſelve *ervaarendheid* ons mede leerd, dat hier nog eenige Menſchen zijn, die van eene *Goddelike Sendinge* roemen, ende voorgeeven, als *Godes Prieſters*, offerhanden voor Leevenden ende Dooden alleen te mogen doen. Als ook ons niet onbekend kan zijn, dat ſelfs onder den geenen, die opgemelde Roomſe dwaalingen verwerpen, eenige van dien derven voorgeeven, door een *Goddelik Beroup*, *Godes Geſanten* geworden te zijn, om alleen ende met uitſluitinge van andere gemeene Menſchen, des ſelfs *Geheimeniſſen* ende *Wille* te mogen verklaaren, ende de *Afvalligen* van haare *Leere*, den *Satan* te mogen oovergeeven.

Ende eindelik ſoo bevinden wy ook, dat hier nog eenige Menſchen zijn, die ſig *inbeelden* byſonderlik ende op ſeekere tijden van den *Heiligen* Goddeliken *Geeſte* aangeblaſen, onderregt, ende gedreeven te werden. Alle welke Saaken wy meenen haaren oorſprong te hebben, uit de alte groote *eigen-ſelfs Liefde*, die de Menſchen in het gemeen ſig toedragen, als ook uit de *Swakheeden* der gemeene Menſchen, die van alle haar onbekende Saaken ſeer groo-

te gedagten hebben, ende die ſig inſonderheid oopenbaaren, als eenige ſchrandere boſe Menſchen de ſelve ſwakheeden nog verder opwekken, om die onbedagten ende onnooſelen te gebruiken ende te doen dienen tot hare eigene Grootheid, Voedſel ende Vermaak.

Sulks de eigendlike ſin deeſer FABULE is, dat de Menſchen aangevogten werdende door het *Bedrog* ende *Geweld* van *anderen*, in het gemeen ſig ſelven wel redden, ende door anderen geredded konnen werden; maar niet als ſy door *haare* al te groote *eigen ſelfs Liefde*, ſig ſelfs bedriegen, ofte ſig door anderer *Loſtuiteryen*, onder ſchijn van Vriendſchap, laaten verleiden, om den weg haares verderfs driftig inne te gaan, ende dus ons *leeren*, dat ons verderf waarelik meeſt altijds uit ons eigen ſelven ontſtaat.

Die eenmaal een Schelmſtuk doet, is een Schelm, ende is noit te betrouwen.

60

Chi manco offende perdona aſſai,
Chi piu offende perdona mai.

60. Een *Boer* ende eene *Slang*.

EEn *Boer* des winters oover weegen gaande, vond aldaar eene ſeer groote ſtijf-bevrooſene *Slang*, ende dier meeninge zijnde, dat de *Slangen*, hoe ſy grooter zijn, den Huiſe daar ſy in komen te woonen, des te meer geluks aanbrengen; ſoo nam hy haar op, bragtſe te ſijnen huiſe, ende verwarmde haar by den viere ſoodanig, dat ſy hare voorgaande kraften weeder kreeg, ende dus genougſaam van der doode verrees: Als wanneer de *Boer* ſijnen *Wijve* beval, haar van tijde ter tijden ſpijſe voor te ſetten, naaſt

den ſchoorſteen, in eenen hoole der muure, daar ſy ſig onthiel. Waar na het ook ſcheen, dat die *Boer* in ſijne ſaaken gelukkiger als voorheen was.

Efter gebeurde op eenen *Sondage*, dat de *Boer*, hooftpijn hebbende, des weegen ten bedde bleef leggen, terwijle ſijn geheel huisgeſin ter *Kerke* ging. Sulks het aldaar gants ſtil zijnde, de *Slang* uit den Hoole kroop, ende buiten hare gewoonte vaſt ommeſag: waar oover die Boer, welke ſulks gemerkt had, alſoo des ſelfs kamer-deur oopen naar den viere ſtond, geneegen weeſende te ſien, wat de *Slang* ſoude doen, ſig verborg om daar op te letten; ende dien volgende met ſijne eigene oogen ſag, dat de *Slang* alle houken doorſien, ende nieman gemerkt hebbende, naar den viere kroop, ende in eener groote potte met ſpijſe, daar op te kooken ſtaande, haar vergif deede vallen, ende ſtraks weederom in haaren Hoole kroop, hebbende waarſchijnelik die verwagtinge, dat het geheele huisgeſin, van die ſpijſe ſullende eeten, daar van ſterven, ende ſy dus alleen *Erfgenaam* van alle haare naalaatenſchap weeſen ſoude.

De *Boer* dit geſien hebbende, groef ſtillekens de pot met die vergifte ſpijſe in der aarde, op dat nieman daar door vergiftigd wierde. Ende om oover die groote ondankbaare moorddaadige gierigheid behoorelike ſtraffe te ouffenen, ſettede hy ſig op dien tijd, als men der *Slange* plagt ſpijſe te brengen, booven dat Hol, met eener bijle in ſijner hand. Maar de *Slang* bewuſt zijnde hares ſchelmſtuks, kroop met omſigt, ende traager als voor heen; ſulks de *Boer*, ſoo haaſt hy haar ſag, toeſlaande, de wand, ende niet haar hoofd, dat ſy tijdelik intoog, klief.

Eenigen tijd daar na ſcheenen de ſaaken van dien huiſe niet ſoo voorſpoedig, als wel eer te gaan: waarom het

Wijf

Wijf haar Man ooverreede, die misdaad der *Slange* te vergeeven, ende eene onderlinge vaſte *Vreede* ende *Vriendſchap* met haar te maaken. Ten welken einde de *Boer*, het lieve ende heilige *ſout* ende *brood* voor den Hoole gebragt hebbende, de *Slange* riep, ende daar by heiliglik ſwoer, dat ſy alleſins ſeeker voor hem weeſen ſoude, indien ſy geliefde alles te vergeeten, ende hare oude vriendſchap te verniewen. Waar op die voorſigtige ende weereld-wijſe *Slang* antwoorde: „Vermits wy ons leven niet „dan eenemaal konnen verlieſen, ende het ons beider„ſijds eeven dierbaar is, Soo is niet wel moogelik, ende „is ook gants ongeloovelik, dat gy my voortaan ſoud kon„nen ſien, ſonder dat de geheugenis mijner al te groote „misdaad in u verniewd, ende gy opgewekt wierde, om „ſorge te dragen, dat ſulks niet meer door my konde ge„ſchieden. Het welk alſoo my niet ſeekerlik ſoude kon„nen werden belet, dan met my alle magt, om ſulks te „konnen doen, te beneemen, naamelik met my te doo„den ofte in eewiger gevangeniſſe te werpen: Ende dat „volgens het ſpreekwoord:

Bak quaade Eyeren in de pan,
Soo koomen daar geen quaa Kiekens van. *

„Soo heb ik voorwaar groote reeden om te vreeſen, dat „gy ſulks ook ter eerſter geleegendheid ſoud tragten te „doen. Immers, al konde gy waarelik alles vergeeven, „jaa vergeeten, ſoo ſoude *ik* nogtans nimmer naar mijn „Hol konnen kruipen, ſonder aan den wande van dien „te ſien, de oover-blijffelen der doodelike ſlaage, die gy op „mijnen kop meende te brengen, en die ik, dat nog meer „is, weet warelik van u *verdiend* te hebben; † ſulks ik behoo-

* *Morta la Beſtia, Morto é il veleno.* † *Chi piu offende manco perdona.*

„ hoorde te gelooven, dat gy my die, met der eerſter voor-
„ koomende geleegendheid ook warelik toebrengen ſoud,
„ ten waare ik u voorquaame ende ſelfs van kant hielpe.
„ Derhalven ik oordeel, dat in deeſen ſtande der ſaaken,
„ nog voor my, nog voor u, eenige veiligheid ende ver-
„ ſeekerdheid, om niet onderling gedood te werden, en-
„ de onderwijlen onbekommerlijker te leeven als wy nu
„ doen, kan zijn; dan ons verre van een te ſcheiden, en-
„ de des niet te min ten weeder-ſijden op onſe hoede te
„ weeſen.

Uitlegging *der* Woorden.

Met eener SLANGE *hebben de* Ouden *verſtaan, een ſeer geld-ſugtig ende kaarig, ofte een ſeer voorſigtig Staatkondig Menſch.*

Met eenen BOERE, *een goed aardig, ligt-geloovig, onvoorſigtig Menſch.*

DEwijle alle reedelijke Schepſelen, geene uitgeſonderd, haar *eigen behoud* behooren te ſouken, ende wanneer ſy ietwes met anderen te ſchaffen hebben, weten dat eene wel-geſtelde onderlinge *Liefde*, om ſig te behouden, van ſijn eigen ſelfs behoorde te beginnen; So volgd hier uit; dat geen verſtandig Menſch aan den andere eenige *weldaad* doed, dan met die gedagten en hoope, dat hem desweegen van den geenen, welke die *weldaad* genieten, ofte ook wel van anderen, by voorvallende geleegendheden, ook eenig goed ſal weedervaaren. Ende wanneer daar naa de geen, welke die weldaad genooten heeft, de ſelve met eene andere weldaad, vrywillig, aan ſijnen weldoenere ſelve, ofte aan den geenen, die hem lief zijn, erkend ofte niet, ſoo werd de ſelve geſegt, *Dankbaar* ofte *Ondankbaar* te zijn. Ende werd derhalven de *Dankbaarheid* ofte *Ondankbaarheid* met regten geſegt alle menſchelijke Deugden op te wekken, ofte uit te bluſſen. Sulks in gevolge van dien de

de

de *Dankbaare* Menſchen ten hoogſten geagt, ende de *Ondankbaare* ſeer verfoeid behoorden te werden. Gelijk het oud Latins Spreekwoord ons dat leerd, namelik, *Ingratum dicas & omnia dixeris.* Seg maar dat hy *ondankbaar* is, ende gy ſult ſoo veel quaads van dien Menſche geſegt hebben, als men van iemanne ter wereld ſeggen kan.

Gelijk meede de *Grieken* met hare *Fabulen* eenen Ondankbaaren menſch willende afbeelden, ons voordragen, dat de *Wolf* een been in ſijner keele hebbende, den *Kraan* ootmoedig bad, hem daar van, ende mitsdien van der dood te verloſſen; ende dat de *Kraan* het ſelven met ſijnen langen bek, van ſeer diep uit der keele getrokken hebbende, met die hoope, dat de *Wolf* voor die groote weldaad dankbaar ſoude weſen, de *Wolf* in ſteede van dien den *Krane* had „geſegt: Het ſtrekke u ter oovergroote belooninge, dat ik u het „hoofd, wanneer het in mijnen mond e was, niet hebbe afgebeeten.

Ende is meede aanmerkens waardig, dat de ſelfde *Grieken* ons der *Wolven* aard in *ſeventien* verſcheide *Fabulen* leerende kennen, met hem wel afbeelden, *Domme*, *Bedroogen* werdende, *Bedriegende*, *Gulſige*, *Kaarige*, *Nydige*, *Mein-eedige*, ende *Wreede* Menſchen: maar dat ſy ons door den *Wolve* nooit eene eenige *Deugd* der Menſchen leeren. Sulks ſy met alle opgemelde FABULEN gelijkelik aangemerkt weeſende, ons niet duiſterlik te kennen geeven, dat by *ondankbaare Menſchen* gants geene Deugden te vinden zijn.

Ende hoewel de *Ooſterſe Fabulen* ons wijder leeren, dat de Menſchen in het gemeen alle genootene weldaden in den *ſande*, ende op den *See-ſtrande*, en hare gedane weldaden in de *klippen* ſchrijven, alwaar dat ſchrift door de minſte winden ofte See-vloeden, aanſtonds werd uitgewiſt, ofte in der eewigheid blijfd, ende dat mitsdien onder alle *Dieren* deeſer weereld geene ondankbaardere werden gevonden als eeven de *Menſchen*; Soo vermoogen wy nogtans niet ons geweeten te beſwaaren, met ons te onthouden, van in ſoodaanige gevallen, daar wy ſelfs gaarne van anderen geholpen ſouden werden, den ſelven behulpſaam te weeſen.

Dog wanneer eenige Menſchen, naa ſeer groote genootene *Weldaaden*, booven die gemeene *ondankbaarheid*; door *Geld-* ofte *Heerſugt*, alſoo die gebreeken alleen, magtig zijn de Menſchen tot de aller-ſnoodſte Schelmſtukken te beweegen, ſig laaten verleiden, om haren Weldoener te verderven, ende te dooden; ten

einde ſy hem van ſijne goederen berooven, ende ſig daar en boven met ſijne Eer-amten bekleeden, in plaatſe van hem *Dankbaar* te zijn: Soo begaan ſy daar meede een onuitſpreekelik groot *Schelmſtuk*, en is dat een Gebrek ofte Boosheid, welke wy in onſer Tale, om der ſeldſame ende ſchrikkelijke vervlouktheid van dien, met *eenen woorde* niet konnen uitdrukken: alſoo dat gebrek wegneemd alle gronden van onderling vertrouwen ende ommegang der Menſchen, ende dat mitsdien die *booswigten* ſig onwaardig ende onbequaam maken, om met eenige Menſchen, die ſy in het byſonder alle ter verſaadinge van haare *Geldgierigheid* ofte *Heersſugt*, ſouden konnen beſchadigen ofte dooden, eenige de minſte gemeenſchap te hebben.

Ende derhalven is het ſoo eene bekende groote *onvoorſigtigheid* ofte *Staats-onkonde*, in ſoodanige geleegendheden van gepleegde ondankbaarheid, met die boſe Menſchen, wanneer haar voorneemen mislukt is, te *verſoenen*, en met die daar na eenige de minſte gemeenſchap te hermaken; dat ſulks niet dan van gants *onweetende*, *Staats onkondige*, *domme Boeren*, welke niet wijs genoug zijn, haar eigen ſeeker verderf te voorſien, kan werden verwagt: gelijk om die groote Dwaasheid te verbeelden in onſer FABULE, de perſoon van eenen *Boere* ende *Boerinne* voorgedraagen werd.

Ende om nu onſe voorgaande *Reedenkaavelinge* te beveſtigen, ſchijnd wel dienſtig te weeſen, met *exempelen* aan te wijſen, dat noch heeden in onſen Lande veele diergelijke *Heersſugtige*, *Geldgierige* Booswigten, als ook ſoodaanige onvoorſigtige Menſchen zijn, ofte onlangs geweeſt zijn; maar ſoude het ſelven al te veel aanſtoots geeven: om dat de *allerbooſte* ende te gelijk de *allermagtigſte* Menſchen deeſes Aardboodems, ſig in die *Exempelen* geraakt ende gemeend te zijn, ſouden vermoeden, ende mitsdien gewiſſelik op den *uitlegger* deeſer FABULEN ſwaare ſlagen ſouden doen vallen.

Sulks het ons genoug ſal weeſen, nu te moogen ſeggen, dat de eigendlijke ſin deeſer FABULE is, ons te *leeren*, dat altijds, ende in alle Landen, diergelijke ondankbaare boos-aardige Menſchen, als deeſe *Slang*, ende ook diergelijke goed-aardige, dog onweetende ende des Staats-onkondige Menſchen, als deeſe *Boer* ende *Boerin* was, gevonden werden.

Het

Het zijn ſterke beenen die weelde draagen konnen.

61

Secunde res ſapientum animos fatigant.

61. De *Krokodillen* ende de *Koningjens.*

DE *Krokodillen* ooverdenkende, dat ſy tot het ſaajen ende maajen, gelijk meede tot alle Handwerken onbequaam waaren, ende dat ſy daar en booven weegens haare groote lighaamen, ſeer veel voedſels noodig had-

den, ende dat ſy het vereiſte voedſel uit ende in haar eigen ſelfs niet verſchaffen konden ; bemerkten daar en teegen, dat ſy ſeer bequaam waaren om ten waatere ende ten lande veel voedſels op andere leevendige ſchepſelen te bejaagen. Weshalven ſy ook goed vonden, niet verre van der See, aan de aller-vermaardſte *Stroom* des ouden *Weerelds*, naamelik de *Nijl*, ſig te onthouden; ten einde ſy op de uit der See naar booven klimmende, als ook op de van boven naar beneeden daalende *Viſſen*, ſouden konnen aaſen, ende daar beneevens ſig ook met den *Vleeſſe* aller *Land-dieren* ſouden konnen voeden. Ende alſoo die *Krokodillen* ter opgemelder jagte ſeer naarſtig op paſten, ende veele vangſten deeden, ſoo wierden ſy mits dien aldaar ſeer oovervloedelik gevoed.

Waar en tegen de kleine *Koningjens* weetende, dat ſy de *allerkleinſten* onder alle de Voogelen waren, als ook ooverdenkende, dat ſy ſeer weinig voedſels nodig hadden, en dat de tongeloſe *Krokodillen* hare monden en tanden, van den *Viſſe* ofte den *Vleeſſe*, onder het kaauwen ende ſlikken, daar in ofte aan blijvende hangen, niet ſuiveren konden; ende dat ſy nogtans daar van gaarne ontlaſt ende geſuiverd ſouden werden, ſoo verſeekerden opgemelde kleine *Koningjens* ſig, dat ſy alleen daar van genougſaam, ende dat meer is, ten nutte van beiden, gevoed ſouden konnen werden. Weshalven ſy klein, ſchraal, ende maager zijnde, ſeer ligtelik daar naar toe vloogen, ende den *Krokodillen* beloofden, indien ſy gegeeten hebbende, haare monden wilden oopenen, dat ſy *Koningjens* als dan daar in vliegen, ende de ſelve monden als ook haare tanden ende keele, van den aanhangenden ofte daar in blijvenden Viſſe ofte Vleeſſe ſuiveren, ende daar meede

meede te vreeden weeſen ſouden, ſonder eenig ander voedſel ofte loon te begeeren. Het welk de *Krokodillen* aannaamen, ende in gevolge van het beloofden, t'elkens als ſy gegeeten hadden, haare monden oopenden: gelijk meede de *Koningjens* niet verſuimden, aldaar haar voedſel van het ooverſchot der *Krokodillen* te ſouken, ende te vinden.

Het welk ten nutte van beiden, eenen ſeekeren tijd geduurd hebbende, ſoo wierden die *Koningjens* door het nuttigen van dat niew ende ſeer aangenaam voedſel ſoo *lekker* ende *gulſig*, dat ſy vermerkt hebbende haar peuteren in den monde, tanden ende keele, den *Krokodillen* ſeer aangenaam te zijn, ende ſoo veel gemaks aan te brengen, dat ſy daar door gemeenelik van den ſlaape bevangen wierden: Soo verlokte haare gulſigheid, ende inſonderheid deeſe *ſlaap* der *Krokodillen*, de *Koningjens* ſoodaanig, dat ſy geſaamentlik beſlooten, in der ſelven ſlaape ſchielik het peuteren in den *monde* te laaten, om in der *keele* te kruipen, ende aldaar wijder niet alleen meer ſpijſe te vinden, maar ook het aller-lekkerſte beetjen, naamentlik de *leever*, te eeten. Het welk ook alſoo geſchag. Maar terwijle die *Koningjens* ſig dus met die *leever* meenden te verſaadigen, beſweeken de *Krokodillen*, ſlooten haare monden, ende ſtierven: Sulks die domme ende al te gulſige *Koningjens*, haare allermeeſte welluſten meenende te verſaadigen; aldus ook door haare domme gulſigheid haar leeven eindigden.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden.

Met KROKODILLEN *werden hier verſtaan, Ingeſeetenen eenes* Lands *ofte* Steeden, *die van buiten des Lands ofte van buiten der Steeden, ſoodaanige Winſten den* Lande *ofte den* Steeden *daar ſy* woonen, *inbrengen, dat ſy daar van leven, ende andere meede Ingeſeetenen ook van haar ooverſchot konnen doen leeven.*

Met KONINGJENS *werden verſtaan, alle andere Ingeſeetenen, die haaren* dienſt *ofte haare* Handwerken, *ende lijfs ofte leevens behouften, ter* conſumtie *in dat Land ofte die Steede, verhuuren ofte verkoopen, om van de Winſten, die ſy daar op haare meede Ingeſeetenen doen, te leeven.*

Met den LEEVER, *werden verſtaan, de* Winſten, *welke den buiten-landſen Handelaaren, ende die haar behulpſaam ofte ten dienſte in die qualiteit zijn, tot haar eigen onderhoud noodig zijn, of wel, die ſy, het zy in die qualiteit ofte ook als Menſchen,* noodig *hebben, om dien handel met profijt te drijven, ofte te konnen ſubſiſteeren.*

INdien men ſig konde verbeelden eene ſeer volkrijke *Stad*, geleegen in eene gants *onvrugtbaare* Landsdouwe, aan *Viſſelooſe* wateren,

teren, wiens Ingeſeetenen ſig ſouden beeſig houden met *onderling* te *dienen* ofte *gediend* te worden, als ook met, voor, ende aan *malkanderen* alle *lijfs-* ende *leevens-behouften* te verſchaffen, te maaken ende te verkoopen; ſonder dat ieman der ſelven van buiten in die *Steede* eenige vrugten ofte winſte bragte: Soo ſoude die *Stad* konnen werden vergeleeken by eenen *Menſche*, die daageliks voedſel nodig hebbende, nogtans het ſelven buiten ſijnen lighaame niet konnende vinden, ten raade ſoude werden, ſijnen honger te ſtelpen, met ſig in armen ofte beenen eene *Ader* te oopenen, ende daar uit ſijn eigen bloed te ſuigen. Ende ſoude die Menſch aanſtonds bevinden, dat ſijn lighaam, met een voedſel uit ſijne *eigene Leeden* getrokken, niet beſtaan, maar quijnen ende vergaan ſoude; ten waare van *buiten* eenig bequaam voedſel in den lighame gebragt wierde.

Ende oovermits alle de Ingeſeetenen eener Stad te ſaamen, waarelik *een Politik* ofte *Borgerlik lighaam* uit maaken, ſoo is het eeven dus ofte naar geraade, geſteld met die *Steeden*, welke uit haare eigene *Situatie* den Ingeſeetenen gants geene, ofte al te weinige Vrugten ende Leevens-middelen verſchaffen konnen.

Ende is dit de reeden, waarom men nooit eene diergelijke *Stad* vind, wiens *weeſen* beſtaat in *dienſtbaare Menſchen*, als *Medicijns*, *Advocaten*, *Procureurs*, *Brood bakkers*, *Bier-brouwers*, *Kleedermaakers*, *Metſelaars*, *Timmerluiden*, *&c.* haare *dienſten*, ende *waaren*, alleen aan de *eigene Ingeſeetenen* van haare *Stad doende* ende *verkoopende*. Alſoo alle de ſelven, met dus op *malkanderen* te aaſen, ende geene winſten te doen, dan die haaren meede Ingeſeeten af gaan ſouden, aanſtonds quijnen, ende ſeer haaſt verteerd weeſen ſouden. Welk ons *beſluit* niet kan werden geſwakt, met aan te wijſen, dat in ſeer veele groote Steeden, van oude tijden af, ſoodaanige dwingende *Gilden* zijn geweeſt, oovermits men die *Steeden* wel doorſoukende, bevinden ſal, dat die *Steeden*, of door eene groote *Hof-houdinge* eenes *Heeren*, ofte door groote daar voor by loopende *Stroomen*, ende een verſierd *Stapel Regt*, gevoed werden door de *winſt* ende een voedſel, dat den *Vreemdelingen* af gaat.

Dit

Dit Beſluit derhalven aldus voor vaſt geſteld weeſende, ſoo blijkt klaarelik, dat alle opgemelde *Ambagts-luiden*, ende andere *Dienſtbare* Menſchen, in ſoodanige *Steeden* dependeeren en gevoed werden, van hare meede Ingeſeetenen, ofte van andere Menſchen, die buiten der *Steede* vrugten ofte winſten vergaderd ofte gedaan hebbende, genegen zijn, alle die winſten, ofte een gedeelte van dien, tot, en voor haar nooddruft, gemak ende vermaak aan anderen hare meede Ingeſeeten te beſteeden. Ende ſoodaanige *nutte Ingeſeetenen*, die de anderen aldaar doen leeven, zijn *Landbouwers*, *binnenlandſe Viſſers*, *Renteniers*, die buiten des Lands haare *Gelden* op *Wiſſel* laaten loopen, ofte op *Renten* uit geeven aan haare meede Ingeſeetenen, welke daar meede van buiten des Lands, winſten in den Lande weten te brengen. Gelijk meede inſonderheid ſoodanige ſeer nutte Ingeſeetenen zijn, alle *binnenlandſe Manufacturiers*, *buiten-landſe Handelaars*, *Viſſers*, *Reeders* in *Scheepen*, met allen die in den ſelven in die *qualiteit* ten *dienſte* ofte *behulpſaam* zijn, met haar eenige *koopwaaren* te verkoopen, ofte haar anders ſins ten dienſte te weeſen. Alle welke Ingeſeetenen haar ſelven door haare *buitenlandſe winſten* gevoed hebbende, alle die andere Ingeſeetenen ook van haar *overſchot* in der eewigheid konnen voeden.

Dog in gevalle opgemelde *dienſtbaare Ingeſeetenen*, *Ambagtsluiden*, ende *Verkoopers ter ſleet* binnen der Steede, niet tragten haare teering ſoodaanig aan te ſtellen, dat ſy ſig met ſoodaanig *vrywillig overſchot* der *buitenlandſe* winſten laaten genougen, maar leui ende gulſig werdende, van den *Regeerderen* haarer Steeden verſouken, dat ſy van haaren Dienſte, Ambagte ofte Slijtinge, een *Gild* gelieven te maaken, met uitſluitinge van alle anderen, dien Dienſt, dat Ambagt ofte die Neeringe niet te moogen doen, dan op ſeekere voor haar ſoo voordeelige, als voor andere haare meede Ingeſeetenen alſoo naadeelige Bepaalingen ende Voorwaarden: Soo zijn dit waarelik onſe ESOPISE *Koningjens.*

Ende in gevalle, dat ook de Regenten ſoodaaniger *onvrugtbaarelik* geleegene Steeden, ſoo onvooruſigtig zijn, het ſelven als dan toe

toe te ſtaan, ſoo zijn dit ook waarelik onſe in ſlaape gevallene Esopise *Krokodillen.* Want als dan vergaaderen die *Gildemeeſters* ofte *Ooverluiden* ſeer ſelden, dan met onder haar te bedenken, eenige ordre, om door *Monopolien* meerdere winſten ten laſte der gemeene Ingeſeetenen, ende ter verkortinge van der andere meede-Ingeſeetenen *aangeboorene Vryheid* van den Regenten te verſouken ende te bekoomen.

Het welk allengs, ende met der tijd ſoo verre gaat, dat die *nutte* Ingeſeetenen, welke buiten des Lands ofte der Steede handelen, hare leevens *behouſten* niet konnen bekomen, dan met daar vooren van haare Winſten ſoo veele aan die *Gilde-broederen* op te ſchieten, dat ſy niet genoug oover houden, om alle andere laſten der Republike te dragen ende aldaar te konnen *ſubſiſteeren*, waarom ſy als dan genoodſaakt werden, naar andere *Landen* ende *Steeden*, daar ſy meer *Vryheid* genieten, ende min *geſchooren* werden, te verloopen. Ende werden ſy als dan gevolgd van alle die geenen, welke haar in die *qualiteit* ten dienſte ofte behulpſaam zijn.

Sulks ook als dan die ſeer ligt vervliegende *Gilde-broeders* ende *werk-geſellen*, welken den opgemelden nutten Ingeſeetenen in die *qualiteit*, ofte voor ſoo veel ſy Menſchen waaren, ten dienſte zijn geweeſt, dit gemeen verloop, oovermits haaren kleinen omſlag ende weinige bagadje, ſeer gemakkelik konnen volgen, ende ook volgen moeten. Ende alſoo konnen die *Gilden* ende *Gilde-broeders* geene *Steeden* doen bloejen, maar wel den geheelen ondergang dier Steeden veroorſaaken, wanneer ſy in deſen ſlaaperige ofte verſuimende *Regenten* ontmoeten.

Sulks de eigendlijke ſin deſer Fabule is, dat de Regenten van *behouſtige* Steeden, nooit behoorden te gedoogen, dat *Gilde-broeders* ende *dienſtbaare* Menſchen eener ende der ſelve neeringe, by een quamen, en *Requeſten* inſtelden, ter verminderinge der *Vryheid* harer meede Ingeſeetenen, ofte ten laſte der ſelven. Ende dat inſonderheid opgemelde *Regenten* ſig ſeer ſorgvuldiglik behoorden te wagten, eenige *Wille-keuren* te maken, waar by haare Ingeſeetenen, die van anderen leeven, in weeder-wille ende ten laſte der meede Ingeſeetenen, die haar ten werke ſtellen ofte doen

leeven; haar voedſel ofte winſten bekoomen moogen ofte konnen. Om dat die *nutte* ende *groote* meede Ingeſeetenen verloopende, noodſaakelik die *kleinen*, welke van de Winſten der anderen moeten leeven, ook verloopen moeten, ende aldus eene *civile* Dood veroorſaaken; ſoo voor haar ſelven als voor haar Weldoeners, ende voor eene geheele Steede.

Dat men maar eenemaal doen kan, moet men niet haaſt, maar wel doen.

62

Nemo ad id ſero venit, unde nunquam cum ſemel venit, potuit reverti. Senec. in Here. Fur.

62. De *Vos* ſonder *Staart*.

EEn *Vos*, die wel eer op ſeer geringe *plankjens* breede waateren had oover gevaaren, mits ſijne *Staart* als een *ſeil* opſteekende, ende daar meede den wind bequamelik vangende: ende die daar beneevens in ſijne hooge ende wonderlijke onnaarſpoorelijke ſprongen, ſig van ſijner *Staarte* bediende als van eenen *Stiere*, om ſig te doen needer vallen ſoo ende daar het hem geliefde, ja die daar

en boven van de *Vloojen*, als ſijne binnen-landſe Vyanden, geplaagd werdende, de ſelve alle te gelijk konde dooden, wanneer het hem maar geliefde opgeheevener *staarte* al langſamer hand in den watere te gaan, ende te duiken, om door dat middel de Vloojen in den toppe der *Staarte* gedreeven hebbende, als dan die *Staart* ſchielik onder den waatere te haalen, ende alle de *Vloojen* te gelijk daar op ende daar in te doen drijven ende verdrinken: ende eindelik een ende *deſelve Vos*, welke ſelfs den *Wolf*, ſijnen grooten uitheemſen Vyand, in eenen oopenbaaren kampe had ooverwonnen, alleen met die konſten, dat hy ſijne *Staart* bepiſt, in der ſtoffe gewenteld, ende als dan in de oogen des *Wolfs* geſlingerd hebbende, door die ſcherp-bijtende ſlijke, hem eerſt het geſigt benoomen, ende daar na gedood had; Die *Vos* ſeggen wy, was door alle deeſe klouke daaden ſeer vermaard ende ge-eerd geworden.

Dit alles niet jeegenſtaande, wierd die *Vos* eindelik in eener ſtrikke gevangen, ſonder daar uit te konnen geraken, dan alvoorens eenen ſlag van den Boere, die de vangſt ſijner Strikke quam beſigtigen, te verwagten; welke Boer als dan meenende den *Voſſe* het hoofd te klieven, door des ſelfs ſpartelen miſte, ende hem den *Staart* af hiew.

Welke *Vos* dus ontſprongen zijnde, in ſijner eenigheid ſijn verlies betreurde, ende ooverdagt, dat hy, die voor deeſen van andere *Voſſen* ſeer *ge-eerd* ende *geagt* was geweeſt, nu dus mismaakt zijnde, ende ſig als voor heen van ſijne Vyanden niet konnende redden, wel haaſt van de andere *Voſſen*, ſijne oude Vrienden, ſig verſmaad ſoude ſien, in vougen dat de *dood* hem wenſchelijker dan het *leven* ſoude weſen: ende dat hy ook daar en boven van ſijne *vyanden* wel haaſt gedood ſoude werden. Sulks

hy

hy eenen tijd lang getwijfeld hebbende, of hem ſoude luſten ſoodaanig langer te leeven ofte niet, eindelik eenen moed grep, door hoope * dat hy veele *geſellen in* ſijnen *ongelukke* ſoude konnen bekoomen, ende daar door ſijn verlies, indien hy ſijne ſaak wel aan leide, draagelijker maaken ſoude.

De *Vos* ging derhalven in der *vergaderinge* der *Voſſen*, alwaar hy in volgender wijſe ſprak: „*Mannen Broeders*, „ik hebbe oover lange gedagt, op de ongemakken, die „onſe lange ende ſwaare *Staart* ons aandoed: ende „weegens onſe onderlinge *Maagſchap* vind ik my verpligt, alle de ſelven u nu voor te draagen. Want voor „eerſt is ſeeker, dat onſe *Wijfkens* haar *waater* niet looſen konnen, ſonder de ſelve te bepiſſen; ende dat ſy „als dan den *Staart* door haare ſwaarte ende langte, „oover ſlijk, ſtoffe ofte ſand ſleepende, ende veel van „dat daar aan bijvende hangen, haaren lighaame eene „ſeer affienelijke *vuiligheid*, als ook eene ondraagelijke „*ſwaarte* veroorſaakt, ende haar daar door alleen dik „doed vallen in de handen onſer vyanden. Alle deeſe „ongemakken zijn wy *Mannen* ook in tijden van Reegen onderworpen. Ende daaren boven gebeurd veeltijds, dat wy met onſen geheelen *lijve* de Strikken, Voſſevallen, ende laagen der *laageren* ontgaan zijnde, ofte ons „in hoolen geborgen hebbende, onſe *Staart* in den Strikken ende Vallen gekneld blijfd; gelijk my *alierkloukſten* „*Voſſe* ſelfs onlangs gebeurd is: ofte het gebeurd nog meer, „dat wy by den Menſchen door onſe *Staarte* ontdekt, „ende daar by opgehaald werden. Sulks waarelik onſe „*Staart* ons nergens toe ſchijnd te dienen, dan om van „ons ſchandelijke *Vloer-vaagers* te maaken. Weshalven

* *Solatium miſeris ſocios habuiſſe malorum.*

„ik besluit, u seer ernstig te raaden, dat gy in aller haaste „u ook de *Staart* doed afkappen.

De meeste eenvoudige *Vossen* in der haaste niet weetende, wat daar in te doen ofte te laaten soude weesen, ende schijnende als by ooverrompelinge ende de meeste stemmen, sig allen de *Staart* te sullen laaten afkappen: Soo stond een der *kloukmoedigsten* op, ende sprak als volgd: „Mannen Broeders, ons werd hier voorgesteld „ende aangeraaden eene Saak, *welke*, indien wy eenmaal „gedaan sullen hebben, *ons in der eewigheid beletten sal, „ooit weeder in den selven stande, daar wy nu in zijn, te „keeren*; weshalven het in allen gevalle eene groote ende „aller-noodigste wijsheid is, daar in niet te treeden, dan „seer traagelik, om middeler-wijle alles voor ende teegen „rijpelik te konnen ooverweegen. My aangaande, weet „ik van nu af aan, ende behoord ook nu u allen indag„tig te zijn, in hoe veele geleegendheeden onse *Staart* „ons dienstig is geweest, ende hoe meenigmaalen sy ons „uit doods benawdheeden verlost heeft. Ende meen ik, „dat selfs deese *Vos* sig schaamen soude, ons dit aan te „raaden, ten waare hy albereids sijne *Staart* quijt zijn„de, ook met onse schaade ende schande de sijne hoop„te te verminderen. Door welke reedenen, aller eenvoudiger *Vossen* oogen soodaanig wierden geoopend, dat sy deesen *Vos* niet alleen om sijner *stuarteloosheid* verstmaadeden, maar hem ook als eenen *valsen schandelijken Schelm* ende *Verraader*, eewiglik uit haare Vergaderinge banden: ende hy derhalven als een *woest Balling*, afsonderlik van alle *Vossen*, moetende leeven, in dubbelde schande; arremoede ende spijt, seer haast dat seer ellendig leeven eindigde.

Uit-

Uitlegging *der* Woorden.

Met VOSSEN *hebben de* Ouden *verſtaan, Menſchen die met een goed menſchelik verſtand begaafd zijn.*

Met de STAART, *hebben ſy verſtaan de byſondere ende ook algemeene* Vryheid.

MEn ſegt gemeenelik, dat de Menſchen de *Dood*, de *Arremoede*, ende de *Schande*, ſoo ſeer vreeſen, dat ſy, om die te ontgaan, ofte haar *Leeven* te verlangen, als ook haare *Goederen* ende *Eere* te vermeerderen, veeltijds van alle *deugden* ſoo verre afdwaalen, dat ſy ſig niet ontſien, om het eene te ontgaan, ende het andere te bekoomen, *God Almagtig* te verſaaken, haar eigen *ſoet Vaaderland* te verraaden, ende haare lieve *Kinderen*, *Ouderen*, *Broederen* ende *Suſteren*, van haare goederen te berooven, ende alle die haar ander ſins ſeer lieve Menſchen alſoo in verdriet te brengen: op dat ſy ſelfs een ſoo groot verdriet ontgaan ſouden mogen, welk ſy ſig verbeelden in *arm* ofte *eereloos* te leeven, of wel in het *ſterven* geleegen te zijn. Dog of wel de *Dood* hier door ons voor aangeſteld, ende by anderen de vreeſelikſte onder alle vreeſelike ſaaken genaamd werd; *a* Soo leeren ons nogtans de *Gedenkſchriften*, welke ons de geſchiedeniſſen ende den aard der Menſchen voordragen, dat de *Dood* veel min als de *Schande*, wierd gevreeſd van de *Athenienſe Vrouwen*, wanneer die van der onſtervelikheid der Sielen, door den Philoſoof *Plato* ooverreed zijnde; om die te genieten, ſig in grooter meenigte blijdelik doodeden: en dat de Republik geenen raad konde vinden, om ſulks in het toekomende te beletten, dan met af te kondigen: „Dat men alle de lijken der geenen, die ſig ſel„ven ſouden dooden, naakt uitgeſchud op der markt, t' haarer „ſchande, ten toone ſoude ſtellen. Gelijk meede de *Hiſtorien* ons leeren, *b* dat de *Duitſen* van ouds, wegens eenige ſlaawhertigheid

a *Ariſtot. l. 3. c. 6.* b *C. Tacit. de Germ. item Cluver. Germ. Antiq.*

heid ende ontrow in den ſtrijde beweeſen, voor *Schelmen* uit alle gemeene Vergaaderingen gebannen, ofte ook de *Ooverſpeelige Wijven* door haare Mannen daar van oovertuigd, ende ſmaadelik als *eereloosen* uit den huiſe gedreeven zijnde, veeltijds om die *ſchande* te ontgaan; ſig voorbedagtelik, ende met hulpe haarer Ouderen ofte naaſte Maagen, verhingen.

Ende bevinden wy ook daageliks, dat de *Arremoede* ons niet ſwaar om draagen ſoude weeſen, indien de ſelve niet altijds den *Armen* by alle Menſchen, jaa ſelfs by die geenen, daar van ſy, in weelde zijnde, ſeer plagten gepreeſen ende hoog geagt te zijn, die *ſchande* aanbragt, dat ſy voor veragtelijke ende belaggelijke Menſchen gehouden werden. *a* Ende indien niet daar en teegen alle die *veel goeds* beſitten, gemeenelik daar om alleen van de meeſte Menſchen plagten ge-eerd ende gepreeſen te werden. *b* Het is dan waarelik de *vrees* van de *ſchande*, ende eene *verkeerde begeerte* van ge-eerd te werden, die gemeenelik oorſaak der opgemelde groote Schelmſtukken is.

Dog het is tijd, naarder aan den ſinne onſer FABULE te komen. Een yder weet dat eener, *c* die ſig vrywillig een *Slaaf* maakt van eenen anderen Menſche, daar hy een *Vry-man* konde blijven; het veragtelikſte ende het ſchandelikſte *ſchelmſtuk* bedrijfd, dat een Menſch ooit op ſig ſelven uit voeren kan. Ende daarom ſiet men ook veeltijds, dat die ſig bewuſt zijn, ſoodaanig vuil ſtuk begaan te hebben, anderen ook aanraaden desgelijks te doen; op dat ſy, door dat middel haare *ſchande* met de meenigte hunner meede-geſellen, eenigſins ſouden minderen.

Dus gaat het ook in *Vrye Landen* ende *Steeden*, daar *een Menſch* in ſoo grooten aanſien is geraakt, dat de *mindere Ingeſeetenen* ende *Magiſtraats-perſoonen* die verkeerdelik *Eer-* ofte *Heers-ſugtige*, ende warelik de aller ſchandelikſte ſlaafſe Menſchen zijn, vermoeden den *Hoogſt geſteegen* met hulpe van eenige weinige anderen, *Heer* ofte *Tyran* oover *alle* de *Ingeſeetenen* der ſelve *Landen* ende *Steeden* te konnen maken, want ſy gemeenelik als dan gelijk boos-aardige *Slaven*, ſig ten dien einde ten *Hove* aangeven, ende daar door ook hare *Vryheid*

a *Nil habet infelix paupertas durius in ſe quam quod ridiculos homines faciat.*
b *O nummi vobis hunc præſtat honorem. Juven. Sat. 5.*
c *Qui ad pretium participandum ſe venundari paſſus eſt.*

heid verlooren hebbende, niet ruſten met ſoo een groot *ſchelmſtuk* alleen gedaan te hebben; maar ook daar en boven geduurig andere Menſchen, welke ſy ter uitvoeringe haares ſchelmſtuks van nooden hebben, aanraaden ſig meede ten Hove te begeeven, om aldaar de ſelve *ſchelmſtukken*, die ſy begonnen hebben, te helpen uitwerken ende volvoeren, ten dien einde haar ſeer ſmaakelik voorſtellende alle de *voordeelen* die ſy aldaar ſouden konnen genieten, ende in het geheel verſwijgende, alle de *ſorgen*, *ongemakken* ende *ellenden*, welke die Menſchen ſeekerlik onderworpen zijn, die ſig *Slaven* van eenen *Heere* gemaakt hebben, ende welke dien volgende van dien tijde aan nietwes uit eigener beweeginge mogen doen ofte derven ſeggen, maar altijds naar eenes anderen voorpijpen danſen ende ſingen moeten. Ende inſonderheid verbergen deeſe *ſlaafſe* ende *Land-verraadende* Menſchen voor den geenen die ſy voorneemens zijn ten *Hove* te trekken, de groote ſmert die haar oover den hoofde hangd, indien ſy ſig dus *Staarteloos* gemaakt hebbende, anderen niet konnen beweegen om ſig ook de *Staart* te laaten afhouwen.

Dit hebben wy in de voorleedene eewe geſien aan den *Regenten* der afvallige *Neederlandſe Provintien*, welke ſig onder de Heerſchappie des Konings van *Hiſpanien*, ofte om beeter te ſeggen, onder deſes *Erf-Hertog-* ofte *Erf-Gravelike* Bedieninge begeeven hebbende; gedurig den vryen *Vereenigden* aanradeden, insgelijks te doen; ſeer breed voorſtellende alle de groote *Vryheeden*, die ſy genooten, ende de groote *Laſten*, die de *Vereenigden* alleen om den ſchijn van eene meerdere Vryheid te genieten, moeſten draagen: maar in het geheel verſwijgende het ſwaare juk des *Pausdoms*, ende hoe groote *Slaavernie* ofte ellendige ſtand het is, te woonen in eenen Lande, daar het wel- ofte quaalik-vaaren, jaa Leeven ofte Dood aller Ingeſeetenen eenes Lands, hangd van de gonſten ofte afgonſten *eenes* eenigen *Menſche*.

Eindelik hebben wy ook in de voorgaande ofte onſe Eewe geſien ofte gehoord, dat eenige ſlaafſe Ingeſeetenen van Koningrijken, Hertogdommen, Landen ofte Steeden, die wel eer vry geweeſt zijn, om naar den eis der Republike, *Dienaren* van *Staat* te mogen kieſen ofte niet; ſig daar na hebben laten beweegen, om eenemaal ende voor allen, ſoodanige *Erf-dienaren* te kieſen, ende mitsdien voor ſoo vee-

le hare ende der geheele Republike *Vryheid* te verminderen. Ende hebben wy vervolgens geſien, dat de ſelve ſlaaſſe Menſchen daar na ook ſeer hebben gewoeld ende gewroet, om de vrye Regenten ende Ingeſeetenen van andere Republiken, Steeden ende Landen, te konnen bekallen, dat ſy meede ſoodanige *Erf-dienaren* kooſen: maar dat die altijds geandwoord hebben; Gy hebt de *Vryheid* gehad, om naar den *eis* uwer Republike *Dienaren* van *Staat* te kieſen ofte niet, ende in allen gevallen eenen kieſen willende, den *bequaamſten* te kieſen, nu zijt gy die *Vryheid* quijt, ende moet u laaten bedienen van *onbequaamen* ofte ook *quaad-willigen*, ſoo als ſy gebooren ſullen worden. Deeſe uwe *ſchande* ſoud gy gaarne met onſe *ſchaade* minderen, waarom gy ook beantwoord werd, gelijk de *wijſte Vos* in de ESOPISE FABULEN ons leerd, namelik: „ Wy ſien waar het „ u ſchort; ende wat gy voorneemens zijt. Gy hebt uwen *Staart* „ niet wel bewaard, maar laaten afkappen, ende raaded gy der- „ halven, dat wy het ook doen, om u gelijk te zijn. Wy daar „ en teegen bevinden ons met onſer *Staarte* ſoo wel, dat wy die „ ſtandvaſtiglik denken te behouden.

Ende dus meenen wy den eigendliken ſinne deeſer FABULE ſoo genougſaam te hebben verklaard, dat het gevolg, ende meer van dien te ſeggen, grooten aanſtoot geeven ſoude konnen, ingevalle *Quaadwillige Leeſers* het ſelven teegen de goede wille des *Autheurs*, op ſeekere onſe geſchiedeniſſen ſouden willen toepaſſen.

Daar

Daar Ruſt is ende Vree,
Heeft God altijds ſijn Stee,
Daar Twiſt regeerd en Nijt
Is men Gods Seegen quijt.

In diſcordiis peſſimo cuique plurima vis pax et quies bonis artibus indigent. Tacit.

63. De *Viſſers* ende het *beroerd Water.*

SEekere *oude Viſſers* in een ſeer klaar ende beſlooten Water haare Netten uitgeſpreid hebbende, ende daar in uitneemend veele ſeer jonge *kleine Viſſen*, ende niet meer *groote* als haare nooddruft vereiſte, beſlooten, en-

de die alle aan den lande gehaald hebbende, behielden ſy de weinige *groote* tot haare ſpijſe, ende lieten alle de *kleine* Viſſen, op datſe grooter werden ſouden, vry ſwemmen: Sulks deeſe *oude Viſſers* op de ſelve wijſe van tijde ten tijde haare neering doende, veele groote Viſſen vingen, ende ſig daar by ſeer wel bevonden.

Waar naa eenige *jonge Viſſers* haare netten des gelijks uitwerpende, eeven diergelijke vangſt deeden, ende alſoo ſy geene teering na neering ſtellen, maar ook lekker ende ooverdadig eeten wilden, ſoo greepen ſy beide *grooten* ende *kleinen*: waarom een der ſelve *kleine* Viſſen die *Viſſchers* aldus aanſprak: „Mannen, gy hebt albereids tot „uwes arbeids loon ſoo veele *groote Viſſen* gevangen, dat „gy ende uw huisgeſin daar meede genougſaam gevoed „kan werden, ende is aan een van die *groote* meer ſpijſe „als aan *duiſend* onſer die ook eeven ſoo groot ſtaan te „werden, indien gy ons hier laat leven, tot dat gy ende „wy ouder zijn geworden; als wanneer gy ons altijds in „dit uw beſlooten waater ſult konnen vangen. Laat dog „uwe dwaasheid ſoo groot niet zijn, dat gy in uwe Ou„derdom duiſend groote Viſſen ſult moeten miſſen in „plaatſe van eenen, die wy nu naweliks opweegen.

Maar niet jeegenſtaande deeſe goede reedenen, verſlonden ende vernielden deeſe *jonge Viſſers* allangs de groote ende ook alle de *kleine Viſſen.* Sulks die ſelve *Viſſers* daar na weederom groote netten uitgeworpen, ende ſonder ietwes te vangen, den gantſen nagt gearbeid hebbende, treurig met haar Toortsligt huiswaarts voeren, als wanneer eenige *Toninen*, zijnde ſeer groote Viſſen dog van geene goede ſmaak, waanende dit ligt de Son te weeſen, wiens ligt ſy ſeer beminnen, in haare Schuit ſprongen,

gen ende aldus gevangen wierden. Waar oover die *Viſſers* ſig ſoo ſeer verblijden, dat ſy ſeiden onnodig te zijn, ſig oover den koſt ſeer te bekommeren.

Gelijk ſy eenigen tijd daar naa weederom het Net uitgeworpen hebbende, ende dat naar ſig trekkende, bevonden dat het uitneemend ſwaar om trekken was, ſulks ſy door de hoope, dat daar in ſeer veele *groote Viſſen* ſouden weeſen, ſig daar oover ſeer verblijden, dog eindelik het Net aangehaald, ende daar in niet dan eene ſeer ſwaare *ſteen* gevonden hebbende, die vreugd ſchielik in drouf heid veranderde.

Weshalven, terwijle ſy malkanderen ſeer bedrukt aanſaagen, een der ſelven, die niet de wijſte ende beſte, maar de ooverdaadigſte, behouftigſte, ende welſpreekenſte Viſſer was, de anderen aldus aanſprak · „ Voor dee„ſen hebben wy met kleinen arbeide, ja al ſoet ſingende, „die meenigvuldige *kleene Viſſen* in onſe Netten gekree„gen, ende die alle vernield. Daar naa zijn by geluk, „ſonder eenig ons toedoen, eenige *Toninen* in onſe Schuit „geſprongen. Sulks nu geene ooverig zijn, dan andere „*groote Viſſen*, die ſig door geene ſoete ſtemme ofte eenig „dwaal-ligt laaten vangen, alſoo ſy door ervaarendheid „in de klaarheid des Waters onſe Netten hebben leeren „kennen, ende ſoo haaſt ſy die vermerken, ſoo vlieden ſy „ten gronde in hare hoolen. Ende is dat nu de eenige „reeden, waarom wy voortaan met ſwaaren arbeide niet „dan *ſlijk* ende *ſteenen* ophaalen, ende allangs door arre„moede vergaan ſullen, ten ſy wy het *waater* ſoo ſeer „*beroeren*, dat ſelfs de aller ſcherp-ſienſte Viſſen onſe Net„ten niet vermerken konnen, ende dat ook de allerwij„ſte ende ſterkſte in dat *beroerd Waater* hunnen adem niet

„haalen konnende, eindelik soo mak sullen werden, dat „wy die met onse eigene handen grijpen, dooden, ende „alsoo weederom tot onse voorgaande weelde geraaken „sullen.

Deese raad beviel deesen *Jongen behouftigen Vissere*n soo wel, dat sy dien aanstonds in het werk stelden, ende soo veele *groote Vissen* vongen ende dooden, dat sy daar meede eenen geruimen tijd in alle *oovèrdaad* ende vreugde leefden, ende daar naa niet dan te laat bemerkten, dat het Water door haare Beroerten in het geheel Vissèloos geworden was, sulks sy daar naa aldaar geene *Vissen* meer konnende vangen, van Vissers *Landloopers* wierden, ende van arremoede in vreemde Landen stierven.

Uitlegging *der* Woorden.

Met Vissers *hebben de* Ouden *hier verstaan, Leeraars ofte Hersugtige Menschen.*

Toninen, *zijn aansienelike domme Ingeseetenen, die weinige Goederen hebben.*

Groote Vissen, *zijn de meest gegoede ende wijste Ingeseetenen, die door geen bedrog, maar alleen door oproer ende geweld, oóverheerd ende gevangen konnen werden.*

ALe gegoede Menschen, die aan eene wijse van leeven gewoon zijn, in welke sy, door rust ende vreede, haaren stand ende goederen best konnen behouden, zijn ook gemeenelik vreedsaam, ende

ende ſoo *oopenhertig*, dat ſy dien aangaande ietwes, dat haar ofte eenen anderen raakt, willende verkrijgen, het ſelven, door andere Menſchen klaarelik te ooverreeden, tragten te bekoomen, ende onderwijlen ook ſeer afkeerig zijn, van ten dien einde ofte ter verbeeteringe van haaren ſtande, *bedrog*, ofte *geweld* te willen gebruiken, alſoo ſy ſelfs geen bedrog ofte geweld van andere Menſchen lijden ſouden willen. Daar en teegen bevinden wy, dat ongegoede Menſchen, die ſoodaanige wijſe van leeven hebben aangevangen, in welke ſy niet konnen blijven, dan door andere Menſchen van haare goederen ofte amten te berooven, ende de ſelven ten dien einde te verleiden, ende te verraaden, ofte te ooverrompelen, ende te dwingen: alſoo afkeerig zijn van alle *oopenhertigheid*, ende goede reedenraavelinge, als ſy wel in teegendeel geneegen zijn, om door duiſtere ende opgepronkte woorden ofte teekenen, het goed oordeel ofte verſtand der Menſchen te bedwelmen, ende die daar na ook te *leeren*, te *raaden*, ofte te gebieden, alle het gunt ter grootmakinge der opgemelde *behouftige* Menſchen, ende *Leeraaren*, ofte *Gebiederen* ſtrekken kan.

Dit in het gemeen van alle Menſchen geſegt hebbende, ſoo vinden wy goed den ſinne onſer FABULE naarder te koomen, met den *Leeſere* indagtig te maken, dat onſe eerſte *Heilige* Leeraars, in onſe *Heilige* Schriften werden genaamd *Viſſers* der *Menſchen*, ende de *Leer* des *Euangeliums*, een *Visnet*, dat ten voordeele der geenen, die daar meede bevangen werden, uitgeworpen is. Als meede aan te merken is, dat deſe goede *Viſſers* hebben geleerd ende onderweeſen, eenen reedelijken Chriſteliken Godsdienſt, die vremd van alle *dwang* is; ende dat daar en teegen alle die *dwang* gebruiken, zijn *Jaagers*, *Geweldenaars*, ofte ſoodaanige booſe *Viſſers* onſer FABULE, die alle het gunt ſy *bejaagen* ofte *Viſſen*, verſlinden. *a*

Dit tot eenen vaſten gronde geſteld weeſende, behoorden de *Leeſers* wijders aan te merken, dat de *Heilige Apoſtelen* ende hare eerſte *Navolgers*, in aller eenvoudigheid ende klaarheid hebbende geleerd, dat de *God Abrahams*, die Heemel ende Aarde geſchaapen had, was de eenige waarhaftige *God*, ende ook verkondigd hebbende, dat *Jeſus Chriſtus* was de waare *Meſſias* ende *Saaligmaaker*, wel

a *Matth. cap.* 4. 13. *Rom. cap.* 12. *Geneſ. cap.* 10.

wel eer door de *Heilige Propheten* voorseid ende beloofd, daar meede seer veele, dog meest seer *geringe* Menschen hebben bekeerd, genietende onderwijlen by de meest *Gegoeden* de sobere kost voor haaren arbeid.

Gelijk meede wel aan te merken is, dat door deese klare verkondiginge des Evangeliums, alle die versierde Godsdiensten, *Oraculen* ende *Mirakulen* der Heidense *Romeinen* ende *Grieken* vernietigd, verstomd ende after gebleeven zijn. *a*

Dog is, God beeter het, niet te min aan te merken, dat naa deese *eenvoudige* Christen *Leeraars*, gevolgd zijn andere *Leeraars*, die met haare niewe spitsvindige *Leere* niet soo seer de Saaligheid haarer *Leerlingen*, als wel hare *Eere*, van met een doordringend klouk verstand begaafd te zijn, ende insonderheid ook haare *eigene* tijdelijke grootheid, beoogd hebben. Ende dat sy daar en booven, om dit oogwit te bereiken, de *reeden* ende het *verstand* der Menschen, soo veel in haar was, hebben verduisterd met seer veele wonderen ende geheimenissen *b* in te voeren, ende dat allangs op deese wijse, naamentlik met soo van *Goode* Almagtig ende onse *Ziele* te spreeken, te leeren ende te onderwijsen; als of soo wel *God* als onse *Zielen* geen *Geest* maar *Lighamen* waren, ende ook somtijds weederom naar de waarheid van dien. Ende desgelijks somtijds van *beesten*, als of sy een *menschelik verstand* ende *ziele* hadden, ende somtijds ook van de *Menschen*, gelijk of in haar nietwes dan *beestelik* was. Sulks haare eenvoudige *Leerlingen* uit soodaanige tegen een strijdende Leere nietwes seekers van *Goodes*, der *Zielen*, ende der *Menschen* weesen hebben konnen begrijpen.

Ende kan wijders eenen ydere bekend zijn, dat opgemelde *ontrouwe* Christen *Leeraars*, op dese duistere gronden hebben gebowd haar Rijk der Duisternissen, waar in sy hebben konnen doen geloven alle hare versierde *Miraculen*, verschijningen van *Engelen*, *Duivelen*, *Heilige Zielen* uit den Heemele, ende *klagende Zielen* uit den Vageviere. Sulks die wel eer eenvoudige reedelike, Heilige, ende klare verkondiging des Evangeliums, by haar allangs is veranderd geworden in *Heidense Konsten* ofte verborgendheden, by haar *Mysteria* genaamd

a *Plutar. de Orac. defectu.*
b *Miracula & Mysteria.*

naamd, alſoo ſy die met geen verſtand ofte reeden onderſogt, maar dommelik alle geloofd wilden hebben. *a*

Waar op ook gevolgd is, dat ſy alle geringe ofte onvoorſigtige Chriſtenen, hebben weeten te misbruiken, om voor haar uit te werken die veelvuldige, onder armoeds ſchijn weelderige *Monniken* ende *Nonnen*, rijke *Abten*, magtige *Biskoppen*, trotſe *Cardinalen*, ende een ſoo ſchrikkelik *Hoofd* oover alle de ſelven, dat het uit ſijne gemaakte Duiſterniſſe donderende ende blixemende, by naaſt alle Menſchen heeft verbaaſd en doen buigen, behalven de allerwijſte, welke ſig van tijden ten tijden daar teegen kloukmoediglik geſteld hebben, *b* ende om welke van tijden ten tijden ook te bevangen, door die *Roomſe Geeſteliken* geduurige *beroerten* onder de Onderdaanen, ende *oorloogen* teegen den wettigen *Oover-Heer* veroorſaakt zijn geworden, waar door ook eindelik by naaſt alle die Menſchen aan deeſe duiſtere Leeraaren onderworpen zijn geworden, ende ſy Leeraars dus waarelik *Viſſers* van Menſchen zijn geworden, niet om die als volgens de Leere der *Heilige Apoſtelen*, behoorde *vry* naar *Lighame* ende *Siele*, maar om daar van volgens de Leere der *Tyrannen*, waarelik naar *Siele* ende *Lighame* haare *ſlaven* te maken. Sulks dit eigendlik zijn de *Viſſers* onſer FABULE, die het Waater beroeren ende alle Viſſen verſlinden.

En ſien wy de waarheid onſer FABULE ook gedurig in andere Menſchen, wiens Ouders ſpaarſaam uit haare eigene Inkomſten geleefd hebben, wanneer die Kinderen des niet te min door Pragt, Ooverdaad, ofte Lekkernie, rijp ende groen verteeren, ende onderwijlen by gevalle ende geluk eenige erveniſſe ofte goed tot onderſtand bekoomende, eeven gelijk de Viſſers onſer FABULE hare *Tonineu* vangen, daar na nog in hare quiſtagtige huishoudinge voortgaan; Sulks ſy ſig eindelik daar door genoodſaakt vinden, niet min als deeſe boos-aardige jonge *Viſſers* het *Water*, ende als nieuwe *Nimrods* ende geweldige *Jaagers*, de *Republik*, waar in ſy woonen, te beroeren, om, door dat middel, het *Wild* dat ſy bejaagen, namentlik de *kraft* der *Regeeringe*, ende die profijtelijkſte Amten van dien, te bekomen ende te verkopen, ofte by onſtenteniſſe van dien, den *Brand* die ſy in der *Republike* hebben aangeſteeken, ge-

a *Calvin. Inſtit. lib.* 4. *cap.* 19.
b *Phil. Mornai. Myſt. Iniquit. cent. Magdeb.*

lijk wel eer de Roomse *Catilina*, met haare ende der Republike ondergang, dat is met beider ondergang ende verderf tragten uit te blussen ende te eindigen.

Sulks de sin deeser FABULE is, dat alle Menschen, ende bysonderlik de *Heersugtigen*, het zy *Kerkelike* Leeraars, het zy *Politike* Regeerders, met een weinig behoorden te vreeden te zijn, ofte dat sy anders sins door haare *ooverdaad* ende door die *Heersugt*, beiden sig selven als ook de *Kerken* ende *Republiken* verderven.

Niet dat ſoo naauw gewoogen diend,
Als keur te maaken van een Vriend.

64

Fugienda eſt amicitia, eorum animus incertus et dubius eſt. Plutarch.

64. De *Vos*, de *Bok*, ende de *Boer*.

EEn *Bok*, vreeſende van eenige Jaageren gevangen te ſullen werden, verborg ſig gemeenelik by dage in eenen *Wijngaarde*, om daar naa des nagts ſig in oopene Velden met de kruiden van dien te konnen verſaadigen. Dit aldus eenigen tijd geduurd hebbende, ſonder dat de

Wijngaard-man ſulks merkte, wierd eindelik de *Bok* door de oovervloed ende lekkernie der Ranken bekoord; ende niet jeegenſtaande de *Wijnſtokken* hem vermaanden ſoo onvoorſigtig niet te weeſen van te minderen ende te verteeren de geenen, door wiens welvaaren ende hoogheid hy behouden moeſte werden; Soo verſlond hy alle de lekkerſte ranken, die hem voorquamen, tot dat hy ſig aldaar niet langer konnende voor den Wijngaard-manne verbergen, genoodſaakt wierd, Veldewaarts te vlugten; alwaar hy eenen *Vos* ſag, die insgelijks den Jageren ontſprongen was.

Dus beiden benaawd ende yverig hunnen weg ſpoedende, maakten ſy vriendſchap, en wierden ſy ſeer dorſtig, ende by eene *Water-put* komende, ſprongen ſy beiden ſeer ſchielik daar in, om dus hare dorſt te leſſen. Dog hare drink-luſt geboet hebbende, merkte de *Vos* eerſt, en daar na ook de *Bok*, dat ſy daar niet weeder uit ſpringen konden; weshalven ſy beiden, ende inſonderheid de *Bok*, treurden; tot dat de *Vos* in volgender wijſe ſprak: „*Broeder*, hoewel het „ſig laat aanſien, dat wy hier beiden gevangen, ofte van „hongere ſterven, ofte van den Jageren gedood werden „ſullen: Soo heb ik nogtans ietwes bedagt, waar meede „wy ons ſeekerlik van der dood ſullen redden: namentlik, ſtaa met uwe afterſte pooten op den gronde, ende „met de voorſte tegen de muure; breng dan uwe kin tegen de borſt, op dat uwe hoorens ten hoogſten opſteeken; dan ſal ik op uwen rugge, ende vervolgens op uwe hoorenen klimmende, met eener ſpronge hier uit „geraaken, ende daar na ook u daar uit helpen konnen. De *Bok*, dit hoorende, wierd blijde, ſette ſig aanſtonds, als geſegt was, ende de *Vos* ſprong nog veel blijdelijker uit

uit die doodelike Put; als wanneer hy, ſonder ſig wijders oover de ellende ofte verloſſinge des *Boks* te bekommeren, met den *Bokke* ſchertſte: ende als die hem daar en teegen ſeer ernſtig bad, ſijne diere beloften naar te koomen, ſoo beſchimpte hy hem des te meer, ſeggende: „Indien gy ſoo veel verſtands als baards had, gy ſoud in „geene Put hebben geſprongen, ſonder al voorens te „weeten, hoe gy ſelfs ongeholpen daar uit raaken ſoud, „ende nog min ſoud gy, daar in zijnde, hebben geloofd, „dat ik u daar uit helpen ſoude konnen ende willen.

Jaa ging des *Voſſen* ontrouw ende gierigheid ſoo verre, dat hy de vriendſchap des ellendigen *Boks* verſmaadende, ſig wende tot den *Boere*, wiens Wijngaard de *Bok* verdorven had, ende hem beloofde, dien *Bok* te wijſen ende leeveren, mits de *Boer* hem daar en teegen beloofde de allerbeſte *Henne* ſijner werve. Het welk die *Boer* ook plegtiglik beloofd hebbende, ſoo leide die *Vos* den *Boer* tot die Put, alwaar die *Boer*, den *Bok* gedood hebbende, hem te ſijnen huiſe bragt, om ſig daar meede te ſpijſigen. Alwaar toen de *Vos*, als ſijn bedongen loon, vorderde de allerbeſte *Henne*; ende des *Boeren Wijf* haren manne in der ſtilte ſeide, dat hy aan *Eeden*, eenen *Booswigte* gedaan, die ook ſeer trowlooſelik ſijnen Vriend den *Bok* had verraaden, ende daar en booven meenigmaalen eenige van hare *Hoenderen* had geſtoolen, ende daar door de dood wel dubbeld verdiend had, niet was gehouden: Maar dat hy nu den *Vos*, terwijle hy de *Henne* blijdelik verwagte, behoorde te dooden, om die allerbeſte *Hen* te behouden, ende ſig met eenen voor altijds te wreeken, ende te ontſlaan van dien looſen *Dieve*. Welke raad des *Wijfs* den Boere ſeer wel behaagde;

Sulks het *Wijf* de beſte *Hen* geveinsdelik den *Voſſe* bragt, op dat, terwijle hy ſijn *hooſa* uitſtak, om de *Hen* te aanvaarden, de Boer hem ſoo eene felle ſlag mogte geeven, dat hy aanſtonds in ſijnen bloede ſmoorde, gelijk het ſelven door haar ook alſoo uitgevoerd wierd.

Uitlegging *der* Woorden.

De Bok, *is een dom Menſch, die ſig door ſijne luſten laat verleiden.*

De Wyngaard, *is een deugdſaam Menſch, die door de gemeenſchap der dwaaſen ende booſen altijds ſchaade lijd.*

De Vos, *is een ſchrander loos Menſch, die van ſijne luſten verleid werd.*

De Boer *ende ſijn* Wyf, *zijn Menſchen, die ten deele uit wraak- ende ten deele uit geld-gierigheid, ſig niet ontſien, haare beloften ende eeden te breeken.*

GElijk een *Gebouw*, dat op eener Rotſe ofte op eenen onbeweegelijken gronde, vaſt in een gebouwd ende verbonden werd, ſoo langen tijd beſtendig is, als de *Materialen* van dien duuren; Sulks het onderwijlen door geene ſtorm-winden, ſtortreegens ofte waater-vloeden, om verre geworpen kan werden: Ende dat daar en teegen een *Gebouw*, dat op Sande, Veene, ofte op eenen anderen weeken gronde gebowd is, hoe vaſt het ook mooge ſchijnen gebowd, ende wel aan een verbonden te zijn, buiten alle verwagtinge der geenen, die den grond niet kennen, door

door eenige ſchielik opkoomende Storm-winden, Stort-reegens, ofte Waater-vloeden, ſeekerlik ter needer ſtort, ſchoon de *materialen* in ſig ſelven goed, ende vaſt in een gebonden waaren: *a* Alſoo gaat het ook met de Vriendſchappen die de Menſchen onderling maken; namelik als ſy die ten weederſijden bouwen op goede *Reeden*, *waarheid* ende *Billikheid*, mitsgaaders op eene ſtandvaſte *wille* ofte goede *maximen* ende *gewoonte* des leevens van ſig te draagen naar hare innerlike kenniſſe om het goeden te doen, ende het quaden te vermijden: Want als dan ſoo is de Liefde ofte Vriendſchap in ſig ſelven onverbreekelik: om dat die gebouwd werd op de *Wet* der *Nature*, welke *God* Almagtig ſoodanig allen Menſchen ingedrukt heeft, dat ſchoon genoomen Heemel ende Aarde mogte vergaan, deeſe Wet nogtans onder den Menſchen beſtendig bliven ſoude. *b* Ende derhalven ſoo konnen ende behooren die *Liefden* ende *Vriendſchappen* te duuren, ſoo lange als die Menſchen, welken die Vriendſchappen gemaakt hebben, ſelfs duuren; ſonder dat eenige welluſten, ofte liefde tot wijven, kinderen, ouderen, jaa ſelfs tot ons eigen leeven, die kan verbreeken. Ende is dit eigendlik de Liefde ofte Vriendſchap, die tuſſen *Caſtor* ende *Pollux*, *Damon* ende *Pythias*, *Oreſtes* ende *Pylades*, was, van welken de *Grieken* getuigen, dat elk van die tween, voor ende om den anderen te behouden, der Godinne *Diana* begeerde opgeofferd te zijn. Gelijk meede de *Hebreen* gewaagen, dat eeven ſoodaanige *Liefde* ende *Vriendſchap* tuſſen *Jonathan* ende *David* geweeſt is, ende dat die niet, dan met der dood, gebrooken konde werden. *c*

Ende in teegendeel ſoo konnen de *Liefden* ende *Vriendſchappen*, welke ten beiden ofte ook maar aan eene ſijde gegrond zijn op *verkeerde* oordeelen ofte *onkonde*, ende daar uit ontſtaande eenige in der haaſt voor by gaande *Herts-togten*, niet langer duuren, dan tot dat beiden ofte een van tween, beetere kenniſſe van ſaken bekomt, ende dat die *drift* daar door ophoud; ofte dat eene daar teegen ſtrijdende *Paſſie*, al ware het ook door eene andere dwa-

linge,

a *Matth. cap.* 5. *Luc. cap.* 6.
b *Rom. cap.* 2. *Matth. cap.* 5. *Luc. cap.* 16.
c *Sam. lib.* 1, *cap.* 18, 19. 20. *lib.* 2, *cap.* 1.

linge, in ons veroorſaakt werd. Sulks onder *dwaalende* ofte *boosaardige* Menſchen nooit eene opregte ende langduurige Liefde ofte Vriendſchap kan zijn.

Gelijk de ondervinding ons dageliks leerd, dat Menſchen, die om meer vermaak in *Eeten*, *Drinken*, *Byſlaapen*, *&c.* te genieten, Vriendſchappen gemaakt hebben; Soo haaſt van die *VVelluſten* niet verſaadigd, ofte van eene andere, daar teegen ſtrijdende, ingenoomen zijn, of dat die Vriendſchappen eindigen, ja veranderen in Vyandſchappen. Ende inſonderheid ſien wy dit by de geenen *a* die met bedaarde ſinnen, ende buiten alle *Herts-togten* zijnde, ſoodanig door *Geld-* ofte *Heers-ſugt* oover-Heerſt werden, dat, wanneer ſy in plaatſe van haare be-oogde *winſten*, *ſchaade*; ofte in ſteede van meer *kraft* ende *Amten* der Regeeringe te bekoomen, *verlies* van dien te verwagten hebben: ſy ook als dan haar oordeel ſoo qualik gebruiken, dat nog voorgaande *Liefde*, ofte genootene *Vriendſchap*, nog *Beloften*, nog *Eeden*, kraftig genoug zijn, om haar binnen de paalen van haare voorgaande *Vriendſchap* te houden. Ende ſien wy, dat in teegendeel die *Geld-*, ende ook boven allen de *Heersſugt*, kragtig genoug is, om haar alle het gunt by den Menſchen voor *heilig* ende *deugdſaam* gehouden behoord te werden, als dan onbeſchaamdelik te doen ſchenden.

Dus ſien wy dageliks, dat *domme* Menſchen, om een *lekker beetjen* of *dronkjen* te genieten, niet min als onſe *Bok*, door de ſoetigheid der Wijnranken, ſig laaten verleiden, om te verteeren die Menſchen, welke haar voor de dood bevrijd hebben, ende nog bevrijden ſouden willen, indien het in haar vermoogen ware.

Dus ſien wy dageliks, dat ſelfs ſeer ſchrandere Menſchen, niet min als de *Vos*, om eenig erf, dat haar naar reeden ende geboorte niet toe komt, door valſe ofte gebeedelde ende half afgedwongene *Uiterſte Willen* te konnen in het geheel *beuren* ofte *deelen*, ende voor ſoo veele genieten, alle banden van *Vriendſchap*, met welken ſy aan de wettige Erfgenaamen verbonden waaren, niet alleen verbreeken, maar ook ſomtijds die *wreedheeden* begaan, dat ſy als dan dien onnooſelen *Teſtateur*, ende haaren eigen Weldoener, of ſy

a Qui cum ratione inſaniunt.

ſy ſchoon door des ſelfs ofte ſijner wettige Erfgenaamen hulpe, haar leeven behouden mogten hebben, verraaden, ende van kant helpen.

Dus ſien wy daageliks, dat *by naaſt* de allerwijſte Menſchen niet min als de *Boer* ende ſijn *VVijf*, onſer FABULE, door de *wraak-* ende *geld-gierigheid* by een gevougd zijnde, ſig ſeer ligtelik laaten verleiden, om Bond-breukig ende Mein-eediglik haare Weldoeners te beſchadigen, ende het zy *natuurelik* het zy *politikelik*, te dooden ofte te doen dooden, om der ſelven amten te bekoomen.

Ende hoewel onſe FABUL niet uitdrukkelik van der *heers-ſugt* gewaagd, ſoo behooren wy nogtans te weeten, dat die de kraftigſte van alle *paſſien* is, ende dat ſy de Menſchen, die daar van beſeeten zijn, niet dan in den grave verlaat: Ende dat oover ſulks onder de *Heers-ſugtigen* geene opregte beſtendige *Vriendſchap* kan zijn: maar kennelik is, dat ſy in teegendeel onder den *ſchijn* van Liefde ende Vriendſchap, geduurig daar op uit zijn, om, ter haarer eigene verhooginge, den anderen te *bedriegen* ofte te *oover-weldigen*. Gelijk wy daar beneevens behoorden te weeten, dat, hoe die *heers-ſugtigen* hooger ſtijgen, hoe des te meer Bedrog, Geweld ende Wreedheid onder haar, ende onder de allermeeſt geweeſene Vrienden, in ſwange gaat.

Het welk met duiſenden ſoo *Griekſe* als *Romeinſe* Hiſtorien beveſtigd ſoude konnen werden: Maar ſullen wy ons genougen, met aan te wijſen het *drie-manſchap* ofte *Verbond* van Vriendſchap tuſſen *Antonius*, *Lepidus* ende *Auguſtus*, om den Menſchen indagtig te maken, hoe onbeſchaamd, mein-eedig, ende godlooſelik, yder van dien het grootſte deel des bekenden Aardboodems, jaa hun eigen Vaderland ende Huis-gooden, den vlammen; als ook hunne allerbeſte Vrienden, op ſoo goed weederom, aan den andere ten ſlagtbanke op die ſchrikkelijke *dood-rolle* oover-leeverde; op dat yder van die *drie* daar en teegen ſijne byſondere Vyanden uit wraak-luſt verdelgen, ende oover ſijn aangeweeſen deel des opgemelden Aardboodems, heerſchen ſoude: In gevolge van het Verſken;

Ik gaf om't Rhijk *mijn* Vaderland,
De Huis-goon, *en mijn* Egte pand,
De vlammen oover en het vier.
*Geen Kroon nog Scepter ſtaat te dier.**

Ende hoedaanige vrugten die *heers-ſugt* binnen de Vereenigde Neederlanden, in de Jaaren 1618. 1650. 1672. 1674. ter verbreckinge van Vriendſchappen, Eeden, ende alles wat voor *heilig* behoorde geheuden te werden, heeft voortgebragt; ſullen wy voor deeſe maale onder de reſpective *wetten* van *Amneſtie*, ofte *Myſterien* van *Staat* ende *Kerke*, ten onſen leedweeſen, verborgen laaten blijven.

* *Seneca in Thebaide.*

Ontrow ſlaat ſijnen eigen Heer.

Pro regno velim Patriam, Penates, Conjugem flammis dare
Imperia pretio quolibet conſtant bene. Senec. Thes

65. De *Vos*, de *Leew*, ende de *Os*.

DE *Vos* eenigen tijd in ſeekere Boſſchaadje met den *Leewe* in onderlinge groote Vriendſchap geleefd hebbende, gebeurde dat een *Os*, daar omtrend koomende weiden, ſeer luid bulkte; Sulks de *Leew* noit eenen *Oſſe* geſien ofte het loejen der ſelven gehoord hebbende, ſig inbeelde, dat het een ſeer ſchrikkelik Dier was, ende

voortaan desweegen naaweliks uit ſijnen hoole, immers niet uit den Boſſe, derfde gaan, om voor ſig ſelven ende voor ſijne Vrienden, als van ouds, ſijnen ende haaren koſt te bejaagen.

Ende hoewel de *Leew* ſijne vreeſe verborg, ſoo merkte des niet te min de *Vos* de reeden van dien, bood ſig aan, ende kreeg ook laſt, te verſpieden wat een Beeſt het was, dat ſoo eene vreeſelijke ſtemme had, om ſulks den *Leewe* daar na te verwittigen. Waar naar deeſe *Vos* den *Os* gevonden, ende vriendelik met hem geſprooken hebbende, den *Leewe* van veele ſaaken beſcheid bragt, naamelik, dat het een ſeer wijs ende ſaftmoedig Dier was.

Het welk de *Leew* niet konnende gelooven, ſoo ging de *Vos*, met des *Leewen* goedvinden, tot den *Oſſe*, beloofde ende ſwoer met hem eene onverbreekelike *vriendſchap* te ſullen onderhouden, ende verſogt, dat hy met hem naar den *Leewe* ginge, op verſeekeringe, dat hem aldaar niet quaads ſoude weedervaaren: ende dat ſy twee de *wijsheid* ende *loosheid* by een vougende, altijds de gonſt des *ſterken Leews* t'haaren voordele gebruiken ſouden konnen: Waar op die *Os* derwaarts ging, ende de *Leew* als dan ſoo veele wijsheid ende ſaftmoedigheid in den *Oſſe* bevond, dat hy hem voortaan veel meer ſijner *ſecreeten* als den *Voſſe* betrouwde;

Waar door de *Vos* ſoo nijdig op den *Oſſe* wierd, dat hy voornam hem te verderven. Hy ging derhalven tot den *Leewe* ende ſeide: Ik ſoude u gaarne wat heimeliks, ende dat van grooter gewigt is, ſeggen; maar verſeekere my, dat het u ſeer onaangenaam om hooren, ende magſchien ongeloofbaar ſal weeſen, ende ſal het derhalven beeter weeſen dat ik ſwijge. Dog daar en teegen bedenkende, dat daar uw leeven aan hangd, ende dat ik ſoude

ſoude ſondigen teegen de Wetten der Republijke, ende onſer Vriendſchappe, indien ik deeſe waarheid ſweege, ſoo weet ik niet wat my te doen ſtaat.

Waar op de *Leew* ſeer ernſtig begeerende te weeten, wat het was; ſoo ſeide eindelik de *Vos*, onder beloften dat het niet gemeld ſoude werden: Een mijner getrouſte geſellen, wiens naam ik beloofd hebbe te ſwijgen, heeft my ſeer omſtandiglik verhaald, gehoord te hebben, hoe de *Os* met een ander gras-eetend ſterk Dier raad pleegde, om u uit den Boſſe te drijven ende te dooden. Nu heb ik my ontlaſt, ende gy zijt veel *wijſer* als ik om te beſluiten, wat daar in te doen ofte te laten zy. Maar als het mijne ſaak waare, ſoo ſoude ik hem ſeekerlik *dooden*, eer hy het my deede: want of gy al ſchoon aan der waarheid deeſes ſoud moogen twijfelen, ſoo is nogtans ſeeker, dat gy niet, dan met hem te dooden, die twijfelinge wegneemen kond.

De *Leew*, dit gehoord hebbende, ſeide: Ik kan niet goedvinden te dooden een *Dier*, dat my ſoo *lief* is geweeſt, *ſonder* al voorens *te hooren*, wat het te ſijner ontſchuldiginge ſeggen kan. Waar tegen de *Vos*, vreeſende dat ſijn verraad dus ontdekt ſoude werden, ſeide; Hem te hooren ſpreeken, ſal voor u eene ſaak weeſen vol van gevaar: want indien hy in het minſten vermoed, dat ſijn aanſlag ontdekt is, ſoo ſal hy u als dan ſeekerlik aanvallen ende dooden, om ſijn eigen leeven te behouden: ende kond gy dat niet voorkoomen, dan met ſeer wel op uwe hoede te zijn, ende wel agt te neemen op zijn gebaar, naamelik of hy met meer ſchroom als voor deeſen u naarderd: of hy ten weederſijden om ſiet: of hy ſijne ooren ſchud: of hy ſijne ſtaart ten beiden ſijden ſlaat: want indien een van allen geſchied, ſoo is ſeeker, dat hy wat quaads in den

ſinne heeft, ofte u dooden wil; ende dat het beeter is, hem voor te koomen.

Deeſe raad behaagde den *Leewe*. Sulks de *Vos* wijders ſijnen dienſt aanbood, ende by gevolge laſt kreeg, om den *Oſſe* op te paſſen, te ſpreeken, ende tot den *Leewe* te geleiden.

De *Vos* deeſe ſchoone geleegendheid gekreegen hebbende, om ſonder eenig quaad vermoeden ten weederſijden ſijn quaad ſaad te ſaajen, ging met traanende oogen, ende drouvelik, tot den *Oſſe*, beklaagde in het gemeen het ongeluk aller *Dieren*, die met den *Leewe* eenige gemeenſchap hadden, alſoo ſy voor alle trouwe dienſten meeſt eene drouve vergeldinge bequamen. Sulks de *Os*, hier door ontſteld, hem vroeg, wat daar gaande was, ende de *Vos* antwoorde: Tot quijtinge van mijn *gemoed*, ende ter voldoeninge onſer trouwe *vrienſchappe*, ſal ik, met perikule mijnes leevens, op uwe voorgaande beloften van my niet te melden, u oopenbaaren, met deeſe mijne ooren gehoord te hebben, dat de *Leew*, meenende alleen by den *Wolve* te zijn, hem ſeide: De *Os* is my nergens toe nut, ende heeft daar en boven tegen my wat quaads in den ſinne, waarom ik hem by de eerſte ſchoone geleegendheid ſal dooden, op dat ik my, u, ende eenige andere Dieren, met ſijnen vleeſche moge ſpijſigen.

Waar op de *Os* antwoorde: Ik heb den *Leewe*, gelijk gy weet, altijds trouwelik gediend, ſulks hy my met geenen *Regte* kan dooden, maar indien hy my efter dooden wil, ſoo kan ik hem ſeer beſwaarelik ontgaan. Ik ſal derhalven, als voor deeſen, onbeſchroomd tot hem treeden, op hoope, dat hy mijne onſchuld eerſt hooren, ende dan ſpaaren ſal. Doe dat dog niet, mijn goede Vriend, ſeide

de de *Vos*, draag liever ſorge voor uw leeven ſoo veel gy kond; koome hem niet naa by; ſtaa op uw verſet; ende indien gy als dan ſiet dat hy ſig ten ſtrijde bereid, u ſterk aanſiet, ſijne ooren opſteekt, ofte met ſijnen ſtaart tegen der aarde klapt, ontvlugt dan ten beſten gy kond.

Deeſe raad geviel den *Oſſe* ſeer wel, ende beſloot, hy des anderen daags met den *Voſſe* tot den *Leewe* te gaan. Onderwijle verhaalde de *Vos*, uit grooter vreugde, ſijnen getrouwen *Broedere*, die hem ontraaden had ſulks te onderneemen, hoe verre hem ſijne ſaaken wel gelukt waaren. Ende wilde *God*, dat hoewel ſy heimelik ende ſaft ſpraaken, nogtans een *Luipaard*, in het voor by gaan, daar van ietwes hoorde.

Des anderen daags ging de *Vos* met den *Oſſe* naar den *Leewe*, alwaar de een van den anderen ofte des Voſſen laſteringen, nietwes weetende, ſy ſig beiden drougen naar des *Voſſen* raade: ſulks de *Leew* ſeekerlik geloofde, dat de *Os* ſchuldig was, ende daarom als uit ſig ſelven de ſterkſte zijnde, hem aanſtonds ſchielik beſprong ende doode.

Weinige daagen daar naa bedagt de *Leew*, dat hy eenen, die hy ſelfs altijds trow bevonden had, alleen op het ſeggen des *Voſſen*, had gedood tyranniger wijſe, *ongehoord* ende onverweeſen; waarom hy treurig wierd, ende eenigſins den *Voſſe* mistrouwende, naardere vriendſchap met den *Luipaarde* maakte, die aan des *Leewen Moedere* alsdan oopenbaarde, wat hy van des *Voſſen* opſette, om den *Os* te doen vermoorden, gehoord had. Ende die *Moeder* bragt ſulks ſoo kraftig den *Leewe* aan, dat de *Vos* daar op in boejen gelegt, ende de ſaak wijder onderſogt wierd; terwijle des *Voſſen Broeder* hem aldaar eenmaal des nagts in der ſtilte beſogt, ende in het breede verhaalde, hoe qualik hy gedaan had, ſijnen raad te verag-

ten,

ten, ende dat het nu te vreeſen ſtond, dat het onnooſel bloed des *Oſſen* op ſijnen koppe ſoude druipen. Ende alſoo *twee* Dieren, naaſt aan den kerkere woonende, ook vermoeden dat de *Os* door den *Voſſe* was verraaden geworden; ſoo hadden ſy de gevangeniſſe geduurig verſpied, ende deeſe reedenen des *Voſſen* ende ſijnes *Broeders* beluiſterd, ſulks ſy daar van ook getuigeniſſen gegeeven hebbende, de *Vos* ook eindelik wettig verweeſen, ende ter dood gebragt wierd.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met den* Vosse, *een loos doortrapt Menſch, ofte Hooveling.*

Met den Leewe, *een ſterk onvoorſigtig Méns ofte Koning.*

Met den Osse, *een wijs ende deugdſaam Menſch, ofte ſoodaanig Hooveling.*

DE geneegendheid om geen *Slaaf* maar *Vry* te zijn, den Menſchen aangebooren weeſende, *a* ende ſy bevindende ofte ſig inbeeldende, *b* dat in alle land-ſtanden *een* ofte *meer* Menſch ofte Menſchen, niet alleen voor ſig ſelven *vry* is ofte zijn, maar dat die ook oover andere Menſchen gebieden, ende die doen dienen naar hem of haar luſt ofte luſten; ende dat ſy mitsdien waarelik alle die *Onderdaanen* te gelijk berooven van, ofte niet dan *precario*, dat is, tot weederſeggens toe, laaten gebruiken, alle het gunt den Menſchen *aangenaam* is; ende dat die haar daar beneevens in gedurige vreeſe ſtellen, van te moeten draagen alle het quaaden dat hem ofte haar luſt, den Onderdaanen op te leggen; Soo volgd hier

a *Ariſt. Pol. lib. 7. c. 7.* b *Lucan. lib. 2. 280.*

hier uit, dat de *Heersſugt* ofte Begeerte, om oover andere Menſchen te *heerſſen*, de vierigſte van alle onſe Herts togten is. *a*

Ende oovermits Koningen ofte Vorſten die *beerſchappie*, ofte dat *Vorſtendom* bekoomen hebbende, als dan ſig het meeſten plagten te verſadigen, of met den roeme van de paalen hares Gebieds *wyder uit te ſtrekken*, ofte met alleſins hare Welluſten, ofte met die beiden te volgen; terwijle ſy de geheele Regeering gemeenelik door en op den eenen ofte den anderen haren *Gonſteling* ofte eerſten *Dienare* van *Staat*, laten drijven, ſoodanig, dat warelik naar des *Gonſtelings* opgeeven, alle *Wetten* aldaar ge- ofte ver-maakt, ende alle *Officien* ofte *Beneficien* aldaar begeven als ook benoomen werden: Soo volgd ook daar uit, dat de geneegentheid, om ſoodaanig een *Gonſteling* ten Hoove te werden, by naaſt eeven ſoo brandende by den Menſchen is, als de Begeerte om *Souverain-* ofte *Tyranniglik* te heerſſen.

Ende gelijk *Koningen* in haaren Rhijke geen eigen Wijf, Kinderen, Vaader ofte Moeder, Suſter ofte Broeder hebben, ofte die anders aanmerken, dan als *Onderdanen*, die haar alleſins ten dienſte moeten ſtaan: ende die Koningen niet weeten wat Heiligheid, Godvrugtigheid, ofte Trow te ſeggen zy; *b* Soo volgen die eerſte Dienaars van Staat, ende Gonſtelingen alle die *Koning-* ende *Vorſtelike* gebreeken ſoo wel naar, dat daar uit het *Latins* ſpreekwoord is onſtaan, *c Die God of Maagen mind, en blijve niet ten Hoof.* Alſoo die *eerſte* ende *mindere Gonſtelingen*, gelijk meede alle die ſulks tragten te werden, om dien ſtand te behouden ofte te verkrijgen, ſoodanig met liegen ende bedriegen aan een hangen, dat ſy ſig niet ontſien, ten dien einde geduurig door valſe *Eeden*, ende ſig ſelven te vervlouken, indien ſy niet het een ofte het ander doen ofte laaten, terwijle ſy in het teegendeel van dien, ſelfs hare naaſte Maagen ende getrowſte Vrienden tragten te verraaden, te verderven, ofte op den ſlagt-banke te brengen.

Want oovermits ſodanigen Menſchen ofte Hovelingen ontbreekt de *Opperſte Magt*, om haar voorneemen oopentlik en door *geweld* onder ſchijn van *Regt* te konnen uitvoeren, ſo vinden ſy ſig in ſoodanigen ſtande geneegen de allerfijnſte *Hoofſe konſten*, daar onſe FABUL eigentlik van gewaagt, te gebruiken: Namentlik, niet alleen on-

a *C. Tacit.* b *Sanctitas pietas Fides privata bona ſunt ad quæ juvant Reges eunt. Senec. in Thebaid. in Thyeſte.* c *Exeat aula qui velit eſſe pius.*

der *ſchijn* van *Vriendſchap* ieman te verraaden, maar ſelfs *tuſſen twee* ſeer goede *Vrienden*, die ſy, of beiden te gelijk, of wel een van tween niet ooverweegen ofte oopentlik verderven konnen; eerſt ſeer groot *mis-trouwen* te veroorſaaken, ofte ten minſten ſulks te tragten: Ende indien haar ſulks gelukt, die als dan teegen malkanderen *op te hitſen*, ten einde de een den anderen verdorven ofte gedood hebbende, de Ooverwinner onderwijle ook ſoo verſwakt werde, dat ſy looſe Bedriegers hem als dan ook geweldiglik aanranden ende verderven konnen.

Of indien deeſe *boos-aardige Menſchen* ende *Hovelingen* vermerken, dat ſy in ſoodaanigen ſtande zijn, dat haare geveinsde *Vriendſchap*, valſche *Eeden*, ende *Vervloukingen*, niet magtig genoug zijn om *twee* Menſchen ofte *Staaten*, die ſy gaaren beiden verderven ſouden, *van een te ſcheiden*, ofte tegen elkanderen op te hitſen, ſoo gebruiken ſy gemeenelik dit middel, dat ſy veinſen het verſchil, welk ſy met beiden hebben, in alle manieren minnelik by te willen leggen, ende die beiden te gelijk niet konnende in ſlaape wiegen ofte bedriegen; Soo verſieren, Sweeren ende Vervlouken ſy ſig by ydere der *Partyen* in het beſonder, die twiſt-ſaake by den andere genougſaam ge-effend te hebben, en dat het voor den laatſten eene groote dwaasheid ſoude weſen, alleen, zijnde tegen de magt des Koninges, des *Vorſten*, ofte des *grootſten Hoovelings* te willen ſtreeven; hoopende dat gelijk de *Cardinaal* van *Lottringen* oover honderd jaaren van ſijne onbeſchaamde loogens in *Vrankrijk* plagte te ſeggen: Indien ſijne, ofte nu haar valſe loogens maar vier en twintig uuren ſeekerlik mogten ofte mogen geloofd werden, ſy als dan middeler wijle waarſchijnelik ook haar oogwit bekoomen ſouden hebben; Ende verſeekeren de aller-grootſte *Gonſtelingen* des Hofs ſig daar en booven, dat gelijk een *groot Heer*, die door loogens ſijn voorneemen uitgewrogt heeft, daar oover niet beſtrafd maar gepreeſen plagt te werden; ſy desgelijks haar voorneemen uitwerkende, als ſeer gawe *Politiken* te zijn, van alle gemeene *Onderdaanen* geroemd ende geagt ſullen werden. *a*

Ende eeven op die ſelve wijſe ſpeelen die God- ende Eere-vergeetende *Menſchen*, ofte mindere *Hoovelingen* ook met hare Loogenen, Eeden, ende Vervloukingen, wanneer ſy eenige ſaak met ende

a *Lucan. lib.* 1. *e* 7 *q. lib.* 7. 260.

ende naar *meerderheid* der *ſtemmende Leeden* eener Vergaderinge, uit *weinige* Stemmen beſtaande, ſullen moeten afhandelen, ende ſy de meerderheid van dien verkrijgen ofte bekuipen willende, by opregte en onnoſele *Leeden*, eer die ſaak in der *Vergaderinge* voorkomt, veinſen, liegen, ſweeren, en ſig verlouken, deſe en die *ſtemmen* aan hare ſijde te hebben, welke ſy warelik niet hebben; en daar beneeven ſiet men, dat ſy aan verſcheidenen van dien, om de ſelven te winnen, gemeenelik beloven, eene ende *deſelve Officien* ofte *Beneficien*, welke niet dan aan eenen alleen beſteed konnen werden; ende welke daar en boven in haare magt niet zijn, ofte welke ſy waarelik gants niet meenen op eenen der ſelven, welke ſy dus ſchelmagtig tot haare ſijde tragten oover te trekken, te doen komen: hebbende warelik haar oogwit bereikt, als ſy ſoo *een eerlik man* ofte *lid* eener *Vergaaderinge* tot de *eerſte valſe treede* gebragt, ende daar door by de andere goede *Leeden* der Vergaaderinge ſtinkende gemaakt hebben.

Ende gave God, dat wy, leeſende de beroemde opregt- ende ſtandvaſtigheid der oude *Batavieren*, geene reeden hadden om ſchaamrood te werden, als wy ſien hoe verre der ſelven naakoomelingen, het zy geemene *Ingeſeetenen*, het zy *Regeerders* der *Landen* ende *Steeden*, van haare goede wijſen van leeven afgeweeken, ende van die opregt-, rond- ende ſtandvaſtigheid verbaſterd, ende tot geveinſtheid, ontrouwe, ende ſlaawhertigheid oovergegaan zijn; hoewel niet t'eenemaal ſonder hope dat ſy tot haren aard ſullen keeren: alſoo *Geweld niet lange kan duuren*, ende dat ook de kraft der *Waarheid* ende Opregtigheid ſoo groot is, dat ſy eindelik die geveinsde Loogenaars ende Bedriegers ſoodaanig te ooverwinnen plagt, dat ſy daar naa niet meer geloofd werden, ſelfs als ſy de waarheid ſpreeken; behalven dat die booſe Menſchen niet min, als de liſtige ende bedriegende *Vos* onſer FABULE, veeltijds in hare ſchelmſtukken afterhaald, oovertuigd, ende daar oover geſtraft werdende, als dan bevinden waarhaftig te zijn, dat niet alleen de opregte Menſchen *ſomtijds*, maar ook die ondeugende beveinsde Bedriegers, *meeſt altijds* een drouvig einde hebben: ende ſeekerlik *altijds* met een ſeer beſwaard gemoed ten graave needer daalen. Ende bevinden ſy derhalven ook waarhaftig te zijn, dat op der aarde voor allen *Menſchen*, ende allen *Regenten*, geene grootere ende beetere konſt is, dan waarelik in alle ſijn doen ende laaten ſig

te draagen als een deugdſaam, eerlik, onbeveinſt, ende opregte Man, ofte Regent.

Alle welke onſe Reedenkaavelingen wy ſeer ligtelik uit *oude* ende *nieuwe Hiſtorien* met ſeer veele Voorbeelden ſouden beveſtigen, indien wy geneegen waren, daar van een geheel Bouk te ſchrijven, ende indien wy niet met eenen genougſame reedenen hadden om te vreeſen, dat de Waarheid van dien teegen ons, eenen ondragelijken haat veroorſaaken ſoude.

Sulks wy nu beſluiten den eigendlijken ſin deeſer FABULE te weeſen, dat een *Menſch* ofte *Hooveling*, die aan beiden ofte eene ſijde wil mank gaan, gemeenelik tuſſen twee ſtoelen in den aſſe valt, ende als een veragte *ſchelm* komt te ſterven.

Met welke maate gy meet, ſal u weeder gemeeten worden. Matth. cap. 7.

66

Eſt miſer nemo niſi comparatus. Senec. in Troad.

66. De *Eeſel* ende het *Paard*.

EEn *Eeſel* ende een *Paard* eenen ende den ſelfden *Heere* dienende, ſoo wierd het *Paard* gebruikt om eene ligte waagen te trekken, ende ook ſomtijds den Heer, ofte eenen kleinen laſt te dragen; waar vooren hy in der weiden het beſte *gras*, ende op der ſtallen ſeer goed *hooi*, ende daar en booven koſtelijken vetten *haaver* genoot.

Daar in teegendeel de *Eesel* geduurig gebruikt wierd, om op sijnen gekromden rugge de aller-swaarste lasten te dragen, ende daar vooren van sijnen Heere nietwes genoot, dan ten *velden* ende weegen, *Distelen* ofte eenige andere ondeugende groente, ende in der *Stallen*, *kaf* ende *strooi*. Sulks, hoewel de *Eesel* reeden had, sig te verblijden, dat een Dier, welk hem onder allen anderen naast geleek, gelukkig was; insonderheid omtrend soodaanige saaken, waar meede dat Dier hem niet beschaadigen, maar wel baaten konde; soo wierd hy des niet te min daar oover *bedroufd*, *misnougd* ende *nijdig*.

Dog kort daar aan een oorlog rijsende, moest dat *Paard* ende niet de *Eesel*, sijnen *Heere* in den strijde soodaanig ten dienste zijn, dat het *Paard* aldaar seer swaarelik gequetst zijnde, moest huiswaarts keeren. Alwaar de *Eesel* sulks siende, wel ten deele met *goede reedenen* sig innerlik verblijde, soodaanige dood ofte smerte niet onderworpen te zijn: maar ook ten deele teegen alle *reeden* ende *billikheid* sig verheugde, om dat hy nu vermerkte, dat het *Paard* alsoo ongelukkig als hy was; daar nogtans des selfs ongelukken de sijne niet verminderen konden.

Ende eenigen tijd daar naa, als het *Paard* geneesen was, moest die Heer met verscheidene Koopmanschappen, oover lande eene verre reise doen, waar toe hy het *Paard* seer ligtelik, ende den *Eesel* seer swaar beloed. Sulks de *Eesel* onderweegen bemerkende, dat hy eindelik onder dien swaaren laste soude beswijken, den moedigen Paarde, welk met schoone *veederen* op den hoofde, ende met klinkende *bellen* aan den lijve versierd was, aldus aansprak: „De Natuur heeft soo groote *gelijkheid* van

„van lighame, ende ook soo naa Maagschap onder ons „gemaakt, dat een braave *Hengst* niet ongaarene eene „*Eeselinne* dekt, ende dat eene *Merrie* sig blijdelik van „eenen *Eesele* laat berijden, als ook dat die beiden met „smerten ondeilbare *Veulens* voortgebragt hebbende, de„selven met grooter liefde op voeden. Daar en booven „hebben wy eenen selfden *Heere* lange gediend, binnen „welken tijd ik nooit uw voedsel verminderd, maar al„tijd den swaarsten last geduldelik gedraagen hebbe. Nu „voel ik my soo swaar belaaden, dat ik onderweegen sal „beswijken, indien gy niet hebt die goedheid my te ver„ligten. Heb ook derhalven deernisse met my, gy die ik wa„relik mijnen *Broeder* mag noemen, ende ontlast my van „eenen *deele* mijner al te swaaren laste, op dat ik moo„ge behouden blijven, ende gy naa mijnen ondergange „niet genoodsaakt werdet, den geheelen last alleen te „dragen.

Dog alle deese goede reedenen komende uit den monde des *veragten Eesels*, wierden door den *trotsen* hoogdravenden *Paarde* versmaad, ende wierd de waarheid van dien gants niet ooverwoogen, maar wierd insonderheid des *Eesels* seggen des te meer veragt, om dat het *Paard* sig liet voorstaan, dat de *Eesel* al te vermeetel was geweest, met sijne *Maagschap* te vertoonen, ende daar en boven sig *Broeder* des *Paards* te derven noemen. Sulks de *Eesel* gants niet ontlast werdende, ook onder dien waarelik al te swaaren last quam te beswijken, ende de *Heer* in opgemelden stande sijner saaken sig genoodsaakt, ende ook geraaden vond, alle de pakken, daar de *Eesel* meede belaaden was geweest, op den *Paarde* te leggen, ende daar en booven hem met des *Eesels huide* te beladen.

Als

Als wanneer dat al te hoogmoedig *Paard* te regt eerſt beſeffen konde, hoe groote gemeenſchap ende maagſchap, waarelik tuſſen eenen hoog-draavenden *Paarde* ende eenen ter needer geboogenen *Eeſele* was. Ende by gevolge, hoe qualik hy gedaan had, ſig niet tijdelik oover dien armen *Eeſele* te erbarmen.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een PAARD, *hebben de* Ouden *hier verſtaan een weelig trots Menſch.*

Met een EESEL, *een traag, arbeidſaam, gering Menſch.*

HEt is kennelik, dat alle Menſchen door den Seegen van eenen ende den ſelfden Goode, op eene wijſe geteeld, gebooren ende gevoed werden, als ook dat ſy in haar geheel *leeven* alle de ſelve gevallen, ſoo naar der *Siele* als naar den *Lighaame*, onderworpen zijn; ende eindelik dat ſy *ſtervende*, alle moogen verhoopen, van den ſelfden Heere, met een eeven gelukſaalig eewig leeven begenaadigd te ſullen werden. Sulks hier uit volgd, dat onder alle Menſchen eene natuurelijke *gemeenſchap* ende *maagſchap* is: Ende indien by de ſelve *maagſchap* nog komt eene gelijkheid van eenige naardere byſondere *Standen*. dat als dan die Menſchen eenigſins *Broeders* genaamd behoorden te werden.

Het welk onweederſpreekelik waarhaftig zijnde, ende daar by ooverwoogen werdende, dat alle Menſchen verpligt zijn, een leven te leiden, dat met den welvaaren des geheelen menſchelijken geſlagts, ſoo in het gemeen als in het byſonder, aangemerkt zijnde, oover een komt; *a* Soo is ook kennelik, dat wy het welvaaren

a Lucan. lib. 2.

vaaren aller Menſchen, ende inſonderheid der geenen, daar wy de meeſte gelijkheid, gemeenſchap, ende maagſchap meede hebben; te beſorgen, ende der ſelven qualik-vaaren, af te weeren behoorden. Gelijk meede uit den ſelven gronde volgd, dat wy ons ook behoorden te verheugen, ofte te bedrouven, als het den Menſchen, ende inſonderheid ſoodaanigen Menſchen wel ofte quaalik gaat.

Ende naademaal de Menſchen door opgemelde onderlinge geneegendheeden, in dit haaſt vergankelik leeven ſig dus alle ſoo gelukkig ſouden maken, als hun aard hier eenig geluk ofte welvaaren bereiken kan: Soo ſtaat ons wijders te onderſouken, of, ende waarom de Menſchen in het gemeen ſig naar deeſe goede reedenen dragen, ofte waarom ſy haar leven daar naar niet aanſtellen willen. Namelik, niet jeegenſtaande opgemelde goede Reedenkaavelingen, ſoo bevind een yder in ſig ſelven, ende merkt ook in andere Menſchen, dat de *Hertstogt* van ons *eigen ſelfs liefde*, ons ſoo verre van de *Reeden* afvoerd, dat wy van onſer *kindsheid* af, ons ſelven niet aanmerken onder die voorgeroerde menſchelike gemeenſchap ende maagſchap, ofte, dat wy ons ſelven niet aanſien als *een deel* te zijn van den geheelen menſchelijken geſlagte, welkwy ſoo veel in ons is, te minnen ende te beſorgen behoorden; ende dat wy ook in de aanmerkingen van deeſen gemeenen welvaaren, ons hoogſte genougen behoorden te ſtellen; maar is in deeſen onſe *dwaaling* ſoo groot, dat wy daar en teegen ons ſelven by naaſt altijds aanmerken, als of wy Menſchen onderling gants van een geſcheiden waaren, ende ſulks als of een yder geen *deel* waare, maar een *geheel* op ſig ſelven maakte, ende dat eenes anderen welofte qualik-vaaren ons niet aanging, dan voor ſoo veele *wy ſelfs* daar door gebaat ofte benaadeeld ſtaan te werden.

Jaa gaat die onſe dwaaling ſoo verre, dat by naaſt nieman meend wel ende gelukkig te weeſen, dan ten zy hy ſig aanmerke, als *beeter* ende *gelukkiger* te zijn, als een ander; ende inſonderheid als een die hem meeſt gelijkt ofte gelijk plagt te weeſen. Ende veroorſaakt die ſelve *dwaaling* wijders, dat ook by naaſt nieman meend rampſaalig ofte ongelukkig te weeſen, wanneer hy andere Menſchen, die hem naaſt, ofte in alles gelijk plag-

ten te weesen, aanmerkt als veel ellendiger ende ongelukkiger, dan hy selver is.

Waar uit dan wijders volgd, dat wy veeltijds vreesen, dat een ander, ende voornementlik een die ons gelijk plagt te weesen, sijne voorspoed ter onser verneederinge ende verminderinge sal doen strekken, ofte dat hy uit ende met ons qualik vaaren, sijn eigen welvaaren sal souken te vermeerderen. Ende schoon genoomen wy vermoeden konden, dat de Menschen in het gemeen ende insonderheid die ons naast zijn, ofte meest gelijken, soodanige Boosheid teegen ons niet souden pleegen; soo is nogtans eenen yderе bekend, dat Menschen die langduurige *voorspoeden* beleeven, gemeenelik soo hoogmoedig, trots, ende laatdunkende werden, dat sy haare gedagten in het geheel van de *ellenden* ende ongelukken anderer Menschen, jaa ook eenigsins der geenen, die haar gelijk plagten te weesen, afwenden; ofte, ten besten gaande, die smerten, onder welke andere Menschen sugten, seer flaauwelik ende gelijk als in eenen *Droome* aanmerken, sonder dat die al te weelderige Menschen daar by eenige uitwerkingen ten voordeele der ellendigen vougen.

Ende oovermits nogtans *God Almagtig* waarelik onder alle Menschen soodaanige *gelijkheid* heeft gemaakt, dat alle het gunt den eenen gebeurd, ook den anderen gebeuren kan, ende dat ook alle Menschen, wannneer sy buiten die driften ende swier van bewoogene verfoejelike *Nijd*, ende *Onbarmhertigheid* zijn, die gebreeken in andere Menschen seer haast vermerken, ende ook altijds haaten: Soo volgd daar uit ook veeltijds, dat die ter needer geslagene Menschen, van eenige andere warelik meede-doogende opgeholpen werden. Ende soo ontstaat hier uit ook seer ligtelik, dat die *Nijdigers* sig selven niet alleen te vergeefs plaagen, maar daar en boven sig ook door die *Nijd* in veele ongemakken inwikkelen. Gelijk meede die *trotse* ende *onbarmhertigen*, door de selve gebreeken, veele rampen op hare eigene halsen plagten te haalen, ende in die ellenden te blijven steeken; om dat sy van de meededoogende Menschen werden geoordeeld, aller hulpe onwaardig te zijn, ende die roeden, met welke sy gestraft werden, wel verdiend te hebben.

Dit

Dit meenen wy ons allen innerlik soo wel bekend te zijn, dat onnoodig sal weesen, de waarheid van dien met bysondere *Voorbeelden* te beveſtigen. Sulks wy niet dan *een* Voorbeeld van *Staat*, het welk onses eragtens ter verklaaringe onser FABULE diend, aanwijsen sullen.

De *Raden* des Konings van *Hispanien*, *Philippus* de tweede, nijdig geworden zijnde oover het groot welvaaren onser *Neederlanden*, bestonden insonderheid seedert den Jaare 1560. de selven allangs soodaanig te beswaaren, dat daar uit onse lang-duurige, ende eindelik ook voor den *Rhijke* van *Hispanien*, al te kostelijke Oorloogen volgden. Sulks die *Raaden* daar na, ende voornaamelik seedert den Jaare 1629. sienden dat sy de *Spaanse Neederlanden* teegen onse *ooverkostelijke* Veldtogten, die ons nu nog ter needer drukken, niet souden konnen beschermen; ende voorsienden, dat het altijds Conquesteer- ofte Krijgs-lievende *Vrankrijk** eindelik meede op de *Neederlanden* vallen, ende veelligt soo wel eerst de *Spaansen* als daar na de *Vereenigde Neederlanden* in't geheel wegneemen soude; vertoonden van tijden ten tijden aan den *Vereenigden Neederlanden*, dat het onderling best ware *Vreede* te maken, om dat, als sy *Spaansen* dien last des Oorlogs niet langer dragen souden konnen, *Vrankrijk* haar als dan aangrijpen, ende misschien de Spaanse *Neederlanden* veroovren soude. Ende dat als dan ook dese Landen niet alleen de *oude* Magt van *Vrankrijk*, maar ook de *Nieuwe* ende met de *Spaanse Neederlanden* gesterkte Magt, souden moeten, ende niet konnen, afkeeren. Maar alle deese goede reedenen des Spaansen afgematten *Neederlandsen Eesels*, waren te vergeefs; Want onse moedige *Ruiter*, ofte selfs het Hollands *Paard*, verſmaade de versouken ende klagten des opgemelden Spaans-Neederlandsen *Eesels*.

Sulks nu ten weederzijden eindelik gevoeld werd, hoe oover hondert ende meer Jaaren, de Spaanse *Eesel* quaalik beraaden is geweest, de weelde des Neederlandsen *Paards* te benijden; ende hoe seer daar naa ook onse *Ruiter*, ofte het *Hollands Paard*, uitneemend onvoorsigtig geweest is, den oover-laaden Spaans-Neederlandsen *Eesel* niet soo tijdelik te willen van eenen deele sijnes lasts

* *Gallica gens pugnat, sed gens Austriaca nubit.*

ontlasten, dat opgemeld *Paard* nu buiten kommer mogte zijn, van des *Eesels* geheelen *Last*, ende daar en booven sijnen *Huid* te sullen moeten draagen, ende misschien daar onder te sullen beswijken.

Ende alsoo wy meenen den eigendlijken sin deeser FABULE klaar genoug door onse voorgaande geheele Reedenkaavelinge te zijn uitgedrukt, soo sullen wy, sonder daar van meer te spreeken, dus eindigen.

Wees

Wees niet al te regtvaardig.
Want, Maat houd ſtaat.

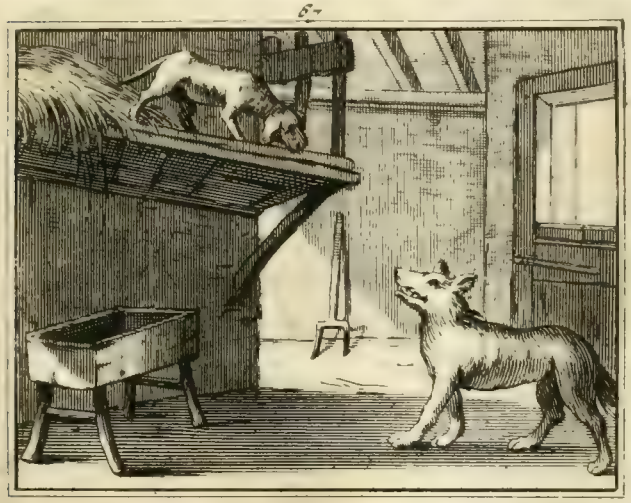

Quod male juratur pejus præſtatur.

67. De *Hond, Wolf, Schaap,* ende *Teef* met *Iongen.*

EEn *Hond*, die in ſijnen neſte voor eener Koeſtalle lag, om die te bewaaren, ſig in den ſlaape beloopen ſiende van eenen *Wolve*, die hem aanſtonds wilde verſcheuren, ſeide hem: „Sie hoe *dor* ende *maager* ik door eene „voorgaande ſeer ſwaare ſiekte geworden ben, ſulks gy „nu aan my ſeer weinige ſpijſe hebben kond. Daar en „teegen ben ik eeven ſeer geſond geworden, ende is mij-

„nes Heeren Soons Bruiloft aanſtaande, op welke ik oo-
„vervloedige ſpijſe, ende daar door ook mijne voorgaande
„lijvigheid, bekomen ſal konnen; Spaar derhalven my nu
„ten uwen ende mijnen voordeele, tot dat die Bruiloft
„gehouden zy, als wanneer ik door die oovervloed van
„ſpijſe dikker ende vetter geworden zijnde, gy aan my,
„veel meer als nu, te kluiven ſult vinden. Ende ik be-
„loof met dieren *Eede* van nu af aan onweeder-roupelik,
„my als dan gewillig aan u oover te ſullen geeven.

De gierige *Wolf* ſulks geloovende, ging door, ende quam niet weeder, dan naa dat de Bruilofts-dagen voor by waren gegaan, als wanneer hy den ſelven *Hond* geruſtelik in der Koeſtalle op den hooi-ſoldere ſiende ſlaapen, hem van beneeden toeriep, dat hy, volgens ſijn gegeeven woord, tot hem had af te koomen. Maar de *Hond* hem beſpottende, antwoorde: „Du domme beeſt,
„vergenouge dy met den raade, die ik dy nu geef, na-
„melik, indien du ooit my ofte eenen anderen *Hond* vin-
„deſt ſlaapende buiten der Stalle, dat du geene andere
„Bruilofte dan die verwagteſt. Waar meede de Wolf met honger, ende treurig, heenen ging.

Daar nagebeurde, dat die ſelve *Hond* van eenen *Schaape* vorderde drie Mudden Koorens, welke hy verſierde dat het *Schaap* hem ſchuldig was; ende alſoo het *Schaap* die ſchuld ontkende, betrok hy dat in *Regte* voor der *Schaapen* daagelikſen Regteren, namelik voor den *Beere*, *Wouwe* ende *Havikke*: Alwaar hy door valſe *getuigen* ende *gierigheid* der Regteren, yder derſelven ſijn aandeel des beuits van den *Honde* bedongen hebbende, ende ſullende bekoomen; hy een Vonnis te ſijnen voordeele bequam, ende het onſchuldige *Schaap*, ter voldoeninge van dien Vonniſſe, gedwongen wierd, om het geld, ten in-

koope

koope van dat Kooren, te bekoomen, ſig voor den regten ſcheertijd ſijne Wolle te laten afſcheeren, ende door het verkoopen van dien, het daar toe noodige geld te konnen opſchieten.

Deeſe *Hond* dus door ſchoone *beloften* ende niet te geeven, het *geweld* eenes dommen ende *ſterkeren* beeſte als hy was, afgekeerd, ende een *ſwakker* onnooſeler Dier, door *ſchijn* van *Regten*, warelik van ſijne Wolle beroofd hebbende; wierd daar naa door eener ſwangere *Teeve* van ſijner maagſchappe, die geen neſt had, ſeer ootmoedig verſogt, dat hy haar ſijn neſt wilde leenen, ten einde ſy daar in haare Jongen mogte werpen De *Hond* dit toegeſtaan, ende de *Teef* hare Jongen in dat neſt geworpen hebbende, ſoo groeiden die Jongen allangs op; ſulks onderwijlen dien *Honde* ſijne ongemakken beginnende te verveelen, hy der *Teeve* die vertoonde, ende met eenen begeerde, dat ſy 't geleende neſt voor hem ontleedigde: Waar op de *Teef* hem ſeer voor de genootene vriendſchap bedankt hebbende, ende beloovende daar vooren, ſoo lange ſy leefde, hem dankbaar te ſullen weeſen, hem wijder op alle *Broeaerſchap* verſogt, dat hy ſijne aan haar beweeſene goedheid nu niet wilde veranderen in die wreedheid, van haar uit den neſte te drijven, eer haare Jongen oover weegen konden gaan, om haaren koſt te ſouken, Welke *billikheid* ende beweegelike *reedenen* weederom op dien *Honde* ſoo veel vermogten, dat hy der *Teeve* beloofde, dien tijd te ſullen afwagten. Dog die tijd daar naa gekoomen zijnde, ende hy eerſt ſeer ernſtig, als ook eindelik met dreigementen, van haar daar uit te ſullen drijven, ſijn neſt begeerende; Soo antwoorde die *Teef*, te gelijk oprijſende met haare *vijf* ſterk gewordene *Jongen*: Gy behoufd niet te dreigen, maar bijt toe,

toe, ende ondervind, wie onſer de ſterkſte zy, want nieman dan die, ſal ſeekerlik het neſt behouden. Sulks die *Hond*, niet dervende die *Teeve* ende te gelijk haare *vijf* ſterke *Jongen* aanvatten, ſijn eigen neſt met drouf heid verlaaten, ende voor altijds daar buiten gaan ſwerven moeſt.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een HOND, *hebben de* Ouden *verſtaan, een Menſch van gemeen verſtand, ende trow aan ſijnen Heere, dog onbeſchaamd, gulſig, gierig ende ondankbaar.*

Met een WOLF, *een dom, gierig, ende wreed Menſch.*

Met een SCHAAP, *een onnooſel wel gegoed Menſch.*

ALſoo in deeſer voorgaande FABULE werden voorgedraagen *drie* middelen, door welke boosaardige Menſchen andere onnooſele Menſchen, ofte ook ſy elkanderen van haare goederen tragten ende ook pleegen te berooven; naamelik, oopenbaar *Geweld* ofte *Bedrog*, *ſchijn* van *Regt*, ende *ontleenen*, met gedagten van het geleende niet weeder te geeven ofte in te ruimen; Soo ſullen wy hier, oover yder van dien, in volgender wijſe ſpreeken. Hoewel men, volgens *Billikheid*, ende alle bekende *Naturelike, Borgerlike* ende *Geeſtelike Wetten*, geweld met geweld afkeeren, ende kennelik bedroogen zijnde, ſig in ſijn geheel doen ſtellen mag; Soo werd nogtans by eenige *Godsgeleerden* van al te naawen *Geweeten* beweerd: Dat eene afgedwongene met *Eede* beveſtigde *Belofte*, volgens den *Regul* van ons *gemoed*, [a] voldaan ende naargekoomen behoorde te werden: ende ſullen wy derhalven die ſaak wat breeder voordraagen; Naamelik, indien deſelve afgedwongene *Beloften* ende *Eeden*, van, ende aan byſondere gemeene Menſchen gedaan zijn: Dat de *Roomſe Borgerlike* Wetten, [b] de ſelven niet alleen

a *In foro poli ſeu Conſciemie.* b *ff. ſi quis vi aut metu. tt, de pactis.*

leen ontkraftigen, maar dat ook de *Geeſtelike Regten* ons leeren: „Dat de noodſaakelikheid, van ongeoorloofde Saaken, betaame-„like maakt. Dat het beeter is in quade Saaken geen *Trouw* en-„de *Eed*, als *Woord* te houden. Dat de woorden van eenen Men-„ſche, hoedaanig die ook zijn, nooit moogen ſtrekken ter ver-„minderinge der *Kerke*. Ende dat men in ſoodaanige gevallen „mein-eedig zijnde, alleen den Almagtigen *God* vertoornd, ende „ſijne Siele beſoedeld, daar men met die ſchadelike *beloften* ende „*eeden* naar te komen, *Goodes gebooden* ſeer hoovaardiglik verſmaad, „ſijnen *even naaſten* veeltijds met eene goddeloose wreedheid be-„ſchaadigd, ende ſijne *eigene Siele* altijd ſeer wreedelik vermoord: „Ende dat het eene dubbelde dwaasheid ſoude weſen, ſijn woord „naar te koomen ten behouven van eenen, die in ſoo eenen ge-„valle ſeekerlik ſijn gegeeven woord ende eed niet naar koomen „ſoude willen ofte moogen. *a*

Ende indien dit aldus *wel* ende *regt* is, ten opſigte der *beloften* ende *eeden*, die ieman voor ſig ſelfs ende oover ſijne eigene ſaaken doed, ſoo is het ſelven nog veel meer waarhaftig ten opſigte van *Voogden*, die ſig teegen haaren pligt ſoodaanig ten verderve hunner onnooſele *Weeſen* ſouden hebben verbonden. Ende inſonderheid is het ſelfden allermeeſt waarhaftig, ten opſigte van *Regenten* ofte *Voogden* oover *Landen* ende *Steeden*; oovermits alle de ſelven, niet alleen volgens de *naturelike billikheid* hare eigene *Onderdanen*, ten voordeele van andere *Vremden* niet verderven mogen, ſchoon ſy ſig daar toe met *beloften* ende *eeden* hadden verbonden: maar ook, om dat ſy daar en boven ten *aanvange* haarer Regeeringe, met *beloften* ende *eeden* verpligt zijn, ten voordeele hunner Onderdaanen te regeeren, ende der ſelven verderf af te weeren.

Sulks dit de *eerſte belofte* ende *eed* zijnde, welke ſy als *Regenten* ende *Voogden* hebben gedaan, het ook ſig ſelven leerd, dat indien ſy daar naa door *dwang* ofte *onkonde* eenigen *eed* ofte *verbond*, ſtrekkende ten verderve hunner Onderdaanen ofte gemeene Ingeſeetenen, met eenigen anderen vremden *Regenten* ofte *Staaten* aangegaan hebben, ſy opgemeld *verbond* niet houden, ende dien laateren *ſnooden eed*, ſtrijdende teegen haaren *eerſten* ſeer *loffeliken eed*, niet naar te koomen behoorden.

a Greg. R. j. 8. *ibid.* 69. 75. 6. *Diſt.* 13. *cap.* 1.

Maar men bevind *leider*! ook, dat veele Menſchen, door de *billikheid* ofte *wet* der *Nature*, als ook door de gonſten der *borgerlike* ende *geeſtelike Regten*, ſig van, ende uit het *geweld* ofte *bedrog* van andere Menſchen wel redden, ende eevenwel daar na niet bedenken, hoe groote Schelmſtukken ſy ſouden begaan, indien ſy ſelfs *geweld* ofte *bedrog* omtrend andere onnooſele Menſchen quaamen te gebruiken; maar dat ſy allangs verder gaan om ook door *ſchijn* van *Regten*, andere onnooſele gegoede Menſchen van haare goederen te berooven, met den ſelven *Proceſſen* aan te doen, ende te betrekken voor *Regteren*, door wiens gonſten ofte omkoopingen, gevougd by *valſe* Getuigen, ſy ſeekerlik Vonniſſen ten haaren voordeele weeten te bekoomen, ende die onſchuldigen, niet min als onſe ESOPISE *Hond*, het onſchuldige *Schaap*, van ſijne *wolle* te ontblooten.

Ende daar en teegen ſien wy ook veeltijds, dat die ſelfde boosaardiglik inhaalende Menſchen, eeven of de Goddelijke Wraak haar vervolgde,* ende verblinde, ſig ſelven veeltijds door anderer Menſchen, die haar *gelijken* ofte nog *booſer* zijn, ſmeekende woorden, ſoodaanig laaten verleiden; dat ſy aan den ſelven haar *leeven* ofte hare *Amten* ende *Goederen* betrouwende, aldaar het ſelfden ofte meer quaad koomen te lijden, dan ſy voormaals anderen onnooſelen hebben aangedaan: Ende dat ſy eeven als onſe ESOPISE *Hond* haar eigen neſt uit meede-doogen aan eener volle *Teeve* hebbende geleend, voor altijds daar uit gehouden werden. By naalt eeven gelijk de Borgers van *Straalſont* in den Jaare 1629. hare Stad aan den *Sweeden* ingeruimd hebbende, deſelve ſeedert dien tijd, tot heeden toe, daar in hebben moeten gedoogen.

Ende meenen wy den eigendlijken ſin onſer FABULE in het voorgaande ſoo wel te hebben verklaard, dat onnoodig zy, naar onſe wijſe, op den einde deeſes daar van meer te ſeggen.

* *Sequitur improbos ultor a tergo Deus. Senec. Seneca Herc. Fur.*

Altijds

Altijds zijn de beſte Stierlieden aan Lande.

68

Cum bene valemus ægris recte conſulimus

68. De *Vos*, de *Raaf*, ende de *Duif*.

EEn *Vos* ſig op der aarde uitgeſtrekt hebbende, eeven of hy dood waare geweeſt, op dat hy door dat middel eenige onnooſele Voogelen bedriegen, naarder tot ſig aanlokken, ende die als dan ſchielik beſpringende, ter verſaadiginge ſijnes hongers verſlinden ſoude konnen: Soo wierd door een daar omtrend vliegende *Raaf* des *Voſſen* aadem-togt, ende dien volgende des ſelfs liſt ende

bedriegerie, om de Vogelen te betrappen, haaſt bemerkt. Sulks hy aanſtonds alle andere Voogelen ging waarſchouwen, dat ſy ſig van dien doodſchijnenden *Voſſe* forgvuldiglik hadden te wagten, indien ſy door hem niet wilden verſlonden zijn.

Waarom de *Vos*, gemerkt hebbende dat ſijne liſt ondekt was, genoodſaakt wierd hongerig heenen te gaan, ende door die *arremoede* weederom deeſe *liſt* bedagt, namelik, ſijn neſt te gaan maken, ende ſijn verblijf te houden in den hoole eenes Booms, op welke eene onnooſele *Duif* haar neſt had, ende haare *Jongen* voede. Het welk hy gedaan hebbende, der *Duive* toeriep, dat ſy hem ſomtijds een *Ei*, ende ſomtijds een *jonge Duif* uit den neſte had toe te werpen, of dat hy anderſins den Boome opklimmen, haar ende haare Jongen dooden, als ook, indien ſy 't ontquaame, haare Eyeren rooven, ende het neſt verbreeken ſoude. Sulks die onnooſele *Duif*, meenende uit twee quaaden het beſten te kieſen, den *Voſſe*, op ſijn begeeren, nu een *Ei* ende dan een *Jong* uit den neſte toewierp

Het welk deſe *Duif* dus eenen tijd met grooter ſmerten gedaan hebbende, ende de *Vos* t'elkens weeder koomende, om Eyeren ofte Jongen te begeeren; ſoo klaagde ſy eindelik aan den *Rave*, die op haaren Boome quam vliegen, het groot verdriet welk ſy had, met ſuurelik den koſt voor ſig ende haare lieve Jongen geſogt hebbende, ten laatſten die ten ſpijſe van ſoo eenen *Booswigte* te moeten op-offeren.

Waar op de *Raaf*, die in deeſen niet ſoo vrees-agtig als de *Duif* was, haar raade, dat ſy den *Voſſe*, wanneer hy haar weederom dreigde, haar ende alle haare jongen,

te

te ſullen verſlinden, indien ſy niet een van dien hem toewierpe, rond uit te antwoorden: „Indien gy vliegen „ofte den Boome opklimmen kondet, gy ſoud met geen „*eenen* Eije ofte *eenen* mijner Jongen t'elkens te vreeden „zijn geweeſt: maar gy ſoud al oover langen tijd, volgens „uwen roof- ende bloed-gierigen aard, my ende mijne „Jongen verſlonden hebben. De *Vos*, naar ſijne voorgaande wijſe weeder een *Ei* ofte een *long* begeerende, ende der *Duive* bedreigende, dat ſy alle haare Jongen anders ſins daadelik ſoude dooden: Soo antwoorde ſy gelijk de *Raaf* haar te antwoorden geleerd had.

De *Vos* dit hoorende, ende ſig verſeekerende, dat de *Duif* die *wijsheid* ende *kenniſſe* uit haar ſelver niet had, onderſogt die ſaak ſoo wel, dat hy te weeten quam, dat de *Raaf* in deeſen der *Duive* Raadsman was geweeſt: weshalven hy voornam, ſig daar oover aan den *Rave* te wreeken, die hem nu ten tweeden maale had belet, ſijne proje te bejaagen, ende te verkrijgen. De *Vos* ſpoedigde ſig dan naar den *Rave*, wanneer hy hem ſag ſitten op eenen hoogen dorren Boom, als ook hem ſeer prees, ende des ſelfs geluk verhefte boven dat van alle andere Dieren, die niet, gelijk hy, in der lugt vliegen, ende daar beneevens op der aarde ſoo ſtaatig gaan konden. Ende dat het hem eene groote vreugd weeſen ſoude, indien hy des *Raven* heerliken gang op der aarde mogte aanſchouwen, ende daar uit ſig verſeekeren, dat hy ook waarelik ſoo een *heilige* ende *waarſeggende* Vogel was; als waar vooren de Menſchen hem hielden te zijn.

De *Raaf*, door deeſe ſchoone lof-tuitende woorden op der aarde needer gedaald zijnde, ende daar al draai-naarſende heen ende weeder trotſelik gegaan hebbende; Soo

ſeide de *Vos*, ten hoogſten verwonderd te zijn, hoe de *Raaf* het op der aarde konde ſtellen, als de wind ſijne pluimen oover de oogen waajende, hem het geſigt beſettede, ende wel voornaamelik, als de wind van afteren, van vooren, ende van alle ſijden aanblies. Seer wel, ſeide de *Raaf*, weet ik my als dan te voorſien, want als dan berg ik mijn hoofd onder mijne linker vleugel. Ende de *Vos* daar op uitroepende, eene ſoo wonderlike ſaak te zijn, ſijn hoofd onder eene ſijner vleugelen te konnen dekken, dat hy ſulks niet konde gelooven, ten ware hy't ſaage: Soo ſloeg de *Raaf* ſijn hoofd onder ſijn linker vleugel, ende hiel dat aldaar ſoo langen tijd bedekt, dat de *Vos* hem onderwijle greep ende doode, om hem tot ſijne ſpijſe te gebruiken, roepende luid keels: „Soo moeten ſy vaaren, die eenen andere goeden raad „geeven, ende ſig ſelven niet ſorgvuldiglik weeten te „wagten van de ſoete woorden haarer vyanden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den Vosse, *hebben de* Ouden *verſtaan, een liſtig roofgierig Menſch.*

Met den Rave, *een Menſch van gemeen verſtand, die van hem in der hand vallende geleegendheeden, ofte roof, leefd.*

Met der Duive, *een ſeer onnooſel Menſch, ende die des niet te min bequaam is, om goeden raad te volgen.*

ALs de Menſchen onderling in eenige ſaaken van *aard* ofte eenige *geneegendheeden* verſcheelen, ende in andere met malkanderen

ren wel oover een koomen; ſoo zijn ſy gemeenelik weegens die ſaaken, waar in ſy gemeenelik van malkanderen verſcheelen, onderling niet ſoo wel bekend, als in het gunt, waar in ſy met malkanderen eenigſins oover een komen. Ende ſegt men in ſoo eenen gevalle, *dat alle harten geſuſters zijn.* Sulks gemeenelik de een den andere in dat ſtuk niet ligtelik misleiden ofte bedriegen kan; om dat een yder volgens ons *Spreekwoord* weet, dat men *om van geenen Boere bedroogen te werden, altyds eenen Boer meede brengen moet.*

Gelijk wy ook in onſer FABULE ſien, dat de aller-doortrapſte liſtige *Vos* den dommen *Raaf*, alleen om dat ſy beiden van Rove leeven, in dat ſtuk niet bedriegen kan: maar dat die *Raaf* des ſelfs konſten te ſijner ſchaade ende ſchande, aan alle andere Voogelen oopenbaar maakt. Dog het voornaamſte oogwit deeſer FABULE is niet ſoo ſeer dit, als wel een groot gebrek der Menſchen aan te wijſen: Naamentlik, dat veele aan anderen ter tijden ende plaatſen, daar het hoord, ſeer goeden raad, ende aan ſig ſelven niet, geeven konnen, ofte verſuimen te geeven. Ende derhalven ſoo ſtaat ons de oorſaak van dien te onderſouken, ende hier voor te draagen in volgender wijſe.

Het is eenen ydere bekend, dat als ons ſaaken voorkoomen van ſoo eenen grooten gewigte, dat van die te vermijden ofte te verkrijgen, ons verderf ofte behoud hangd, wy die niet konnen aanmerken, ofte wel ooverleggen, wat die ſaaken in ſig ſelven zijn, ofte ons aanbrengen ſullen, ende nog min, wat daar omtrend gedaan ofte gelaaten behoorde te werden; dan met eenen in ons te veroorſaaken ſeer groote *paſſien* ofte de *herts-togten* van *Schrik* ende *Vreeſe*, *Toorn* ende *Haat*, ofte wel van groote *Hoope*, *Blijdſchap* ende *Liefde.*

Ende die *driften* ſoo in onſen *Bloede* ende *Geeſten*, als in ons *Hert* ende *Herſſenen* veroorſaakt weeſende, ſoo is ons, geduurende die onſe innerlike beroerte, niet wel moogelik, dat wy onſe gedagten van die ſeer vreeſelike ofte ſeer behaagelike voorwerpſelen afwenden, om met een bedaard gemoed te onderſouken, wat dat waarelik in het eene ende het andere Vreeſelik ofte niet Vreeſelik, Behaagelik ofte niet Behaagelik zy. Ende nog veel min konnen wy als dan bedenken, de waare ende beſte middelen, om het

Vreeſe-

vreeſeliken te ontgaan, ofte het behaageliken te bekoomen; om dat die *paſſien* ons als dan ſoodaanig bevangen, dat wy niet wel dan op het gunt dat ons, als ſeer Vreeſelik ofte als ſeer Behaagelik voorkomt, konnen gedenken.

Maar geheel anders zijn wy geſteld, wanneer wy onſe gedagten laten gaan oover anderer Menſchen ſaaken: want alſoo die ons gemeenelik niet van ſoo na-by als wy ons ſelven raaken, ſulks dat daar uit in ons geene al te groote *Schrik* ofte *Toorn*, *Blijdſchap* ofte *Liefde*, veroorſaakt kan werden: Soo ſiet men ook, dat van die minſt beroerde ende meeſt bedaarde Menſchen, gemeenelik de allerbeſte raad afdaald. Ende dien volgende, ſoo behoorden wy voor eene ſeer vaſte *Maxime* te houden, dat wy in alle ſaaken, daar ons ſeer veel aan geleegen is, altijds raad pleegen met ſoodaanige onſe *Vrienden*, die wy van langer hand gekend, ende in alle geleegendheeden trow te zijn, bevonden hebben.

Onder welke *ſwaare* Saaken, waar in de meeſte Menſchen ſig door hare *paſſien* leelik plagten te vergrijpen, zijn de naarvolgende: „ Wanneer haar door haars *gelijken* ofte *meerder*, *Hoon* ende *Smaad*- „ *heid* aangedaan werd: Wanneer haar *meerder* ten kennelijken on- „ regte, haar een gedeelte haarer *Goederen ontneemen* wil, ofte ont- „ noomen heeft; of ende hoe ſy ſig daar tegen behoorden te ſtel- „ len: ofte wel dat kleinder quaad geduldig te draagen, om nog „ een grooter te ontgaan: als ook, of ſy ſig ten *Hoore* ofte ten *Oor*- „ *looge* behoorden te begeeven, dan niet. Of, ende met wien „ men behoorde te tragten, ſig in den *Houweliken Staate* te begee- „ ven ofte niet. Of ieman, die den *Roomſen Godsdienſt* toegedaan „ is, ſig *Geeſtelik* behoorde te maaken ofte niet, &c. Want oovermits wy die Saaken, weegens haar oovergroot gewigt ende aangeleegendheid, niet konnen te regt bedenken ſonder onſe *herts-togten* gaande te maken; Soo zijn geene Menſchen bequaam, om oover die haare Saken ſoo ſuiver ende wel te oordeelen als een *trow Vriend*; welken *eenen*, alle Menſchen ten dien einde behoorden voor af uit te kieſen.

Ende dat ſulks onder de gemeene Menſchen waarhaftig is, ſien wy dageliks aan onſe *Regts-geleerden* ofte *Advocaten*, als ook aan den *Doctoren* in der *Medicine*; naamelik, dat ſelfs de aller-ervaarenſten

van

van dien, in alle haare eigene ſwaare *ſaaken*, ofte *ſiekten*, gemeenelik liever de *voorſpraak* ofte *voorſorge* van anderen, jaa ſelfs van min geoeffende *Advocaaten* ofte *Medicyn-meeſteren* gebruiken willen, dan hare eigene Saak te bepleiten, ofte haare eigene Siekte te beſorgen ende te *cureeren*.

Ende om te toonen, dat die *Herts-togten* het oordeel der *Regenten*, ſoo van *Kerke* als van *Staat*, ook alſoo bedwelmen ofte vervoeren; Soo ſullen wy van ydere van dien een ſtaalken, in de *Vereenigde Neederlanden* voorgevallen, den *Leeſere* indagtig maken; Namentlik, het is eenen ydere bekend, dat onder alle *wijsgierige* Menſchen, het zy *Grieken*, *Romeinen* ofte *Barbaaren*, *Heidenen*, *Jooden*, *Chriſtenen* ofte *Mahometaanen*, die van tijden ten tijden haare kenniſſe tragten ofte getragt hebben te vermeerderen, *tweederlei wijſen* van *Reedenkaavelingen* ten allen tijden in ſwange gegaan hebben, ende ook in der eewigheid in ſwange gaan ſullen. De *eene* beginnende door de onderſoukinge ende uitvindinge der *Oorſaaken*, om alſoo needer te daalen tot de *Effecten*, ofte uitwerkingen der ſelven: De *andere*, beginnende door de onderſoukinge ende ooverdenkinge der *Effecten* ofte Schepſelen, om van daar op te klimmen tot ende alſoo uit te vinden de *Oorſaaken* van dien.

Ende meenen wy hier uit ook klaarelik te volgen, dat alle Menſchen, die eenige *klaare* ende *beſcheidene* kenniſſe van een *Goddelik weeſen* hebben, ende die daar beneevens gewoon zijn geweeſt, de *eerſte* wijſe van Reedenkaavelinge te gebruiken, ofte nog zijn, ofte ſullen werden; ook ſeer klaar ende beſcheidendlik ſullen begrijpen; dat *God Almagtig* noodwendig in ſijne *wille* ſoo *vry* is, dat geene andere ſoo groote *Vryheid* by eenige Schepſelen kan werden bedagt te zijn; ende dat de ſelve Goddelike Wil de eenige oorſaak van het *weeſen* ende alle *werken* ſijner Schepſelen zijnde, door geen der ſelven in het uitwerken ſijner *Wille* ooit is geweeſt, ofte kan werden bepaald. Sulks deeſe Menſchen ten allen tijden de *Goddelike Prædeſtinatie*, ende de *Fatalitеit* van alle Saaken, ten opſigte der Menſchen, geloofd, geleerd, ende gedreeven hebben, ende ook altijds drijven ſullen.

Ende uit krafte van opgemelde *gronden*, meenen wy ook, dat weederom aan de andere ſijde, alle de geenen, welke de *andere*

wijſe van Reedenkaavelingen gewoon zijn geweeſt te gebruiken, ofte nog zijn, ofte ſullen werden; altijds gelooven, leeren, ende drijven ſullen, dat onſe *wil*, niet alleen ten opſigte van ons eigen ſelfs, *vry* is; maar ook ten opſigte der voor ons onbegrijpelijke *Goddelike beſtieringe* oover de ſelve. Jaa dat meer is, de ſelve Menſchen ſullen altijds ſig derven beroupen op ons eigen *geweeten*, ende ons vraagen of wy niet innerlik in ons ſelven bevinden, onſe *wil* uit eigener aard ſoodanig *vry* te zijn, dat in onſe gedagten geene grootere *vryheid* van *willen* ofte niet te *willen*, kan vallen; ende dat eene *bepaalde* ofte bedwongene *wil* warelik geene *wil* ſoude weeſen. Gelijk de *Heidenen*, ſoo *Grieken* als *Romeinen*, ten deeſen opſigte hebben geroemd, in deeſer *Vryheid* haaren *Goden* niet te moeten wijken, maar haar daar in gelijk te zijn.

Ende alſoo hier by nog komt, dat onſe *Heilige Schriften* in veele plaatſen opgemelde Goddelijke *Prædeſtinatie* ende *Fataliteit* ſeer klarelik leeren; ende dat daar en teegen nog veel meer *Schriftuurplaatſen* zijn, welke ſoodaanig van de *vryheid* der menſchelike *wille* ſpreeken, eeven als of daar geene Goddelike *Prædeſtinatie* ofte *Fataliteit* ware: Soo ſal ſelfs onder de *Chriſtenen* het verſchillend oordeel daar omtrend, door de *Heilige Schriften* niet werden ge-eindigd, maar altijds zijn, ende nooit weg genoomen konnen werden.

Sulks de Menſchen defer *twee verſcheidene gevoelen* van allen tijden in der *wereld* onder de aller-*wijsgierigſte Menſchen* geweeſt zijnde, en ſullende gevonden werden; ende yder van dien des niet te min ſig aan der *Goddelike Regeeringe* onderwerpende, en daar op betrouwende; ſoodaanig dat hy ſijn geheel *Leeven* ende ſijnen *Godsdienſt* naar de reeden ende billikheid, als ook naar de *Goddelike ordonnantien*, waarelik tragt in te ſtellen; Soo behoorden alle bedaarde Menſchen, ende inſonderheid alle de *On-Roomſen* ofte *Gereformeerde Chriſtenen*, welke roemen alleen door eene goede Reeden-kaavelinge ofte krafte der *waarheid*, ſonder eenige *dwang* ofte menſchelike *Authoriteit*, in het ſtuk van den Godsdienſt geleid te werden; ende die daar en boven in deſe Landen niet dan door *Eendragt* konnen beſtaan tegen de *Paus-* ende *Frans-* ofte *Spaans-geſinden*, ende die daar en booven altijds geneegen zijn geweeſt ende nog behoorden te zijn, om met die van de *Augsburgſe Confeſſie* Chriſtelike Broederſchap

te

te houden, ende ook aan anderen geraaden hadden, die te houden; Soo hadden alle die *On-Roomſen* ſeggen wy, daar naa ook ſeer wel behooren te konnen ſien, dat de *Staaten* deeſer Landen te meermaalen ſeer wijs- ende voorſigtiglik hadden ge- ende verbooden, niet jeegenſtaande die verſchillen omtrend opgemelde *Goddelike Prædeſtinatie*, ende de *Vryheid* der *Menſchelike willen*, de *Chriſtelike* Broederſchap te onderhouden, ende oover die verſchillen geene *Broederſchap* ofte goede *Eendragt* in *Kerke* ofte *Staat* te breken.a Ende des niet te min ſoo hebben daar naa eenige *Stooke-branden*, ende inſonderheid *Twee* de *grootſten* der ſelven, die door Scheuringen meerdere grootheid ſogten; ſoo veele op de Herts togten ende Paſſien ofte gemoederen der gemeene *Ingeſeetenen* ende der *Regenten* deeſer Landen vermoogen, dat de *ſterkſte* party de ſwakſte als dwaalende verbande, de *Leeraaren* der ſelven af ende uit den Lande ſettede, ende de Regeering ofte Regenten van onſe Landen ende Steeden, naar hun welgevallen, af ende aanſettede. Het welk, hoe onreedelik ende hoe ſchaadelik het voor onſe *Landen* ende *Steeden* als ook *Kerke* geweeſt zy, als toen oovermits de beroerde gemoederen niet konde werden geſien, gelijk wy het ſelven, nu van afteren, ende als het te laat is, met bedaarde ſinnen ſeer wel begrijpen konnen.

Ende eeven ſoodaanig is gegaan met onſe Saaken van *Staate* ende *Oorlooge*. Want hoewel de *Paus-* ofte *Spaans-geſinden* onſen *Voor-Ouderen* in de voorleedene eeuwe oovervloedige reedenen hadden gegeeven, om met lijve ende ſiele ſig teegen der ſelver *Inquiſitie*, *Bloedraade*, ende *Tyrannie* te ſtellen; ſoo hadden nogtans die ooreloogen niet langer behooren te duuren, dan tot dat wy binnen de *Vereenigde Neederlanden* tot ſoodaanige verſeekerheid waren gekoomen, dat wy *Vreede* met *Hiſpanien* gemaakt hebbende, onſe verkreegene *Vryheid* konden behouden.

Ende hebben ook niet ontbrooken bedaarde Menſchen, ſoo binnen als buiten des Lands, die ons geraaden hebben tijdelik *Vreede* met *Hiſpanien* te maken, uit die inſigten, dat wy die purelik op den *Koophandele* ende *Seevaart*, ende dien volgende door *Vryheid* ende *Vreede* beſtaan moeten, ons niet behoorden te onderwinden de *Magten* van *Europa* eevenwigtig te houden; alſoo dit eigend-

a *Pietas Ordinum Hollandiæ. H. Grot. Sie Hiſt. der Reformatie. G. Brand.*

lik was het werk der *twee* allergrootſte Monarchen, Koningen van *Hiſpanien* ende *Vrankrijk*. Ende dat *Hiſpanien* ſoo haaſt daar toe niet onbequaam ofte onvermoogen ſoude weeſen, of dat wy de ſelve ende vry meerdere ongemakken van *Vrankrijk*, dan van *Hiſpanien* te vreeſen ſouden hebben.

Maar onſe herts-togt ofte haat teegen de *Spanjaarden*, of wel de *heersſugt* van eenigen anderen, was ſoo groot, dat wy haar t'eenemaale, ende tot ons eigen nadeel, uit de *Spaanſe Neederlanden* hebben willen verdrijven. Sulks de ſelven onderwijlen teegen *Vrankrijk* onmagtig, ende wy met oneindelike Schulden belaaden zijnde geworden; niet eer als nu hebben begreepen, hoe noodſakelik het zy, dat de geenen die door *Liefde* ofte *Haat*, *Vreeſe* ofte *Toorn* bevangen ofte beroerd zijn, gebruiken ende volgen den *raad* van Vrienden, wiens gemoederen bedaard zijn: Ende inſonderheid hoe noodſaakelik het is, dat de geenen, welke bedaard zijnde, anderen hebben konnen goeden raad geeven, ſeer wel indagtig behoorden te zijn, door haare *paſſien* ſoodaanig ſig niet te laaten vervoeren, dat anderen haar konnen verraaden, in eenige andere geleegendheeden, als waar uit ſy haare Vrienden gereddet hebben: Eeven gelijk onſe *Raaf* de *Voogelen* ende de *Duif* ſeer wel bewaard teegen ende reddet van den *Voſſe*: maar des niet te min ſig ſelven van den *Voſſe* laat verleiden.

Ende meenen wy dit den eigentliken ſin onſer FABULE te weeſen.

Die

Die het mind en kend het niet.
Die het kend en mind het niet.

[illegible] dignoſcere poſſunt vera bona, atque illis multum diverſa. Juven. Satur. 10.

69. Een *Hert*, ſpiegelende ſyne *Beenen*, ende *Hoornen*.

EEn *Hert* dat maar een oog had, langs der See ſtrand gaande, ende ſijn goed oog landewaarts, van waar hy het quaad vreesde, ende ſijn blind oog See-waarts, van waar hy geen quaad vreesde, gewend hebbende; wierd des niet te min uit eenen voor by gaanden Scheepe, met

eener *Flitſe* getroffen, dog ſoo ligtelik, dat hy door der ſnelheid ſijner *beenen* den *Iaageren*, die ſig aan Strande hadden doen ſetten, ontliep. Ende terwijle hy van der quetſuure geneeſen wierd, ſoo verborg hy ſig in eenen *Wijngaarde*, alwaar hy eindelik ſig niet onthoudende van de ranken, die hem bedekten, op te eeten, daar door aan ſijne *Hoornen* ſulks van den Bowluiden vermerkt ende vervolgd wierd, dat hy niet dan door de groote ſnelheid ſijner *Beenen*, den ſelven ontloopen konde.

Jaa het gebeurde eindelik, dat hy te gelijk van *Iaageren* ende *Honden* ſoo ſeer naargejaagd ende benawd wierd, dat hy vermoeid ende afgeloopen zijnde, geraaden vond met toeſtaan ende ten genougen der *Koejen* ende *Oſſen* eener Stalle, ſig aldaar te verbergen in den hoóje: alwaar de ſorgelooſe *Dienaars* des Bowmans, naar hare gewoonte, alles ſloffelik beſigtigende, het *Hert* niet gemerkt wierd. Sulks het onderwijlen ſig ſeer wel voede ende uitruſte, ſoo dat als daar naa de alles-doorſnuffelende ende beſorgde *Meeſter* de *Herts-hoornen* haaſt vermerkt had, ende naar hem toequam, hy vaardig ontſpringen ende uit der Stalle ontloopen konde.

Dit alles niet jeegenſtaande, gebeurde daar naa, dat het *Hert* ſijnen dorſt aan eener klaare Beeke leſſende, daar in ſijne ſeer dunne *Beenen*, ende ook ſijne ſchoone wel-getakte *Hoornen* beſpiegelde, ende ſig ſelven oover die ſijne ſeer ſchoone *Hoornen* ſeer wel behaagde, ende die ten hoogſten prees; om daar en teegen ſijne dunne *Beenen* aanſiende, die ten meeſten te veragten; als niet wel oover een koomende met ſijnen ſchoone lighame, ende inſonderheid niet wel vougende by ſijne ooverſchoone groote ende wel-getakte *Hoornen*. Dog terwijle hy met deeſe gedagten bevangen was, wierd hy door het

ge

geblaas, geblaf ende geruis der *Iaageren* ende der *Honden* ſeer verſchrikt, ende ontliep hy die allen in oopenen *Velde* ſeer ligtelik, door de geſwindigheid ſijner *Beenen*; tot dat hy in den digten *Boſſe* quam, alwaar hy door de ſwaarte ſijner *Hoornen* vermoeid zijnde geworden, als ook inſonderheid door de groot- ende getakt-heid der ſelven, ſulks in ſijnen loope opgehouden, belet, ende in die takken der boomen ingewikkeld wierd, dat hy, meenende ſig aldaar te verbergen, het ſelven niet konde doen, maar middeler wijle van den *Honden* afterhaald, verſcheurd, ende gedood wierd. Als wanneer hy niet dan door deeſe laatſte ende al te laate *ondervindinge* wijſer geworden zijnde, met ſijnen ſtervenden monde deeſe ſijne laatſte woorden uitſugte: „Ag my ellendige, die het *ſchoone* bo„ven het *nutten* hebbe geſteld, ende nu niet dan als het „te laat is, bemerke, hoe dwaaſelik ik hebbe gepreeſen „de *Hoornen*, die my alſoo beſwaarelik als ſchadelik zijn, „ende daar en teegen veragt hebbe de *Beenen*, daar waa„relik alle mijn behoud in beſtaan ſoude, indien ik die „wel hadde weeten te agten ende te gebruiken.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben verſtaan met een* Hert, *een Menſch van ſeer kleine kenniſſe, ende by gevolge vrees- ende pronk-agtig.*

Met Hoornen, *koſtelijke, onnutte ende ſchaadelijke Cieraaden, ofte Menſchen die anderen beſwaaren.*

Met Beenen, *de Suilen ende Gronden van welvaaren der Menſchen, ofte de gemeene Vryheid der Ingeſeetenen.*

Met

Met JAAGERS *ende* HONDEN, *de groote Teegenſpoeden, welke de Menſchen in haar leeven ontmoeten, of wel* Tyrannen, *die een Vrye Republik verkragten.*

DAt de Menſchen ſig ſelven behoorden te onderſouken, om te weeten wat naar *Siele* ende *Lighaame* in haar loffelik, profitelik, ende aanſienelik ofte ſchoon is; ende wat daar en teegen in haar waarelik laſtig, ſchaadelik ende vuil of leelik is, hebben wy, by geleegendheid van andere FABULEN, breeder voorgedraagen; Nu is ons voorneemen, te reedenkaavelen oover die *Menſchen* ende *Staaten*, welke ſoo verre van der waare *kenniſſe haares ſelfs* afgedwaald zijn, dat ſy het gunt haar waarelik laſtig ofte ſchadelik is, wenſchen ofte tragten te verkrijgen; ende ook veel hooger agten dan alle het gunt waarelik tot haar eigen welvaaren ende behoud dienſtig ofte noodſaakelik is.

Onder welke Saaken, die ons ſchaadelik konnen zijn, ende welke by gevolge onderſogt behoorden te werden, of ons in ſoodaanige tijden ende geleegendheeden waarelik niet laſtig ende ſchaadelik ſullen weeſen, wy altijds behoorden te ſtellen de naavolgende Saaken: de *Magt* der *Regeeringe* oover *Landen* ende *Steeden* te hebben: *Amten* van *Staat* ofte van *Oorlooge* te bedienen: *Welſprekenheid*, *Sterkte* ende *Schoonheid* van lighaame, als ook veele *goederen* te beſitten: Wijd *vermaard* ende ſeer *beroemd* te zijn: *Lang* te *leeven* ende oud te werden: Een Ee-gaade het zy *Man* ofte *Wijf* ende *Kinderen* te hebben, &c. Alſoo alle die ſaaken den Beſitteren van dien veeltijds warelik de eenige oorſaak geweeſt zijn ende altijds weeſen konnen, van hare ſmerte, ondergang, verderf ende dood, gelijk *Juvenalis* het ſelven byſonderlik aanwijſt in ſijn *tiende Schimpdicht*; ende wy ons derhalven daar van onthouden.

Ende in teegendeel ſoo behoorde ons altijds indagtig te zijn, dat ons niet ſchaaden konnen, ende wy by gevolge niet te veel konnen wenſchen, begeeren ende beſitten, de volgende Saaken. Alleen op *God* Almagtig ende op ſijn Goddelik beſtier te betrouwen, ende middeler wijle van hem te bidden, dat hy ons geeve eene *welbeſtelde* Siele, ende de ſelve vereenige met ofte doe woonen

nen in eenen *geſonden* ende *welgeſtelden* lighaame, ſonder de ſcheidinge van dien ofte onſe *dood* te vreeſen: ende dat hy ons liever doe ondergaan, ende gewillig op ons laaden alle ongemakken deeſes Weerelds, als dat wy een eenig *ſchelmſtuk* teegen iemanne begaan, ofte ons aan onſe eigene vleeſſelike *Welluſten* oovergeven, ende ons daar meede beſoedelen ſouden. *a*

Aldus voorgedraagen hebbende, hoe deeſen aangaande waarelik de Menſchen geſind behoorden te weeſen; Soo ſtaat ons wijders aan te merken, hoe de ſelven, des niet jegenſtaande, ten meeſtendeele bevonden werden. Ende om den ſinne onſer FABULE wat naarder te koomen, ſoo ſeggen wy, Dat in het gemeen de Menſchen, ende inſonderheid die van kleine *kenniſſe* ende *vrees-agtig* zijn; ook alle het gunt *mooi*, aanſienelik, beroemd ende heerlik is: ofte ook alle het gunt bequaam is ofte gehouden werd te weſen, om andere Menſchen te beſchadigen, veel meer te agten gewoon zijn, dan het gunt haar waarelik ſonder die *luiſter*, dienſtig, profitelik, ende noodſaakelik is.

Als meede waarhaftig is, dat die hoge agting der opgemelde onnutte ofte laſtige ſaken, by haar ſo lange blijfd duuren, als die Menſchen in dien ſtande zijn, dat ſy die weinig geagte, dog dienſtige, profitabile, ofte noodſakelike dingen, niet daadelik nodig ende te gebruiken hebben. Ende is het daar en boven waarhaftig, dat die quaade *voor-oordeelen* by die Menſchen blijven duuren, niet jegenſtaande ſy door veele haare kleine voorvallen het teegendeel van dien hadden behooren te leeren; tot dat ſy ſig in ſoo eenen ſtande bevinden, dat die ſeer *aanſienelike* ende *laſtige* Saken haar geheel verderf veroorſaken. Als wanneer ſy eerſt ten regte beiden de ſchadelikheid der eene, ende de nuttigheid der anderen bemerken.

Eeven gelijk het *Hert* onſer FABULE eerſt op den *Seeſtrande*, daar naa in den *Wijngaarde*, als ook in der *Stalle*, door de hoogte ſijner *Hoornen* ontdekt, ende alleen door de geſwindheid ſijner *Beenen* behouden werdende; daar naa des niet te min ſijne *Hoornen* alleen, om dat ſy aanſienlik ofte groot waren, ende dat hy ſcheen daar meede andere Dieren te konnen beſchaadigen; veel hooger ſchat als ſijne dunne *Beenen*, waar meede alleen hy ſig ſelven te meermaalen uit doods benaawdheeden geredded had, ende nog ſtond te redden. Sulks waarelik die quaade voor-oordeelen ſoodaani-

a Iuvenal. Satyr. 10.

danigen Menſchen gemeenelik ſoo lange by blijven, en haar ſoo wijd vervoeren, tot dat ſy eindelik door haare laſtige *pragt* ende *praal*, als ook door hare *bequaamheeden*, om andere Menſchen wel te konnen jaagen, beſchaadigen, verongelijken ende met *Proceſſen* quellen, dog ſelfs onderwijlen niet ſtille ſtaande, tot de uiterſte arremoede geraaken; ende als dan eerſt begrijpen, hoe noodſaakelik het is, dat men eerder en meer tragte te bekomen de middelen om ſig te behouden, als om *aanſieneliker* ofte *heerliker* te leven, ende eenen andere te konnen beſchadigen: of wel, als dan begrijpen ſy eerſt, hoe dienſtig het in alle ons leven is, dat wy de Saaken, waar door wy ons geneeren konnen, en behouden moeten werden, meer en hoger agten, als die Saken, welke ſeekerlik ons ſeer laſtig ſullende weſen, des niet te min in onſe oogen ſeer aanſienelik ende heerlik ſchijnen.

Ende gelijk wy dit daageliks ſien in byſondere Menſchen, ſoo behoorden wy het ſelfden ook wel te konnen ſien, omtrend de Saken van *Regeeringe*, en den gemeenen *Staat* van *Landen* en *Steeden*: waar van, hoewel wy oneindelik veele *exempelen* ſouden konnen aanhalen, ſo ſullen wy des niet te min, met weinigen ons genougen, dat trotſe *hoornen* min als dunne *beenen* geagt behoorden te werden.

Naamelik, wanneer het *vrye Volk* van *Iſrael* het *beloofden Land* ingenoomen had, ende puurelik op den Landbow beſtaande, derhalven alles ſins behoord had oorloogen tegen ſijne Nabuuren te vermijden, en te ontgaan, ja te ontvlugten; en dat ſy ook ſoodanig drie hondert twee en tagtentig Jaren, meeſt in *Vreede* ende Vryheid, ſonder eenige *opper-Hoofden*, dan alleen in oorlogs tijden, onder magteloſe *Regteren*, t'elkens voor eene reiſe gekooren, beſtierd waren geworden, ſo mishaagden haar die dunne *Beenen* der *Regteren*, waar meede ſy de ongemakken van haar leeven ſoo meenigmaalen ontgaan waren, ende begeerden ſy die ſeekerlik laſtige dog doorlugtige ende ſchoon-ſchijnende *Hoornen*, ofte met eenen woorde geſegt, gekroonde *Koningen* ofte *Vorſten*, waar meede ſy ſcheenen haare naabuuren beeter te konnen ſteeken ende te beoorloogen. Maar leider! hoewel ſy ſeer haaſt bevonden, dat die *Koningen* ofte *Vorſten* haar ſeer laſtig waaren, ſoo wierden ſy daar door niet wijſer, tot dat ſy eindelik door hare *Koningen* ofte *Vorſten* van binnen verteerd; ende van buiten in veele oorloogen teegen hare Naabuuren ingewikkeld zijnde, eerſt in de *Tien* Stammen, ende daar naa ook in de

Twee

Twee andere, met hare *Koningen*, als ſo veele *Slaven* naar vreemde Landen wierden vervoerd. Ende door die allerhardſte ſlaagen wijſer geworden zijnde, ſoo leeſd men ook, dat ſy daar naa, omtrend drie honderd Jaaren naa een, ſonder die ſchoone *Koninglike Hoornen*, ten tijden der *Machabeen*, in *Vryheid* geleefd hebbende, eindelik door haare onderlinge *heersſugt*, *tweedragt* ende *ſcheuringen*, quaamen te vervallen onder het geweld der *Romeinen*, voor wien by naaſt de geheele Aardboodem moeſt bukken.

En zijn wy by naaſt eeven dus gevaaren in *deeſe Landen*, als wanneer de *Bataviers*, wel eer levende in volkomene *Vryheid*, wy ons daar na niet hebben vergenougd met *Jaareliks* te kieſen ſoo *magtelooſe* Graven, dat ſy ſig ook moeſten vergenougen, door hare *aanklagt* in onſe Republike, van binnen de ruſte ende vreede te betragten, ende alle oorloogen teegen haar Naabuuren te ontgaan. Maar wy hebben daar naa allangs begeerd ende verkreegen *magtiger* Graaven voor haar *geheel leeven*, die de *Vrye Hollanders* hebben beginnen te dwingen, ende gelijk deſe *hoornen* den *Herte*, ook den *Hollanderen* ten verderve zijn geweeſt.

Ende hoewel wy ſomtijds van die *Tyrannen* ofte *Dwingelanden* verloſt werdende, door onſe *oude Beenen*, de *Republik* wederom in volkomene *Vryheid* ſouden hebben konnen ſtellen; als na het dooden des Graven *Floris* in den Jare 1296. na het afſterven van Grave *Jan*, in den Jare 1299. van *Willem*, in den Jare 1345. van *Karel*, in den Jare 1477. Soo hebben wy des niet te min liever gewild, ons teegen der ſelven *Graaven* Afkoomelingen geweld te voorſien met *papiere harnaſſen*, ende eer wy die voor onſe Graaven erkenden, te bedingen onder die verkeerde *Naame* van *Privilegien*, by naa nietwes, dan het gunt door de Natuurelike *Billikheid*, aangeboorene *Vryheid*, ende onſe oude *Gewoonten*, ons eigen Regt was; ende waar op die Tyrannige ofte dwingende *Graven* ſeer veel hadden *geuſurpeerd*; ſulks alle onſe ſo genaamde *Gravelike Privilegien*, by na nietwes anders in houden, dan eene ydele *belofte*, dat ſy ſig voortaan van die *uſurpatie* ofte *Dwingelandie* aldaar gemeld, ſouden wagten. Naamelik, aldus bedongen wy van Vrouwe *Margareta* van *Bejeren*, die groote *Privilegien* van *Noord-* ende ook van *Suid-Holland*, ende van Vrouwe *Maria* van *Bourgondien* het groot *Privilegie* van *Holland* ende *Seeland*.

Ende hebben wy, alſoo die *Graavelike Hoornen* weeder op onſen

koppe ſettende, daar door die *Houkſe* ende *Kabbeljauwſe*, als ook de *Kaas*- en *Broodſe beroerten* op onſe halſen gehaald; Tot dat onſe *allerdoorlugtigſte* ende laſtigſte *Hoornen* uit den Huiſe van *Ooſtenrijk*, onſe Ingeſeetenen in gedurige buitenlandſe oorloogen inwikkelende, ende ons van binnen ten uiterſten ſchattende, ende de aller-aanſienelikſten, als ook de aller-deugdſaamſten Ingeſeetenen naar *Siele* ende *Lighaame* vervolgende ende plaagende, daar door onſe *Landen* ende *Steeden* in het geheel ſtonden te verwoeſten, ten waare de *Staaten* van den *Landen* ſig daar tegen kloukmoediglik geſteld, ende den Graave *afgeſwooren* hebbende, eindelik nog door de *Tirannien* des Hertogen van *Anjou* ende des Graaven van *Lyceſter* geleerd moeſten werden, dat alle ſoodaanige magt, wanneer die in *eenes* Menſchen handen mogte by een gevougd ofte geſteld werden, den Landen, Steeden, ende Ingeſeetenen ten hoogſten verdervelik ſoude weeſen.

Ende geeve de goede *God*, dat der ſelven *Naakoomelingen* nooit ſoodaanige Doorlugtige ende Schoone, dog laſtige ende ſchadelike *Hoornen*, weeder op haare hoofden haalen, als haare Beroemde *Voor-Ouders* in den Jaare 1581. ſeer loffelik afgeſwooren hebben.

Ende meenen wy dit te zijn den eigendlijken ſin deeſer onſer FABULE.

Het

Het zijn de allerquaadſte Honden, die haaren eigen Voeder naar der keele bijten.

Univerſus mundus exercet hiſtrioniam.

70. Het *Schaap* ende de *Hond*.

EEne *Ooi* geſien hebbende, dat haare *Heer* eenen *Hond* met goed brood ende lekkere ſpijſe van ſijner tafele voedede, vroeg hem, waarom hy een Beeſt, dat voor hem gants geenen arbeid deed, ende waar van hy geen *Melk*, *Wrongel*, ofte *Kaas* ten ſijnen voedſele, ja ſelfs geene *longen* tot ſpijſe, ofte eenige *Wolle* te ſijner kleedinge

dinge trekken konde, dus oovervloedig ende lekkerlik voede; ende dat hy in teegendeel haar, daar hy Melk, Wrongel, ende Kaas, te ſijnen voedſele, ende daar en booven Lammeren tot lekkere ſpijſe, ende Wolle tę ſijner kleedinge van trok, geene ſpijſe ter weereld verſchafte: Sulks ſy ende alle andere *Schaapen*, genoodſaakt wierd, haare ſpijſe daagelijks met arbeide ende kommere uit ende van der aarde, op der Heide te gaan ſouken.

Waar op die *Hond*, het ſelven gehoord hebbende, ende meenende in ſijne *Eere* geraakt te zijn, ſoo driftig wierd, dat hy ſijnen *Heere* het woord uit den monde nam, ende aldus antwoorde: „Onſe Heer voed my voor-„waar ſoodaanig, niet ſonder groote reedenen: want in-„dien ik u niet bewaakte ende voor den *Wolve* beſcherm-„de, gy ſoud ſeekerlik van andere Menſchen geſtoolen, „ofte van den *Wolven* verſlonden worden. Jaa dat meer „is, gy ſoud niet konnen ofte derven landewaarts uit-„gaan, om op der Heide uw voedſel te ſouken: ſulks gy „alle ſeekerlik van honger ſouded ſterven, indien ik u „niet behoede. Welke reedenen door dien *Schaape* ſoo wel bevat wierden, dat niet alleen ſy, maar ook alle andere *Schaapen*, daar naa ſig ſeer wel vergenougden, dat haare *Heeren* voortaan de *Wagt-honden* meer *eerden*, *liefden*, ende lekkerliker voededen dan de *Schaapen*.

Ende of wel ook daar naa gebeurde, dat terwijle de *Hond* in *ſlaape* gevallen was, een *Wolf* ſtillekens aan quam, ende dat *Schaap* by den halſe gegreepen hebbende, op ſijnen nekke weg voerde; ſoo konde ſy nogtans dat verſuim in haaren *Wagtere*, ende die wreedheid van haaren bekenden *Vyande*, als zijnde gemeene gevallen des leevens, in ſchikken, ende eenigſins ten goeden houden; ſonder

des

des weegen ſeer luid te roupen, ofte veel gerufs te maaken. Eeven wel gelukte het, dat de *Heer* ſulks geſien hebbende, den belaaden *Wolf* ſoo haaſt ende ſnel vervolgde, dat die *Wolf*, om ſijn eigen leeven te konnen bewaaren, genoodſaakt wierd dat *Schaap* los te laaten.

Maar eindelik gebeurde, dat die ſelve *Hond* in ſteede van de *Schaapen* trouwelik tegen de *Wolven* te bewaaren, een *Schaaps-vagt* aangetrokken hebbende, om des te min bekend te zijn, weegens ſoo een groot ſchelmſtuk als hy ondernoomen had, ſig onder de *Schaapen* vermengde, eeven eer men die tuſſen den ligte ende den donkere naar der Stalle ſoude drijven, ende hy dit ſelfde *Schaap* by der keele greep, om daar meede boſſewaarts in te lopen, ende dat aldaar ſtillekens te verſlinden. Ende oovermits die *Hond* van dien *Schaape* efter bekend was geworden, ſoo blatede ſy uit aller kraften, ende weederſtreefde den *Honde* ſoo veel haar mogelik was. Het welk beiden uitwerkte; dat de *Heer* daar door opgewekt wierd, dien ondankbaaren, trowlooſen, ende bedriegelijken *VVagthond* ſchielik te volgen, te afterhaalen, ende te dooden; om dat onnooſele *Schaap* dus van der dood te verloſſen.

Het welk gedaan weeſende, ſoo ſeide die *Heer* den *Schaape*, ſeer verwonderd te zijn, dat ſy voor deeſen, wanneer ſy door deeſes *Honds verſuim* van den *VVolve* weg gedraagen wierd, geen geluid gegeeven, ende ſeer weinig teegen geſtreefd had: daar ſy nu in teegendeel ſoo luid geroepen, ende ſoo ſeer teegen geſtreefd had als haar moogelik was geweeſt. Waar op het *Schaap* antwoorde: „Van oover langen tijd wel te hebben verwagt, „dat de *Hond* haar ſoo ſorgvuldiglik niet als ſig ſelven, „voor den *VVolve* bewaaken ende bewaaren ſoude, ende „dat hy dien volgende nu ofte dan haar verſuimende, ſy

als

„als dan eene prooi der *Volven* ſoude werden, die dog „onſe oopenbaare Vyanden zijn. Sulks ik my al oover „langen tijd ſoodanige *dood* toegeſchikt, ende my bereid „had, om die geduldiglik te draagen. Maar onverwagt „ende ſchielik bevindende, dat deeſe *Hond*, die van u, „door mijn *Melk*, *Lammeren*, ende *Volle*, rijkelik ende „lekkerlik is gevoed geworden, alleen op dat hy ons, en„de by gevolge ook my, voor de Vyanden beſchermen „ende voor der dood behoeden ſoude; nu my ſelfs by „der keele greep, ende dat nog met een *Schaaps-vagt*, „eeven of hy mijn *Broeder* waare, bekleed zijnde; ſoo „was die ſpijt ende ſmert voor my onlijdelik, ende kon„de ik my niet onthouden, van aanſtonds ten luidſten te „blaaten, ende my ten uiterſten onwillig te draagen, of„te ter weere te ſtellen.

Uitlegging *der* Woorden.

Met SCHAAPEN *hebben de* Ouden *in deeſer* FABULE *verſtaan, nutte Ingeſeetenen, die door haarer handen arbeid, ende daar uit onſtaande vrugten leeven.*

Met HONDEN, *Menſchen die niet met haare handen, maar door haare kenniſſe ende ſorge, het welvaaren van anderen te betragten behoorden.*

Met een HOND *die onder* Schaaps-kleederen *een* Schaap *wegvoerd, alle Menſchen, die anderen voor* geweld *te beſchermen, ofte de* waarheid *te leeren behoorden, ende welke daar en teegen om des te beeter te konnen anderen ooverweldigen ofte bedriegen, het* Heilig

lig Mom *aandoen*. *Ende wel inſonderheid werden met ſoodanigen* Honde *verſtaan*, Leeraars, *ende* Amtenaars, *die enkel aangeſteld zijn, om de gemeene Ingeſeetenen wel te leeren ende te onderrigten, of wel om die voor anderer geweld te beſchermen, ende die de ſelven in teegendeel* misleiden *ende ooverheeren.*

HEt is bekend, dat de Menſchen beſtaan uit *Siele* ende *Lighame*, ende dat eenigen van dien haar ſelven meer beeſig houden, ende ook haar onderhoud ſouken, met ende door hare *Kenniſſe*, *Weetenſchappen*, *Sorgen*, ende *Gedagten* der *Siele* te beſteeden ten voordeele van haar ſelven, ende ook ten nutte van andere Menſchen; door welken ſy hoopen te *ſubſiſteeren*, ofte ſig ook geneeren moeten: ſonder met den *Lighaame* veel te arbeiden.

Als ook bekend is, dat andere geringere Menſchen haaren koſt moetende ſouken door den *arbeide haares Lighaams*, gemeenelik ſig laaten voorſtaan, een veel beſwareliker lot als de andere *wijſe* ende *ſorgvuldige* Menſchen te hebben; ende dat daar en boven de ſelven ten haaren laſte leui, lekker, ende ooverdaadig gevoed ende ge-eerd werden: Sulks die *geringen* Ingeſeetenen op de anderen ook ſeer nijdig ende misnougd plagten te weeſen. Dog kan aan de beſcheidene deeſer *geringe* Menſchen ſeer ligtelik vertoond werden, dat de anderen, die haare Weetenſchappen, Konſten, als ook hare eigene Goederen ende Penningen ſoo gebruiken ofte aan leggen, dat ſy uit de winſten van dien, weelig ende rijkelik beſtaan konnen; daar door warelik den *geringen* Ingeſeetenen van eenen *Staat* geene ſchaade, maar wel een groot voordeel aanbrengen.

Ende wat belangd de andere Ingeſeetenen, welke desgelijks met hare gedagten meeſt arbeiden, ende daar door beſtaan; Namelik alle, die in *Regeeringe* van Landen ende Steeden, ofte in eenige *Amten* ende *Bedieningen* daar van afvloejende zijn; kan den *geringen* Ingeſeetenen ook ſeer klaar aangewecſen werden, dat indien de andere meerdere Ingeſeetenen ſig wel quijten, met ſoo wel in tijden van Vreede als Oorloogen te beſorgen, dat goede Ordren ende Wetten gemaakt, ende dat alle, die in eenige *Magiſtratelike*

ofte andere *Bedieningen* ofte *Amten* zijn daar toe gehouden werden, ten einde ſy hunne pligt wel waar neemen: de ſelve geringe Ingeſeetenen als dan door opgemelder ſorgen ſoo veele dat in haar plaats hebben kan, ofte haar doenelik is, welvaaren. Ende dat ſy derhalven waarelik groote reeden hebben, om neevens onſen ESOPISEN *Schaape*, oover des *Honds* leedig gaan ende oovervloedige ſpijſe, dat is oover aller opgemelder Aanſienelijker Ingeſeetenen *welvaaren* ende *weelde* vergenougd te zijn.

Maar oovermits waarelik veeltijds gebeurd, dat alle die Ingeſeetenen, welke den gemeenen *Staat* te *beſorgen* hebben, het ſelven ſeer flaawelik, ende met veel minderen *yvere*, dan of ſy hare *eigene* byſondere Saken behandelden, waarneemen; ende daar beneevens ook veeltijds daar omtrend ſeer onagtſaam ende verſuimig bevonden werden: Soo hebben als dan ook waarelik die geringe Ingeſeetenen ſeer groote reedenen, om oover die weelde ende baldaadigheeden der ſelven ſeer nijdig ende misnougd te zijn. Dog als de *beſcheidenſten* der *geringen* ende der *onbegonſtigden* Ingeſeetenen, als dan ſig erinneren, dat die *flaauw-* ende *onagtſaam-heeden* in het beſorgen van het gemeen welvaren, by naaſt aan den aard der Menſchen vaſt zijn; Ende dat ſy ſelfs behoorden te vermoeden, in den ſelven ſtande weeſende, eeven ſoo agteloos ende verſuimig te ſullen zijn: Soo behoorden ſy ook als dan opgemelde onagtſaam- ende dwaas-heeden geduldiglik te konnen draagen; Eeven gelijk het *Schaap* onſer FABULE het *verſuim* des *Honds*, ende de *wreedheid* des *Wolfs* met ſeer weinig geblaat ende gebaar verdroug.

Maar als het gebeurd dat eenige Menſchen, volgens *reeden* ende *billikheid*, ofte ook door een byſonder *Verband* ende *Eed*, verpligt zijnde voor anderer welvaaren te ſorgen, de ſelven in teegendeel voorbedagtelik, ja onder Regts- ofte *heiligheids ſchijn* beſchaadigen: Ende inſonderheid als het gebeurd dat eenige Ingeſeetenen in *Regeeringe* ofte eenige *hooge Bedieninge* aangeſteld zijn, alleen om de *Vry-* en *Geregtigheeden* van den *Staat*, als ook het welvaren der gemeene Ingeſeetenen voor te ſtaan ofte te beſorgen, ende den gemeenen Staat, als ook ydere Ingeſeeten binnen in den *Staate*, alle overlaſt ende geweld af te houden, ende ook teegen alle oovervallen ofte geweld van buiten te beſchermen: Ende dat ſy ook ten dien einde rijkelik beloond werdende, des niet te min ſelfs onder ſchijn

van

van het *Regt* ende de *gemeene Vryheid* der Ingeſeetenen voor te ſtaan, voorneemen den Vryen Staat te *oovrheeren*, ende de gemeene Magiſtraten, ofte Ingeſeetenen tot *publike* Slaaven te maaken; Soo is, ſeggen wy, die dubbelde onreedelikheid, ondankbaarheid, ende trowloosheid, gants onverdraagelik.

Ende voornaamelik is dat alles onverdragelik, wanneer die verbreeking van allen *Regte*, *Eede*, ende *Handveſten*, geſchied onder het dekſel van den waren *Godsdienſt*, het *heilig Regt*, ofte de *gulde diergekogte Vryheid* des *Lands* voor te ſtaan; want diergelik Bedrog, Geweld, ofte Ooverheersſing als dan ſoo ondraagelik ende ſoo ſmertelik is, dat daar en teegen, om de Voornaamſten, welke aan die ſchrikkelike Schelmſtukken ſchuldig zijn, te ſtraffen; ende met eenen te beletten, dat niet meer geſchiede, alles te doen geoorlofd is, en ook alles by opgeſet behoorde te werden. Eeven gelijk ons Esopis *Schaap* ſig alles ſins tegen ſijnen bedriegeliken *Wagthonde* ſtelde.

Ende ſien wy ook, dat de *borgerlike Wetten* der *Grieken* ende *Romeinen*, gelijk meede onſe Neederlandſe, de Menſchen alles ſins ſwaarder ſtraffen oover de misdaaden begaan teegen den geenen, welke ſy hadden behooren voor alle ooverlaſt ende geweld te beſchermen, ofte die, welke ſy beleedigd hebben, te beſorgen.

Ende voor ſoo veele opgemelde misdaaden teegen den *Staat*, ende de verbreekinge der gemeene *Vryheid* aangaat, is bekend, dat van ouds veele *Republiken* in den haaren groote prijſen hebben opgeſteld, om genooten te werden by den geenen die dooden ſoude, ofte die gedood had ſoodanig een Ingeſeeten, welke volgens *pligt* ende *eede* verbonden was ofte is, ſijn *vry Vaderland* te beſchermen tegen alle ooverheersſinge, ende des ongeagt ſelfs tragte, ofte tragt dat te ooverheeren, ofte ooverheerd had. *a* Ende om niet al te lang te weſen, ſoo ſullen wy in deſen de Republik van *Athenen* voordraagen, alwaar voor den Raadhuiſe eene *ſteene Suil* was opgeregt, inhoudende deeſe *Solons* Wet: „Die in deeſe *vrye* Stad tragt te „heersſen, mag van eenen ydere ſtraffeloos gedood werden, ende „moet de *dooder* voor heilig gehouden zijn, als meede ſoo moet „die *dooder* alle des gedooden naagelaatene goederen hebben.

Ende als, niet jeegenſtaande deſe *wet*, een ſeer aanſienelik *Ingeſeeten* der Steede, met name *Piſiſtratus*, de Republik ooverheerd hebben-

a *Cicer. pro Milone Epiſt. Bruti ad Cicer. Euſeb. Philad.* 20.

de, twee *Soonen*, ende de oudſte *Hippias* in der Heerſchappie naa liet, gebeurde dat de *tweede*, genaamt *Hipparchus*, ſig Koninglik, dat is, ſoo ontugtig droug, omtrend *Armodius* ende des ſelfs Suſter, dat *Armodius* daar in geſtijfd ende geholpen weeſende, door ſijnen getrouwen vriend *Ariſtogiton*, in eener volle Vergaaderinge, *Hipparchus* doode, ende ſy ook beiden aldaar ſneevelden: Soo veroorſaakte ende bereide dit voorval de gemoederen der Ingeſeetenen ſoodanig teegen den *Oover-heersſer*, dat ook *Hippias* binnen drie Jaren daar na genoodſaakt wierd uit *Atheenen* te vlugten: alwaar daar na een *Raads-beſluit*, ter verſeekeringe der gemeene *Vryheid*, tegen de onderneemingen ſoodaniger boos-aardige Ingeſeetenen: ende onder anderen ook deeſe *Borger-eed*, om jareliks in ydere *Wijk*, op ſeekeren dage in de *Lenten*, door yderen Borgere gedaan te werden, vaſt geſteld wierd in deſe woorden:

„ Soo haaſt ik kan, ſal ik met mijne eigene hand dooden den geene „ die de *Vryheid* onſer Republike tragt te verbreeken, ofte verbroken „ heeft; als ook den geene, die als dan uit des ſelfs *naame* eenige *Ma-* „*giſtraatelike* bedieninge waarneemd. Ende in gevalle ieman ſig *Heer* „ oover onſe Republike maakende, ofte eenen andere daar toe hel- „ pende, door iemanne gedood werd; ſoo ſal ik den *dooder* des we- „ gen voor *Gode* ende de *heilige Engelen* alſoo ſuiver houden, als of „ hy eenen oopenbaaren *Vyand* der Republike gedood had. Ende ik „ ſal alle de goederen des *gedooden*, die onder my mogten weeſen, „ ſonder ietwes van dien after te houden, ooverleeveren, ſoodaanig „ dat de helft van dien koome aan den geene, die den *Oover-heersſer* „ heeft gedood, ende de andere helft aan den geene, door wiens raad, „ aanleidinge, beleid ofte hulp, hy gedood is geworden. Ende in- „ dien de geen, die den *Heersſer* ofte *Dwingeland* aantaſt, ofte dood, „ onderwijlen komt te ſneevelen; ſoo ſal ik *hem*, als ook ſijne *kinde-* „*ren* ende *afkoomelingen*, eeren met de ſelve eere als waar meede *Ar-* „*modius* ende *Ariſtogiton* in deeſe Republik nu ge-eerd werden. *a*

Ende dat de aard der *Neederlanderen* in deſen ook menſchelik is, konnen wy hier uit merken, dat ſy allangs oneindelik veele *uſurpatien* ofte *dwingelandien* hebbende konnen ten beſten inſchikken en verdragen van haare reſpective *Hertogen*, *Graven* ende *Vorſten*, ende byſonderlik van die uit den Huiſe van *Bourgondien* ende *Ooſtenrijk*, eer ſy *Philippus* van *Hiſpanien* in den Jare 1581. affwoeren, ſy nogtans den *Hertog* van *Anjou* eerſt

a *Sam. petit. l. l. Atticæ. pag.* 15. 16. 219. *&c.*

eerſt in den Jare 1578. tot *beſchermer* der *Neederlandſe Vryheid*, tegen de *dwingelandie* der Spanjaarden, ende vervolgens in den Jare 1580. tot *Hertoge*, *Grave* ende *Vorſte* oover deſe reſpective *Neederlanden* beroepen hebbende, ende hy in den Jare 1582. als Hertog van *Braband* ende *Gelderland*, Graaf van *Vlaanderen*, ende Vorſt van *Groningen*, *Ommelanden &c.* den behoorliken *Eed* afleggende, alle de reſpective Landen te ſullen beſtieren naar hare *Vry-* ende *Geregtigheeden*, ende middeler wijle de ſelve te ſullen beſchermen tegen het *geweld* des *Konings* van *Hiſpanien*: Soo ſchooten ende leiden ſy hem nog Jareliks ſeer mildelik ten dien einde toe, boven de bedongene 2400000. andere 1600000. guldens tot de *Oorlogs-laſten*; ende tot de onkoſten ſijner *Hof-houdinge* 600000. ende 16. guldens. Maar wanneer alle deſe *Eeden* ende *Mildheeden* ſoo weinig vermogten, dat hy, des ongeagt, onder ſchijn van voor den *Roomſen Godsdienſt* te yveren, eenige voorname Steeden, als *Antwerpen* ende *Bruggen*, door ſijne Krijgsluiden tragtede te bemagtigen, om door de ſelven alle der gemeene *Regenten* ende *Ingeſeetenen* Vry- ende Geregtigheeden te verbreeken, ende oover die naar ſijne ſinnen te konnen heerſſen; Soo wierd hy daar in geſtut, ende aanſtonds, ſonder eenige ſijne andere *uſurpatien* ofte inbreuken af te wagten, uit deſe Neederlanden verdreeven; ſulks hy kort daar aan in *Vrankrijk* van hartsſeere quam te ſterven.

Ende eeven dus ging het daar na met den *Grave* van *Lyceſter*, wanneer die in den Jare 1586. in deſe *Vereenigde Neederlanden* voor *Gouverneur* ende *Capitain Generaal* wierd gekooren, met ſoodanige wettelike groote magt oover de *Juſtitie*, *Land-* ende *Krijgs-ſaaken*, als ooit eenig *Gouverneur Generaal* in deſe *Neederlanden* hadde gebruikt; Ende wierd deſe Groot-magt hem opgedragen niet door de *Gedeputeerden* ter *Generaliteit*, daar wel op te letten ſtaat, maar door de *Geſamentlike Vereenigde Neederlanden*, ofte om beeter ende klaarder te ſpreeken, door *alle* de reſpective *Staaten* van dien, alle welke affonderlik in haare *Provinciale Vergaderingen* daar toe plegtiglik by een gekomen waren, beſlooten hadden, hem tot Gouverneur ende Kapitain Generaal der Vereenigde Neederlanden aan te neemen, ende door hem den Byſonderen Stadhouderen en Kapitainen Generaal der reſpective Provincien te gebieden, wat ſy te doen ofte te laten hadden. Gelijk mede aanmerkens waardig is, dat hem die magt ook alleen was opgedragen, om ons tegen de Spaanſe *Heerſchappie* te helpen, alle onſe *Vry-*

ende *Geregtigheeden* te verdeedigen: Ende des niet te min ſoo veinsde hy ſig hier een ſeer groot *yveraar* voor den *Gereformeerden Godsdienſt* te zijn, ende tragtede hy in den Jare 1587. onder dien ſchijn verſcheide Steeden in *Holland* door ſijne Krijgsmagt voor ſig te verſeekeren, ende alſoo ſijne *heerſchappie* hier te veſten, ende alle deeſe Ingeſeetenen tot ſijne *Slaaven* te maaken.

Maar het ſelven mislukt zijnde, wierd ſulks door den *Staten* van *Holland* ſo qualik genomen, dat drie van ſijnen aanhang tot *Leiden* onthalſt werdende, hy ſeide tijd te weſen, *dat hy voor ſijn eigen hoofd ſorgde*; ontſag ſig in eenige beſlotene Hollandſe *Stad* te komen; vertrok naar *Engeland*, wierd van ſijn *Gouverneurſchap Generaal* ontſlagen, ende ſtierf ſeer korten tijd daar na, waarſchijnelik van ſpijte ende harts-ſeere.

Welke twee ſchrikkelike voorvallen, ſo kort na een in deſe *Vereenigde Neederlanden* volgenden, eindelik in de *Staaten* der opgemelde *Landen* ſo diepe indrukſelen op der ſelven gemoederen hebben gemaakt, dat ſeedert den Jare 1587. alle voorgaande gedagten van in plaatſe van eenen *Philippus* eenen anders-*genaamden*, die dog eeven de ſelve menſchelike geneegendheid ſoude hebben, om ſijne *wettelike magt* boven en tegen de *Wetten* deſer Landen te vergrooten, als ook om de *Vryheid* deſer Landen te onderdrukken, tot *Grave* ofte *Hertoge* te maken, zijn verworpen; ende ſoo wy hopen, om de *Gruwelen*, welke onſe Voorouders in deſe Landen voormaals door de ſelven zijn onderworpen geweeſt, neevens alle andere *ſchadelikheid* van dien te vermijden, in der eewigheid verworpen ſullen blijven.

Ja dat meer, en ſeer aanmerkens waardig is, ſoo hebben wel opgemelde *Staten*, tot heden toe, geenen *Gouverneur* ende *Capitain* ofte *Stadhouder Generaal* oover alle de *Vereenigde Neederlanden* willen kieſen, maar heeft yder Landſchap ſijn eigen byſonder *Stadhouder* gekooren, hoewel de keure van verſcheide Provintien veeltijds is gevallen op eenen ende den ſelven Menſche. *a*

De ſin onſer FABULE is derhalven, dat de Menſchen onderling wel vele *misſlagen* malkanderen ten goeden konnen houden, ofte wel verdragen; maar dat het voor den ſelven eene gants onverdragelike ſaak is, voorbedagtelik te werden beleedigd van eenen die van *billikheid, geboorte* ende *eedes* wegen verpligt is, ende ook rijkelik geloond werd, alleen om den geenen, die hy verkort ofte onderdrukt, in alle Lare *Vry-* ende *Geregtigheeden* te bewaaren ende te beſchermen.

a *Sie dit alles op de gemelde Jaren by P. C. Hooft. Everhard van Rheid. &c. ende de handelinge der Groote Vergaaderinge des Iaars* 1651.

Een

Een oud Hoveling,
Een oud Schoveling.

71

Cum Principibus ut cum igne.

71. De *Vos* ende de *Leew.*

EEn *Vos* ſeer veel hebbende gehoord van der ſchrikkelikheid eenes *Leews*, eer hy den ſelven ooit geſien had; Soo gebeurde, dat hy hem onverwagt van verre koomende te ſien, ſoodanig verſchrikte, dat hy by naaſt van ſchrik ſoude hebben geſtorven, ten waare hy aanſtonds, geduurende die ontſtelteniſſe, gevlugt ende ſig ver-

verborgen had. Maar daar naa tot eenige bedaardheid koomende, ſoo beſtrafte hy ſig ſelven, dus haaſtig gevlugt te zijn, dat hy niet had konnen opmerken of de *Leew* warelik ſoo een vervaarelik Beeſt was, als waar vooren hy uitgekreeten wierd. Ende nam hy vooren, den *Leew* te ſien koomende, niet te vlugten voor dat hy hem ter deegen had aanſchowd: Gelijk kort daar naa gebeurde, dat de *Vos*, hoewel met eenige ontſtelteniſſe, den *Leew* ſiende aankoomen, bleef ſtaan; ende hem beſigtigd hebbende, oordeelde, dat hy op veele naar ſoo ſchrikkelik niet was, als hy ſig had ingebeeld hem te zijn. Ende de *Vos* naa eenige daagen den *Leew* ten derden maale ſiende, wierd ſoo ſtout, dat hy den *Leewe* derfde aanſpreeken, ende van hem antwoord verwagten.

Dit alles geſchied zijnde, ſoo verſeekerde ſig de *Vos*, dat de *Leew* wel veel *ſterker* als hy, maar ook van veele *mindere kenniſſe* was; ende dat hy met ſijne oovertreffende kenniſſe ende ſchranderheid des *Leewen* ſterkte wel ſoude konnen opweegen. Weshalven hy ſig ook oordeelde bequaam te zijn, om met den *Leewe* eenige naardere kenniſſe te maaken: Gelijk hy daar naa den *Leewe* ten vierden maale ontmoetende, hem groetede ende aldus aanſprak: „Heer *Leew*, ik hebbe verſtaan, dat de „allergrootſte Beeſten, als Oſſen, Paarden, Eeſelen, Ver„kens, Schaapen, Geiten &c, ſoo ſchow voor u zijn, dat „ſy ſeer ſwaarelik door u beloopen ende bejaagd konnen „werden, ſulks uwe oovertreffende kraften ſeer weinig „ten ſtaade koomen: ende daar beneevens weet ik, dat „aan ydere van dien meer ſpijſe is, als wy beiden ſou„den konnen nuttigen, ende dat ſy ook ſterker zijn, als „dat ik die tot mijn voedſel ſoude konnen dooden. „Waar-

„Waarom het voor u ſoo wel als my noodig is, dat ee-
„nige *liſt* teegen den ſelven werde gebruikt; ende heb ik
„eene ſaak bedagt, die voor ons *beiden* ſeer nut ſoude
„weeſen, ende die ik u nu oopenbaaren ſal: Naamelik,
„indien gy my geliefd te belooven, dat het *afval* van
„ydere der ſelven Beeſten, voor my door u oovergelaa-
„ten ſal werden; Soo verbind ik my, opgemelde groo-
„te Beeſten geduurig te verſpieden; ende, indien het my
„moogelik is, die tot u te verleiden, ofte ten minſten u
„t'elkens aan te wijſen, waar ſy ſig onthouden. Dit geviel
den *Leewe* ſeer wel, ſulks dit *verbond* onderling geſlooten
wierd; in gevolge van het welken van tijden ten tijden, vee-
le ſoodanige Dieren door den *Leewe* oovervallen en gedood
wierden, laatende de *Leew* t'elkens den *afval* voor den
Voſſe. Sulks ſy beiden van die oovervloedige ſpijſe ſeer wee-
lig wierden: Ende op dat onderwijlen de *Vos* van den *Lee-
we* niet beſchaadigd ſoude werden, ſoo gebruikte hy gedu-
rig die omſigtigheid, dat hy den *Leewe* nooit ſoo naa-by
quam, dat hy hem met eene ſprong ſoude hebben kon-
nen oovervallen.

Dog eindelik wierd de *Leew* oud ende ſiekelik, wes-
halven hy ſijne ſpijſe op die wijſe niet meer konde bejaa-
gen ofte den *Voſſe* ſpijſe geeven: Sulks de *Leew* voortaan
in ſijnen hoole bleef, ende onderwijlen van daage ten daa-
ge, als een Koning der *Dieren* weeſende, nu dit, ende
dan weederom een ander Beeſt deede ontbieden, om hem
in ſijnen hoole te koomen beſouken ende trooſten: ende
deede hy door ſijnen *Boode* daar by vougen; dat mits
ſijne bekende ſwakheid daar in voor hen gants geen ge-
vaar ſoude weeſen. In gevolge van het welken veele *on-
nooſele* Beeſten, daar op vertrouwende, ende in des *Lee-*

wen kuile koomende, van den *Leewe* gedood ende verſlonden wierden: als wanneer ten laatſten de *Leew* den *Voſſe* ook deede ontbieden, met aanſegginge, dat ſijn ſeer vermaakelik geſelſchap den *Leewe* ſoo aangenaam weeſen ſoude, dat hy daar door waarſchijnelik ſijne voorige geſondheid ſoude bekoomen. Waar op de *Vos* naar den *Leewe* ging, maar, naar ſijne wijſe niet naar by hem quam: ſulks de *Leew* uit ſijnen hoole hem ſiende, hem ook verſogt naarder te koomen; daar by vougende, dat hy, nu oud ende ſiek zijnde, hem immers niet ſoude konnen beſchadigen, al mogte hy dat willen, als neen. Ende dat hy derhalven niet behoorde ſoo ſchow als voor deeſen te weeſen. Waar op de *Vos* antwoorde: Terwijle gy jong ende geſond waard, heb ik altijds u die eerbiedigheid beweeſen, dat ik altijds geſchroomd heb, digt by u te koomen; Ende meen ik verpligt te zijn, u in uwen *Ouderdomme* ende *Siekte* nog meer te eeren ende te ontſien: Te meer, dewijle ik ſie, dat veeler Beeſten ſpooren naar uw hol leiden, ende geene daar uit koomen. Weshalven ik u van verre geſondheid ende ſterkte, ten onſer beiden welvaaren, toegewenſt hebbende, weederom mijnes weegs gaa.

Uitlegging *der* Woorden.

De Vos, *is in deeſer* Fabule *een gemeen verſtandig, dog ſwak Menſch; ofte een voorſigtig* Hoveling, *die van geringer afkomſt is.*

De

De LEEW, *een ſeer magtig ende ſterk Menſch, dog van kleine kenniſſe: of wel een* Koning *ofte* Vorſt.

WAnneer eenige Saken, daar wy ſelfs geene kenniſſe van hebben, in onſe gedagten werden gebragt door een gemeen *geruft*, ofte door eeniger Menſchen *ſeggen*, ſoo behoorden wy daar van niet te oordeelen, of ſy waarelik ſoodaanig als ſy ons voorgedraagen werden, zijn, ofte niet: maar wel ons oordeel op te ſchorten, tot dat wy ſelfs daar van genougſaame kenniſſe verkreegen hebben. Alſoo wy des niet te min daar van oordeelende, werden geſegt met een *Voor-oordeel* ingenoomen te zijn, ende wy daar en booven bevinden, dat wy door die Voor-oordeelen altijds ſoodaanig werden vervoerd, dat wy ons die ſelve Saken als dan veel ſchrikkeliker, ofte, naa het voorvald, ook veel begeereliker ende aangenaamer ofte treffeliker te zijn, ende ook voor ons te ſullen weeſen, verbeelden; dan wy die naar ingenoomene kenniſſe waarelik bevinden te zijn.

Het welk de *Ouden* ons eigendlik met deeſer volgende FABULE hebben willen leeren. Eenige Mannen op den See-ſtrande wandelende, ſaagen verre in der See ietwes *ſwarts*, ende oordeelden geſaamentlik, dat het een *Schip* was; ende het ſelven naarder aangedreeven zijnde, ſoo meenden ſy alle, dat het een *wrak* van een *Schip* was, waar in magſchien nog eenige koſtelike Koopmanſchappen ſouden weeſen. Dog het ſelven nog naarder beſiende, ſoo ſeiden ſy, dat het niet dan een *Balk* was. Ende eindelik aan ſtrande gedreeven zijnde, ſoo bevonden ſy, dat het niet dan eenige tot alles onnutte by een gedreevene dorre *Wijnranken* waaren. Sulks hier uit de Latijnſe Spreekwoorden zijn geſprooten:

Minuit præſentia famam. Omne ignotum pro Magnifico.

Het geroep is altijds grooter als de daad. Alles wat onbekend is, ſiet men voor wat treffelijks aan. Als ook deeſe *Duitſen*, Geen *Propheet* is in ſijnen eigen lande ge-eerd. Verandering van Land kan een *Eedelman* maaken.

Ende veld men des te eer ſoodaanige quaade oordeelen oover

de ons onbekende Menſchen, ende hare Saken; om dat het meerendeel der Menſchen, ende byſonderlik de *ondeugenſte* van dien, hare onvolmaaktheeden ende gebreeken, ſoo veel haar doenelik is, verbergen, ende daar en teegen veinſen, veele, ende ook die volmaaktheeden ende deugden, te beſitten, waar van ſy t'eenemale vremd zijn. Jaa ſelfs die Menſchen, welke ſchijnen met eenige meerdere als gemeene kenniſſe te oordeelen van andere Menſchen, oordeelen byſonderlik ſeer verkeerdelik van de *Grootſten* deeſes weerelts, wanneer de ſelven in het byſonder haar onbekend zijn: verbeeldende ſig gemeenelik die Menſchen, ende ſpreekende ook als dan van die ſelven niet gelijk ſy waarelik ende in der daad zijn, maar wel ſoo als ſy naar *Reeden* ende *Billikheid*, om ſoo eene *Heerſchappie waardiglik* te oeffenen, behoorden te weſen.

Sulks als ieman in hare gedagten brengd Roomſe *Pauſen*, *Cardinalen*, *Biskoppen*, *Abten*, *Prieſters*, en vermaarde *Leeraars* der *Kerke*: ofte wel *Keiſers*, *Koningen*, *Vorſten*, *Raadsheeren*, *Borgemeeſters*, *Scheepenen*, *&c.* ſy, gedurende der ſelven leven, van de ſelven niet oordeelen, naar ſy in der waarheid bevonden werden te zijn: maar wel, of ſy ſoodanige waren, als ſy op het aller-volmaakſten behoorden te weeſen. Ende duuren die dwaalende oordeelen by die *onverſtandigen* Menſchen gemeenelik ſoo lange ſy leeven. Maar by den vernuftigen Menſchen, duuren die voor-oordeelen gemeenelik niet langer, dan tot dat ſy met den ſelven hoog geagten Menſchen eenige gemeene ommegang, ofte andere geleegendheid, om de ſelven beter te leeren kennen, gekreegen hebben.

Als wanneer ſy van tijden ten tijden bevinden, dat het ook Menſchen zijn, die wel met eenige kenniſſe ende deugden begaafd, maar ook in veelen, jaa ook omtrend de meeſte Saaken, onweetende ende ondeugende zijn. Ende inſonderheid bevinden ſy, dat de geenen, welke op deeſe wereld als de aller-*grootſte*, ende dien volgende ook de uitſteekenſte, weegens kenniſſe ende alle deugden vermaard werden, in teegendeel warelik meeſt werden bevonden gants onkondigen, ende inſonderheid ſeer ondeugende Menſchen te zijn.[a] Eeven gelijk onſe ESOPISE *Vos* ſeer groote gedagten van den Koninge der Dieren, den *Leewe*, heb-

[a] *Tutto il mondo è' paeſe. ogni Huomo caca merda.*

hebbende, eer hy hem geſien had, gedurende eenen korten ommegang met den ſelven, bevind, dat hy niet dan een ſeer gering verſtand ende weinige deugden had.

Dit dan zijnde de gemeene loop des Weerelds ende aller Menſchelijke Saaken, ſonder dat in ons vermoogen zy, die te *reformeeren* ofte te beeteren; Soo is het voorwaar een ſtuk van *wijsheid*, ons daar naa ſoo wel te vougen, dat ons daar uit de meeſte voor- ende de minſte naa-deelen aankoomen. Het welken hier in meeſt beſtaat, dat wy ons niet al te gemeenſaam maaken met Menſchen, die ſeer veel van ons verſcheelen. Ende is dit inſonderheid waar te neemen by den geenen, die geneegen zijn, ſig by *Koningen* ende *Vorſten* ten Hove te erneeren. Eeven gelijk men het vier ſoo naar-by mag koomen, dat men daar van verwarmd; maar niet ſoo naar, dat men daar van gebrand werde. Ende gelijk de *Vos* onſer FABULE ſig wel ſoo naar aan den *Leewe* houd, dat hy een gedeelte ſijner prooje genieten kan, maar niet ſoo naar, dat hy van des *Leewen* klaauwen bereikt kan werden.

Dog werd der *oude Hoovelingen* voorſigtigheid allermeeſt verciſt, wanneer haare Koningen ofte Vorſten *oud* ofte *ſiekelik* geworden zijn, ende ſy by gevolge haaren Hoovelingen niet veel goeds meer, maar veel quaads konnen doen. Sulks ſy Hoovelingen ten Hoove in haare Bedieningen willende blijven, ſeekerlik door de *jonge Hoovelingen* der jonge aankoomende Koningen ende Vorſten, ſtaan verſchooven, ofte nog veel harder gehandeld te werden. Want in ſoo eenen gevalle meenen wy het aller-wijſte ende dienſtigſte te weeſen, ſig uit den gewoele der menſchelijke Saaken te begeeven, ofte ſig tijdelik van ſijne bedieningen te ontſlaan, het *Hof* te verlaaten, ende in ſijnen ouderdomme ſtillekens voor ſijn eigen ſelven te gaan leeven. Eeven gelijk onſe ESOPISE *Vos*, wanneer de *Leew* oud ende ſiekelik, ende ook ſeer bejaard geworden is, ſig ſeer voorſigtiglik uit des *Leewen* Hoole houd, ende op ſig ſelven ſtillekens gaat leeven.

Eindelik ſeggen wy, dat de eigendlike *Leer* deeſer onſer FABULEN is, ons aan te wijſen, dat de Menſchen ſig gemeenelik *bedriegen*, wanneer ſy ſchielik ende ſonder voorgaande onderſouk,

in ſteede van haar oordeel onderwijlen op te ſchorten, van onbekende Saaken oordeelen : Ende leerd onſe FABUL ons ook in het byſonder, dat de Menſchen ſig ſeer groovelik plagten te bedriegen, wanneer ſy naar het gemeen geruft van der *Koningen* ende *Vorſten* groote *kenniſſen* ende *deugden* een oordeel vellen. Ende dat ſy de ſelven kennende, ſig ſorgvuldig behoorden te wagten, met haar ſeer gemeenſaam te leeven, ende omme te gaan.

Die

Die eenen Bedrieger bedrieyd, verdiend eenen Stoel in den Heemele.

72

Fallere fallentem non eſt fraus.

72. De Gevange *Vos* ende de *Haan.*

EEn hongerige *Vos* meenende eenen *Haane* te beloopen, ſag dat hy uit vreeſe, van hem op eenen Boome vloog, ende de *Vos* des niet te min geneegen weeſende den ſelven te eeten, ſeide hem, dat daar *vreede* onder alle leevendige Dieren afgekondigd was; ende dat hy derhalven veilig ter aarden needer daalen, ende neevens hem ſijnen koſt te ſouken vermogt. Waar op de *Haan*, ver-

vermoedende ſulks door den *Voſſe* geſegt te weeſen, om hem te bedriegen, ende vervolgens te verſlinden, ſeer rekhalsde, als van verre ietwes ſiende, om daar door des te meer des *Voſſen* voorneemen te ondekken. De *Vos*, dat rek-halſen ſiende, vroug wat ende waar naar hy dus ernſtig ſag. Ik ſie, ſeide de *Haan*, twee *honden* ſeer ſnel herwaarts loopen: Ende de *Vos* daar op; Soo is het tijd, dat ik my berge. Hoe, antwoorde de *Haan*, kond gy my aanraaden te betrouwen op eene *vreede* die voor ende onder allen Dieren afgekondigd is, ende daar gy u ſelven niet op betrouwen wild? Het is waar, ſeide de *Vos*, dat de *vreede* afgekondigd is, maar ik weet niet, of de *honden* van die afkondiginge ſullen hebben gehoord; ende nog veel min, of ſy ſig daar naar ſullen willen dragen. In allen gevalle is het beſt, dat ik gaa, ende alſoo ſeekerlik mijn vel bewaare. *Vaar wel.*

Egter gebeurde daar na, dat die ſelve *Vos* deſen *Haan* ſoo wel beloerde, dat hy hem ſchielik ooverviel, ende weg droug; terwijle de *Boer*, als *Eigenaar* van den *Haane*, met een knuppel voorſien weeſende, den *Vos* naa-liep, ende uitſchold voor een *Roover*, die ſijne Hoenderen diefagtig ſtal; ende dat de *Haan* den *Voſſe* ſeide; Hoort gy niet, hoe gy in uwe *Eere* geraakt werd? waarom ſwijgt gy ſtille ſonder u te verdeedigen, gelijk eenen eedelmoedigen Beeſte toekomt? Waar door die *Vos* ſoo tot ſpreeken aangeprikkeld wierd, dat hy beginnende den *Boere* te antwoorden; „Dat liegt gy als een ſchelm; want een „*Haan* die in mijn geweld komt, is my niet min eigen, als „die gy met geweld in uw kot houd en hebt; ſulks terwijle de *vos* ſijnen mond oopende, de *Haan* hem ontvloog, ſeggende: „Dus heb ik onnooſele ten tweeden male my voor „ofte uit den *muile* deſes loſen *Voſſen* bewaard en geredded.

Ein-

Eindelik gebeurde, dat die ſelve *Vos* verſcheide Hoenderen van eenen *Boere* ſoo nu ende dan hebbende geroofd, ende weeder koomende om eenige te rooven, in eener ſtrikke, door den *Boere* daar toe gelegt ende geſpannen, gevangen wierd; in het by-zijn van niemanne dan van den ſelven *Haane*. Sulks de *Vos* in deſer benawdheid des doods zijnde, vergat, dat hy eenmaal den *Bok*, uit enkele roof-gierigheid, ende ook eenmaal den *Wolf*, om ſig van ſijnen Vyande te ontlaſten, beiden in der ſtrikke gevangen zijnde, aan eenen *Boere*, alvoorens van hem een deel des beuits bedingende, hadde verklikt. Ende derhalven in deeſen ellendigen ſtande den *Haan* tot ſig riep, ende ſeide hem: „Broeder, heb deereniſſe „met mijn ongeluk, ende ik ſal u in der eewigheid *dank-* „*baar* zijn. Wat kan dog mijne dood, ende een hand „vol bloeds, u helpen, die geen vlees eet ofte bloed drinkt? „Ik bid van u nu geene andere ofte meer genaade, dan „dat gy eene *ſtond* mijn ongeval voor den *Boere* verſwijgd, „alſoo ik middeler wijle kanſe ſie, om den ſtrik aan ſtuk- „ken te bijten, ende mijn ſelven alſoo te verloſſen. De *Haan*, vreeſende dat misſchien de *Boer* niet vaardig by der hand zijnde, ende de *Vos* middeler wijle kloukelikſt knaagende, den ſtrik breeken ende ſig verloſſen mogte, ſeide hem: „Broeder, ik neem uwe beloften aan; en- „de beloof ik u ook, dat ik my ſal onthouden, dit aan den „*Boere* te boodſchappen; verhaaſt u niet, maar neem „alles ſeeker: ende geloof dat ik meer *reeden* hebbe, u, „als den *Boere* te lieven, alſoo die ſeekerlik mijnen Hen- „nen ende Kiekenen geen voedſel geefd, dan om haare „Jongen ende Eyeren te bekoomen, ende om eindelik „my ſoo wel als de anderen gemeſt hebbende, ſeekerlik „te dooden: Sulks by den Menſchen voor ons geen an-

„der eind te verwagten is, dan eene *violente* ende on-„onverwagte dood; daar ik met u in onminne leevende, „efter mijn leeven hebbe konnen behouden, ende des te „meer daar van verſeekerd ben, nu gy my uwe vriend-„ſchap beloofd hebt. De *Vos*, door ende in deeſe ſijne benaawdheid ligt-geloovig zijnde, vertrowde op dit ſeggen, beet flaawelik omtrend ende op den Strik, terwijle de *Haan* den Boere haaſtig boodſchapte, dat de *Vos* gevangen was. Ende als die met eene Knodſe in ſijner hand gewaapend zijnde, haaſtig aan quam, om den *Vos* te dooden, ſeide de *Vos*, dat ſiende: „Ag my ellendige „al te *ligt-geloovende*, die my hebbe ingebeeld, dat een „*Haan* my trow ſoude weeſen, daar ik in mijn leeven ſoo „veele van ſijne *Hennen* ende *Kiekenen* hebbe gedood.

Uitlegging *der* Woorden.

De Ouden *hebben hier met den* Vosse *verſtaan, een ſchrander Menſch, die van liſtige greepen ende ſtreeken meend te leeven.*

Met den Haane, *een Menſch van gemeen verſtand, kenniſſe ende oordeel.*

DAt de Menſchen op *driederlei* wijſen tragten haar oogwit te bereiken, is eenen ydere bekend. Namelik, door eene ooverweegende *kraft*, anders geſegt *geweld*, eenige Menſchen te dwingen; of wel door andere Menſchen te *bedriegen* en te *verraden*; of eindelik met *goed* te doen ofte *wel* te leven voor ſig ſelven, en ook onderwijlen andere Menſchen te ooverreeden, en ſoodanig *wel* te raden, dat hoewel die *raad* ten onſen voordeele ſtrekt, de ſelve des niet te min ook waarelik gedye ten voordeele des geraaden. Ende meenen wy het ſelven ook eenigſins in het voorgaande te hebben aangeroerd.

roerd. Belangende het *eerſten*, is nu aan te merken, dat ieman die ſijne ſterkte ofte magt wel meet, ende daar op bowd, gemeenelik ſijn oogwit bekomt, maar ook het verkreegene niet behoud, dan ſoo lange als die ſijne *ooverweegende* magt duurd: ende dat het ſelven gemeenelik niet ſeer lang duurd, is om dat aan de *ſterkſte* ſijde gemeenelik eene *forgeloosheid* onſtaat; ende dat aan de andere ſijde alle Menſchen van regts weegen meenen onderling gelijk te zijn, ende dat ſy derhalven met ſeer groote *reeden* geduurig teegen dien *dwange* aandringen, tot dat ſy die dwingende Menſchen ooverrompelen, ende haar ook die *magt* om dat quaad weeder te konnen doen, benoomen hebben.

Daar in teegendeel Menſchen, die met anderen ſoodaanig handelen, dat ſy die met goede *reeden* oovertuigen ende haar doen begrijpen, dat de *raad*, die ſy geeven aan beiden, ofte ten minſten aen den geraaden nut ende dienſtig is, veeltijds haar oogwit bereiken, ende ook altijds te bereiken, ende 't verkreegene te behouden, behoorden: dewijl de geneegendheid om ſijn eigen *Intereſt* te bejaagen, ofte te willen bejaagen, ende dat verkreegen hebbende te behouden, aan den Menſchen eigen is, ende dienvolgende in der eewigheid duuren kan, ofte ſal.

Ende wat het *derden* aangaat, naamentlik ſijn oogwit te willen bereiken door *liegen*, *bedriegen*, ende *verraaden*; is kennelik, dat het ſelven niet ſtaat te gelukken, dan ten zy die *Verraader* ofte *Bedrieger* voor vaſt ſteld, dat hy ſoo ſchrander ende klouk, ende de *Geraade* ſoo grof ende onvoorſigtig ſal weeſen, dat hy het bedrog niet ſal vermerken. Ende oovermits de Menſchen in het gemeen een al te groot gevoelen van hare eigene kenniſſe ende bequaamheeden hebben; ende daar en teegen eene al te kleine van andere Menſchen, daar ſy ſig als dan by vergelijken; Soo ſiet men ook veeltijds gebeuren, dat die *Bedriegers* ende *Verraaders* haar oogwit niet bereiken, ende in ſteede van dien ſelfs bedroogen ofte verraaden werden. Gelijk wy hier ſien, dat de *Vos* den *Haane* oovervallen hebbende, hem eenen ſeer korten tijd in ſijner muile weg droug: Ende dat het hem ontſchietende, den *Haan* met der verkondiginge des Vreedes te bedriegen, hy in teegendeel met de twee andere gevallen, ſelfs van den onnooſelen *Haane* bedroogen ende verraaden wierd.

Ende gelijk wy meenen, dat dit wel een deel der *leere* onſer FABULE is; Soo meenen wy ook het voornaamſte oogwit deeſer-onſer FABULEN te zijn, *te leeren*, dat die Menſchen, welke groote *herts-togten* onderworpen zijn, gedurende de ſelve, ſeer ligtelik bedroogen ende verraaden konnen werden. Het welk wy ook eenigſins voor deeſen aangeweeſen hebben: Sulks nu alleen in het byſonder aangemerkt behoorde te werden, dat wanneer ons eene *Vrees* des *doods*, ofte onſes geheelen verderfs bevangd, wy voor dien tijde daar van ſodanig beſeeten werden, dat by-na alle onſe geheugenis van voorleedene ſaken, en ons goed oordeel, ons ſchijnd te begeeven. Gelijk wy hier ſien, dat die ooverſchrandere en wijſe *Vos*, ſchielik ende buiten ſijne verwagtinge, in eener ſtrikke gevangen zijnde, niet bedenkt, dat ſijn leven den *Haane* wel ſchaden, maar niet baaten kan, als ook, dat hy veele ſijner Hennen ende Kiekenen gedood had, ende daar en booven deeſen eigenſten *Haan* in ſijner muile hebbende gegreepen, weg te voeren ende te dooden getragt had; het welk hy nogtans wel had behooren indagtig te weeſen, om ſig daar naar te konnen dragen: maar ſien wy dat hy alleen om die ſoobere reeden, dat de *Haan* kooren ende geen *vlees* at, vertrowde in deeſer *benaawdheid* weeſende, dat die *Haan* hem uit die angſten des doods ſoude laaten ontſpringen.

Ende op dat wy ons moogen verſeekeren, dat meeſt alle Menſchen, in den ſtande des *Voſſen* zijnde, diergelijke ofte nog grootere dwaasheeden plagten te begaan, ſoo ſullen wy het volgende hier by vougen: Het is bekend, *a* dat, volgens goede *oude gewoonten*, alle de goederen der verſtorvene *Duitſen* vervielen op haare *naaſte Maagen*, ſonder dat aldaar eenige de minſte *Teſtamenten*, *Codicillen*, ofte *Donatien mortis cauſa*, anders geſegt *Uitterſte Willen*, ofte *maakingen*, bekend waren; tot dat ſy, *Chriſtenen* geworden zijnde, in ſteede van daar door in hare *Siele* oover haren toekomenden ſtande geruſter te werden gemaakt, dan ſy in het *Heidendom* waren geweeſt, en met meer vreugde een eewig ſalig leven te gemoet te ſien; nademaal ſy volgens het *eenig* waarhaftig *geloof* nu in deſen te betrouwen behoorden op *Godes* oneindelike *wijsheid*, *goedheid* en *magt*, gelijk meede inſonderheid op ſijne heilige, deſen aangaande geoopenbaarde *Beloften*: Soo zijn ſy in tegendeel, door de geld- ende eer-gierigheid der *Papen* ende *Monniken*, ſoo verre van dien ſpoo-

a C. *Tacit. de Germania.* re

re afgeleid, dat ſy ſeederd dien tijd by naaſt, geduurende haar geheel leeven, ſchijnen bevangen geweeſt te zijn met de angſten des *doods*, ende der *eewige verdoemenijſſe*; ofte ten minſten met de verwagtinge der onuitſpreekelike ſmerten des *Vaageviers*. Als wanneer die ſelve *Paapen* ende *Monniken* haar ook hebben doen geloven, dat het de allerbeſte *aalemiſſen* waren, niet als ſy den warelik behouftigen Menſchen van hare goederen ietwes mede deelen, maar wel als ſy haare tijdelike goederen in haar leven ofte wel na hare dood, op de *Roomſe* wijſe, door *Teſtamenten* ofte *Maakingen*, deeden koomen ende vervallen aan *Kerken* ofte *Kloofteren*: jaa ook, dat nog meer is, wanneer ſy haare Landen, Regten, ende Goederen, door giften onder den leevenden, mits daar oover behoudende het *bewind* ende het *vrugt-gebruik*, ofte de *lijftogt*; den ſelven *Kerken* ofte *Kloofteren* oover gaaven: terwijle die *Paapen* ende *Monniken* haar als dan verſeekerden, dat ſy, ſulks gedaan hebbende, ten jongſten dage ende ook aanſtonds op haar ſterven, ſuiver ſouden weeſen, by *Gode* ende alle de Heilige *Engelen*. Gelijk de ſelve *Paapen* ende *Monniken* in volgende eewen, wanneer ſy het *Vageviet* hadden bedagt, haar ook verſeekerden; ende Borgen daar vooren bleven, dat ten minſten wegens te doene *Sielmiſſen*, haare *Sielen* gebeeterd, ende voor de vlamme des viers *verkoeld* ſouden werden.

Sulks deſe onnooſele verſchrikte Chriſten Menſchen dus verleid wierden, om warelik tegen hare kinderen en *naaſte Maagen*, welke ſy billik meeſt ſouden lieven, de aller-grootſte wreedheeden te gebruiken, met haar te ontneemen het gunt van geboortens wegen haar toequam, ende waar door ſy ſig eerlik ſouden geneeren: om in teegendeel daar meede te voeden, in alle ſorgeloosheid, ſeer veele haar niet beſtaande leuje, weelige, hoovaardige *Paapen*, *Monniken*, *Abten*, *Biskoppen*, ende daar en booven van die *Geeſteliken* ſeer groote *Heeren*, ſoo in het *Kerkelike* als in het *Weereldliken* te maaken. Gelijk wy ſien, dat onſes weetens nergens dan in *Duitsland*, de *Biskoppen* ende *Abten* het *weereldlik Regts-gebied* oover alle hare Ingeſeetenen *Leeken* ook ouffenen. *a*

Ende dat de ſelve misſlagen ook in het *Weereldliken* werden be-

a *Vide Antiquit. Fuld. Item Donat. Pias Aub. Miræi. Do, dono, trado, in Eleemoſiam, ut omnia munda mihiſiant, Pro remedio & ſalute animæ meæ. Ob metum gehennæ æternæ. Do ut refrigerium ſit animæ meæ. &c.*

gaan, van Menſchen die vreeſen geheel verdorven ofte gedood te ſullen werden, leerd ons de Graaf van *St. Paul*, Conſtabel van Vrankrijk, welke in de Hiſtorien een ſeer wijs Heer, ende een ſeer looſe oude *Vos* geweeſt te zijn, vermaard is. Wanneer die den Koning van *Vrankrijk*, ende den Hertog van *Bourgondien*, door veele voorgaande Saaken, vertoornd hebbende, vreesde dat ſy hem in ſijne ſterke Steeden, *St. Quintin* ende *Han*, beleegeren, dooden ofte verderven ſouden, ende des wegen ook in den Jare 1475. ſoodaanig in ſijnen oordeelen ofte ſinnen bedwelmd wierd; dat of hy wel ſeekerlik met eenen ſeer grooten Schat naar *Duitsland* trekken, en ſig aldaar needer ſetten konde, tot dat die ſware bui oover was; hy des niet te min verkoos te doen, het argſten dat hem ſoude hebben konnen oover koomen, naamelik, op toeſegginge des Hertogen van *Bourgondien*, dat hem niet quaads ſoude geſchieden, ſig in des ſelfs ſijns Vyands handen oover te geeven: alwaar hy door dien Hertoge *Karel*, wanneer die alle ſijne naa te laaten Schat bedongen had, aan den Koninge *Ludowik* van *Vrankrijk* oovergeleeverd zijnde, door des Konings gebod, hoewel des onſchuldig zijnde, als *Crimen Majeſtatis* begaan hebbende, te *Parijs* oopentlik wierd onthalſt. *a*

Het is derhalven de ſin deſer FABULE, dat de *vreeſe* des *doods* veeltijds de allerwijſte Menſchen onbequaam maakt, om wel te konnen oordeelen wat haar te doen ofte te laaten ſtaat, ende dat ſy derhalven, voor dat ſy met die *Vreeſe* bevangen werden, rijpelik by ſig ſelven behoorden te ooverleggen, ende te beſluiten, met welke Vrienden ſy in ſoo eenen ſtande zijnde geraakt, ſig van *Vrienden*, die buiten dat gevaar zijn, behoorden te laten raaden, ende der ſelven raad te volgen.

a Phil. de Commin. lib. 4. chap. 12. Pier. Matthieu vie de Lovijs 11.

Een

Een Vriend kend men in der nood.

Amicus eſt qui re juvat cum re eſt opus.

73. De *Trompetter* ende *Vleeder-muis.*

SEekere *vrye Republik* van haare oopenbaare Vyanden aangetaſt ſullende werden, ſoo ſchooten alle *waare* ende *moedige liefhebbers* der *vryheid* hunnes *Vaaderlands*, het Harnas aan, ende begaaven ſig met buſſen ende ſpietſen ter beſcherminge der onwaardeerlike *vryheid* ten velde; alwaar een flaawhertige *Trompetter* haar geleide, ende met ſijnen ſoeten Sange den ſelven dapper ten Strijde aanmoedigde, dog ſelfs door flaawhertigheid uit den Strijde ende buiten den Slaage bleef. Ende alſoo die *Republiks-*

geſin-

geſinden den Slag verlooren, ende veele van dien aldaar op het aller-loffelikſten haar leeven eindigden; Soo wierd ook de *Trompetter* gevangen, als wanneer hy ſeer erbarmelik voor ſijn leeven bad, ſeggende, Ik heb u niet beleedigd, nog konnen quetſen, gelijk gy ſiet dat ik geene Waapenen, als deeſe *Trompet* hebbe, ende ook al te *flaauwhertig* ben geweeſt, om my in den ſtrijde te begeeven; „Jaa daarom ſullen wy u des te eerder dooden, antwoor„den de Vyanden, om dat gy, te bloode zijnde om ſelfs „te vegten, andere Menſchen geduurig onder der hand „daar toe opwekt. Sulks de Trompetter ſonder eenige genaade, aanſtonds gedood wierd.

Eene *Vleedermuis* dit verſtaan hebbende, nam voor in alle verſchillen, of ſy ſchoon haare naaſte Maagen aangingen, ſig onſijdig te draagen, ende het zy met *Woorden*, het zy met *Werken*, geene *Party* te verkieſen; ſulks ſy geduurende den ſtrijd der *Katten* teegen de *Voogelen*, uit der lugte ter aarden by ongelukke needer gevallen zijnde, ende van eener *Katte* gevangen werdende, ontkende een *Voogel* te weſen, als waarelik geene *veederen* hebbende. Weshalven ſy als eene *Muis* weeſende, waar teegen de *Katten* als toen niet oorlogden, los gelaaten wierd. Ende als daar naa een oorlog tuſſen de *Muiſen* ende *Katten* gereeſen was, ſoo wierd deeſe *Vleedermuis*, die ſig met dien oorlog niet hadde willen vermengen, des niet te min van eene andere *Katte* gevangen, die haar wilde verſlinden, ende ontquam ſy weederom uit die klaawen, met te ſeggen, dat het oorlog haar niet aanging, alſoo ſy een Voogel was die in der lugt vliegen konde.

Dog als eindelik een oorlog ontſtond tuſſen alle *viervoetige Beeſten* ende de *vliegende Dieren*, ſoo was het der *Vleedermuiſe* onmoogelik, ſig onſijdig te houden; weshalven

ven ſy ſeer langen tijd draalde, ende in den ſtrijde geene ſijde koos, dan tot dat ſy ſig verſeekerde dat de vier-voetige *Beeſten* ooverwinners ſouden weeſen, als wanneer ſy ſig by de ſelven vougde, ende een groot yveraar om den *vier-voetige Beeſten* den ſtrijde te helpen winnen, veinſende te weſen, daar door ſeekerlik een aandeel des beuits hoopte te bekoomen. Maar alſoo de *Arend* den *Voogelen* gants onverwagt ten hulpe quam, gaf dat haar ſoo grooten moed, dat ſy op niew den vier-voetigen *Beeſten* aanvallende, de ſelven deeden wijken, ende eindelik op der vlugt dreven; als wanneer de *Vleedermuis* ſeer haaſtig van uit de *vier-voetige Beeſten* tot de *Voogelen* oover-vloog, ſeggende aldaar, een *Voogel* te zijn, ende ſig oover deſe ooverwinninge ten uiterſten te verheugen: dog de *Voogelen* de ſaak naarder onderſoukende, ſeiden, dat ſy warelik of een *dobbelde Verſpiedſter*, of wel een *Ooverloopſter* was, ſulks ſy haar verweeſen, van *veederen* ontbloot te werden, uit den geſelſchappe aller Voogelen verbannen te zijn, ende niet dan des *nagts*, wanneer alle andere Voogelen ruſten, te moogen vliegen.

Uitlegging *der* Woorden.

Waare *ende* moedige LIEFHEBBERS, *zijn die Menſchen, welke met woorden ende daaden, met lijve ende ſiele helpen.*

TROMPETTERS, *zijn die met wenſchen ende woorden after der hand helpen; maar als, ende daar het nijpt, ofte nijpen ſal, ſig buiten de ongemakken houden willen.*

VLEEDERMUISEN, *zijn die Menſchen, welken ſig*

buiten alle verſchillen, het zy van Vremden, het zy van Vrienden ende Maagen, ofte der Republike houden willen, om ſig altijd met eenigen ſchijn by den Overwinnere te konnen vougen: ende welke des wegen eindelik uit alle Geſelſchappen van eerelike Menſchen gebannen werden.

DAt alle Menſchen, in wat ſtande ſy ook zijn mogen, haar ſelven *naaſt*, en in den ſtukke van *eigen-lieſde*, ofte ſig te beminnen, alle *eeven na* zijn, veroorſaakt, dat ſy haar eigen ſelfs altijds liever als eenen anderen hebben, ende in die eigen *ſelfs liefde* alle ſeer wel oover een koomen. Maar oovermits andere Menſchen ons van ſeer naa by, ofte van ſeer verre beſtaan konnen, ſoo volgd daar uit ook een groot onderſcheid in de *liefde*, welke men anderen Menſchen ſchuldig is: Want hoewel ons werd geleerd, dat wy ons *eeven naaſten*, dat is, *een Menſch niet dan als een Menſch aangemerkt zijnde*, ter quijtinge onſer gemeene menſchelike pligt, moeten lief hebben als ons eigen ſelven; *a* Soo verſtaan wy ſulks nogtans niet, van de eevene *grootheid* maar wel van de eevene *opregtigheid* der beiden opgemelden liefden.

Naamelik, wy verſtaan dat die *Liefde* ten opſigte van ons ſelven, *ongeveinſd*, *waarhaftig*, ende *werkſaam* weeſende, ook ſoodaanig ten opſigte onſes *eeven naaſten* moet zijn. Hoewel onſe *liefde*, die wy den Menſchen alleen, om dat ſy Menſchen zijn, toe dragen, warelik de *laagſte* trap is der liefde, die ons ſoo meenigvuldiglik door de *Heilige Schriften*, ende ook buiten dien door de *Reeden* in oneindelike voorvallen werd geboden te oeffenen: en van welke laagſte trappe van ongeveinsde *liefde*, wy verpligt zijn op te klimmen tot hogere, naar dat de Menſchen ons beſtaan; als die van mede *Ingeſeeten* ofte *Borger*, goede *Bekenden*, *Vriend*, *Maag*, *Suſter*, *Broeder*, *Vader*, *Moeder*, *Kind*, *Ee-gaade*, om yder der ſelven naar ſijne behoorliken graade te lieven.

Ende is het ſelve onderſcheid ook inſonderheid aan te merken, wanneer die *Menſchen*, *meede Ingeſeetenen* ofte *meede Borgers*, goede *Bekenden*, *Vrienden*, *Maagen*, *Suſters*, *Broeders*, *Vaaders*, *Moeders*, *Kinders*, *Ee-gaaden*, werden *gecombineerd* ofte te ſamen gevougd. Want het

a Matth. cap. 22.

het eene kennelike Saak is, dat de meeſte Menſchen in getaale naar geraade altijds meer als de minſten moeten werden geliefd.

Sulks uit onſe opgemelde Reedenkaavelinge volgd, dat wy het *welvaaren* onſes Vaaderlands, als waarelik in ſig vervatende *ons ſelven*, ende by naaſt *alle andere Menſchen*, die ons liefzijn, gelijk meede alle andere Saaken, die ons aangenaam ſouden konnen weeſen; booven alle andere Saaken deeſes weerelds, in het byſonder aangemerkt weeſende: jaa booven ons *eigen leeven*, wanneer wy ons ſelven maar als een *eenig Menſch* aanmerken, behoorden te beminnen. Ende zijn op deeſen gronde geboud de leſſen der wijſe *Grieken*, *a* ende *Romeinen*, ons leerende, dat het eene ſeer loffelike Saak is, te ſtrijden ende te ſterven, om ſijn Vaaderland te beſchermen, ofte voor ſijn verderf te bewaaren. Gelijk meede op den ſelven gronde ſoo veele treffelike Helden ten dienſte des gemeenen Vaaderlands ofte der gemeene Ingeſeetenen, ſeer loffelik haar leeven hebben opgeofferd, als *Mucius*, *Furius Camillus*, *Decius* Vaader, *Decius* Soon, *Tiberius* ende *Cajus Gracchus*, *Agis* ende *Cleomenes*, *&c. b* Ende wy ook in de laatſt voorgaande ofte in onſe Eeuwe in deeſe Neederlanden ſoodaanige loffelijke *Helden*, haar leeven voor den Vaaderlande, ofte der *Vryheid* van dien, opſettende, hebben geſien; welker geheugeniſſe niet jeegenſtaande de drouvige beloningen der wreede bloedige Regteren ofte Schavotten, ende moord-daadige Schooten, waar door ſy haar leeven hebben geeindigd; by allen vroomen ende byſonderlik den *Vryen Neederlanderen*, in eewig-durende Seegeninge ſal blijven.

Maar dunkt ons nu genoug in het *gemeen* oover deeſe onſe FABULEN te hebben gereedenkaaveld, ende tijd te zijn, die in het *byſonder* toe te paſſen, met te ſeggen, dat die ons vertoonen veelerlei aard van Menſchen, in het ſtuk der *liefde*, welken ſy anderen Menſchen ſchuldig zijn, ſig ſeer verſcheidendlik draagende: Naamentlik, ſy verbeelden ons voor *eerſt* opgemelde ſeer deugdſame *Eedelmoedige* Menſchen, welke om *anderen*, ende inſonderheid haar *vry Vaaderland* ofte het welvaaren der gemeene Ingeſeetenen te beſchermen ende voor te ſtaan, ſig aan ſeer veele ongemakken ende gevaaren des *doods* onderwerpen, ende welkers geheugeniſſe,

a *Plutarch. in percle.* b *Liv. lib. 2. 7. 8. Plutarch. in Ægid. & Cleom. & in Tib. & Cajo Gracch.*

in gevalle ſy om die roem-waardige deugd komen te ſneevelen, ende ſchoon ſy door *boſe Regteren* Land-verraders te zijn verklaard werden, des niet te min by *Gode* en den *Menſchen* in ſoodanige Seegeninge is, dat die als eene ſeer heilſame Balſem, op der ſelven *af*- en *nakomelingen* needer daald, in ſpijte aller ondeugende *Menſchen* ende *Tyrannen* ofte *Dwingelanden*, die der ſelven dood veroorſaakt hebben; ende in ſpijte der geenen, die ſig vermeeten, door hare jeegenwoordige Magt, de geheugeniſſe der volgende Eewen te ſullen uitbluſſen. *a* Sulks die by gevolge ten Regte met de volgende *Rijmen* zijn uitgelaggen geworden. *b*

De tijd en heeft nooit weg genoomen,
De naam en 't ooverſchot der vroomen,
Want naa dat ſy zijn ooverleen,
Soo blijkt haar deugd voor yder een.

Na deſe Menſchen draagd onſe FABUL ons ten *tweeden* voor, ſodanige Menſchen, welken als eenige ſwaarigheeden *anderen* Menſchen ofte den *gemeenen Vaaderlande* ſtaan oover te komen, wel geneegen ſouden werden, daadelik te helpen: maar het ſelven niet derven doen, uit vreeſe van ongemakken, dan flaaw ende bedektelik; ſonder ſig in der ſpitſe te willen ſtellen. Ende zijn dit die Menſchen, welke, wanneer die Saaken wel gelukken, *ſchande* in ſteede van *roem* weg draagen; ende die des niet te min, als de Saken qualik gelukken, nevens die regt eedelmoedigen te *lijden* hebben. Sulks dit waarelik zijn de *Trompetters*, welken met anderen ten ſtrijden aan te moedigen, wel eenig goed doen, maar ſelfs niet ſtrijden dervende, nooit de ooverwinninge helpen bevegten.

Der *derde* ſlag van Menſchen, welke onſe FABUL voordraagd, zijn die geenen, welke geene Menſchen als *ſig ſelven* beminnen, ende die by gevolge alle ongemakken van *andere* Menſchen, ja ſelfs van den geheelen *Staate* hunnes Vaderlands, ſoo agteloos aanſien, dat ſy ſig buiten alle ongemakken ende verſchillen der ſelven willende houden, oopentlik voorgeeven, ſig daar in niet te ſullen vermengen, maar *Neuteraal* ofte *Onſijdig* te ſullen blijven, ſonder ſig met den *Houkſen* ofte *Kabbeljaauwſen* te verklaaren ofte te yveren. Ende zijn dit waarelik die *Vleedermuiſen*, welken naar haar eigen nut ofte gemak dat ſchijnd te vereiſſen, nu *Muiſen* ende dan weederom *Vogelen*,

a *C. Tacit. Ann.* b *Vivit poſt Funera Virtus. Vicit Vim Virtus.*

len, dat is, nu *Houks* ende dan weederom *Kabbeljaaws*, ende warelik geen van beiden zijn. Welke ſlag van Menſchen haar *eigen Voordeel*, alleen, ende het *gemeen Welvaaren* der Ingeſeetenen hunnes Lands, gants niet lievende ofte agtende, van *ouds* ſoo vuil ende verfoejelik zijn gehouden geworden, dat tot *Atheenen*, door dien deugdſaamen, Staatkondigen ende wijd-vermaarden *Solon*, tegen de ſelven de volgende *Wet* was voorgeſteld, ende door den *Volke* gemaakt:

DIE IN EENE VERDEELDHEID DER REPUBLIKE GEENE SYDE VERKIEST, ZY EERELOOS.

Ende wierd derhalven, het zy de eene ofte de andere ſyde quam boven te leggen, die *Eerelooſe*, ten Regte van alle *waardigheeden*, *dienſten*, ende *Borger-regt* beroofd. *a*

Gelijk nog eenige honderden Jaaren daar na, de allerwijſte Menſchen, als *Socrates*, *Plato*, *Ariſtoteles*, *&c.* van der Staatkondige Regeeringe handelende, op die eigenſte gronden hunne Republike hebben gebowd: jaa is het ſelfden, als zijnde eene eewig-durende *Waarheid* ofte *Nuttigheid*, by onſer Vaaderen tijden, in *Holland* met deeſe woorden beveſtigd geworden. „Maar by aldien beide de „twiſtende *Partyen* wettelike *Regierders* tot *Hoofden* hadden, ſoo ſal „men de *form* der *Regeeringe* met yders bepaalde magt aanmerken, „daar beneeven de Saake, daar ſy om twiſten: van het welk goed „beſcheid weetende, ſoo ſal men den geenen *teegen-ſtaan*, die tee„gen ſijn Eed, de goede Wetten, Vryheeden, Amten, wil ver„anderen, ofte geheel wegneemen, ende die Regeerders *toeval„len*, die ſulks, volgende haar Eed beſchermen. *b* Ende alſoo dit *derde* ſlag van Menſchen veeltijds vervald ter eene veel grootere vuiligheid: ſoo is de meening onſer FABULE, dit *vierde* vervloukte ſlag van Menſchen ons ook voor te dragen. Namentlik, welken ſig ſoo langen tijd onſijdig houden, tot dat ſy vermerken, welke ſijde ſeekerlik ſal booven leggen, om als dan ſy ſig teegen de onder-ſullende leggen Menſchen, of het ſchoon de aller-*wijſſte*, *deugdſaamſte*, ende volgens haar eigen geweeten, de aller-*loffelikſten* zijn, op het *aller-felſten* ende *wreedſten* te verklaren, met die te vervolgen, op hoope, dat ſy der ſelven *Goederen*, *Amten*, *Waardigheeden* ofte *Dienſten* deelhaftig ſullen werden.

a *Vide Sam. Petit l. l. Attic. l. 8. tit. 4. Plutarch. in Solone.*
b *Simon Stevin Borgerl. Leeven. cap. 3.*

Maar *God* zy geloofd in ſijne regtvaardigheid, dat deſe *bevreinſde Temporarii*, *Apoſtaten*, ofte *Ooverloopers*, die ſig, ſoo in Saken van den *Godsdienſt* als van den *Staat*, dus meenen naar den tijd te vougen, en den *Ooverwinnenden* ofte den *Magtigſten* toe te vallen, en te doen geloven, dat ſy waarelik de *ordren* der Menſchen, van welken ſy zijn uit gegaan, ofte van welken ſy ſig geſcheiden hebben, op het aller meeſten *haten*; des niet te min ook veeltijds van den *Ooverwinneren*, die deſe *boosheid* en *geveinsdheid* ſeer ligtelik merken, werden gehandelt. Gelijk onſe *Vleedermuiſen* van den *Vogelen*; namelik met die buiten alle geſelſchappen van Menſchen, wy laten ſtaan *eerelike* Menſchen, te verbannen, ende haar te doen leiden een leeven veel bitterder als de *dood*, en op dat de Dood haar niet tot eenen trooſt, maar het leven tot eene ſtraffe ſtrekke. *a* Welk leven ook waardig zijn, niet, die volgens deſe Leere der *Philoſophen*, warelik roemwaardige Menſchen, welken het op eenen *Dwingelande* ofte eenen ſijner *Gonſtelingen* te dooden gemunt hebben: hoewel de vervloukte Gonſtelingen, die de ooren der jonge Keiſeren *Arcadius* ende *Honorius*, ten verderve hunner *Meeſteren* ende aller *goede Ingeſeetenen*, der Republike beſaaten, deſe Wet inſtelden ende afkondigen deeden, alleen op dat ſy in haare Schelmſtukken voortgaan ſouden moogen, ende onderwijle van der wel-verdiende dood, bevrijd ſouden werden. *b* Maar die Menſchen ſouden billik ſoodaanig een *bitter leeven* leiden, welken den gemeenen *Staat* haarer *Vrye Republike*, ende het welvaaren aller Ingeſeetenen van dien, tragten om verre te werpen, om dus eenen *Dwingelande* behaagende, door des ſelfs gonſten haare *eigene* grootheid op de *ellenden* ende *ſlaavernie* aller deugdſaame Ingeſeetenen, te bouwen.

Ende meenen wy dus de eigendlike *leere* deeſer FABULE genougſaam te hebben uitgedrukt.

a *Cod. ad L. Iul. d. 5. quiſquis.* b *Vide Iac. Gothofr. ad Legem Iuliam Cod. quiſquis.*

Geld,

Geld, dat ſtom is,
Maar regt dat krom is.

74

Pauper ubique jacet.

74. De *Rijke* ende *Arme Muis.*

EEn *Muis*, in ſeekeren ontoegankelijken Hoole zijn neſt hebbende, oover eenen ſeer grooten aldaar verborgen *ſchat*, aanſag ende telde de ſelve dageliks; het welk in hem een ſoo groot genougen, vreugde ende by gevolge ook ſterkte veroorſaakte, dat hy daar door veel raſſer konde loopen,

loopen, en hoger ſpringen, dan eenige andere *Muiſen*, die ſoodanigen Schat in haar neſt niet hadden Sulks hy in veele geleegendheeden ſpijſe beliep ende beſprong, wanneer de andere *Muiſen* daar aan niet konden geraaken. Ende oovermits hy was van eenen milden aard, ſoo verſaamelde hy die ſpijſe niet alleen voor ſig ſelven, maar ſijn nooddruft daar van genoomen hebbende, ſoo deelde hy den behouftigen daar van rijkelik meede; Sulks ſeer veele *Muiſen* ſijn geſelſchap ſogten, ende ſy alle hem niet alleen ſeer preeſen weegens ſijne *mildheid*, groote *ſterkte*, *ſchoonheid* des lighaams, maar ook wegens ſijne wonderlijke *wijsheid*, groote *kenniſſe*, *welſpreekentheid*, ofte *lieftaligheid*, *beleefde* manieren, groot *geduld* ende *ſaftmoedigheid*, booven ende omtrend andere *Muiſen.*

Dit aldus eenen tijd lang geduurd hebbende, ſo gebeurde dat eenige Menſchen, uit de hoge ſprongen des *Muiſen*, vermoedende, dat omtrend des *Muiſen* hol eenige *ſchat* verborgen mogte weſen, daar naar groeven, den Schat vonden, ende ook weg-namen; Sulks die *Muis* weeder in ſijn neſt koomende, ende ſijn Schat niet vindende, aanſtonds bevond, dat ſijn hert toe ſloot, als ook, dat ſijn moed, ende alle ſijne ſterkte des lighaams, door die droefheid hem begaaven. Sulks hy in ſijnen hoole treurig bleef leggen, tot dat hy eindelik, ten deele uit vreeſe, dat ſijne onmagt den anderen *Muiſen*, die van hem plagten te leeven, bekend ſoude werden; ten deele uit eigen grooten honger, uitging om ſpijſe te ſouken; dog konde hy niet bereiken die hooge plaatſen, daar hy voormaals ſeer ligt op konde ſpringen, ende oovervloed van ſpijſe vinden; Ende hoewel hy niet genoug voor ſijnen eigen buik hadde konnen verſaamelen, ſoo quaamen de andere *Muiſen* des niet te min naar haare gewoonten, hem beſouken, op hoope, dat

dat ſy van hem eenige ſpijſe ſouden verkrijgen: Maar geene ſpijſe, ende hem daar en booven hongerig vindende, gingen ſy misnougd van hem weg;

Ende ſeide een van dien, die de wijſte onder alle de ſelven wilde ſchijnen te zijn, ende die waarelik de *Boosaardigſte* als ook mitsdien ten quaaden de *Voorbaarigſte* was: [a] „Broeders gy ſiet dat de *Muis*, die ons van ſijn „ooverſchot plagt te voeden, nu kragteloos ende ſelfs „behouftig is geworden, ende dat wy nu van hem niet„wes anders te verwagten hebben, dan dat hy van tijde „ten tijde ons ſal aanſpreeken ende bidden, op dat wy „van het weinige voedſel, dat wy voor ons ſelven bejaagd „hebben, hem ietwes meede deelen; ende hoe ſullen „wy hem dat ſonder ſchaamte oover onſe groote *ondank*„*baarheid*, konnen weigeren? Derhalven hy ons niet al„leen onnut, maar ook laſtig ſoude weeſen; en daarom ſoo „raade ik, dat wy hem alle *verlaten*: [b] ende op dat wy daar „over geene *ſchande* behalen, maar ſchijne, dat wy niet ſon„der grote reedenen eenen ouden *Vriend* in ſijnen node ver„laten, ſo moeten wy aan andere *Muiſen* ſeggen, dat hy al te „*quiſtagtig* is geweeſt; ende daar door ſijne arremoede ſelfs „op ſijnen halſe heeft gehaald: dat hy gedurig heeft *gepronkt* „ende *geſnorkt* met ſijne ſterkte ende ſchoonheid, ende „dat die daar door ſoodaanig geſpild zijn, dat hy ſig on„bequaam gemaakt heeft, om ſijnen koſt te ſouken: dat „hy een laat-dunkende onweetende *ſnappert* is geweeſt, „die oover allen het hoogſte woord wilde voeren; ende „eindelik, dat hy ſoo *plomp* ende *geemelik* is, dat met hem „niet gemeenſaam geleefd kan werden. Ende wierd alle het ſelven dus beſlooten als ook uitgevoerd.

a *Sapientia parum Eloquentia ſatis.*

b *Occaſiones quærit qui vult recedere ab Amico.*

Sulks deſe wel eer *rijke* en nu arme *Muis*, dit ten deele gehoord hebbende, ende daar na nog meer vermerkende, voornam ſijne uiterſte kraften te gebruiken, om nog eenen hogen ſprong naar veele ſpijſe te doen, en die verkregen hebbende, daar door ſijne oude agtinge te bekoomen: ende dit ſelfden tragtende te doen, terwijle de *Huisheer* ſliep, ſprong hy t'elkens te kort, ende maakte door dat geruft den *Huisheer* wakker; die op hem paſte, ende met eenen ſtokke op den koppe ſoo trefte, dat het bloed daar uit ſprong, ende hy ter naawer nood ſig in ſijnen hoole bergde; alwaar hy ſig *oud* ende *arm*, ende mitsdien van alle Menſchen verlaaten, jaa ook van meeſt alle ſijne oude Vrienden gelaſterd, ende beſpot bevindende;[a] alle de ellenden ſijner armoede bedagt ende betreurde: waar door hy meer ende meer ſijne kraften verloor, ende ellendig wierd.

a *Fortuna juvenibus amica. Divitem Fuiſſe duplex pauperras.*

Uitlegging *der* Woorden, *is hier niet van nooden, dan dat de* Ouden *met* Muisen *altijds verſtandige Menſchen hebben afgebeeld. Ende dat*

Met de Ryeste Muis *hier waarelik de verſtandigſte ende deugdſaamſte Menſch eener geheele Vergaaderinge werd verbeeld.*

HOewel alles, dat de oneindelik wijſe *God* heeft geſchaapen, *Naturaliter*, ofte in ſig ſelven goed is; Soo is des niet te min *Moraliter*, ofte naar *Seeden regt* geſprooken, ſeeker, dat een Menſch, die eene *wil* ende ſtandvaſte *begeerte* heeft, om ſijne kenniſſe van Saaken, die hem *nut* konnen weeſen, te vermeerderen; ende niet alleen ſig ſelven, maar ook andere Menſchen, naar de maate ſijner kenniſſe, veel goeds te doen; desweegen ſeer lofwaardig is, ſchoon

ſchoon hem de *magt*, om ſulks uit te voeren, mogte ontbreeken. *a* Als meede ſeeker is, dat hoe ſoodaanig een *Wel-willend* Menſch grootere *magt* heeft om goed te doen, ende ook dien volgende andere Menſchen waarelik meer goed doed, hoe hy desweegen meer prijſens waardig is.

Daar en teegen is niet min ſeeker, dat hoe een *Quaad-willig* Menſch meer naa-laatig is om ſijne kenniſſe te vermeerderen, ofte te onderſouken alle het gunt van ſijner pligte is, ende hoe hy als dan een grootere *wil* ende ſtandvaſte *begeerte* heeft om ſijn eigen voordeel, al ware het ten *verongelijke* ende *ſchaade* van andere Menſchen, te verkrijgen; hoe hy des wegen meer gelaſterd ende gehaat behoorde te werden; *b* ſchoon de *magt*, om ſijn oogwit te bereiken, hem mogte ontbreeken: om dat naar *Seeden regt* ofte *Moraliter*, de *wil* by *Gode* ende den *Menſchen* altijds voor de *Daad* werd gehouden. *c* Gelijk aan de andere ſijde een yder weet, dat hoe een Menſch meer *magt* ende *vermoogen* heeft om ſijne *Quade wille* uit te voeren, ende ook ten naadeele van anderen uitvoerd, hoe hy meer verdiend, gelaſterd ende gehaat te werden.

Ende dien volgende ſoo is waarhaftig, dat alleen de *goede* ofte *quaade Wil* der Menſchen, in ende om ſig ſelven, *moraliter*, dat is, volgens *Seeden-regt*, verdiend, geloofd ende bemind, ofte mispreeſen ende gehaat te werden. Ende is des niet min waarhaftig, dat ook alle het gunt den Menſchen eenige *magt* ofte *vermoogen* aanbrengd, om anderen Menſchen ietwes goeds ofte quaads aan te doen, naar *Seeden-regt* nog lof nog laſter in ſig ſelven waardig is: maar wel den Menſchen veel goeds ofte veel quaads veroorſaakt, naar dat die *magt* komt aan Menſchen, welken de ſelven *wel* ofte *qualik* ſullen *willen* beſteeden.

Ende werden derhalven alle ſoodanige Saaken, welke *buiten ons*, ofte *booven* ons *vermoogen* konnen zijn, in de *Schoolen* genaamd *Indifferente* ofte *Middelmaatige* Saaken: Namentlik, *ſterkte* ende *ſchoonheid* des lighaams, *kenniſſe*, groote *geheugenis*, *weetenſchappen*, *konſten*, wel ter *taale* ende ter *penne*, *milddaadig* ende *eedel* zijn.

By welke *middelmaatige* Saaken nog gevougd konnen werden,

a *Ut deſint vires tamen eſt laudanda voluntas.*
b *Ut deſint vires tamen eſt culpanda voluntas.*
c *Non concupiſces. Exod. cap.* 20. *voluntas pro facto.*

oovervloedige *Rijkdommen*, ende vermaard te zijn, ofte eene groote *Naam*, ende veele *Vrienden* te hebben, als ook gelukkig te zijn, ofte veele onverwagte goede toevallen beleefd te hebben. Ende eindelik is naar *Seeden-regt* by den Menſchen ook eene *middel-maatige*, dat is nog goede nog quaade Saak: De allergrootſte *ſouveraine Magt*, ofte deel aan de *Hooge regeeringe* der *Republike* te hebben, ſchoon genomen, dat dit de allergrootſte *menſchelike*, ende ook ſomtijds eene *Goddelike Magt*, in de *Heilige Schriften* genaamd werd. *a*

Ende om nu niet te ſpreeken van den onverdienden *Roeme* ofte *Love*, welke de Menſchen, die in opgemelde hoge *Regeeringen* ofte *Bedieningen* zijn ende blijven, altijds genieten; om dat alle Menſchen, die van haar ietwes, dat ſy goed noemen, weg draagen, ofte hoopen te ſullen weg draagen, het welk doorgaans de allerſtoutſte ofte onbeſchaamſte, ende mits dien ook veeltijds de alleronweetenſte ofte ondeugenſte zijn, *b* de ſelve *Souverainen* altijds ten hoogſten looven ende voor *Gooden* uit krijten; terwijle daar en teegen de monden ende pennen der Menſchen, die waarelik *deugdſaamer* zijn, ende wel beeter weeten, door de vreeſen van ſtraffen te ſullen moeten lijden, weederhouden werden, naar hunne kenniſſe ofte naar waarheid daar van te ſpreeken, ende den laſter ofte de gebreeken der opgemelde *Grooten* te oopenbaaren: Soo ſullen wy nu van die oovermagtige Menſchen, ende de *verſlindende* Beeſten der ESOPISE FABULEN, oover gaan tot de gemeene Menſchen, als zijn de *Muiſen* onſer FABULE. Ende ſullen wy omtrend de ſelven aan merken, hare verkeerde oordeelen, wanneer die geveld werden oover vermoogene ende onvermoogene Menſchen; niet in het gemeen, maar alleen als ſy aangemerkt werden, terwijle ſy groote *Rijkdommen* beſitten, ende wat de ſelve Menſchen van haar oordeelen, wanneer ſy van haare rijkdommen tot *Armoede* vervallen zijn. Gelijk dit eigendlik is het *Voorwerp* onſer FABULE, het welk wy aldus voordraagen.

Hoewel, volgens onſe voorgelegde gronden, naar *Seeden-regt*, onder den Menſchen nietwes *lofwaardigs* ofte *goeds* is, dan de *goede wil* der Menſchen; ſoo noemen ſy des niet te min altijds met de naame van *Goed*, alle het gunt dat haar, of in het gemeen, ofte in

a Exod 21. *Pſalm* 8. 50. 82. 95. 97. 138. b *Inſcitia ſemper arrogans.*

in het byſonder; eenig Vermaak, Gemak, ofte Magt aanbrengd, ofte gehoopt werd te ſullen aanbrengen: Ende looven ſy dat ſelfden niet alleen booven maaten; maar ook alle het gunt daar heenen ſtrekt, ofte daar omtrend is. Gelijk wy daageliks ſien, dat wanneer eenige Menſchen ſeer veele goederen ofte grooté *Rijkdommen* beſitten, ende daar van ſeer mildelik anderen meede deelen, dat als dan ook de *monden*, ende de pennen, ende de *drukperſſen*, der geenen, welken van die rijkdommen hebben meede gedeeld, ofte hoopen deelagtig te werden, gaande werden gemaakt, niet alleen om die Menſchen weegens haren grooten *rijkdom* ende *mildheid* te prijſen; maar dat ſy ook als dan daar en booven, gelijk als door een *Vergroot-glas* aanſchouwen, alle het gunt omtrend die Menſchen *waarelik goed* is, ofte by den ſelven *ſchijnd goed* te weeſen. Sulks indien by die *rijke* milde Menſchen maar eenig het minſten *ſweemſel* is van *ſterkte*, *ſchoonheid*, *wijsheid*, *kenniſſe*, *geheugeniſſe*, *welſpreekenheid*, *beleefde ſeeden*, *geduld* ofte *ſaftmoedigheid*; de ſelven des niet te min vermaard, ende uitgetrompet werden, alle die deugden in ſoo hoogen graade te beſitten, als of geene andere Menſchen daar in by haar waaren te vergelijken.

Ende in teegendeel ſien wy ook, dat die ſelve *rijke* Menſchen naaweliks tot *Arremoede* vervallen, ende behouftig geworden zijn, of die ſelve *Trompers* bemerken, dat ſy van den *Arm* geworden *Rijken* geen vermaak, gemak, ofte magt ſtaan te bekoomen; maar dat ſy dien *Armen Menſche* billik met ende van hare eigene goederen eenigen onderſtand behoorden te doen: waarom ſy als dan dat haar *Vergroot glas* omme keeren, ende op den ſelven ongelukkigen Menſche als dan niet ſien als door een *Verkleen-glas*, makende van het minſte *ſweemſel* ſijner gebreeken, de aller-grootſte ondeugden. Sulks ſy als dan ſijne *Standvaſtigheid* ende *beſet oordeel*, voor *Hardnekkigheid* ende *eenſinnigheid*, ſijne groot- ende kloukmoedigheid, voor *trotsheid* ende *hoovaardie*; ſijne wijsheid ende kenniſſe voor *laatdunkenheid* ende *dwaasheid*; ſijne mildheid voor *verquiſting*; ſijne welſpreekenheid voor *ſotteklap* ende *raaskallen*, *&c.* uitkrijten, op dat ſy ſouden moogen ſchijnen haaren Vriend met *reeden* ende ſonder *ſchande* te verlaaten.

Ende oovermits dit alles niet alleen van *Vreemden*, maar ook

meeſt van die geenen, welke met hem plagten omme te gaan, ende ſijner goederen deelhaftig te werden, geſchied: Soo werd ook gemeenelik door deeſe oover-groote *boos-aardigheid* ende *ondankbaarheid* der opgemelde Menſchen, de *luſt* ende het *gemoed*, ofte de *ſinnen* des *geweeſenen* Rijken Menſchen, gemeenelik ſoo ſeer ter needer geſlaagen ende verbrooken, ofte ſoodaanig met *Vreeſe* ende *Schaamte* vervuld; dat hy de bequaamheeden, welke hy warelik heeft ofte ſoude hebben, niet derfd als voor heen werkſtellig maken, ſulks hy daar door ſijner geveinsden Vrienden laſteringen des te geloof-baarder maakt.

Waarom ſoodaanig een Menſch, als daadelik van alle ſijne *bekenden* verlaaten ofte gehoond werdende, in andere vreemde Landen moet gaan woonen, om akdaar ſijnen koſt met mindere Hartſeer, ende met meerdere ruſt te ſouken: ofte behoord hy met ons ESOPIS *Muisken* te ſeggen, dat het leven hem ondragelijker is als de bittere dood ſelve.

Ende oovermits de *Rijkdommen* der Ingeſeetenen deſer *Landen*, wegens de *Volk rijkheid* der ſelven, niet wel konnen beſtaan dan in *Loſſe* goederen, als ſig noodwendig alle met den *Koophandele* ofte gelden op *renten* te geven, moetende erneeren; en dat ook de *Vaſte* goederen deſer Landen, ende de Vrugten van dien, door de groote daar op ten deele *nieweliks* gebragte, ende ten deele van *ouds* ſtaande Laſten, voor den *beſitteren* ofte *eigenaaren* van dien, by naaſt in het geheel Vrugteloos gemaakt zijn: Soo heeft men ook in geenen Lande des geheelen Aardboodems ſoo veele *ge-* ende *vervallen* van *Rijk* te zijn, ende *Arm* te werden, gelijk meede van der waarheid onſer FABULE; als eeven in deeſe onſe Landen. Sulks oovertollig ſoude weſen, met eenige *Voorbeelden* aan te wijſen, hoe rijk geworde *Koopluiden* als ſeer *wijſe* geroemd, ende daar na arm geworden zijnde, als *dwaaſen* by allen Menſchen gelaſterd werden. Ende wy ons ſullen genougen, met den *Leeſer* tot der *Parabole* des *Rijken* ende *Armen Hiobs* verſonden hebbende, alleen twee ofte drie andere voorbeelden van Staat voor te draagen.

Wanneer *Lucius Sergius Catilina*, met ſijne ondeugende ende ooverdaadige ontugtige *Boeven* ende Spil-penningen door een ſchielik *oproer*, de *Roomſe Republik* meende te verkraften, ende dat hy in teegendeel onder dat voorneemen, met alle ſijnen *Aanhang* verſlaa-

ſlaagen ende gedood wierd ; Soo is hy als dan met groote reeden, ende daar na ook in de volgende Eewen, als een der allergrootſte *Schelmen*, die ooit op den Aardboodeme geweeſt is, vermaard geworden. Maar als daar na *Julius Caſar*, ende des ſelfs Neef als ook *geadopteerde Soon Octavianus Auguſtus*, het ſelfden niet alleen ondernoomen, maar ook met oneindelik veel meer *Borger-bloed* te vergieten, ende als *Bloedhonden* te drinken, ende door veele trowlooſe mein-eedigheeden ende plonderingen des geheelen Roomſen Rhijks hebben uitgevoerd; vervullende alle de ontugtige wreede *Schelmen*, welke haar daar in behulpſaam waaren, met de *Eeramten* ende *Goederen* der *Vroome* gedooden, ofte uitgeſchuddene *Borgeren*: Soo zijn de ſelve *Julius Caſar* ende *Octavianus Auguſtus*, niet alleen als dan van de oover gebleevene onweetende, geringe ofte booſe Menſchen, gepreeſen geworden ; maar werden die ſchrikkelijke *Gedrogten* als nog by de meeſte Hiſtorie-ſchrijveren gepreeſen, als of het ſeer vroome Helden waaren geweeſt.

Ende is het niet meer dan honderd Jaaren geleeden, dat de *Spaanſe Raad* oover hare kloukheid, geheim, ende doordringendheid, wegens haare goede *Succeſſen* door geheel Europa vermaard ende gepreeſen wierd : Ende nu op den ſelfden *Raad*, ſeederd ſeſtig Jaaren ſeer quaade Succeſſen zijn gevolgd: Soo is die ſelve *Raad* by naaſt ten ſpotte van geheel *Europa* geworden.

Dus hebben wy ſelfs in onſe Landen, te meermaalen geſien, dat Menſchen, die waarelik geen geſond menſchelik oordeel, ofte genougſaame kenniſſe hadden, om voor gemeene Menſchen te konnen doorgaan ; *Borgemeeſters* van aanſienelijke Steeden geworden zijnde, eeven gelijk als of *God* Almagtig den Menſchen altijds wonderbaarelik, op het verkrijgen des welgemelden *Amts*, de daar toe vereiſte *Wijsheid* ende *Deugd* in ſtorte, aanſtonds voor de aller-wijſten ende dengdſaamſten, met *monden*, *pennen*, ende *drukperſſen*, vermaard zijn geweeſt : tot dat de ſelven of van die Hoogheid vervallende ofte ſtervende, weederom als de grootſte *Nars-kappen* ende *Wet-nietten*, ende als of het daar en booven ſeer ondeugende Menſchen waaren geweeſt, gelaſterd zijn geworden.

Sulks

Sulks de eigendlijke ſin onſer FABULE is, dat gelijk all, Saaken *twee* hand-vatten hebben, naamelik *regts* ende *flinks*, alſoo ook de Reeden ofte het oordeel der gemeene Menſchene *twee* aanſigten heeft; ende dat ſy nu dit, ende dan weederom dat aanſigt aanſien, op dat ſy het aanſigt, dat haar meeſt be- ofte mis-haagd, naar dat haar geliefd, prijſen ende misprijſen moogen.

En

En buig u voor geene vreemde Gooden, maar verbreek ende vermorſel haare Beelden.
Exod. cap. 23.

Quod finxere timent.

75. De *Goden* ende een *Afgoden-dienaar.*

EEn *Heidens menſch* in oude tijden, by de *Griekſe* ende *Latinſe Poëten* geleeſen hebbende, dat haare *Gooden* in den beginne der eerſte Scheppinge des Aardbodems, de *Menſchen*, ende alle de *Beeſten*, wonder wijsſelik naar hun gelieven geſchaapen hadden; ende dat ſy haar ook van tijden ten tijden geluk ofte ongeluk deeden ooverkomen; kreeg daar door van den ſelven, ende in het byſonder van *Jupiter*, die geſegt wierd den *Heemel* te beſtie-

ſtieren, ſoo hooge *gedagten*, ende ook ſoo groote *vreeſe*; dat hy van, ende voor *Iupiter* een *Beeld* ende een *Altaar* opregte; ende dat hy daar aan daageliks, met vreeſe ende beeven genaakende, ietwes van ſijne goederen offerde; ten einde die *Iupiter* hem rijk en gelukſaalig wilde maken.

Dit aldus eenen tijd lang geduurd hebbende, ſoo bevond dit *Heidens Menſch*, dat hy onderwijlen, ten deele door ſijne gedaane Offerhanden, ende ten deele, om dat hy meer op *Iupiters* byſtand, als op ſijnen eigen arbeid ende ſorgen, betrouwd had, allangs armer ofte ongelukkiger geworden was: weshalven hy als dan eerſt de *Schriften* die van den *Gooden* handelden, naarder onderſoukende, aanmerkte, dat opgemelde *Poëten* ende *Schrijvers* van hunne *Gooden* niet alleen ſoodanig ſpraken, als of het *Menſchen* waaren geweeſt, die ſeer in kenniſſe ende groote deugden boven andere Menſchen hadden uitgeſteeken: Maar dat die *Goden* ook ſomtijds uit onweetenoſte vergeetelheid ſig vergreepen hadden; ende dat ſy daar en boven veeltijds voorbedagtelik door *hoererie* ofte *ooverſpel*, door *dronken drinken*, *bedriegen*, *liegen*, *mein-eedig* te zijn, ofte door eenen *gulden reegen* ende *geld te ſchieten*, hun voorneemen bekoomen, haare geile luſten met Mannen ende Vrouwen verſaadigd, als ook veele Menſchen beſchaadigd hadden.

Sulks ons *Heidenſch menſch* allangs mindere gedagten van die *Gooden* krijgende, voor nam te onderſouken, of de vermaardſte van allen, *al-weetend* ende ook *al-magtig* was; Hy voer dan naar *Delfos*, ende vroeg aldaar *Iupiter Hammon*, of het *Musken*, welk hy in ſijne handen beſlooten hield, leevendig ofte dood was? meenende, indien geantwoord wierd, *leevendig*, het ſelven aanſtonds *dood* te drukken, ende alſoo te vertoonen; Of indien geant-

antwoord wierd *dood*, het ſelven *leevendig* te laaten ſien; op dat alſoo *Jupiter* ende ſijne *Prieſters* van onweetenheid mogten werden oovertuigd. Maar ons *Menſch* kreeg tot antwoord, *leevendig* ofte *dood*, ſoo gy wild. Ende beſloot hy daar uit, dat by *Iupiter* ende ſijnen *Prieſteren*, wel eene menſchelijke doortraptheid was, om niet ligtelik afterhaald te werden; maar dat hy ſeekerlik niet Almagtig was: alſoo hy anders ſins het *Musken* in weeder-wille van hem, naar ſijn gelieven leevendig ofte dood had konnen doen vertoonen, en hem ſelfs alſoo beſchaamd maken.

Sulks hy beſloot, den *Gooden* voortaan geene Offerhanden ten ſijnen ſchaade te doen. Ende beloofde hy *Iupiter* in gevolge van dien, te ſijnen huiſe klouk ende geſond weeder gekeerd zijnde, op te offeren; niet een gedeelte der goederen die hy beſat, ofte door ſijnen arbeide verkrijgen ſoude; maar wel de halft van alle het gunt hy onder weege by *geluk* ofte der *Gooden* beſtier, mogte komen te vinden. Ende gelukte het hem ook kort daar aan, in ſijnen weege te vinden eenen reis-ſak, vervuld met *Daadelen* ende *Amandelen*, welke hy niet verſuimde onderweegen alle te veroorbooren, ende te ſijnen huiſe gekoomen zijnde, aldaar ſijnen Beelde van *Iupiter* op te offeren alle de *ſteenen* der *Daadelen*, ende alle de *doppen* der *Amandelen*: ſeggende den Beelde, hier hebt gy het *binnenſten* met het *buitenſten*, ende mitsdien de halft van allen het gunt ik gevonden hebbe.

Ende als eindelik die *Heidenſe menſch* daar na nog meer ſag, dat hy, niet jeegenſtaande ſijne veel-vuldige gebeeden, jaa des te meer door ſijne Tijd-quiſtinge in die *onnutte* gebeeden te ſtorten, nog armer wierd: Soo ontſtak hy in yvere, ende verbrak hy het *houte* Beeld: als wanneer hy daar binnen in ſeer veele verborgene goude pen-

ningen vond, ende luid keels uitriep: „Nu ſie ik eerſt „ten regte, hoe ſchadelik het is den *Afgooden* te dienen; „ende hoe voordeelig het zy, de ſelven te veragten, en„de haare *Beelden* te verbreeken.

Uitlegging *der* Woorden.

Alle woorden deeſer FABULEN *zijn geſprooken in den eigendlijken gemeenen ſinne, ende vereiſſen derhalven gene byſondere Uitleggínge.*

OOvermids van *ouds*, ende ook *nu* nog onder den *Geleerden* ſeer is getwiſt, en dageliks getwiſt werd, wat eigendlik een *Afgod*, *Afgoodery* ofte *Afgooden-dienſt* zy, en dat ſelfs onder den *Chriſtenen* eenige *Secten* van dien werden gevonden, welken yverig ontkennen daar aan ſchuldig te zijn, en des niet te min van anderen daar meede beſwaard werden: Soo vereiſt nu deeſe FABUL, dat hier geſegt werde, wat *wy* daar meede verſtaan: alſoo anders ſins onſe Reeden-kaaveling daar omtrend duiſter, ende voor den *Leeſere* onnut ſoude weeſen. Namentlik, alſoo nieman kan weeten wat een *Afgod* zy, ſonder al vooren te weeten wat een *God* is: ſoo ſeggen wy, dat wy met den woorde *God* verſtaan een ſoodanig volmaakt *Weeſen*, dat daar in gants gene *gebreeken*, maar in tegendeel alle bedenkelike *volmaaktheeden* begreepen zijn; ende dat die noodwendig te gelijk by een, van alle ende in aller eewigheid geweeſt, nog zijn ende ſullen blijven; ſonder eenige veranderinge. Om dat alle bedenkelijke *volmaaktheeden* ſoodaanig te beſitten, *Goode* ſoo eigen is, dat wy by ofte van den *denkbeelde*, welke wy van *Gode* hebben, *a* met onſe gedagten gants geene *volmaaktheeden* daar by vougen, ende weder daar van *afſcheiden*, ofte eenige *onvolmaaktheeden* ende *gebreeken* daar by vougen konnen, ſonder dat *denkbeeld* in ons, geheel te vernietigen; ende in ſteede van dien in onſe Herſſenen te ſmeeden, een teegen ſig ſelfs ſtrijdend *verſierſel*, het welk waarelik buiten onſe Herſſenen ende gedagten gants geene Weeſentlikheid *b* heeft, ofte hebben kan: maar waarelik eene *Niet* is. *c* En-

a *Idea Dei.* b *Realitas Objectiva.* 1. *Cor.* 1. *cap.* 8.

Ende indien ieman des niet jeegenſtaande, ſig laat voorſtaan, dat een ſoodaanig ons *verſierſel* een *Goddelik weeſen* verbeeld; ſoo meenen wy, dat hy van dat ſijn eigen verſierſel een *Afgod* maakt. Ende indien hy het ſelven verſierſel ſijner herſſenen *eerd, bemind*, ofte *vreeſd*; ende daar van ietwes goeds hoopt, ofte quaads vreeſd, bid, ofte afbid: Soo meenen wy ook, dat hy als dan *Afgoodery* begaat, ende van ſig ſelven eenen *Afgooden dienaar* maakt.

Van welken *Afgooden-dienaren* niet te min ſeer veel verſchillen die Menſchen, welke van *Goode* niet dan een ſeer duiſter *denkbeeld*, welk des niet te min eene waarhaftige Goddelike Eigenſchap *a* beteekend hebben, mits ſy daar van geene andere *Goddelike Eigenſchappen* met hare gedagten af ſcheiden, ofte eenige onvolmaaktheeden ende gebreeken daar by vougen, ende alſoo eenig teegen een ſtrijdend *Verſierſel* in haare gedagten veroorſaaken.

Gelijk een yder Goodes oneindelike Volmaaktheid ooverdenkende, by ſig ſelven bevinden kan, dat *Goodes Weeſen* onverdeeld weeſende, geene toevalligheeden onderhaavig, is. *b* Ende dat wy des niet te min met ons *onvolmaakt* verſtand op dat Goddelik Weeſen denkende, wy ons niet meer dan eene eenige Eigenſchap van dien, te gelijk voorſtellen, ende verbeelden konnen; ende dat wy daar beneevens die *eene* niet; wy laten ſtaan *alle* Goddelike Eigenſchappen, in der waare *diepte* ende *breedte*, *c* begrijpen konnen.

Gelijk wy ook bevinden, dat wy ons ſelven met goede reedenen verheugen, ende ons verwonderen moeten, als wy van dat *Goddelik Weeſen* ietwes het minſten, ten regte verſtaan: alſoo dat minſten eene waare aanleiding geeft, om alle de andere Goddelijke Eigenſchappen ook te konnen verſtaan.

Geheel anders is het geſteld met den Menſchen, alſoo by der ſelven bepaald *Weeſen*, veele toevalligheeden *d* konnen zijn, ende ook afweeſen; ſonder dat hun *Weeſen* in ſig ſelfs, ofte het *denkbeeld*, dat wy daar van hebben, vernietigd, ofte in een *verſierſel* veranderd werde. Hoewel de Menſchen door die toevallen geduurige veranderingen onderworpen zijn, ende wy ook naar ons gelieven nu op eene menſchelike *toevalligheid*, ende dan weederom op het eigentlik *Weeſen* der Menſchen denken konnen; tot dat die Menſch

a *Attributum Dei.* b *Deus eſt ens ſimpliciſſimum Puriſſimum. Deus eſt Actus purus. Quidquid in Deo eſt, eſt ipſe Deus.* c *Intenſive & extenſive.* d *accidentia.*

ſelfs in ſijn *Weeſen* door die toevalligheeden veranderd werd, ende komt te ſterven.

De Goddelike ende ook de Menſchelike Saaken op deeſer wijſe door eenen *Denkbeelde* in onſe gedagten ofte Herſſenen komende, ende ook aldus buiten onſe gedagten ende Herſſenen, waareende daade-lik *a* geſteld weeſende: Soo volgd van ſelfs, dat de *Afgooden-dienaars*, als bouwende op eener *dwaalinge*, op eenen *verſierſele*, op eenen *niet*, van allen goeden gronde, om daar op te konnen bouwen ende daar van ietwes goeds te verwagten, ofte voor den quaade verſeekerd te weeſen, ontbloot zijn. Ende dat ſy des niet te min aan dat *niet* haare *Lof-ſangen*, *Gebeeden*, ende *Dankſeggingen* ſtortende, ofte haare *Offerhanden* doende, behoorden te weeten, dat de *Prieſters* van dat *niet*, waarelik die Offerhanden meeſt weg dragen, immers dat die onweetende, vreeſende Menſchen, welke die *Offerhanden* doen, door die Offerhanden ook gemeenelik plagten verarmd te werden.

Gelijk meede daar uit volgd, dat warelik den *Afgooden-dienaaren*, hunne ongeruſtheid des gemoeds niet ontnoomen, nogte hunne *arremoede* voorgekoomen kan werden, dan met de *Afgooden* ſoo verre te veragten, dat ſy den ſelven geene Offerhanden meer doen willen.

Sulks eindelik wijders daar uit ook volgd, dat die ſelve Menſchen geene volkoomene geruſtheid des gemoeds, met bygevougde Rijkdommen verkrijgen ende behouden konnen: dan met het Beeld des *Afgods*, dat is het *verſierſel* hunner herſſenen te vernietigen, ende met daar en tegen een *denkbeeld* van den waarhaftigen *God* formeeren, ende vaſtelik vertrouwen, van den *al-wijſen*, oneindelik *goeden*, ende *al-magtigen* Goode, alles goeds te ſullen verkrijgen, ende ook van allen quaaden te ſullen werden beſchermd, bevrijd ofte verloſt. Eeven gelijk de *Afgooden-dienaar* onſer FABULE, eerſt aan de kraften ſijnes *Afgods* twijfeld, daar naa ſijne Offerhanden inne houd, ende eindelik des ſelven *Beeld* in het geheel verbrijſeld hebbende, met veele Rijkdommen vervuld werd.

De heilſaamheid van op den waaren Almagtigen eenigen *God* te betrouwen, ende de ſchaadelikheid van in ſijne herſſenen *Afgooden* te verſieren, te maken, te vreeſen ende te dienen, aldus voorge-

a *Realiter & objective.*

gedraagen weefende, ſoude nu wel ſchijnen te vougen, op het ſcherpſten ende in het breeden te onderſouken, ende aan te wijſen, of ende welke nu onder de bekende Volkeren, jaa ſelfs onder de genaamde Chriſtenen, *Afgooden-dienaars* gevonden werden. Maar ons voorneemen van alleen FABULEN met weinige woorden te verklaaren, laat dat niet toe. Sulks wy deeſen aangaande, niet dan kortelik ſullen aanwijſen, dat de *Rooms-geſinde* Chriſtenen veele teegen een ſtrijdende *verſierſelen* in haare herſſenen geſmeed, ende gemaakt hebben, die ſy eeren, vreeſen ende dienen; ende ook anderen Menſchen met gewelde ten *geloove* op te dringen tragten. Welke wijſe van een *geloof* waarelik voort te ſetten, alſoo oorgerijmd ende teegen een ſtrijdende is, als hun geloof ſelfs.

Naamelik, de tegen een ſtrijdende *verſierſelen*, die wy in de *Roomſe Kerke* meenen te ſien, zijn deſe: dat de *Paus* van *Romen* naar Lighaam en Siele, een gemeen Menſch zijnde, des niet te min in ſijne meeningen omtrend Saken van den Godsdienſt, *onfeilbaar* is. *a* Dat *God* Almagtig, die een *God* van *ordre* is, door de *ooverblijſſelen*, het zy van lighaame, het zy van kleederen der *afgeſtorvene* Heiligen, *b* ja ſelfs door de Beelden der ſelven, wanneer die Heiliglik gediend ende ge-eerd werden eenige *wonderen*, *c* dat is *Saken* ſonder genougſame en bequame *oorſaaken*, ja ſelfs op de eene plaatſe meer als op de andere ſoude willen doen. Dat ſy weten, dat de *Heiligen* die afgeſtorven, ende door den *Pauſe* Heilig te weeſen verkondigd zijn, des niet te min onſe gedagten weeten, ende onſe gebeeden verſtaan. Dat uit krafte van *vyf woorden*, door eenen Rooms Prieſter plegtiglik oover een ſtukjen Broods geſprooken, *d* het ſelven in een geheel menſchelik Lighaam verwandeld, jaa *God* Almagtig ſelver ſoude geworden zijn: Ende dat ſoo een geheel menſchelik *lighaam* des niet te min door eenes anderen Menſchen *monde*, in des ſelven *mage*, welke dog kleine *deelen* onſes lighaams zijn, verſwolgen ende begreepen ofte beſlooten ſoude konnen werden, en dat by gevolge wy geloven konnen, dat het *Deel* grooter ſoude konnen weſen als het *geheel*. Alle welke tegen een ſtrijdende gedagten, in de gemoederen der *Rooms-geſinden*, niet dan eene gedurige ontſteltenisſe ofte verwerringe van gedagten, vreeſe en ſchrik voor den *Vageviere* en der *Helle*, als

a *Infallibilis.* b *Reliquiæ Sanctorum, eorumque Imagines.* c *Miracula, loca Sancta Sanctiora.* d *Hoc enim eſt Corpus meum.*

als ook grote arremoede den *leevenden* ende in *geſondheid* weeſenden niet alleen, maar ook inſonderheid voor den *Sieken* ende *Siel-toogenden*, ofte voor de ooverleevende veroorſaaken konnen, wanneer hare *Prieſters* daar by leeren, ende den Menſchen konnen doen gelooven, dat door den *Prieſteren* ofte haare *Gebeeden*, ende ook door *Siel-miſſen*, die nieman dan een *Prieſter* doen mag, ende ſal, mits eenige *Penningen* genietende, de *afgeſtorvenen* uit den Vageviere verloſſen konnen, ende ſonder geld-ſchietinge niet ſullen.

Ende oovermits de *Souveraine* ofte *opperſte* wettige Regeerders eenes Lands, ook waarelik *Gooden* in de *Heilige* Schriften werden genaamd.*a* Soo moet ook daar uit volgen, dat alle Onderdanen, welken ſoo eene *groote magt* werd opgedraagen, ofte welke tot ſoo eene groote magt indringen ofte ſig laten indringen, dat die magt door den *Souverain* niet weederom ingetrokken kan werden: ofte dat ook ſoodaanige Onderdaanen ende Dienaaren van *Staat*, welke de Wetten des Lands, ofte der Republike Handveſten vertreeden konnen, ſonder daar oover door de *Souveraine Ooverigheid* vaardiglik geſtraft te konnen werden, waarelik in die *Republike* der aller-*ondeugenſten* ende ook der aller-*onwetenſte* Ingeſeetenen, ofte *Politike Afgooden* zijn, en dat ſoo wel de als dan krafteloose Regenten ende Ingeſeetenen, aldaar in geduurige twiſten, verwerringe, vreeſe ende ſorgen ellendig moeten leeven, ten zy die *Afgod* verbrooken werde, ende de wettige *Souveraine Regenten* als dan haare kraften ſoo wel hervatten, dat ſy de *Wetten* ende *Handveſten* der Landen ende Steeden, van allen Onderdaanen ofte Ingeſeetenen, hoe groot die ook weeſen mogen; konnen doen gehoorſaamen ende ook naar koomen: Ende de Overtreeders, ofte Verbreekers der *Wetten*, oude loffelike *Gewoonten*, ende der *Handveſten*, naar inhoude der ſelven konnen doen ſtraffen.

Wat de eigendlijke Leer onſer FABULEN zy, is onnoodig hier op den einde geſegt, alſoo de ſin van dien door onſe voorgaande Reedenkaavelinge genougſaam blijkt.

a *Exod. cap.* 21. 22. *Pſalm* 8. 50. 82. 95. 97. 138. *Ioh. cap.* 10.

Siet

Siet niet drouvig als de Phariſeen, *maar wagt u van haare geveinſdheid.* Matth. 6. 16, 23.

Bene agere & lætari. Eccles 3.

76. De *Vos* ende het *Mom*.

EEn *Eeſel*, hebbende by gevalle gevonden eenen *Leewen-huid*, kleede ende bedekte ſig daar meede het beſten hy konde; ende dus door Boſſen ende Velden ſijnen *Meeſtere* ontloopende, deede hy de onnooſele beeſten, als *Haaſen* ende *Herten*, ſchrikken: ende ſulks ſiende, wierd hy daar door ook ſoo laat-dunkende ende baldaa-

dig, dat hy daar naa het gras ende de kruiden, daar de *Schaapen* ende *Kalvers* ſig meede ſouden voeden, vertrad ende verdorf: als wanneer hy van eenen *Voſſe* bekend, ende aan ſijnen *Meeſtere* verklikt wierd; die hem van den *Leewen-huide* ontbloote, ende onder ſtokſlaagen hem leerde, dat hy met ſijne eigene *huid*, die hem van ſijne Ouderen aangebooren was, ende hem wel paſte, ſig te vreeden houden moeſt.

Daar naa gebeurde, dat een *Luipaard*, die ſig weegens ſijne veelvuldige wel-geteekende *Vlakken*, by alle *onnooſele* vier-voetige Dieren, voor de *ſchoonſte* van allen uitgegeeven had, ende ook vervolgens ge-eerd was geworden, deeſen ſelven *Voſſe* ontmoetede, ende ook by hem roemde, de *ſchoonſte* aller vier-voetige Dieren te zijn, ende als ſoodaanig ook ge-eerd te moeten werden; als wanneer de *Vos* hem antwoorde: „Uw klein verſtand ende „weinige kenniſſe maakt, dat gy ſoo laat-dunkende zijt, „dat gy u verre boven uwes *gelijken*, ja boven uwe *meer*„*deren* verheft, als niet weetende, dat in geen *ſchoon Vel* de „waarhaftige ſchoonheid eenes Beeſten is, maar dat die „innerlik beſtaat in ſeer *klouk* van *oordeele* te weeſen, als „ook in ſeer groote *kenniſſe* te hebben, ende byſonderlik „in een ſeer goed gebruik van dien. Loop derhalven heen„gy Nars-kap, ende doed u van de *gekke* Dieren ont„ſien ende *eeren*; van my hebt gy dat niet te verwagten.

Eindelik gebeurde, dat die ſelve *Vos* quam in den werkhuiſe eenes *Beeldhouwers*, alwaar hy ſeer wonderlik konſtig gemaakte Beelden beſag, onder alle welke meeſt uitſtak, ende hem ſeer wel behaagde, een uitneemend ſchoon *Vrouwen Beeld*; welk alſoo hy ſeer vriendelik aanſprak, ende geen antwoord kreeg, hy ook daar naa het ſelven wel

wel betaſtede, ende ſoo van afteren als van vooren wel beſag. Ende eindelik in deſe woorden uitberſte: „Geen „wonder is het, dat *gemeene* Beeſten ſig van ſchoon-„ſchijnende laaten bedriegen, alſoo ik ſelfs by naaſt mis-„leid was van deeſen ſchoon-ſchijnenden *Vrouwen-beelde*, „eer ik ter deegen de innerlike ſchoonheid van dien on-„derſogt, ende bevonden had, of, ende dat daar in wa-„relik ſeer goede *Herſſenen* waaren; alſoo daar in alleen „de voornaamſte ſchoonheid beſtaat: ende oovermits ik „nu bevind, dat de ſelve *Herſſenen* u in het geheel ont-„breeken, ſoo kan ik niet meer ten uwen loove ſeggen, „dan, Hoe ſchoon ſoud gy waarelik weeſen, indien gy „goede Herſſenen had! ende hoe gekkelik ſtaat gy nu „voor my, dewijl ik weet, dat die u ontbreeken!

Uitlegging *der* VVoorden.

Met den Eesele *onder eenen* Leewen-huid, *werd verſtaan een* plompert, *die by geluk tot* hoogheid *is geraakt, ende die oover ſulks alle* mindere *andere menſchen, veragtelik oover ſijne ſchouderen aanſiet, ofte voor ende met ſijne magt een yder wil doen ſchrikken.*

Met den Luipaarde, *een* Pronkert *van klein verſtand, die door ſijne ſchoone Kleederen, groote Rijkdom, Pragt ende Praal, wil ge-eerd ende gediend zijn.*

Met de eenvoudige onnoosele Dieren, *eenvoudige menſchen, welke door dien ſchijn bedroogen werden.*

Met den Vosse, *wijse ende ervaarene menſchen, die den ſchijn ontdekken, ende de geveinsde* Hypocriten *ten toone ſtellen.*

OM dat in deeſe Weereld geene Menſchen, hoe gelukkig ſy ook mogten weeſen gebooren, ſonder ſwakheeden ende gebreeken zijn; ende om dat ſy alle, *hoogere gedagten*, ende ook meer *liefde* hebben van, ende voor ſoodaanige Menſchen, wiens ſwakheeden ende gebreeken ſy niet weeten: dan van ende voor ſoodanige Menſchen, welkers ſwakheeden ende gebreeken ſy ſeer wel kennen: ſoo ſiet men ook daar en booven ſeer weinige Menſchen die ſoo beſcheiden ende maatig in haare oordeelen ende geneegendheeden zijn, dat ſy alle de ſwakheeden ende gebreeken eenes Menſchen in de *eene*, ende daar en tegen alle de volmaaktheeden ende deugden des ſelven in de *andere* ſchaale gelegt hebbende; als dan eerſt, ende niet eerder ooverweegen ende oordeelen, welke ſchaale ſwaarder is, ende hoe *veel* ende hoe *weinig* ſoodanig een Menſch behoorde geagt ende geſchat te zijn, waardig te weeſen.

Ende oovermits by opgemelde menſchelijke gebreeken ofte ſwakheeden nog komt onſe aangeboorene *eigen* ſelfs *liefde*, ſoo maakt die, dat wy ſoo haaſt geene kenniſſe van iemans ſwakheeden ende gebreeken gekreegen hebben; of wy werden door eene verkeerde *eergierigheid* ofte *nijd* teegen den ſelven ſoodanig met voorooordeelen ingenoomen, dat wy daar naa in dien ſelven Menſche naaweliks eenige Volmaaktheden ofte Deugden aanmerken konnen.

Ende oovermits ook alle Menſchen verpligt zijn, haar *eigen baat* te ſouken; voor ſoo veele het ſelven ſonder naadeele eenes *derden* kan werden verkreegen: ſoo behoorden ook alle de ſelven geneegen te weeſen, haare eigene ſwakheeden ende gebreeken, in het gemeen voor anderen Menſchen, ſoo veele haar doenelik is, te verbergen; ſonder ſig te vergenougen, met ſeer oopenhertig leevende, wel te doen ende vrolik te zijn, om aldus bekend te werden voor ſoodaanigen als ſy waarelik zijn. Met welke onſe meeninge

ninge ſeer wel oover een komt die in *Staatkonde*, kenniſſe der menſchelike Saaken; ende manhafte kloukmoedigheid, onvergelijkelike *Trajano Boccalini*, wanneer hy ons leerd, dat alle ende ſelfs de allerbeſte Menſchen, welke oover *anderen*, ofte in eenige publike *Amten* en *Dienſten* geſteld zijn, aldaar de onderhoorigen, niet ſoo ſeer door dwingen ende oover-reeden; als wel door haare *authoriteit* ende haar *aanſien*, beweegen konnen, om ietwes te doen ofte te laaten, ende dat ſy alle haar *aanſien* verlieſen ſouden, indien ſy niet ſig in alle haar doen met een *graantjen geveinsdheid* vercierden.

Ende om deeſe onſe generale gedagten door de byſonderen te verklaaren, ſoo vraagen wy den *Leeſer*, welke *Pauſen*, *Cardinalen*, *Bukoppen*, *Abten*, *Prieſters*, *Monniken*, *Profeſſoren*, *Leeraars*, *Predikanten*, *&c.* ofte *Keiſers*, *Kooningen*, *Vorſten*, *Veld ooverſten*, *Raads heeren* van eenige Hooven van Judicature, *Hoovelingen*, *Borgemeeſters*, *Scheepenen*, *Raaden*, *&c.* ſouden alleen door haar *aanſien*, ende ſonder *dwang* by den Onderdaanen, ende by den gemeenen Menſchen ietwes vermogen, ende die beweegen om haar te gehoorſaamen; indien ſy alle wiſten met wat ſwakheeden ende gebreeken deſelven binnen haare *Klooſteren*, *Hooven*, ende *Huiſen*, gemeenelik onder malkanderen, ofte met haar geſinne *leeven*: ende met hoe weinige liefde ende mindere ſorge voor het gemeen welvaaren, de meeſten der ſelven *regeeren*; als ook eindelik, hoe quaalik, quiſtig ende ooverdaadig die penningen, welke ſoo beſwaarelik door de gemeene Onderdaanen gewonnen ende ſuurelik opgebragt zijn; beſteed, verquiſt, ende misbruikt werden? Ende verſeekeren wy ons, dat de beſcheide *Leeſer* op deeſe Vraage ſal antwoorden, dat niet een der ſelven opgemelden, gewilligik ge-eerd ende *gehoorſaamd* ſoude werden: alſoo ſelfs een *Heilig Propheet* in ſijnen eigen Lande niet ge-eerd kan werden van ſijne *Landsluiden*, ende dat alleen, om dat ſy hem meer dan de *Vremden* kennen: ende dat daar en teegen een *Vremde*, om dat hy niet genoug bekend is, doorgaans meer werd ge-agt ende ge-eerd, dan hy warelik waardig is.

Dog alſoo deeſe *verberging* onſer ſwakheeden ende gebreeken, eigendlik niet is die *Hypocriſie* ende *Geveinsdheid*, welke Goode ende den Menſchen ſoo ſeer mishaagd, dat die ſoo wel in onſe Heilige *Euangelien*, als in onſer FABULE, ſeer ernſtig beſtraft werd;

maar dewijle het is eene veel grootere ende ſchaadelikere *geveinſdheid*; ſoo moet daar van nu ook ietwes geſegt werden. Namentlik deſe ſchadelike *geveinſdheid* huiſd in die Menſchen, welke van ſig geven ende veinſen te beſitten die Volmaaktheeden ende Deugden, welke waarelik in haar niet zijn, ende die daar en boven deſe *veinſery* gebruiken, alleen op dat het ſelven van den eenvoudigen Menſchen geloofd werdende, ſy ten haaren eigen meeſten voordeele die bedroogene ten meeſten ſouden konnen beſchaadigen.

Sulks waarelik hier met onſe FABULEN ook in het byſonder werden afgebeeld die Menſchen, welke veinſen eene grootere *liefde* tot *God* ende haar *eeven naaſten* te dragen, als andere gemeene Menſchen, ende dat alleen, op dat ſy middeler-wijlen van die eenvoudigen ge-eerd, ge-agt, ende ontſien werdende, der ſelver dienſten genieten, als ook der ſelver, jaa der Weeduwen ende Weeſen goederen, Huiſen ende Landen, inſlokken ſouden moogen ende konnen. *a*

Gelijk voor deeſen de beveinsde *Phariſeen*, oover welken des weegen in de *Evangelien* ſoo meenigvuldig *Wee, Wee*, uitgeroepen werd, ſulks deeden, ende de *Roomſe Geeſteliken* nu nog heeden het ſelfden veel konſtiger, meeſterliker ende ooverdaadiger doen. Ende daar en boven werden in onſer FABULE afgebeeld die Menſchen, welke voorgeeven veel grootere magt, ſchoonheid ende kenniſſe te hebben, dan ſy waarelik beſitten, ende dat alleen, op dat ſy ſig daar door van den eenvoudigen Menſchen ſouden doen vreeſen, dienen ende gehoorſaamen.

Gelijk wy hier ſien, dat de *Eeſel* door den *Leeuwenhuid* de ſterkte ende de felheid eenes *Leews*, de *Luipaard* door ſijn geplakt Vel ſijne ſchoonheid, ende het *ſchoon Vrouwen-beeld*, eene uitneemende menſchelike *kenniſſe* ons verbeelden wil; ende dat die *Eeſel*, *Luipaard* ende dat *Vrouwen-beeld*, wel van den onnooſelen Dieren, dat is, wel van den eenvoudigen Menſchen, die het *binnenſten* der ſelven niet weeten, maar niet van den Voſſe, dat is wijſe Menſchen, die het *innerliken* der ſelven wel doorſogt hebben, voor ſoodaanigen gehouden, ontſien ende gediend werden: Jaa ſien wy hier daar beneevens, dat die ſelve *Vos* ende *wijſe* Menſchen, deeſe *Hypocriten*

a *Matth. cap.* 23.

pocriten ende *Geveinsden* veeltijds afterhaalen, ende voor der geheele Weereld beſchaamd maaken.

Sulks waarelik die byſondere *Geveinsden*, met haare *Hypocriſie* ende *Geveinsdheid*, geduurende haar kort ende broos leeven, altijds wel vreeſen afterhaald te ſullen werden, maar ſoo veele voordeel ende vreugde niet behaalen, dan of ſy in der daad vromelik handelden, ende daar op ſig vervrolikten.

Dog moogen wy eindelik hier niet verbergen, dat die *Hypocriſie* ende *Geveinsdheid* der geenen, welke eene *ſouveraine* ofte *publike Magt* oover *Kerk* ofte *Staat* beſitten, alleen door die onweederſtandelike *Magt*, ſoo diepe wortelen ſchiet, ende die vrugten voortbrengd in de herten ende herſſenen aller gemeene Ingeſeetenen, dat die *Regenten* ſulks weetende, ende daar op betrouwende, alle andere *wyſe Ingeſeetenen*, welke die Geveinsdheeden ende Bedriegerien beginnen te ondekken, ofte verdagt werden te ſullen oopenbaaren, de ſelven aanſtonds konnen doen beſchuldigen en ſchandelik dooden, als of ſy *a* de *Goddelike* ofte *Koninglike* Hoogheid gequetſt hadden. Ende is dit het gunt *Lodovik* de elfde dier Name, Koning van *Vrankryk*, geduurig pleegde, ende ook dit eenig Latin ſijnen Soone tot eener Leſſe gaf, *qui neſcit ſimulare, neſcit Regnare*, Die niet kan veinſen, kan niet heerſchen. *b* Ende is dit het ſelfden, dat die bekende *Leermeeſter* der *Koningen* ende *Vorſten*, haar leerd, wanneer hy ſegt, dat ſy in haare Regeeringe altijds moeten *ſchijnen* trow ende opregt te zijn, dog dat ſy waarelik altijds trow ende opregt weeſende, niet ſouden konnen beſtaan, maar dat ſy naar voorvallende tijden ende geleegendheeden, nu den *Leewen-huid*, dan weder het *Voſſenvel* aantrekken, dat is ſomtijds oopentlik kraft ende geweld, ende ook ſomtijds geveinſdheid ende bedrog gebruiken moeten. *c*

Dog *God* zy eewiglik geloofd in ſijne *geregtigheid*, dat deeſe *geveinsde* booſe Menſchen, als waarelik de *Sonden* teegen den *Heiligen Geeſt* begaan hebbende, indien ſeederd der *Apoſtelen* tijden eenig ſoodaanig kan begaan werden, niet dan dit eenige Loon van in der *Regeeringe* oover *Landen* ofte *Steeden* te blijven, weg draagen; ende daar naa niet dan het eewige *Wee, Wie, Wee*, te verwagten hebben. Ende zy de ſelve *God* ook geloofd oover deeſe ſijne *Goedheid*, dat

a *Crimen Læſæ Majeſtatis divinæ & humanæ.* b *P. Matth. Levit* 11, *liv.* 11.
c *N. Machiavell. Princ. Cap.* 18.

dat in wel-geſtelde *Vrye Republiken*, opgemelde geveinsdheid den Regenten niet noodſaakelik is, jaa aldaar gebruikt werdende, den ſelven Geveinsden veeltijds meerdere ſchaade aanbrengd, dan of ſy den regten weg des Deugds waaren ingegaan. *a*

Weshalven wy eindelik ſeggen, dit de *Leer* onſer FABULE te weeſen, dat wijſe ende deugdſaame Menſchen, hare ſwakheeden ende gebreeken, wel moogen ende ook behoorden voor den gemeenen Menſchen te verbergen: Maar dat alle die geene, welke eenige *Heiligheid* ofte *Deugd* veinſen, om door dat middel ten naadeele haares *eeven naaſten*, haare eigene grootheid ofte voordeel te bejaagen, ſeer ſchaadelike, ſchandelike, ende vervloukte Menſchen zijn, ende dat ſy ſeekerlik altijds ſoodaanigen ſterven.

a *Il n'y a plus grande fineſſe que d'eſtre homme de bien.* Phil. de Com.

Al

Al is de Loogen nog ſo ſnel,
De Waarheid afterhaaltſe wel.

77

Mendaci non creditur et jamve verum dicenti.

77. De *Poffer* ende *Loogenaar.*

EEn rijke *Boer*, die in ſijner Jeugd als een *Reiſer*, veele vreemde ende verre afgeleegene Landen had beſogt, ende veele Jaaren naa een uitlandig was geweeſt, eindelik weederom in ſijnen Vaderlande komende, roem-

de aldaar in alle vergaaderingen ſijner Landsluiden, ſijne oovertreffelike Helden-ſtukken, die hy buiten des Lands bedreeven had. Ende onder anderen ſwetſte hy eenmaal van eener ſoo uitneemende groote ſpronge, die hy tot *Rhodos* ſoude hebben gedaan, dat geen der Inwooneren van *Rhodos* hem het ſelfden had konnen naar doen. Ende dat ook alle de *Rhodienſen* dat geſeiden ſouden met der waarheid konnen, ende ook willen betuigen. Ende alſoo eener uit den geſelſchappe daar op uit ſchoot: „Mijn lie„ve Vriend! indien het gunt gy ſegt, waarhaftig is, ſoo „behoufd gy geene getuigen om ons ſulks te doen geloo„ven; maar is noodig, dat gy het metter daad bewijſd; „Denk derhalven, dat hier *Rhodos* is, ende wy *Rhodien„ſen* zijn, die getuigeniſſe van uwe oover-groote ſpron„gen ſullen geeven, doed die maar, ende wy ſullen toe„ſien. Deeſe *Poffer* dus in ſijne woorden gevat zijnde, ende geene grootere ſprongen als *gemeen* konnende doen, ofte dervende onderneemen te doen, wierd van allen den toehoorderen uitgelaggen, ſoodanig, dat hy met ſchaamte uit der vergaaderinge moeſt gaan.

Ende dit geruft oover den gantſen *Lande* verſpreid werdende, ſoo konde hy voortaan in geene geſelſchappen komen, ende aldaar eenig *woord* voeren, ſonder aanſtonds beſpot ende uitgelaggen te werden. Het welk hem ſoo verdrietig viel, dat hy voornam eenſaamer als voor heen te gaan leeven, ende voortaan ſijne *Schaapen* niet meer door eenen andere, maar ſelfs dageliks op der Heiden in ſijner eenſaamheid te drijven, ende aldaar voor den *Wolven* te hoeden. Dit aldus eenen korten tijd gepleegd hebbende, ende ſijne gewoonte van *liegen* niet verleggen konnende, ſoo viel hem in den ſinne een middel om daar meede

meede weederom te konnen beſpotten, ende uitlaggen, de geenen, welken hem van te vooren beſpot ende uitgelaggen hadden; hy veinsde derhalven, dat eenige *Wolven* waaren gekoomen, om ſijne Schaapen te rooven, ende riep ooverluid: „Help goede Buuren, help! want „de *Wolven* zijn gekomen, mijne *Schaapen* te verſlinden. Ende als de trowhertige Buuren hem op het yverigſten by geſprongen waaren, ſoo beſtond hy haar uit te laggen, ſeggende: Nu ſpot ik met u, gelijk gy te vooren met my gedaan hebt.

Eenen korten tijdt daar naa, riep hy weederom ooverluid ende ſeer erbarmelik: „Help goede *Buuren*, help, „de *Wolven* willen mijne *Schaapen* eeten. Nu is het my „ernſt, help! op dat ik het hier naa u ook doen moge. Sulks de ſelve Buuren ſeer haaſtig toegeloopen zijnde, al weederom van dien *Loogenaare* beſpot ende uitgelaggen wierden. Dog als eindelik gebeurde, dat waarelik ſeer veele *Wolven* op *hem* ende ſijne *Schaapen* aanvielen, ende hy met waarhaftige traanen in den oogen, ſeer erbarmelik riep: „Kom nu lieve *Buuren*, kom nu niet alleen mij„nen *Schaapen*, maar ook *my* ten hulpe, want ſeer veele „*Wolven* ſullen anders ſins *my* ende mijne *Schaapen* eeten. De *Buuren* dit hoorende, meenden, dat hy haar als voor heen bedriegen, beſpotten, ende uitlaggen wilde: waarom ook elk ten ſijnen huiſe bleef.

Sulks die *Harder*, terwijle die *Wolven* alle ſijne *Schaapen* verſlonden, ter naawer nood boſſewaarts den *Wolven* ontvlugte, met op eenen Boome te klimmen ende af te wagten, dat de *Wolven* door gingen. Daar naa afgeklommen zijnde, ſchaamde hy ſig weeder by den Menſchen te gaan, om van den ſelven, welke hy beſpot had, ge-

duurende ſijnen Rijkdomme, nu in ſijner behouftigheid ende arremoede onderſtand te bidden: Weshalven hy in den Boſſe al dwaalende, hongerig ende kout zijnde, omme ſworf, ſoukende naa eenige Aard- ende Boom-vrugten, als ook naar eenig hol, om ſijnen buik te konnen verſaadigen, ende ſig in den kuile te bergen, ofte te verwarmen. Als wanneer hy te ſijnen gelukke ontmoete een goed-aardige *Satyr*, die meede-doogen met den hongerigen kouden Menſche hebbende, hem ten ſijnen huiſe noodigde, ende derwaarts leidende, onderwijlen ſag, dat hy t'elkens in ſijne handen blies, weshalven hy vroeg, waarom ſulks geſchiede? ende ten antwoorde kreeg, *Om de handen te verwarmen.* Deeſe *Satyr* daar naa den Menſche aan tafele ſeer heete ſpijſe voorgeſet hebbende, ſag weederom, dat de ſelfde Man ook op de ſpijſe blies; ſulks hy hem ten tweeden maale vroeg, waarom hy dat deede? ende als hy ook ten antwoorde kreeg, *Om die ſpijſe te verkouden*; ſoo voer die *Satyr* daar op uit in volgender wijſe: „Zijt gy een Menſch, die naar het u geliefd, heet ende „koud uit eenen monde blaaſen kond, ende ook waare„lik blaaſt, ſoo wil, nog kan ik met u eenige de minſte „gemeenſchap hebben. Vertrek derhalven aanſtonds uit „mijnen huiſe. Sulks die *Loogenaar* in den Boſſe neevens de wilde Beeſten, ſijn kort ende onuitſpreekelik ellendig leeven doorbragt.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een REISER, *ende met een* SCHAAP-HERDER, *hebben de* Ouden *verſtaan, een* beſchaamde *ende een* onbeſchaamde Loogenaar.

Met

Met een SATYR, *een ſeer eenvoudig gering Menſch, anders* Broer ſimpel *geſegt.*

WY bevinden, dat de goede, wijſe, ende Almagtige *God*, onſer *Siele* heeft ingeſtort *a* veele geneegendheeden ende begeerten, welke als door geene voorgaande Reedenkaavelinge in ons veroorſaakt werdende, aan den *Weeſen* der Menſchen ofte menſcheliken aard ſchijnen vaſt, ofte eigen te zijn. Als namelik is, onſe begeerten om liever te *leeven* als te *ſterven*. Om ons *lighaam* te *beſchermen* tegen alles, waar van het ſtaat gequetſt te ſullen werden. Om ſoo wel in ons leeven, als ook naa onſe dood, van andere Menſchen *ge-eerd* te werden. *b* Ons te *verblijden* ofte te *bedrouven*, wanneer wy gedenken ietwes *goeds*, ofte ietwes *quaads* gedaan te hebben. *c* Als ook ons te *verheugen* ofte te *treuren*, als wy ſien dat eenen anderen Menſche ietwes ſeer *goeds* ofte ſeer *quaads* oovergekoomen is, eeven of wy aan beiden deelhaftig waaren, &c. *d* Ende vougen wy eindelik daar by, om onſer FABULE te naaderen, de *begeerten* om van alle ſaaken de *waarheid* te *weeten*, *e* ende onſe *gedagten*, die wy hebben, aan andere Menſchen te *oopenbaaren*, ende bedroufd te zijn, als een ander ons *liegd*. Van het welken wy aldus Reedenkaavelen.

Onder *Goodes* Schepſelen, waar meede wy eenige gemeenſchap hebben, zijn ons geene dan de Menſchen alleen, bekend, welke met eene *denkende* ende herdenkende *Siele* begaafd zijn. Ende meenen wy de *waar-* ofte *on-waarheid* der Saaken, ten opſigte der Menſchen, te beſtaan, in de oover-een-komſte ofte verſcheidendheid van der ſelven gedagten, met der Saaken, waar op ſy denken, ende mits dien haar die Saaken *innerlik* ſoodaanig *verbeelden*, als ſy in der daad

a *Inſtinctus Naturæ.*
b *Stat ſua quique dies breve & irreparabile tempus.*
Omnibus eſt vitæ ſed Famam extendere Factis,
Hoc Virtutis opus. *Horat.*
c *Se judice nemo nocens abſolvitur.* *Juvenal. Sat.* 13.
d *Ut redentibus arrident ſic flentibus adjunt,*
Humani vultus ſi vis me flere dolendum eſt,
Primum ipſi tibi. *Horat.*
e *Amicus* Plato, *Amicus* Socrates *ſed magis tamen Amica* Veritas.

daad *uitterlik* zijn, ofte niet zijn. Gelijk deſelve oneindelik wijſe ende goede *God*, beneevens die *Reedelike Siele*, daar en boven de Menſchen begaafd heeft met der bequaamheid, om alle haare *gedagten*, welke ſy van eenige Saaken hebben, onderling *bekend te maaken*, door eenige *woorden* ofte *teekenen*, welke eene ſeekere beteekeninge hebben. Ende ſeggen wy, die *woorden* ofte *teekenen* waar- ofte loogen-agtig ende vals te weeſen, naar dat die, *innerlik* met onſe gedagten oover een koomen, ofte daar van verſchillen.

Ende is het niet min een gonſtig *Goddelik ingeeven*, dat wy meer geneegen ende meer verblijd zijn eene *waarheid* te ſpreeken ofte geſprooken te hebben, dan eene *loogen*. Dog oopenbaard ſig tuſſchen de *waarheid* te willen *weeten*, ende die ook te willen den Menſchen *oopenbaaren* eene ſeer groote verſcheidendheid. Naademaal wy altijds ende van alle Saaken, de *waarheid* moogen ende ook willen voor ons ſelven liever weeten, dan niet weeten; om dat het ons wel baaten; maar niet ſchaaden kan, die waarheid voor ende in ons ſelven ontdekt, ende uitgevonden te hebben: Ende dat wy daar en teegen ons geneegen vindende, eenige *waarheeden* aan onſe eeven naaſten te oopenbaaren, alvoorens behoorden wel te ooverleggen, of het ons, ende den ſelven *nut* ſal weeſen, hem die waarheid geoopenbaard te hebben, dan of hem ende ons het ſelven *ſchaadlik* ſal weeſen.

Want indien wy, het oopenbaaren der waarheid, in dien ſtande van Saaken oordeelen *onnut* ende *ſchaadelik* te ſullen weeſen; ſoo is het eene Saak, die ſig ſelven leerd, dat het beeter is, die kenniſſe te verbergen, ende die alleen voor *Goode* ende by *ons* te houden, dan die te oopenbaaren.

Jaa dat meer is, uit den ſelven gronde volgd ook onweederſpreekelik, dat wanneer het *verſwijgen* der *waarheid* niet genougſaam is, om het *quaaden* ons ende onſen eeven-naaſten af te houden, ende het *goeden* op ons ende op onſen eeven-naaſten te doen needer daalen; ende dat wy waarelik meenen beiden door geen ander middel te konnen vermijden ende verkrijgen, dan met *loogens* te ſpreeken, die ten niemans naadeele ſtrekken; dat wy als dan die *loogens* te ſpreeken verpligt zijn. Hoewel wy het ſelven

niet

niet moogen doen, dan met eenen weeder-ſinne teegen de loogenen, ende met eene geduurige geneegendheid, van liever de *waarheid* te ſpreeken, dan te liegen, in dien ſulks met de *liefde*, die wy ons ſelven ende onſen eeven naaſten ſchuldig zijn, konde beſtaan.

Ende zijn dit als dan de vermaarde ende waarhaftige * *Heilige Bedriegeryen*, welke wy ſonder eenige beſwaaringe onſes gemoeds, geduurig gebruiken omrrend Menſchen, die haarer ſinnen niet wel Meeſters zijn, als *Kinderen*, *Gekken*, *Dollen*, *Raaſenden*, *Dronken*, *Sieken*, ende door *toorne Verrukte* Menſchen; wanneer die, door haar de *waarheid* te oopenbaaren, beleedigd, ende door eenige *loogens* haar te doen gelooven, ſtaan gebaat te werden. Ende zijn deeſe opgemelde bedriegeryen niet die *loogens*, welke onſe FABUL beſtraft: Maar het zijn die *loogens*, welke uit eigene geneegendheid ende buiten alle noodſaakelikheid werden geloogen. Naamelik, wanneer men liegt, om te ſchijnen wonderlik veel te weeten, ofte beſogt te hebben. Of wel om andere Menſchen te verongelijken, te beſchaadigen ofte te beſpotten. Of wel, het zijn die loogens, welke te ſpreeken, de Menſchen in haare jongheid *aangewend* hebben, eer ſy te regt konden bedenken, hoe groot een quaad het zy, ſig in het loogen ſpreeken te vermaaken, alſoo die quaade oude *gewoonte* van *liegen*, den Loogenaaren altijds by blijft, ende haar nooit, dan in den grave verlaat.

Ende zijn deeſe *Loogenaars* des te verfoejeliker, om dat ſy niet alleen haar Eeven-naaſten misleiden, bedriegen ofte beſchaadigen: maar ook, om dat ſy als de aller-*ondankbaarſte* Menſchen verpligt zijnde, *Goode* dankbaar te zijn oover die aller-grootſte weldaad, van haar bequaam gemaakt te hebben, tot den ommegange met andere Menſchen, ende dat alle die bequaamheid hier in beſtaat, dat ſy onderling haare *gedagten* konnen bekend maaken, ſy des niet te min, voor ſoo veel haar aan gaat, in teegendeel deeſe groote gaave *Goodes* in haar genougſaam vernietigen, ofte onnut maaken, ende ſoodaanig verderven, dat het waarelik ons veel *nutter* is, ende ook *aangenaamer* behoorde te weeſen, met domme ſtomme *Beeſten*, die ons niet bedriegen nogte beſchaadigen, te verkeeren;

* *Piæfraudes.*

keeren; dan met *ſoodaanige Menſchen*, die haare bequaamheeden ter oopenbaaringe hunner gedagten, van alle voorkoomende Saaken; hebben verwiſſeld tegen eene *konſt*, om andere Menſchen, daar ſy meede omme gaan, te *bedriegen* en te beſchadigen; ende welken dien volgende ſig ook ter, ende der verkeeringe, met reedelike Menſchen alles ſins onnut, ende gants onwaardig hebben gemaakt. Want indien waarhaftig is, het gunt de Oud-vaader *Auguſtinus* ſegt, naamelik, dat het veel beeter is tot ſijn geſelſchap te hebben eenen bekenden Hond, dan eenen Menſche, wiens *taale* men niet verſtaat: Soo is nog veel meer waarhaftig, dat het veel beeter is te verkeeren met *Beeſten*, dan met Menſchen, die haare taale geduurig gebruiken, om Menſchen, die met haar omme gaan, te bedriegen ende te misleiden, ſoodaanig, dat ſy door der bedroogenen ende mis-leiden ſchaade, haaren eigen-baat bejaagen ſouden konnen.

Ende daar en boven ſoo werden die *Loogenaars*, hoe *ſnel* ſy meenen voor te loopen, veeltijds op der daad, van der *waarheid* in hunne Loogenen afterhaald; ende daar oover van den Menſchen beſpot. Jaa dat meer is, die bekende *Loogenaars* veroorſaaken ook ten hunnen eigen naadeele, dat, wanneer ſy daar naa in ernſte de *waarheid* ſpreeken, ende gaarne van andere Menſchen geloofd ofte geholpen ſouden werden, ſy nogtans geen van beiden verkrijgen. Eeven gelijk wy in onſer FABULE ſien, dat de loogenagtige ſnorkende *Reiſer*, niet jeegenſtaande hy oover ſijne groote ſprongen, alleen in Boeren-geſelſchappen roemde, hy efter aanſtonds afterhaald ofte beſchaamd werd: ende dat de loogen-agtige ſeer erbarmelik roupende *Harder*, de *waarheid* ſpreekende, niet geloofd werd, nogte eenige hulpe bekomt, maar in teegendeel oover ſijn verlies beſpot werd.

Sulks ook daar naa die *Loogenaars* ſig uit alle geſelſchappen hunner bekende Menſchen moetende onthouden, als dan gemeenelik gaan dwaalen, ende geen geſelſchap vinden, dan der aller-geringſte ende *onkondigſte* Menſchen, die nietwes te verlieſen hebbende, naar het doen der Menſchen, eer ſy ſig met den ſelven gemeen maaken, niet *verneemen*, maar door den *rijkdom* ofte uiterlijke *aanſienelikheid* der ſelven, misleid werdende, ſig laaten voorſtaan,

van

van haar *gebaat* ende door haar geſelſchap *verheerlikt* te ſullen werden: by welken, alſoo ſy haare *gewoonte* van *liegen* niet gelijk haare oude Schoenen konnen af leggen, ſy ook ſeer haaſt daar in afterhaald, ende ſelfs uit ofte van die by een wooninge der geringſte Menſchen verdreeven werden. Waar door de Loogenaars eindelik als veragtelike *Beeſten*, buiten allen verkeere ende ommegange van Menſchen, haar leeven eindigen moeten. Eeven gelijk de *Loogenaar* onſer FABULE van alle bekende *Menſchen* verlaaten zijnde, ſig boſſewaarts onder de *Satyrs* begeefd, ende aldaar ook in ſijner Loogen-taale afterhaald zijnde, ende uit den geſelſchappe der ſelven verdreeven werdende, onder den *Beeſten* in den Boſſen, ſijn leeven ſeer ellendiglik eindigen moet.

Ende alſoo alle het voormelden ſoo klaar is, dat ter beveſtinge des ſelven geene *Exempelen* behouven bygebragt te werden: ſoo ſullen wy ook meer ter verluſtiginge als ter onderrigtinge des *Leeſers*, eenige van dien hier laaten volgen.

In den beginne der *Reformatie* des *Chriſteliken Godesdienſt*, waren in het gemeen de *Papen* ende *Monnikken* der *Roomſe Kerken* van alle goede *reeden-kavelinge* ende van alle kenniſſe der *Heilige Schriften*, ſoodanig ontbloot, dat ſy in ſteede van met de ſelven hunnen *Goodesdienſt*, als ook hare *Hierarchie* ofte *Kerkelike Regeeringe*, te bewijſen, en de Leere der *Reformateuren* te weederleggen: ſy ſig niet behielpen, dan met de ſelve Reformateurs in den beginne ſeer onbeſchaamd, ende ſchandelik wegens hare *leer* ende *leeven*, te *beliegen*. Gelijk ſy ten deſen einde uitſtrooiden, dat *Joan Calvin* in ſijner Jongheid tot *Noyon* oover begaane *Sodomitiſche* Sonde, door het *Gerigt* oopentlik gegeeſſeld, ende gebrandmerkt was geworden; Ende van *Martin Luther*, dat hy gemeenſamelik met den *Duivele* plagt omme te gaan; Welke *eerſte* ſchaamteloſe Loogen, door het getuigeniſſe des *Gerigts* van *Noyon* weederlegd, *a* ende de *tweede* in volgender wijſe beſpot, is geworden.

Lang na den ooverlijden van *Martin Luther*, is gebeurd, dat eenige *Monniken* en *Proteſtanten* by een gekomen weeſende, om eenige verſchillige *Leerſtukken* te betwiſten, *een* der *Monnikken* den *Proteſtanten* ſeide, ſeekerlik onderrigt te zijn, dat *Martin Luther* in ſijn leven niet al-

a Vide Joan. Douſa Epiſt.

leen met den *Duivele* had omme gegaan; maar dat hy ook waarelik na ſijne Dood in eenen *Duivele* veranderd was: alſoo men naamaals ſijne Dood-kiſt oopenende, daar in eene *ſwarte Muis*, ende geen *Lijk* gevonden had. Welke Loogen aldus van eenen der *Proteſtanten* beandwoord wierd; Gy verhaald die *Hiſtorie* maar ten halven, ſulks dienſtig is, dat ik die nu ten einde uit voordraage; ſoo als die naar die ſelve waarheid gebeurd is. De *Muis*, dus lange als gy verhaald hebt, beſlooten zijnde geweeſt, had eenen ſeer grooten honger gekreegen, ſulks hy ter eerſter oopeninge des grafs, uit den kiſte ſprong, naar de *Sacriſtie* liep, ende aldaar alle de Pauſelike op *Francijn* geſchreevene drooge *Bullen* op at; ende daar naa, om ſijnen dorſt, welke hy van die ooverdrooge koſt gekreegen had, te leſſen, ſig niet ontſag, alle het *Wy-waater* der *Kerke* op te drinken: waar door de gegeetene *Bullen* in dat veelvuldige Waater uitdijgende, des *Muiſen* buik ſoodaanig deeden ſpannen, dat hy genoodſaakt wierd te piſſen, ende ook ſoodaanig piſte, dat het geheel *Vaagevier* der Kerke uitgebluſt wierd. Ende dus wierd die loogen-agtige *Monnik* ſeer aardiglik met deſelve munt betaald ende beſpot.

Een *Spaans Ridder*, die den meeſten tijd ſijnes leevens had beſteed, met *Weſt-* ende *Ooſt-Indien* te bereiſen, in *Hiſpanien* weeder gekeerd zijnde; vermaakte ſig doorgaans, met in alle geſelſchappen veele *Wonderen*, die hy geſien ſoude hebben, te verhaalen. Onder anderen te *Valladolid* in eener herberge aan den diſſe met eenige andere Heeren ſittende, ſoo vertelde hy in *Weſt-Indien* geſien te hebben eene *Kool* ſoo groot, dat hy met nog vier andere Ruiters ten paarde, ſig eenemaal in de ſchaaduwe van dien, teegen de brandende hitte der Sonnen ſeer bequaamelik bergde. Waar op een ander *Heer* vervolgde, in den ſelven Lande ook geweeſt, ende aldaar geſien te hebben, dat gemaakt wierd eene *koopere Keetel* ſoo groot, dat drie honderd Mannen, yder twintig Vaademen van den anderen zijnde, daar aan arbeiden. Ende als de *Ridder* daar op vroeg, waar toe ſoo eene groote Keetel diende, kreeg hy ten antwoorde, om die wonderlik groote *Kool* te ſieden, ende ging dat al glim-laggende door. Daar naa vertrok de ſelve *Ridder* naar *Madrid*, ende vroug onder weegen ſijnen *Reis-broeder*, wat hem van

ſijne

ſijne ommegangen ende praaten dagt, ende of die niet ſeer vermaakelik waaren? waar op die Reis-broeder rondelik antwoorde, dat ſijne Vertellingen wel veeltijds ſeer luſtig om aan te hooren, maar ook ſomtijds ſoo ongeloovelik waren, dat hy daar oover after ſijne rugge belaggen, ende als een groot Loogenaar beſpot wierd. De *Ridder* dit verſtaan hebbende, bekende in ſijne Vertellingen ſoo yverig, ende ook om die op het alder-wonderlikſten te ſtoffeeren, ſoo ſeer geneegen te weeſen; dat hy de ongeloofbaarheid van dien, niet konde vermerken, dan als het te laat was: weshalven hy ſijnen *Reis-broeder* verſogt, altijds in den herbergen aan Taafele neevens hem te willen ſitten, om als hy hem aldaar ſoude hooren al te ſterk ſtoffen, hem by den pande ſijner Wambuſſe ſaftjens te trekken, tot een teeken, dat hy ſig behoorde in ſijne woorden te maatigen. Dit aldus verſprooken zijnde, gebeurde, dat ſy des avonds ter herberge by een groot geſelſchap quaamen, alwaar ter taafele naar ouder wijſe eenige *Wonderen* verhaald zijnde; deeſe *Ridder* ook verhaalde, in *Japan* te *Meaco* geweeſt, ende aldaar niet alleen geſien te hebben des Keiſers *Hof*, daar alle *Bruggen*, *Deuren*, *Venſters*, ende *Daaken*, met *goude plaaten* waren oovertrokken; maar dat hy daar ook geſien had eene *Kerk* die *duiſend* en *vijf* en *twintig* treeden lang was. De *Reis-broeder* merkende, dat dit te hoog liep, trok den *Riddere* by den pande, ſulks die ſchielik ende onbedagt daar by vougde; Ende *ſes treeden* breed. Waar op yder der toehoorderen glimlagte, ende een van dien vroug, waar toe dog ſoo een gebow, dat geene *Kerk*, jaa geene bequaame *Wandel-gang* konde zijn, diende. Ende die *Ridder* antwoorde, het is mijne ſchuld niet, dat dit Gebow ſoo misbowd door my voorgedraagen is, maar wel die van mijnen *Reis-broedere*, die my te vroug by den pande mijner Wambuſſe getrokken heeft; want ik anders ſins gemeind was, die Kerke *vierkant*, gelijk dat wel behoorde, te maaken. Waar op by alle het Geſelſchap niet alleen ſeer gelaggen wierd, maar t'elkens, als daar naa ieman ietwes verhaalde, dat eene taſtelijke Loogen was, ſoo wierd daar op terſtond als ſchimpende den *Riddere* geſegt: Mijn *Heer*, dat is wat te *lang*, maak het dog *vierkant*, naardemaal gy u daar op ſoo *meeſterlik* verſtaat. Sulks hy ſig in dier vougen beſpot vond, dat hy

genoodſaakt wierd, nog dien eigenſten avond eene andere Herberge, daar hy gants niet bekend was, te ſouken, ende mitsdien onſe FABULE te beveſtigen.

Deeſe FABUL wil ons derhalven *leeren*, dat de waare Loogenaars altijds *ſchande* ofte *ſchaade* met haare Loogens behaalen, ende dat ſy eindelik ſig *eenſaam*, ofte buiten alle *eerelike* Geſelſchappen van Menſchen, die anders ſins haars *gelijk* ofte van *eenen Stande* met haar ſouden weeſen, verbannen te zijn, bevinden.

Geen grooter goed, dan een goed genoegen.

Contantum esse suis rebus, maximæ sunt certissimæque divitiæ.

78. De *Kameel* ende de *Os*.

EEn *Kameel* die noit van den Menschen gesien was geweest, vermerkte, dat sy op het *eerste* gesigt alle van hem vlugteden, maar dat op het *tweede* gesigt eenige waaren blijven staan, ende dat eindelik op het *derden* een Man was toegetreeden, die hem een *Halster* om den halse geworpen had: ende gevoelde hy voortaan, dat die Man hem seer veele swaare lasten op leide, ende meer stokslaa-

gen als ſpijſe gaf: Alle het welken de *Kameel* geloofde, hem oovergekoomen te zijn, niet om dat ſijn ende der Menſchen aard ſulks meede bragt; maar alleen, om dat hy door gebreeke van *Hoornen*, niet had konnen de Menſchen van ſig ſtooten.

Weshalven de Kameel *Jupiter* voordroug, dat meeſt alle groote vier-voetige Dieren met Klaauwen, Tanden, ofte *Hoornen*, van hem ſoo wel voorſien waren, dat ſy met de ſelven niet alleen de andere Dieren ende Menſchen van ſig afweeren, maar ook beſchaadigen, ende dooden konden: Sulks hy meende ſeer groote reeden te hebben, om aan *Iupiter* te klaagen, dat hy, op den *Olifant* naa, de grootſte aller vier-voetige Dieren zijnde, des niet te min ſoodaanig van alle Waapenen onvoorſien was, dat ſelfs de *Kinderen* hem derfden beſpotten ende hard handelen. Het welk alſoo hem dagt eene ſeer groote *misſlag* ofte *hardigheid* der *Gooden*, ofte wel eene ongerijmdheid der *Nature* te weeſen; Soo verſogt hy ſeer ernſtig, dat het *Iupiter* geliefde die te beeteren, met op ſijnen hoofde ſeer ſterke ende ſcherpe *Hoornen* te doen waſſen. Dog *Iupiter* laggende, dat een Dier, welk ſonder *galle* was, ende dat waarelik van eenes *Eeſels* aard zijnde, nergens anders toe bequaam was, dan om alle ſwaare laſten geduldiglik te draagen, des niet te min ſoo vermeeten was geworden, van in ſijne gedagten te krijgen andere *Dieren*, jaa ook *Menſchen* te *beſchaadigen* ende te *dooden*; vermoede dat de ſchoonheid ſijns hoofds, terwijle hy met ſeer wel gemaakte *ooren* voorſien was, hem dus laatdunkende ende vermeetel had gemaakt; Waarom hy den *Kameel* van ſijne *ooren* beroofde, ende dus mismaakt heenen ſond, met deeſe woorden: „Gaa nu heen, ende draag geduldig de laſten, „die de Menſchen u ſullen gelieven op te leggen, als weetende

„tende, dat gy tot geene andere Saaken te verrigten be-
„quaam, ende geenes hoogerens ſtands waardig zijnde,
„met groote reedenen van uwe ſchoone *ooren*, die u heb-
„ben doen dwaalen, beroofd zijt geworden.

Desgelijks gebeurde, eer de *Koejen* ofte *Oſſen gehoornd* waren, dat een *Os* dit alles gehoord hebbende, ſig verwonderde, dat een *Kameel*, zijnde een lomp bot Beeſt, welk met de *Gooden* nooit eenigen gemeenen ommegang hadde gehad, ende waar aan de *Gooden* ſig nooit hadden laten ietwes geleegen weeſen, ſoo laatdunkende was geworden, van *Iupiter* te bidden, om ſijnent wille den loop der *Nature* te veranderen. Ende liet ſig de *Os* voorſtaan, veel ſchooner van lighaame als de *Kameel* te zijn, ende dat hy als van een eedeler geſlagt weeſende, tot draagen ende arbeiden wel onbequaam was; maar dat hy daar en teegen boven alle andere Dieren, den menſchen met Melk, Booter ende Kaas, jaa ook met ſijn eigen Vlees, ende de Offerhanden van dien, de Menſchen ende de *Gooden* voeden, ende als door eenen aangenaamen Reuk-offer verheugen konde. Weshalven hy ſig ook liet voorſtaan, dat het in der *Nature* eene groote dooling was, dat de *Leewen*, *Wolven*, ende *Beeren*, &c. hem ſouden verſlinden; ende verſogt hy in gevolge van dien ſeer ernſtig van *Iupiter*, dat hy *Hoornen* mogte krijgen, om daar meede alle de onnutte wreede Beeſten te konnen af keeren. Het welk, als *Iupiter* hem toegeſtaan had, ende ſijne *Hoornen* gewaſſen waaren: ſoo keerde hy daar meede opgemelde *Beeſten* ſeer wel af, maar hy vermerkte ook met eenen, dat de *Menſchen* hem nu veel beeter als voor deeſen, aan de *Hoornen* grijpen ende binden konden; ende dat, ſchoon ſy hem geene laſten als den *Kameele* ende *Eeſele* deeden dragen, ſy nogtans ſijne *Hoornen* aan Plougen ende Waagenen

genen wiſten te binden, om alſoo van hem een ſeer arbeidſaam Beeſt te maken, ende nog eindelik, als hy tot arbeiden niet meer bequaam ſoude weſen, hem ten *voedſele* der *Menſchen* ofte ten *Reuk-offere* der *Gooden* te doen dienen ende opofferen. Waar op die onnooſele *Os* niet gedagt had.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een KAMEEL, *hebben de* Ouden *verſtaan, een ſeer ſterk bot Menſch.*

Met een OSSE, *een ſterk Menſch van gemeen verſtand, en opregt in ſijnen handele.*

ALſoo de *Kinderen* ter weereld koomende, met geene kenniſſe, ofte eenige bequaamheeden, om ſig ſelfs te konnen regeeren, begaafd zijn; Soo is noodig, dat de *Ouders* ende *Voogden* de ſelven voeden ende doen opbrengen, tot dat ſy eerſt haaren *Wasdom*, ende daar na hare mondige Jaaren bereikt hebbende, bequaam konnen zijn, om van haaren ſtande te oordeelen, ende den ſelven te vergelijken by die van andere Menſchen: om daar uit op goede reedenen te konnen beſluiten, welke Stand voor haar meer te wenſchen ende te betragten ofte te verwerpen zy. Ende alſoo die opvoeding der *Ouderen* ofte der *Voogden*, den *Jongelingen* middeler wijle kenniſſe heeft doen hebben van ſeekere Taalen, Menſchen, Saaken, Gewoonten, Wetten, Godsdienſten, als ook inſonderheid van ſeekere *beeſigheeden*, door ende met welke ſy haar leeven eerelik, dat is ten voordeele van haar *eigen ſelfs* ende van haar *eeven naaſten*, ofte ten minſten ſonder der ſelven ſchaade, ten einde konnen brengen: Soo hebben ſy ook eenigſins ſig naar aller opgemelder Saaken, Gemakken ende Ongemakken, leeren vougen.

Ende oovermits dat ſy in teegendeel van andere Saaken, die haar vremd zijn, de Gemakken ende Ongemakken niet weeten, ende ſig nog veel min naar de ſelven konnen vougen: Soo is het eene

eene ſeer kennelijke Saak, dat allen Menſchen eene ſeer groote *wijsheid* van nooden is, om wel te oordeelen, of men ſijnen ſtand ende ſijne wijſe van leeven behoorde te veranderen; ende dat daar nog eene veel grootere omſigtigheid vereiſt werd, om wel te oordeelen, teegen welken ſtande men de ſijne te verwiſſelen behoorde: Om dat alle de *behaagelikheeden* anderer Standen ende Saaken, den Menſchen gemeenelik aanſtonds in den oogen ende in den gedagten komen; ende dat wy de *ſwarigheeden* ende *ongemakken* van dien niet gevoelen, ende niet wel begrijpen, dan wanneer dat die Saaken ende Standen ons eigen geworden zijn.

Alle het welken de *oude Wijſen* ons met eene wonderlik aardige Vergelijkeniſſe ofte FABULE hebben geleerd, ſeggende: „Dat „eenmaal gebeurd was, dat binnen die groote Stad *Atheenen* al„lerlei ſlag van Menſchen ſig ſeer misnougd oover haaren eigen, „ende ſeer begeerig naar anderer Menſchen ſtanden hebbende „getoond, die goede *Jupiter* haar toeliet, dat yder van hun ſij„nen *Stand* in eenen *Sak* binden, ende op der groote Markt van „*Atheenen* needer leggen ſoude moogen: mits dat een yder weederom eene andere, ofte by gebreeke van dien ſijne *eigene Sak* ten ſijnen huiſe ſoude moeten draagen, om ſig voortaan daar meede te vergenougen. Ende dat daar op aanſtonds alle Menſchen, hopende met *veranderinge* van ſtande, ook van alle ongemakken ontſlaagen te ſullen werden, hare *Sakken* aldaar needer wierpen; ende yder der ſelven Menſchen ook ſeer haaſtig liep, om op te beuren de *Sak* eenes Menſchen, welk in haare oogen ſeer gelukkig was geweeſt: Dog dat ſy die *Sak* op haare ſchouderen leggende, den ſelven als dan ſoo ſwaar ende ongemakkelik om draagen bevonden, dat ſy die t'elkens needer wierpen, ende naar eene andere greepen: tot dat ſy eindelik alle weeder haren eigen *Sak* op naamen, ende bevonden, dat ſy haare ſchouderen waarelik veel beeter naar de bekende *gewoonelike*, als naar die nog niet wel bekende *ongewoonelike* laſten konden vougen.

Gelijk het ſelfden, naamelik, dat het alſoo ſchadelik is, oover ſijnen Stande onvernougd ende bekommerd te weeſen, als het in teegendeel voordeelig is, ſig in ſijnen ſtande te verheugen, ende ſig daar naar te vougen, ons ook geleerd werd met de volgende *Apologus*. Twee *Geſellen* te ſaamen reiſende, was de een op wee-

gen altijds *bekommerd*, hoe hy daar na andere reiſen onderneemende, aan den koſt ſoude geraaken. De ander daar en teegen gong geduurig *blygeeſtig* voort, gebruikende onderwijlen ten ſijnen beſten alle die middelen, welke hem voorquaamen ofte in ſijn vermoogen waaren: Sulks de *misnougde* hem de reeden vroeg van ſijn groot *genougen*. Ende hy antwoorde: „Ik heb oover langen tijd „beſlooten die *konſt* ende dat *handwerk* te oeffenen, waar in mijne „*Ouders* my hebben opgebragt, ende ſoodanige uitkomſte te ver„wagten, als de wijſe ende goede *God* my geeven ſal. Waar op de ander lagte, ende ſeide: „Ik hebbe veele ſoodaanige Menſchen „in hare verwagtinge bedroogen geſien; hoe het met u gaan ſal, „moet de tijd leeren. My aangaande, komt nu eeven in mijne „gedagten, hoe ellendig ende onbequaam ik ſoude weeſen, om „hier naa eenige *andere* reiſe te onderneemen, indien ik mijn ge„ſigt quaame te verlieſen; weshalven ik nu een *prouf* ſal neemen, „hoe ik my in dien ſtande ſoude konnen draagen. Dit geſegt hebbende, ſloot hy ſijne oogen, ende ging dus een ſtuk weegs heen. Terwijl de ander wakker voort gaande, dog ſoo dat hy after den Blinden volgde; in den weege eenen *buidel* met *gelde* vond: ende daar door den *blinden voorganger* leerde, dat het beeter was, op de Saaken, die ons voor der hand zijn, agt te geeven, dan onbekende ofte verre af geleegene Saaken te wenſchen ende te begeeren; of wel ſig oover wijd af geleegene *quaalen*, ende die magſchien ons nooit ooverkoomen ſullen, ons ſoo ſeer te bekommeren, dat wy daar door de teegenwoordige voordeelen ende vermaaken onſes leevens komen te verminderen, ofte in het geheel te verlieſen.

Dit dan waarhaftig zijnde in alle *veranderingen* van *Standen* der Menſchen, wanneer ſy haare gedagten niet dan ter behoudinge ende verbeeteringe hares eigen ſelfs ſtieren; ſoo is het ſelven nog veel meer te verwagten, wanneer ſy neevens haare *verbeeteringe* ofte vermeerderinge, ook beoogen eenes anders *ſchaade*; alſoo de ſelven die daar door beleedigd ſouden konnen werden, haar desweegen ook *vyandig* werden, ende alle middelen aanwenden, om die hooger geſteegenen Menſchen alle magt van quaad te doen, te beneemen.

Ende oovermids daar en boven de kraften onſer *Vyanden* ons ſoo wel

wel niet, als onſe eigene bekend zijn, ende dat wy ook uit *eigene liefde* ende *haat* meenen, onſe eigene kraften *meerder*, ende onſer Vyanden *minder* te weeſen, als ſy waarelik zijn; ſoo gebeurd veeltijds, dat die Menſchen, welke ſoo hoog geſteegen zijn, dat ſy gevreeſd werden, andere Menſchen te konnen ende te ſullen beſchaadigen: Soo veele haar qualik willende Menſchen opwekken, dat die, ſoo haaſt ſy malkanderen koomen te kennen, alle haare kraften te ſamen vougen, om den niewen al te hoog ſtijgen willende, ofte geſteegen weeſende Menſch, te verderven.

Gelijk wy in onſer FABULE ſien, dat de domme *Kameel*, alleen, om dat hy boven ſijn eigen natuurelik weeſen, *Hoornen*, om andere Dieren te konnen *beſchadigen*, begeerd, ſelfs door den goeden *Jupiter* van ſijne *ooren* beroofd wierd. Ende dat ook de *Os*; welke te vooren *Goode* ende allen *Menſchen* ſeer aangenaam was; *Hoornen*, om Beeſten ende Menſchen daar meede te konnen ſteeken ende dooden, gekreegen hebbende, aanſtonds des weegen door den Menſchen daar by gevat, ende ſoodanig gebonden wierd, dat hy voortaan, geduurende alle ſijn leeven, plougen, ende ſeer ſwaare laſten trekken moeſt, tot dat hy eindelik, of den *Gooden* op geofferd, ofte ten voedſele ende ten behouve der *Menſchen*, gedood wierd.

Van beiden welken gevallen ſeer veele *Voorbeelden* der gemeene Menſchen ſouden konnen werden bygebragt, alle dienende, om ons deeſe *waarheid* te beveſtigen: *Dat als de Menſchen boven haar eigen behoud ende vermeerderinge, ook andere Menſchen te verkorten ende te onderdrukken begeeren, ſy daar door gemeenelik haar eigen verderf op haare halſen haalen:* Maar zijn ſulke *Voorbeelden*, om de veelvoudigheid van dien, ende dat wy de ſelven daageliks beſpooren konnen, onnoodig: Ende ſullen wy derhalven niet dan twee *Staatkondige* Voorbeelden bybrengen. Naamelik, als ieman op ſeekere *Voorwaarde* ten *Hoofde* eener Republike gekooren is, ende met alle ſijne werken betoond, dat hy met die wettelik bepaalde *Hoogheid* ſeer wel te vreeden is, ende naar geenen hoogeren Stand tragt, ſoo is hy van alle de Ingeſeetenen des Lands ſeer bemind, ende betrouwen de *Regenten* ofte Magiſtraten des ſelven Lands hem als dan ſoo ſeer, dat ſy gemeenelik onverſogt ende uit eigene wille, ſijne magt ende loon vermeerderen.

Maar als ſoo een *Vorſt* in tegendeel ſijne *eigen Magt* ende *Eigenbaat* tragt te *vermeerderen*, met *officien* ende *beneficien* des *Magiſtraats* aan ſijne *gonſtelingen* te begeeven: ſoo kan het ſelven niet geſchieden, dan met ende ter verminderinge van *magt* der wettige *Regenten*, welken als dan hoe beveinſd, ende bedekt een *Vorſt* ſulks mooge onderneemen, het ſelven ſeer haaſt bemerken, ſijn voorneemen verhinderen, ende niet verſuimen, haar eigen *goed Regt*, ende opgemelde *Indragten* des *Hoofds*, met veele omſtandigheeden, naamentlik, de *Inſigten* ende *Voorneemens* des opgemelden *Hoofds*, ende de ſware *gevolgen* van dien aan te wijſen, om hem ſoodaanig, als ſy *weeten* ofte *vermoeden*, dat hy waarelik is, by andere *Regenten* ende allen den *Ingeſeetenen* bekend te maaken; in der vougen, dat alles wat die *Vorſt* van dien tijde af onderneemt, gants verdagt is, ende *teegen gegaan* werd; Sulks hy gants niet, ofte nietwes ordenteliks uitregten kan, ende voortaan in alle bekommeringe ende ſorge, van alle de *Magt* en *Eere* te ſullen verlieſen, die hem opgedraagen was, ende die hy daar en boven ofte daar buiten plagt te genieten, moet leeven, ende gemeenelik van enkele Hertſeer ſijn leeven eindigd: Waar van wy in den *Hertoge* van *Anjou* des Jaars 1583. ende in den *Graave* van *Lyceſter* des Jaars 1587. beiden in deeſen Landen voorgevallen, leevendige Exempelen hebben.*a*

Weshalven wy onſe Reedenkavelinge eindigen, met te ſeggen, dat de eigendlike ſin onſer FABULEN is, ons te *leeren*, dat Menſchen, die met ſeer geringe *Verſtanden* begaafd zijn, ſig ſeer ſorgvuldiglik moeten wagten, van alle *veranderingen* hunnes *ſtands*, ende dat Menſchen van een gemeen verſtand, niet dan met gevaaren van ſeer groote ongemakken te ſullen ontmoeten, haren ſtand veranderen konnen.

a *Sie Simon Stevin Vita Politica*.

Seg

Seg my, met wien gy hebt verkeerd,
Soo heb ik uwen aard geleerd.

79

Vulgus amicitias utilitate probat.

79. De *Kool-brander* ende de *Laaken-bereider.*

EEn *Kool-brander* hebbende voor veele Jaren ingehuurd een ſeer *groot Huis*, bevond dat hem al te laſtig was, alleen die huur-penningen op te brengen; ende dat hy ſoo veele Vertrekken niet noodig had; weshalven hy eenen ſijnen bekenden *Laaken-bereidere*, wien meer huiſing als hem, ter ſijner neeringe dienſtig was, aanſprak; ende hem raade voor de helft der huure, by hem te koomen

inwoonen, alwaar de meeſte Vertrekken ten ſijnen dienſte ſouden weeſen Waar op de *Laaken-bereider* antwoorde; Mijn Vriend, ik hebuwe meeninge ende geneegendheid verſtaan, ende zijn my daar op twee FABULEN te binnen gekoomen.

De *eerſte* FABUL, die my deeſen aangaande te binnen komt, is deſe: Seekere *Kraan-voogel* een ſeer grasrijk veld in *huure* hebbende, bevond ook, dat de *huur* van dien alleen op te brengen, hem te ſwaar viel, ende dat het hem daar en booven al te *eenſaam* was, aldaar dus alleen te leeven; weshalven hy eenen ſijnen bekenden vetten loggen *Ganſe* raade, ſijn waater ende land te verlaaten, daar hy voortaan niet dan met meer arbeids als voor heen, ende met meer vreeſe van ſijne Veederen beroofd, ofte door den Menſchen, in wiens gebied hy woonde, geplukt te ſullen werden, ſijnen koſt konde raapen. Ende bood hy den *Ganſe* ook aan, voor der helfte der huure by hem te koomen in-woonen, om aldaar ten ſijnen voedſele ſoo veel gras te plukken a's hem ſoude luſten; terwijle hy aldaar op ſijn gemak ende in eenſaamheid leevende, van den *Kraane* voor eenen ſooberen loone in alle weetenſchappen ende deugden ſoude werden onderrigt. De *Gans* ooverleggende, dat hy meer *voedſel* dan de *Kraan* behoufde, ende dat hy ook waarelik uit dien Lande veel meer *voedſel* trekken ende genieten ſoude konnen, als de *Kraan-voogel*; ende dat hy efter niet meer huure als de *Kraan-voogel* betaalen ſoude; ende dat hy daar en booven voor eenen kleinen loone veele goede weetenſchappen ende konſten ſoude konnen leeren; nam die voorwaarde haaſtig aan, eer hy had vermerkt dat daar omtrend een *Vooge!-vanger* woonde; welke ſoo haaſt niet vernoomen had, dat aldaar een vette *Gans* weide, of hy

ſpoeide

ſpoeide ſig derwaarts met ſijn *Netken*, alwaar de *Kraanvoogel* het ſelven ſiende, ende naar ſijne gewoonte, ſnel in der lugt vliegende, den *Voogelaare* ontvloog, ende de logge *Gans*, ſig van der aarde niet konnende opgeeven, gevangen, geplukt, ende gedood wierd.

De *tweede* FABUL, die my ten deeſen opſigte in gedagten komt, is deeſe: Seekere vlugge *Vlooi* ontmoetende ſeekere traage *Luis*, die uit den ſelven menſcheliken lighaame, uit welke hy gebooren was, ſijn oorſprong had, ſeide haar: „*Suſter*, ik heb meede-doogen met uwen tra„gen gang, ende dat gy derhalven ſoo weinige ſpijſe kond „bejaagen, koom met my, ik ſal u hier hard by geleiden „tot eenen ſeer dikken ende vetten *ſlaapenden* menſche, „met wiens bloede ende vette, wy ons oovervloedig en„de lekkerlik ſullen voeden. Het welk alſoo de *Luis* ſeer gaarne aan nam, ſoo gingen ſy aanſtonds tot dien *ſlaapenden* menſche, alwaar ſy ſig dapper verluſtigden, met des ſelven bloed ſonder ſchroom te nuttigen, tot dat de *Vlooi*, geene agting neemende, dat indien die Menſch wakker wierd gemaakt, die *Luis* niet ſoude konnen, gelijk hy, ontſpringen, dien Menſche ſoo ſcherp ende diep in den lijve boorde, dat die Menſch van ſmerte *ontwaakte*, ende naar de *Vlooi*, die hem ontſprong, greep; dog daar naa den traag gaande *Luis* betrapte, ende doode.

Dus mogt het ook met my gaan, ſeide de *Laaken-bereider*, indien ik met u geſelſchap maakte: jaa nog veel arger, want de *Gans* ende de *Luis* wierden niet eigendlik door haaren *Vriende*, maar door eenen anderen beſchaadigd ofte gedood, ende gy wind uwen koſt met *ſwarte* Koolen te branden, ende alles *vuil* te maaken waar gy omtrend komt, ſonder dat u eenig *vuil* ofte *wit* beſchaadigen kan: Ik daar en teegen moet mijnen koſt winnen met

met die wolle Laakens te maaken ofte te houden ſuiver *wit*, ofte yder van dien in ſijne heldere verwe, als *Karmoſijn*, *Scharlaaken*, *Geel*, *Groen*, *Blaaw*, *&c.* daar geen *ſwart* omtrend mag koomen, ſonder het *Laaken* te bederven. Sulks gy door mijn geſelſchap wel gebaat, maar niet beſchaadigd; ende ik daar en teegen, door den ommegange met u, wel beſchaadigd, maar niet gebaat kan werden. Derhalven het my gants ongeraaden is, ende ik my ook wel ſal wagten, van my met u in eenige gemeenſchappe in te laaten.

Uitlegging *der* VVoorden.

Met een KOOL-BRANDER, *hebben de* Ouden *verſtaan, een Menſch met alle ondeugden beſmet.*

Met een LAAKEN-BEREIDER *ofte* VOLDER, *een ſeer deugdſaam Menſch, die met ſijn leeven anderen ten deugden aanleid.*

Met een GANS, *een rijk onnooſel Menſch.*

Met een KRAAN-VOOGEL, *een arm, deugdſaam, ende veel-weetend Menſch.*

Met een VLOOI, *een gulſig los Menſch.*

Met een LUIS, *een maatig beſaadigd menſch.*

Met een VOOGELAAR, *een menſch, die door andere menſchen te bedriegen, ende te verongelijken, ſijnen koſt ſoukt; Ofte wel een Monarch, een Koning, een Vorſt.*

By

BY geleegendheid eeniger voorgaande FABULEN hebben wy aldaar aangeweesen, dat Menschen, die teegen een strijdende *Intereſſen* ofte geneegendheeden hebben, geene onderling duursame *Maatſchappien* ofte *Vriendſchappen* opregten ende onderhouden konnen. Nu vereist deese FABUL, dat wy vertoonen, hoe Menschen, die geene teegen een strijdende *Intereſſen* ofte geneegendheeden, maar wel verscheidene hebben, geene onderlinge gemeen- ofte vriendschap met malkanderen maaken ende onderhouden konnen, dan ter on-eere ofte schaade ende ongemakke van *beiden* ofte *een* van *beiden.*

Weshalven wy aldus sullen beginnen. Oovermits alle onse *ommegang* ofte *vriendſchap* met andere Menschen gebowd ende onderhouden werd, om daar door te bekoomen eenig *profyt*, ofte daar door in *eere*, *kenniſſe* ende *deugden* toe te neemen, ofte eindelik om meer *vermaak* te konnen genieten, dan wy anders sins buiten der Vriendschappe genieten souden; Daar nogtans de verscheidene gesteltenis onses lighaams, als ook de verscheidene opvoeding ende beesigheid veroorsaakt, dat de eene Mensch alles sins, ende in alle voorvallen geneegen is, sijne *Luſten* te volgen, sonder op de *reeden* ende *billikheid* eenigsins agt te slaan; daar de andere Mensch voorgenoomen heeft, sijne *Luſten* te temmen, om in alle sijn doen sig aan de *Reeden* ende *Billikheid* te onderwerpen. Gelijk meede bekend is, dat de een alles sins van den *Inkomſten* sijner goederen, ende de ander van *Konſten* ende *Weetenſchappen*, die hem noit beswaaren ofte benoomen konnen werden, kan leeven. Ende dat de een *veel* en de ander *weinig*, ten sijnen onderhoude noodig heeft.

Als ook seeker is, dat de een *ſtillekens* ende *geruſtelik* van sijne Inkomsten leefd, en dat de ander met grooten arbeide ende geduurige *ſorgen*, sijnen kost bejaagen moet. Ende sien wy daageliks, dat de een met nietwes anders sijne gedagten beesig houd, dan hoe hy sijn *gemak* ende *vermaak* sal vermeeren; ende dat de ander nietwes bedenkt ende betragt, dan hoe hy sijne *goederen* ende *winſten* sal doen aangroejen. Desgelijks is waarhaftig, dat de een sijn geheel leeven naar seekere sijne *Maximen* aansteld; ende dat de ander sonder eenige sijne *Regulen* van *leeven*, sig selven vougd naar de geneegendheeden der geselschappen, daar hy sig laatst in vind.

Daar en booven is het met den Menschen soo verscheidendlik

 gesteld,

geſteld, dat de een *eenſaam* is', ende niemanne te beſorgen ofte te behaagen heeft; ende dat de ander *wijf* ende *kinderen* heeft, welke hy moet tragten te behaagen ofte te beſorgen, ende met goede exempelen van leeven voor te gaan. Ende hoewel wijders onder den Menſchen eene oneindelike verſcheidendheid is, ſoo ſeggen wy eindelik, dat de een *ſtil* ende *huiſig*, de ander niet dan tot *jaagen*, *vliegen*, *oorelogen*, *ſchipvaart*, *reiſen* in vreemde Landen geneegen is, &c. ende dat niet jeegenſtaande alle deeſe *teegen een ſtrijdendheeden*, alle Menſchen hier in *oover een koomen*, dat yder der ſelven het ſijnen bemind ende verheft, ende het teegendeel van dien haat, veragt ende miſprijſt, ofte laſterd.

Sulks wanneer een Menſch, die *ſtil* ende *geruſt* leefd, ende ook weinig van nooden heeft, meer voordeels verwagt van eenen, die meer als hy woeld, ofte ook van eenen, die meer heeft ende ook meer behoufd; hy daar in gemeenelik ſoo ſeer bedroogen werd, dat hy in teegendeel daar door by na altijds komt ſchaaden te lijden, in gevalle hy met den ſelven eenige vriendſchap, maatſchappie ofte gemeenſchap maakt.

De Menſchen aldus geſteld weeſende, ſoo is ligt om te vermerken ofte te vermoeden, ten welken einde wy van anderen ten gemeenſaamen ommegange ofte ter vriendſchappe aangeſogt werden, ofte dat wy anderen daar toe verſouken. Ende dit wel aangemerkt zijnde, ſoo konnen wy ſeer haaſt ſien, dat in gevalle beiden, ſoo wel Aanſouker als Aangeſogten, *een* ende het *ſelfden* oogwit hebben, ende dat ſy het ſelven door haren ommegange geſamentlik, beeter als een yder van dien byſonderlik konnen bereiken; dat ſy hare vriendſchap ofte *maatſchappie* ſoo langen tijd ſullen doen duuren, als hun moogelik weeſen ſal.

Gelijk meede in teegendeel ſeer ligtelik begreepen ſal werden, dat wanneer de Aanſouker ende Aangeſogten *verſcheidene* inſigten hebben, ſulks de eene ſoukt *kenniſſe* ende *deugd*; de ander, niet dan *vermaak* des lighaams. De een, alleen ſijn goed aan *welluſten* te beſteeden; der ander, niet dan geduurig ſijn *geld* ende *goed* te *vermeerderen*; dat als dan die vriendſchap eenen van beiden, ofte allen beiden, laſtig ofte ſchadelik zijnde, ofte ſullende werden, niet lange duuren kan, en daarom niet aangegaan behoorde te werden.

Ende is derhalven eindelik ook wel te beſluiten, dat die oover-

een-

een-komſt der oogwitten naaweliks ooit gevonden werd, dan onder Menſchen, die elkanderen *gelyken*. Welke waarheid onſer Reedenkavelinge door navolgende Spreekwoorden beveſtigd werd:

* *Gelyk by gelyk.*

Voogels van eener veeren vliegen gaarne by een.

Men ſiet geene Uilen by Bontekraajen vliegen.

Ongelyke Paarden trekken quaalik.

Wat doet de aarde Pot by de yſere?

Ende dit in het gemeen geſegt hebbende, ſo moeten wy den *ſinne* onſer FABULE wat naarder koomen: Naamentlik, wy behoorden ook te konnen ſien, dat wanneer een ondeugend welluſtig Menſch den ommegang ende de vriendſchap eenes vroomen deugdſaamen Menſchen begeerd, ende die hem daar toe in laat; dat hy Vroome als dan ſeekerlik door des anderen gebreeken beſmet, ofte ten minſten beſwaard ende ont-eerd ſal werden. Ende dat de *Vroome* derhalven alle ommegang ende vriendſchap met ſoodaanige Menſchen aan te gaan, behoorde te vermijden. Eeven gelijk onſe *Laaken-bereider* ofte *Volder* alle ommegang ende vriendſchap des *Koolbranders* van der hand af wijſt.

Ten *tweeden*, ſoo behoorden wy ook te konnen ſien, dat een *rijk* Menſch, woonende in eene ſeer laſtige ende ook ongemakkelike qualik geſtelde *Republike*, ſig van geene *arme*, hoewel veel weetende ende deugdſaame Menſchen mag laaten raaden, die ſijne *Vaaderlandſe Republike* te verlaaten, om te gaan woonen onder het Gebied eenes *Koonings* ofte *Vorſten*, meenende aldaar geruſtelik ende deugdſaam voor ſig en ſijne Kinderen te ſullen konnen leeven: Nademaal hy naar den gemeenen loope der Een-hoofdige Regeeringe, aldaar ſeer haaſt voor rijk te zijn bekend, ende door den *Kooninge* ende *Vorſte*, ofte der ſelven *Krijgs-Bevelhebberen* ende *Hoovelingen*, onder het een ofte het ander *voorgeeven*, ende opgeraapte lak, van ſijne goederen ofte van ſijn leeven beroofd ſal werden; eer hy in tijds uit den Lande kan trekken, wanneer hy dat gevaar ſiet aankoomen: ende dat alleen, om dat hy ſijne goederen willende aanleggen, om van der ſelven Inkomſten te konnen leeven, ſig middeler wijle door die ſijne goederen aan den Lande al te vaſt gemaakt heeft ofte ſal hebben. En is kennelik, dat in tegendeel die

* *Idem velle idem nolle ea demum firma amicitia eſt.*

ſijne *Aanraaders* ofte arme Vrienden, aldaar niet aangetaſt werden; ofte het quaad onweeder ſiende aandrijven, ſig tijdelik uit den Lande begeeven konnen, ende ook ſouden: Eeven gelijk onſe *vette Gans* hier van den *Voogelaare* gevangen, geplukt, en gedood werd, eer hy ſig in der lugt kan begeeven; en de *Kraan-voogel*, als maager ende altijds vlug-vaardig zijnde, den ſelven *Voogelaare* tijdelik ontvliegen kan.

Ten *derden* ſoo behoorden wy ook te konnen ſien, dat een Menſch die maatig ende ſtaatig te leeven gewoon is, ſig door geene *wellufſtige* loſſe Menſchen mag laaten beweegen, om in ontugtige *huiſen* en by *quaad geſelſchap* een gemaatigd vermaak te ſouken: alſoo hy aldaar ſoodanig een vermaak niet vinden ſal, om dat die ſijne ontugtige *geſellen* geene *eere* te verlieſen hebbende, alles ſins hare *luſten* volgen, en het gemeenelik aldaar ſo bont te maken, gewoon zijn, dat ſy, weetende dat daar over eenig geroup ſal weſen, ofte door het *Gerigt* onderſouk ſal werden gedaan, ſeer haaſt ontſnappen, terwijlen de onnooſele ende onſchuldige daar door ſeekerlik ſijne *eere* verlieſd, ende daar en booven gemeenelik behaald werdende het *Gelag* ofte de *Boeten* betaalen moet. Eeven gelijk onſe gulſige vlug-ſpringende *Vlooi*, het aller-ſcherpſten gebeeten hebbende, des niet te min ontſpringd, ende de maatige traage *Luis* in der peekele blijfd, ofte geknipt werd.

Ende meenen wy eindelik dus de Leere onſer FABULE ſoo wel te hebben verklaard, dat onnoodig zy, den eigendlijken ſin der ſelve hier naarder uit te drukken.

Soud

Soud 't Ey *veel beeter zijn als't Hoen,*
Dat ſoud een regte Duivel doen.

80

Naturæ ſequitur ſemina quiſque ſuæ

80. De *Slang*, *Boer*, ende *broejende Hen*.

WAnneer de *Slang* eerſt was geſchaapen, ſoo wiſt hy, nogte geen Menſch, dat hy de Menſchen door ſijne vergiftige beeten dooden konde; ende derhalven wierd hy van alle hem voorkoomende Menſchen, die waanden dat hy haar gants niet beſchaadigen konde, ſoodanig vertreeden; dat hy het ſelven niet langer lijden konnende, ſijnen ooverlaſt ende nood aan *Iupiter* klaagde: welke hem

ſeide: Indien gy den eerſten Menſch die u vertrad, hadded gebeeten, gy ſoud ſeekerlik van alle de andere Menſchen onaangeroerd gebleeven zijn.

Welke woorden hy in agtinge neemende, daar naa by alle geleegendheeden fel van hem af beet; Sulks alle Menſchen, die hem daar door leerden kennen, hem ook van dien tijde af ſeer ontſaagen. Efter gebeurde dat een *Boer*, die van der ſchaadelikheid der *Slangen* nog niets gehoord had, oover land gaande, den *Slang* in den Sneewe door koude, als dood uitgeſtrekt vond leggen, ſoodaanig, dat hy ſig niet verroeren konde, om naar ſijn *Hol* te kruipen, ende nog min om ſijnen koſt te ſouken; ſulks hy ſcheen aanſtonds te ſullen ſterven; ende de onnooſele *Boer* daar oover meedelijden hebbende, den *Slang* op nam, ten ſijnen huiſe bragt, ende aldaar by den viere verwarmde, ſoodaanig, dat hy ſijne kraften allangs weeder krijgende, ſijn hoofd opbeurde, daar naa begonde te fleuiten, ende op ſijnen ſtaart eindelik rijſende, ende ſig verheffende, den *Boere* tragte op den lijve te ſpringen; het welk de *Boer* ſiende, aanſtonds eene Bijl greep, ſeggende: „Gy „*ondankbaare!* ſult gy tragten te dooden den geene die u „het leeven, ende nog daar en booven meer andere wel„daaden gedaan heefd? dat ſal ik niet gehengen; hiew dus toornig weeſende toe, en deelde de *Slange* in drie ſtukken.

Sulks de Aard-boodem van deeſen *Slangen-geſlagte* geſuiverd ſoude zijn geweeſt, ten waare die *Slang* alvoorens eenige *Eyeren* gelegd had, ende dat eene onnooſele *broedſe Hen* de ſelven vindende, de Eyeren voor ſeer ſchoone nutte *Hoener*-eyeren aanſag; ende ten deele om haarer *broedsheid* te voldoen, ten deele uit meede-doogen, op dat die ſchoon ſchijnende Eyeren niet ſouden verderven, ofte ten niette vervallen, ſig daar op ten broejen ſette,

ſette, om de Jongen ten aller-ſpoedigſten uit te broejen;

Welk Broejen die *Boer* vermerkt hebbende, der *Henne* aanſeide: „Wees niet ſoo *dwaas*, jaa veel dwaaſer als „ik geweeſt ben, van eenen *Slang* aan mijnen *haarde*, ge„lijk als in mijnen *boeſeme* leevendig te maken, ende op „te voeden: Want ſoo haaſt hy door mijne *weldaaden* „ſterker geworden was, ſoude hy my ſeekerlik gedood „hebben; indien ik hem niet voorgekoomen, ende met „eener bijle ſelfs gedood had. Het welk, oovermits gy „my niet ſult konnen naar doen, door gebrek van *waa„penen*, ende de *handelinge* van dien; ende oovermits ik „ſeekerlik weet, dat gy op deeſer eigentte *Slange* Eye„ren ſit, als ook, dat gy daar en booven veele Eyeren te „gelijk uitbroejen, ende door dat middel ook veele Vyan„den te gelijk aan die *Slangen* kriigen ſoud; ſoo raad ik „u, aanſtonds uit het *broejen* deeſer *Eyeren* te ſcheiden; „op dat gy uw leeven behouden moogd. Maar die onweetende *Hen* ſeide den *Manne*, niet te konnen gelooven, dat Eyeren, die ſeer naa-by Hoener-eyeren geleeken, ſoodaanige wreede Beeſten voortbrengen ſouden. Sy ging derhalven voort met broejen, tot dat de *Slangen* uitgebroeid waren, ende grooter geworden zijnde, deeſe haare tweede *Moeder* doodeden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den SLANGE, *werd van ouds verſtaan, een ſeer verſtandig boos-aardig menſch.*

Met een BOER, *een menſch van gemeenen verſtande, die ſeer goed-aardig is.*

Met

Met der Broedſe Henne, *werd verſtaan, een menſch die min verſtands, als gemeen heeft, ende ſeer goed aardig is, of met eenen woorde geſegt, onnooſele* Jan Hennekens, *die gebeeten werden, ende den* Wolf *als dan nog niet leerende kennen, van hem gedood werden.*

DE innerlijke geneegendheid, die in den Menſchen is, om anderen Menſchen goed te doen, ende dat alleen uit de overdenkinge der gemeener menſchelikheid, welke *lieſde* tot ſijnen *even naaſten* genaamd werd, *a* is eene byſondere *gaaf*, die van Gode den Menſchen ingeſtort is: *b* Gelijk meede byſonderlik die geneegendheid is, welke wy in ons bevinden, om onſen *even naaſten*, wanneer wy hem in groote ongemakken ſien vervallen, daar van ende uit te verloſſen. Ende werd deſe drouvige geneegendheid, *barmhertigheid*, meede-doogen ofte *meedelijden* *c* genaamd. Welke, hoewel waarelik de aller-loffelikſte *Herts-togt* ofte *drift* is, die in den Menſchen gevonden werd; en die hem ook eenigſins *Gode*, in wien nietwes meer dan ſijne oneindelijke *barmhertigheid* omtrend den *armen Menſche* uitſteekt, daar in gelijk maakt: ſoo moet des niet te min de ſelve *barmhertigheid* in ſeer veele geleegendheeden, omtrend den Menſchen, met ſeer groote *omſigtigheid* gepleegd werden, op dat die deugd onvoorſigtiglik geoeffend, ofte beſteed zijnde, niet verandere in eene groote ondeugd, ende gedye ten ſchaade, ofte ten verderve des *Weldoeners*, als ook des geenen, die de *gewaande Weldaad* geniet, ende veeler anderer onnooſeler Menſchen: jaa, op dat die niet ſomtijds naar geleegendheid van ſaaken, gedye ten verderve des geheelen *Vaaderlands.*

Want oovermits onſe *barmhertigheid* omtrend andere Menſchen, ſig alleen ſoo wijt en niet wijder uitſtrekken kan, dan tot ſoo verre, dat die Menſchen door onſe *Weldaden* in het *leven* werden behouden, ende middeler wijle ook door ons meer *kenniſſe*, *kraft*, ende *magt* bekoomen: Soo is het nogtans eene ſeer kennelijke ſaak, dat wy den ſelven Menſchen, door onſe *barmhertigheid*, niet konnen doen hebben de *wille*, om die hare door ons verkreegene *kenniſſe*, *kraft*, ende

a *Charitas.* b *Inſtinctus Naturæ.* c *Miſericordia.*

ende *Magt* te beſteeden, ſoo ten voordeele des *weldoeners*; als ook van hun eigen ſelven, ende veeler anderer *Menſchen.* Ende daar beneeven ſoo is het kennelik, dat indien onſe *barmhertigheid* is beſteed omtrend ſoodanige Menſchen, welke haar *leeven*, dat ſy door onſe *weldaad* behouden hebben, als ook haare door onſe weldaaden verkreegene *kenniſſe, kraft* ende *magt*, waarſchijnelijk ſullen *willen*, ende ook *konnen* gebruiken, ten verderve des *Weldoeners*, ofte veeler anderer *Menſchen*, jaa ſelfs ter needer-ſtortinge des geheelen *Vaaderlands*: Soo is ook kennelik, dat die *weldaaden*, ſchoon ſy uit goeder inſigte omtrend ſeer *ellendige* ende *arme* Menſchen gedaan werden; ſy des niet te min in ſoo eenen gevalle, ende als dan geene *barmhertigheid*, maar warelik ende in der daad eene ſeer groote *wreedheid a* teegen ſijn eigen ſelven, teegen veele andere Menſchen, jaa teegen den geheelen *Vaaderlande*, genaamd behoorden te werden.

Ende of wel dit bovenſtaande allen Menſchen door den gedurigen ommegange met Menſchen behoorde bekend te zijn: Namentlik, dat veele Menſchen, hare eigene bequaamheeden, om quaad te konnen doen, ſelfs niet weten; en dat die door hare laagheid van anderen veragt werdende, des niet te min ſoo haaſt geene kenniſſe van haare kraften, en de geleegendheid om quaad te konnen doen, verkrijgen, of dat ſy aanſtonds alle Menſchen, die haar ontmoeten, jaa ſelfs haare aller-grootſte *weldoeners*, eeven gelijk onſe ESOPISE *Slang*, tragten te verbijten: ende ſoo ſiet men des gelijks veeltijds gebeuren, dat de Menſchen in deeſen ſoo weinig omſigtig zijn, dat ſy haare *barmhertigheid* beſteeden, omtrend eenige ellendige Menſchen, die weegens hare quade wijſe van leeven, ende boos-aardige geneegendheeden, wel dubbeld verdiend hebben ende nog verdienen, in ſteede van opgeho'pen te werden, ſeer laag, jaa ter needer geſmeeten te zijn, ende onder hare welverdiende ongemakken te ſugten.

Ende dat meer is, wy ſien veeltijds, dat de Menſchen in die *verkeerde Barmhertigheeden* volharden, ſchoon die ellendige booſe Menſchen *b* in haar ontugtig leven voortgaan, ende dat die ſchadelijke *barmhertigheid* gemeenelik ſoo lange duurd, tot dat ſy ſien, dat de ſelve Menſchen haaren *weldoener* tragten te verderven, ofte

a *Miſericors Crudelitas.* b *Nullus malus felix.*

het leeven te beneemen; als wanneer ſy, die ondankbaare boosaardige Menſchen eerſt door haare eigene ſchaade ten regte leerende kennen, haare weldaaden inne houden; ende ſoo veel in haar is, den ſelven ondankbaaren alle kraft om quaad te konnen doen, ſoo aan haar, als aan eenigen anderen Menſchen; ontneemen. Eeven gelijk onſe ESOPISE *Boer* den *Slange*, hoe boosaardig die ook zy, alle *weldaaden* doed, tot dat de *Slang* hem ten lijve wil; als wanneer hy den ſelven ter neder veld, ende dood.

Dus ſien wy, dat ſeer veele Menſchen uit eene *verkeerde barmhertigheid*, door haare *aalemiſſen* voeden ſoodanige Menſchen, welke waarelik met haare wijſe van leeven toonen, voorneemens te zijn, voortaan ſonder eenigen arbeide, van de aalemiſſen der al te eenvoudige *deugd-* ende *arbeidſame* Menſchen, in alle dronkenſchap, hoererie, vlouken, dobbelen, ſpeelen, ende alle ontugt, haar leeven door brengen, met andere *Beedelaaren*, die haar gelijken. Welke *behouſtigen* en *Beedelaars* by ongeruſtige tijden, de eerſten plagten gereed te zijn, om *oproeren* te maken op hoope, dat ſy daar door gelegendheid ſullen bekomen, om de huiſen harer *weldoeneren* te plonderen: Gelijk men dat in meeſt alle de *Hollandſe* ende andere omleggende *Steeden*, in den Jaare 1672. ondervonden heeft in ſeer veele geleegendheeden, ende op ſeer veele plaatſen; dog allerſigtbaarlikſt tot *Rotterdam*, alwaar eene Vrow, die weekeliks ſeekere Alemis van *Mevrouwe* van der *Aa* genoot, ſig de aller-voorbaarigſte toonde, om het huis des *Borgemeeſters* van der *Aa*, daar ſy ende haar Man in woonde, te willen plonderen.

Sulks alle die verkeerde Aalmiſſe-geevers, aan den gewilligen *Beedelaaren*, ten regte wel moogen vergeleeken werden by onſe *Broedſe* ESOPISE *Henne*, welke geene Eyeren uitbroeid, dan wiens Jongen met der eerſter geleegendheid, der al te onkondige *Henne* de keele af bijten ſullen.

Ende inſonderheid moogen by die *Broedſe* ESOPISE *Henne* in deeſen ſeer wel vergeleeken werden, alle die geringe ende onkondige *Ingeſeetenen* ofte *Gemeenten* van *Landen* ende *Steeden*, welke uit *meededoogen* ofte verkeerde geneegendheid oover den Stand ofte ter grootmaakinge van ſeekeren krafteloosen *Borgere*, ofte Borgeren, den ſelven ſoo hoog in der Regeeringe brengen, dat hy ofte ſy uit krafte van die hoogheid ofte uitſteekende Magt in der regeeringe

der

der Republike, die ſijne ofte haare weldoeners vertreeden, ende ſig met haren arbeid, goed ende bloed, voeden kan ofte konnen, ende naar den gemeenen aard der Menſchen ook ſeekerlik die vertreeden, ende met die ſig voeden ſal, ende ook voeden ſullen.

Gelijk men dat ſoo in de *Griekſe* als *Romeinſe Hiſtorien* ſeer oovervloedig leeſen kan, hoewel wy om kortsheids wille, uit ydere niet meer, dan een *voorbeeld* aanwijſen ſullen.

Naa dat *Phiſiſtratus* tot *Atheenen* de gonſt der aller-geringſte Borgeren aldaar verkreegen had, ende de wijſe *Solon* de Borgeren waarſchoude, deſe *Slang*, die haar daar na de keele ſoude af bijten, in haren boeſem niet uit te broejen, ofte te voeden, ſoo wierd ſulks niet geloofd; maar wanneer *Phiſiſtratus* ſig ſelven met voordagt gequetſt hebbende, van buiten in der Steede quam, en voorgaf dat eenige nijdige Borgers naar ſijn leeven ſtonden, en getragt hadden hem te dooden; ſoo beſtelde de gemeene Borgerſchap der Steede *Atheenen*, welke door *Phiſiſtratus* beleefdheeden ingenoomen was, hem in teegendeel eene *Lijfwagt*; door welkers hulpe ende *verkeerde Barmhertigheid* der al te onkondige *Borgeren*, hy ſig *Meeſter* der *Republike* maakte; het welk drie Jaaren duurde, eer de meeſte onnooſelen hare misſlaagen ſiende, ſig by *Megakles* ende *Lycurgus* vougden, ende onder der ſelven beleid, *Phiſiſtratus* uit *Atheenen* verdreeven: hoewel hy door de *tweedragt* der twee opgemelde Borgeren, naa dat hy omtrend agt Jaaren in ballingſchap geſworven had, door *Megakles* weeder tot *Atheenen* ingeroepen, ende ook kort daar aan weeder verdreeven wierd: tot dat hy eindelik door eene kleine by een geraapte krijgsmagt, ende de gonſte eeniger geringſte Borgeren ſijnes aanhangs, het *heir* van de *Liefhebberen* der *Vryheid* verſloug, ende voortaan alle ſoo wel geringe als aanſienelike Borgers ooverheerde. *a*

Naa dat die ontugtige, geile, ſpil-penning, *Julius Cæſar*, om dat hy ſig meende ende tragte *Heer* oover de *Roomſe Republike* te maken, door de aller-braafſte Raadsheeren, als *Brutus* ende *Caſſius*, *&c.* in vollen Raade kloukmoediglik was gedood: Soo toonden de aller-geringſten ende meeſt ondeugenſte Roomſe Borgers ſig daar oover ſoo verkeerd Barmhertig, ende ſoo ſeer misnougd; dat veele der allerwijſte ende deugdſaamſte Borgeren, waar onder ook *Brutus* ende *Caſſius*, dien men uit Dankbaarheid *goude Beelden* t'haarer

a *Sie Herodot. ende Ubb. Emmi Vetus Græcia.*

rer Eere hadde behooren op te regten, Roomen moeſten verlaaten. Ende wierd in tegendeel *Octavianus Auguſtus,* oud ſeeventien Jaren, Suſters Soon ende geadopteerde des gedooden *Dwingelands*, uit eene *verkeerde barmhertigheid*; veeler geringe Borgeren ende inſonderheid door *Ciceroos* beleid, ſoo begonſtigd ofte wel uitgebroeid ende gevoed, dat hy allangs ſterker werdende, alle aanſienelijke gegoede Borgeren, ende daar onder ook *Cicero* ſelve, deede vermoorden: om aldus *Heer* oover alle de Ingeſeetenen dier Republike te worden. *a*

Ende wat in de voorgaande ofte in onſe Eeuwe, in onſen Landen, deeſen aangaanden is geſchied, is onnoodig geſegt, alſoo het eenen ydere bekend is. Ende indien het den *Leeſere* niet bekend mogte weſen, het ſelven in der *voorgaande* en onſer Eewe *Hiſtorien* ſeer ligtelik door hem naar geſogt, en aangemerkt ſal konnen werden: ten ware de ſelve *gek* ofte *blind* gebooren zijnde, door geene menſchelijke onderregtinge, jaa ſelfs door geene *Miraculen* wijſer konde werden gemaakt, ende nog door kaarſſen nog door brillen te helpen mogte zijn. *b*

De eigendlijke *ſin* ende *leer* onſer FABULE is derhalven, ons te doen ſien, dat geene *weldaaden* nogte eenige *barmhertigheeden* behoorden te werden toegebragt aan ſoodanige Menſchen, welken de ſelve weldaaden ten naadeele des *weldoeners*, ofte ten naadeele van haar eigen ſelfs, ofte des *Vaderlands*, ende ten voordeele ofte grootmaakinge van haar eigen ſelfs ſouden *konnen*, ende by gevolge ook ſouden *willen* gebruiken.

a *Sie de Romeinſe Hiſtorien, inſonderheid die van* du Plaix *ende* Coeffeteau.
b *Chi naſce pazzo o cieco non guariſce Mai.*

Al

Al die haare billen
Gewennen tot pillen,
Haar leeven verſpillen.

81

Eripit interdum modo dat medicina ſalutem.

81. Een *Arts* ende een *Sieken.*

EEne oude *Vrow*, vlieſen oover haare oogen gekreegen hebbende, ſulks ſy beſwarelik ietwes ſien konde, maakte verding met ſeekeren *Artſe*, wat ſy, geneeſen zijnde, ende ook anders ſins niet, voor ſijner konſte had te betaalen, mits dat hy daar en booven voor ſijne *gangen*, als ook oover de *ſalven* ofte *ſcherpe waaterkens*, die hy aan

haar ſoude beſteeden, behoorelik loon uit haaren huiſe weg draagen ſoude moogen : Waar oover hy daageliks haare cogen quam verbinden ende bewinden, ende doorgaande t'elkens een ſtuk huisraats tot ſijnen *loone* met ſig nam, ende die *Vrow* ook ſoo lang *ſlepende* hield, tot dat alle haar huisraad weg gedraagen was, ende hy haar als dan ook ernſtig genas, ende het geld, welk hy voor ſijner konſte bedongen had, ook begeerde. Waar op die *Vrow* antwoorde: Eer gy in mijnen huiſe quaamd om my te helpen, konde ik aldaar nog ietwes, hoewel beſwaarelik ſien: Maar nu gy ſegt my het geſigt herſteld te hebben, ſoo kan ik waarelik hier nietwes ſien, ende ſal ik derhalven u nietwes betaalen.

Daar na gebeurde, dat die ſelve *Arts* tot eenen *Sieken*, die *koortſig* ende ook *waaterſugtig* zijnde, daar van Bedleegerig was, geroepen wierd. Ende des ſelfs Slag-aaderen, Tonge ende Pis, als ook het geheel geſtel des lighaams wel onderſogt hebbende, beloofde hy den *Sieken* te helpen; ende ging hy huiswaarts, als ſullende het behulpmiddel aanſtonds den Sieken ſenden. Ten huiſe zijnde, oordeelde hy, dat met *Apium* [a] het *Waater* des *Sieken* ſoude konnen verdreeven werden; en dat de *Waater-ſugt* oorſaak van der *Koortſe* zijnde, [b] die als dan ook ophouden, ende de Sieken als dan ſijne geſondheid bekoomen ſoude. Dog in plaatſe van ſelfs het *Medicament* te bereiden, gelijk behoorde, wierd hy indagtig, beloofd te hebben een jong ligt *Vrow-menſch*, dat hy ſeer *lief* had, op dien ſtonde te ſullen beſouken, ende ſijne luſten met haar te konnen verſaadigen : weshalven hy in der haaſt een briefken ſchreef, [c] ℞. *Apii quantum ſatis*, ende belaſte dat ſijnen Jongen toe te maken, ende den *Sieken* te brengen.

De

a *Wortelkens van Hof eppe.* b *Febris Symptomatica.* c *Een giſt van Hof-eppe.*

De *Arts* des anderen daags tot den *Sieken* koomende, ende vragende, hoe hy gevaaren was, kreeg tot antwoorde, dat hy ſoo vaſt had *geſlaapen*, dat men hem naaweliks wakker had konnen maaken. Waar uit die *Arts* wel beſloot, dat ſijn Jongen in ſteede van *Apium*, *Opium* [a] had geleeſen ende gegeven: Efter om des *Sieken* gemoed niet te beſwaaren, ſeide hy hem; dat die *ſlaap* voor hem eene *heilſaame ſaak* was, ende ſchreef hem als dan ook in der haaſt ietwes voor, om door de ſweetgaaten, en niet door de gemeene *waater-looſingen*, als wel behoord had, indien by hem de vereiſte kennis ende ſorg ware geweeſt, het *Waater* te verdrijven: naamelik, [b] *Eene gift Veneetſe Theriake*. Ende deede hy dat alleen uit *Vreeſe*, dat ſijn Jongen weeder *Opium* voor *Apium* mogte leeſen. Sulks hy des anderen daags den *Sieken* weederom beſoukende, vroug hoe hy des nagts gevaaren was, ende ten antwoorde kreeg: Ik heb ongemeen ſterk *geſweet*. Ende de *Arts* daar op vervolgende, ſeide: *O dat is eene gewenſchte werking myner Artſenie!* Ende ten volgenden daage weeder tot den *Sieken* koomende, als ook verſtaande, dat hy van *koude* ſeer *gebeefd* had; antwoorde die Arts weeder: *Dat is een goed teeken*, namentlik *dat de continuele* Koorts ofte de *hitte minderd, ende* in eene [c] *koude Koortſe* veranderen, ende alſoo *eer lang ſcheiden ſal*: waar toe ik u nog een klein *Poederken* voorſchrijven moet.

Het welk geſchied zijnde, ſoo quam hy des anderen daags weeder tot den *Sieken*, ende verſtond van hem, dat daar merkelik meer Waater in ſijnen *Buike* was gegeſet, ende dat die ſeer ſpande: als wanneer de Arts daar op ſeide; *Dat is een gewis teeken, dat de Koorts op houd.* Dog de *Arts* weg gegaan zijnde, vroug een des geſins den *Sieken*,

a *Sap van Mankop.* b *Rx. Theriac. Venet. quantum ſatis.* c *Intermittens.*

Sieken, hoe hy ſig waarelik bevoelde, ende die kreeg ten antwoorde: *Ik voel dat ik van, ende onder alle de goede ſaaken ende teekenen ſterf.* Gelijk hy ook korts daar aan ſtierf. Ende de *Arts* het *Lijk* ten graave geleidende, den geenen die neevens hem ging, ſeide: *Indien de Sieke Klijſterien gebruikt, ende ſig van wijn te drinken onthouden hadde, hy ſoude niet geſtorven zijn.* Waar op die *Vriend* antwoorde: Heer *Doctor*, dit had gy by des ſelfs leven moeten aanraaden, ende beſorgen; nu agt ik dat ſeggen niet meer als enkele *ſwetſerie* der *quakſalveren.*

Uitlegging *der* Woorden, *is hier onnoodig, alſoo alle Woorden in den eigendliken ſinne hier ter needer geſteld zijn.*

NAdemaal waarhaftig is, dat de *Philoſophie* ofte kennis aller natuurelike Saaken, de eenige vaſte grond is, daar een *waare konſt* der *Medicijne* op gebowd kan werden; ſulks waar een Philoſooph met ſijne bewijſen ende kenniſſe der naturelike Saaken eindigd, een opregt goed *Medicus* eerſt beginnen kan, ſijne konſt der *Medicine* te oeffenen, met in het byſonder die *Philoſophiſe* kenniſſen toe te paſſen, niet alleen aan den menſchelijken Lighaame, ende alle *Siekten* ofte *Herts-togten* van dien; maar ook op alle byſondere natuurelijke Saaken, waar door ons Lighaam gebaat ofte beſchadigd kan werden. Gelijk dat niet alleen de goede *Reeden*, maar daar|en booven die oovertreffelike Philoſophen, *Ariſtoteles* ende *Renatus Deſcartes*, ons ſulks ook leeren.*a* Ende indien wy daar beneevens moeten bekennen, dat of wel van ouds deeſen aangaande eenige *Philoſophiſe* kenniſſe by den Menſchen mogte zijn geweeſt, de ſelve allangs ſoo veel verminderd is, dat waarelik by onſer Vaaderen tijden daar van nietwes geweeten is geworden; tot dat in onſe Eewe eenige treffelijke Mannen, ende in het byſonder die wonderlik klouke Philoſooph *Renatus des Cartes*, zijn ende is opgeſtaan; welke de kenniſſe der *natuurelike* dingen hebben beginnen te ondekken, ende den Menſchen bekend te maaken: Soo moe-

a *Voyes la præface de ſes Principes.*

moeten wy des niet te min daar by bekennen, dat tot heeden die Philoſophiſe kenniſſe niet veel veerder gekoomen is, als tot de aller-eenvoudigſte *a* natuurelike Saaken, ende moeten wy met eenen bekennen, dat ons menſcheli'k lighaam uit ſoo veele verſcheidentlik geſtelde ende vermengde Saaken by een gevougd is, ende daar door ook geduurig gevoed werd; dat wy warelik het eigentlik *weeſen*, ofte de waare *eigenſchappen* eenes menſcheliken lighaams, ende der natuurelike Saaken, waar meede het gevoed werd: niet weeten:

Ende derhalven ſoo blijkt ook klaarelik, dat wy tot heeden geene vaſte ofte waare *Medicijn-konſt* hebben, ende niet dan loſſe *raadſelen* ofte *giſſingen* van het gunt onſen lighaame voor- ofte naa-deelig weeſen ſal, maken konnen. Ende ſchijnen de *Egyptenaars* voor deeſen tot meerdere kenniſſe der *Philoſophie*, als ook der *Medicine*, dan wy nu hebben, gekomen te zijn. Gelijk *St. Stephanus* uit deeſen hoofde ſegt: *b* „Ende *Moſes* wierd onderweeſen in alle wijs„heid der *Egyptenaaren*, ende was magtig in woorden ende werken.

Het welk eenen ydere vremd ſal voor koomen, indien wy bedenken, dat de *Pharaoos* in onſe *Heilige* ende ook alle andere *Schriften*, Kooningen der *Egyptenaaren* werden genaamd; ende het ons onmoogelik dunkt, dat onder eene waare *Koninglike Regeeringe*, de goede konſten ende weetenſchappen tot ſoodaanige hoogte ſouden ſtijgen; ten zy wy ter verklaringe van dien ſeggen, dat *Egypten* waarelik eene *Vrye Republik* was, waar in de *Pharaoos* uit allen geſlagten der *Egyptenaaren*, t'elkens vryelik mogten werden gekooren; ende ſy dus *Hoofden* van dien geworden zijnde, des niet te min neevens alle andere Ingeſeetenen, den *wetten* ende der ſelven *ſtraffen* onderworpen waren; Sulks haar van der *Vrye Republike* weegen wierden toegevougd, om haar *perſoon* op te paſſen, geene *Krijgsluiden* ofte de *Soonen* van dien, maar alleen de *Soonen* der aanſienelikſte *Prieſteren*. En dat wijders de *wetten* aldaar ſoo naaw onderhouden wierden, dat die *Republik* op de ſelve *wetten*, meer als ſeeven ende dertig honderd Jaaren ſoude hebben geſtaan. *c* Ende leeſen wy ook in de Schriften, ſoo van *Diodorus Siculus* als van *Iſocrates*, *d* dat alle de Ingeſeetenen van *Egypten*, van alle oude tijden af, door der

a *Corpora Simpliciſſima.* b *Act. 7.* c *Vide Diod. Sic. lib. 2. cap. 13.*
d *Oratio in laudem Buſiridis.*

Regeeringe waaren verdeeld in *vijf Staaten*, ſoodaanig, dat eenige de *Landen bebouwden*, eenige den *Koophandel* dreeven, eenige *Handwerken maakten*, eenige ten *Krijge beſoldigd* waaren, ende anderen den *Godsdienſt* moeſten waarneemen; alle welke godsdienſtige Menſchen ofte *Prieſters*, uit de Heilige Inkomſten in leedigheid ende in alle ſooberheid moeſten leeven. Ende waaren onder deeſe *Prieſters* ook de *Philoſophen* ende de *Medicijns* begreepen.

Ende het heilſaamſten om alle *konſten* ende *weetenſchappen* onder haar ten hoogſten trappe te brengen was, dat op lijf-ſtraffe alle Ingeſeetenen ſig moeſten oeffenen in die ende geene andere konſten, als waar in haare *Ouders* ende *Voor-ouders* ſig geoeffend hadden, ende waar by ſy opgebragt waaren. Ende oovermits die Regeering ſeer veele honderden Jaaren bleef duuren, ende by gevolge alle de *konſten* ende *weetenſchappen*, die onderwijlen uitgevonden ofte bedagt wierden, ſeekerlik van den *Ouderen* op haare *Kinderen* needer daalden: Soo wierd de *wijsheid* der *Egyptenaaren* ſoo ſeer vermaard, dat alle leer-gierige rijke Menſchen, uit alle de omleggende Landen, ende in het byſonder uit *Griekenland*, derwaarts reisden, om in der *Egyptenaaren* weetenſchappen ende konſten onderrigt te werden. *a*

Ende om nu wat naarder van het eigendlike *voorwerp* onſer FABULEN ende de *Medicijnen* te ſpreeken: ſoo dienen wy indagtig te weeſen, *b* dat in *Egypten* de *Medicijns* van den *Sieken* gants geen *loon* trokken, maar ten koſte der Republike onderhouden wierden: ende behoorden wy ook te weeten, dat by den *Egyptenaaren* van ouds, ende daar na ook by den *Grieken*, de *Heel-konſt*, de *Genees-konſt*, ende het *toemaaken* van alle *hulpmiddelen*, ten dien einde dienende, wierden geoeffend ende gepleegd van eenen ende den ſelven Menſche; ſulks een *Chirurgijn* was ook een *Medicijn* ende een *Apothweker*. *c* Ende waren de *Egyptenaars* door die langduurige *Succesſen* ofte geduurige oeffeningen ook ſoo hoog in der *Medicijn konſte* geſteegen, dat ſy de menſchelike Lighaamen, ofte de *Sieken* nooit tragteden te helpen door eenige middelen die *onſeeker* waaren, of ſy den gebreekigen geene ſchaade ſouden aanbrengen; maar cureerden ſy de ſelven altijds door ſoodaanige middelen, welke als vaſt

a *Vide Diod. Sicul. Antiq. lib. 3. cap. 6.* b *Vide Diod. Sic. Antiq. lib. 2. cap. 3.*
c *Vide Opera Hippocratis Celſi, Galeni, &c.*

vaſt ende ſecker gaande in haare *oude Medicijn-bouken* aangeſchreeven waaren, ende buiten welken ſy op lijf-ſtraffe niet gaan mogten: ſulks die Medicinen *a* den gebreekigen ofte *Sieken* ſoo veel *heils* ende *goeds* deeden, als de gemeene bekende Spijſen gewoon zijn, den geſonden *Sterkte* aan te brengen.

Ende heeft deeſe *wijsheid* in *Egypten* gehuiſd, ſoo lange die Vrye Regeering heeft geduurd. Als wanneer *Apollo* gebooren in *Delos*, eene der Griekſe Eilanden, de Konſten der *Medicijne* van den *Egyptenaren* leerde, en die in *Griekenland* geoeffend hebbende, die ook daar naa ſijnen Soone *Æſculapius* oover gaf, welke desgelijks die konſt aldaar lang geoeffend hebbende, ſijnen Soone *Hippocrates Coüs* ook daar in onderwees, ende dat die boven ſijne leeringen ende oeffeningen van ſijnen *Voor-ouderen* op hem gedaald, daar by vougde, een *kort begrijp* uit alle de aanteekeningen der geenen, die van eenige Quaalen ofte Siekten geneegen weeſende, volgens de gewoonten dier tijden, neevens de genees-middelen van dien, voor ſoo veele ſy wiſten, hadden in den *Tempelen* doen opſchrijven, in ſeekere *Berden*, welke aldaar ten nutte ende ter onderrigtinge aller Ingeſeetenen des Lands, in het oopenbaar opgehangen waren.

Welke oorſprong der Medicinen by den *Egyptenaaren*, ende Succesſie in de ſelve konſte by den *Grieken* van *Grooten-vaadere* op *Soone* ende *Neeve*, ende veele goede opmerkingen ende oeffeningen in de *Chirurgie*, *Medicine*, ende *Apothekarie*, ſoo veel hebben vermoogen, dat de ſelve *Hippocrates* in die konſte oover veele Landen vermaard wierd; ende in ſijnen ouderdomme ſoodanige wijſe, doordringende, ende korte opmerkingen, de konſt der *Medicine* aangaande, heeft beſchreeven; dat dewijle alle de *Schriften* der *Egyptiſe Prieſteren*, welke ons de waarhaftige konſt der *Medicine* ſouden hebben konnen leeren, verduiſterd ofte vernietigd zijn; de Schriften des opgemelden *Hippocrates*, welke ons niet dan eene ſeer geringſte *ſchets* ofte *ſchaduwe* der konſte voordraagen; ſeederd die tijden ſoo vermaard zijn gebleeven, dat alle die Menſchen, welke daar naa hebben geſchecnen de ſelven te verſtaan, voor vermaarde *Leeraars* ofte oeffenaars der Medicijn-konſte zijn geagt geworden.

Maar oovermits nog *Philoſophie*, nog *Medicine*, in den ſelven ge-

a *Vide Diod. Sic. Antiq. lib. 2, cap. 3. & præcipue Iſocrat. in laudem Buſirid.*

ſlagte van Menſchen by den *Grieken* wierd, ende moeſte werden geoeffend; ſoo verviel de *Philoſophiſe kennis* der Saaken, ende by gevolge ook des te meer die konſt der *Medicine* allangs ſoo ſeer, dat omtrend ſes honderd Jaaren naa de tijden van *Hippocrates*, de Keiſer *Adrianus* op ſijn dood-bedde uit riep: „*Veele Medicijn-meeſters* „*hebben den Keiſer gedood.* Ende nogtans was omtrend die *Konſte*, ende den *Medicijn-meeſteren*, als toen nog dat voordeel te vinden, dat ſy ſig gelijkelik in de *Chirurgie*, *Medicine*, ende *Apothekarie*, oeffenden. Gelijk dat uit de Schriften van *Galenus*, ende *Celſus*, de *eerſte* omtrend vijftig, ende de *tweede* omtrend honderd Jaaren daar naa ſchrijvende, blijken kan. Efter verdween die *nuttigheid* der *Medicijn-konſte* met der tijd ſoo ſeer, ende verloor ſy ſoo ſeer haare agting, dat het onder den *Romeinen* eene eigendlike oeffening der Slaaven wierd.

Sulks daar, naar Wetten een *Slaaf* ofte *Slaavin*, oud 20. Jaaren ofte daar boven, ende in geene *Konſte* ofte *Ambagte* geoeffend weeſende, op *twintig* goude Schellingen ofte *Angelotten*; ende eene gemeene *Konſt* ofte *Ambagt* weetende, op *dertig* geſchat wierd: ſoo wierd een *Slaaf* ofte *Slavin*, die *Medicijn* was, niet hooger dan op *ſeſtig Angelotten* geſet. Ende was derhalven nog in den Jaare 534. naa onſes Heeren *Jeſus Chriſtus* geboorte, de geheele *Medicijn-konſt* niet hooger geſchat als op *veertig* goude Schellingen ofte *Angelotten.* a

Ende oovermits naa die tijden de *Chirurgie*, *Medicine*, ende het *toebereiden* der *Genees-middelen*, naa eenige weinige Leerjaaren, het zy in de *Hooge Schoolen*, het zy in de *Winkelen* der *Heelmeeſteren*, ende der *Apotheekeren*, beſteed te hebben, verſcheiden Menſchen met *publike magt*, om die konſten alleen ende met uitſluitinge aller andere Ingeſeetenen, te moogen oeffenen, aan bevoolen, ende ook door verſcheidenen Menſchen, als ſoo veelerlei Ambagten, van welken ſy voor den *Gilden-meeſteren*, haar *prouf* ofte meeſter-ſtuk hebben gedaan, zijn geoeffend geworden: Soo zijn ook die *Konſten* waarelik geworden ten ſpotte aller geſonde Menſchen, ende zijn opgemelde *Medicijn-meeſters*, *Chirurgijns*, ende *Apotheekers*, eenigſins daar in den *Afgooden* gelijk geworden, dat ſy van den onkondigſten Menſchen allermeeſt geagt ende ge-eerd werden, ende

a *Vid. Cod. lib. 7. tit. 7. ſolidus.*

ende dat ſy wijders van andere wijſere Menſchen, niet ſoo ſeer uit eenig goed ooverleg ende kraft van reeden, om op haar te moogen betrouwen; maar uit groote nood ende vreeſe der Sieken ofte gebreekigen, *aangeroepen* ende *aangebeeden* werden; of misſchien die haar meer als andere ervaarene Menſchen, ſouden helpen konnen: Alſoo die *Sieken* [a] door haare ellenden geperſt werdende, als dan ſeer ligt-geloovig zijn, ende beginnen te hoopen, dat die *Medicijn-meeſters* haar ſeekerlik ſullen konnen ende willen helpen: ſonder dat die *Sieken* als dan daar teegen bedenken, hoe groot een quaad de onervaarene, loſſe ofte quaadwillige *Medicijn-meeſters*, den Sieken onweetende konnen, ende misſchien met voordagt ſullen willen doen. *b*

Want hoewel de *Chirurgie* booven die andere *twee* dat voordeel heeft, dat de *Heelmeeſters* die quaalen voor hare oogen ſien; ende ook geneeſen konnen veele gebreeken, die waarelik met der tijd door de Natuurelike kraften niet geneeſen ſouden werden: als *weg te neemen* het gunt aan den menſchelijken lighaame te veel is, de ontplaatſte *leeden* te herſtellen, de *gebrookene beenderen* aan een te vougen, een *breuk* ofte *ſcheurſel* weeder in te brengen, ende met *banden* in te houden, den *Steen* der *Blaaſe* uit den lighaame te trekken, *Vlieſen* van de *Oogen* te ligten, de *Spaanſe Pokken* te geneeſen, de *Kanker* uit te ſnijden, ende door Vroedwijven den Vrouwen in het *Kinder-baaren* behulpſaam te zijn, als ook verſſe *Vlees-wonden*, die met der tijd door de *Natuure* ſouden geneeſen, efter veel eer te konnen heelen: Soo werden des niet te min die *Heelmeeſters* ofte *Operateurs*, daar in ſeer mispreeſen, dat ſy door veele *quade konſten* de gebreekigen ſleepende houden, ende die niet eer geneeſen, dan naa dat ſy die naar hun gelieven geplukt hebben. Ende is dit het gebrek, dat de *Grieken* van ouds ons voorgedraagen hebben in deeſer FABULE, alwaar de *Arts*, die de quaade oogen eener Vrouwe geneeſen ſoude, haar ſoo lang ſleepende houd, tot dat hy alle het huisraad uit den huiſe heeft weg gedraagen.

Maar noopende de heedendaagſe *Medicine* ende *Apotheeke*, ſoo is men, voor ſoo veel die *Konſten* aangaat; niet alleen van die bekende oude gronden der *Philoſophie*, Succeſſien van *geſlagten*, ende by

a *Quod nimis miſeri volunt hoc facile credunt* Senec. Hercul. Fur.
b *Sie de Spaanſe Droomen van Fr. de Quevedo.*

een vougingen der voorgemelde Konſten vervremd ofte afgeweeken; maar heeft men teegen die goede gronden der *Medicinen*, welke de *Egyptenaren* heilſaamelik hadden gelegt, daar van verſcheidene *Gilden* gemaakt, ende daar en booven in die *konſten* het geneeſende *a* geſteld teegen het voedſel, *b* eeven of het niet beiden by een, gelijk van ouds by den *Egyptenaaren*, weeſen konde, ende altijds by een te zijn behoorde, ende ook ſoude weeſen, indien die *konſt* naar eenige ſeekere *waare* kenniſſe geoeffend wierd.

Sulks die Konſten nu nergens in ſchijnen te beſtaan, dan in de *Sieken* onnatuurelik te doen *Kakken*, ofte haar de bloed-aaderen te doen oopenen, ende te doen *ſweeten* ofte *braaken*; of wel door *ſlaapkruid* te doen ruſten: hoewel alle die middelen ſeekerlik des Sieken kraften verminderen ſullen, ende de *Medicin* ſoo wel als de *Apotheekers*, onſeeker zijn, of de *Sieke* daar naa des te beeter vaaren ſal.

Hoewel de aller-onweetenſte, ende onervaarenſte *Medicijns* des niet te min by den *Sieken* gemeenelik ſeer onbeſchaamd ſwetſen, dat men gelijk in het ſpringen, wat *afteren uit* moet gaan, om daar naa des te *verder* te ſpringen: dat is dat ſy den *Sieken* wat *krafteloofer* moeten maaken, om hem daar na des te meer te *ſterken*. Ende duurd gemeenelik dat ſwetſen ſoo lange, tot dat die ſieke Menſch door *geluk* ofte kraften ſijner Natuure geneeſd. Als wanneer die *Swetſers* haare konſt ende beſteede *Medicamenten* ten hoogſten roemen, ſonder die geſondheid aan der Nature, *Gode* ofte den *Heiligen* toe te ſchrijven. Ende als de *Sieken* koomen te ſterven, ſoo bekennen die *Swetſers* nooit haare onkonde, maar wel, dat door gebreeke der Natuure de Medicamenten niet hebben konnen werken, ende dat alle *konſt* op houd, wanneer *de Dood daar meede gemengd is.* *c* Sulks ſy als dan ſtillekens doorgaan, ende niet eer van haar Loon ſpreeken, dan als de meeſte drouſheid ofte row oover het afſterven geſleeten is.

Waar uit ook ontſtaan is, dat de wijſte der Medicijn-meeſteren haare *ſtudien* op de *Akademien* ofte haare *Leer-jaaren* in eene *Apotheke* volbragt hebbende, ende omtrend *Sieken* komende, nergens meer voor bekommerd zijn, dan onſeeker weeſende, of ſy hem volgens de regulen der konſte ook baaten ſullen, ende of ſy ook waarelik door

a *Medicamentum.* b *Alimentum.* c *Quia contravim mortis non eſt Medicamen in hortis.*

door de ſelve *eenige* Sieken geneeſen konnen, die met der tijd niet door de kraften der Natuure geneeſen ſouden; uit die oorſaaken, haaren *Sieken* ſeer voorſigtiglik voorſchrijven, ietwes, het gunt, indien *niet baat*, ook ſeekerlik *niet ſchaaden* ſal; om ſoo doende tijd te winnen, ende met een goed gewiſſe den Sieken aan *Goode*, ende den *tijde* oover te geeven. Daar in teegendeel de *onweetenſte* ende de *allerloſte Medicijn-meeſters*, de gemeene *regulen* der konſte, welke ſy op de *Akademien* uit de leſſen der *Profeſſoren*, ofte uit eenige by haar geagte Bouken geleerd hebben, ſonder omſien in volgen, *a* ſchoon genoomen veele volgens die Regulen gecureerd werdende, alleen daar van zijn komen te ſterven, of wel die ſelve *Medicijns* neemen den *Sieken* ende des ſelfs ſtand weinig in agtinge, ende bekommeren ſig ſoo weinig oover eene goede *cure* des Sieken; om dat ſy weeten, hem niet te konnen helpen, dat ſy uit den Siek-huiſe gaande, ſomtijds wel om haare *luſten* anders ſins te voldoen, het zy onder een glaasken Wijn, ofte het Verkeerberd, het wel bedenken der *Sieken*, ende het toemaken der *Medicamenten* verſuimen, ende die aan anderen, ja aan *Jongeren* beveelen, ende niet jeegenſtaande de quade werkingen van dien, haare *medicamenten* prijſen, ende den *Sieken* altijds goeden moed geeven, wat hem ook in der ſiekte mooge oover koomen.

Eeven gelijk de *Medicijn* onſer FABULE den *Sieken* door ſijnen Jongen *Opium*, in ſteede van *Apium* in gegeeven hebbende, des niet te min die *werkinge* prijſt, ende ook niet jeegenſtaande het oovermaatig *ſweeten*, de *beeving*, *groote hitte*, daar naa groote toevloejing van waater in den Buike, dat alle quaade uitwerkingen ſijner quaade *Medicamenten* waren, de ſelve Medicamenten nogtans ſeer prijſt, ende den *Sieken* wel doed hoopen: Soo ſiet men ook heeden, dat onſe *Medicijns*, hoe ſeer ſy ook hebben misgetaſt, ende den *Sieken* verſwakt, ſy nooit bekennen, gedwaald te hebben, ofte ſig ſelven van het beſwaaren ofte ſterven des Sieken, den ſchuld geeven, maar of wel de *nature*, *b* ende dat daar de dood meede gemengd was, of wel den *overleeden* ſelfs beſchuldigen. Eeven gelijk de *Medicin* onſer FABULE weet te ſeggen, dat de ooverleeden niet geſtorven ſoude zijn, indien hy *Cliſteren* gebruikt, ende ſig van wijn te drinken onthouden hadde.

Ende

a *Curemus ægrum ſecundum* methodum Galeni, *& moriatur in nomine Domini.*
b *Cura vini mortis non eſt medicamen in hortis.*

Ende is het niet min bekend, dat of ſchoon een ervaaren en voorſigtig *Arts* voor den *Sieken* eene taamelik goede *Artſenie* den *Apotheekere* mogte voorgeſchreeven hebben, dat des niet te min *die* ofte ſijn *knegt*, volgens de oude Regulen der *Apotheeke*, ofte ook uit *eigen-baat*, naar inhoud des Spreekwoords:

Eens Apotheekers Knegt wanneer hy aardig is,
Maakt dat ſijns Meeſters Deut een Schelling waardig is.

[a] Met *dit voor dat* te neemen, ende eene geheele andere werking dan de *Arts* verwagt had, te veroorſaaken; ende hem daar door ten ſchande te brengen, gelijk het voorwaar blijkt uit deeſe FABULEN ende oude *Spreekwoorden*, dat die Medicijns ook al in de oude tijden ſeer veragt zijn geweeſt, naamentlik,

b *De jonge Medicins maaken vette Kerkhooven.*
De Medicins moogen de Menſchen ſtraffeloos dooden, &c,

Ende ſouden wy duiſend Vertellingen van der ſelven veragtinge nu voordraagen konnen, indien onſe FABULEN het ſelven niet ſeer aardig gedaan hadden, efter ſullen wy ons niet weederhouden, nog vier van dien voor te draagen.

Namentlik een *Beeldhouwer*, die niet ſeer gelukkig in ſijne konſt was, ſcheide uit dat *Ambagt*, ende begaf ſig tot het *Ambagt* ofte de *Studie* der *Medicine*; naa welke hy ook om ſijne ſchoone *praat* ende *ſeedigheid*, grooten toeloop kreeg, ende vermaard wierd: [c] Sulks een ſijner Vrienden hem vroeg, hoe 't moogelik waare, dat hy in de *Beeld-houwerie* in veele Jaaren ſoo weinig, ende in de konſte der *Medicine* binnen korte Jaaren ſoo veel toegenoomen had? Waar op hy kortelik antwoorde: „Ik ben in de eene konſte niet „meer als in de andere ervaaren; maar dat onderſcheid is daar in, „dat de *misſlaagen*, die ik aan de *Beelden* te *houwen* begaan hebbe, ge„duurig voor aller Menſchen oogen ſtaan, ende my ook van de „allerbotſte Menſchen aangeweeſen werden: daar in teegendeel „alle misſlaagen, die ik in der *Medicine* begaa, met, in ſteede van „de Sieken geſond te maaken, die te doen ſterven; aanſtonds met „den dooden begraaven werden.

Een *Sieken* ongeneegen weeſende, eenes Medicins *purgeerende* drank

a *Quid pro quo.* b *Medicis impune occidere licet, medice quot terra medicorum errares tegit.* c *Vide Hippocrat. de Medico.*

drank in te neemen, ende niet dervende den *Medicyn* teegen ſpreeken, goot die in ſijnen *ſtoele*. De *Medicyn* des avonds weeder komende, om te verneemen hoe die *purgatie* gewrogt had, ſeide hem de *Sieke*, dat ſy hem niet qualik bekomen was, waarop de *Medicin* den vermeinden *afgang* beſiende, die *operatie* ſeer prees, en ſeide, dat de *Sieke* wiſſelik ſoude zijn geſtorven, indien hy die quade *humeuren* in ſijnen lighaame hadde behouden. Waar op eindelik de *Sieke* uitberſte in deeſe woorden: „Heer *Doctor*, dat heb ik ook geloofd, „ende daarom heb ik het niet willen inneemen. Sulks hy van allen ſeer beſpot wierd. *a*

Van *Zandavil*, ſeer vermaard *Medicus* te *Granada* in *Hiſpanien*, werd verhaald, dat hy by den *Sieken* zijnde, ſig in alles droug gelik een gemeen *Medicus*, behalven dat hy ſijne *recepten* nooit ten huiſe des *Sieken*, maar des ſijnen ſchreef, naar dat de *Goddelike Voorſienigheid* ſijn *lot* ſtierde, welk hy liet vallen op *ſesderlei* Siekten, die in *Hiſpanien* meeſt heerſſen. Ende dus door het *lot* de Siekte uitgevonden hebbende, trok hy ook by *lootinge*, uit ſesderlei *medicamenten*, welke hy voor ydere Siekte had beſchooren, *eene* daar het *lot* op viel. Sulks van hem eenige *remedie* voor een Vrow-menſch, wien een *Vis-graat* in der keele was blijven ſteeken, begeerd werdende; ſoo ordonneerde hy naar ſijne wijſe by *Lootinge* daar teegen, eene *Klyſterie*. Ende alſoo die door onvoorſigtigheid des *Apotheekers*, ende ten deele ook door eene al te haaſtige beweeginge des Vrouwmenſch, op eene *verkeerde* ſteedegeſet wierd, en mitsdien in der *Lijfmoedere* ſoo eene groote ontſtelteniſſe ende *braakinge* veroorſaakte, dat daar door de *Vis-graat* uit der keele geworpen wierd: ſoo wierd *Zandavil* ook veel meer als ooit, oover ſijne wonderlike *curen* ende gelukkige geneeſingen vermaard. *b*

Als de Schotſe *Jacob* door Koninginne *Eliſabeths* ooverlijden was geworden Koning van Engeland, ſoo vond hy goed de *Wetten* tegen de *Rooms-geſinden* recuſanten in voortijden gemaakt, ook te doen duiden op de *Puritainen*, ende in alle *Parochien* daar ſoodanige *Nonconformiſte* Predikanten waaren, die ſig daar naa niet vougen wilden, anderen te ſtellen. Sulks ſoodaanig een *Predikant* hebbende gepreedikt, dat indien de *Biſſchop* hem afſettede, het veelen *Parochianen* haar leeven ſoude koſten, ſoo wierd hy als een *oproerige* be-

a *Sie la Floreſta Eſpanola.* b *Sie Dialogos Apacibles.*

ſchuldigd; en verantwoorde hy ſig in volgender wijſe: „Overmits ik „geene middelen hebbe, om ſonder de *Inkomſten* mijner *Paſtorie* met „mijnen *Wijve* en *Kinderen* te leven, en ik eenige kenniſſe der *Medicine* „hebbe, ſo ſal ik my in ſo eenen gevalle tot *Doctor Medicus* doen pro„moveeren: en alſoo de *Parochianen* my ſeer beminnen, ſoo ver„ſeekere ik my, dat ſy my meeſt alle tot haren *Medicijn* ſullen ge„bruiken; ende, want ik mijne onkonde weet, ſoo ſal ik in die „*konſte* tot die verèiſte kenniſſe niet konnen geraaken, dan door „de drouve ervaarendheid, die waarelik veelen *Parochianen* het lee„ven koſten ſal. Naar welke verontſchuldiging die *Predikant* ook *vry* geſprooken wierd, ende om een grooter quaad, dat uit ſijne *onkonde* in de konſte der *Medicine* ſoude onſtaan, voor te koomen, in ſijne Bedieninge bleef.

Weshalven onſe FABULEN ſeer wel leeren, dat de *ſeekere konſt* der *Medicine* nu onbekend, ende veranderd is in een *Ambagt* om ſig te verrijken, *a* dat gegrond is op veele ydele *giſſingen*: van welken geene door eenen goeden *Medicijn-meeſtere* behoorde te werden gebruikt omtrend *Sieken*, die haar *leeven* in ſijne handen ſtellen, wanneer by mislukken der gewaande *remedien* ofte hulp-middelen, de *Sieken* ſtaat beſchaadigd te werden. Als ook deſe FABULEN ons leeren, dat de onweetenſte ende ſtoutſte *ſwetſers* in der *Medicine*, het teegendeel gemeenelik doen, ende daar door ten allen tijden van de wijſere Menſchen afterhaald ende beſpot zijn geworden.

a *Dat* Galenus *oyes dat* Iuſtinianus *honores.*

De

De geleegendheid maakt eenen Dief.

Sua conſervare privatæ domus de alienis certare regia laus. C. Tacit.

82. De *Dief* ende ſijne *Moeder*.

EEn jong *Knaapjen* ter Schoole gaande, ſag dat ſijne meede-leerlingen hunne Bouken niet wel bewaarden; ende maakte die geleegendheid, dat hy van tijde ten tijde de ſelve nam, ende ſijner *Moedere* ten huiſe bragt: welke, in plaatſe van hem daar oover te beſtraffen, des weegens blijde was, ende de ſelve Bouken ten gelde maakte. Sulks die *Soon*, ſonder dat ſijne *Ouders* hem middeler-wijle een *Ambagt* leerden, om daar meede den koſt te winnen, met der tijd grooter werdende, ook groote-

re *Dief-ſtallen* beging; ende daar aan ſoo ſeer gewende, dat hy eenmaal *huis-braak* gedaan hebbende, ende in den huiſe nietwes te ſteelen vindende, dan eenen *Haan*, liever, dan ſonder profijt daar uit te ſcheiden, den *Haan* met ſig nam. Welke *Haan* als erbarmelik voor ſijn leeven gebeeden had, ſeggende, dat hy niemanne ſchadelik, ende in teegendeele de Menſchen door ſijn gekraai ten hunnen pligten opwekte, ten antwoorde kreeg; Om dat gy door u gekraai de Menſchen opwekt, ende bequaam maakt om my het *ſteelen* te beletten, ſoo wil ik u des te eerder dooden

Daar naa gebeurde, dat deeſe *Dief* eenes rijken Mans huis beſteelen willende, ende getragt hebbende den waakenden *Hond* om te koopen, met hem *brood* te geeven, daar op intrad; ende des niet te min van den ſelven *Honde* ſwaarelik gebeeten wierd: ſoo dat hy om niet gevangen te werden, haaſtig door ging; ende daar naa ſijnen Makker raad voor ſijner quetſure vroeg, die hem ten wiſſen raade gaf, een ſtuk broods om het bloed in te drinken, op den wonde te leggen, ende dat als dan den *Honde*, van wien hy gebeeten was, ten eeten te geeven; met verſeekeringe, dat als dan de geneeſing ſijner quetſure ſeer haaſt volgen ſoude. Waar op die *Dief* antwoorde: Dewijl ik van dien *Honde* gebeeten ben geworden, wanneer ik hem om andere reedenen hebbe brood gegeeven: ſoo be oorden waarelik alle de *Honden* deeſer *Stede* my te bijten, indien ik deeſen *Honde* brood gaave, om dat hy my gebeeten heeft

De *Dief* eindelik van dien Wonde geneeſen weeſende, ſoo maakte hy geſelſchap met eenen *Moordenaare*, ende naamen ſy gelamentlik voor, eenes ſeer rijken Boers huis niet alleen te beſteelen, maar *hem* ende ſijn *geſin* te dooden,

dooden, als ook des ſelfs *Vee* uit der ſtalle weg te drijven; alwaar ſy des nagts, terwijle alle het Geſin ſliep, ingebroken zijnde, oneens wierden, wat ſy eerſt te beginnen hadden De *Moordenaar* ſeide, dat ſy aanſtonds allen den *ſlaapenden* moeſten den hals af ſnijden, om alsdan op haar gemak alles te konnen doorſnuffelen, weg dragen ende weg drijven. De *Dief* vaardiger tot *ſtelen*, als tot *moorden* weeſende, ſeide daar tegen, dat indien ſy miſten eenige van dien te dooden, dat hy krijten ſoude, en ſy als dan aanſtonds ſonder eenigen beuit ſouden moeten vlugten: en dat het oover ſulks in allen gevalle beeter was, het *Vee* ſtillekens uit der Stalle te drijven: en in gevalle van mislukken hunnes aanſlags, om het *geſin* te dooden, ten minſten in der nagt met eenige Beuite door te gaan. Waar op de *Moordenaar* ſeide; Door het *Vee* uit der Stalle te drijven, ſullen eenigen van het *geſin* door het ongewoon geloei ofte geblaat ende geknor des Vees ſeekerlik wakker, ende wy gevangen worden; ſulks dat de argſte raad is, die wy ſouden konnen bedenken. Ik houde des niet te min mijnen raad voor de beſten, ſeide de *Dief*. Ende onder deeſe *Twiſt* wierden alle die van den *Geſinne* wakker, ſprongen op, greepen deeſe twee *ſchelmen*, ende leeverden die aan den *Geregte*; van wien ſy beiden veroordeeld wierden oover haare *huisbraak* ende voorgenoome *moord*, te moeten ſterven. Ende ter plaatſe daar het behoord, ten ſelven einde geleid werdende, ſag de *Dief* ſijne *Moeder* weenen, ende krijten oover ſijn ongeluk: weshalven hy den *Beudel* bad, ſijne Moeder te moogen *kuſſen*; Het welk als hem toegelaaten was, ſoo beet hy haar, onder het voorwenden van dien, de neuſe af. Ende alſoo hy van allen den *Omſtanderen* des weegen, als oover de uitterſte *Goddeloosheid* in der uure des doods gepleegd,

wierd beſchuldigd; ſoo antwoorde hy daar op: Het is billik dat ſy, die meer ſchuld heeft als ik, die ſtraffe draage, ende ik my van haar wreeke. Want indien ſy, toen ik een kind was, ende haar de geſtoole *Boukjens* mijner meede Schoolieren bragt, my had beſtraft, in plaatſe van my daar toe aan te moedigen, ende mijne *Heelſter* te zijn, als ook, indien ſy my een *Ambagt* had doen leeren: ik ſoude nooit die groote Schelmſtukken hebben bedreeven, om welke ik nu lijden moet.

Uitlegging *der* Woorden

Is hier onnoodig, alſoo alle Woorden in den eigendlijken Sinne *geſprooken zijn, gelijk men dat in de* Apologen *der Menſchen, ende niet in de* Fabulen *der Dieren te doen, gewoon is.*

HOewel waarhaftig is, dat de goddelijke *Plato*, die omtrend vier honderd Jaaren voor de geboorte onſes Heeren *Jeſus Chriſtus* heeft geleefd, als ook de ongemeen wijſe ende kloukmoedige *Thomas Morus* in onſe laatſt voorgaande Eewe, met ſeer veele reedenen in haare Schriften [a] beweeren, dat in eene wel-geſtelde Republike alle goederen ſoodaanig *gemeen* behoorden te weeſen, dat de woorden van *Mijn* ende *Dijn* aldaar nooit wierden gehoord: als zijnde de ſelven de waarhaftige oorſaaken aller twiſten, ſtrijden ende ſchelmſtukken, onder den gemeenen Menſchen: Soo is des niet te min het ſelven in't geheel ſoo *vremd* van der menſcheliker aard geoordeeld te weeſen, dat onſes weetens tot heeden toe, op den gantſen Aardbodeme niet eene Republik, welke naar eenige Wetten ofte Gewoonten geregeerd wierd, ofte werd, gevonden is; waar in door den Ingeſeetenen met eenige Wetten ofte Gewoonten, de gemeenſchap aller goederen ingevoerd, ende het *Mijn* ende *Dijn* verbooden ſoude zijn geweeſt, ofte nog zy.

Ende

[a] *Plato de Republ. lib. 4. & 5. Eutopia Meri.*

Ende alſoo wy daar en boven moeten ooverdenken, dat wy uit der aard *menſchen*, ende niet dan by toevalle *leeden* eener *Maatſchappie* ofte *Republike* zijn; ſulks wy ook eer goederen ſouden hebben, eer de *wet* ſoude konnen de ſelve *gemeen* maken; ſoo is niet wel te begrijpen, dat de naarſtige en ſpaarſaame ſouden konnen werden bewoogen haaren eigen rijkdom, met de arremoede der leuje ende quiſtige Menſchen vrywillig gemeen te maken. Ende daarom ſoo konnen wy ſeer ligt de reeden begrijpen, waarom die gedagten van *gemeenſchappe* aller *goederen*, ſoodaanig ydel zijn gebleeven, dat ſy geenen grond ter weereld, dan in de *Herſſenen* eeniger Menſchen hebben gekreegen. *b* Daar in teegendeel het *Regt* van *Mijn* ende *Dijn*, onder den Menſchen niet alleen oover den gantſen Aardbodem is doorgedrongen; maar het verkrijgen ende behouden van den *Eigendom* der Goederen by den ſelven, neevens het behouden van een yders lijf en leven, gelegt werd tot een *grondſlag* aller Publike Regeeringen, het zy daar in *een*, *meer*, ofte *alle* Ingeſeeten, ofte Ingeſeetenen der Landen ofte Steeden, het beſtier hebben. En is daar en boven ook waarhaftig, dat alle by een wooningen, en onderlinge handelingen der Menſchen, op het Regt van *Mijn* ende *Dijn* ruſten.

Gelijk de Reeden ende Billikheid, anders ſins geſegt het *Natuurelik Regt*, als ook de daar meede oover een koomende eerſte Regulen der *Roomſe Regten* ons leeren: „Dat wy eenen ydere het „ſijnen laaten, ende geeven moeten. Gelijk de ſelven daar en boven ook voorſchrijven, hoe, ende op hoe veelerlei wijſe, volgens *Reeden* ende *Billikheid*, ietwes dat iemanne ofte niemanne toekomt, als *eigen* verkreegen ende behouden, ofte verlooren werden kan. *b*

Ende of wel in de Republike van *Lacedemonien*, een yder mogt weg draagen ende behouden alle het gunt een ander verſuimde wel te bewaaren: ende of wel daar en boven het in die Republike der *Egyptenaaren* eenen ydere vry ſtond, ſijne naam den *Prieſteren* aan te geeven, om als dan eenen andere te moogen ontdraagen, ende tot den *Prieſteren* te brengen, alle het gunt de Eigenaars verſuimd hadden wel te bewaaren: ende dat als dan ook de *Prieſters* den *Eigenaaren* het ontdraagen weeder beſtelden, met laſt, den *Dieve* het *vierde*

a *Traj. Boccal. cent.* 1. *Ragg.* 77. b *I. de Iuſt. & Iur.* §. 3. *de rer. Diviſ.* *t.t. de Acq. rer. Dom. ff. t.t.*

vierde deel der waardie van dien, naar ſchattinge der *Prieſteren*, aan te tellen: *a* So ſtrekten efter deſe ordren, niet om den Ingeſeetenen het Regt van *Eigendom* te ontneemen; maar wel om haar op te wekken, ten einde ſy den Eigendom harer goederen ſorgvuldiglik bewaarden. Ende inſonderheid ſtrekte de ordre der *Egyptenaaren*, ten einde de *Eigenaars* min ſchade leeden, en dat de *Dieven* ſouden in mindere gevaare zijn, van haar leeven te verlieſen, en om haar daar en teegen van hare geſtoolene Goederen beiden meer profijts te doen trekken: dan de *Eigenaars* ende de *Dieven* nu doen, in die *Landen*, alwaar ſoodaanig ſteelen, allen Menſchen op ſtraffe der Galge verbooden is.

De *Eigendom* der Goederen onder den Menſchen aldus weeſende vaſt geſteld, ſoo behoorde ook een yder wel te konnen ſien, dat alle Menſchen, die het daar op toe leggen, om haren meede Ingeſeetenen, het zy door *bedrog*, het zy door *geweld*, hare Goederen te ontneemen; daar mede warelik alle de *gronden* der by een woninge en onderlinge handelingen der *Ingeſeetenen*, als ook der Publike *Regeeringe* eenes Lands, voor ſoo veel in haar is, tragten om verre te werpen: ende dat ſy derhalven als oopenbare *Vyanden* aller Menſchen, oover allen vervolgd, ende naar geleegendheid van Saaken, anderen ten ſpiegele, op dat die Schelmſtukken niet meer geſchieden, oopenbaarelik behoorden te werden geſtraft.

Ende is dit ſtraffen der *Dieven* ende *Rooveren* des te noodwendiger, om dat alle Menſchen met die *voor-oordeelen* ende geneegendheeden gebooren zijn, om ſig te willen *eigenen*, alle het gunt ſy ſien ende haar behaagd; gelijk wy ſulks daageliks aan onſe *Kinderen* ſien: en wy ook ondervinden, dat die geneegendheeden blijven by alle *volwaſſene* behouftige Menſchen, die door geene goede opvoedinge haare voor-oordeelen gebeeterd hebben; ende inſonderheid ſien wy het ſelven, als haare *Ouders* naa-laatig zijn geweeſt, haar eenige goede *Konſten* ofte *Ambagten* te leeren, om daar meede den koſt te winnen.

Want als dan die *aangeboorene* geneegendheid, behouftigheid, ende haare afkeerigheid van arbeiden ende ſorgen, haar gaande maakt, om aller anderen Menſchen goederen ſig te eigenen. Ende indien het haar in haare *Jongheid* gelukt, haar onderhoud door

a Diod. Sic. Antiq. lib. 2. cap. 3.

door *ſteelen* te vinden, ſoo ſoet het ſelven ſoo ſeer aan, *a* dat ſy ſeer ſelden eenig ander geoorlofd middel om te leeven denken te gebruiken, ende nog min die in het werk ſtellen, ten deele, om dat ſy verſuimd hebben, ſig tot eenige nutte beeſigheid ofte handwerk bequaam te maaken, ende ten deele om dat de *gewoonte* van *Steelen* ſoo ſwarelik af te leggen is; dat daar uit het gemeen Spreekwoord is ontſtaan, ons leerende, dat men eene gewoonte van Tuiſſen, Vlouken, Beedelen, ofte Steelen, niet ontleeren kan. *b* Waarom ſy in het *Steelen* voortgaande, volgens den aard der Menſchen, van tijden ten tijden ſtouter werden, ende allangs grootere Schelmſtukken onderneemen: naamelik beginnende eerſt met geringe, ende daar naa met grootere ofte koſtelikere dingen te ontdraagen, wanneer die niet wel opgeſlooten ofte bewaard zijn.

Ende oovermits die *Dieven*, door haar ooverdaadig ende quiſtig leeven, ſeer veel tot haar onderhoud noodig hebben, ende ſy op een ander Mans verſuim, om des ſelfs onſeekerheid, niet wel ſtaat maaken konnen; Soo blijven ſy daar niet by, maar doed hare Behouftigheid haar gemeenelik vervallen tot den *tweeden* trap; naamentlik niet alleen door *behendigheid* ende *bedrog* een ander Mans goed te ontdraagen; maar ook door *geweld* in Huiſen, Kiſten ende Kaſſen te *breeken*; ofte oopenbaarelik op 's Heeren weegen de Menſchen te *berooven*. Ende in gevalle de ſelven daar omtrend eenigen teegenſtand vinden ofte vreeſen te ſullen ontmoeten, ende door die van den Huiſe gevangen te ſullen werden: ſoo treeden ſy gemeenelik tot den *derden* trap, dat is, die Menſchen te *vermoorden*, om der ſelven goederen veilig te konnen weg draagen. Gelijk deeſe aard ende loop der Menſchen aldus in onſe FABULEN werd voorgedraagen.

En is het aanmerkens waardig, dat om ſoodanige *Dieverien* voor te komen, in de Republike van *Egypten* alle Ingeſeetenen, die van het *Handwerks geſlagt* waren, met der *dood* geſtraft wierden, wanneer ſy tot bequame Jaaren gekomen zijnde, geen *Ambagt* kenden, ende ſig daar meede geneerden. Gelijk meede die van *Atheenen* in ha-

a *Quas habeat Veneres aliena pecunia neſcis. Iuven. Sat.* 13.
b *La coſtumbre de jogar, jurar Brivar y robar es dura a deſechar.*

re Wetten allen *Ouderen* gebieden, haaren Kinderen eenige *Konſten* ofte *Handwerken* te leeren, of dat de Kinders by gebreeke van dien, ongehouden zijn, haare Ouders, tot arremoede vervallende, die te voeden. *a*

Ende is het magſchien door gebreeke van goede Wetten ontſtan, dat van ouds de Volkeren van *Lidien*, als ook die van *Argos* vermaard zijn geweeſt, meer als eenige andere *Griekſe* Volkeren, tot *ſteelen* geneegen te zijn. Eeven gelijk men het ſelven nu ſegt van den *Guaſconjers* in *Vrankrijk*, ende van den *Engelanderen*: ſulks men in *Vrankrijk* bedektelik ſeggen willende, hy beſteeld my, gewoon is te ſeggen, *b* hy handeld met my als een *Gaſcon*. Ende wy ook in onſer Taale ſeggen voor een Spreekwoord:

Een Engelsman is een goed Man,
Hy ſteeld niet meer als hy draagen kan.

Het en zy men ſegge, dat die geneegendheid der Volkeren om te *ſteelen*, uit hare quiſtige ende te gelijk leuje aard, of eigendlik uit den *Land-aard* ontſtaan is, ende ontſtaat. Gelijk men van ouds de *Cretenſen Loogenaars*, andere warme Volkeren *Geil* ofte *Luxurieus*, ende de *Duitſers*, *Dronkaarts* ſeide te zijn.

Dit alles waarhaftig zijnde, ſoo konnen wy uit onſe FABULEN ook ſeer wel leeren, de waarheid onſer Reedenkaavelingen, naamentlik, dat onſe ESOPISE *Dief* allangs ſtouter geworden zijnde, eindelik gevangen, ende met ſeer groote reedenen ter Galge geleid werd: als ook hier uit blijkt, dat hy met geene mindere reeden ſijner Moedere de neuſe ofte het oor af bijt, om dat ſy hem in ſijne jonge Jaaren het *Steelen* hadde aangeraaden, in plaatſe van hem te beſtraffen ende een goed Ambagt te leeren.

Maar het is in allen gevalle eene ſeer vreemde Saak, dat het *Steelen*, *Rooven*, ende *Moorden*, in *byſondere* gemeene Menſchen ſoo ſtrengelik geſtraft werdende; des niet te min in *Koningen*, *Vorſten*, ende *Republiken*, wanneer ſy geheele *Landen* ende *Steeden* beſteelen ende *berooven*, als ook de Ingeſeetenen van dien, *vermoorden*, de Vrou-

a *Diod. Sic. lib. 2. Antiq. cap. 3. & S. Pet. L. L. Attic. lib. 2. tit. 4.*
b *Il me Gaſcone.* c *Sua Conſervare privatæ domus de alienis certare Regia Laus. C. Tacit.*

Vrouwen *verkraften*, jaa de *Landen* verwoeſten, ende ſoo *Dorpen* als *Steeden verbranden*; ſoo ſeer werden gepreeſen, als of ſy *c* groote ende loffelijke *Heldenſtukken* hadden bedreeven.

Ende is inſonderheid verwonderens waardig, dat daar en booven alle, die *groote Hoovelingen* ende *Krijgs-Bevelhebbers*, welke alle die *Schelmſtukken* aangeraaden ofte uitgevoerd hebben, ende die desweegen wel dubbeld verdienen, haar *neus* en *beide* hare *ooren* te verlieſen: des niet te min ten Heemele verheeven werden: Het en zy ons voor eene genougſame reden, het volgende *Veersjen* ſtrekke:

Des Weerelds loop en loon, dat is een Dwellem-luk,
Soo 't wel lukt, 't is Romeins, *ſoo niet, een* Schellems-ſtuk.

Ende dat by gevolge geene menſchelike werken in ſig ſelven *goed* ofte *quaad* voor af konnen werden geſegt te ſullen weeſen, maar dat alleen eene gelukkige ofte ongelukkige *uitkomſt*, die benaamingen van *goed* ofte *quaad* te zijn veroorſaakt ende regt-vaardigd ofte verdoemd. Het welk verre zy. *a*

Eeven gelijk de Koning *Alexander* den See-roover *Demetrius*, met der dood gedreigd hebbende, vroug, wie hem ſoo koen had gemaakt; ſijne Onderdaanen op See te *berooven*, ende ten antwoorde kreeg: Nu ik met niet meer dan met drie ofte vier Galeyen, die ik van mijnen Vaadere ge-erfd hebbe, op See roof, ende van u gevangen ben geworden, ſoo werde ik als een *See-roover* ter dood verweeſen: maar als gy met een geheel *Rijk*, welk gy van uwen Vaadere hebt ge-erfd, ende met geheele *Scheeps-vlooten*, als ook *Heir-leegers* van veertig duiſend Mannen, ſoo ter See als ten Lande, alle uwe Nabuuren beroofd, der ſelven Landen in-neemd, ende alle de Inwooners van dien, welke als loffelijke Beminners hunnes Vaaderlands u teegenſtaan, doed vermoorden; ſoo derfd gy daar oover ſeege-praalen, ende werd gy eevenwel de loffelijke ende groote *Alexander* genaamd. Maar kond gy in uwen *gemoede* vinden, ende met der *waarheid* ſeggen, dat ik met de eigenſte daaden eenen *Strop* om den halſe, ende gy eene goude *Kroone* verdiend hebbe? *b* Ik verſeekere my van neen, ende dat alle het

a *Careat ſucceſſibus opto quisquis ab eventu facta notanda putat.*
b *Iuvenal. Sat.* 13.

gunt gy in u ſelven prijſt ofte laakt, ook of het u liefofte leet zy, in my moet prijſen ofte laaken.

Ende of wel de ſeer vermaarde *Marcus Cato* ten tijden der Roomſe *Republike* plagt te ſeggen: *a* „Dat alle *Koningen* ofte *Een-hoofdige* „*Regeerders*, *Wolven* ende *verſlindende Beeſten* waaren: Soo ſeide nogtans de Brit *Galgacus* ten tijde des Keiſers *Domitianus*, met geene mindere waarheid van den Romeinen in het *gemeen*, het volgende: „Te vergeefs tragten wy door gedienſt- ende ſeedigheid, de Ho„vardie der *Romeinen* te ontwijken. Die *Plonderaars* van den Aard„boodeme, doorſnuffelen nu de Seen, om meer Landen te ver„woeſten. Ende zijn by den *Rijken* ſoo *Geld*- als by den *Armen Heers-ſugitg*; geheel *Ooſten* ende *Weſten* kan haar niet verſaadigen. Sy *ſteelen*, *rooven* ende *moorden*, onder valſe Dek-mantels; noemende die verwoeſte, *Bevreedigde* Landen, &c. *b* Ende of wel de wijſte Menſchen dus van beiden naar waarheid hebben geoordeeld; ſoo ſien wy des niet te min, dat de *meeſte* ende onkondige Menſchen, ſoo wel die *plonderende* ende *moordende* Republike, als die alles vernielende *Roomſe Keiſers*, ten Heemele verheffen, ende als ſeer lofwaardige *Helden* nog heeden ten daage prijſen.

Van welk onderſcheid, jaa teegen-een-ſtrijdigheid van oordeelen der domme Menſchen oover de ſelve Saaken, wy geene reedenen konnen vinden, dan deeſe, dat alle *Koningen*, *Vorſten* ende *Regeerders* der *Republiken* meer haare eigene grootheid ende voordeelen, dan der gemeene Onderdaanen ende Ingeſeetenen beminnen; ende dat inſonderheid die Hoovelingen ende Krijgsluiden, als ook booven allen de Hoofden ofte Bevel-hebbers van dien, haare grootheid, hoogheid, ende voordeelen niet konnen verkrijgen, ende behouden; dan met alle opgemelde verfoejelike Saaken aan te raaden, ende uit te regten. Ende dat ſig by den ſelven altijds vougen de *Hoofſe Prieſters* ende *Hoofſe Predikanten*, om alles te looven ende te prijſen, wat de *Koningen*, *Vorſten*, ofte andere Grootſte Regenten der *Republiken* doen; ende ſpreeken ſy dus op hoope, dat ſy daar door middeler-wijle de hoogſte ende profitabelſte Kerkelike *Bedieningen* ſullen bekoomen. Sulks het

a *Reges omnes de genere Luporum rapacium, & Beſtias eſſe.*
b *Corn. Tacit. in Vita Agricolæ.*

het dommeVolk, welk gene *reeden* gewoon is te gebruiken, maar alles ſins de Koningen, Vorſten, Regenten der Republiken, de grootſte Hovelingen ende Krijgs-ooverſten, als ook de Prieſters ende Predikanten in alle haar doen ende ſeggen *in te volgen* gewoon is; aldus by der neuſe geleid ende bedroogen werd. Ende de geheele Weereld ſoo doende, altijds in de ſelfde onweetenheid blijfd. Want of ſchoon ons in alle de oude *Hiſtorien*, een eenig *Voorbeeld* werd verhaald, daar eenen ſtrijd-gierigen Koninge, door eenen ſijner Hoovelingen ofte Krijgs-bevelhebberen, dat rooven, branden, ſchoffieren, ende dooden, werd afgeraaden, ſoo ſiet men nogtans daar ook, dat die Koning daar naar niet heeft willen luiſteren.

Naamentlik *Phirrus*, Koning der *Epiroten*, geneegen weeſende, de *Romeinen* in *Italien* te beooreloogen; ſoo vroeg hem *Cineas*, wat hy meende te doen, als *Italien* onder ſijn gebied ſoude weeſen gebragt? Ende antwoorde hy, Dan ſal geene *Griekſe* nogte *Barbare* Stad my teegen ſtaan konnen; maar ſullen ſy alle voor my ſwigten ende buigen moeten. Sulks ik als dan in *Sicilien* ooverſcheepen ende dat *Eiland* ook oovermeeſteren ſal. Maar wat ſal het dan zijn, vroug *Cineas* wijders, als gy *Sicilien* ſuld ingenoomen hebben? Dan ſal ik, antwoorde *Phirrus*, *Africa*, ende daar in *Carthago*, beooreloogen. Ende *Cineas* daar naa vraagende, Wat dan? Soo ſeide *Phirrus*, Dan ſal ik op het *Rijk* van *Macedonien*, dat my nu ſoo veel ſpels maakt, vallen, ende dat onder mijn geweld brengen. Maar als *Cineas* eindelik vroeg, wat de Koning *Phirrus* als dan doen ſoude; ſoo begon *Phirrus* te laggen, ſeggende, Dan ſal ik *geruſtelik* gaan leven, om met mijne *Vrienden* vroolik te zijn. Ende of wel *Cineas* daar op ſeide, Heer Koning, gy hebt van nu af aan, alle het gunt vereiſt werd, om wel te doen ende met uwe Vrienden vroolik te konnen zijn; Onderneem dog niet alle die onſeekere, ende misſchien voor u ſeer ſchaadelike, ooreloogen: ſoo was alle deeſe raad te vergeefs; *Phirrus* ondernam den oorlog teegen den *Romeinen*, ende moeſt naa veel quaads gedaan ende geleeden te hebben, eindelik met ſchande in ſijnen Lande keeren. *a*

a *Plutarch. In Pirrho.*

Want wel doen ende vroolik zijn, godvrugtig ende met het ſijnen te vreeden te weeſen, zijn wel ſeer *Heilige Leſſen*, maar alle die werden gemeenelik in den *Hooven* der Koningen ende Vorſten, van den *Hoorelingen*, ende inſonderheid van den *Krijgs-bevelhebberen*, met voete getreeden; terwijle de ondeugende *Biegtvaaders*, *Paapen*, *Monniken*, *Phar-heeren*, ofte *Super-Intendenten*, ende *Hooffe Predicanten*, den Heuk naar den winde hangen, ende uit ofte op alle die quaalen, haare eigene grootheid, profijt, ende gemak, tragten te trekken ende te bouwen, met die Koningen ende Vorſten oover alle in haare onderneemingen ende quaalen, te roemen ende te prijſen. Ende is ook waarhaftig, dat als dan alle het domme *Volk* ſegt *Amen*. Gelijk wy nu het ſelven in *Vrankrijk* oovervloediglik ſien in ſwange gaan. Naamentlijk, dat aldaar de *Kleinen* oover haar ſteelen ofte rooven ſeer ſwaarelik gegeſtraft, ende de *Grooten* ſeer geroemd ende gepreeſen werden, ende dat de *Hooffe Prieſters* op alles ſeggen *Aamen*.

Sulks wy tot een beſluit deeſes ſeggen, de eigendlijke *Leer* onſer FABULEN te zijn, dat het der *Ouderen* pligt is, haare Kinderen in eenige *Konſten* ofte *Ambagten* op te brengen, ende dat ſy by gebreeke van dien, om haar voedſel te ſouken, eerſt ſeer *kleine*, ende daar naa *grootere Schelmſtukken* doende, eindelik ſoo wel *Ouders* als *Kinderen*, haar leeven ſeer ongelukkig, ja rampſaalig eindigen.

Daar

Daar is nieman ſoo ſterk, of hy vind
ſijnen ſterkeren.

83

Si vis omnia tibi ſubjicere, ſubjice te rationi
et legibus patriæ.

83. De *Eeken-boom* ende het *Ried.*

EEn *Eeken-boom*, geplant zijnde in eenen *heuvelagtigen* gronde, ſchoot met ter tijde aldaar ſeer lange ende diepe wortelen; ende wierd door den ſelven ſoo oovervloedig gevoed, dat hy ſeer *krom*, als ook *hoog* van ſtamme wierd; ende daar en booven met ongemeen veele, ende

ende dikke takken ſijn *Hoofd* ten Heemele uitſtak; ende ſonder ſijne ſtam ofte takken te buigen, eenen ſeer langen tijd veel *donder* ende *ſtorm-winden* uitſtond, ende ook door ſijne breed uit-geſtrekte wortelen, mitsgaders hoogte, ſchaaduwe ende droppe ſijner ſtamme ende takken, allen anderen *minderen* Boomen, omtrend hem ſtaanden, het voedſel ontnam, ofte bedroop, ende haar alſoo het groejen belette.

Sulks alle de ſelve mindere Boomen, de eene voor, ende de andere naa, uit gingen, ende de *Eeken* dus alleen, booven alle andere verder geleegene Boomen uitſteekende, oover ſijnen ſtande ſoo hoogmoedig wierd; dat hy aan den voeten ſijns Heuvels in eener poele eenig *Ried* in der ſtilte weelderig ſiende waſſen, aanmerkte; hoe dat het ſig voor allen winden boog, ende met allen winden woei; waarom hy het ſelven *Ried* oover die buigſaamheid ende gevoegelikheid ſeer beſpotte, als oover de grootſte ſwakheid ende ſlaawhertigheid, die in eenige planten konde werden gevonden. Waar op, hoewel het *Ried* ter ſijner verdaadiginge ſeer bondig ſoude hebben konnen antwoorden; Soo vond het des niet te min goed, tegen ſijnen *meerdere* niet te twiſten, maar die verſmaadheid opkroppende, het eind deſes hoog ſtaanden krommen, hoovaardigen *Eeken-booms*, af te wagten, ende onderwijlen in der laagte naar ſijnen eigenen aard, te blijven leeven.

Gelijk kort daar aan ſeer veele felle *donder-ſlagen* en geweldige *ſtorm-winden* onſtaan zijnde, het *Ried* aanſtonds buigende, ende duikende behouden bleef: ende de al te hoog geſteege *Eikenboom* nu van den minderen Boomen, die hy verdrukt had, niet *bemanteld* zijnde, ende met ſijne *Takken*, of niet konnende, of niet willende daar voo-

ren

ren wijken ende buigen, gants om verre geſmeeten wierd. Sulks het *Ried* met een ſonderling genougen aanſag, dat de *Verkens* ſeer ſchielik quaamen aandraaven, ende ſijne *Eekelen* aaten. Dat de *Kinderen* ende *Jongens* ſijne kleine *Takken* braaken, om daar meede te ſpeelen, ofte ſig met Borger-krantſen *a* te vercieren. Dat de volwaſſene ende bejaarde *Menſchen* malkanderen toeriepen: „De al „te hoog geſteegen *Boom*, die ons alles ſins in den wee„ge geweeſt is, om het groejen ons te beletten, ende „die wy te vooren, ſonder ſoo grooten gevaare onſes lee„vens, als oover een begaan *Land-verraad* te loopen, „niet konden tragten te bepaalen, ofte te vellen; is ein„delik, God zy des eewiglik gedankt, *b* door onverwagte „ſlaagen uit den *Heemele* ter needer geveld, ende verwor„pen. Derhalven het nu onſe tijd is geworden, om met „onſe ſaagen ende kerf-bijlen, daar in te booren ende te „hakken; om ons niet alleen met brandhout te voorſien, „maar ook van ſijne dikſte takken, ende inſonderheid „uit die ſeer koſtelike ſtamme, veele ende verſcheidene „huiſen voor ons ende onſe kinderen, als meede voor al„le andere goede lieden, te timmeren: op dat onſe Stad „daar door meer ende meer bloeje, ende vercierd werde. Ende wierd dus de meer als honderd jaarige trotſe *Eiken-boom*, in min als vier ende twintig ſtonden, ſoodaanig vernietigd, dat nieman konde ſien, waar ende aan wien ſijne ſtam ende takken gegaan waaren.

Dit alles door een ſeer wijs *oud Man* wel opgemerkt zijnde, ſoo gebeurde, dat hy ontmoete een ſeer bald-daadig *ſterk Jongman*, die in ſteede van voor anderen naar geleegendheid te *wijken* ofte te buigen, verſcheidene Menſchen, den eenen voor, ende den anderen naa, oover-

a *Corona Civica.* b *Canamus Te Deum Laudamus.*

weldigd ende mishandeld had ; Ende hoewel die *wijse Man* alleſins getragt had hem te ontgaan ende te ontwijken : Soo begeerde die *Baldaadige*, dat die beſaadigde *Wijſe Man* aanſtonds teegen hem te *kampen*, ofte hem eenig *geld* te geeven had. Ende of ſchoon de *Wyſe Man* wel beſefte, dat het den *Baldaadigen* Menſche behoorde genoug te zijn, te konnen vermerken, dat andere Menſchen hem, ende ſijns gelijken, op de gemeene ſtraaten wilden *wijken*, ſonder dat hy ofte ſy den ſelven ten *kampe* vorderden, ofte eenig *geld* af dwongen : Soo oordeelde de *Wijſe Man* nogtans, voor hem beeter te weeſen, dat hy om een gering *geld*, ſijn *leeven* teegen dat *lijf* eenes dwaaſen Baldaadigen Menſche, niet in der waagſchaale ſtelde. Waarom hy hem dat begeerde *geld* gaf, dog met die gedagten, dat die *Dwingeland* door den ontfangen beuit ſoude des te meer aangeprikkeld werden, om diergelike groote onregtvaardigheid en dat geweld nog meer te willen gebruiken aan anderen, die het ſelven niet lijden, maar daar oover teegen hem liever vegten ſouden willen : Ende dat ook eindelik ieman hem ooverwinnen ende dooden ſoude. Gelijk ſeer weinige daagen daar naa, deeſe *Baldaadige* eenen anderen jongen Manne ontmoete, die om dat geld niet te geeven, den *kamp* onderging, ende deeſen Baldaadigen quaad-aardigen Menſche needer velde, doode, ende mitsdien het land van deeſen boos-wigte ſuiverde, ten grooten genougen aller Menſchen, ende inſonderheid onſes *ouden Mans*, ſig *verheugende* het land ſonder eenig ſijn gevaar, van ſoo eenen boos-aardigen Menſche verloſt te ſien.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden.

Met de EEKEN-BOOM, *hebben de* Ouden *verſtaan, ſeer hoog geſteegene menſchen, die andere minderen verdrukken ende beſpotten. Of wel ſoodaanige* Vorſten *ende* Hoofden *eener Republike, die ſig laaten voorſtaan alle billikheid ende der* Republike *Wetten ofte* Handveſten *ont- ende oover-waſſen te zijn.*

Met RIET, *de* gemeene *Ingeſeetenen, Borgers ende Boeren eenes Lands, die met groote* Hanſſen *te doene hebbende, wel doen altijds te buigen, ende door alle buiten- ende binnen-landſe oorloogen, ende twiſten, ſig heen ende weeder te laaten ſlingeren, ſonder ſig daar teegen te ſtellen, ofte daar op een* woord *te ſeggen.*

BY anderer FABULEN geleegendheeden, hebben wy onſe gedagten laten gaan oover de *gelijkheid* ende *natuurelike Broederſchap*, die onder allen Menſchen, geene uitgeſonderd is: Namelik, met welke *volmaaktheeden* alle de ſelven begaafd, ende aan welke *ſwakheeden* ofte *gebreeken* alle de ſelven ook onderworpen zijn. Nu vereiſt deeſe FABUL onſe Reedenkaavelinge, oover ſeekere ongelijkheid van kraft ende magt, die onder den Menſchen gevonden werd; als meede onſe FABUL vereiſt eene *aanwijſinge*, hoedaanig de Menſchen gemeenelik ſig daar omtrend draagen, ende behoorden te draagen. Het welk wy naar de maate onſer geringe kenniſſe, ende onſes korten voorneemens, aldus beginnen.

Eenige Menſchen werden gebooren van *Ouderen* die *Eedel* van

afkomſte ende *rijk* van goederen zijn, ende die daar en boven de *Regeeringe*, ofte *deel* aan der *Regeeringe* van Landen ende Steeden hebben; Sulks de ſelven tot mannelijke Jaaren gekoomen zijnde, bevinden ſeer grooten *aanhang* te hebben van onweetende ofte ondeugende Menſchen, die tegen alle bekende waarheeden, *a* geduurig uitroepen ende trompetten, *b* die *loogenagtige maare*, dat *Helden niet dan Helden voortbrengen*: Soo dat deeſe hoog geboorene door der ſelven ontallijken *onweetenden* ende *ondeugenden* Menſchen gonſte, eer ſy door hare eigene Deugden eenige Eer-amten ofte Bedieninge *verdiend* hebben; gemeenelik tot hooge Bedieningen werden gevorderd; ende dat ſy daar door ook ſig laaten voorſtaan, dat alle menſchelike Eer ende Amten, niet dan op *geweld* ofte *bedrog* gegrond zijn: Sulks ſy als dan ſoo *laatdunkende* ende *trots* werden, dat ſy alle andere gemeene ofte geringe Menſchen, ſchoon die veel *wijſer* ende *deugdſaamer* dan ſy moogen weeſen, verre beneeden haar gewoon zijn te ſtellen.

Waar en tegen ook veel meer andere Menſchen gebooren zijn van *on-eedele arme Ouderen*, die gants geen *deel* aan der Regeeringe van Landen ende Steeden hebben gehad; Sulks ſy gants geenen aanhang van andere Menſchen hebbende, geene hoope van eenige verbeeteringe haares ſtands konnen hebben, dan welke ſy op haare eigene *gevougelikheid*, *kenniſſe* van *Saaken*, *Verdienſten* ende *Deugden*, bouwen.

Waarom die *Hoog-geboorene*, ende ſonder eenige haare *Verdienſten* nog hooger geſteegene Menſchen, in ſeer korte tijden vergeeten, dat alle het gunt, waar door ſy *uitſteeken* booven andere Menſchen, haar van *buiten*, jaa ſelfs van den *geringſten*, booven welke ſy uitſteeken, aangekoomen is; ende dat ſy waarelik *in ſig ſelven* niet *meer* nog *beeter* als andere gemeene Menſchen zijn; dan voor ſoo veele ſy ſig *meer* ende *beeter* als andere Menſchen, naar de geſonde *Reeden*, *Billikheid*, *Wetten*, *Gewoonten*, ende *Handveſten* haares *Vaaderlands* vougen, ende ſig meer aan den ſelven onderwerpen.

Ende oovermits ſy ſig dus ſonder eenige haare *verdienſten*, ſeer hoog geſteegen te zijn, bevinden; ſoo beelden ſy, als voormeld, ſig

a *Heroum filii noxæ.*
b *Fortes creantur fortibus & Bonis.*

ſig ſeer ligtelik in, dat alle *Eer*, *Magt*, ende *Hoogheid*, niet dan een roof ofte een *gevolg* is van haare *geboorte* ende *ſtoute laatdunkenheid*: Sulks ſy op dien gronde, *a* alle haare werken bouwende, ſig laaten voorſtaan, dat ſy voor ofte naar geene andere haare meede *Ingeſeeten* ofte meede *Regenten* ſig moogen ofte konnen buigen ende vougen; dan met ſig ſelven in *Eere* ende *Hoogheid* te kort te doen. *b*

Het welk ook met der tijd allen ſoodanigen *hoog geboorenen* ende nog *hooger ſtijgen willenden* Menſchen ſoo vele Vyanden veroorſaakt, dat die misnougden eindelik te ſamen ſpannende, ſo een hoog geſteegen, onreedelik, ongevougelik, ende onbuigſaam Menſch, gants om verre ende ter needer werpen, hem van alle ſijne goederen, welke hy by *uſurpatie* ofte onwettelik, onder ſig geſlaagen had, berooven; en alle ſijne *Amten*, die hy van den *Regenten* der *Republike* mogte verkreegen ofte *geuſurpeerd* hebben, onder ſig verdeelen. Daar in tegendeel de geringe Ingeſeetenen, als gemeene *Borgers* ende *Boeren*, in alle hare voorkoomende ſwaarigheeden ſig tragten te vougen, om naar de *Wetten* haares Vaaderlands te leeven: Waar door ſy aldus haar leevens-behouften middeler wijle eerlik ſoukende, doorgaans in weeſen blijven. Ende beklijven die ſoo veel te meer ende te gewiſſer, indien ſy ſomtijds by ſware voorvallen met haar *meerder*, ofte met boos-aardigen haars *gelijken*, ietwes te doen ofte oneffens hebbende, konnen goed vinden, om vreedes wille, ietwes toe te geeven; ende, gelijk men gemeenelik ſegt, de *Vreede* te *koopen*.

Alle het welken de dagelikſe ervarendheid ons leerd; namentlik dat de *hoog geſteegene Menſchen*, met haaren *minderen* ietwes gemeens ofte te verhandelen hebbende, ſig ſelven doorgaans meer als hun toekomt, aanmaatigen; ende dat ſy daar omtrend ook gemeenelik onbuigſaam ende ongevougelik zijn: als meede dat de *mindere* gemeene Ingeſeetenen, geene be-eedigde *Regenten* ofte *Voogden* zijnde, welke volgens *Natuurlike Pligten* ende *Eeden* gehouden zijn, de Vry- ende Geregtigheeden, als ook de goede-

a *Les Princes commandent aux peuples, & l'Intereſt commande aux Princes. H. D. Rohan. en ſa præface.*

b *Sie Deductie over de Secluſie des Jaars 1654. Deel 2. cap. 3. §. 6.*

ren hunner gemeene *Ingeſeetenen* ofte *Weeſen* te bewaaren, ende te vermeerderen, ſonder der ſelven Geregtigheeden ofte Goederen te moogen verminderen; als dan wel doen, ſig te buigen, jaa ook van haar eigen Regt ietwes oover te geeven, om met die *grootere Baaſen* niet te twiſten, te pleiten, ofte der ſelven haat op ſig te haalen: alſoo die *minderen* op haar *goed Regt* blijvende ſtaan, gemeenelik daar door verdorven worden. Ende ſullen wy derhalven ter beveſtinge deeſes geene *Staalkens* ofte eenige *Voorbeelden*, aangaande den gemeenen Ingeſeetenen eenes Lands, bybrengen.

Maar oovermits de hoog geſteegene Menſchen, die *Hoofden* eeniger *Vrye Republiken* geworden zijn, niet konnen werden geſegt vry te weeſen van deeſer gemeene menſchelikheid, waar door de *meerderen* met haaren *minderen* handelende, gewoon zijn, ſig ſelven altijds *vijf*, ende daar en teegen haaren mindere niet meer dan *drie* vierde deelen, voor *eene elle* toe te meeten, ende daar op halſtarrig te blijven ſtaan: ſonder den *meede Regenten*, die ſy haar *minder* agten, ietwes te willen toe geeven, ofte daar omtrend buigſaam ende gevougelik te weeſen; als meenende het ſelven haare Eere ofte Magt te ſullen krenken: Soo is desgelijks waarhaftig, dat ſy in teegendeel door die *halſtarrigheid* gemeenelik ten laatſten ter needere geſmeeten, ende verdorven werden. Ende oovermits dat die daagelikſe ervaarendheeden ons alle het ſelven van den *Hoofden* ofte *Vorſten* der Republiken ſoo oovervloediglik ende klaarelik niet leeren, als wy dat wel van andere gemeene hoog geſteegene ofte aanſienelike Menſchen daageliks ſien gebeuren; ſoo ſullen wy daar van eenige *Voorbeelden* aanhaalen.

Wanneer *Salomon* naa ſijnen Vaader *David*, onder den Naame van *Koning*, het *Hoofd* ofte *eerſte Miniſter* der *Iſraëlitiſche* Republike, veertig Jaaren naar eene geweeſt had, ende geſtorven was: Soo quaamen alle de Regenten van geheel *Iſraël* te *Sichem* by een, in meeninge des ſelfs Soon *Rehabeam* aldaar ten *Koninge* ofte *eerſte Miniſter* van *Staat*, oover geheel *Iſraël* te maaken. Dog alvoorens het ſelven te doen, ſoo drougen ſy hem voor, dat ſijn *Vaader* door ſijne ooverdaadige *Hof-houdinge*, ende inſonderheid met in tijden van *Vreede* eene groote beſoldigde *Krijgsmagt* aan te houden, haar booven reeden had beſwaard met *Schattingen*, ende begeerden ſy derhal-

halven, dat *Rehabeam* ſoude belooven, ſijns Vaader *ſwaar* Jok te *verligten.* Om waar op te antwoorden, *Rehabeam* drie daagen uitſtel begeerde, ende middeler-wijle eerſt raadpleegde met de oude *Raadsheeren* ſijns *Vaaders*, die hem raaden te buigen, ende toe te geeven: met verſeekeringe, dat indien hy ſulks deede, hy daar naa ſijne wil van geheel *Iſraël* ligtelik krijgen ſoude konnen.

Ende alſoo hy daar na ook den *jongen Raadsheeren*, die met hem opgewaſſen waaren, affonderlik raad vraagde, wat hem in deeſen te doen ſtond; ſoo raaden die hem niet alleen af, te *buigen*, ende den *Regenten* van geheel *Iſraël* ietwes *toe te geeven*; maar raaden die hem daar en booven, den gemeenen *Regenten* van *Iſraël*, ofte den *Geſanten* van dien, aldus, ende met deeſe woorden te dreigen: „*Dat indien ſijns Vaaders Jok ſoo dik was geweeſt, als ſijne kleine* Vinger, „*ende indien hy haar met* Roeden *gegeeſſeld had; dat ſijn Jok ſoo dik ſou-* „*de weeſen, als ſijnes Vaaders* Lendenen, *ende dat hy haar ook met* Scor- „pioenen *kaſtijden ſoude.* Het welk laatſten als Rehabeam den *Iſraëliten* had aangeſegt, ſoo namen ſy het ſelven ſoo qualik, dat *tien* ſtammen *Rehabeam* als *eerſte Miniſter* van Staat verwierpen ofte affwooren, en *Jeroboam* tot haren *Koninge*, ofte *eerſten Dienare* van Staate, kooren. En gebeurde dat geene Stam dan die van *Juda*, waar uit *Rehabeam* gebooren was, ende de geringe Stam *Benjamin*, die tegen *Juda* aanpaalde, mitsgaaders de *Prieſters*, om dat die buiten Jeruſalem in de Stamme *Juda* geleegen, niet mogten offeren, ende anders ſins ydel ſouden zijn geweeſt; ofte verjaagd ſouden zijn geworden, *Rehabeam* tot *Koninge* aan naamen, ende by hem bleeven. Sulks door *Rehabeams* onbuigſaamheid, geheel *Iſrael* ſoo omtrend den *Godsdienſt* als omtrend de *Politike Regeeringe*, eerſt in tween geſcheurd, ende daar naa ook in het geheel vernietigd is geworden. *a*

Als *Philippus*, Koning van *Hiſpanien*, ende *Hertog* ofte *Graaf*, ende mits dien de *hoogſte* ofte *eerſte Dienaar* van Staat, der reſpective *Neederlandſe Provintien* zijnde, ter verbreekinge van der reſpective *Staaten Souveraniteit*, ende ter verminderinge van de *Vryheid* der alinge Ingeſeetenen ofte *Staaten* der wel opgemelde Landen, eigener *Authoriteit*, ende mits dien ſeer *onwettiglik*, veele *Tyrannige* bloe-

a Sie 1. *Boek der Koning. cap.* 11. *ende* 12. *Chron. Boek* 2. *cap.* 9. *ende* 10.

bloedige Placcaten had doen afkondigen; en door *Hoofs-geſinde Regenten*, ofte door *Ketter-meeſteren* uitvoeren: Soo klaagden de Staaten eeniger Provintien daar oover aan *hem*: en vertoonden alle de verbonde *Eedelen* der Neederlandſche Provintien in den Jare 1566. hare opgemelde ſwarigheeden ook aan der *Gouvernante*, en verſogten ſy alle ſeer ootmoediglik eenige verſagtinge der opgemelde *onwettige* Placcaten. Waar op als *Philippus* en de Gouvernante *Margareta* de *Parma*, ſijn Steede-houdſter, in plaatſe van te buigen, en ſig aan der *reeden*, als ook aan de *oude Gewoonten* ofte *Handveſten* onſer Vrye Landen ende Steeden te onderwerpen, het ſoo verre van daar was; dat *Philippus* naar de wijſe der gemeenelik qualik beraadene *Koningen* ende *Vorſten*, door enkel geweld die onwettige *Placcaten* nog ſtrenger belaſte uit te voeren. Ende ſond hy daar en booven den Hertog van *Alba* met een geheel heir ten ſelven einde herwaards. Sulks daar uit zijn ontſtaan die *Beroerten* ende *Oorelogen*, geduurende welke *Philippus* van ſijne reſpective *Hertogs* ofte *Graavelike Amten*, door de *Staaten* deeſer Landen, als wettige Souverainen van dien, in den Jaare 1581. is afgeſet ende afgeſwooren geworden. *a*

Gelijk als meede de Hertog van *Anjou* in den Jaare 1582. tot Hertog van *Braband*, ende Graaf van *Vlaanderen, &c.* door de reſpective *Staaten* aangenoomen was, op ſeer veele door hem *beſwoorene Voorwaarden*; ſoo wilde hy des niet te min in den Jaare 1583. ſig daar naar niet vougen, maar tragte door *geweld* van *Krijgsvolk*, eenige voornaame Steeden in te neemen, ende te dwingen, om hem in alles te gehoorſaamen, niet jegenſtaande alle andere loffelike oude *Gewoonten*, *Wetten*, *Privilegien* ofte *Voorregten* ende *Hand-veſten*. Ende alſoo hem ſulks mislukte, wierd hy ook door den Staaten der reſpective Landen afgeſet. *b*

Als *Robbert Dudley*, Graaf van Leyceſter, in den Jaare 1585. door de *Staaten* der reſpective *Vereenigde Neederlanden*, tot *Gouverneur* ende *Kapitain Generaal* was aangenoomen, op gelijken voet als dat *Amt* ten tijde van Keiſer *Karel* gevoerd was: Soo vergenougde hy ſig daar niet meede, maar deede hy geduurige Indragten op de *Souveraine* Magt der *Staaten*, ende haarer byſondere *Stadhouderen*, ſchel-

a *Sie P. Borre. &c.* b *Sie P. Borre. &c.*

ſcheldende de ſelven uit voor *Libertins*, Menſchen ſonder *yvere* tot den *Godsdienſte*, *Lorrendraajers*, *Scepſieders*, *Brouwers*, *Wijnkoopers*, *&c.* ende die by gevolge gants onbevougd ende ook onbequaam waaren, ſoo eenen *grooten Heere*, als hy was, eenige Ordre omtrend het gunt hy te doen ofte te laaten had, voor te ſchrijven: Sulks opgemelde *Staaten* hem aanweeſen, dat indien van ouds de wettige *Souveraniteit* oover deeſe Landen by haar niet was, hy ook waarelik geen *Gouverneur* ofte *Kapitain Generaal* oover deeſe Landen naar *Regten* konde weeſen; alſoo hy dat *Amt* van niemanne anders dan van der *Staaten* weegen verkreegen had; ende dat hy derhalven het eenen begeerende, ook het anderen erkennen moeſt. Waar en booven ſy hem verſcheide maalen ſeer ernſtig ſijne *Indragten* vertoonden, ende verſogten, dat hy ſig des in volgende tijden wilde onthouden, waar naar hy ſig ſoo weinig wilde vougen, ofte buigen, dat hy voornaam, *Leiden*, ende eenige andere Hollandſe *Steeden*, door 's Lands Krijgs-knegten te oovermeeſteren, om daar naa de *Staaten* deeſer Landen als *Slaaven* ten ſijnen dienſte gebooren, te gebruiken tot alle het gunt hem gelieven ſoude: ende als hem dat mislukte; *gelijk die dolle Vorſtelike aanſlaagen gemeenelik mislukken*; ende dat aan *Drie* ſijnes *aanhangs* des weegen het Hoofd tot *Leiden* afgeſlaagen wierd: ſoo vond hy ſig genoodſaakt, om ſijn leeven te verſeekeren, te ſeggen, *a Het is tijd dat ik mijn Hoofd berge.* Gelijk hy ten dien einde ook in den Jaare 1587. naar Engeland oover ſcheepte, ende aldaar ſijn *Amt* van *Gouverneur* ende *Kapitain Generaal* der Vereenigde Neederlanden, ook moeſte needer leggen. Welk *Amt* opgemelde *Staaten*, als door dit voorval wijſer geworden zijnde, ſeederd dien tijd tot heeden, aan geenen anderen Menſche hebben goed gevonden op te draagen. *b*

Ende is derhalven de eigendlijke *Leer* onſer FABULEN, dat het voor allen Menſchen, ende inſonderheid voor *Koningen* ende *Vorſten*, eene ſeer groote Wijsheid is, altijds te *buigen* ende ſig te *onderwerpen*, onder, ende aan de *Reeden*, ſonder in ſteede van dien

a *Sta tempo ch'io guardi la mia Teſta. E. v. Rheid.*

b *Sie E. van Rheid. P. C. Hoofds Hiſtorie. Beſoignes der groote Vergaaderinge des Iaars* 1651.

eenig *Geweld* te gebruiken ; jaa dat het den ſelven ſeer geraaden is, om *Ruſt* ende *Vreedes* wille, ſomtijds van haar eigendlik *Regt* af te ſtaan , ende alſoo de *Ruſt* ende *Vreede* te koopen, om niet in het geheel verdorven, ofte van haar *Amt* afgeſet te worden.

Die ſig ſelf queld,
Een goed Vriend queld.

Cor ne edito.

84. De *Blygeeſtige* ende de *Droufaard.*

TErwijle de *Nagtegaal* ende de *Swaluwe* als twee ſeer lieve *Suſters*, van ouds by den Menſchen in ſeer groote ruſt ende vermaak leefden; om dat ſy beiden den Menſchen door haaren Sang ſeer behaagden, ende nergens in beſchaadigden: Soo gebeurde dat een *vremde* Vogel, *Hop* genaamd, ook gewoon by Menſchen, dog in 't verre afgeleegen *Thracien* te woonen, daar van daan in *Italien* oover vloog, ende aldaar die twee ſchoone *Suſters*, naa-

mentlik de *Nagtegaal* ende de *Swaluwe* geſien hebbende, geneegen wierd met de eerſte te paaren: Sulks hy de *Nagtegaal* eenen tijd lang gevrijd hebbende, die ten ſijne Wijve kreeg, ende met haar in *Thracien* weeder keerde; alwaar ſy den *Hoppe* een Soontjen baarde, dat ſijnen Vaadere ſeer wel geleek.

Ende eenige Jaaren verloopen zijnde, wierd de *Nagtegaal* ſeer begeerig haare Suſter de *Swaluwe* weeder te ſien, ende hield ſy ten dien einde by den *Hoppe*, haaren Manne, ſoo ſterk aan, dat de *Hop* naar *Italien* reisde, ende de *Swaluwe* ſoo ſoet bepraate, dat ſy van daar met hem naar *Thracien* vloog. Dog alſoo onderwijlen ook de *Hop* op de *Swaluwe* verliefd was geworden; ende de *Swaluw* ſig kuis wilde houden, ſonder ontrouwheid aan der *Nagtegaale* haare Suſtere te bewijſen: ſoo verkrafte haar de *Hop* onder weegen.

Ende de *Hop* daar na bevreeſd werdende, dat de *Swaluw* ſijn Schelmſtuk oopenbaaren ſoude, ſoo beet hy haar de *Tong* af, ſulks ſy niet meer ſingen konde; ende ſy daar naa by haare Suſter de *Nagtegaal* koomende, efter met teekenen te kennen gaf, van wien ſy dat Quaad, alsook de Schoffieringe geleeden had.

Het welk haare *Suſter* de *Nagtegaal* ſoo euvel nam, dat ſy in ſig ſelven ſwoer, daar *wraak* oover te ſullen neemen. Gelijk ſy haar *Soontjen*, alleen om dat het den *Hoppe* ſijnen Vaadere ſeer wel geleek, doode; ende ſijn vlees ſoo wel toemaakte, dat het den *Hoppe* ten eeten voorgeſteld zijnde, het hem ſoo wel ſmaakte, dat hy het in't geheel op at; als wanneer de *Swaluw* ende de *Nagtegaal* den *Hoppe* geſegt hebbende, wat hy gegeeten had; meenden ſig genoug gewrooken te hebben, ende door vloogen: de *Swaluw* naar den Menſchen, ende de *Nagtegaal* in de aller-

allergrootſte ende diepſte Boſſen, om aldaar haare *droufheid*, oover de *ontrouwe* ende *wreedheid* der *Hoppe*, ende oover het verlies haares eenigen *Kinds*, in hare eenſaamheid te betreuren.

Waar door de *Swaluw* by den *Menſchen* geduurig in het vliegen van ende naar haar neſt, jaa in haar neſt ſelve, op het doen der Menſchen moetende agt ſlaan; allangs haare drouf heid vergat, ende ook alle haare voorgaande kraften, die de *Hop* haar benoomen had, allangs weederom kreeg. Sulks ſy uit blijdſchap naar den Boſſe vloog ende de *Nagtegaal* opſogt, om haar die Vreugd bekend te maaken. Gelijk ſy deede, ende aldaar ſag, dat de *Nagtegaal* haare drouvige gedagten in der eenigheid ſoo ſeer gevoed had, dat ſy daar van ſeer mager was geworden; ende ſcheen op nietwes anders, dan op de *ſchelmſtukken* haares Mans, ende op de daar uit veroorſaakte *dood* haares *Soons*, gedagt te hebben. Waarom ſy der *Nagtegaale* raade, aanſtonds het Bos ende de Eenſaamheid te verlaaten, om weder als voor deeſen by den Menſchen te verkeeren; ende haaren *ſoeten ſang* aldaar te laten hooren; ten deele om den menſchen meer te behaagen, ende ten deele om ſig onderwijlen ook eenigſins te vermaken: haar verſeekerende, dat ſy door dat middel haare *droufheid* ſlijten, ende haare voorgaanden geruſten ende vermaakelijken Stand, ten vreugde van alle haare vrienden ende bekenden, weederom bekoomen ſoude.

Maar de *Nagtegaal* was, gedurende alle deeſe reedeneeringe, nog ſoo ſeer met haare drouvige gedagten vervuld; dat ſy op 't geen 'er door de *Swaluwe* geſegt was, met geene bedaarde ſinnen, agt gegeeven had: Ende daarom beantwoorde ſy geene der by gebragte reedenen; maar ſeide daar op: Ik heb mijn vermaak in mijne *Eenſaamheid*,

ende in mijne *gedagten*; ſulks het gewoel der menſchen my niet dan verdriet aanbrengen ſoude. Dit geſegt hebbende, vloog ſy weg in het diepſte der Boſſen, ſonder naar behooren haar affcheid genoomen te hebben, van haare allerliefſte Suſtere, de *Swaluwe*. Ende bragten dus de een al *treurende* in der *eenſaamheid*; ende daar en teegen de ander al *ſingende* onder het gewoel der *Menſchen*, haar beiden leeven ten einde.

Uitlegging *der* Woorden.

Met de SWALUWE, *werd verſtaan een Blygeeſtig Menſch, die in ſwaare teegenſpoeden, ſijne oude wijſe van leven behoud, met onder den Menſchen als voor heen te verkeeren, ende die daar door ſijne droufheid doed ſlijten, ende ſijne teegenſpoeden te booven komt.*

Met de NAGTEGAAL, *werd desgelijks verſtaan, een blygeeſtig Menſch, maar ſoodaanig een, die door teegenſpoeden ſig laat ter needer ſlaan, ende daar op geduurig maald: ende op dat hy ſulks des te meer doen ſoude konnen, altijds de eenſaamheid ſoukt.*

GElijk van ouds de geenen, welke de vermeerdering der waare *wijsheid* ende menſchelijke kenniſſe hebben geſogt, met te doorſnuffelen ende naar te ſpooren, de oorſaaken aller *Natuurelijke* dingen; ofte wel der geneegendheeden, daaden ende uitwerkingen der Menſchen; *Wysgierigen* * zijn genaamd geworden; ende ſy ook haare kenniſſe verre boven de gemeene hadden doen ſtijgen:

Soo

* *Philoſophi Naturales, Morales, Politici. Democritus, Ariſtoteles, Socrates, Plato, &c.*

Soo zijn daar naa, ende inſonderheid ſeederd den Jaare vier honderd naa Jeſus Chriſtus geboorte gevolgd veele *Eewen*, in welken door geheel *Europa*, alle kenniſſe ende weetenſchappen, het zy door de regeerende *Krijs-ooverſten*, ende der Barbare *Noordſe Volkeren* oovervallingen, het zy door de Chriſten *Paapen* ende *Monniken*, dat geſlaagene Vyanden aller *wijsgierigen a* waren, voorbedagtelik uitgebluſt ofte vernietigd geworden. Tot dat op den einde der *twaalfde* Eewe naa onſes Heeren *Jeſus Chriſtus* geboorte, ende vervolgens tot in den beginne der *ſeſtiende* Eewe, alleen de *Kerkeliken* ende de *Monniken* haar verſtand ſeer geoeffend hebben, niet om gelijk van ouds, de oorſaaken der *natuurelike* ende *menſchelike* Saaken te onderſouken, in *die Saaken ſelfs*, ofte in het groote *bouk* des Weerelds, ende den ommegange der Menſchen; maar wel om in haare *Cellekens* ende *Eenſaamheid* te bedenken, op hoe veelerlei wijſe *ſy eene Saak konden aanſchouwen*, ende op hoe veerlerlei wijſe *ſy hare eigene gedagten b* konden verdeelen, met malkanderen vergelijken, doen oover een koomen, ofte *teegen een ſtrijden*, *&c.* Het welk eene groote ſpits-vindigheid in die Menſchen, maar gants geene meerdere kenniſſe van Saaken veroorſaaken konde.

En of wel een weinig voor, en gedurende de geheele *ſeſtiende* Eewe, door de *Griekſe Vlugtelingen* naar *Italien*, en door de niew-gevondene *Druk-konſt* in *Duitsland*, en de groote meenigte der Bouken; ſig over geheel *Europa* onder allerlei ſlag van Menſchen heeft geoopenbaard, een groote yver, om alle *oude Schriften*, ende dien volgens ook alle nieweliks gedrukte Bouken, te doorſnuffelen; ende dat daar door ook de kenniſſe der Menſchen tot veele *naturelike* ende *menſchelike* Saaken is uitgeſtrekt geworden: Soo hebben nogtans de Menſchen, uit die *Bouken alleen*, ſonder wijdere opmerkingen te gebruiken, niet gekreegen de kenniſſe der *oorſaaken* van opgemelde dingen: maar hebben ſy alleen haare geheugeniſſe opgevuld, ſoodanig, dat ſy wiſten te verhaalen, het gunt andere Menſchen voor deeſen van die Saaken geſchreeven hadden.

Ende om oover deeſe Saaken ons wat naarder uit te drukken, ſoo gelieve de *Leeſer* te weeten, dat de meeſte *Paapen* ende *Monniken*, voor den Jaare 1500. naar *Jeſus Chriſtus* geboorte ſig niet bemoeiden met voor de *Leere* der Roomſe Kerke, ende teegen die der

a *Philoſophi.* b *Entia Rationis.*

der alſoo genaamde *Ketteren* te ſchrijven: maar dat die, welken ſig omtrend hare eigene Gedagten oeffenden, wierden geſegt *Scholaſtici* ofte *School-leeraars* te zijn: ende de Leeſers aller Bouken, ſonder die *Saaken* alſoo wel ofte beeter als die *Auctteuren* ſelfs, welke die Bouken geſchreeven hadden, te onderſouken, te begrijpen, ende daar oover haare eigene vrye opmerkingen te hebben; wierden in die tijden, ende werden als nog van andere Menſchen, die *wijſer* zijn, *Pedanten* genaamd. Als willende met dien woorde uitdrukken, Menſchen die door haare affonderlike *gedagten*, ofte *eenſaamheid*, ende door het onnuttelik *leeſen* van Bouken, de woorden der ſelven in haare *geheugeniſſe* hebben geprent, ende die ook onderwijlen daar door haar goed *oordeel* ofte *verſtand* ſoodanig geminderd hebben, dat ſy tot den ommegange met andere Menſchen, die haar niet gelijken, gants onbequaam zijn geworden.

Ende zijn die *School-leeraars*, ofte de *Pedanten*, ſchrijvende van *naturelike* Saaken, daar in wel oover een gekoomen, van ons te leeren, dat alle gemengde lighaamen beſtonden uit *Viere*, *Lugte*, *Waatere* ende *Aarde*; ende dat als die *Eelementen* in den bloede ofte lighaame der Menſchen wel gemaatigd ende vermengd waaren, ſoodaanig nogtans, dat de *Lugt*, dat is de *hitte* ende *vogte* des lighaams, de ooverhand had; die menſch geſegt wierd *a goed-bloedrijk* ofte *blygeeſtig* te weeſen. Als het *Vier*, dat is de *hitte* ende *droogte* des lighaams uitſtak; ſoo ſeiden ſy, dat ſoo een menſch *b toornig* van aard was. Als het *Waater*, dat is de *Vogtigheid* ende *Koude*, in den lighaame te veel was; ſoo ſeiden ſy, dat ſoo een menſch *c grof* ende *bot* van aard was. Ende als in den lighaame de *Aarde*, dat is de *koude* ende *droogte* te veel was; ſoo ſeiden ſy, dat ſoodaanig een menſch *d drouvig* van *Geeſt*, ende te gelijk *grof* van *lighaame*, ende *ſchrander* van *verſtande* ofte ſeer *vernuftig* was: ende vermaaten ſy ſig, dus de oorſaaken aller *naturelike dingen* te konnen oploſſen.

Maar gelijk *Hippocrates* al in ſijnen tijden aangeweeſen heeft, dat het *wel* ofte *quaalik* weeſen, ende de *kennis* des menſchelijken lighaams; op deeſe gronden niet konde werden gebowd, nogte dat het in deeſe hoedaanigheeden beſtond, *e* ende dat door de veranderingen van dien lighaame uit *hitte* tot *koude*, ende uit *droogte* tot

vog-

a *Sanguineus.* b *Cholericus.* c *Plegmaticus.* d *Melancholicus.*
e *Hippocrat. de Veteri Medicina.*

vogtigheid; ofte uit *koude* ende *vogtigheid* tot het teegendeel van dien; de *Sieken* niet geſond konnen werden gemaakt: Soo zijn ook in onſe *ſeeventiende* Eewe veele treffelike *Mannen* voor den daage gekoomen, die ſig niet ſoo ſeer beeſig hebben gehouden, met op hare *a eigene gedagten* te denken, ende alle haar voorkomende Bouken te doorleeſen; gelijk dat het werk ende de beeſigheid is geweeſt der *School-leeraaren*, ende der *Pedanten:* maar die ſig beeſig hebben gehouden, met op veel beetere *gronden*, neevens het maatig *leeſen*, ende ordentelijke ooverdenken der ſaaken die ſy in weinige *goede* Bouken, van die ſaaken handelende, geleeſen hebben; de *naturelike* ende *menſchelike* Saaken ſelfs te onderſouken.

Onder welke treffelike Mannen alles ſins uitgeſteeken heeft *Renatus Deſcartes*, die onſes weetens in het ſtuk der *Philoſophie* ofte *Wiskonſten*, ende *Natuur-kunde*, ſijns gelijken in geene voorgaande Eewen heeft gehad: Ende derhalven vinden wy ons nu verpligt oover de *Melancholie* ofte *Drouf-aardigheid*, voor ſoo veel die het *Voorwerp* onſer FABULE is, ende dat op de *Gronden* des welgemelden *Philoſoophs*, onſe Reedenkaavelinge nog ietwes verders uit te ſtrekken.

Door de *ontleedinge* der menſchelijke ende beeſtelijke *lighaamen*, leeren wy; dat aller beider lighaamelike beweegingen door eeven diergelike werktuigen, *geeſten*, *herſſenen*, *ſenuwen*, *ſpieren* ende *voorwerpen* op de *ſinnen* ſpeelende, ſoo wel in den Menſchen, gelijk als in den Beeſten, konnen uitgewrogt werden: met ſoodaanig onderſcheid nogtans, dat wy niet in den *Beeſten*, maar wel in *ons ſelven* aanmerken konnen, eene *Siel*; dat is eene geeſtelike *denkende Saak*, met onſen lighaame ſoodaanige gemeenſchap hebbende, dat of ſchoon onſe *Siel* door haare gedagten geene niewe lighaamelike Beweegingen veroorſaaken kan; ſy des niet te min magtig is, de ſelve Beweegingen door haare gedagten *eeniger maaten* te *beſtieren*; dat is af, aan, ende te verleiden, ofte te verleggen.

Wy ſeggen *eeniger maaten*, om dat op onſe *ſin-tuigen* ende *lighaame* ſoo kraftige ofte ſoo felle beweegingen konnen vallen, als de *donder* op ons *gehoor*, ende het *vier* op het *gevoel* onſer leeden, &c. dat wy de eerſte innerlike lighamelike beweegingen daar uit onſtaande, niet magtig zijn door onſe gedagten te beſtieren; maar ons

a *Entia Rationis.*

genoodſaakt vinden, die eerſte Beweegingen haaren loop te laaten; efter ſoodaanig, dat indien onſe *Siel* daar in een mishaagen heeft: ende in gevolge van dien de *tweede* Beweegingen, dat is der uiterlike *leeden* weederhoud, van die *Paſſie* ofte die drift uit te voeren ende te vermeerderen: dat als dan die *paſſie* ofte die *drift* ſeekerlik allangs ſlijten, ende het ongemak van dien ophouden ſal.

Eeven dus is het by naaſt met ons geſteld, wanneer door eenige *voorwerpen* op onſe *ſinnen*, in onſe gedagten werden gebragt eenige Saaken, die ons ongemeen ſeer *be-* ofte *mis-haagen*, namentlik, dat wy in den beginne ons niet *willen* ofte niet *konnen* weederhouden, van op die ſeer be- ofte mishaagelike Saaken te denken. Sulks indien onſe *Siel*, geene ſorge draagd, om by gevolge van tijden onſe uiterlike leeden te weederhouden, van alle die *Beweegingen* ende *Voorwerpen*, welke de ſelve be- ofte mishagelike gedagten in ons verniewen ofte verſterken; onſe *Geeſten* allangs door de ſelfde *geweſten* ofte *doorgangen* onſer Herſſenen, ſnelder ende groover vlieten, als ook haare beweegingen langer behouden konnen. Gelijk bekend is, dat alle groote *lighaamen*, eenmaal bewoogen zijnde, niet ſoo ligtelik geſtut, ofte de beweeging van dien verleid konnen ofte kan werden: ende daar uit ook ontſtaat, dat onſe *Siel* die ſterke beweegingen onſer *Geeſten* niet beſtieren kan, maar de ſelve haaren gang laat gaan; ende mitsdien by naaſt als *oover-meeſterd*, ende ſoo veele het moogelik is, gedwongen werd, altijds op de ſelve ſaaken te denken.

En is dit het *maalen* en het *mijmeren* der *Verliefden*, op eenen Menſche van andere *Sexe*, wanneer die hun ongemeen ſeer behaagd. Gelijk dit meede is het *maalen* en het *mijmeren* der al te hoovaardige ofte *Heersſugtige* Menſchen, op die *Hoogheeden*, *Amten*, en *Eere*, welke ſy ſig inbeelden waardig te zijn, ofte hoopen te ſullen bekoomen ende genieten; ſonder dat ſy op eenige andere ſaaken willen denken: welke twee geſlagten van Menſchen, naamelik de *Verliefden* ende de *Heersſugtigen*, wel de meeſte maalende ende mijmerende Menſchen uitleeveren. Ende om eindelik tot het eigendlike *voorwerp* onſer FABULE te komen; Soo ſeggen wy, dat dit ook is het *maalen* en het *mijmeren* der Menſchen, op ſaaken, die in haar ſchielik ongemeen ſeer be- ofte mishagelike, *blijde* ofte *drouvige* ende *hatelike* gedagten hebben veroorſaakt; ſulks onſe *Siel* niet in tijds ſorg-

vuldig

vuldig weeſende, om daar naa die *blijde* ofte *drourige* gedagten te verleiden; allangs daar meede bevangen, ende by naaſt oovermeeſterd ofte belet werd, op andere ſaaken te denken. *a*

Ende werd deeſe *Melancholie* ofte geduurige *Blydſchap* ofte *Drouſheid*, ende dit *maalen* voorgekoomen, ofte weg genoomen, met ons ſelven wijſelik voor te draagen, alle reedenen die ons het tegenwoordige ofte verlooren *goed*, ofte het *quaad* dat wy voelen ofte vreeſen ons te ſullen oover koomen, ofte welk ons oover gekoomen is, min te doen agten, dan het ons toe ſcheen, wanneer wy alleen oover de vermaakelikheeden ofte ongemakken van dien, onſe gedagten lieten gaan. Of werd ook dat *maalen* voorgekoomen ende weg genoomen, met dat verlooren *goed*, of meer aan den Menſchen die het verlooren hebben, weeder te geeven, of met het *quaad* weg te neemen. Ende daar en booven leerd ons de ervaarendheid, dat dit gebrek ook gebeeterd werd met warme ende vogtige Spijſe, als ook Wijn tot ſijn drank te gebruiken; met Hoofd ende Voeten ſeer warm te houden; met geduurige beeſigheeden onder het gewoel van andere Menſchen. Ende inſonderheid werd dit gebrek voorgekoomen ofte geholpen, door aangenaame ende ſeer vermaakelike geſelſchappen, in oopene behaagelike velden te genieten: Gelijk in onſer FABULE de *Swaluw* haare drouſheid ſlijt, met tot den Menſchen ende hare voorgaande beeſigheeden te keeren, ende dat ſy door dat middel haare drouſheid tot geene *Melancholie* ofte drourigen aard doed vervallen: daar in teegendeel de *Nagtegaal* met ſig van den Menſchen te ſcheiden en in der eenigheid haare reedenen van *drouſheid* te ooverdenken, allangs ſoodanig geſtel in haare *herſſenen*, *geeſten*, *bloede*, *ingewanden*, ende *leeden* veroorſaakt, dat ſy *Nagtegaal* in hare *Melancholie* ofte *Drouſheid*, door alle het voormelden niet gebeeterd kan werden.

Sulks wanneer de Menſchen ſoo verre in *Melancholie*, ende tot het *maalen* vervallen zijn; men tot heeden daar tegen geene beetere hulpmiddelen heeft uitgevonden, dan met haar in runne *maalende* gedagten toe te geeven, ſig daar door by haar aangenaam te maaken, om haar te kommen aanraaden ſeer ſterke *Aader-laatingen* ende *Purgatien* te gebruiken; ende alſoo in haar gelijk als een geheel niew *bloed*, ofte lighaam te veroorſaaken. Dog indien dit

a *Vide L. Vives lib. de anima Monſ. Ren. Deſcartes paſſions de l'ame.*

middel omtrend den *Melancholiken* ofte den *Drouf-aarden*, niet vrugtbaarelik heeft konnen werden gebruikt, ſoo moet de ſelve *Melancholike* eindelik werden *gedwongen*, door allen daar toe dienende middelen, om geduurig beeſig te zijn, als ook met te moogen ende ook te moeten drinken, *ſlaapen*, *waaken*, gekleed te zijn, &c. ende ook anders niet, dan op ende naar het bevel des geenen, wiens ſorge die *Melancholiken* ofte Droufaarden aan bevoolen zijn: oovermits ſonder ſoodaanige *Dwang* de ſelven *Melancholiken* meeſt al treurende ende *mijmerende* haar leeven ſeer lang uitſtrekken, ende alſoo eindigen konnen. Even gelijk de *Nagtegaal* onſer FABULE.

Ende ſouden van alle het opgemelden wel *voorbeelden* hier aangeweeſen werden, ten waare de *Hiſtorien* aller Landen ende aller Eewen, jaa onſe daagelikſe *Ervaarendheid* ons de ſelven ſoo oovervloediglik voorgedraagen heeft, ende nog voordraagd; dat gants oovertollig ſoude weeſen, eenigen van dien hier by te brengen.[a]

De eigendlike ſin onſer FABULE is derhalven, ons te *leeren*, door het *Voorbeeld* der *Swaluwe*, dat niet jeegenſtaande ongemeen drouvige gevallen, die uitſpoorigheeden der *Melancholie* in den beginne ſeer wel voor te komen zijn. Gelijk meede door het voorbeeld des *Nagtegaals* geleerd werd, dat men ſig ſelven in ſijner *Melancholie* ofte drouvige gedagten gevoed hebbende, het ook boven ende buiten ons vermoogen werd, ons ſelven daar van te geneeſen; maar dat wy als dan door anderen ons *bedriegende* ofte *dwingende* Menſchen ſig deeſer Saake verſtaande, ſeer wel geholpen konnen zijn, ende ook behoorden geholpen te werden.

a *Vide Hiſt. Admirab. & memorab. de S. Goulart, ende inſonderheid Fienus de Virib. Imaginat.*

Een

Een Dronkaard is veel minder als een Beeſt te agten.

Quid non ebrietas deſignat. Horat. Epiſt.

85. De *Dronkerd* ende ſijn *Wijf*.

EEn *Wijf* vermerkende dat haar *Man* meer ende meer tot den *dronke* verviel, ende als dan veele mallighee-den beging, raade hem als dan ſig in den *ſpiegele* te be-ſien, ende aan te merken, dat hy als dan een *dol* menſch geleek, ende dat hy waarelik nog in ſijn ſpreeken, nog-te in ſijne werken toonde, meer verſtands als een *dolle* Man, ofte als een *Kind* te hebben. Weshalven hy be-

loofde dien raad naar te koomen, gelijk hy ook daar naa ſig van den wijne ſeer bevangen voelende, t'elkens met eenen grooten Roemere vol wijns voor den *Spiegele* ging ſtaan; ende ſoo een groot behaagen had met ſig ſelfs, ende den Wijn in den Spiegele te ſien ſpeelen, dat hy t'elkens, als hy dat glas had uitgedronken, het ſelven weeder vulde, ende gelijk als met den Wijne in eenen goeden geſelſchappe weeſende, weeder uit dronk, tot dat hy dronken ende vol zijnde, voor den *Spiegele* bleef leggen.

Het *Wijf* ſulks meenende te beletten, deed eene kleine *ſilvere Beeker* maaken, op wiens Boodeme ſy *Chriſtus gekruiſt* deede ſnijden, ende ontnam hem alle ſijne Roemers; op hoope, dat hy den *Beeker* uitdrinkende, op ſijnes *Saaligmaakers* Lijden voor deeſe ſijne, ende voor onſe Sonden denken, ende ſig alſoo van dronken drinken beeteren ſoude; maar daar naa ſiende dat hy des te *eer* den *Beeker* uit dronk, ſoo vroeg ſy hem de reeden van dien; ende antwoorde hy, ſoo *geneegen te weeſen, onſes lieven Saaligmaakers Beeld* eerbiedighlik *te ſien*; dat hy altijds, wanneer de Beeker vol was, ſoude tragten den Boodem van dien, ende by gevolge, dien lieven gekruiſten *Chriſtum* te aanſchouwen.

Het welk ſijn *Wijf* hoorende, aanſtonds eenen diergelijken Beeker deede maaken, ende op den Boodem van dien ſnijden, eenen vervaarelijken *Duivel*; op hoope dat haar Man, uit vreeſe van den *Duivel* te ſien, nooit den Beeker geheel uit drinken ſoude willen; maar ſy vond ſig leelijk bedroogen; want hy naar den aard der Dronkaarden den *Beeker* van tijden ten tijden meer ende meer leedigde; ſulks ſy hem weeder vroug, hoe dat by quam, ende hy daar op antwoorde, dat geen menſch ter weereld den *Duivele* eenig goed vermogt te doen; ende hem

in

in het byſonder aangaande, dat hy onder het drinken altijds dagt, dat hy den *Duivele* niet eenen drop van dien goeden lekkeren wijne behoorde te gonnen: ende dat hy om die goede reeden altijds haaſtede, ſijnen Beeker uit te drinken.

Sulks ſijn *Wijf* door hares *Mans uitvlugten* by naaſt alle hope van beeterſchap verlooren hebbende, nog eene liſt bedagt, om ſo ſy hoopte, hem van der Dronkenſchappe af te leiden. Namentlik, ſy koft hem eenen ongemeen ſchoonen ouden lekkeren *Wijn*, ende hield hem in het drinken geſelſchap, tot dat hy van dien Wijne bevangen weeſende, in eenen diepen ſlaape geraakte; als wanneer ſy hem op hare ſchouderen in een ſeer diep *Graf*, dat ſy naar de wijſe van dien tijd in haar huis hadden, bragt; ende ter needer gelegt hebbende, door ging: ſluitende de deur van den Graave digt toe. Ende wanneer ſy giſte, dat hy ſijnen dronk ſoude hebben uit geſlaapen, ging ſy ſterk aan der deure van den Graave kloppen, ende vraagen, of daar ieman in was? indien jaa; dat hy had voor te koomen. De *Dronkaard* nog ſlaapens-vol weeſende, vroeg wat men begeerde; waarop ſy antwoorde: Ik gaa oover allen voor den *Dooden*, ende bekenden afgeſtorvenen *ſpijſe* brengen. De Dronkaard dit hoorende, riep oover luid: „ Og goe-„ de wie gy zijt! breng my dog geene *ſpijſe*, want ik walg „daar van, maar ik bid u, breng my *wijn te drinken*, om „ my te laaven en te verquikken: want mijn keel is droog, „ en mijn hart is ſlaaw. Het *Wijf* dit hoorende, wierd bedroufd, en ſeide: Nu ſie ik, dat daar geen middel is, om eenigen *Dronkaard* ofte u van der dronkenſchap te beeteren, alſoo dat gebrek door de lange gewoonte in uwer *Nature* veranderd is, ende ook duuren ſal, tot dat gy waarelik *dood*, ende ſeeven voeten diep onder der aarde ſuld weeſen.

Uitleg-

Uitlegging *der* Woorden

Is hier onnoodig, alſoo dit geene FABUL, *maar een* Apologus *is, waar in de Menſchen in die vertellinge koomende, alle woorden in eenen gemeenen ſinne ſpreeken.*

WAnneer de *Dieren* gekoomen zijn tot eenen bequaamen ouderdomme, ende haar lighaam geſond is; ſoo rijſen met ydere *opſiedinge* des bloeds in den *Herte*, ofte met elker *Aader-kloppinge*, ſoo veele *Geeſten* naar de *Herſſenen*, dat de *Holligheeden*, gelijk meede alle de *Draatjens* ofte *Veeſeltjens* van dien, welke eigentlik het geweef van het *Brein* uit maaken, daar van ſoodaanig geſpannen ende daar meede vervuld zijn; dat ydere beweeginge, van buiten op de ſin-tuigen van *Hooren*, *Sien*, *Rieken*, *Smaaken*, *Voelen*; ofte van binnen ydere *prikkeling* onſer eigene bewoogene ende drijvende *Humeuren*, welke *Prikkelingen* wy naar geleegendheid *Pijn*, *Kitteling*, *Honger*, *Dorſt*, *Wakkerheid*, *Vaak*, *Luſt* tot *Voortteelinge*, *&c.* noemen; die *Geeſten* daar van daan doen vliegen in die geroerde, ende mits dien geoopende Seenuwen ende Spieren; welke dienſtig zijn, om dat *Dier* ſoo te beweegen, dat het ſijne geſondheid ende eigen welvaaren, als ook de *Voort-teeling* ſijnes geſlagts uitwerke. Ende werd als dan ſoo een lighaam vergeleeken by eenen *Scheepe*, wiens Seilen ende Touwen door eenen doorgaanden winde ſpannen, ende mits dien den Stierman, wanneer die aan het roer ſit, bequaam maaken om ſijne reiſe te ſpoeden, ende ſijne gewenſte haaven te beſeilen. *a*

Dit alles bevinden wy niet alleen in ons eigen ſelven, met den *Beeſten* gemeen te hebben, maar wy bevinden daar en booven ook, dat de Almoogende *God* daar beneevens aan onſen lighaame eene reedelike *Siele* gevougd, ende die voorſien heeft met ſoodaanige kraften, op ende omtrend de *beweegingen* der *Dierelike Geeſten* van onſen geſonden ende welgeſtelden lighaame; dat naar onſer *Siele willen*

a *Ren. Deſcartes de Homine.*

willen ofte *niet willen*, opgemelde *Geeſten* ſoodaanig vlieten, ofte niet vlieten, uit onſe Herſſenen naar die ofte wel naar andere Seenuwen, Spieren, ende Leeden, welke vereiſcht werden, om onſe menſchelike werken ſus ofte ſoo te doen, ofte te laaten.

Ook is ons bekend, dat ons *Hert* door heete *koortſen* voor eenen korten tijde ſoo oovervloediglik *ſnelle geeſten* in onſe Herſſenen kan drijven; dat onſe *Siel*, niet magtig zijnde die te beſtieren, ſy alleſins ongeſtuimig drijven; Sulks wy als dan *raaſen*, *a* of wanneer ſulks ontſtaat uit andere langdurige oorſaken; dat die Menſchen als dan werden geſegt *dol* te zijn. *b* Gelijk meede die Menſchen, welke door eenige voorvallen, als ook door al te *grooven* bloede, ende daar uit in de Herſſenen ontſtaande *groove* geeſten, ſoo lange op eene ſaak denken, dat haare *Siel* als dan ook onmagtig werd bevonden, om die *Geeſten* van derwaarts af te wenden, ende mits dien op wat anders te denken; Het welk wy noemen *maalen*, ofte *mijmeren*. *c* Ende wanneer aan den *maakſele* der Herſſenen, het zy weegens *kleinte*, *groote*, ofte *figure* des *Hoofds*, ietwes ontbreekt, ſoo bevind men ook, dat onſe *Siel*, die geeſten ende leeden onſes lighaams ſoo wel niet leiden ende beſtieren kan, als dat in eenen geſonden menſcheliken lighaame behoord: ende noemen wy dat *Gek* zijn. *d*

Alle welke *vier* ſtanden onſes behouftigen *lighaams*, ende onſer ellendige *Siele*; wy buiten onſen *ſchulde* onderworpen konnen zijn. Sulks wy het lighaam ſoodaaniger beklaagwaardiger Menſchen, met goede reedenen mogen vergelijken, met eenen *Scheepe*, wiens Stierman binnen Scheeps-boord van den Scheeps-gaſten *overweldigd* is, ofte wiens *Stierman* door *Siekte* ofte eenig ander *ongevalle* onbequaam geworden is, om dat Schip wel te beſtieren. Ende ſouden die Menſchen op het *allerhoogſten* te beklaagen weeſen, het en waare wy ſaagen, dat veele andere Menſchen haar Lighaam ende Siele voorbedagtelik ende vrywillig in eenen veel *beklaageliker* ende verfoejelijkeren ſtande, door haaren *dronk* daageliks doen vervallen. *e* Het welk ons nu naar den eiſſe onſer FABULE aan te wijſen ſtaat.

a *Phreneticum eſſe.* b *Furere.* c *Melancholicum eſſe.*
d *Fatuum eſſe.* e *Inebriari.*

Dat het onmaatig gebruik des ſterken *dranks* alle te gelijk en ſeer haaſt, ſoo veele en grove geeſten, in den Herſſenen doed ſtijgen, dat onſe arme *Siel* die als dan niet beſtieren en beſteeden kan ſoodanig, dat wy een reedelik *menſchelik leeven* leiden konnen, is eenen ydere kennelik; gelijk ons ook niet min behoorde bekend te zijn, dat die oovervloed van groove *onbequaame geeſten* in onſe Herſſenen, ende die oovervloed van *Vogt* oover onſen geheelen lighaame verſpreid zijnde, ons *ganſs* onbequaam maakt, om een geſond *beeſtelik leeven* te leiden; ende dat derhalven een *dronken Menſch* ten dien opſigte veel minder geagt moet werden als een *geſond Beeſt*.

Want door den *verlieſe* aller Reedenkaavelinge, ontſtaat uit den dronke, dat *een* die naaweliks ſpreeken kan, als dan ſijne Welſpreekenheid wil toonen, ende ook alle ſijne *geheimen* oopenbaard. Dat een *ander* Blood-hart geduurig *ſnorkt* van ſijne *Helden-daaden*, en als dan ook ſeer ligtelik ſegt, van iemanne veragt, uitgelaggen, beſpot, ende gehoond te zijn, ende ſonder reeden als een Dolle Man vegten wil. Dat de *derde* uit der aard vrees-agtig, bekommerd, ende armhertig zijnde, ſig als dan *ſtout*, *ſorgeloos*, ende *rijk* ſchijnd te zijn. Dat de *vierde* uit der aard *ſtout* zijnde, als dan *kinderlik* verſchrikt ende vervaard werd. Dat de *vijfde* gelijk als in eenen *Aape* hervormd werd, ende allen *Narrenpotſen* bedrijfd. Dat de *ſesde* enkel wil *byſlaapen* met den eerſten voorkoomenden Menſche: ende ſomtijds ook onbeſchaamdelik toond die leeden, welke nugtere Menſchen ſorgvuldiglik dekken. Dat de *ſeevende* als een *blok* ter needer ſijgd ofte ſit, ende nog kenniſſe, nogte geheugeniſſe draagd van alle het gunt in ſijn byweeſen gebeurd is, &c. Sulks een *Dronkaarts* lighaam als dan ſeer wel vergeleeken mag werden by eenen *Scheepe*, wiens *Stierman* ſijn eigen *Roer* ter beſtieringe ſijns *Schips* onbequaam maakt, ende vervolgens voorbedagtelik ſijn *Schip* van den wreeden Golven ende Winden, ſonder eenigen ſtreek te konnen houden, heen ende weeder laat ſlingeren.

Dog hoe *verſcheiden* de *Dronkaards* onderling mogen weeſen, ſoo koomen ſy nogtans hier in oover een; dat de ſterke Dranken in den beginne al te veele ende groove *geeſten* gemaakt, als ook te veele *vogt* in den lighame veroorſaakt hebbende, de ſelve *dranken* niet alleen *ongevoelig*, ofte door de *Sweetgaaten* en door *Piſſen* verdwijnen

nen ende gelooſd werden, maar dat die aldus verdwijnende *ſterke dranken*, middeler-wijle ook veele voedſaame deelen ende geeſten die anders ſins in onſen lighaame langer blijven ſouden, uit onſen bloede met ſig ſleepen: Eeven gelijk de *Chimiſten* hunne *drooge kruiden* met gemeenen waatere bevogtigd hebbende; door de krafften des Viers niet alleen het gemeen Waater, maar daar neevens ook de *aller-fijnſte* ende *kraftigſte* deelen der opgemelde *kruiden* uit den keetele in den helme doen rijſen, ende aldaar needer ſtorten, in ſoodaaniger vougen, dat die drooge ende daar naa ſapige *kruiden*, dus alle haare kraften verlieſen, ende eindelik als gants onnut zijnde, verworpen ende vertreeden werden. Sulks alle die *Dronkaards* desgelijks, daar naa *geeſt*- ende *luſtelooſer* werdende; om ſig te herſtellen, al weederom het *haair* van den *Honde* begeeren, ende van daage ten daage meer ende meer ſterken drank van nooden hebben.

Ende moogen wy derhalven met goede reedenen wel ſeggen, dat de *Dronkenſchap* een *onbeeterlik* quaad is, ende dat de *Dronkaards eewig-duurende Slaaven* haarer eigene ſonden geworden zijnde, daar „van krijgen blaawe oogen, ofte een verſteld duiſter geſigt, dee„luwe aanſigt-verf, benaawde aadem-togt, hoofd-pijn, ſtaame„rende ofte yſer-ſlaande tonge, duiſtere vermengde ſtemme: „ſtrooje beenen ende mits dien dwaalende treeden, die ſomtijds „de dood, ende ſomtijds wonden veroorſaaken, door onverwag„te *neederſtortingen* des Dronkaards; Diepe, dog ongeruſte *ſlaapen*, „ in welken ſy ſig, of wel ook te vooren bebraakende, bepiſſen„de, ende bekakkende, een *ſpot* haarer aller minſte *Dienaaren* en„de *Dienſtmaagden* werden.

Welke wijſe van leeven der opregte *Dronkaarden*, ſoo lange duurd, tot dat ſy gemeenelik, ſonder eenige voorbereidinge, ſeer ſchielik, ende arger als de domme *Beeſten*, die geene andere onveranderlike ſtand der *Siele*, ofte *opſtandinge* uit den Dooden te hoopen, ofte te vreeſen hebben; uit den leeven ten graave needer daalen: Ende alſoo ſig in haar leeven minder als *menſchen*, ende ook minder dan domme *Beeſten* gemaakt hebbende, ſy ook volgens het ſeggen des Oudvaaders *Chryſoſtomus*, ſig gewilliglik in *Duivelen* veranderen, ofte getranſporteerd werden, *a*

a *Homil.* 1.

om met lijve ende ſiele ter *Hellen* te vaaren, ende in den geſelſchappe der *Duivelen* de eewige Dood te ſterven. Waar tegen de *Dronkaards* te vergeefs ſig tragten te verſchoonen, met te ſeggen, dat ſy niemanne vremds verongelijken, ende dat tegen den Dronk geene *Borgerlike Wetten* gemaakt zijnde, ſy niet konnen werden geſegt daar meede eenige *misdaad* te begaan; alſoo met goede *Reedenen* daar op kan werden geantwoord, dat ſy waarelik *Goode*, die haar met goede *ſinnen* ende *vernuft* heeft begaafd, ten hoogſten *ondankbaar* zijn; ende dat ſy ook tegen haare eigene ſiele ende lighaame *ſondigen*, als ſy ſig van haare goede ſinnen ende oordeel berooven: Wijders dat de *Borgerlike Wetten* niet plagten gemaakt, ende door ſtraffen vrugtbaarelik ofte ten naadeele des geenen die teegen ſig ſelven ſondigd, uitgevoerd werden, is kennelik; *a* om dat ieman die ſig ſelven verderfd, ſwaarder geſtraft werd, dan eenige *Wetten* ende *Regters* hem ſtraffen ſouden konnen.

Maar indien eenige Menſchen anderen, in weeder-wille der ſelven; door *bedrog* ofte *geweld* dageliks de *ſinnen* ende het *verſtand* benaamen, gelijk de *Dronkaards* ſulks daageliks aan hun eigen ſelven ſeer gewillig doen: waarelik de *Politike Regeerders* ſouden ſeer haaſt door Wetten ende hooge Straffen ſoodanigen Menſchen doen gevoelen, hoe groote misdaaden ende ſchelmſtukken de Dronkaards op ende tegen haar eigen ſelven begaan. Weshalven het lighaam eenes *ſlaapenden Dronkaards* ſeer wel vergeleeken mag werden by eenen *roereloſen Scheepe*, welks ſeilen ende touwen door *gebreeke* van winden teegen den maſt flodderen, ſonder eenige vaart te maken, ende waar in onderwijlen de *Bootsluiden* alle voorraad blijdelik verteerende, ook in den afgronde der See eindelik begraaven werden.

Ende of wel de daagelikſe ervaarendheid, voornaamentlik in Landen naar het *Noorden* geleegen, ons van het opgemelden ſoo veele *voorbeelden* verſchaft, dat warelik oovertollig is, eenigen van dien aan te haalen: Soo konnen wy des niet te min een ſeer doorlugtig in het ſoobere *Ooſten* onlangs voorgevallen, niet verſwijgen. Naamentlik *Ibrahim*, Sultan der *Turken*, verſtaan hebbende, dat de *eerſte* ſijner *Viſieren Mehemet* Baſſà teegen de uitdrukkelike *Wet* van haaren Propheet *Mahomet*, niet alleen *Wijn* dronk, maar ſig ook daar

a *Cogi qui poteſt, neſcit mori. Senec. Her.*

daar meede ſoodaanig opvolde, dat hy daar door alle menſchelike kenniſſe ende bequaamheeden verlieſende, veeltijds als een *dom* ende *uitſinnig Beeſt* ter aarden uitgeſtrekt lag: ſoo ontbood Sultan Ibrahim den *Viſier*, ende dreigde hem aanſtonds ſonder eenige genaade te ſullen doen worgen, als hy weederom bedronken mogte werden gevonden. Dit niet jeegenſtaande gebeurde, dat de ſelve *Viſier* binnen veertien dagen daar aan, eeven dronken ter aarden neder leggende, gevonden wierd; ende dat de *Sultan* hem dus ſiende, in ſteede van hem aanſtonds te doen dooden, eerſt wilde proeven den wijn, die den opgemelden Viſiere *Mehemet*, de eewige *verdoemeniſſe* ſijner *Siele*, de *Wet*, den *Keiſer*, ende ſijn tijdelik *leeven*, had doen veragten. Sulks *Ibrahim*, die nooit *Wijn* geſmaakt had, de Fleſſe, welke nog neeven den dronken *Viſiere* ſtond, nam; ende deſelve aan ſijnen monde geſet hebbende, deeſe aller-lekkerſte *Griekſe Wijn* ſoo aangenaam bevond, dat hy den *Viſiere* niet alleen die misdaad vergaf, maar voortaan ook neevens hem, in ſeer vertrowde Vriendſchappe leevende, gelijk de gemeenſchap van in ende omtrend de ſelve ſaak te ſondigen, altijds eenigſins onderlinge Vriendſchap maakt, *a* dien *Wijn* beſtond te drinken. Ende oovermits de *groote Heeren* haaren luſten gewoon zijn, ooverdaadiglik in te volgen, ſoo nam hy in dat drinken ende dronken drinken, ſoo ſeer toe; dat hy voortaan als een *dronken Sot* regeerende, door den *Mufti* ende andere *Viſieren*, mitsgaaders door de *Spahis* ende *Janitſaren* van *Conſtantinopolen* af, ende ſijn Soon *Mehemet*, oud ſeeven Jaren, op den Keiſerlijken Seetele geſet wierd. Terwijle de dronken drinkende *Viſier* van de *Janitſaren* gedood, aan ſtukken geſneeden, ende alſoo den *Honden* voorgeworpen zijnde, verſlonden wierd. Ende de *Keiſer* ſelfs in der gevangeniſſe met dronken drinken ſoo-ſoonig voort ging, dat hy nog in den Jaare 1648. ſmoor-dronken zijnde, als een onnut Beeſt quam te ſterven. *b*

Oover ſulks meenen wy den eigendlijken ſin onſer FABULE te weeſen, ons te leeren, dat met *dronken* drinken de *Goddelike* ende *Menſchelike Majeſteit* gequetſt werd. *c* voor ſoo veel de Dronkaards

a *Quis nunc diligitur niſi conſcius.* Iuvenal. Sat. 3.
b *Sie Howels letters ende Astrma by een.*
c *Crimen Læſæ Majeſtatis Divinæ & Humanæ.*

haare *Lighamen* van der ſelven behoorelike Beweegingen; ende haare re *Sielen* met eenen van alle goede Reedenkaavelinge bero ovende *ondankbaar* zijn oover het aller-grootſte goed, dat *God* ons gedaan heeft. Ende dat ſy met eenen haare *Siele* ende *Lighaam*, in dien ſtande ſtellen om ſeer veel *quaads* onbedagt ofte onvoorſigtiglik te doen, terwijle ſy ſig daar beneeven onbequaam maaken, om ietwes *goeds* te doen, ofte eenige, het zy *Goddelike*, het zy *Menſchelike Wetten*, te onderhouden. Als ook inſonderheid, dat de Dronkaards nooit gebeeterd werden, maar in die ſonden voortgaan, tot dat ſy gemeenelik, *nugteren* zijnde, uit *ſlaawhertigheid* eindelik ſeer ſchielik, of ook *ſmoor-dronken* weeſende, van den Dranke *verſmoord* werde, ende alſoo koomen te ſterven.

Twee doen deselve saak, en't Regt *wijsd d'een ten loone*
Een Strop om sijner keel, en d'aar op't hoofd een Kroone.
Juvenal. Sat. 13.

86

Terras Astrea reliquit.

86. De *Eesel*, *Aap*, ende *Midas*.

DE *Koekoek* ende de *Nagtegaal*, teegen elkanderen twistende oover de schoonheid haares sangs, soo onderwierpen sy beiden haar *verschil* aan der uitsprake des *Eesels*; die oovermits sijne *lange ooren*, vermoed wierd den sang, ende daar van best te sullen hoo.en ende te konnen oordee'en: alwaar yder van hun beiden op hun aller-besten gesongen hebbende, de *Eesel* oordeelde dat de *Koekoek*

koek aller-luidſt, ende ook aller-onderſcheidentlikſt; maar de *Nagtegaal* daar en teegen al te ſaft, ende een al te ſeer verbrooken gemengd geſang, geſongen had: ende dat mits dien den *Koekoeke* de prijs toequam.

Welke *uitſpraak*, als voorkomende uit des *Eesels* onkonde ofte quaad-willigheid, de *Nagtegaal* betrok in *klaaringe* voor den *Aape*, als meenende, dat die onder allen Dieren den menſchen meeſt gelijkende, een geſonder *oordeel* hebben, ende als *regtvaardiger* weeſende, eene *beetere uitſpraak* daar oover doen ſoude. Sulks ſy beiden voor den *Aape* verſcheenen, alwaar ſy vervolgens alle ding-talen gehouden, geſongen, ende haare ſaak op het ſchoonſten bepleit hebbende: ſoo wees de *Aap*, dat de *Nagtegaal* de wedding niet verlooren, ende de *Koekoek* ook daar beneevens ſijne ſaak ſeer wel verdeedigd had.

Ende oovermits deeſe *uitſpraak* ſoo duiſter ofte dubbelſinnig was, dat geen van tween, het zy *Koekoek* het zy *Nagtegaal*, die konde verſtaan; ſoo wierden ſy des pleitens moede, ende onderwierpen ſy des weegen haar verſchil eens ende voor alle, ſonder eenig verder betrek, aan den ſtaatigen Koninge *Midas*, alſoo die ſijne *Eesels Ooren* ſoo bedekt had gehouden, dat die voor den *Nagtegaale* verborgen waaren gebleeven; waarom ſy hoopte, dat hy als een ſeedig verſtandig Menſch, een goed ende klaar oordeel ſoude vellen. Maar *Midas*, niet dan *Eesels Ooren* hebbende, beveſtigde de uitſpraak des *Eesels*; ende moeſt die ſoet-ſingende *Nagtegaal* geduld hebben.

Hier naa gebeurde, dat een *Boer* een ſwaare ſaak, daar hy onnooſelik meede beſchuldigd was, voor den *Regtere* met grooteren ernſte bepleitende, ſag dat die *Regter*, ſchoon hy *kenniſſe* genoug had, ende niet *onregtvaardig* ſcheen te weeſen; nogtans uit agteloosheid der ſaake, in *ſlaape* ge-

gevallen was; weshalven hy luide riep, dat hy een seer aanmerkwaardige saak, ende ten sijnen einde magtig dienende, soude verhaalen; Soo dat hy den *Regter* daar meede opwekte. Seggende: „Dat hy voor deesen aan eenen „*Athenienser* had verhuurd eenen *Eesel*, om daar op van „*Megara* naar *Atheenen* te reisen, mits dat de *Verhuur-*„*der* sijnen eigen *Eesel* drijven, ende weeder huiswaarts „brengen soude. De *reis* ondernoomen zijnde, gebeurde „dat de hitte des middags voor den *Reisere* seer swaar „viel, ende dat de *Drijver*, om die te ontgaan, gedurig „sig in der schaaduwe des *Eesels* ende des *Reisers*, hield: „Waar oover de *Reiser* nijdig werdende, hem gebood „uit der schaaduwe te gaan, seggende, dat hy alle het ge-„mak ende gebruik des *Eesels* gehuurd had, de *Boer* ant-„woorde ongehouden te zijn, uit der *schaduwe* des *Eesels* „te gaan, alsoo hy hem den *Eesel*, maar niet sijne *scha-*„*duwe* verhuurd had Dit gesegt hebbende, ging de *Boer* schielik uit der Vierschare; Ende als de *Regter*, die door dit verhaal wakker geworden was, ende daar naar met goeder aandagt toeluisterde, den Boer weeder riep om hem te vraagen, hoe 't met dat verschil af liep; Antwoorde „de *Boer*: „Ik heb voorwaar groote reeden my te bekla-„gen *Heer Rigter*, dat gy sluimerd als ik u spreek van saa-„ken die mijne *Eere* ende *Goederen* raaken, ende dat gy „sneedig toeluisterd, als ik u de twist oover eenes *Eesels* „*schaduwe* verhaale. Waar naa die *Boer* sijne Saak op een niew den *Regter* voordraagende, merkte dat hy al weederom *sluimerde*, gelijk meede, dat hy *sluimerde* als sijne *Partie* pleite Ende als de *Boer* daar naa Vonnisse ten sijnen naadeele bequam, ende dat by *Arrest*, soo betrok hy efter de saak. Ende als de *Regter* daar op antwoorde, dat hy die saak voor geenen anderen hoogeren Regtere te

betrekken vermogt: soo seide de *Boer*, ende daarom betrek ik deese mijne saak van dien *sluimerende*, tot den selven *wakkeren* aandagtigen *Regtere*.

Gelijk meede hier naa gebeurde, dat deese selfde *Boer* oover lande gaande, eene seer erbarmelike stemme hoorende, derwaarts ging; ende bevond dat eene *Slang* deerelik onder eenen swaaren steene gedrukt lag, ende hem bad haar te willen verlossen, onder toesegginge van hem daar naa eenen seer grooten verborgen *Schat* te sullen aanwijsen. De *Boer* ten deele uit *meede-lijden*, ten deele uit *begeerte* om dien *Schat* te bekoomen, het selven gedaan hebbende; gevoelde dat de *Slang* in steede van dien, hem ten lijve sprong, ende wilde dooden; seggende het selven te geschieden met de hoogste *Regtvaardigheid*, alsoo de *Menschen*, de *Beesten* niet anders plagten te handelen. Ende bewees de *Slang* het selven met volgende *Voorbeelden*, ten *eersten* eenes *Paards*, welk eenen *Kuitere* in veele gevegten, ook met wonden in sijnen lighaame te ontfangen, meenigmaalen geredded had; ende des niet te min in sijnen Ouderdomme op den dijke gejaagd, ende eindelik den *Honden* ten eeten gegeeven wierd. Ten *tweeden* soo bewees de *Slang* het selven met den *Honde*, welke sijnen Heere veele Jaaren op der *Iagt* trouwelik gediend, den kost verschaft, ende ook middeler-wijle sijn *Huis* meenigmaalen met gevaare sijnes leevens voor *Dieven* beschermd hebbende; des niet te min in sijnen Ouderdomme ten huisen uitgejaagd, ende aldaar in koude, reegen, ende sneewe, van hongere sterven moest, ofte den *Schinderen* oovergeleeverd wierd. Eindelik ende ten *derden* kan nieman beeter als gy weeten, seide de *Slang*, dat de *Boeren* in het gemeen, ende gy ook selfs, den dienst der *Ossen*, om haare, ende ook uwe Akkers te ploegen, ende

ende hunne ofte ook uwe swaar gelaadene Karren ende Waagens te trekken, ofte voor te stooten, genooten hebbende; sy ende gy des niet te min de selve *Ossen* altijds in haaren ouderdomme ten *slagtbanke* oovergeleeverd hebben, ende hebt om der selven vlees te eeten, ende haaren huid te gebruiken.

De *Boer* hier op niet konnende antwoorden, ende in doods benawdheid weesende; sag onderwijlen eenen *Vos* naarderen: weshalven hy de *Slange* bad, soo kennelijke *onregtvaardigheid* niet te begaan, van sijn *eigen Regter* te willen zijn; maar het verschil te stellen ten uitsprake des aller-schrandersten Diers, naamelik des *Vossen*; Ende dat de *Vos* als Regter door den *Slange* niet verworpen mogt werden; alsoo die selfs een Beest zijnde, niet konde werden vermoed, meer den Menschen dan den Dieren, gonstig te sullen weesen. De *Slang* steunende op de kennelike *Geregtigheid* haarer Saake, was daar in te vreeden: Maar de *Boer* de waarheid der reedenen door der *Slange* bygebragt weetende; seide den *Vosse* in't heimelik: „De „Slang kan u soo wel als my, dooden, ende kan sy u niet„wes ten eeten geeven; ik daar en teegen beloof u dage„liks *een* mijner *Hoeneren*, indien gy my vry spreekt.

Waar op de *Vos* opgemelde beswaaringen ten laste des *Boers*, als ook het besluit der *Slange* gehoord hebbende; naamelik, dat daar nietwes regtvaardigers konde werden bedagt, dan *iemanne in te meeten met der selve maate daar hy meede uit gemeeten heeft*: Soo sprak hy dit *tusschen Vonnis*. Van deeser Saake kan ik geen eindelik goed Vonnis geeven,[a] ten sy ik sie hoe alles ten werke gegaan is. Daar op soo kroop de *Slang* in den selven hoole, ende uit beveele des *Vossen* leide de Man den Steen sulks daar

a *Fiat inspectio Oculatis.*

op, ende voor, dat hy van der *Slange* bevrijd wierd, ende met den Vosse huiswaards keerde.

Eindelik gebeurde, dat een sterk *Blindman* met eenen swakken *Kreepele* geselschap ten seekeren Reise maakte; onder voorwaarden, dat de *Blinde* den *Kreepelen* dragen, ende de *Kreepele* den *Blinde* onderwijlen den weg wijsen soude; ende gebeurde het wijder, dat de *Kreepele* op den weege eene schoone groote *Oester* siende, den *Blinden* wees waar die was, ende hem versogt die op te raapen, alsook hem die te verhand-reiken; het *eersten* deed hy, doch het *ander* niet; seggende, dat hy die *Oester* gevonden had, ende hem toequam, het welk de *Kreepele* Man ontkende, voorwendende, dat hy alleen die gesien, ende albereids met sijne gedagten ge-eigend ende beseeten had, eer sy in der hand des *Blinden* gekoomen was. Weshalven daar uit ontstond een swaar ende lang-duurig *Proces*, tot dat sy beiden pleitens voor den *Hoove* moede zijnde geworden, het selven verbleeven aan eenen gekoorenen *goeden Manne*, die aanstonds de *Oester* geoopend hebbende, haar vertoonde, dat de *schelpen* leedig, ende de *Oester* al langen tijd door de *Advocaten* ende *Procuratoren* op ge-eeten ofte verpleit was; sulks hy ydere der partyen niet dan eene leedige *schelp* geeven konde.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den Eesele, *ende met* Midas, *werd verstaan, een domme onweetende Regter.*

Met den Aape, *een grillig ende boos-aardig Regter, die den onregtvaardigen niet in den ongelijke, ende den regtvaardigen niet in den gelijke stellen willende, voor-*

be-

bedagtelik een seer duister ende twijfelagtig Vonnis geeft.

Met den sluimerenden REGTERE, *een Regter die sig de Saak nog voor, nog teegen aantrekt, ofte die de selve niet onderzouken wil; ende als het tot een* opineeren *komt, sig altijds met de meeste stemmen vougt.*

Met den VOSSE, *een Regter die kennisse genoug heeft, ende ook de Saaken onderzoukt, maar het regt altijds wijst ten voordeele des geenen, die hem de meeste* geschenken *doet.*

Met den BOERE, *als ook* BLINDEN *ende* KREEPELEN, *werden verstaan pleit-gierige Menschen, die van Pleiten niet ophouden, voor dat sy alles verpleit hebben.*

Met de twee SCHELPEN, *werden verstaan, de sakken met de stukken, welke* parthyen *eindelik naa geweesen Vonnis, of wel meest naa uitspraake der* goede Mannen, *naar sig neemen; in steede van het gunt waar oover sy gepleit hebben.*

IN deese onse FABULEN ende APOLOGEN, zijn de *gevallen* des *Pleitens* soo meenigvuldig, ende soo klaar voorgedraagen, dat wy met goede reedenen getwijfeld hebben, of het dienstig soude weesen, ietwes meers daar omtrend te seggen: ende eindelik vinden wy nu, niet dan om wel staans wille, goed, onse gewoonte aldus te vervolgen.

Het *regte Regt* ofte een *goed Vonnis* nietwes anders zijnde, dan *eene applicatie* ofte *verklaaring* ende *uitspraak des Regters, die de generale Wetten toepasd ende duid op die gevallen, met de welke de selven waarelik oover een koomen, ende oover de welken als dan gepleit is geweest:* Soo behoorde een yder seer ligtelik te konnen sien, dat in Landen ofte

Steeden, daar *een* eenig *Hoofd* alle Wetten voor den Onderdaanen *maaken*, *uitleggen*, ende door ſijne *Bedienden* naar ſijn welgevallen doen *uitvoeren* mag; geene *ſchaaduwe* van *Regt*, voor den Onderdanen te vinden ſal weeſen; ſoo wanneer dat *Hoofd* ſijnen *Bedienden*, ofte *Regteren* daar omtrend eenig ge- ofte verbod gelieft te geven. Het welk uit de Hiſtorien der *Barbaren*, *Grieken*, ende *Romeinen* te willen beveſtigen, oovertollig ſoude weeſen; ende wy derhalven geene *Voorbeelden*, dan die van onſen tijde ſullen aanhaalen.

Gelijk op het begeeren des *Cardinaals* de *Richelieu*, de onnooſele Maarſchalk *Marillac* door den Regteren gedood was; ſoo wierden ook in den Jaare 1641. door des ſelfs begeeren Regters *gedelegeerd*, om den gevangen Heer de St. *Preuil*, Gouverneur van *Atregt*, te veroordeelen ende te doen ſterven: hoewel die *Regters* ſiende, dat die *Gouverneur* toonde Brieven met de *eigene hand* des Konings aan hem geſchreeven, uit krafte van welke hy toonde gedaan te hebben, het gunt, waar oover hy beſchuldigd wierd; hem geerne ſouden hebben vry geſprooken, het welk de *Preſident* der daar toe gekoorene ende beſtelde Regteren ſiende, ſijne omvraage af brak, ende die Regters niet dan des anderen daags weederom deede vergaaderen, naa ſwaare dreigementen aan ydere van dien in het byſonder ten ſijnen huiſe gedaan te hebben, van dat ſy in des *Cardinaals* toorne, ende mits dien in den ſelven ſtande daar de Heer van St. *Preuil* ſig nu in bevond, ſouden vervallen; ende op ſoodaniger wijſe verkreeg hy, dat ſy den onnooſelen ten ſwaarde doemden. *a* Jaa dat meer is, wy leeſen dat wanneer de Heer van *Valkenborg*, Gouverneur van *Oranien*, ſig aldaar ſoodaanig had gedraagen, dat *Frederik Hendrik*, Prins van *Oranien*, ſoo een groot misnougen oover des ſelfs ongehoorſaamheid had gekreegen; dat van wegen opgemelden *Prince*, den Heere de *Knuit* wierd belaſt, ſig in alle manieren van dien *Gouverneur* meeſter te maaken. Ende dat daar op volgde, dat die *Gouverneur* oovervallen, ende in eene Kamer dood geſchooten wierd, ſonder eenige voorgaande *Regts-pleeginge*: ſoo ſegt de Heer *de la Piſe*, Geheim-ſchrijver van *Oranien*, ende die hier omtrend hand-daadig was; *Men konde omtrend doeſen Menſche den gemeenen weg van Regten niet gebruiken.* De Princen zijn meeſters oover de Wetten, *ende als ſy het oorbaar vinden, ſoo beginnen ſy hare*

a *Sie recit de la mort du Sieur de St. Preuil, als ook Aitsma Bouk* 21.

re Regtspleeginge met der executie. a Ende hoe *Christina*, geweesene Koningin van Sweeden, selfs binnen *Parijs*, daar haar gants geene *publike magt* toe quam, des niet te min steunende alleen op de *schaduwe* van de magt, die sy wel eer in *Sweeden* hadde gehad, sonder eenige voorgaande Regts-pleeginge, in haaren Huise aldaar, misnougd zijnde oover haaren *Geheim schrijver*, hem deede binden ende dooden, is eenen ydere bekend.

Ende dat selfs in Landen daar *Vorsten* zijn die geene magt hebben om *Wetten* te maken ofte uit te leggen, maar die alleen door *Officien* ende *Beneficien* te geeven ende te doen verkoopen, ofte te ontneemen, de *Regters* eenigsins dwingen konnen; seer swaarelik eenig *Regt* te vinden is, kan men daageliks ervaaren: Ende leerd ons sulks de *Heilige Schrift* seer klaarelik, wanneer sy van den *Koningen* van *Juda*, dat geene *wetgeevende Heeren*, maar *Vorsten* des *Volks* waaren; in volgender wijse spreekt:

„Haare *Hoofden* Regten om *geschenken*, ende haare *Priesters* leeren „om *loon*, ende haare *Propheeten* waarseggen om *geld*.

„Ai my, want ik ben als wanneer de Soomer-vrugten zijn in„gesameld, als wanneer de naa-leesingen in den Wijn-oogste ge„schied zijn: daar en is geene druif om te eeten; mijne Siel be„geerd vroug rijpe vrugt. De goedertieren is vergaan uit den „lande, ende daar en is nieman opregt onder den Menschen: Sy „loeren alle op *bloed*, een yder vervolgt sijnen Broeder om hem te „verstrikken. Om met beide handen wel dapper quaad te doen, „soo *eist* de *Vorst*, ende de *Regter* oordeeld om vergeldinge. b

Ende dat wijders het *regte Regt* niet te verwagten is van *eenen* Menschе alleen, hoedaanig die ook zijn mooge, konnen wy ligtelik begrijpen, als wy ooverdenken, hoe onvolmaakt de Menschen in het gemeen zijn; naamelik hoe *onweetende*, hoe *slof* in anderer Menschen Saaken, hoe *ongestaadig*, hoe *geld-* ofte *heers-sugtig*, hoe *gonst-* ofte *haat-draagende* de selve zijn; sulks, indien de selve geene *straffe* oover haare onregtvaardige Vonnissen hebben te verwagten, c men sig behoorde te verseekeren, dat sy de *Wetten*, wanneer die teegen haare geneegendheeden strijden, nooit in agtinge neemen sullen, om haare Vonnissen daar naar te rigten: maar dat sy

a *Voyez*, *Hist. d'Orange pag.* 889. b *Micha cap.* 3. *ende cap.* 7.
c *Maxima peccandi illecebra impunitatis spes. Licentia omnes sumus deteriores.*

ſy altijds haare eigene gonſt ofte afgonſt involgen ſullen. *a*

Ende indien wy daar en booven gedenken, dat de *Voor-ſpraaken* ende *Pleit-beſorgers*, nu niet als wel van ouds in de *Griekſe* ende *Roomſe Republiken*, haare *Schuts-genooten b* om *gonſt*, ende alleen om *Eere* te behaalen, beſchermden ende bedienden: maar dat ſy die nu niet dan om *geld* te winnen beſchermen ende dienen; Sulks ſy nu uit de *langduurigheid* ende *meenigvuldigheid* der *Proceſſen*, de meeſte *profiten* trekken konnen ende gewoon zijn te trekken: ſoo is ook nu uit dien hoofde des te meer als voor deeſen waarhaftig, dat de Regtvaardigheid ofte het regte Regt van der *Aarde* ten *Heemele* gevloogen is. Welke onſe *Reedenkaaveling* met dit ſeer vermaard voorval in onſe Hiſtorien werd beveſtigd. Wanneer de *Hertog* van *Braband* ende de *Graaf* van *Vlaanderen* in den Jaare 1357. ſeer heftig ende met veel land-verderfs teegen malkanderen hadden geoorelogd, ende des oorelogs moede wierden; ſoo gaven ſy haar verſchil gants ende al oover in der uitſpraaken des Hertogen *Willem* van Bejeren, *Graave* van *Holland*. Ende deed de *Graaf* van *Vlaanderen* ſulks des te liever, om dat onſe *Graaf* ſig het ſelfde Regt op *Heuſden* tegen den *Hertoge* van *Braband*, als hy op *Mechelen* ſig aanmaatigde. Maar viel die ſaak geheel anders uit, als de *Graaf* van *Vlaanderen*, die dwaaſelik op ſijn *Regt* ende niet op des Regters *gonſte* ſteunde, gemeend had; alſoo de *Graaf* van *Holland*, den *Hertoge* van *Braband* beloofde, hem *Mechelen* te ſullen toewijſen, indien hy van der Heerlikheid *Heuſden* ten ſijnen voordeele wilde afſtand doen. Ende alſoo de *Hertog* van *Braband* vreeſende anders ſijn beiden te verlieſen, hem ſulks ligtelik toeſtond, ſoo wees hy *Mechelen* den *Graave* van *Vlaanderen* af, ende den *Hertoge* van *Braband* toe. Waar uit nog in deeſer Eewe, op ſoodanige gevallen ons ſpreekwoord, *Hy ſpeelt Heusden mijn*, *Mechelen dijn*, werd gepaſt. *c*

Ende is het eene ſeer kennelijke Saak, dat hoe de *Collegien* van *Judicature* uit *weiniger* ofte uit *meer* leeden beſtaan, hoe het *regte Regt* ook min ofte meer aldaar gevonden ſal werden: inſonderheid als onder die *leeden* gelijkheid van magt ende aanſien is, ofte niet is. Ende om niet te ſpreeken van de ordinaire *Collegien* van *Judicature*, ſoo

a *Iudices ſæpe propter invidiam adimunt diviti, aut propter miſericordiam addunt pauperi. Terent. in Phorm.* b *Advocaten, Procureurs, Clienten.*
c *I. Gerb. a Leid. Gouth. p.* 88.

ſoo in de Steeden als oover de platte Landen, ende in de Hoven: Soo ſullen wy alleen indagtig zijn het gunt in onſe *Krijgsraaden* is voorgevallen, niet in de Jaaren 1672. ende 1673. Want die wonden te vers zijn om oopen gekrabt te mogen werden. Maar ſullen wy alleen ſpreeken van den Jaare 1622. als wanneer Capitain *Ditfort* het ſterke Huis *Reid*, met geene meerdere onvoorſigtigheid den *Spaanſchen* oover gaf, als de Gouverneur van Gulik *Pythan* die Stad deede vallen in de handen der *Spaanſchen*, ende des niet te min de eerſte onthoofd, ende de ander vry geſprooken wierd. *a*

Ende oovermits men ſeer weinige Regtbanken ofte Vierſchaaren, in de gantſe wijde weereld ſoodaanig beſteld ofte opgeregt vind, dat opgemelde menſchelike gebreeken aldaar geene plaatſe vinden konnen, om door onregtvaardige Vonniſſen, *goed Regt* te verkeeren in *Onregt*, ende ook *Onregt* in *Regte*, ſoo is van ouds met groote reeden geſegt, *dat de Regtvaardigheid ofte de goede Juſtitie van den Aardboodeme ten Heemele verhuisd was*. Ende eener gevraagd zijnde, of men in ſeeker Vertrek ofte Saale, dienende om de Vierſchaar daar in te houden, *Regt* gedaan wierd, ſeer beſcheidendlik antwoorde, *Neen*, maar men *ſcheid* hier *Partyen van een*.

Gelijk meede ſeekere Weeduwe Vrow in den Jaare 1515. door de Raaden des Keurvorſten *Frederik* van *Sakſen* in eene ſware pleitſaake ſeer verongelijkt weeſende, met groote reedenen in aller eenvoudigheid, door een *Smeek-ſchrift* van den *Keurvorſte* verſogt, dat haar het *regte Regt* mogte gebeuren.

Sulks het eindelik ſchijnd, dat men by naaſt ſoude mogen ſeggen, dat het de aller-vroomſte Regters zijn, die niet *oopentlik teegen* het *Regt* aangaan, ende alleen alle twijfelagtige Saaken ten voordeele van haare *Vrienden*, ende ten naadeele harer *Vyanden* wijſen. Gelijk men ſegt, dat in Vrankrijk ſeeker *Raadsheer* van een Parlement, op de kanten ſijner bouken van *Bartolus* ende *Baldus*, in alle twijfelagtige gevallen had geſchreeven: *Dit kan eenen Vriende te ſtaade koomen*; *b* het welk bekend wierd, als naa ſijne dood ſijne Bouken by oopenbaare opveilinge wierden verkoft. *c*

De eigendlike *Leer* onſer FABULEN is, aan te wijſen, dat onder den Menſchen geene *Volmaaktheid* is te vinden, ende dat inſonderheid de *Regtspleegingen* ofte *Vierſchaaren* ſoo vol van gebreeken

a *Aitzma Bouk* 1. b *Caſus pro Amico*. c *Eſſais de Phil. de Montagne*.

zijn, dat daar geen *Regt* van daan gehaald, maar wel ſijn *geld* ende *goed* geſpild kan werden, volgens het oude Spreekwoord van de vier *Staaten* des Lands; naamelik de *Paapen*, *Eedel-* ofte *Krijgs-luiden*, *Boeren*, ende alle die ſig omtrend de *Regtbanken* ofte *Vierſchaaren* beeſig houden: *Je prie pour vous tous. Je vous garde tous. Je vous nourris tous. Je vous mange tous.* Of gelijk wy in onſer Duitſe Tale ſeggen: Ik Bid voor u Vaader. Ik werk voor u alle gaader. Ik vegt voor u. Ik Regt voor u. Maar

Die wil pleiten om een Koe,
Breng daar van ſijn Stal een toe.

Ende leeren wy dat voornaamelik, ſeederd dat die al te beſwaarelike kleine *Seegels* ten laſte der pleitende *Partyen* bedagt, ende in ſwange gebragt zijn, niet alleen het *regte Regt*, maar by naaſt alle *Regtspleegingen* oover ſoo *groote* als *kleine* Saaken, uit den Lande daar die in ſwange gaan, verdreeven hebben, in plaatſe dat de *Regters* eene ſeer ſchoone minderinge van *Proceſſen* ſouden veroorſaaken, met ſeer goed ende vaardig *Regte* te doen, ten voordeele der *Regtvaardigen* ende ten naadeele der geenen, die onnooſele Menſchen *verongelijken willen*. Ende om alles met eenen woorde te ſeggen, deeſe FABUL leerd ons, dat de Pleitende altijds de leedige *Schilpen* krijgen, terwijle des gemeenen Lands *Schatkiſt*, [a] gelijk meede andere die haar behoorden te helpen ofte te ſcheiden, in ſteede van dien de *Oeſters* eeten, ende gulſig op ſlokken.

a *Fiſcus.*

Men

Men kend een Mans Wijsheid ende Deugd als hy groot is.

87

Honores mutant mores, ſed raro in meliores.

87. De *Monnik* ende de *Abt*.

EEn volle *Teef* geen neſt hebbende om haare Jongen daar in te werpen, bad ſeer ootmoedig eenen *Hond*, dat hy haar ſijn neſt ten dien einde geliefde te leenen; onder belotten, dat ſy ende haare jongen in der eewigheid hem daar vooren ſouden dankbaar weeſen. Maar ſig daar naa met haare *Jonge Honden*, in den geleenden Neſte, ſterk ende groot geworden te zijn bevindende; ſoo wei-

gerde ſy den *Honde* het geleende Neſt weeder in te ruimen : ſeggende eene ſeer onbillike ofte ongerijmde ſaak te zijn, dat de *ſterkeren* ſouden moeten wijken voor den *ſwakken*.

Dit geſchied weeſende, ſoo gebeurde dat een *Eegel*, die met *Jongen*, ende insgelijks verleegen was om een *Hol* te vinden waar in die te werpen, als meede, om dat de Eegel veesde, dat de *Slang* al te voorſigtig weeſen ſoude, om ſig als een *Hond* te laaten bedriegen, met den *Eegele* haar geheel *Hol* in te ruimen, der *Slange* haare nood ſeer erbarmelik voordroug, ende haar ootmoediglik vertoonde, dat haar *Hol* groot genoug was, om haar beiden te bergen, indien ſy geliefde toe te laten, dat ſy aldaar hare Jongen wierpe. Waar op die *Slang* niet konnende vermoeden, dat daar in eenig naadeel voor haar ſoude ſteeken, goed vond, dat *werk* van *barmhertigheid* te doen, ende den *Eegel* te huis-veſten. Maar als daar na de jonge geworpene *Eegels* ſoo groot waaren geworden, dat ſy door der kleinheid des *Hols*, de gladde teedere *Slange*, ſomtijds met hare pennen quetſten; ſoo verſogt die *Slang*, dat de *Eegel-moeder* met haare *kinderen* het *Hol* geliefden te ruimen, ende kreeg ſy tot antwoord : *Die quaalik is, mag ruimen, wy zijn hier wel, ende ſullen*, volgens het ſpreekwoord, *blijven, daar wy wel zijn.*

Dit aldus onder den *Beeſten* gebeurd zijnde, ende alle de *Menſchen* het ſelven gehoord hebbende, ſoo gevield, dat een *Man* ſeer ſiek geworden zijnde, ook ſeer erbarmelik ende ootmoediglik de *Gooden* aanriep; als ook inſonderheid den Goode *Jupiter* beloofde *honderd Oſſen* op te offeren, indien hy hem van ſijne Siekte genas : maar geneeſen zijnde, offerde hy hem gants niet, ende ging in teegendeel ter See vaaren. Alwaar hem eene ſeer groote Storm

Storm beliep, ende hy niet dervende *Jupiter*, die eenmaal ſchandelik door hem bedroogen was, weederom ter ſijner verloſſinge aanbidden; ſoo wende hy ſig op *Aller-Heiligen*-daage, als wanneer hem die Storm beliep, tot *alle de Heiligen* des Heemels, haar plegtelik beloovende, indien ſy door haare voorſpraake hem ten lande bragten, hy t'hunner *Eeren* op hunnen *Altare* ſoude offeren ende aanſteeken eene *Was-kaars* eeven ſoo groot als de groote *Maſt* des Schips. Waar op, als een der *Beroepsgaſten* hem ſeide, gy beloofd den *Heiligen* veel meer als gy betaalen kond: Soo antwoorde hy, laat ik maar ten lande komen, *Iupiter* heeft de honderd *Oſſen* niet gevorderd, ende ik veerſeekere my, dat de *Heiligen* alſoo weinig om haar *Was* koomen ſullen, als *Iupiter* om de honderd *Oſſen* te hebben, tot my gekoomen is. Ende indien de *Heiligen om haar Was* tot my koomen, ſoo ſal ik haar aanwijſen, dat eene belofte uit *noode* ofte *vreeſe* gedaan, naar *Regten* niet behoufd naar gekoomen te werden. *a*

Alle het welken ter ooren quam eenes ſeer geringen *Monniks* eener *Abdie*, oover welke een ſeer oude *Abt* het beſtier had. Weshalven die *Monnik*, hoopende tot dat *Amt* naar des *Abts* dood te ſullen geraaken, voornam, ſig omtrend die andere *Monniken* ſoo wel te draagen, ende haar ſoo veel te belooven, dat ſy hem daar naa tot *Abt* kieſen ſouden. Sulks hy in alle voorvallen van ſiekte ofte geſondheid, voor ofte teegenſpoed der Monniken, altijds ſig als de aller-*geringſte* ende *gedienſtigſte* aller *Monniken* droug; ſeggende, dit niet alleen voor ſijne *pligt*, als de aller-geringſte *Monnik* zijnde, te erkennen, door hem gedaan te moeten werden: Maar dat hy ſelfs *Abt*

a *t. t. ff. quod metus cauſa, & Cod. lib. 2. t. t. de his quæ vi metus ve cauſa geſta ſunt.*

weeſende, het ſelven alſoo doen, ende daar en booven ook altijds indagtig weeſen ſoude, dat *Abba*, ende *Abbas*, een *Abt* in de *Heilige Taalen*, nietwes anders te ſeggen was, dan *Vaader*; ende dat het derhalven eenes *Abts* pligt was, alle die ſijne *Monniken* te houden voor ſijne *Kinderen*, ende voor der ſelven welvaaren naar ſijn uiterſte vermoogen te ſorgen. Alle welk doen, ende ſeggen deeſes *Monniks*, den anderen gemeenen *Monniken* ſoo wel behaagde, dat ſy hem ook ſoo haaſt die oude *Abt* geſtorven was, met eenpaarige ſtemmen tot hunnen *Abt* kooren. Maar naaweliks was hy *Abt* geworden, of hy ſtelde ſig geheel anders aan dan hy beloofd had te ſullen doen: ende ging dat ſoo hoog, dat hy den *Monniken* veel harder viel, als de voorgaande *Abt* ooit had gedaan. Sulks *een* der Monniken hem de reeden vroug, waarom hy, die te vooren ſoo neederig ende gedienſtig omtrend alle de *Monniken* was geweeſt; nu in teegendeele alle de ſelve Monniken ſoo ſtuurs, trots, ende groots bejeegende, ende Regeerde? ende hy *Abt* aanſtonds daar op antwoorde: „Ik ſogt als toen de ſlootelen deeſer *Abdie*, ende wiſt „dat die ter aarde needer leggende, niet, dan met nee„derig te ſien ende veele hulpers ten dien einde te be„koomen, door my gevonden ſouden konnen werden; „maar nu ik die gevonden hebbe, altijds behouden, en„de aan mijne riem draagen ſal, ende draage; ſoo vind „ik goed, die om *hooge* te gebruiken, met alle deuren, „kiſten ende kaſſen, daar meede te oopenen, als ook te „ſluiten; ende oovermits die *verandering* van *ſtaat* ende „*tijden*, veranderinge van gedagten ende ſorgen maakt: „ſoo meen ik naar mijn eigen welgevallen de Magt te ge„bruiken die ik hebbe, ſonder dat *gy* ofte eenig ander „Monnik ſig daar meede hebbe te bemoejen. Waar op die

die *Monnik* ſwijgen, ende neevens alle de andere Monniken, den dwang des *Abts* geduldig lijden, ende daar en booven prijſen moeſt, om door dat middel de gonſt des *Abts* te verkrijgen, ende te behouden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een Hond, *hebben de* Ouden *verſtaan ondankbaare menſchen.*

Met een Eegel, *gierige, inhaalende, ende ſteekelige menſchen.*

Met eene Slang, *een voorſigtig menſch.*

Alle de andere Woorden der twee Apologen, *werden in den eigendliken Sinne geſprooken, waarom ſy geene uitlegginge vereiſſchen: Dan dat met een* Monnik *hier ook verſtaan werd een* gemeen Onderdaan *ofte* Ingeſeeten, *ende met den* Abt, *ook een* Koning *ofte* Vorſt.

DAt alle *veranderingen* van Saaken ende Tijden, veranderingen van gedagten ende ſorgen, by allen Menſchen, ende inſonderheid by den verſtándigſten ende deugdſaamſten te veroorſaaken behoorden, ende ook veroorſaaken, weet een yder. Ende is dit niet het eigendlik *voorwerp* onſer Fabulen, nog by gevolge der Reeden-kaavelinge, die wy hier ſullen voeren. Maar zijn wy dier meeninge, dat hier nu ooverlegd moet werden, hoe de Menſchen in het gemeen ſig dragen, ende behoorden te dragen, wanneer ſy eenige veranderinge der Saaken, die van andere Menſchen hangen, begeeren; ende wanneer ſy die verkreegen hebben. Ende dat inſonderheid hier nu onderſogt moet werden, hoe de Menſchen ſig behoorden te draagen, ende in teegendeel meeſt

meeſt draagen, wanneer ſy in laagen ſtande weeſende, naar *Amten* ende *groote Magt* oover andere Menſchen ſtaan; ende hoe ſy ſig gemeenelik draagen, wanneer ſy die *Amten* ende *Hoogheid* verkreegen hebben.

Ende ſullen wy onſe Reedenkaavelinge hier omtrend aldus beginnen. Oovermits het de pligt aller Menſchen is, in alle hun doen ende laaten ſig te vougen naar haare eigene beſte *kenniſſe* ofte *billikheid* ende *wetten* des Lands, waar in ſy woonen; ſonder ſig daar van eenigſins te laaten af leiden: ende dat ſy ook van andere Menſchen geene gonſt en weldaaden genieten konnen, ten zy ſy ſig naar der ſelven Menſchen geneegendheeden draagen; en daar en boven haar doen gelooven, dat ſy nog naar de genootene gonſten ende weldaaden dankbaar ſullen weeſen, met den ſelven alles ſins behulpſaam te zijn, immers dat ſy ten minſten ſig alſoo ſullen blijven draagen, gelijk ſy deeden eer ſy die gonſt ofte Weldaaden genooten hadden: ſoo volgd hier uit, dat *verſtandige* ende *deugdſaame* Menſchen ſeer ſelden van *ondeugende boos-aardige* Menſchen eenige gonſten ende weldaaden te genieten begeeren, ofte die van den ſelven verkrijgen; alſoo die verſtandige deugdſaame Menſchen, den booſen quaad-aardigen niet willen tragten te behaagen, ende ook nietwes ſchuldig willen zijn, nogte belooven mogen ofte konnen, dan het gunt een deugdſaam Man met *goeden gewiſſen* behoorde te doen, ofte doen kan, ende dat gonſt der booſen, niet dan door Schelmſtukken op het aller-kragtigſte verkreegen werd.

Gelijk in tegendeele hier uit ook volgd, dat een *verſtandig deugdſaam* Menſch, van andere Menſchen eenige gonſten ende weldaaden genooten hebbende, het zy ſonder, ofte op eenige toeſeggінge; hy niet in gebreeke blijven ſal, die dankbaarelik te erkennen, ende te vergelden, ſoo verre het ſelven met eenen goeden gemoede geſchieden kan; als zijnde een *regt kenteeken* eenes regt verſtandigen deugſaamen Menſchen, ſoo in voor- als teegenſpoed, aan geenen ondeugenden *verbonden* te willen zijn, ende ietwes verſoukende, ofte verkreegen hebbende, altijds de ſelve, dat is nogte in teegenſpoeden ofte by *weigeringe* al te *neederig*, nogte in voorſpoeden ofte *verkrijginge* eeniger *hoogheid*, al te *hoogmoedig*, maar altijds eeven *vriendelik* ende *beleefd* teegen alle Menſchen, jaa ook teegen de aller-geringſten te zijn.

Maar

Maar oovermits de meeſte Menſchen deeſes weerelds, *onverſtandig*, ofte *boos*, ofte *beiden* zijn; Soo bevind men ook, dat ſy doorgaans ietwes verſoukende, het zy van boos-aardige ofte deugſaame Menſchen, ſig ten uiterſten *neederig* ende *ſlaafagtig* draagen, met alles te doen, ende te belooven te ſullen doen, alle het gunt ſy meenen dienſtig te zijn, om die Menſchen te beweegen, ende alſoo hun oogwit te bekoomen: ſonder eenigſins in agtinge te neemen, of het gunt ſy doen, ende belooven, met eenen goeden gewiſſe gedaan, ende naargekoomen kan werden, als ook ſonder eenigſins ſig te onderſouken, of ſy waarelik voorneemens zijn, ende naa de genootene weldaaden geneegen ſullen weeſen, ſig eeven *neederig* als te vooren te draagen, ende haare beloften naar te koomen.

Ende wanneer eenige Menſchen ſtaan naar eenige *groote Amten*, ofte eenige *Hooge Magt* oover andere Menſchen, ende ook oover de ſelven, van wien ſy de ſtem tot dat *groote Amt* ofte tot die *hooge Magt* verſouken, ſoo bevind men inſonderheid, dat ſy ſig ſelven niet wel doordrongen, nogte ſtandvaſtelik voorneemen, die *groote Amten* ende *hooge Magt* te gebruiken ten voordeele der geenen, oover welke ſy geſteld zijn, ende nog min ten voordeele der geenen, die haar tot de Amten ende Hoogheid gevorderd hebben. Gelijk men ook bevind, dat die ſelve Menſchen ſig nooit wel onderſouken, om ſeekerlik te weeten, of die *hoogheid* in haar niet ſoo groote *veranderingen* van oordeelen omtrend haar eigen doen ende laaten, als ook omtrend der mindere Ingeſeetenen doen ende laaten ſal maaken; dat ſy gelijk als met eenen *Tuimel geeſt* geſlaagen zijnde, aanſtonds ſig ſullen laaten voorſtaan, aan geenen der mindere Ingeſeetenen eenigſins met eenige pligt verbonden te zijn; ende dat daar en teegen die mindere Ingeſeetenen alle ſins verpligt zijn, haar te *eeren*, te *dienen*, ende in alles, ſelfs met ſpillinge van lijf ende goed, te *gehoorſaamen*.

Ende is dit de *Reeden*, dat men in het gemeen geheele *Volkeren* vind, die, wanneer ſy in ſeer geringen ſtande zijn, op hoope van gevorderd te worden, uitneemend ſeer *neederig*, ja *ſlaaf-agtig* dienen, ende veele beloften van altijds *dankbaar* te ſullen weeſen, doen: Ende die gevorderd zijnde, des niet te min de aller-*trotſte* ende *ondankbaarſte* aller Volkeren van *Europa* werden bevonden te

zijn. Gelijk dit den *Engelſchen* ende den *Weſtphalingen*, *&c.* werd naa gegeeven.

Dit is de *Reeden*, dat de meeſte Menſchen in laagen ſtande geweeſt zijnde, ende als dan niet voorgenoomen hebbende, indien ſy tot hoogeren ſtande geraaken, ſig alle ſins naar de *Reeden* te ſullen vougen, ſig ook ſoo ſelden naar de *Reeden* ende *Billikheid* ofte *Wetten* draagen, dat daar uit onſe Spreekwoorden zijn ontſtaan:

Als Niet komt tot Iet,
Soo is het alls mans verdriet.

Dat daar *geene Heeren*, ofte *Vrouwen moejeliker om dienen zijn, dan die Dienaars ende Dienſtmaagden geweeſt zijn.* Ende ontſtonden hier uit ook van ouds de *klagten* der *Romeinen* oover de *Slaven*, ende de *Vrygelaatenen*, als ſy eenig bewind in haares Heeren huiſe bekoomen hadden, *a* gelijk wy nog heeden ſeggen, dat men doorgaans beleefder ende beeter beſcheid krijgt van den *Heere* ofte van der *Vrouwe*, dan van den *Dienaaren* ende den *Dienſtmaagden.*

Maar inſonderheid ſiet men in deeſen de allergrootſte Veranderingen in de *gedagten* ende *wijſe* van *leeven* der Menſchen, wanneer ſy van *gemeene* Menſchen tot ſeer groote *Eer-amten*, ofte van die *Eer-amten* tot de *opperſte Magt* oover alle haare meede Ingeſeetenen geraaken: *b* Alſoo die verandering, waar in ſy ſig als dan bevinden, ſoo groot is, dat van duiſend Menſchen, die tot ſoodaanige *Hoogheid* geraakt zijn, naaweliks *een* daar door beeter geworden is.

Gelijk wy in de *Heilige Schriften* der *Hebreen* konnen ſien, dat ſeederd den Jaare 2875. naa der Scheppinge der Weereld, tot den Jaare drie ende dertig honderd een ende ſeſtig, *c* zijnde een tijd van vier honderd ende ſes en tagtig Jaaren, dat het volk van *Iſraël* en *Iuda* onder den naame van *Koninge* tot *Vorſten* des Volks, *by naaſt erf-agtig* gekooren zijn geworden, ende wy ook ſien konnen, dat alle de ſelve Koningen, niet een uitgeſonderd, tot die *hoogheid* geſteegen zijnde, die *Magt* hebben gebruikt, niet ten welvaaren des *Volks*, dat haar gonſtelik ten *Koninge* gekooren had: maar

a *Maxima quæque Domus ſervis, eſt plena ſuperbis.*
b *Vt Dominationis convelluntur. Corn. Tacit.*
c *Sie Scibi Calviſii & Helvici Chronologie.*

maar wel om haar te *Tyranniſeeren*, met haare eigene onmaatige luſten te verſaadigen ofte hare *magt*, ter onderdrukkinge des *Volks te vermeerderen*; ende ſien wy eindelik, dat die *Koning*- ofte *Vorſtelike* onderdrukkingen des Volks van *Iſrael* altijds zijn in ſwange gegaan, ten zy de ſelven Koningen ſoo jong zijn geſtorven, dat ſy den ſelven Volke nog *goed* nogte *quaad* hebben konnen doen. *a*

Ende werd ook op deeſe *gronden* van den Keiſere *Veſpaſianus* geſegt, *Dat hy de eenigſte onder alle Roomſe Keiſeren is geweeſt, die door ſijne verheffinge tot het Keiſerrijk*, een *beeter* Menſch geworden is, dan hy te vooren was. Ende dat in teegendeel alle die anderen door die *Eer-amten* ende *Hoogheid* zijn *booſer* geworden, konnen wy ſien in de Bouken van *Flavius Vopiſcus*, daar hy aldus ſpreekt: „*b* Gy ſiet hier, dat daar ſoo weinige goede *Vorſten* ofte *Keiſers* „zijn, dat *eener* met groote reeden heeft geſegt, dat men alle de „*deugdſaame Werken* der ſelven, in eenen *ring* ſoude konnen ſchrij„ven, ende dat aan den getaale der *quaade* ende *ondeugende* wer„ken der *Keiſeren* ofte *Vorſten*, geen einde te vinden is. *Ende hy ook* „*wijders daar by vougd*. „Indien men onderſoekt de oorſaaken, „waar door ſoo veele Vorſten *booſe* ende *ondeugende* Menſchen en„de *Vorſten* werden; ſoo ſal men dat aan de volgende reedenen „moeten toeſchrijven. Naamentlik aan haare *al te groote magt*, om „te doen ende te ſeggen alle het gunt haar luſt, ſonder daar oo„ver van iemanne beriſpt ofte beſtraft te werden. Ten *anderen*, „moet het ſelfden toegeſchreeven werden aan hunnen oovervloe„jende *Rijkdomme*: Ende dat ſy daar en booven *ondeugende* trouw„looſe *Vrienden*, vervloukte *Lijfwagters*, ofte *Oppaſſers*, ongemeen „*gierige* ofte inhaalende *Kaamerlingen*, ende of *dwaaſe*, ofte *grouwe*„*like Hoovelingen* hebben. Waar by nog eindelik komt, dat ge„meenelik de *Vorſten* ſelfs, aller Regeeringe ende wat daar toe be„hoord, gants onkondig zijn.

„Daar en boven heeft mijn *Groot-vaader* my verhaald, dat *Dio*„*cletianus*, eer hy tot Keiſer gekooren wierd, plagt te ſeggen, „Dat daar niet ſwaarder om doen was, als wel te *heerſen*; oover„mits ten Hoove *vier* ofte *vijf* Hoovelingen al voorens te ſaamen

a *Sie de Bouken Samuels, der Koningen, ende der Chroniken.*
b *In Divo Aureliano.*

„ſpannen, om den *Keiſere* ofte haaren *Heere* te doen aan-neemen, „eenen *quaaden* bedriegeliken *raad*; terwijle de *Vorſt* in ſijnen Ho„ve opgeſlooten, ende der waarheid gants onkondig zijnde, niet„wes hooren kan, dan het gunt die *vier* ofte *vijf* Hoovelingen „hem gelieven te ſeggen: Waar door hy gants onbequame Men„ſchen tot *Amten* vorderd, ende ook uit der Regeeringe weerd „ſoodaanigen, die daar toe ſeer bequaam zijn. Sulks de vroo„me, omſigtige, jaa ook de aller-beſte *Keiſer*, ende *Vorſt*, aldus „door ſijne Hoovelingen *verkoft* ende geleeverd werd.

Ende is dit nog het aller *grootſte luk*, dat onder de aller-beſte *Een-hoofdige* Regeeringe, naamelik daar de *Keur* plaats heeft, vallen kan: Want indien die *Keur* op eenen *Jongen*, ofte *jongen Manne* vald, ſoo is de ſtand der Ingeſeetenen nog veel ellendiger, ten deele door de *onkonde* der *jonge Heeren*, ende ten deele, om dat ſy geenen *raad*, dan van *jonge* onervaarene Menſchen gebruiken, ende involgen willen; Welke raad in het gemeen altijds ſtrekt, om dien *jongen* Heer te beweegen, om *arbitrair* naar ſijne luſten, ſonder ſig aan *Wetten* te onderwerpen, te regeeren; dat is, tot de aller-uiterſte *Dwinglandie*. Gelijk de *Raad* van *Romen* ons het ſelven ſeer wel leerd, wanneer ſy om te ontgaan, ofte te vermijden de uitſpoorigheeden ende veranderlijkheeden der *jonge Keiſeren*, den *ouden* ende ſeer bequaamen *Tacitus* tot *Keiſer* gekooren hadden, ende dat die des niet te min weigerde, het Keiſer-rijk aan te neemen; voorwendende ſijne al te groote *Ouderdom*: als wanneer die *Raad* door monde des Raads-heeren *Metius Falconius Nicomachus* daar op aldus antwoorde:

„*God* zy ons genaadig, ende weere van ons, *jonge Vorſten*; op „dat niet genoemd werden *Vaaders* des *Vaaderlands*, baardelooſe „Jongelingen, die door hunnen *Schrijf-meeſter* nog moeten berigt „werden, hoe eenen Brief te ſchrijven. Die door *Lekkernien* in „ſpijſe ofte dranke, door *Schouſpeelen* ende wulpſe *Dertelheeden*, nog „uitgelokt ende bewoogen werden, om deeſe ofte die *Borgermeeſter* der Steede ende Republike van *Roomen* te maaken. *God* be„hoede ons! Wat reeden kan daar zijn, te begeeren eenen *Kei„ſer* ofte *Vorſt*, die ſijne eigene *Eere* ofte *Aanſien* niet kan bewaa„ren. Die *geene kenniſſe* heeft van eenige *Land beſtier*. Die, terwijle „hy ſijnen *Opvoeder* vreeſd, ofte naa ſijne *Voedſter* omſiet, ende voor

de

„ de ſlaagen ſijner *Meeſteren* nog ſchrikt, magt heeft om te ſtellen
„ ende ook ſteld, *Borgemeeſters*, *Veld-ooverſten*, ende *Regteren*, ende
„ die de ſelven kieſt uit Menſchen, wiens leeven ende verdienſten
„ hem gants onbekend zijn. *a*

Sulks wy uit alle het voorgaanden wel moogen beſluiten, dat meeſt alle Menſchen door hoog te ſtijgen, haare *kenniſſe* ende *deugd*, indien ſy eenige gehad hebben, verlieſen, ofte *quaalik gebruiken*; Ende dat het inſonderheid eene ſeldſaame Saak ſoude weeſen, indien jeman tot *Keiſer* ofte *Vorſt* eener *Republike* in ſijne *Jongheid* gekooren weeſende, ſig daar in ten *voordeele* ende *wel-weeſen* der Republike quaame te draagen. Ende indien ſulks des niet te min quaame te geſchieden, dat men dubbelde reeden ſoude hebben, om *God* den *Heere* oover ſijne genaadige goedheid in deeſen, ende als oover eene der allergrootſte wonderen, te danken.

Ende konnen wy mits dien bedenken, dat de eigendlijke *Leer* onſer FABULEN is, ons aan te wijſen, dat gemeenelik alle de *beloften*, *ſmeekende* woorden, ende *ſchijn-deugden* des geenen, die eenige Saak in ſijne *neederigheid* verſoukt; ende voorneementlik als eener het *Vorſtendom* oover anderen begeerd, niet zijn als *bedriegerien*. Alſoo die Menſchen haar *verſoek* ofte *oogwit* verkreegen hebbende, daar naa met alle Menſchen die haar geholpen, ende tot die grootheid gebragt hebben, plagten te ſpotten, ende die te veragten als *Sotten*, die ſig dus hebben laaten bedriegen, ende *by der Neuſe om leiden*: of indien opgemelde *Hulpers* haarer voorgenoomene *Dwingelandie*, eenigſins bewuſt zijn geweeſt, ſoo werden de ſelven door de *Tyrannen* voortaan gebruikt als ſoo veele *Slaaven*, om die nog ooverige Schelmſtukken ter onderdrukkinge haares *Vaaderlans* uit te voeren; ofte indien ſy maar een van dien weigeren, ſoo werden deeſe wel eer voor den *Dwingenlanden* ſchoon vaagende *Beeſemen*, als onnutte *Schrobbers* after der Deure geſet: ofte indien ſy de *Dwingelandie* ten uiterſten helpen uitvoeren; ſoo werden ſy daar naa als ontrouwe Menſchen ende volſlaagene Verraaders, ſelfs van den Dwingelanden *mistroud*, ende *gehaat*. Want ſy *Dwingelanden* nietwes minder doen, dan ſig aan hare beloften ende Eeden, ofte tot eenige Dankbaarheid oover eenige genootene weldaaden verbonden te houden; als vergeeten hebbende, ende ook

a *Fl. Vopiſcus in Tacito.*

volgens de *Regulen* der *Politike Hoovelingen* vergeeten moetende, alle beloften ende *Eeden*, die sy als gemeene Menschen gedaan hebben: ende dat sy in teegendeele, van dien tijde af aan, nietwes als ook aan geenen Menschen, dan wel aan haare eigene grootheid ende vermeerderinge van Magt ofte Authoriteit verbonden zijn, waar toe niet alleen opgemelde *Hoovelingen*, maar ook alle de *Krijgsluiden* seggen *Amen*.

Eendragt

Eendragt, maakt magt,
En twiſt, verkwiſt.

88

Concordia res parvæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur.

88. Een *Boer* ende ſeeven *twiſtende Soonen.*

EEn *Boer* ſiende, dat ſijne ſeeven *Soonen* veeltijds onder een *twiſteden*, wie de *Schaapen* ſoude hoeden, wie de *Paarden* ende *Koejen* ſoude beſorgen ende pleegen; wie ten *Plouge*, wie ten *Sai-ſoene*, wie om *Onkruiden* uit te wijden, wie ten *Hooje* ofte ten *Oogſte* ſoude gaan: ende dat door, als ook geduurende dit *twiſten*, alle het opgemel-

gemelden veeltijds ongedaan bleef; immers nooit op ſijnen tijd ende behoorelik gedaan wierd; Sulks veeltijds de *Schaapen* van den *Wolven* gegeeten, de onbeſorgde *Paarden* ende *Koeien* maager, de Landen in plaatſe van met goed Gras ende Vrugten, met Onkruiden vervuld wierden; Soo riep, ſeggen wy, die *Boer* ſijne *Soonen* by een, gaf haar een *Bundel* met *ſeeven Pijlen*, ende gebood yder der ſelven, dat ſy opgemeld *Bundel* breeken ſouden; Het welk als de een voor, ende de ander na, geſegt had niet te konnen doen, ſoo ontbond hy het *Bundel*, ende brak alle die Flitſen in het byſonder, de een voor, ende de andere naa; als wanneer hy daar by vougde deſe woorden: „Dit heb ik gedaan om u te leeren, dat in„dien gy *Eendragtig* uwer-aller *gemeen* Wel-vaaren, als „*eigen* beſorgen wilt, gy geſaamentlik door geene quaad„willige Menſchen, maar alleen door *Tweedragt* ende ont„bonden zijnde, ſeer ligtelik alle, de een voor, ende de „ander naa, verdorven ende verbrooken ſult konnen wer„den. Ende op dat gy ſulks des te dieper in uwe ge„dagten moogt indrukken, ſal ik u ten dien, einde ende „om u met eenen te *leeren*, het gunt, waar in gy uw be„houd moet vinden, nog eenige FABULEN voordraa„gen.

Drie *Oſſen* in goeder Vriendſchappe eenen langen tijd by een geweid, ende ter afweeringe der *Wolven* ſig altijds haaſtig by een gevougd hebbende, waaren daar door in het leeven gebleeven, ende ſeer vet geworden: Sulks de *Wolven*, om haar te konnen verſlinden, eenen uit den haaren affonden, die by ydere der *Oſſen* in het byſonder ging, ende ſeide: „Gy zijt een ſeer ſchoon, ende ook „ſeer ſterk Dier, dat gy van geene andere Dieren, dan „die u gelijken, gedood, ende verſlonden kond werden;

ende

„ende zijt gy derhalven ſeer te beklagen, dat de *twee* ande-
„re *Oſſen*, met welken gy dus langen tijd geweid hebt, nu
„voorgenoomen hebben u te dooden, om de Weiden
„voortaan onder haar *tween* te gebruiken, ende door oo-
„vervloediger Voeder in grootere *weelde* te konnen lee-
„ven. Daarom ſoo lief als u uw leeven is, ſoo pas wel
„op uw ſtuk. Dit aldus beſteeken zijnde, ſoo quamen de
Oſſen voortaan niet by een, dan met onderlinge grootere
afterdagt ende *vreeſe*. Het welk onderling van malkan-
deren gemerkt zijnde, in haar die *vreeſe* vermeerde; ſulks
ſy niet meer by een dervende weiden, maar wel afſon-
derling, van die *Wolven* aangevallen, gedood, ende ver-
ſlonden wierden.

Eeven dus ging het met een Kudde *Schaapen*, waar
onder veele oude ſterke *Rammen* ende *Oojen* waaren, die
daageliks wierden beſogt van eenen *Slagtere*, die ſig met
hunnes *Herders* kleederen had bekleed, ende t'elkens den
beſt gehoornden, ſterkſten, ende vetſten, uit der Kudde
vervoerde ende doode: ſonder dat de andere ſulks aan-
trokken, ende in teegendeel ſeiden, dat die *Ram* ofte
die *Ooi* altijds het meeſten geſtooten, ende geblaat, als
ook de geheele Kudde daar door ontruſt hebbende, de
Dood wel verdiend had Ende duurde dit, tot dat de ge-
ſpaarde onmagtige *Lammeren* ook by der keele begonden
gegreepen te werden, ende ſeer erbarmelik kreeten, ſeg-
gende: Indien onſe *Ouders* eendragtig, ende onderling
niet nijdig waaren geweeſt, ſy ſouden ſeer ligt geſament-
lik den *Slagter* verjaagen, haar *ſelven*, ende ook *ons*, by
het leeven houden hebben konnen; daar nu de *Nyd*
ende *Tweedragt* de oorſaak van haare ende onſe dood is.

Voorwaar door *Eendragt* voeren wel eer de onnooſele
Duiven veel beeter, wanneer een geheel Koppel onder

een *net* gevangen zijnde, *yder* van dien te vergeefs tragte op te vliegen, ende door het net weederhouden wierd, tot dat de wijſte van dien tot alle die *Duiven* ſeide: „Het „geld nu ons leeven, indien wy niet voor de komſte des „*laagers* wijs zijn. Wy ſien dat yder van ons onbequaam „is, om met den nette, dat ons verdrukt, te vervliegen, „ende ik ſeg, dat indien wy onſe kraften te ſaamen vou„gen, ende gelijkelik op vliegen, dat wy ſeer ligtelik het „*net* vervoeren konnen ter plaatſe, daar het ons geliefd: De andere *Duiven* dit gehoord, ende goed gevonden hebbende: ſoo vloogen ſy alle *Eendragtelik* op, ende vervoerden met der vlugt het net op eenen Boome, daar ſy het ſelven lieten leggen, ende van onder den nette in hare voorgaande Vryheid geraakten.

Uit deeſe *twee* FABULEN, welke ik u nu verhaald hebbe, ſeide de *Vaader* teegen ſijne ſeeven *Soonen*, behoorde gy te leeren, altijds eendragtig by een te blijven, ſonder u door eenige bedriegelike ofte vleijende woorden der *Vreemden*, teegen malkanderen te laaten ophitſen, ende alſoo van een te ſcheuren; ten zy gy van uwe Vyanden alſoo ſeekerlik verdorven wild zijn, als gy hier gehoord hebt, dat de drie *Oſſen* van den *Wolven* verſlonden zijn geworden.

Uitlegging *der* Woorden.

De Woorden der Apologus, *moogen eigentlik verſtaan werden van* BOEREN *ende haare* SOONEN, *ende kan ook met de naame van* Boer *ende ſijne* Soonen *verſtaan werden, een aanſienelik wijs* Borger *eener vrye Republike, ende met de* ſeeven Soonen

ſoo

ſoo veele Leeden *eener* Republike, *ofte eene Gemeente, die* Eendragtelik, *ofte niet* Eendragtelik *ſig teegen der quaade Regeeringe ſtellende, ofte niet ſtellende, alle behouden, ofte by gevolge van tijden, alle ooverheerd, ende getyranniſeerd werden.*

Met de Ossen *werden verſtaan, onkondige Ingeſeetenen eener Vrye Republike, die onder eene goede Regeeringe ſig gehoorſaamelik draagende, teegen de Vyanden der Republike ſeer wel beſchermd werden, ende die in teegendeel ſig van een ſcheidende, door die* ſcheuringe *van haare Vyanden ooverwonnen ende getyranniſeerd werden.*

Met Schaapen, *werden hier verſtaan, onmooſele Ingeſeetenen, die oover het welvaaren haarer Regenten nijdig werden, ende de ſelven teegen de verdrukkinge der* Tyrannen *niet byſtaan nogte helpen willen.*

Met een Slagter, gekleed als een Schaap-herder, *werd hier verſtaan een* Tyran *ofte een* Hoofd *eener Republike, die onder den ſchijn van de Vryheid der Republike, ende het welvaaren van dien voor te ſtaan, alle de wijſte, deugdſaamſte, ende meeſt gegoede Ingeſeetenen uit der* Regeeringe *werpt ende dood, ofte uit den lande verdrijft, ende het begeeven aller* Officien *ende* Beneficien, *den wettigen Regenten on-ende tot ſig trekt, om daar naa met de onmooſele Ingeſeetenen naar ſijn welgevallen te konnen omſpringen.*

Met DUIVEN, *werden hier verſtaan ſeer eenvoudige ende onnooſele menſchen, welke des niet te min alleen door* Eendragt *ende gehoorſaamheid onder haare wettige* Regenten, *konnen gereddet werden uit der* ſlaavernie, *waar in ſy by naaſt vervallen waaren.*

OM dat ſeer veele *goede* ende *quaade* ſaaken, waar aan den Menſchen ten hoogſten geleegen is, door *eenen Menſche alleen* niet verkreegen, ofte afgeweerd konnen werden; ende dat die ſaaken daar en tegen door veele Menſchen ſeer wel uitgewrogt ofte voorgekoomen konnen werden: Soo is ten deeſen einde noodig, dat de Menſchen *geſelſchappen*, ofte onderlinge *vriendſchappen*, ende *overeenkomſten* ofte *verbonden* maaken, om malkanderen door gemeene hulpe ende byſtand te doen verkrijgen, ende afweeren, alle, ofte een ſeeker beoogd goed, ende gevreeſd quaad, dat *een alleen* niet verkrijgen ofte afweeren kan. Waar uit dan ook klaarelik blijkt, dat om opgemeld goed, ofte quaad te verkrijgen, ofte af te weeren, vereiſt werd, dat die hulp ende byſtand geſchiede op eene, ende de ſelve tijd ende wijſe, als noodig is. Ende werd deeſe geſtaltenis der Saaken genaamd *Eendragt*.

Gelijk in teegendeel die geſtaltenis van Menſchen ende Saaken, waar in, niet jeegenſtaande de gemaakte *Geſelſchappen*, *Vriendſchappen*, *Oover-een komſten* ende *Verbonden*, de een den anderen, daar het noodig is, ofte vereiſt werd, niet helpt ofte by ſtaat; ende inſonderheid als de een den anderen in ſteede van dien, weederſtreefd ofte dwers drijſd, genaamd werd *Tweedragt*, *Scheuring* ende *Twiſt*.

Alle het welken dus weeſende, ſoo is ligtelik te begrijpen, dat de *Eendragt* voor den Menſchen een alſoo noodig groot *Goed*, als de *Tweedragt* een verdervelik groot *Quaad* voor allen ſtanden van Menſchen is. Gelijk wy daageliks ſien konnen, dat veele *Huisgeſinnen*, waar in Man, Wijf, ende Kinderen *eendragtelik* eene lijn trekken, ten welſtande des ſelven; daar door alleen ſeer veele ongemakken ten boven komen, ende haaren ſtand geduurig verbeeteren; terwijle andere Huisgeſinnen, daar Man, Wijf, ende Kinderen in *Tweedragt* leeven, ofte onderling twiſten; door eenige quaad-willige Men-

Menſchen, ſoodaanige geleegendheeden waarneemende, geſaamendlik oovervallen ende beſpot werden; tot dat ſy door deeſe haare *Tweedragt* allangs ten rugge gaan, ende eindelik in het geheel verdorven, ofte vernietigd werden.

Het ſelfden ſien wy ook in geheele *geſlagten*, dat wanneer alle die van eenen *geſlagte* zijn, malkanderen Eendragtelik helpen, dat ſy als dan ook van alle andere Menſchen geagt, ge-eerd, ende ontſien werden. Volgens het Italiaans ſpreekwoord: *a*

Geen Duivel overwind
Drie Broeders eens geſind.

Daar in teegendeel *Geſlagten*, waar in de *een* den *anderen* nijdig is. ende geduurig dwers-drijven ofte beſchadigen wil, het ſelven veel meer aan ſijne *Maagen* als een *Vreemde* doen kan; oovermits de onderlinge ſwakheeden haar meer bekend zijn, ende ſy door de noodwendige onderlinge ommegang, die ſy met malkanderen hebben, veel meer geleegendheeden krijgen, om haar quaad voorneemen uit te voeren; Ende het ook eene bekende ſaak is, dat ſy daar en boven qualik, ende met loogen-taale van malkanderen ſpreekende, veel meer a's *Vreemden* geloofd werden.

Sulks van ouds hier uit de Spreekwoorden zijn ontſtaan; Dat een *Landman* een *Schandman* is; Dat een *Propheet* in ſijnen eigen lande niet werd ge-eerd; Dat een *trouw Huis-dienaar* een *Schat*, ende een ontrouw Huis-dienaar een verderver in huiſe is, dat de ſchande eenes Huisgeſins ofte eenes geſlagts, altijds uit den eigenſten Huisgeſinne ende geſlagte begind. *b*

Ende oovermits wy daageliks noch veele meer de waarheid deeſes ſien, omtrend gemeene Menſchen, die door *Eendragt* malkanderen ſouden konnen doen welvaaren; ende die des niet te min door *Tweedragt*, nijdigheid, twiſten ende pleiten malkanderen verderven: ende dat ook alle *Politike Societeiten* ofte Beſtieringen van Landen en Steeden, op geenen anderen gronde dan op *Eendragt* gebowd zijn: Soo ſullen wy hier van geene *Voorbeelden* aanhaalen, maar wel eenige andere van dien voorbrengen, om te bewijſen, dat *Menſchen* ende *Staaten*, die aan geene *Borger-Wetten* onderworpen zijnde, ten opſigte van andere *Menſchen* ende *Staaten*, in den *ſtande* der *Nature* leeven, eeven ſoo wel als de *Borgerlike*, die den Wetten onderworpen zijn, door

a *Tre Fratelli, tre Caſtelli.* b *Nemo læditur niſi à ſe ipſo. Perditio tua ex te Iſrael.*

Eendragt haar behoud, ende door *Tweedragt* haar verderf vinden.

Scilurus, Koning der *Schiten*, tagtig Soonen hebbende, deede alle de ſelven in ſijnen hoogen Ouderdom, eer hy ſterven ſoude, voor ſijnen Siek-bedde komen; ende een *Bundel* van tagtig Werp-ſpietſen brengen: als wanneer hy gebood, dat ſy geſamentlik, ende yder van dien in het byſonder, alle hare, ofte ſijne kraften ſoude aanwenden, om dat *Bundel* te breeken; ende als ſy ſulks te vergeefs getragt hadden, gebood hy haar het *Bundel* te ontbinden, ende yder van dien een *Spietsken* daar ſig te neemen, ende dat alſoo te breeken. Het welk, als ſy ſeer haaſt ende ligtelik gedaan hadden, ſoo ſeide haar *Scilurus*: „Kinderen, beeld u in, dat yder van u een Spietsken is, ende dat gy „door *Eendragt* aan een gebonden zijnde, door geene Menſchen ee„nigſins overweldigd, maar door *Tweedragt* van een geſcheiden we„ſende, ſeer ligtelik *een* voor *een* verbrooken ſult werden. Gelijk ſy „ook allen na des Vaders dood door *Eendragt* behouden bleeven. *a*

Micipſa, Koning van *Numidien*, tot ſeer hoogen Ouderdom gekomen weeſende, ende gevoelende, dat hy haaſt ſterven ſoude; deede ſijne twee lijvelike Soonen *Aterbal* ende *Hiempſal*, als ook ſijnen aangenoomen *Baſtaard* Soon *Jugurtha*, tot hem komen. Droug *Jugurtha* in't breede voor, de weldaaden die hy hem in ſijner opvoedinge gedaan had, ende dat hy hem daar en boven by ſijne *Uiterſte Wille* tot Erfgenaam neevens ſijne twee Broederen, van ſijne na te laatene Koninglike Landen geſteld had. Ende vougde hy daar by, hoe ſeer hy die weegens ſijne een *Baſtaard* was, ook gehouden was, in *Eendragte* met die ſijne *wettig* geboorene Broederen te leeven, ende hoe voordeelig het ook voor allen ſoude weſen. Maar dit alles niet jegenſtaande, ontſtond kort naa *Micipſas* dood, door *Jugurthas* heerſugt, gelijk die veeltijds in den Baſtaarden uitmunt, *b* ſoodaanige *Tweedragt* onder haar, dat *Jugurtha* ſijnen Broeder *Hiempſal* deede vermoorden. Gelijk hy kort daar aan ook ſijnen Broeder *Atherbal* met oorloogen vervolgde, ende eindelik gevangen krijgende, ook deede dooden, om het geheele Rijk alleen te beſitten. Maar alle deeſe feitelikheeden ter ooren der Roomſe Republike, met welke het Rijk van *Numidien* een Verbond ter gemeener beſcherminge had aangegaan, ende mits welk *ongelijk Verbond*, onder welke dat Rijk voor ſoo veele ook ſtond, koomende; wierd eerſt *L. C. Sylla*, ende daar naa *C. Marius*

a *Plutarh. Moralia.* b *Sie I. v. Vondels Phaeton.*

rius met een Heir geſonden, om *Jugurtha*, die geweigerd had te *Romen* te koomen, om aldaar reekeninge van ſijn doen te geeven; te beooreloogen. Welk oorlog ſoodaanig uitſlag had, dat *Jugurtha* gevangen naa *Romen* in Triomphe gevoerd, ende naar gewoonte aldaar geſlagt ende aan *Jupiter Capitolinus* opgeofferd, ende *Numidien* in het geheel den *Romeinen* onderworpen wierd: Ende ons geleerd heeft, hoe door *Tweedragt* alle dingen, hoe groot die ook zijn, vergaan. *a*

Ende hebben wy in de *Neederlanden* by naa eeven diergelijke Vrugten van *Tweedragt* geſien; Namelik, om nu niet te ſpreeken van de *Houkſe* ende *Kabbeljauwſe* Scheuringen, welke onſe *Graaven* uit den Huiſe van *Bejeren* veroorſaakten, ende die uit den Huiſe van *Bourgondien* ende *Ooſtenrijk* t'elkens *konſtiglik* weder *verwekten*, onder ſchijn van die ter needer te willen leggen: tot dat ſy eindelik oover beiden ſoodanig quamen te heerſen, dat nieman ſig tegen Keiſer *Karels* Tyrannie derfde ſtellen: ende dat ſijne *Pluimſtrykers*, gelijk meede andere onkondige Menſchen, dit de *vreedſaame* Regeering des Keiſers *Karel* noemen: Soo ſeggen wy, dat des ſelfs Soon *Philippus* in den Jaare 1567. voor hebbende uit Hiſpanien den Hertog van *Alba* herwaarts met eene groote Krijgsmagt te ſenden, om deeſe Landen in de uiterſte *ſlaavernie* te brengen, ende dat het ſelven door de verbondene *Eedelluiden* ende *Staaten* deeſer Landen ſeer ligtelik had konnen werden belet, indien ſy *eendragtelik* ſig daar tegen hadden geſteld; maar dat de *Tweedragt alleen*, veele groote Heeren *Eedelen* op het *Schavot*, ende alle de *Neederlanders* onder die *Albaniſſe* wreede *Tyrannie* bragt.

Als naa der dood van *Don Louijs* de *Requeſens*, de oproerige *Spanjaarden* ſig ſoodaanig gedraagen hadden, dat ſy door alle de *Staaten* deeſer reſpective *Neederlanden* voor Vyanden verklaard waren; ende dat in gevolge van dien, in den Jaare 1576. de *Pacificatie* van *Gent*, ende vervolgens de *Religions Vreede*, ſoo voor de *On-* als *Rooms-geſinden*, oover alle deeſe Neederlandſe Provintien was gemaakt; Sulks het ſeer ligt om doen ware geweeſt, *eendragtelik* de Spanjaarden te verdrijven, ende alle deſe Landen in *Vryheid* te herſtellen: Soo gebeurde, dat de *Staaten* van *Braband* den Prince *Willem* van *Oranien* tot haaren *Ruwaard* ofte *Stadhouder* kooren, ende dat eenige andere aanſienelijke

a C. *Salluſt. de Bello Iugurth.*

nelijke Heeren, voornamentlik uit den Huiſe van *Crouy*, beſeffende dat een *Stadhouder* van *Braband* ook *Gouverneur* ende *Kapitain Generaal* deeſer *Neederlanden* plagt te zijn, al te groot meenden te weeſen, om den *Prince* van *Oranjen* in die qualiteit te eeren ofte te gehoorſaamen. Sulks die Heeren misnougd oover *Oranjens* grootheid, in den Jaare 1577. den Erts-Hertog *Matthias* tot *Gouverneur Generaal* in deeſe Landen bragten; ende de ſaaken aan de andere ſijde, door des *Princen goed gonſtigen*, ſoo wierden belegt, dat Prins *Willem* niet alleen *Lieutenant Generaal*, maar dat ook door de uitwerkingen des Heeren van *Ribooven*, de Hertooge van *Aarſchot* uit den Huiſe van *Crouy* tot *Gent* gevangen genoomen, van ſijn *Stadhouderſchap* oover *Vlaanderen* afgeſet, ende Prins *Willem* van *Oranien* in ſijne plaatſe aangeſteld wierd.

Op welke *Tweedragt* der opgemelde *groote Heeren* volgde, dat de *Gentſe Gemeenten* dus aan het hollen geraakt zijnde, de *Religions Vreede* braaken, met de *Paapen* ende *Monniken* ter ſteede uit te jaagen; ende dat de *Walſche Provintien* het ſelven ſoo quaalik naamen, dat ſy weederom onder den *Koninge* van *Hiſpanien* by den Spanjaarden vougden; ende de *Prins* van *Parma* deeſe *Tweedragt* ſoo wel waar nam, dat de meeſte Provintien weeder onder den Koninge van *Hiſpanien* vervielen, ende onſen Oorlog tegen *Hiſpanien* omtrend tagtig Jaaren hebben doen duuren, in ſteede, dat wy door *Eendragt* ſeer ligtelik eene *eewigt Vreede* ende *Vryheid*, als meede een daar op gebowd *geduurig Welvaaren*, ſonder eenige belaſtinge der gemeene Ingeſeetenen, in allen deeſe *Neederlanden* ſoude hebben konnen genieten. *a*

Ende hoe ſnoode *Vrugten* onſe volgende *Tweedragt* ende *Scheuringen* hebben voortgebragt, behoorde eenen ydere bekend te zijn, alſoo wy alle de *bitterheid* van dien nog heeden ſmaaken, ende onder de veroorſaakte Laſten der ſelven, nog needer geboogen, ofte verdrukt werden.

Eindelik ſeggen wy de *Leer* onſer FABULEN ſoo klaar door onſe Reedenkaavelinge ende Exempelen te hebben voorgedragen, dat onnoodig is, hier van meer te ſeggen.

a Voyez la Piſe Hiſt. d'Orangie & Secretaire du dict. Lieu.

Een

Een goed begin geefd goed behaagen,
Maar't einde moet de laſten draagen.

Impia ſub dulci melle venena latent. Amor. Ovid.

89. De *Bye* in den *Bloeme*, de *Vlieg* in den *Honinge*.

EEn ſeer hongerige *Raaf*, ſiende eene ſeer vette *Slang* geruſtelik ſlaapen, waande dit eene ſeer ſchoone geleegendheid te weeſen, om beiden te gelijk ſijnen *honger* ende ook ſijne lekkere *luſt* te verſaadigen; waarom ſy de *Slang* aangreep, ende aanſtonds meende te verſlinden: maar alſoo die daar door ontwaakte, beet ſy den *Raaf* ſoodaanig, dat hy daar van quam te ſterven.

Het welk als eene *Vlieg* geſien had, ſoo nam ſy voor,

ſig wel te wagten, van ſoo plotſelik uit lekkernie op haare ſpijſe te vallen; weshalven ſy een groot, ende warm *ſtuk Vlees*, met veel ſiedend Sop opgediſt ſiende, ende weetende dat ſy door des ſelfs hitte ſoude konnen werden verbrand, indien ſy onvoorſigtiglik daar op quame te ſitten, ſoo vloog ſy t'elkens door den waaſſem heen ende weeder, als ſullende verneemen, of het *Vlees* niet te warm was, om ſig daar op needer te ſetten, ende ten vollen te verſaadigen: maar ſy vermerkte niet, dat haare vleugelen door het naaderen tot den waaſſem, onderwijlen ſoo vogtig waaren geworden, dat ſy nog eene maal meenende de warmte des waaſſems te beprouven, door het geſwier des ſelven ter needere in den Soppe geſlingerd wierd, ende daar in verdronk.

Waar naa eene *Bye* het ſelven verſtaan hebbende, ſig ſeer gelukkig agte, alle de lekkernien der aller-geurigſte *Bloemen*, ſonder eenig perikul ſijns leevens te konnen genieten: ende behaagde hy ſig ſelfs daar in ſoo ſeer, dat hy omtrend den middaage in eene ſeer oopene ende geurige *Bloeme* ſig needer ſettede, ende in der ſoetigheid van dien, ſoo groote ſmaak kreeg, dat ſijne ſinnen daar van beroerd wierden, ende hy ſijn tijd vergiſte, om voor Sonnen ondergang weeder naar ſijnen Korf te keeren: Sulks hy geduurende het boeten ſijner luſten, met het ſluiten der Bloeme, onweetende gevangen wierd; ende door, ofte in alle die onmaatige Soetigheeden verſtikte.

Alle welke gevallen verſtaan zijnde door eene andere ſeer welluſtige *Vlieg*, die veel voorſigtiger dan alle de voorgaande, haare Saaken meende te beleggen, ſoo wagte ſy ſig wel, op *Beeſten* ofte *Menſchen*, die haar ſouden konnen beſchaadigen, te vliegen, om haar voedſel te ſouken: Maar ſettede ſy ſig t'elkens needer op de aller-ſchoonſte

Vrug-

Vrugten ende Suikeren, alwaar ſy ſeer oovervloedig ende ook gemakkelik ſig verſaadigde; alſoo die ſig niet weeren ende nog veel min haar beſchadigen ofte dooden konden: Ende gelukte ſulks der *Vliege* eenen langen tijd, tot dat ſy *Hooning* uitgeſpreid vindende, de ſelve proufde, ende daar in ſoo eene groote ſoetigheid vond; dat ſy, haarer voorgaande *maatigheid* niet indagtig zijnde, ſig niet vergenougde, met den monde alleen den *Hooning* te raaken ende te ſmaaken; maar dat ſy met den geheelen lijve daar op ging ſitten, ende ſig ten uiterſten verſaadigde: als wanneer ſy, meenende te vervliegen, bevond, dat haare pooten aan den *Hooninge* kleefden; ende dat ſy, niet jeegenſtaande alle haar poogen om te vervliegen, ende de ſoetigheeden te verlaaten, meer ende meer, jaa ſelfs met alle haare vleugelen daar in gewikkeld wierd; ende ſy ſoo door, als geduurende het genot deeſer Soetigheeden, ſeer haaſt quam te ſterven.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den Raaf, *werd hier verſtaan, een welluſtig, ende in ſijne luſten ſoo driftig Menſch, dat op den eerſten ſchijne van die te konnen verſaadigen, plotſelik toevald, ende daar in ſijn verderf vind.*

Met eene Vlieg, *een ongeſtaadig welluſtig Menſch, die door* alle *voorkoomende Vleeſſelike vermaaken, ende niet door* eenen alleene, *ſig laat verleiden.*

Met een Bye, *een Menſch, die in ſijne luſten te boeten, ende ſijne vermaaken te ſouken, ſeer keurelik ende voorſigtig ſchijnd te weeſen, ende wien eindelik eene ſoo groote Soetigheid ontmoet, dat daar aan ſig ſelven vergeet, ende verderfd.*

Met den SLANGE, *werden verſtaan, alle onlighaamelike, ofte in gedagten beſtaande Vermaaken.*
Met een ſtuk VLEES, *vermaak in het eeten.*
Met HONING, *vermaak in het drinken.*
Met BLOEMEN, *vermaak in het byſlaapen.*

INdien de Menſchen wel begreepen, ende by alle voorvallende geleegendheeden ſig ook erinnerden, dat ſy uit *Siele* ende *Lighaame* beſtaan; als ook dat de *Siel* een *Geeſt*, ende *onſtervelik*, maar het *Lighaam* broos, ende in ſig ſelven ſeer *verdervelik* is; ende indien ſy daar en booven wel begreepen, dat ſy waarelik niet dan ten opſigte der gedagten haarer Siele *drouvig* ofte *blijde*, *on-* ofte *gelukkig* konnen zijn; ende indien het ſelven hun altijds indagtig ware: ſoo ſouden ſy nooit eenig genougen konnen vinden, dan in het gunt haar een *Geeſtelik eewig-duurend Vermaak* ende *Heil* aanbrengen kan. En oovermits nieman, dan de eewige almagtige *God*, ons ſoo gelukkig maken kan; Soo volgd hier uit, dat onſe *Siel* geen volkomen genougen kan vinden, dan in eene *verſeekeringe* ofte ſeer vaſt betrouwen, dat *God* Almagtig ſijne *Liefde* en *Gonſt* ons in der eewigheid bewijſen ſal; ende volgd daar uit ook wijder, dat naar opgemeld *Vertrouwen* groot ofte klein is, ons genoegen ook groot ofte klein ſal weſen. Als ook eindelik daar uit volgd, dat ons vaſt *betrouwen* op *Godes Liefde* t'onswaarts, gelijk meede onſe *Blijdſchap*, en ons *genougen* daar uit ontſtaande, niet kan al te groot zijn; maar dat in teegendeele onſe allergrootſte *Volmaaktheid* beſtaat in de *grootheid* van dat *betrouwen* van die *Blijdſchap*, ende van dat *genougen*. Sulks de Menſchen tot geene *maatigheid* in deeſen, maar om geduurig ten dien einde ſig bequaamer te maaken, ende alle de kraften haarer Siele meer ende meer, ja *a* ten uiterſten te gebruiken, aangemaand behoorden te werden, om dat Vertrouwen ende die Blijdſchap ſoo veel ons doenelik is, altijds te vermeerderen.

Ende kan dien volgende het *Voorwerp* onſer FABULEN, ende daar op te gronden Reedenkaavelinge, nietwes anders zijn, dan het misbruik der lighaamelijke ofte haaſt vergankelijke *Wellusten*, *b* ende daar uit ontſtaande verderf der Menſchen. Het welk wy ſullen

a *Evan. Matth. cap.* 22. b *Sie Salomons Prediker.*

ſullen doen, niet ſoo ſeer ten opſigte van den toekoomende *ſtande* onſer *Siele*, alſoo ſulks eigendlik behoorde te weeſen een *voorwerp* ende *beeſigheid* der *Godsgeleerden*, wiens pligt het is, de Menſchen te leeren, ende aan te maanen, in alle voorvallen deeſes korten ofte ydelen levens, ſig ſoodanig te dragen, dat ſy op Goodes goedheid middeler-wijle eene groote *hoope*, ende een *vaſt betrouwen* van een toekomend eewig-duurend gelukſaalig leeven te ſullen erlangen, mogen bouwen: Maar ſullen wy onſe gedagten nu meeſt laaten gaan oover de *ſchaade* ende het *verderf* des menſcheliken *Lighaams*, ende de ſmerten ofte het misnougen der *Siele*, welk den Menſchen door het misbruik der vergangelijke *Wellуſten* in deeſen leeven gemeenelik oover komt. Ende ſullen wy onſe *Reedenkaavelinge* daar omtrend aldus beginnen.*a*

Het is bekend, dat de *Liefde*, die wy ons ſelven toe draagen, ſoo veel op ons vermag, dat wy in alle voorvallende ſaaken, waar in eenig *goed* voor ons *ſchijnd* geleegen te weeſen; veel eer dat verhoopt goed, als wel een te vreeſen *quaad*, dat daar uit, ende op, ſtaat te volgen, in onſe gedagten krijgen ende vermerken: Sulks indien by die gemeene ſwakheid aller Menſchen, oordeelende oover eenig *goed* dat haar toeſchijnd; nog koomen die gedagten, dat het ſelven ſeer *goed*, ende haar daar aan ſeer veel geleegen is: ſoo ontſtaan gemeenelik uit die eerſte gedagten, ofte uit die keetelingen ende vleyingen der *Voorwerpen* op onſe *b Sintuigen*, ende op onſen lighame ſoo groote *paſſien* ende hertstogten, ende *driften* onſes *bloeds*, ende onſer *Geeſten* in ons *Hert* ende onſe *Herſſenen*, dat wy als dan onſe *gedagten* ſeer ſwaarelik bedwingen ofte leiden, ende by gevolge nog met ons ſelven, nog met eenen andere, wel raadpleegen konnen; maar volgd daar uit, dat wy het *goed*, ende het *vermaak* dat daar in ſteekt, ſeer driftig ofte ten uiterſten, ſonder eenige de minſte raads-pleeginge vervolgen, en te genieten tragten.

Welke vermaakelijke *gedagten* ende *gewoonten* van onſe *Sintuigen*, ofte ons lighaam te vleyen, indien eenen tijd lang duuren, ons ſoodaanig aanlokken, ende ſoodaanig geſtel in onſe Herſſenen ofte Lighame veroorſaaken, dat ſchoon genoomen wy daar naa bevinden, dat naa die behaagelike Soetigheeden, ons veel quaads begind, ende nog meer ſtaat oover te koomen; wy ons van die al

a *Vide Epicuri Vitam & Philoſophiam, apud Gaſſend.* b *Organa ſenſuum externorum.*

te lange ingebeelde ſoetigheeden ende wijſe van leeven, ſeer ſwarelik ſcheiden willen, ofte konnen; Soo dat wy derhalven ook van de ons opkoomende quaalen ende ongemakken meer ende meer verdrukt werden; ende wy eindelik als ſeer ellendige *Slaaven* der *Sonden*, in, ende door die ons al te lieve *Sonden* koomen te ſterven; ende alſoo ons Spreekwoord waarhaftig te maaken, dat *Wanneer Blijdſchap in huiſe is, Drouſheid voor der Deure ſtaat.* a

Welke *waarheid* onſer Reedenkaavelinge aangeweeſen kan werden omtrend allerlei *Welluſten*, het zy die in den geſtelle onſer *gedagten* ende *herſſenen*, het zy die in den geſtelle, ofte in der onmaatiginge onſes *bloeds* ontſtaan. Want dus ſien wy daageliks, hoe de *Heersſugt*, ofte de begeerte om oover andere Menſchen te *heersſen*, de geenen, wien ſulks gelukt, in den beginne ſoo aanlokt; dat ſy in haar geheel leeven niet anders ſchijnen te denken, ende te poogen, dan hoe ſy oover meer ende meer Menſchen te gebieden ſullen komen; ſonder eenige Schelmſtukken ten dien einde te ontſien: b Maar ſien wy, dat de *Heersſugtigen* in teegendeel, gelijk als met blijder herte ſig aanmoedigen, ende ten dien einde tragten *Moord brand*, *Moord*, *Vrouwe-kraft*, *Raa-roof*, *Mein-eed*, *&c.* onderling te begaan, om haare Magt oover andere Menſchen te vermeerderen. Ende wanneer het gebeurd, dat ſy in ſteede van haare Magt oover andere Menſchen te meerderen, die ſien minderen; ofte dat ſy van alle haare *Hoogheid* ende *Amten* ſulks vervallen, dat ſy *private* ofte gemeene Ingeſeetenen eenes Lands werden; ſoo ſiet men meeſt gebeuren, dat ſy van dien tijde aan, naar die geleegendheid ofte niet wil ende, ofte niet konnende ſig vougen, daar en teegen ſig als *Gekken* in haar geheel leeven draagen, ende eindelik van *ſpijt*, *berow* ofte *Drouſheid* ſterven.

Dus ſien wy, dat de ſoete beginſelen van *Glorie* ofte roemende *Eerſugt*, niet voor ſoo veele die gegrond, ende gebowd werd, op eene waare *Deugd* ende ons *geweeten*, van die *Glorie* ende *Eere verdiend* te hebben; maar ſoo veele die op het *ydele ſeggen* der Menſchen, het zy met waarheid, het zy met onwaarheid gebowd werd; de meeſte Menſchen ſoodaanig verleiden, dat ſy, om die ydele

a *Extrema gaudii luctus occupat.* b *Pro Regno velim Patriam, Penates, conjugem flammis dare, Imperia pretio quolibet conſtant bene. Senec. Thebais. Si quis non noverit ſceleris Viam Regnum docebit. Senec.*

ydele ende onverdiende *Glorie* ofte *Eere* te bekoomen, ſig niet ontſien, onder eenen verſierden *ſchoonen voorgeeven*; jaa ſelfs onder eene groote ſchijn-heiligheid van ſeer te yveren voor *Goodes* Eere, des *Vaaderlands* Welvaaren, der *Kerke* ſtiftinge, ende des *Eeven-naaſtes Liefde*, den *Goodes-dienſt* te ſtooren. Ende ſien wy daar en booven, dat die ſelve *verkeerdelik* roem- ofte eerſugtige Menſchen, ſig niet ontſien onder den ſelven ſchijn, alle de *Vry* ende *Geregtigheeden* des *Vaaderlands*, waar in alleen het welvaaren aller *Ingeſeetenen* beſtaat, te *vernietigen*, *Goodes Kerk* te *beroeren*, ende haar *Eeven-naaſten* te *verderven*; Gelijk wy meede ſien, dat deeſe Menſchen, bemerkende dat alle haare *Schelmſtukken*, voor braave daaden door den *onkondigen* Menſchen, ofte den gemeenen Manne, opgenoomen werden; veeltijds daar door ook tot die ſtoutheid vervallen, dat ſy allangs haare *Schelmſtukken* ſoo oopentlik doen, dat de *wijſte* Menſchen, die te vooren de Schelmſtukken wel gemerkt hadden, dog uit vreeſe van al te veele Vyanden te maken, ende by de meeſte Menſchen niet geloofd te ſullen werden, niet derfden oopenbaaren; als dan die quaade ſtukken aan eenen ydere derven bekend maaken, ende by den gemeenen Menſchen ook ſoo veel geloove vinden, dat die *Dwingelanden* ende *Bedriegers*, ofte ydele beroemde Menſchen, eindelik als dan niet alleen van alle *Roeme* ende *Eere* vervallen; maar daar en booven ook gedood ofte voor de aller-ondeugenſte Menſchen, ofte looſe ſchijn-heilige *Hypocriten* gehouden werden.

Gelijk wy leeſen,[a] dat *Nero* liſtelik ſijnen Stief-broeder *Brittannicus*, wien het *R. Rijk* te gebieden, ende niet hem toe quam, door *gift* had doen ſterven, ende ſijne Moeder *Agrippina*, die haar Man *Claudius* ook vergiftigd had, om hem *Nero*, als haar eigen *Voor-ſoon* tot het *Rhijk* te vorderen, ook had doen dooden, onder voorgeeven, dat ſy ſelfs naar ſijn leeven ſtond. Als wy meede leeſen, dat *Nero* verſcheidene treffelike dog onſchuldige *Liefhebbers* der Vaaderlike *Vryheid*, onder verſierde *lakken* ende *ſchijn* van *Regt*, had doen vermoorden; jaa dat hy daar naa ook de alles ſins onſchuldige, als meede in geſlagte, deugden ende rijkdommen uitſteekende Raadsheeren, *Sulla* ende *Plautus*, doen verbannen, ende vervolgens het *hoofd* doen afſnijden had; Ende dat *Nero* ſag, dat alle deeſe, neevens veele andere ſijne *Schelmſtukken*, door ſijne quaad-aardige *Hovelingen*

a *C. Tacit. Annal. libr.* 13. 14. 15.

velingen ende *Krijgsluiden* eigener beweeginge; als ook door de *goede* wijſe Borgeren, ende den *Raade* van *Roomen* uit *vreeſe*; gelijk meede door den gemeenen *Borgeren* uit *onkonde*, als of het *Heldenſtukken* waren, gepreeſen wierden: Soo ging *Nero* in, ende tot alle *Schelmſtukken* ſeer onbeſchaamdelik voort, met oopentlik ſijn ſeer *kuis Wijf*, ende *Stief-Suſter Octavia*, door wien hy het Rhijk ſcheen ge-erfd te hebben, de lak van *Ooverſpel* op te leggen, die te verſtooten, ende daar naa te doen dooden, om die *ooverſpeelige* ſchoone *Poppea* haaren Manne te ontneemen, haar te behaagen, ende tot ſijnen Wijve te trouwen. Ende leeſd men desgelijks, dat hy, *Nero*, voortging met oopenbarelik ſoo veele *Schelmſtukken* ende *Moorden* te bedrijven, dat hy van alle Menſchen voor ſoodaanig eenen als hy was, bekend, ende gehaat wierd; Sulks de *Raad* van *Roomen* hem eindelik deed vlugten, ende hy in gevolge *Vyand* des *Vaaderlands*, door opgemelden *Raade* te zijn verklaard weeſende, gedood wierd. *a*

Dus ſien wy, dat ongegoede Menſchen uit oovertdenkinge der gemeenelike *behouftigheid*, door *ſorgen*, *arbeiden*, ende *ſpaarſaam* te weſen, hare goederen veeltijds ſoodanig vermeerderen; dat alle kommer van behouftigheid in haar behoorde op te houden; ende dat ſy ook behoorden hare wijſe van leeven allangs naar geleegendheid hunner goederen, t'haaren gemakke te veranderen, maar dat ſy des niet te min door die eerſte *Soetigheeden*, welke ſy onder het vermeerderen hunner goederen genooten hebben, ſoo ſeer verleid werden; dat ſy haar geheel leeven, niet alleen eeven in de ſelfde wel eer loffelike *ſpaarſaamheid*, hoewel die als dan geworden is eene veragtelike *kaarigheid*, door brengen; ende ſy in gevolge van dien ook oover haare onreedelike *Vrekheid*, van alle Menſchen beſpot werden.

Dus ſien wy, dat de Menſchen, die onbedagtelik de vermaaken ofte luſten van *byſlaapen* tragten te verſaadigen, door de eerſte Soetigheeden, welke haar daar in ontmoeten, ſoo ſeer bevangen werden, dat ſy in haar geheel leeven voortaan nietwes anders ſchijnen te beoogen, dan hoe ſy die onverſaadelike luſt verſaadigen ſullen konnen. Sulks ſchoon ſy bemerken, dat ſy daar door haare *goederen*, *eere*, ende *geſondheid* ſpillen; ende derhalven wel geneegen werden, ſig daar van te onthouden; ſy des niet te min uit het omhelſen van

a *Nero ubi cuncta ſcelerum pro egregiis accipi videt, Octaviam exturbat, Poppæa conjungitur, &c.* C. Tacit. *lib.* 14.

van het beminden niet ſcheiden konnen, ofte ook t'elkens, als ſy een ander *minſaam* Voorwerp ontmoeten, tot de ſelve luſten ofte ſonden weeder vervallen, ende daar in volharden, tot dat haare *goederen* verteerd, ende haare *lighaamen*, ofte door Siekte, ofte door eene verhaaſte Ouderdom verdorven zijn.

Dus ſien wy, dat de ſoetigheeden, ofte de verquikkingen der *ſterke Dranken*, in den beginne ſonder eenig naa-bedenken van ons genooten zijnde, allangs het geſtel onſes geheelen lighaams, byſonderlik in de fijnſte ofte dunſte deelen des *bloeds* ofte der *geeſten* van dien, ſoodaanig veranderen ende verminderen; dat ſoodaanig een lighaam van tijden ten tijden meer ſterken drank noodig heeft; ende dat het weederhouden ofte derven van dien drank, allangs ſoo groote *ſlaawhertigheid* in den lighaame eenes *Dronkaards* veroorſaakt; dat die Menſchen in het onmaatig drinken moetende volharden, onbequaam werden om haare ſpijſe te verteeren, ende de *groove* deelen van dien in den bloede ſulks te brengen, dat de *dunſte* deelen ende *geeſten* daar aan, ende in verbonden werden, ende alſoo langer in den lighaame blijven.

Sulks die *Dronkaards*, ſchoon ſy vermerken, dat door die wijſe van leeven haar ondergang ſeer haaſt ſtaat te volgen, ende ſy die gaarne ſouden voorkoomen met ſig van ſterke dranken te onthouden, ſy des niet te min de ſelve dranken, jaa ook meer ende meer gebruiken moeten, tot dat ſy eindelik gants geene groove koſt konnende eeten, om daar meede de geeſten des *bloeds* te verbinden, door het al te veel ende ſchielik vervliegen der *geeſten*, ende kraften des lighaams, van de allerminſte *Koortſen* weg geſleept werden; ofte ook ſonder eenige voorgaande Siekte, alleen door *gebrek* van *geeſten*, ſeer ſchielik koomen te ſterven.

Weshalven die verkeerdelik *Heers*- ende *Eerſugtige* Menſchen ons hier verbeeld werden door den *Raave* onſer FABULE, die eene vette *Slang* meenende op te ſlokken, daar in ſijne dood vind. Gelijk de andere Menſchen, welke in lighaamelike *Welluſten* haar genougen ſouken, naar geleegendheid van dien werden verbeeld door *Vliegen*; die ſoo lange omtrend haar aas vliegen, tot dat ſy aldaar haar ondergang vinden.

Ende in het byſonder moogen die Menſchen, welke in onwettig *byſlaapen*, keurelik om-armen, ende in haare vuile *Min-triomphen* haar

genougen ſouken, vergeleeken werden by onſe ESOPISE BIEN, welke in de geurige Bloemen ſoodaanige ſoetigheid vinden, dat ſy om de ſelven te blijven genieten, alles verſuimen, ende ſig van dat *beminden* niet ſcheiden konnen.

Gelijk meede die Menſchen, welke ſig in den *ſterken Dranke* verloopen, ons werden verbeeld door de ESOPISE VLIEGEN, die de ſoetigheeden des Hoonings geſmaakt hebbende, ende geneegen weeſende te vervliegen, door haare *ingewikkelde Pooten* niet alleen weederhouden werden, maar ook door de poogingen, ten ſelven einde ſullende ſtrekken, haare *Vleugelen* aan den Hooninge ſoodaanig doen kleeven, dat ſy in, ende door het nuttigen der *Soetigheeden* des Hoonings, als ellendige *Slaaven*, die aan handen ende voeten met behaagelike boejen geboeid zijn, haar leeven eindigen.

Van alle welke voorvallen, volgens onſe wijſe, eenige *Voorbeelden* aan te wijſen, ons, om de meenigvuldigheid van dien, verdrieten ſoude. Weshalven wy ons genougen ſullen, met den *Leeſere* indagtig te maken, eenige naamen van Menſchen, die in, ende door een onmaatig gebruik der opgemelde *Welluſten*, ende hun ondergang in de ſelven, vermaard zijn geworden. Dit zijn die heersſende Eerſugtige, *Darius, Xerxes, Pauſanias, Themiſtokles, Alcibiades, C. Marius, Pompejus, Cæſars, Sejanus.* Dit zijn die verugte gierige, *Euclio, Geeraard, Waarenaar, &c.* Dit is die door ooverdaad in ſpijſe beſpottelik arm gewordene *Apicius, &c.*

Ende van die geenen, welke door, ende in de ſoetigheeden van onwettig *Byſlaapen* ende *Drinken*, haar aanſtaande verderf bemerken, ende ſig te vergeefs daar uit gaarne ſouden redden, ſien wy daageliks ſoo veele Voorbeelden, dat wy, ſonder ietwes meer daar by te vougen, onſe *Reedenkaavelinge* oover het misbruik der Welluſten, dus ſullen eindigen.

Ende ſeggen wy de eigendlike *Leer* onſer FABULEN te zijn, dat de Menſchen door die ſaaken, welke in den beginne *vermaak*, ende daar naa *ſchaade* aanbrengen, gemeenelik verleid, ende verdorven worden.

Tijd

Tijd gewonnen, veel gewonnen.

Interea fiet aliquid O chi ha tempo ha vita.

90. De *Spraak-meester*, *Olifant*, ende de *Koning*.

SEekere oude *Ooy* ſtervende, liet naa eene ſeer ſchoone *Klaaver-weide*, met twee jonge ſterke *Rammen*. Ende oovermids yder van dien ſeide, by uiterſte wille haares Moeders, die Weide aan hem alleen gemaakt te zijn: ſoo vogten ſy daarom ſeer heftig teegen een. Ende wierden ſy beiden onderwijlen beloopen van eenen *Wolve*, die een van haar wilde eeten: het welk, oovermits ſy weegens

haare ſwakheid den *Wolve* niet konden weigeren, ende hy aanſtonds den geene, die 't hem luſte, aangrijpen konde: ſoo ſeide de *wijſte* van hun twee den *Wolve:* wy twiſten onderling, wien van *regts* weegen deeſe Weide toekomt, ende zijn wy het eens geworden, dat wy van het einde der Weide naar ende tot u ſullen loopen; op dat de geen, die onſer beiden u laatſt raaken ſal, van u, als van onſen *Regtere* ende *Scheids-manne*, met regt gedood ende geeeten ſal moogen werden. Het welk de *Wolf* hoorende, ſig verblijde, dien roof onder eenen goeden ſchijne, ende met mindere *beſwaaringe* ſijnes gemoeds, te mogen doen. Weshalven hy ſig aan den beginne der Weide ſtelde, ende de *Rammen* onderling eens geworden zijnde, ſoo quam de ſterkſte allerſnelſt aan loopen, ten einde hy den *VVolf* om verre ramde; waar op, als aanſtonds de *tweede* Ram met aller magt volgde, ſoo wierd de *VVolf* ſoo ſwaarelik gequetſt, dat die *Rammen* hem ontliepen, ende hy haar niet volgen konde.

Waar naa die ſelve *VVolf* van ſijner quetſure geneeſen, ende weederom hongerig zijnde, eene *Sog* met vijf Jongen beliep; die geenen raad weetende om den *Wolve* te ontgaan, hem ſeide: „Gy zijt een *heilig Prieſter*, ende „willen wy gaaren door u opgeofferd ende ge-eeten wer„den; alſoo ons dat eene ſeer groote *Eer* weeſen ſal: „maar oovermits wy de *aller-onreinſten* onder den Dieren „zijn, ſoo ſoud gy uwe *Heiligheid*, door onreine ſpijſe „te eeten, ten hoogſten beſoetelen, indien gy alvoorens „ons niet in eenen *heiligen* waatere, dat hier naa by is, „ſuiverd ende waſt. De *Wolf* liever rein als onrein Vlees willende eeten, ende dit aangenoomen hebbende, ſoo leide de *Soog* hem tot eener Moolen-beeke, ſeer naar aan eene maalende Waater-moolen; alwaar, als de *Wolf* beeſig was, om

om een deeser kleine *Verkenen* te wassen, de *Soog* hem van de kant der Beeke daar in stoote: Sulks de *Wolf* van den stroome onder de raaderen der Meulen gesleept zijnde, aldaar dood geslaagen wierd, ter verlossinge ende vreugde der *Sooge* ende haarer *Jongen.*

Dit alles door eenen *Spraak-meestere* verstaan weesende, soo gebeurde niet lang daar naa, dat die, hoewel ten onregte, van seekeren *Koninge* gevangen, oover Land-verraad beschuldigd ende veroordeeld wierd, te moeten sterven: Weshalven hy indagtig weesende, dat eene kleine uitstelling van der dood, den *Rammen* ende den *Swijnen* geleegendheid had verschaft, om sig voor altijds uit de tanden des *Wolfs* te konnen redden; den *Koninge* deede seggen, dat het jammer soude weesen, soo een groot *Konstenaar* als hy was, te dooden, eer hy om den *Koninge* voor altijds te vermaaken, had getoond een staalken sijner oovergroote konste. Waar op de *Koning* vraagende, wat hy konde doen, ten antwoorde kreeg, dat hy een soo konstig *Spraak-meester* was, dat hy, onder de straffe van wreedelik gedood te sullen werden, indien hy sijne beloften niet naar quam; soude aanneemen des Konings alder-vernuftigste *Olifant* te leeren binnen tien Jaaren, eene seer bescheidendlike menschelike Taale *spreeken.* Het welk, als de *Koning* aangenoomen, ende hy sijnen *Olifant* den *Spraak-meestere* besteld had; soo wierd die *Spraak-meester* van eenen sijner alder-getrouste Vrienden besogt, die hem in der stilte vroug, hoe hy soo stout op sig derfde neemen te sullen doen, het gunt hem onmoogelik was. Waar op hy antwoorde: „Mijn *Vriend*, ik heb geleerd „de veranderlikheid aller weereldse Saaken soo groote te „zijn, dat ik niet alleen een seeker quaad, teegen een „dat onseeker is, of my ooverkoomen sal, ofte niet ge-

„ wisseld meen te hebben; maar dat ik my by naast ver-
„ seekere, in het geheel van der straffe des doods ontsla-
„ gen te sullen werden: alsoo het volgens den loope der
„ *Nature*, niet ligtelik gebeuren sal, dat de *Koning*, *Ik*,
„ ende de *Olifant*, alle te gelijk den geheelen tijd van tien
„ Jaaren sullen blijven leeven; ende een van drien ster-
„ vende, soo sal ik seekerlik straffeloos leeven, ofte mijne
„ eigene Dood sterven.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den Wolf, *hebben de* Ouden *verstaan, een bot wreed Mensch, die ligt bedroogen werd.*

Met de Rammen *ende de* Verkens, *hebben sy verstaan, Menschen van gemeene kennisse ende oordeelen, die met tijd te winnen, sig seer ligtelik uit den gewelde der botten, ende der wreede Menschen redden.*

De woorden *des* Apologus, *moeten naar den gemeenen sinne verstaan werden.*

EEnen ydere is bekend, dat de *allerwijste* ende *voorsigtigste Medicijns*, omtrend *Sieken* koomende, veel eer ende meer, als de *onkondige* ende *onvoorsigtige Medicijns*, de Sieken bevinden in soodaanigen stande, dat sy als buiten alle konste ende raade zijnde, gants stille staan, ofte den Sieken nietwes voorschrijven ofte gebieden te doen ende te laaten, dan het gunt niet schaaden kan: op dat sy aldus den sieken *Goode*, ende der *Natuure* overgeevende, middeler-wijle haare agtbaarheid behouden, ende sy ook by onvoorsiene veranderinge van stande der Sieken, haare konst omtrend de selven nuttelik gebruiken souden konnen.

Gelijk

Gelijk aan de andere ſijde ons ook bekend is, dat veele *onkondige*, *onervarene*, ende *onvoorſigtige Medicyns*, de *Sieken* nooit oordeelen in ſoodaanigen ſtaate van ſtilſtande ende tijdwinninge te zijn, maar den ſelven *Sieken* geduurig volgens eenige ſig ingebeelde *Regulen* der *konſte*, *a* met haare *Medicamenten* vermoejen ende verſwakken; tot dat de *Sieken* krafteloos geworden zijnde, niet meer tegen de *Siekten*, maar met der *Dood* worſtelen: Sulks de *Kerkhooven*, door deeſer Menſchen ydele konſten, des te eerder met *Lijken* vervuld, ende volgens ons Spreekwoord, vet gemaakt werden.

Op welke ende diergelijke *gronden*, de allerwijſte Menſchen, die van onſe *pligten* omtrend de *Seeden*, ende eenig *Landbeſtier* geſchreeven hebben, ons *leeren*; dat alle ſaaken, die eigendlik *in ons*, ende ons *eigen* zijn; naamelik onſe *gedagten*, onſe *wil*, ofte onſe *begeerten*; ende geene andere ſaaken *buiten ons* weeſende, gants ende gaar in ons vermoogen zijn: Sulks wy onſe *gedagten* ende *wille*, ſoo veele ons doenelik is geweeſt, beſtierd hebbende, om eenige ſaaken, die *buiten ons* zijn, te vermijden, ofte te verkrijgen, ſonder de ſelven nogtans te hebben konnen ontgaan ofte te erlangen: wy ook in't geheel onſe ruſt behoorden te houden, ſonder ons ſelven met eenig ydel *berow* oover het gunt niet gebeurd ofte geſchied is; ofte met eene vrugteloſe *vreeſe* oover het gunt ſeekerlik geſchieden ſal, te plaagen, ende onſe ongemakken te vermeerderen. Ende leeren de ſelve Schrijvers ons ook, dat het onſe pligt is, als dan die ſaaken *Goode* ende den *tijde* oover te geeven; om in gevalle die eenige onvoorſiene veranderinge voorbrengd, onſe *gedagten* ende *wille*, al weederom naar den eis der ſelven te ſtieren.

Ende in het byſonder leeren ons opgemelde *wijſe* Schrijvers, dat eer wy voorneemens werden, eenige ſaaken, die *buiten* ons zijn, te vermijden, ofte te verkrijgen; wy ſeer wel onſe kraften, met de ſaaken ofte menſchen, waar omtrend wy arbeiden, ofte die ons teegenſtreeven ſouden, wel onderſouken ende teegen een vergelijken moeten: op dat, indien onſe kraften, die ſaaken ende de kraften der andere Menſchen ooverweegen; wy die als dan in alle billike voorvallen werkſtellig ſouden moogen maaken. Gelijk

a Curemus ægrum ſecundum methodum Galeni, & moriatur in nomine Domini.

lijk de ſelve *wijſe* Schrijvers ons ook leeren, dat indien wy naa een ſoodaanig onderſouk, ende ſoodaanige vergelijkingen, onſe krafften minder te zijn bevinden, dan om die ſaaken ende de kraften der *weederſtreeveren*, daar wy meede te doen ſouden hebben, te ooverweegen, wy, buiten eenige dringende noodſaakelikheid zijnde, ons niet behoorden te verbeelden, dat indien wy eenige ſtoute verraſſinge gebruiken; onſe *weederſtreevers* in dien gevalle als ooverrompeld werdende, verſuimen ſullen, alle haare ooverweegende kraften teegen ons te gebruiken: maar dat wy als dan liever ſtille te ſtaan behoorden; ten zy wy ſtille ſtaande, ook ſeekerlik verdorven ſouden werden. *a* Als wanneer wy ook op het onſeekeren behoorden alles te onderneemen, ende in der waagſchaale te ſtellen, om te ondervinden, ende te beprouven, of ons ſeeker verderf niet ſal konnen voorgekoomen werden. Eeven gelijk de aller-ervaarenſte *Schippers* oordeelende, dat ſy geenen tijd winnen konnen, ende ſeekerlik op eene droogte, door ſtorme vervallen ſullen; liever daar op kloukelik ſeilen, als ſlaawhertig daar op gedreeven werden. *b*

Ende wanneer de ſaaken in ſoodanigen ſtande zijn, dat daar teegen, nog met ooverweegende kraften, nogte met die onſeekerheid, ietwes kan werden gedaan; Soo leeren ons wel opgemelde *Schrijvers*, dat wy alles ſins moeten tragten *tijd* te *winnen*, ende het oover onſen hoofde hangende quaad, uit te ſtellen; op hoope, dat de goede *God* ende de *tijd*, in de ſaaken deeſes weerelds, alſoo die nooit ſtille ſtaan, ſoodaanige veranderinge ſal geeven; dat wy daar naa onſe kraften, ter wegneeminge van het gevreesden quaad, nuttelik gebruiken ſullen konnen. Ende oovermits byſonderlik in *Staats-ſaaken*, ſoo omtrend den ſtande der Regeeringe binnen des Lands, als omtrend de buitenlandſe Magten, de ſaaken ende tijden veeltijds ſoo geleegen zijn, dat de quaalen van dien niet weg genoomen konnen werden: Soo beſtaat als dan de goede *Politie*, ofte waare *Staatkonde*, alleen hier in, dat van tijden ten tijden de wijſe ende deugdſaame *Regenten*, eenige middelen, ofte ordren bedenken,

a *Libant quo poterant, quo non poterant ibi ſtabant. Præſtat anceps remedium quam nullum.*

b *Sie Epicletus, Seneca, Antonius, Celſus, C. Tacitus, N. Machiavelli. Roban Intereſt des Princes.*

denken, om het gevreesden quaad ofte verderf uit te stellen; op hoope, dat de verandering van tijden, ook soodanige veranderinge van saaken sal aanbrengen, dat opgemeld gevreesd quaad ofte verderf, geheel weg genoomen, ofte voorgekoomen sal konnen werden.

Ende oovermits ons geheel *leeven* uit diergelike gevallen bestaat; soo sullen wy geene gemeene *Voorbeelden* van dien, maar wel eenige, de *Regeeringe* deser *Neederlanden* betreffende, aanwijsen. Wanneer alle de Vrye *Vergaaderingen* der *Staaten*, ende der gemeene Ingesetenen der respective *Neederlanden*, door de *Krygsmagt* des Hertogen van *Alba*, als ook door des selfs *Raade* van *Troublen*, ende de *Inquisitie* der Geestelijken, gants verbooden ofte onderdrukt wierden, ende dat daar beneevens alle de aansienelijkste Voorstanders der selven ook gedood ofte gevlugt waaren; jaa dat daar en booven *a* Prins *Willem* van *Oranjen*, in sijn vertrek naar *Duitsland*, teegens een voorneem Persoon verklaarde: *Dat hy nimmer ietwes teegen den Koninge van Hispanien voorneemen soude, ten waare die selve sijn goed ofte eere aantastede*: Soo scheen in allen gevalle onmoogelik te zijn, dat de *Staatse Regeeringe* in stande blijven soude, ten waare eenige onvoorsiene verandering der saaken ontstond; welke des niet te min de Hertog van *Alba* selfs seer haast verschafte, met dwaaselik ende teegen alle *regulen* van *Staatkonde*, alle de gevlugten, ende insonderheid den *Prinse Willem*, ten uitersten te vervolgen, ende te verbitteren. Want hoewel dien *Hertoge* gesegt wierd, dat die *Prins* van *Oranjen* verklaard had, hem stille te sullen houden, ten waare hy aan *Eere* ofte *Goed* aangetast wierde, soo vougde des niet te min de *Hertog* van *Alba*, by alle sijn voorgaande quaad, nog dit, *voor* ende *door* den onwettigen *Raade* van *Troublen*, anders gesegd den *Bloed-Raade*, den *Prinse* van *Oranjen* in te daagen, te verbannen, ende alle des selfs Goederen te *confiskeeren*, ofte de selven als naar Vonnisse verbeurd zijnde, oover alle aan te slaan. Als ook de *Hertog* daar beneevens seer dwaaselik voort ging allen gemeenen Ingesetenen schrikkelike *Schattingen* op te leggen, ende dus doende alle *Eedelen*, *Geestelijken*, *Borgeren*, ende *Boeren*, ten Vyande te maaken; Ende mits dien soo maakte die Hertog den *Prinse* van

a *Sie Everhard van Rheid.*

Oranjen tot ſijnen aller-bitterſten *Vyand*, ende verſchafte hem met eenen ſeer veel *aanhangs*, ſoo van *gevlugten*, als *goedgunſtigen* in den Lande, die hem Gelden verſchaften, waar door hy tot twee maalen met groote *Heiren* in deeſe Landen quam, om den Hertog van *Alba* daar uit te drijven.

Ende als door het mislukken der ſelve Togten, *beiden* aangeſien niet om *Holland* ende *Seeland* eigendlik van der *Spaanſen dwingelandie* te verloſſen, maar om *Brabant*, ende inſonderheid *Antwerpen*, waar aan men ſig, hoewel dwaaſelik, verbeelde alles te hangen, teegens den Hertooge te doen opſtaan; ende dat ſulks gants niet geſchiedende, alle hoope om deeſe Landen teegen het geweld des Konings van *Hiſpanien* te konnen beſchermen, weeder ſcheen verlooren te weeſen; Soo toonde *God* de *Heer* ſijne goedheid, met de Ingeſeetenen der meeſte *Steeden* van *Holland* ende *Zeeland* te doen opſtaan, ſelfs teegen den raad des *Prinſen*, ende ſig teegen den Hertoge van *Alba*, als ook voor het *Stadhouderſchap* des *Prinſen*, hoewel hy dat Amt in den boeſeme der *Gouvernante Generaal*, voor ſijn vertrek uit deeſe *Landen* naar *Duitsland*, ſelf vrywillig ter needer gelegt had, ſoodaanig te verklaaren; dat wel opgemelde *Prins* naar het afdanken ende verſtroojen ſijns *Heirs*, ſijn Schuil-plaats ende Heul in de ſelve Landen, als der Staaten *Stadhouder* geraaden ende genoodſaakt wierd te ſouken, ende ook vinden konde.

Dus ging het in den Jaare 1574. als die ſelve *Prins* tot *Delf* aan de Peſt *ſiek*, ende *Leiden* ook in het uiterſten gekoomen was; want als dan ſoo blies een gewenſte Wind door de Gaaten der *Maasdÿken* meer Waaters oover de Landen, als men konde hoopen, waar by het vallen van Stads-muuren komende, de *Spaanſen* door eene ydele vreeſe ende ongegronde ſchrik, gants onverwagt de beleegering der Steede *Leiden* verlieten, ende door gebrek van betaalinge, die de *Spaanſe Bevelhebbers* hadden gemeend uit de verooveringe dier Steede te vinden, geraakte alle haare Krijgsmagt aan het *muiten*.

Wanneer in den Jaare 1575. de Stad *Sierikzee* door *Don Louÿs de Requeſens* ingenoomen was, ende dat hy dus *Seeland* van malkanderen, ende *Holland* van *Seeland* geſcheiden had; ende dat insgelijks door *Haarlem* ende *Amſterdam*, het *Noorder-quartier* van *Suid-Hollande* ge-

geſcheiden weeſende, alles in de uiſterſte wanhoope was, om tegen het geweld der *Spaans-geſinden* ſtaande te konnen blijven; ſoo ſtierf *Don Louijs* ſchielik aan de Peſt, ſonder dat de Kooning van *Hiſpanien* ordre geſteld had, wie in ſoodaanigen gevalle hem in het *Bewind* oover de *Neederlanden* volgen ſoude. Ende muiteden de Spaanſe *Krijgsknegten* ten tweeden maale ſoodaanig, dat ſy door alle de *Staaten* der reſpective *Neederlandſe Provintien*, voor Vyanden deeſer Landen verklaard wierden; Ende de *Staaten* van *Holland* ende *Seeland* mits dien in het geheel den oorlog teegen de *Spaanſen* op eenen vreemden boodeme hielpen voeren, byſonderlik naa dat *Sterikzee*, *Haarlem*, ende *Amſterdam*, ook eindelik door deeſe voorvallen, ſig teegen die Spaanſe *muitende* Krijgsmagt, ende voor den *Staaten* verklaard hadden.

Wanneer Prins *Willem* van *Oranjen* tot *Delf* moord-daadig doorſchooten was, ende dat de Graaf van *Liceſter* in de *Vereenigde Neederlanden*, in den Jaare 1587. de aller-gevaarelikſte *ſcheuring* onder ons Krijgsvolk, ende ook onder alle de *gereformeerde Ingeſeetenen* deeſer Landen veroorſaakt had; ſulks de Prins van *Parma* ſcheen *Holland* ende *Seeland* veel ligter te ſullen oovermeeſteren, als hy *Vlaanderen* ende *Braband* oovermeeſterd had: Soo wierd de Spaanſe Raad *jaloers* oover des Prinſen van *Parma* kloeke daaden, ſetteden hem den voet dwars, ende gebood hem eerſt in den Jaare 1588. ſijne magt naar *Engeland*, ende in de volgende Jaaren naar *Vrankrijk* te wenden. Sulks eenige *klouke* Mannen, als *Volmagtigden* ofte trouwe *Dienaars* der Staaten, hoewel ontbloot van des Prinſen *Willems* aanſien ende *Authoriteit*, geduurende des Prinſen *Maurits* Jongheid, de ſaaken binnen 10. Jaaren ſoo wel beſtierden, dat de Staat der *Vereenigde Neederlanden* voor den Jaare 1600. ende eerder mits dien als Prins *Maurits* de Jaaren bereikt had, om een ervaaren *Krijgs-ooverſte*, ende te gelijk *Staatsman* te konnen zijn, tot eene genougſaame verſeekeringe gebragt wierd. Dit alles waarhaftig zijnde, ſoo moogen wy met regt beſluiten, dat de *Staaten* deeſer Landen, met, volgens haare oude *Sin ſpreuken*, te *waaken*, op *God* te betrouwen, ende in de aller-ſwaarſte Saaken *tijd te winnen*, zijn blijven ſtaan; *a*

 ende

a Vigilate Deo confidentes. Deus Fortitudo & Spes noſtra.
Item Domine ſalva nos perimus.

ende dat wy waarelik ons behoud aan geene Menschelijke wijsheid, nogte aan eenigen onsen, ofte vleesselijken Arme, schuldig zijn.

Wat nu de eigendlike *Leer* onser FABULEN zy, meenen wy, geduurende onse geheele Reeden-kaavelinge, te hebben gesegt, ende dat het gants onnoodig is, het selven hier klaarder op den *einde* uit te drukken.

Het doen gaat voor't ſeggen.

Non verbis, ſed rerum teſtimoniis opus.

91. De *Vos* ende de *Hout kliever*, de *ſchreijende Voogelaar* ende *Krokodil.*

SEekere *Vos*, 't geblaas der Jagt-hoornen gehoord hebbende, ontvlugte in tijds den *Honden*, ende vermerkende dat ſy door haare grootere ſnelheid hem allangs afterhaalden, ſoo verſuimde hy niet, wanneer hy voor

eens *Hout-klievers* hut gekoomen was, hem ootmoediglik te verſouken, aldaar te moogen ſchuilen, ſoo lange, tot dat de *Jaager* met ſijne *Honden* voor by geloopen was. Het welk, als de *Hout-kliever* uit meede-doogen tot eenen *vlugtelinge*, heiliglik beloofd had; ſoo gebeurde, dat hy den *Jaager* ſiende aankoomen, bedagt, ſijn *woord* ter bewaaringe eenes ſchaadelijken Beeſts gegeeven te hebben; weshalven hy, van den *Jaagere* gevraagd zijnde of hy geenen *Vos* geſien had? den *Vos* niet oopentlik ende mein-eediglik willende verraaden, aanſtonds ſeide geenen *Vos* geſien te hebben. Ende alſoo de *Hout-kliever* des niet te min den *Vos* onder eenen ſchoonen ſchijn meende te doen vangen; ſoo wenkte hy met ſijne oogen, ende wees hy met ſijne handen, waar de *Vos* ſig verborgen had. Het welk alſoo de *Iaager* in der haaſte niet verſtond, maar voor by liep, ſoo wierd de *Vos* behouden; als wanneer de *Hout-kliever* tot den *Voſſe* quam, ende ſeide: „*Vos-*„*Neef*, ik heb u geborgen; het is billik dat gy my berg-„loon geefd. Waar op de *Vos* antwoorde: „Ik heb niet „alleen de woorden, die gy den *Iaagere* geſprooken hebt, „gehoord; maar ook het *wenken* ende *wijſen* uwer oogen „ende handen geſien: ſulks ik het ſeggen min, dan het „doen agtende; in ſteede van u dankbaar te zijn, voor-„taan u voor mijnen heimelijken, ende mits dien aller-„ſchaadelikſten Vyande moet houden.

Waar naa gebeurde, dat deeſe *Hout-kliever* in den Herfſt met alle ſijn *Vinke-tuig* uit ging om *Voogelen* te vangen; ende alſoo hy niet alleen ſeer ſoet *fleute* om *Voogelen* aan te lokken, maar haar ook met *weenende oogen* aanſag; meenden eenige *onnooſele Voogelen*, dat hy om haarent wille weende: ſulks die *onnooſele Voogelen* teegen mal-

malkanderen ſeiden : „Dit is voorwaar een goed-aardig „Man, want ſoo als hy ons aanſiet, vallen de traanen van „deereniſſe uit ſijne oogen. Maar andere *Voogelen* die wijſer waaren, ende meer op de werken dan op het ſoet fleuten, ende den meededoogenden ſchijne der *Voogelaaren* agt genoomen hadden, riepen oover luid: „Wagt u „wel, onnooſele Voogelen, op eenen *Voogelaare* te be„trouwen die ſoet *fleut*; ende wagt u inſonderheid te „betrouwen op eenen die daar by *weend*: maar let op de „werken der Voogelaaren, ende inſonderheid der geenen, „die onder het ſoet fleuten, weenen; ende als dan ſuld „gy ſeer haaſt bemerken, dat de *weenende* de *allerwreed*„*ſte* Voogelaars zijn; ende dat die ſig nooit vergenougen „met de onnooſele *Voogelen*, die ſy koomen te vangen, „in eener Kooje op te ſluiten, ende aldaar, om haar ſoet „ſingen, den koſt te geeven : maar dat die altijds de *on*„*nooſele* Voogelen dooden, ende niet ruſten, voor dat ſy „die in haare Kooken hebben doen braaden, frijten, en„de ſieden: ende dat ſy tot walgens toe daar van verſaa„digd zijn. Welke goede raad van eenige onnooſele Voogelen niet aangenoomen wierd, alſoo ſy ſeiden, niet te konnen gelooven, dat in eenes Menſchen herte ſoo groote boosheid ſoude konnen weeſen, om teegen haare *Beloften* ende *Eeden*, wanneer die daar en booven te gelijk met *traanen* in den oogen van teerheid, beveſtigd ſouden zijn, wreedelik te dooden *onnooſele* Voogelen, die daar op ſouden hebben betrowd. Maar wierd eindelik die raad van veele Voogelen ſeer veragt, ende weederom van andere *wijſere* Voogelen ſoodaanig aangenoomen, dat ſy ſig aanſtonds hoog in der lugt begaaven, ende kort daar aan van verre ſaagen, dat de *onnooſele* Voogelen, die ſig door

door den *weenenden* Voogelaare hadden laaten aanlokken, ende by hem op der aarde needer gevallen waaren, het Net oover het hoofd kreegen, ende aanſtonds gedood wierden.

Desgelijke gebeurde, dat een *Krokodil* ſig in den *Nijl-ſtroome* onthoudende, ſijn voedſel ſogt ende vond, met alle viervoetige *Dieren*, die uit den *Nijle* quaamen drinken, door ſijne oovergroote *kraften* daar in te trekken, ende te verſmooren; om die als dan op ſijn gemak te eeten. Sulks eindelik alle de ſelve Dieren ſeer ſchow werdende, voortaan daar uit niet, dan ſeer haaſtig, jaa de *Honden* niet, dan al loopende wilden drinken: Waarom de *Krokodil*, vermerkende dat ſijn oopenbaar *geweld* hem geen ſpijſe genoug konde verſchaffen, indagtig wierd, dat hy konde *ſchreven* ende *traanen* laaten, eeven gelijk een klein *Kind*; ende dat de *Menſchen* uit der aard ſeer barmhertig zijnde, ongetwijfeld op ſoo een gekrijt ten *ſtroome* ſouden loopen, in meeninge, een *Kind* dat verdrinken ſoude, daar uit te helpen: ende verſeekerde hy ſig, dat hy alſoo de Menſchen *bedriegen*, ende dooden ſouden konnen, om met de ſelven ſijnen honger te konnen verſaadigen, ende te gelijk het aller-lekkerſte *Vlees* te eeten, dat op der Aarde was. Ende *bedroog* hy ook door ſijn kinderlik krijten ende weenen, van tijde ten tijde ſeer veele Menſchen, die hy, als voormaals de onnooſele Beeſten in den Waatere trok, doode ende verſlond, tot dat de ſelven door die meenigvuldige *rampen* ofte *ongelukken* ſoo wijs wierden, dat ſy haare Kinderen van jongs aan leerden, ſig ſorgvuldiglik te wagten van alle *Krokodils Traanen*, ende der ſelven *kinderlik krijten:* alſoo onder die geveinsde *teerheid* eene groote wreedheid verborgen was.

Ende

Ende ſchoot die *Leer* in de Herten der *Menſchen* ſoo diepe wortelen, dat onder haar een ewig-durend Spreekwoord is geworden: *Wagt u voor Krokodils traanen.*

Uitlegging *der* Woorden.

Met weenende VOOGELAARS, *ende* krijtende KROKODILS, *hebben de* Ouden *verſtaan, Menſchen die door* geweld *haar oogwit niet bereiken konnen, ende die oover ſulks door* veinſen *ofte* ſmeekende *woorden, ofte door traanen daar naar tragten.*

Met een VOS, *ende de* wijſe VOOGELEN, *werden verſtaan, Menſchen die op geene* woorden *ofte uiterliken* ſchijne *der Menſchen betrouwen; maar agt neemen op der ſelven innerliken aard ende* Intereſſen, *ende die van haar geene andere* werken, *dan die met den Aarde ende dat* Intereſſe *der ſelven oover een komen, verwagten.*

DE Menſchen, welke door haare geboorte ofte by gevalle ſoo *groote Magt* hebben bekoomen, dat ſy eenen andere konnen *dwingen*, te doen ofte te laaten alle het gunt haar gelieft, werden daar door ſeer ligtelik ſoo verre van der *billikheid* ende van alle *reeden* vervoerd, dat ſy ſig laaten voorſtaan, van *Goode* ofte van der *Fortune* eenig *Regt*, oover alle ſwakkere Menſchen, die haar ontmoeten, verkreegen te hebben: ende beelden die als dan ook ſeer ligtelik ſig in, dat ſy by gevolge de *ſwakkeren* met goed Regt te

moogen *dwingen*, om te doen, ofte te lijden, alle het gunt haar gelieven ſal te belaſten, ofte te verbieden. Ende derhalven ſoo verſuimen die *ſterkere* Menſchen als dan gemeenelik niet, de *ſwakke* Menſchen, die haar in haare onreedelijke begeerten niet gehoorſaamen willen, oopentlik, ende met allen *gewelde* daar toe te dwingen; ſig verſeekerende, dat die haare voorſpoedige uitkomſt van de meeſte Menſchen *geregtvaardigd* ſal werden. *a*

Maar wanneer de boos-aardige Menſchen ſig ſoo *ſwak*, ofte anderen ſoo *ſterk* bevinden, dat ſy de ſelven tot het gunt haar gelieſd niet dwingen konnen; ſoo is voor haar geen middel ooverig om haar *onreedelik* oogwit te konnen verkrijgen, dan met *ontrow* ende *bedrog* omtrend die *ſterken* te gebruiken. Ende oovermits het oeffenen van *ontrow* ende *bedrog*, ſelfs wanneer het gelukt is, nooit aan den geene die het gebruikt heeft, eenigen *ſchijn* van *Regt* verſchaft, maar altijds den geene, die het *bedrog* pleegd, eene waarhafte innerlike *ſchaamte*, ende uiterlike *ſchande* aanbrengd: Soo weederhouden ſig ſelfs de aller-boosaardigſte Menſchen ſoo lange van *ontrow* ende *bedrog* te gebruiken, tot dat ſy ſig verſeekeren, haar oogwit door geenen oopenbaaren *gewelde* te konnen bekoomen. *b*

Gelijk de Menſchen ſig ook gemeenelik uit de ſelfde reeden weederhouden, van oopenbaerelik met *woorden* te *liegen*, ende haare gegeevene trouwe te breeken; wanneer ſy verhoopen, door eenige *beveinſdheid*, die in *werken*, ofte eenig uiterlik *gebaar* beſtaat, haar oogwit te ſullen bereiken. Ende aldus door *geveinſdheid* ieman bedriegen willende, ſoo ſullen die ſelve Menſchen aller liefſt gebruiken willen, een *bedrog* welk allerminſt van ſterkte ofte magt afwijkt, ende met eenen den Menſchen doed vermoeden, dat de *Bedrieger* meerdere *kenniſſe* heeft, als de Bedroogen; om dat de geen die meerdere kenniſſe heeft, als dan ook eenigſins ſchijnd *meerdere* magt te hebben als de andere, die met mindere kenniſſe begaafd is.

Ende oovermits in geene *beveinſdheeden*, welke in werken ofte gebaa-

a *Sed quid turba Remi ſequitur Fortunam ut ſemper & odit damnatos.* Juvenal. Satyr. 10.

b *Thucid. lib. 4. in Lacedemoniorum Oratione ad Athenienſes.*

gebaaren beſtaan, eene *onmagt* ſoo ſeer ooperlik betuigd werd, als in die *beveinſdheid*, welke met *Traanen* beveſtigd werd; om daar door ieman te bedriegen, ende alſoo ſijn oogwit te bekoomen: ſoo volgd hier uit van ſelfs, dat geene, dan de aller-*ondeugenſte* ofte *veragtelikſte* ende *verfoejelikſte* Menſchen, hun oogwit door bedriegende *Traanen* tragten te verkrijgen.

Ende dat dit waarhaftig zy, konnen wy daageliks bemerken, in alle die Menſchen, welke oover eenige ongemakken, ende ter geheugeniſſe van eenige geleedene ſmerten, of wel, om haar oogwit te bekoomen, gewoon zijn, ſeer ligtelik traanen te ſtorten: naamelik, *Kinderen*, *oude* Menſchen, *Vrouluiden*, *Dronkaards*, ende *Hoeren*; gelijk meede die *Kaamer-ſpeelders*, *Reedenaars*, ende *Predikers*, die van een ontugtig leeven zijn; welke, wanneer ſy haare *Traanen* gebruiken om andere Menſchen onder dien ſchijne te konnen beweegen ende beſchaadigen, van *ouds* vergeleeken zijn geworden, by de *Krokodillen* onſer FABULE, welke hongerig zijnde, ſeer erbarmelik als jonge *Kinderen* krijten, op dat de Menſchen daar door bewoogen ſouden werden t'haarer hulpe te koomen, ende dat ſy die als dan ſouden verſlinden. Sulks van ſoodaanige Menſchen onſe Spreekwoorden zijn ontſtaan: *a* Wagt u van ſchreijende *Hoeren*, en van *Paapen* die ſeggen, Doe naar mijne woorden, ende niet naar mijne werken; alſoo men in teegendeel van der Menſchen *innerlike oordeelen*, oover het gunt ſy af- ofte aan-raaden, uit der ſelven *woorden* geene ſoo ſeekere kenniſſe, als wel uit der ſelven *werken*, daar ſy ſelfs wel; ofte quaalik van hebben te vaaren, bekoomen kan. Ende het derhalven niet ſoo ſeer geraaden is, ſig te draagen naar den *raad*, die in ydele *woorden* beſtaat, als op den *raad*, die de Raad-geevers met haare eigene *werken* beveſtigen: of wel, als de *woorden* met de *werken* niet oover een koomen, dat men als dan op de *werken* alleen, als het min feil-baarſte, ſijne reekeninge, om ietwes te doen ofte te laaten, behoorde te maaken.

Ende werd ten deeſen einde onder de aller-haatelikſte ſaaken, die door *Olivier Cromwel* uitgeregt zijn, verhaald; Dat hy, ende

a *Mulier dum plorat, vorat.*

eenige andere *Hoofden* des *Engelſen Heirs*, misnougd weeſende, dat het *Parlament*, naa dat des Konings Krijgsmagt in het geheel verbrooken, ende alles daar te Lande in *Vreede* was, beſlooten had, in *Engeland* niet meer Krijgsluiden in dienſte aan te houden, dan ſes duiſend Ruiters, ſes duiſend Voet-knegten, ende duiſend Dragonder; als ook, dat het Parlament ten dien einde beſlooten had, twaalef duiſend Krijgs-luiden naar *Yrland* te ſenden, ende voorts alle andere Krijgs-luiden af te danken: Sulks ſy alle geſind wierden, die *afdanking* ende *verſending* der beſoldigde Engelſe Krijgs-luiden te beletten: Ende *Olivier Cromwel* in het byſonder voornam, den gevangen Koning *Kaarel* uit handen des *Parlaments* te ontrekken, om ſig van dien Kooninge te verſeekeren, met hem uit der gevangeniſſe te brengen in den *Heire*, ende onder den ſchijne van hem aldaar veel meer *Vryheid* te geeven, dan hy te vooren genooten had; ſoo veinsde hy alles ſins den Koninge ſeer toegedaan te weeſen: tot dat hy eindelik des Konings *gemoed* geheel ingenoomen hebbende, in 't heimelik ſig voor des Konings voeten quam needer werpen, ende met traanende oogen ſeggen, dat eenige *Hoofden* des *Heirs*, *a* die den Koninge meeſt *vyandig* waaren, ende die hy niet konde weederſtaan, voorgenoomen hadden, hem in der nagte te koomen op neemen, om hem in ſeer naawe gevangeniſſe te leggen, ende van ſijn leeven te berooven; weshalven hy, met alle teerheid, weenende, ſig voor des Konings voeten needer wierp, ende hem met grooter ontſtelteniſſe ofte klaagende woorden, aanraade te vlugten naar het Eiland *Wigt*, ende dat aldaar de Colonel *Hammon*, Gouverneur van dat Eiland, *Cromwels* aller-getrowſte Vriend weeſende, den Koning teegen alle geweld des *Heirs*, ende der *Agitators* ſoude beſchermen: Ende indien hem aldaar eene al te groote Krijgsmagt mogte naaderen, hy als dan van daar ten allen tijden naar *Vrankrijk* ſoude konnen vlugten. De Koning door deeſe *vriendelike* woorden, die met *proteſtatien* van *Opregtigheid*, ende inſonderheid met oovervloejende *Traanen* beveſtigd waaren, verleid verdende, vlugte op *Wigt*, ende verviel dus uit der Magt des geheelen *Heirs* ende des *Parlaments*, in de handen van *Olivier Cromwel* alleen,

a Agitatores.

leen, ende die van ſijnen *Aanhange:* Welke *Olivier Cromwel*, om ſelfs *Koning*, onder de naame van *Beſchermer* oover *Engeland*, *Schotland* ende *Yrland* te werden, van dien tijde aan, alle poogingen des *Parlaments*, als ook des Konings, om met den *Parlamente* van *Vreeden* te handelen, eerſt heimelik belette, ende daar naa oopentlik om verre ſtiet; tot ſoo verre, dat hy eindelik goed vond, den Kooning, als of hy van *Tyrannie*, *Land verraad*, ende *Moord*, oovertuigd waare geweeſt, ende op ſijne beſchuldigingen niet had willen antwoorden, door ſeeven ende ſeſtig Regteren *deede*, ofte *liet* veroordeelen, ende op den Schavotte voor *Witthal*, door twee Beulen, oopentlik het Hoofd afſlaan; *a* Sulks dit vermaard *Voorbeeld*, wiens gelijk men in veele Eewen niet had gehoord nogte geſien, alleen toegeſchreeven moet werden, ter eener ſijde, aan de *bedriegelike Woorden*, ende aan de *bevinſde Traanen* van *Cromwel*, ende ter anderer ſijde aan der *ligt-geloovigheid* des Koonings; nog niet geleerd hebbende, eenen weenenden Menſche allermeeſt te mistrouwen, inſonderheid, wanneer des ſelfs geheel leeven met die opregtigheid ende teerheid niet oover een komt. Ende ſouden wy ook *ſtaalkens* van diergelijke *heilige Proteſtatien*, ende bedriegelijke *Traanen*, in deeſe Landen gemaakt, ende geſtort, om des te ſeekerder eenvoudige Menſchen te konnen verleiden, bybrengen: indien de *niewe* Exempelen met alſoo weinig gevaars, als de *Ouden* mogten werden aangeweeſen.

Ende beſluiten my nu onſe Reeden-kaavelinge, met te ſeggen, dat deeſe FABULEN ons leeren, dat wy, om wel te konnen oordeelen van de geneegendheeden der Menſchen, ende wat ſy in eenige voorvallen ſullen doen, ofte laaten, op geene *Woorden*, *Eeden*, ofte *uiterlike gebaaren*, moogen vertrouwen, wanneer die met haar geheel *leeven* niet oover een koomen, maar daar teegen ſtrijden. Ende dat wy booven allen in ſoodaanige geleegendheeden, ons moeten wagten van Menſchen te vertrouwen, die in ſteede van de Menſchen met goede *Reeden*

a *Vide Hiſtor. Angl. & Elench.*

den te oovertuigen, haar ſeggen met *heilige Betuigingen*, haare *Conſcientie* ofte Gewiſſe, ende met *Traanen* beveſtigen, alſoo die gemeenelik de aller ligt-vaardigſten, ende de bedriegelikſten, onder allen Menſchen zijn.

Hoog-

Hoogmoed komt voor den valle.

92

Plures arrogantia quam deſperatio perdit,
Vana ſine viribus ira.

92. De *Snouk* ende andere *Viſſen*.

EEn *Snouk*, die in de verſſe Stroomen altijds geleefd, ende onderwijlen gemerkt had, dat alle de andere Viſſen hem aldaar weeken; wierd daar door ſoo ſtout, dat hy daar naa alle Viſſen, die hem te naar by quaamen, opſlokte, ende alſoo doende, ſig *Heer* ende *Meeſter* oo-

ver

ver alle binnen-*Stroomen* ende *verſſe Viſſen* maakte. Ende door dat middel voede hy ſig ook ſoo oovervloedig, dat hy ongemeen groot van lighaame wierd, ende mits dien ſig liet voorſtaan, al te groot, ende al te ſterk te zijn, om ſijne magt ende ſijn gebied binnen de *Stroomen* ende oover *kleine Viſſen* te bepaalen: Weshalven hy voornam, ſijne *Heerſchappie* ende Gebied uit te ſtrekken oover der *See*, ende allen Viſſen daar in woonende; hoewel die hem geenſins misdaan hadden, jaa gants onbekend waaren: Ende ſwom hy dien volgende blijdelik, ende ſeer haaſt See-waarts in; dog aldaar aanſtonds een *Bruin-vis* ende eene *Haaje*, die hy voor deeſen nooit geſien had, op hem ſiende aanſchieten, ontviel hem die groote moed: ende bergde hy ſig ter vlugt, ende ter naauwer nood in de verſſe Stroomen, naa dat hy eenige quetſuuren ontfangen had Welke quetſuuren hy aldaar eenen tijd lang betreurde, ende onderwijlen ook vermerkte, dat alle de mindere Viſſen, die voormaals hem in die ſelfde Stroomen geweeken, ofte gehoorſaamd hadden, ſig nu in ſijnen teegenſpoede verblijdden, ende nu hy haar niet ſchaaden konde, beſpotteden: Het welk voor hem eene ſoo ondraagelijke ſpijt was, dat hy van *hertſeer* daar oover quam te ſterven.

Waar naa gebeurde, dat verſcheide *Reiſigers* met eenen Waagen, in het midden des Soomers, oover berge ende daale, in klei, ende ook ſand-weegen, haare reiſe ſpoeden, ende ſomtijds, om de trekkende vermoeide *Paarden* te verligten, te voete gingen. Terwijle eene *Vlieg* de ſelve reiſe ook doende, nu omtrend de *Paarden*, dan omtrend den Voermanne, ende ſomtijds omtrend de *Reiſigers* vloog, ende ſeer bromde; ſig inbeeldende,

dende, dat ſy daar door de *Paarden* voortdreef, ende de *reiſe* ſeer vorderde; Sulks wanneer ſy ter gewoonelijker Peiſter-plaatſe gekoomen waaren, de *Vlieg* weeder by den eenen, ende tot den anderen der *Reiſeren* vloog, ſeggende: Het is tijd dat de *paarden*, ende *wy* ook ruſten, ende *ik* in het byſonder, die de *Paarden*, den *Voerman*, ende *u allen* aanmoedigende, den Waagen oover dien moejeliken weg doen drijven, ende alle het ſtof doen rijſen hebbe. Waar op, hoewel yder van dien wel ſoude hebben konnen antwoorden: *Dat ſy met haar brommen nieman geholpen, maar allen moejelik geweeſt had, ende de reis dien volgende door haar meer belet, als gevorderd was geweeſt*; Soo ſweegen ſy des niet te min, als haar ende heur ydel geſnap aller antwoorde onwaardig agtende. Ende alſoo de *Vlieg* in teegendeel dit ſwijgen voor eene toeſtemminge ofte bekenteniſſe van het gunt ſy geſegt had, op nam, ſoo wagte ſy naaweliks ſoo lange, tot dat de *Waagen* aan den gange was, of ſy vloog op den Diſſelboom, ten einde ſy de *Paarden* ſoude voort drijven, ende dreigde ſy haar aanſtonds, *dat indien ſy niet raſſer gingen, ſy haar rugge ende hals fel ſtecken, ende quetſen ſoude:* Waar op een der *Paarden* ſig omkeerende, ende ſiende dat het eene belaggelike *Vlieg* was, die een ſoo groot geruft maakte, ende die alle het gunt den *Voermanne* toequam, ſig aanmaatigde, haar antwoorde: Wy vreſen ſoo eene laat dunkende magtelooſe *Snapſter* niet, maar wel den *Man*, die voor aan met eene ſweepe in der hande ſit, ende ſonder veel gerufs te maaken, altijds gereed is, om in onſen rugge ende halſe te pikken, ende ook, wanneer wy niet ſeer wel trekken, aanſtonds daar in *pikt*. Het welk de laat-dunkende *Vlieg* ſoo euvel nam, dat ſy aan-

ſtonds op des *Paards* rugge, als ook Halſe ſprong, ende daar in met haare trompe ſoo diep boorde, dat ſy niet in tijds konnende vervliegen, maar door het ſlingeren der ſtaarte gequetſt, ende met den monde des paards gedood wierd.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een SNOUKE *ende* VLIEGEN, *wierden by d'oude verſtaan, geringe laatdunkende Menſchen, die haare ſeer kleine magt met veel gerufs oeffenen.*

Met den BRUYN-VISSE, HAAJE *ende* PAARDEN, *wierden verſtaan Menſchen van grooter vermoogen, die haare magt in der ſtilte oeffenen.*

DAt de *Hertstogten* ende de *beweegingen* des *Bloeds*, ende der *Geeſten*, daar uit ontſtaanden, de Menſchen beletten wel ende naar waarheid te oordeelen van alle voorvallende ſaaken; ende dat hoe die *Paſſien* grooter zijn, dat belet om wel te konnen oordeelen, ook grooter is, kan niemanne onbekend zijn. Ende oovermits de *Paſſien* van al te groote *Lieſde* die wy ons ſelven toe draagen, de aller-grootſte ende de allerlangſt duurende *Paſſie* is, waar meede alle Menſchen meer ofte min bevangen zijn; ſoo volgd daar uit, dat de Menſchen aller-beſwaarelikſt, ende allerminſt wel oordeelen, wanneer ſy oover haare *eige* volmaaktheeden ofte gebreeken een oordeel hebben te vellen. Gelijk meede uit die *Eige-Lieſde* volgd, dat de ſelve ſwarigheid, om ons verſtand wel te konnen gebruiken, ſig oopenbaard, wanneer wy van anderer Menſchen volmaaktheeden ofte gebreeken hebben te oordeelen, met inſigte, om die te vergelijken teegen de onſe, ende daar naa, daar uit

uit te beſluiten, of die meerder of wel minder dan de onſe zijn: want ſig als dan nog eene veele *grootere* ſwaarigheid oopenbaard, om daar omtrend naar waarheid te konnen oordeelen; om dat wy meer kenniſſe van onſe eigene volmaaktheeden ende gebreeken hebben, ofte hebben konnen, dan wy van anderer Menſchen volmaaktheeden ende gebreeken kenniſſe hebben ofte krijgen konnen.

Ende eindelik volgd hier uit, dat de *Paſſie* van *Eigen-Lieſde*, ons, het zy wy alleen van ons ſelven hebben te oordeelen, het zy wy van, ende oover anderer Menſchen deugden ende gebreeken alleen oordeelen, het zy wy daar en booven andere Menſchen daar in met ons hebben te vergelijken, meeſt altijds een oordeel ſal doen vellen ten voordeele, ofte ter meeſter agtinge van ons eigen ſelfs, ende ten naadeele der Menſchen, die wy met ofte by ons vergelijken. Ende hoe de Menſchen, buiten *Paſſien* weeſende, meer ofte min bequaam zijn, om wel te konnen oordeelen, hoe inſonderheid het gebrek van wel te oordeelen, ſig in de ſelve Menſchen meer ofte min oopenbaard, als de ſelve Menſchen van haar *eigen ſelven*, ofte ook van anderen by *vergelykeniſſe* tegen *haar*, te oordeelen hebben.

Welk beſluit onſer Reedenkaavelingen de grond is, waar op de *Ouden* eene ſeer vermaarde vergelijkeniſſe ofte *Apologus* ons hebben voorgedraagen: „Namentlik, dat alle Menſchen op haare ſchou„deren draagen twee *Beedel-ſakken*, op ydere ſchoudere *een*: op de „*regtere* eene, om van *vooren* daar in te ſteeken alle haare vermein„de *volmaaktheeden*, ende om *after* haaren *rugge* ook daar in te wer„pen alle haare vermeinde *gebreeken*. Ende dat de ſelve Menſchen „op den *linkere* ſchoudere ook hebben eene andere *Beedel-ſak*, om „de *gebreeken*, die ſy in andere Menſchen vermerken, van *vooren* „daar in te ſteeken, ende daar en teegen de *deugden* ofte *volmaakt*„*heeden* der ſelven *after* haaren *rugge* in dien ſak te werpen. Ende „vougen die ſelve *Onde Wyſen* daar by, dat de Menſchen met den „*Beedel-ſak* ommegaande, uit *lieſde* tot haar eigen ſelfs, daar en „booven om haare *eigene Deugden* aan te ſchouwen, altijds een *ver*„*groot-*, ende om haare *eigene Gebreeken* te beſigtigen, altijds een „*verkleim-bril* op haare eigene neuſe ſtellen; ende dat de ſelve Men-

„ſchen in teegendeel uit *nijd* ende *haat*, die ſy anderen Menſchen, „welke ſy teegen ſig ſelfs vergelijken, toe draagen; ofte wel uit „eene verkeerde *Eergierigheid*, waar door ſy ſig verbeelden oover „haare volmaaktheeden ende gebreeken des te meer ende min te „ſullen werden *ge-* ende *veragt*, naar dat anderer Menſchen vol„maaktheeden ende gebreeken, min ende meer *ge-* ende *veragt* „ſullen werden.

Ende dat in het byſonder, Menſchen die van *kleine* kenniſſe ende oordeele zijn; deeſe *Paſſie* van *eigen Liefde* min betoomen, ende aan de *Haat* ende *Nijdt* ſig meer oovergeeven dan andere Menſchen, die met meerdere kenniſſe ende deugden begaafd zijn, hebben de *Ouden* ons willen leeren, met ons deeſe ſaak te verbeelden door *Snouken* ende *Wolven*, als ook door *Vliegen*. Met welke *eerſte* in de FABULEN altijds afgebeeld werden *domme quaad-aardige*, gelijk met *Vliegen* loſſe ende ſeer *geringe* Menſchen. Uit welke geringe kenniſſe ende quaad-aardigheid der Menſchen, als dan wijders veeltijds onſtaat, dat ſy niet alleen andere Menſchen, die in veelen merkelik *meer* ende *magtiger* als ſy zijn, verre *beneeden* haar ſtellen; maar dat ſy ook gemeenelik ſig ſoo verre verloopen, dat ſy de ſelven, die ſy behoorden te ontſien, tergen, ende aanranden derven.

Als wanneer die *ſterkere* ſig teegen die *laatdunkende* geringe Menſchen wenden, ende de ſelven verderven. Eeven gelijk wy daageliks ſien, dat groote *Doggen*, van kleine *Keffers* aangeblaft werdende, het ſelven ſoo lange veragten, ende haaren gang gaan, tot dat een der ſelven al te naar by koomende, eene ſoo felle onverwagte beet krijgt, dat hy, die gebeeten is, ende ook alle de andere Keffers, al jankende door gaan.

Deeſe onſe Reedenkaavelinge nu met gemeene *Voorbeelden* te beveſtigen, is om de veelvuldigheid ende de daagelikſe voorvallen van dien onnoodig. Ende in deeſen gevalle *voorbeelden* van *Staat* aan te wijſen, om eenigen als *laatdunkende*, ende door haare *ſinnelooſe* laatdunkenheid geſtrafte Menſchen af te beelden, ſoude niet konnen geſchieden ſonder groot misnougen te geeven aan veele Menſchen, die gewoon zijn de *waarheid* te haaten, ende de *Vleyeryen* te beminnen. Want of wel de ſelven als kleine *Keffers*, ten

op-

opſigte der *meerderen*, die ſy tergen, moeten werden gehouden; ſoo konnen ſy des niet te min ook wel voor groote *Doggen* werden gehouden ten opſigte der geenen, welken haar minder zijn, ende des niet te min haar alhier ten toone ſouden willen ſtellen.

Weshalven het ons genoug ſal weeſen, een *eenig*, dog *heilig Exempel*, by te brengen. Naamelik, als *Abſalon* teegen ſijnen Vaadere was opgeſtaan, ende *David* voor ſijnen *Soone* vlugten moeſt. Soo wierd *Simei*, die uit *Sauls* geſlagte was, indagtig, dat *David* het Koningrijk oover *Iſrael*, *Saule* ende ſijnen geſlagte ontwrongen, ende ſig daar in gedrongen had: ende nam *Simei* deeſe geleegendheid waar, om van eenen ſteilen berge den vlugtenden Koninge *David* toe te roepen; Dat hy een *Bloedhond* was, die ſig *onregtvaardiglik* ende *tyranniglik* op den Koningliken *Seetele* geſet had; ende dat *God* de Heer hem nu regtvaardiglik ende niet te min wonderlik door ſijnen allerliefſten Soone *Abſalon*, weeder van den Koningliken *Throone* af wierp. Booven welke ſcheld-woorden deeſe *Simei*, *David*, ende ſijne Krijgs-luiden, nog met ſteenen derfde werpen. Ende hoewel die Koning *David* in het verdraagen deeſes, voor den Volke eene *ſaft-* ende *langmoedigheid* wilde toonen, ofte door het ſtraffen van dien in ſijner vlugte niet verhinderd wilde werden; ſulks hy *Simei* voor dien tijde ſpaarde: ſoo wierd des niet te min veele Jaaren daar naa *David* ſulks op ſijn ſterf-bedde indagtig, ende vermaande hy ſijnen Soone *Salomon* ſoo ernſtig, het voorgaande, dat oover langen tijd vergeeven, ende vergeeten ſcheen te weeſen, te *wreeken* ofte te *ſtraffen*; alſoo Koninglike *wraak*, hoe *vuil* die ook mooge zijn, altijds de naam van *regtvaardige ſtraffe* krijgt, dat *Salomon* naa ſijns Vaaders dood niet verſuimde, ſig van *Simei* te verſeekeren, met hem binnen *Jeruſalem* te bannen, op verbeurte van ſijn leeven daar niet buiten te gaan; op dat deeſe Valſtrik hem om den halſe gelegt weeſende, hy onder *ſchijn* van *Regt*, niet jeegenſtaande het *Pardon* van ſijnen Vaadere *David*, oover het voorgaande verkreegen, ſoude moogen werden gedood: Gelijk *Salomon* daar naa, wanneer *Simei* om twee ſijner gevlugte ſlaaven te afterhaalen, onnooſelik buiten der Steede *Jeruſalem*, oover de Beeke *Kidron* gegaan, ende weeder gekeerd was; naar 't

hoogſte regt ofte onregt, *a* ſonder eenig meede-doogen, alleen uit *Wraak-gierigheid*, of wel uit *eigen Intereſt*, om *Salomons Throon te beveſtigen*, gedood wierd. *b*

Eindelik ſeggen wy den eigendliken *ſin* deeſer FABULEN te weeſen, ons te waarſchouwen, altijds indagtig te zijn, dat wy gemeenelik *ons ſelven* al te *hoog*, ende *andere* Menſchen al te *laag* ſchatten. Ende inſonderheid dat deeſe FABULEN leeren, ons te wagten, van onregtvaardiglik ende ſonder reeden te dreigen, ofte aan te taſten, de geenen die wy meenen oover te moogen; alſoo de veranderingen der ſaaken deeſes Weerelds ſoo groot zijn, dat die meeningen ons dik bedriegen, ende wy daar in ons verderf vinden ſouden.

a *Sive ſummo Iure ſive ſumma Injuria.*
b *Sie Sam.* 2. *cap.* 16. *en* 19. *Koning* 1. *cap.* 2.

Spot-

Spotters huis brand ook wel.

93

Judice me fraus eſt conceſſa repellere fraudem.

93. De *Vos* ende de *Kraan.*

EEn *Vos* ſiende op eenen engen weege den *Beer*, die ſijn Vyand was, aan koomen, ende dat hy hem niet ontvlugten konde, wagte den *Beer* in, kugte ende ſteende, ſeggende: „*God* behoede my, dat mijn aas geene „andere eedele Dieren doode. De *Beer* dit hoorende, vroeg wat hem ſchorte, ende antwoorde de *Vos*: Een *Man* heeft my met vergifte Vijgen vergeeven; ſulks die

my

my eet, ſeekerlik ſterven ſal, maar aan den *Manne* ſoude voor u veel lekkers te eeten weeſen.

De *Beer* ſeer hongerig weeſende, ende den *Vos*, die hy meende vergiftigd te zijn, niet dervende eeten, vroug ende verſtond waar die *Man* was; ging derwaarts, ende meende hem haaſtig te verſlinden: maar die Man was een gewaapende *Iaager*, ende weerde ſig met ſijne honden, booge ende ſwaarde ſoo wel, dat de *Beer* door het gekraak van eene aanrennende Waagen nog meer verſchrikt zijnde, ſeer bloedig, gequetſt, ende met eene oor af, ontliep, ende alſoo geſteld zijnde, weeder tot den *Voſſe* quam, verſoukende, dat hy eene pijl, die in ſijnen rugge ſtak, wilde uit trekken, ende hem goede raad geeven tot het geneeſen ſijner wonden.

De *Vos*, ſiende dat die quetſuuren niet doodelik waren, ſeide hem te ſullen wijſen eene holle boom, waar in veel *Hoonings* lag, ende dat daar voor quetſuuren ende ſtooten geen beeter genees-middel als *Hooning* was. Dit geviel den *Beere*; die daar na toe ging, op den boome klom, den *Hooning* roofde, ende de *Bien* ſtoorde, terwijle de *Vos* eene wigge uit de kloove des booms trok, ende daar in des *Beeren* handen, waar meede hy beeſig was, den Hooning te rooven, ſoo ſeer klemden, dat hy ſig van de *Bien*, die hem aanſtonds met geheele ſwermen oovervielen, ſoo lange opgehouden wierd, dat de Boeren ende Houthakkers, het geruft hoorende, met haamers ende bijlen daar na toe liepen, ende in tijds quamen om den *Beer* te dooden. Als wanneer de *Vos* het ſelven van verre aanſiende, met vreugde ſeide: „ Daar legt mijn Vyand; „ daar legt die *Dik-kop*, die ſterk genoug meende te wee„ſen om alle Dieren ende Menſchen te verſlinden; daar legt

„legt die groote *Hooning-dief*, welke alleen door mijne „konſten ter needer geveld is.

Dit eerſt door den *Voſſe*, uit *noode* om ſijn leeven te bergen, loffelik, ende daar naa, om ſijn Vyand te dooden, ſonder ſchande [a] gedaan zijnde; Soo moedigden deeſe gelukken hem aan, om andere *onnooſele* Dieren, ter verſaadiginge ſijnes hongers, met konſt in ſijnen gewelde te krijgen: Ten welken einde hy ſig wende tot eenen *Haane*, die hy van verre op eenen boome ſag ſtaan, ende derwaarts gaande, met veele loftuitende woorden, van den boome af, tot ſig noodigde; alſoo in ſijnen gewelde kreeg, ende doode. Jaa dat meer is, het was den *Voſſe* niet genoug met een ſchandelik bedrog, ende onder den ſchijn van den *Haan* voor een groot *Propheet* te houden, hem tot ſig gelokt, ende gedood, als ook ſijnen honger met des ſelfs Vlees verſaadigd te hebben: maar als hy ſulks gedaan had, ſpotte hy nog met den ſelven, ſeggende:

Hier legt de Propheet *in den drek,*
Die waarlik was een groote gek:
Want hy ſelfs in de grootſte nood,
Niet kon voorſien ſijn eige Dood.

Ende eeven dus droug hy ſig, wanneer hy daar naa op eener Boome eenen *Raaf* ſag, die in ſijnen bek eene *Kaas* had, met welken de *Vos* geneegen was ſijnen buik te vullen, namentlik, hy prees den *Raaf* weegens ſijn ſwart fluweelen *Kleed*, dat met goud beſtrooid was, ende als een ſwart-blaawe *Saphir* blonk; Dat ſijne *Steevelen* opregt *Corduaan* ofte Spaans leeder geleeken; dat hy warelik eenen ſchoonen *bek* had; dat ſijne twee *oogen* als twee *Karbonkel-*

a *Dolus an Virtus quis in hoſte requirat.*

Donkel-ſteenen een ſeer hel ligt van ſig gaaven; dat hy ſijnen *ſtaart* ſoo treffelik droug, ende eenen ſoo mannelijken *gang* had; dat alle andere Voogelen daar aan ſig behoorden te ſpiegelen: ende om alles met weinige woorden te beſluiten, Dat de *Gooden* ſonder twijfel ſoo eenen ſchoonen lijve, met grooter wijsheid, helle ſtemme, ende met de bequaamheid om oovercierelik ſijn woord te konnen doen, hadden begaafd: ende dat het hem *Voſſe* het allergrootſte geluk deeſes weerelds ſoude weeſen, die ſtemme te mogen *hooren*, ende daar naa aan andere Dieren voor eene wonderlike niewe tijdinge te *verhaalen*; dat hy de ſtemme des aller-eedelſten Schepſels, dat op der *Aarde* ooit geweeſt was, gehoord had. Door alle welke lof-tuiterien de *Raaf* verleid werdende; riep hy met aller magt, *Cras*, *Cras*. Ende antwoorde de *Vos* aanſtonds, *O Deo Gratias*. Want den *Raave* ontviel door het oopenen ſijns *Beks* de *Kaas*, ende de *Vos* nam die op, ſeggende: „Du Nars-kop, propheteer nu met dijnen hongeri„gen buike, dat my booter ende melk quaalik bekoomen „ſal, ik ſal het des niet te min met u wel weeder waagen.

Dit alles den *Voſſe* gelukt weeſende, ſoo behaagde hy ſig in ſijne konſten ende ſpotterien ſoo ſeer, dat hy, om ſig met den *Kraane* te vermaken, hem ten eeten noodigde; welke tot den *Voſſe* gekoomen zijnde, bevond dat die hem in eene vlakke ſchootele ſeer dunne lekkere Soppe voorſtelde; ende weetende, dat hy met ſijnen ſcherpen bek daar niet ofte ſeer weinig van eeten konde, eſter hem de ſpijſe ſeer aan prees, ende aanmaande, daar van ſijn bekomſt te eeten, terwijle hy ſelfs alles opſlorpte, ende den beſchimpten *Kraan* hongerig huiswaarts liet gaan; alwaar de *Kraan* ooverdagt hebbende, hoe hy den

Vos

Vos ook ſoude konnen onthaalen, naa eenige daagen hem ten eeten noodigde, ende gekomen zijnde, in eene *glaſe Fleſſe* met ſoo engen halſe, dat daar in des *Voſſen* hoofde niet konde gaan, hem ſeer lekkere *Brie* voor ſette, ende hem ſeide: „*Vos-neef*, gy ſiet wat lekkere Spijſe in de „Fleſſe is, eet daar van ſoo veel u luſt, ende indien uw „*hooft* wat te dik is, ſoo lik het glas van buiten, ende „genouge u met den reuke der Spijſe, eeven als ik by „naaſt t'uwen huiſe hebbe moeten doen. De *Vos* deeſe ſchimp ſiende, ende hoorende, moeſt in ſig ſelven bekennen, die wel verdiend te hebben, ende ging derhalven met ſchaamte ende ſchande door.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den Vosse, *hebben de* Ouden *in deeſe* Fabulen *verſtaan, ſchrandere ende ſeer ondeugende Menſchen, die ſig niet ontſien, door de allerbooſte weegen haar oogwit te bekoomen, ende nog daar en booven de door haar Beleedigden, te beſpotten.*

Met den Beere, *een dom, ſterk Menſch.*

Met den Haan, *een gemeen, dog geleerd Menſch.*

Met den Raave, *een dom gierig Menſch.*

Met den Kraane, *een Wakker ofte Waakend, ende opregt Menſch.*

DAt de Menſchen alleen door de kraften van *Reeden* ende *Billikheid*, ofte van *Eere* ende *Deugd*, haar oogwit behoorden te betragten, is eenen ydere ſoo ſeer bekend, dat de *Fabul-maakers* hebben geagt onnoodig te zijn, het ſelven met eenige erdigte *Voor-*

beelden te leeren : Maar om dat geene dan de *wijſe* ofte *deugdſaame* Menſchen, die in kleinen getaale zijn, ſulks gewoon zijn warelik te doen, ende dat daar en teegen de meeſte Menſchen ten deeſen opſigte geheel anders leeven dan ſy behooren : Soo werden ook die Menſchen met veele FABULEN beſtraft, ende wy met eenen *geleerd*, ons van den ſelven te wagten. Naamentlik, opgemelde *oude* FABULEN leeren ons, dat de Menſchen in het gemeen by gebreeke van de *Reeden* ende *Billikheid* aan hare ſijde te hebben, ende ten haaren oogwitte te konnen gebruiken, *Kraft* ende *Geweld*, ende by gebreeke deeſes *Bedrog* te gebruiken plagten. Ende ſien wy ook in gevolge van dien, dat de *Bedriegers* liever met kleine, als met groote *ſchande*, haar oogwit tragten te bereiken; Sulks ſy dat met *beveinsde* werken ofte *gebaaren* konnende, met geene oopenbare *loogenen* ende klare *woorden* betragten ſullen. Gelijk meede de FABULEN ons leeren, dat de Menſchen door geen *gemeen* Bedrog ende Loogenen haar oogwit konnende bereiken, ſig als dan gemeenelik niet ontſien, daar toe den ſchijn van *Vriendſchappe*, *Heiligheid* ofte *Godsdienſt* te misbruiken, ende haar bedrog met geveinsde *traanen* te bekraftigen ; Welke *laatſte ſlag* van bedriegelike Menſchen, voor de *allerbooſten* ſouden werden gehouden, ten waare eenigen van dien haare *boosheid* nog quaamen te *vermeerderen*, ofte te booven te gaan, met te *beſpotten* de geenen, die ſy dus op het aller-ſchandelikſten bedroogen hebben. Ende is dit nu eigentlik het *Voorwerp* onſer FABULE, ende onſer teegenwoordige Reedenkaavelinge.

Overmits de *wil* ofte de *begeerte* der gemeene Menſchen niet ſtrekt, nogte ſtrekken kan, dan om te verkrijgen het gunt haar waarelik *goed* is ofte *ſchijnd* te weeſen; ende om te vermijden alle het gunt haar *quaad* is, ofte te weeſen *ſchijnd*: Soo ſtaat ons nu te onderſouken, waar van daan het komt, dat eenige menſchen ſig niet vergenougen met te verkrijgen, ofte te vermijden, alle het gunt hun warelik *goed* ende *quaad* is, ofte *ſchijnd* te weeſen : maar dat de ſelven daar naa nog tragten te *belaggen* ende te *beſpotten* de ſelve menſchen, welke ſy *ooverweldigd* ofte *bedroogen* hebben, ſchoon haar waarelik uit ende door het beſpotten ende uitlaggen, gants geen goed kan, maar wel ongemakken konnen oover koomen.

Naa-

Naamelik, hoewel veele menſchen waarelik ſoo ſeer ontbloot zijn van alle waarhafte ende opregte *deugden*, dat ſy *Moraliter* ofte naar *Seeden-regt* in ſig ſelfs, ofte een ander in haar, nietwes loffeliks ende eerwaardigs vinden konnen, ofte kan: Soo bevind men des niet te min, dat deeſe ondeugende ende aller *eere* onwaardige menſchen, niet alleen *Heersſugtig*, maar ook eenigſins eergierig zijn, ende ſeer gaarne van alle menſchen gepreeſen ſouden werden, ſonder nogtans den weg der Deugden te willen bewandelen: *a* Sulks deeſe aller-ondeugenſte menſchen in ſig ſelven geenen *grond* hebbende waar op ſy eenige *eere* ofte *roem* ſouden konnen bouwen, ofte hoopen te ſullen verkrijgen; het ſelven gemeenelik tragten te doen met anderer menſchen *ondeugden* ende *gebreeken* aan te wijſen: om door dat middel te doen ſien, dat andere menſchen eenige ondeugden ofte gebreeken hebben, die ſy niet, ofte niet ſoo ſeer onderhaavig zijn. Ende hoewel de geenen die van Deugden ontbloot, ende met ooverweegende kraften bekleed zijn; ſomtijds ook ſoo baldaadig werden bevonden, dat ſy de geenen die ſy *ooverweldigd* hebben, daar en booven weegens hare *onmagt* beſpotten, ende uitlaggen: ſoo ſchijnen nogtans de ſelven eenige meerdere *Reeden* te hebben om ſulks te moogen doen, ende ook minder aanſtoot geeven dan de Bedriegers, om dat ſy, bouwende op haare eigene *kraften*, den gemeenen weg der menſchen ſchijnen in te gaan, ende ſig te konnen verantwoorden met het gemeen Spreekwoord:

Die de Kroo heeft die kruidſe,
Die de magt heeft die gebruiktſe.

Ende de anderen *onvermoogene* ook meer Reeden hebben, om het ſelven te moeten ende te willen lijden, gelijk ons oud *Rijmken* het ſelven ſchijnd te ſeggen:

Wanneer ieman is ooverheerd,
't Is tijd dat hy verdraagen leerd.

Als mogende de ſelve *onmagtige Menſchen* hoopen, by veranderinge van tijden, weeder tot haaren voorgaanden ofte beeteren ſtande te ſullen geraaken:

a *Cupido gloriæ noviſſima. C. Tacit.*

Maar als de Menſchen door *Bedrog*, ende inſonderheid door het *aller-ſchandelikſten Bedrog*, dat is onder *Vriendſchaps-* ofte *Heiligheids ſchijn*, van anderen verongelijkt ende beleedigd zijnde; nog daar en boven van den Bedriegeren werden uitgelaggen ende beſpot: ſoo kan het ſelven niet wel in eenen anderen ſinne werden genoomen, dan dat de *bedroogenen* en *beleedigden*, van die aller-boosaardigſte menſchen voor gants onweetende menſchen, ofte *Gekken* werden gehouden. En oovermits alle menſchen, die met eene gemeene reedelike kenniſſe begaafd zijn, veel *goeds*, ende ook veel *quaads* konnen doen; ende des weegen ook ge-eerd ofte veragt behoorden te werden: ende dat daar en tegen *Sotten*, als geen menſchelik verſtand hebbende, waarelik *a* naar *Seeden-regt* ofte *Staat-konde*, nog goed nog quaad konnen doen; ende derhalven nog *eere*, nog *ſchande* behaalen konnen.

Ende alſoo daar beneevens de meeſte menſchen ſoo verkeerd *eergierig* zijn, dat ſy ſig meer verheugen in de *Hiſtorien* te leeſen haarer Voor-ouderen *groote Schelmſtukken*, mits de ſelven met groote *magt* ofte uitſteekende *kenniſſe* vergeſelſchapt zijn geweeſt, dan dat haarer in de *oude Hiſtorien* gants niet ſoude werden gedagt: ende oovermits de menſchen in het gemeen ook in ſig ſelven liever voor groote *Schelmen*, als groote *Sotten* gehouden werden; ſoo ſiet men ook, dat de menſchen in het gemeen den *ſchimp* van voor *ſot* gehouden te werden, het aller-grootſte quaad, ofte de aller-ondraagelikſte *Hoon* te zijn agten, dat ofte die haar kan oover komen.

Waar uit dan wijders ontſtaat, dat deeſe aller-*ondeugenſte*, ende daar beneevens *ſpottende*, ofte den geene die ſy bedroogen hebben, *uitlaggende Menſchen*, ſoo ſeer gehaat werden; dat ſy by anderen voor vleeſſelike *Duivelen* gehouden werden, alſoo die booſe *geeſten* vermaard zijn, ſig ſoo ſeer te verheugen, als ſy de menſchen hebben beleedigd, ofte eenig verdriet aangedaan, dat ſy ſig niet konnen onthouden, de ſelven nog daar oover uit te laggen: gelijk aan de andere ſijde de menſchen, welke door opgemelde *Spotteren* beleedigd zijn, niet verſuimen, het *leeven* ende *daaden* deeſer hunner aller-bitterſte Vyanden, ende der ſelven *gebreecken*, wel te onderſouken, om ter geleegener tijd ſig daar van te bedienen, ende de Spotteren desgelijks te beſpotten, waar uit ons Spreekwoord ontſtaan

a *Nec moraliter neque Politice.*

ſtaan is, *dat Spotters Huis ook wel brand:* ende wy ook ſien, dat onſe eenvoudige ESOPISE *Kraan*, van den *Voſſe*, dien ſchranderen ende grooten Spottere beſpot zijnde geweeſt, geene geleegendheid verſuimd, om den ſelven nog aardiger te beſpotten als hy, die nog ietwes by den *Voſſe* had konnen nuttigen, beſpot was geworden.

Ende werd ten deeſen einde verhaald, dat drie *Francoiſe* Krijgsluiden in den Jaare 1668. ten platten Lande buiten *Rijſſel* by eenen *Boere* geleegerd zijnde, onder het pleegen van veele baldaadigheeden, hem dik *Hoornbeeſt* ende *Koekoek* noemden; waar oover, als hy ſig gevoelig had getoond, met te ſeggen, dat by haar wel *voeder* ſchuldig, maar niet geneegen was ſoodaanige ſcheldwoorden te verdraagen, daar hy een *eerlik* Man, ende ſijn Wijf eene eerelike Vrow was. Het welk deeſe baldaadige *Ruiters* ſoo quaalik naamen, dat ſy korts daar aan den *Boer* met handen ende voeten aan den ſuile ſijns leegers gebonden hebbende, ſijn *Wijf* daar op wierpen, ende de een der *Ruiteren* voor, de andere naa, haar geſchoffeerd hebbende, voor ſijne oogen; yder van dien, terwijle ſy dat Wijf dus misbruikten, hem vroug, *a* Of hy nu geen *Hoornbeeſt* was? en of hy nog een eerlik Wijf had? Welke *daad* niet ſoo ſeer, als deeſe *ſpot* veroorſaakte, dat deeſe gehoonde *Boer* de geleegendheid waar nam, wanneer deeſe *Ruiters* in der ſtalle ſliepen, die te ſluiten, den brand daar in te ſteeken, ende neevens ſijne eigene *Stalle*, ook deeſe drie ſpottende *Ruiters* met haare *Paarden* te verbranden.

Desgelijks leeſd men in de Romeinſe Hiſtorien, dat de niet min *beveinsde* als *wreede Octavius Auguſtus*, door mein-eed, moord, ende veele ſchelmſtukken, alle de liefhebbers der Vrye Republike, ende daar onder ook ſijne eigene Vrienden ende Hulpers, *Panſa*, *Hirtius*, *Cicero*, *Antonius*, *Lepidus* ende *Pompejus Sextus* omgebragt hebbende, om alleen onder den Naame van *Imperator*, Kapitain Generaal der Roomſe Republike, ende *Keiſer* ofte Heer der geheele Republike, te werden; een groote Spotter was: Sulks hy tot hem hebbende doen koomen eenen onnooſelen *Boer*, die vermaard was hem ſeer wel te gelijken, hy hem ook willende beſpotten, ende hem voor een on-egt kind doen doorgaan, vroug, of ſijne Moe-

a Et bien! que dis tu, n'es tu pas Cornar?

Moeder niet ſomtijds te *Roomen* was geweeſt? ende hy van den *Boere* eenvoudiglik ten antwoorde kreeg: „Neen *Heer*, maar mijn „*Vaader* heeft daar meenigmaalen geweeſt. Waar oover de Omſtanders ſig niet konden onthouden van glim-laggen, om dat die Bal ſoo wel op ſijn eigen dak herkaatſt was, ende dat die groote *Spotter* aldus door eenen onnooſelen Boere *beſpot* wierd.

De eigendlike *Leer* onſer FABULEN is derhalven, ons te waarſchouwen, dat wy nieman behoorden te beleedigen, ende dat wy ieman beleedigd hebbende, booven allen ons moeten wagten, hem te *beſpotten*; als ook, dat het de aller-ondeugenſte Menſchen zijn, die haare *Schelmſtukken* uitgeregt hebbende, nog daar en booven de geene, die ſy ooverweldigd ofte bedroogen hebben, *beſpotten*.

Daar is ter weereld geen arger fenijn,
Dan vriend te ſchijnen, en vyand te zijn.

Mors in olla.

94. De *Gier* en ſijn *Geboorte-taart.*

EEn *Leew* eenigen tijd ter Jagt op gras-eetende Dieren gejaagd, ende geene tot ſijne ſpijſe bekoomen hebbende; was daar door ſeer hongerig geworden: als wanneer hy eindelik, uit den daale daar hy was, op eener rotſe, die voor hem ontoegangelik was, eene onnooſele *Geit* ſag, ende ſijne honger hem ſulks vervoerde, dat hy in

ſteede van naar ſijne gewoonte *eedelmoedigliik*, ende ſonder *bedrog* ſijne *kraften* teegen andere *Dieren* tegebruiken, nu in ſig ſelven beſloot, de *Geit* door *bedrog* in ſijnen gewelde te bekoomen, ende daar meede ſijnen honger te verſaadigen; waarom hy haar toeriep: „Lieve *Suſter*, my „deerd, u onnooſele te ſien op ſoo kaale ende ſteile klip„pen uw voedſel ſouken; daar ik hier ſoo veel goed gras „hebbe, dat my gants niet te ſtaade komt; Ik noodig u „derhalven, dat Gras in aller oovervloed by my te koo„men eeten, onder die *beloften*, dat my van u niet quaads „geſchieden ſal. Waar op de *Geit* antwoorde: „Dat een „*Leew*, die gewoon is onnooſele *Dieren* ſonder eenig *be*„*drog* te vangen ende te dooden, is my wel bekend; maar „is my efter niet geraaden, daar op te vertrouwen mijn „*leeven*, dat ik niet dan eenemaal verwaarlooſen kan: „Ende inſonderheid is my ongeraaden, mijn *leeven* daar „op te vertrouwen; als ik indagtig werde, dat gy een „*Koning* der Dieren zijnde, wel gewoon zijt de on„nooſele Dieren t'uwer ſpijſe te gebruiken, ſonder u daar „oover te erbarmen, ende dat gy daar en booven aan nie„manne plagt ſoo vriendelike ſoete woorden te geeven, „ofte die aan uwer taafele te noodigen, gelijk gy my nu „geefd ende doed. Ende meen ik derhalven my des te „*eer* ende *meer* voor u *te wagten.*

Waar naa de *Leew* eenen ſterken *Stier* omtrend ſijn *Hol* ontmoetende, hem desgelijks ten eeten noodigde, waarelik, om hem in ſijnen Hoole te oovervallen; ſulks hy hem, daar in meenende te leiden, voorging, ende de volgende *Stier* aanſtonds, wanneer hy voor den Hoole gekoomen was, ontvlood, ende den *Leewe* toe-riep, Ik ſie daar binnen wel Leewen-tanden ende Klaawen, om my te

te verſlinden, maar geene ſpijſe die my paſt, ofte die voor my bereid is.

Een *Gier* verſtaande, dat deeſen *Leewe* opgemelde aanſlaagen mislukt waaren, ende weetende, dat het hem met den onnooſelen *Voogelen* eeven dus, als den *Leewe* met den vier-voetigen *Dieren* ſoude ontſchieten, ten waare hy ſijne ſaaken veel argliſtiger aanleide: Soo beſloot hy voor eerſt, om de onnooſele *Voogelen* min ſchigtig ende van hem min ſchow te maaken, haar eene volkoome eewige *Vreede* aan te bieden, ende die ten weederſijden heiliglik te beſweeren. Gelijk deeſe aanbieding van *Vreede*, door den onnooſelen, ende mitsdien *vreede-lievende* Voogelen, gaarne aangenoomen ende ook beſwooren wierd. Dit voorgegaan zijnde, wagte de *Gier* tot ſijnen *Geboorten-dag*, om ſig daar op met eenige andere *Grijp-voogelen*, ſijne goede Vrienden, te verheugen, als wanneer hy op, ende teegen dat *Gaſtmaal*, ook deede noodigen alle ſoodaanige onnooſele *Voogelen*, die onder den haaren ſoo aanſienelik waaren, dat ſy den anderen *geringen Voogelen* tot Raads- ende Leids-luiden ſtrekten, ende welke hy in der *vrye* lugt zijnde, niet *alle* te gelijk grijpen, ende dooden ſoude hebben konnen, maar dat een van dien alleen gevangen ende gedood weeſende, alle de anderen ſig teegen hem ter weere ſtellen, ofte ontvlugten ſouden.

Op welken ongeſogten ende plegtigen Gaſtmaale, als die *Voogelen*, niet quaads vermoedende, gekoomen, ende op het aller-vroliklte waren, ſoo gaf de *Gier* ſijnen Vrienden het geſtelde teeken, om op alle die onnooſele ende ſeer aanſienelike *Voogelen* aan te vallen, ende die te verſlinden; gelijk aanſtonds geſchiede, ſonder dat een van dien ontvlugten konde. Ende ſtrooide de *Gier* met ſijne

Vrienden als dan uit, dat die Voogelen des *Giers geſondheid* ende *lang Leeven* niet hadden willen drinken, ende dat ſy mits dien niet duiſterlik te kennen gegeeven hadden, dat ſy hem voor eenen *Tyranne* hielden, ende dat ſy derhalven hem ſelfs ſouden hebben oovervallen ende gedood, ten waare hy haar voorgekoomen was. Sulks de *Gier* daar by deede vougen, dat deeſe *Voogelen* niet alleen regtvaardiglik gedood waaren, maar dat ook de andere mindere ende ſingende Voogelen, daar naa door den *Giere* van tijden ten tijden naar ſijnen luſt, ende ter verſaadiginge ſijner, ende ſijner Grijp-voogelen, ofte Vrienden honger, gevangen ende verſlonden mogten werden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met den Leewe *ende den* Giere, *hebben de* Ouden *hier verſtaan, ſterke ende heersſugtige Menſchen, die met haaren aanhange, niet leeven konnen, dan uit, ende van den ondergange van mindere Menſchen, welke met eenen woorde* Tyrannen *ofte wel* Krijgs-luiden *geſegt werden te zijn.*

Met de Geit, Stier, *ende onnooſele* Voogelen, *alle van* Gras, *ofte van* Saat *leevende; werden verſtaan Menſchen, die niemanne beſchaadigen, ende die van de* Heersſugtigen *ende* Tyrannen *altijds vervolgd, geplukt, ofte gedood werden.*

Dat

DAt de *liefde* om te *leeven*, ende de *vrees* van te *ſterven*, als ook de *Heersſugt* ofte Begeerte om oover andere Menſchen te *heersſen*, ende de *vrees* van ſijne *Vryheid* alles ſins te verlieſen, de allerkraftigſten onder alle onſe *Paſſien* ofte Hertstogten bevonden werden, is gebowd op deeſe *Reeden*, ofte den ſchijne van dien: naamelik, dat wy het een behoudende, ofte verkrijgende, ſchijnen bequaam te zijn, om alle het *goed*, dat den Menſchen ooverkoomen kan, te genieten; ende dat het ander ons gebeurende, wy daar door ſchijnen al te gelijk te werden beroofd van alle bequaamheeden, om eenig *goed* te konnen genieten; ende met eenen in ſtande ſchijnen te werden geſteld, om alle bedenkelik *quaad* te moeten lijden: waar by alſoo nog komt, dat de Menſchen in het gemeen grootere Begeerten, Driften, ende Sorgen hebben, om eenig ſig verbeeld goed te *verkrijgen*, als om het goed dat ſy waarelik beſitten, te *behouden*, ende dat ſy booven allen driftig zijn, om ſoo een *goed* te bekoomen, waar door ſy het ſelven *goed* verkreegen hebbende, ſig verbeelden alle ongemakken, die andere menſchen haar ſouden konnen aandoen, ontwaſſen te zijn: ende oovermits dat inſonderheid die *Heersſugt* in den menſchen ſoodanige verbeeldingen maaken kan, ſoo volgd ook daar uit, dat door de *Heersſugt* de aller-grootſte uitſpoorigheeden bedreeven werden, namelik, dat die *Heersſugtigen* om hun oogwit te bereiken, in plaatſe van *Reeden*, Geweld, Beveiligtheid, Bedrog, Schijn-heiligheid, beveinsde Vriendſchappen en Gaſt-maalen gewoon zijn te gebruiken.

Ende oovermits wy ſien, dat de *Heersſugtigen* veeltijds onder ſchijn van ſig met haare Vrienden op *Maaltijden* te willen vervrooliken, in teegendeel die noodigen, om veelen van dien te gelijk het *leeven* te konnen beneemen, ofte wel haare *Vryheid*; met haar in der gevangeniſſe te werpen: Sulks die *Heersſugtigen* pleegen het aller-*ſchandelikſte* Bedrog, dat onder menſchen gebruikt kan werden; ſoo ſtaat ons nu te onderſouken, wanneer, ende waar van daan ſulks komt.

Ende voor eerſt ſtaat hier aan te merken, dat de Begeerte om andere menſchen te *ooverheersſen*, ſoo oneedelik is, dat in den *Heersſugtigen* gants geene *reeden* ofte *ſchijn* van dien aangeweeſen kan werden, waarom ſy oover haars gelijken behoorden te heersſen: ſulks

die gants onreedelijke Begeerte des niet te min daar zijnde, die *Heersſugtigen* nog door *Eere*, nog door *Trow*, nog door *Godsdienſt*, nog door *Vriendſchappen*, weederhouden werden van te gebruiken die middelen, welke ſy de bequaamſte, ende de kortſte oordeelen, om haar oogwit te bereiken. In gevolge van het welken de weereld-wijſe Menſchen van ouds dit *Rijmken* hebben gemaakt;

Als ieman, booven ſijn gewoont,
U vleid en alles ſins verſchoont,
Of heus is in uw oogen:
Wie is't hy bedriegen wil
Of al reeds heeft bedroogen. a

Ende oovermits die *Heersſugtigen* ſomtijds haar oogwit geenes ſins konnen bereiken, dan met verſcheidene Menſchen op eenen ende den ſelven tijd te bedriegen, ſoo werd veeltijds vereiſt, dat ſy ſig niet van *eenen* Menſche alleen, maar van *veelen* verſeekeren, ende dat ook ſomtijds de een niet weeten mag, dat de ander ſig ſal laten vinden ter plaatſe daar hy als dan verſtrikt kan werden, ende mits dien neevens haar in ſoo eenen ſtande ſal werden gebragt, om alle te gelijk aldaar haar *leeven* ofte hare *Vryheid* te konnen verlieſen: Soo konnen die *Heersſugtigen* als dan geen ſeekerder middel uit vinden, dan onder ſchijn van vermeerderinge van Vriendſchappen, de geenen, die ſy vangen, ofte dooden willen, op eenige *Bruiloften* ofte eenige andere hare plegtige *Gaſtmaalen*, neevens andere hare *Vrienden* ende *Helpers*, om hare voorgenoomene Schelmſtukken uit te voeren, te noodigen.

Gelijk wy ſien, dat de *Gier* onſer FABULE, de aanſienelikſten der onnooſele *Voogelen* op ſijnen *Gaſtmaale* genoodigd, ende door de hulpe der andere genoodigde *Grijp-voogelen* gedood hebbende, ſeer ligtelik daar na alle de geringe Voogelen *Tyranniſeerd.* b Gelijk de Hiſtorien ons ook leeren, dat de Liefhebbers der *Florentinſe Vryheid*, ende misnougden oover de al te groote Magt, die *Laurens* en *Juliaan* de *Medici* aldaar gebruikten, voornaamen de ſelven beiden op eenen *Gaſtmaale*, welk een der misnougden bereid had

a *Quell' che t'accarezza piu che ſuole*
O ingannato t'ha o ingannarti vuole.
b *Nihil auſuram plebem Principibus amotis.*

had te noodigen teegen den 26. April, op eenen *Sondaage*, in den Jaare 1478. om die aldaar beiden te gelijk te dooden, ende die Republik in meerdere *Vryheid* te ſtellen; dog leeſen wy daar beneevens, dat ſulks haar ontſchietende, oovermits *Juliaan* het onverwagt affeide, ſy ſig genoodſaakt vonden, door de vreeſe dat haare aanſlag by eenig uitſtel ondekt ſoude werden, het ſelven te verhaaſten, ende in der *Kerke*, daar ſy beiden ter *Miſſe* hadden te koomen, te hervatten. Ende alſoo door die ooverylinge de allerbequaamſten Menſchen, om *ſoo* een *ſtuk* in eene *heilige plaatſe* onder den *Godsdienſt* uit te voeren, het ſelfden weigerden te doen, ende onbequaameren daar toe moeſten werden gebruikt; ſoo wierd *Juliaan* alleen, ende niet *Laurens* de *Medici* gedood, die ſig in de *Sacriſtie* bergde; ende ſoo volgde daar op, dat alle, die ſulke moord ondernoomen hadden, of als misdaadigen met der dood geſtraft wierden, ofte ontvlugten moeſten. Sulks die van den Huiſe der *Medici* daar door tot grootere magt ende aanſien oover, ende in die Republike quaamen. *a*

Dus hebben wy in onſe tijden geſien, dat veele al te *nijdige* Menſchen, misnougd zijn geworden oover de groote magt ende het groot aanſien, welke de twee Helden CORNELIS ende JOAN de WIT in de *vereenigde Neederlanden* hadden verkreegen, door de ongemeen *groote dienſten* aan den *Vaaderlande* beweeſen; ende dat haare aller-grootſte ofte felſte *Vyanden* naaweliks hadden verſtaan, dat naa een *Vonniſſe* van den *Hoove*, ten laſte des RUWAARDS, ſy in den *Haage* op der Gevangen-*Poorte* by een waaren geraakt, door aanbrengen van des *Stokwaarders Dienſtmaagd*, onder voorgeeven, dat de gevange RUWAARD ſijn Heer *Vaader* ende *Broeder*, eer hy uit den Gevangen-huiſe wilde gaan, verſogt te ſpreeken: of dat het *ſmeulend* oproer *uitberſte*, om ſoo eene ſchoone geleegendheid van die twee *Broeders* geſaamentlik ende op eenen tijde te konnen aanvallen ende dooden, niet te laaten voor by gaan: ende ſy derhalven *beiden* dus ſeekerlik op den 20. Auguſti des Jaars 1672. vermoord wierden.

Dus leeſen wy, dat *Oliviertjen*, geboortig van eene kleine Stad in Italien, *Fermo* genaamd, aldaar van ſijnen *Oome* ſorgvuldig opgevoed, ende daar naa ten oorlooge, om ſig in de *Krijgs-konſten* wel

a *N. Machiav. Hiſt. lib. 8.*

wel te ouffenen, beſteld wierd; alwaar hy ſig ſoo vernuftig, ende ſoo moedig droug, dat hy binnen korte Jaaren een der voornaamſte *Krijgs-bevelhebberen* wierd, ende eindelik aan ſijnen *Oome* ſchreef: „Dat hy nu ſoo veele Jaaren naar een, alle vreemde oo„reloogen had gevolgd, alleen om *eere* in te leggen; ende dat hy „nu wel geneegen ſoude weeſen, eene aanſienelike Intreede met „*honderd* ſijner *Ruiteren* te doen, ende alle de aanſienelikſte *Raaden* „van *Fermo*, als ook *hem*, heerlik ende dankbaarlik ter maaltijd te „onthaalen, indien de *Raad* ende hy konden goed vinden dit toe „te ſtaan, dat haar allen, ende inſonderheid der Steede *Fermo*, niet „dan ter *Eere* ende ten *Roeme* ſtrekken konde, ſoo eenen Borger „uitgeleeverd te hebben. Dit door den *Oome* verſogt, ende *Oliviertjen* toegeſtaan weeſende, deede hy met ſijne *honderd Ruiteren* eene pragtige Intreede, ende bragt eenige daagen door, om ordre te ſtellen tot het gunt hy wilde uitvoeren, ende noodigde hy als dan ter maaltijde te ſijnen huiſe, alle de aanſienelikſten ende vermoogenſte van *Fermo*, waar onder ſijn eigen Oom *Joan Fogliani*, welke alle gekoomen, ende aan taafele den tijd, als men plagt, met eeten, drinken, ende praaten doorgebragt hebbende; ſoo begon *Oliviertjen* ten laatſten ſeer ernſtig te ſpreeken van der grootheid tot welke de *Paus Alexander* de *Seſde*, ende ſijn Soon *Cæſar Borgia* geſteegen was, ende hoe gevaarelik ſulks voor de ruſte van *Italien* ſoude weeſen. Het welk als door ſijnen *Oome* ende ſijne andere Gaſten begon ooverwoogen ende beantwoord te worden, ſoo ſtond *Oliviertjen* op, ſeggende, dat deeſe gewigtige Saak, niet in het byweeſen van Taafel-dienaaren, maar in eenen geheimen *Vertrekke* behoorden afgehandeld te werden: ende ging hy naar eenen anderen kaamer, daar alle de *Gaſten* ſonder eenige haare *Dienaaren*, hem volgden: ende ſig naawelik needer geſet hadden, als uit eenige verhoolene plaatſen *Oliviertjens* gewaapende Krijgsluiden ſig voort maakten, ende aanſtonds ſijnen *Oom* met alle de andere *Gaſten* dooden. Waar naa *Oliviertjen* met ſijne Ruiters, ende die van ſijnen aanhange ten paarde ſteeg, het *Steede-huis*, ende de *Magiſtraaten*, welke aldaar waaren, bemagtigde, ende aldaar ook ſoodaanige ordre ſtelde, dat hy omtrend drie Jaaren, onder de naame van *Vorſt*, die Republik *tyranniſeerde*, ende langer gedaan ſoude

de hebben, ten waare *Cæſar Borgia* in den beginne des Jaars 1503. hem, neevens eenige anderen, even *Bedriegelik*, *Moord-daadig*, ende *trouloos* gevangen ende gedood hadde. *a*

Dus leeſen wy, dat *Chriſtianus* de *Tweede*, Koning van *Deenemarken*, met den *Sweeden*, die hy ſijne *Rebellen* noemde, eerſt eenigen oorlog gevoerd, ende daar naa *Vreede* gemaakt hebbende, tot *Stokholm* als Koning van *Sweeden* gekroond wierd. Ende dat hy in den Jaare 1520. tot *Stokholm* alle de voornaamſte Sweedſe Heeren, ende ook den *Raad* der Steede, genoodigd hebbende op eene ſeer plegtige Maaltijd, twee daagen naar een met de ſelven ſeer vroolik was; maar ten *derden* daage alle de ſelve gaſten, ten getaale van *ſeeventig*, ofte ſoo eenige ſeggen van *twee* ende *negentig*, gevangen deede neemen, ende den 8. November met veele wreedheeden op de Markt deede dooden; laatende den oproerigen ende daar toe opgehitſten *Ingeſeetenen* ende *Lakajen*, drie daagen naa een op de *Lijken*, jaa ſelf met de *teel-leeden* van dien, alle ſchaamteloosheid gebruiken, ende daar en booven nog eenige andere onnooſele *Borgers* dooden, ende der ſelven Huiſen plonderen. *b*

Dus leeſen wy, dat Koning *Karel* de IX. van *Vrankrijk* eenigen tijd oorlog gevoerd hebbende, om die van de *Gereformeerde Religie* uit te roejen, ende het ſelven hem niet gelukt zijnde, met de ſelven *vreede* maakte, ende aan *Henrik*, Koninge van *Navarre*, ſijne Suſter *Margareta* ten wijve gaf; om alle de *Hoofden* der Gereformeerden op die Bruiloft met eenigen ſchijne te konnen noodigen. Gelijk hy alle de ſelven niet alleen daar doode, ofte gevangen deede neemen, maar ook, ter eewiger ſchande der *Francoiſen*, alle andere *Gereformeerde* Ingeſeetenen, hoe onnooſel die ook mogten weeſen, door geheel *Vrankrijk*, ſonder eenigen ſchijn van Regt te gebruiken, oopenbaarelik vermoordden. *c*

Dus leeſen wy, hoe de Graaf van *Warfuſee*, meenende ſijne vervallene ſaaken te herſtellen, ende ſijne Vreede met den Koninge van *Hijpanien*, die hy vertoornd had, te maken, door de Stad *Luik* te doen vallen in de handen der *Spaanſen*; in den Jaare 1637. den Borgemeeſter *la Ruelle*, den *Abt* van *Mouſon*, Reſident van *Vrankrijk*,

a *N. Mach. Princ. cap.* 8. *modo tenuto dal D. Valent. nello Amazzar. &c.*
b *I. Meurs. Hiſt. Dan. lib.* 3. *I. A. Thuan. lib.* 1. c *Thuan. Hiſt. lib.* 52.

ende den *Baron* van *Saiſan* vriendelik ten middagmaale noodigde, ende door eenige Spaanſe Soldaaten, heimelik te ſijnen huiſe gekoomen, deede vangen, ende den Borgermeeſter leelik vermoorden. *a*

Waar by wy nu eindelik vougen de eigendlike *Leer* deeſer FABULE te weeſen, dat de *Heersſugtige* Menſchen ſig in ſoodaanigen ſtande bevindende, *b* dat ſy haar oogwit bereiken konnen met Schelmſtukken te begaan, die naa het uitwerken van dien, haar *Heer* oover anderen ſullen maaken; vermoed behoorden te werden, haare boosheeden te ſullen pleegen, hoe ſchrikkelik, ofte grouwelik ende aanſtootelik die ook by *Goode* ende in den oogen aller *Menſchen* mogten weeſen.

a *Sie Aitzma op den ſaare* 1637.
b *Non tantum* impunitatis ſpem *maximam peccatorum ille cebram, ſedet* Regnum *ſceleris vias docere.*

Schijn-

Schijnheilig Roomen *roemd de beſte Stad te weeſen,*
Duits Duuren *niet te min de Kroone ſpand in deeſen.*

95

Quod cito fit, cito perit.

95. De *Kawoerde* ende *Daadelboom.*

SOo eeven als uit *Leem* een ſeer groote *Pot* gedraaid, ende om te droogen in den ſchijnſele der Sonne geſet was, ſag ſy neevens haar eene veel kleindere gebakke *Pot* ſtaan, die ſy ſeide, niet bequaam te weeſen, dan om daar in te *piſſen*: ende dat ſy derhalven behoorde te wijken voor haar, die bequaam was om met de aller-beſte *Olie* ende de aller-koſtelikſte *Wijnen*, ten dienſte van *Koningen* ende *Vorſten*, gevuld te werden. Waar op het

gebakken *Potteken* antwoorde: Indien ik niet ontſag den *Pottebakker*, die ons beiden naar ſijn gelieven gemaakt heeft, ende ons ook breeken kan; ik ſoude aanſtonds teegen u ſtooten, ende u verbreeken, om u te leeren, dat gy niet ſoo wel als ik, door den *viere* gehard zijt, ende dat gy ſeer haaſt weeder een veragtelik *Leem* kond werden: maar nu ſal ik my ſtil houden ende afwagten, het gunt van ſoo eene laatdunkende nog niet gebakke *Pot* werden ſal. Dit naaweliks geſegt weeſende, betrok de *lugt*, ende viel ſoo eene haaſtige Soomer-vlaag uit den Heemele needer, dat die *Pot* door dien Reegen gants verdorven, ende door den *Pottebakkere* in gemeen *Leem* veranderd wierd, om daar uit weederom beetere *Potten* te draajen, terwijle het *gebakken* ſtilſwijgend ende veragt *Potteken*, door den reegen niet verdorven wierd, ende in weeſen bleef.

Waar naa gebeurde, dat het *Saad* van eene *Kawoerde* aan den voete eenes *Daadelbooms* geplant zijnde, in de eerſte Soomer-maanden ſig boven den toppe des *Daadelbooms* uit ſteeken ſag; ende haar vroug, hoe veele Jaaren ſy gegroeid was, om tot ſoo eene hoogte te komen? Waar op de *Daadelboom* geantwoord hebbende, Meer dan honderd; ſoo voer de *Kawoerde* voort met te ſeggen: Ik ben in min dan honderd daagen u booven den hoofde gewaſſen, weshalven ik nu ſie, hoe veel ik beeter ende hooger ben, als gy zijt. Waar op, hoewel de *Daadelboom* had konnen ſeggen: Indien ik u niet had *geſtüfd* ende *geholpen*, gy ſoud nog ter aarde needer leggen, ende daar beneevens ſuld gy den eerſten *Winter* niet konnen weeder ſtaan; ſoo ſweeg de *Daadelboom* des niet te min. Ende wierd de *Kawoerde* daar door des te meer laatdunkende, tot dat de *rijp* ende *koude* in den Herfſt haar ſtronk omtrend den wor-

wortele deede rotten, ende van der ſtamme ſcheiden; ſulks de *Kawoerde* bevindende, dat haar voedſel ontbrak, ende dat ſy begon te verwelken; als toen eerſt haare geringheid, ende des *Daadelbooms* waardie te regt bekende.

By naaſt eeven dus ging het eenen *Willigen-boome*, die neevens eene *Waaterſtroom*, door oovervloedig voedſel, binnen korte Jaaren tot eene veel grootere hoogte geſteegen was, dan een *Eikenboom*, die lang te vooren hoog ende droog aldaar omtrend geplant was, ende wies. Waar door die *Willige* roemde, veel meer ende beeter dan de *Eikenboom* te weeſen; ende de *Eikenboom* ſtille ſweeg, als ook kort daar naa ſag, dat de ſelve *Waaterſtroom*, die de *Willige-boom* door ſijne vogtigheid ſoo ſeer had doen groejen, nu in teegendeel het aardrijk, daar de *Willige* ſtond, door ſijne ſtroom van onder uit holde, ende dat die boom in die ſelve waateren van booven needer ſtorte, terwijle de *Eikenboom* allangs voort ging, met te groejen ende te bloejen.

Eene *Swaluw* alle dit *roemen*, ende den uitgang der *Roemeren* gehoord hebbende, meende veel meer dan ſy alle te ſaamen waardig te zijn; weshalven ſy neevens eene *Kraaje* ſtaande, ſig aanſtonds met de ſelve vergeleek, ende ſeide van maakſel ende ſchoonheid van veederen, veel moojer te weeſen, aangenaamer te konnen ſingen, als ook hooger ende ſneller te konnen vliegen, dan de Kraai: ende dat derhalven die *Kraai* voor haar alles ſins behoorde te wijken. Waar op de *Kraai* antwoorde: Gy *Nieweling* weet niet, dat ik onder alle Voogelen de langſte leef, ende dat alle het gunt ik heb, daarom des te meer geagt behoorde te werden; ende booven allen moet gy my wel wijken, om dat gy geenen *Winter* verdraagen kond, maar teegen den *Herfſt* door gaat, ofte vernietigd werd,

Uitlegging *der* Woorden.

Met de Pot *van* Leem, Kawoerde, Willige-boom, *ende* Swaluwe, *hebben de* Ouden *verſtaan, Menſchen die uit eenen ſeer geringen neederigen ſtande,* ſchielik *tot eenen ſeer aanſieneliken hoogen ſtand geſteegen zijn, ende weeder ligtelik ter needer vallen.*

Met een Gebakke Pot, Daadel-boom, Eiken-boom, *ende* Kraai, *hebben de* Ouden *verſtaan, Menſchen die allangs tot eenen hoogen ſtande geſteegen zijn, ende die niet ligtelik ter needer vallen.*

OM dat de Menſchen, die *ſchielik* ende onverwagt uit eenen ſeer laagen ſtande tot eenen ſeer hoogen werden gevoerd, door geene *Opvoedinge*, *Studien*, ende *Ommegangen* met Menſchen, om dien ſtand te kennen ende te konnen beleeven, allangs bequaam gemaakt zijn geworden; ende dat die *ſchielikheid* haar geenen tijd ende geleegendheid gegeeven heeft, ofte toelaat om ſonder *haat* ende *liefde*, van dien ſtande in welke ſy geleefd hebben, ende welke ſy dus ſchielik verlaaten, wel te konnen ooverdenken, ende met eenen van den *Staat*, waar in ſy treeden, wel te konnen oordeelen; ende ſy nog veel min onderſouken konnen, hoe ſy ſig naar den niewen hoogeren ſtand behoorden te draagen, ende of ſy het ſelven ſullen willen ende konnen doen; Soo bevind men, dat die Menſchen niet alleen door onſe algemeene *Swakheid*, van ſaaken die haar *onbekend* zijn, veel grootere *verboeldinge* ofte verwagtinge hebben, dan van ſaaken die haar ſeer wel *bekend* zijn: maar dat deeſe *Niewelingen* daar en booven door *eigen liefde*, gevougd by de ſchielike, ende haar onverwagte *Hoogheid*, ſoodanig werden vervoerd ende verblind; dat ſy nog haar ſelven, nog andere Menſchen, ſchijnen te konnen nogte te willen kennen: maar dat ſy gants ende gaar geneegen zijn, om alleen op haare eigene *bequaamheeden* ende anderer Menſchen *gebreeken* te ſien; ſonder

der daar en teegen haare eigene gebreeken te ooverdenken, ende die tegen anderer Menſchen deugden in der waagſchaale te leggen.

Waar door deeſe *Kampernoeljen*, ofte ſchielik hoog geſteegene *Nieuwelingen*, gemeenelik ſig inbeelden, dat andere Menſchen alſoo weinige kenniſſe, jaa mindere van haare *gebreeken*, als ſy ſelfs, hebben: daar nogtans, in teegendeel, haar hoog klimmen, aller Menſchen oogen, jaa ſelfs de *Nyd*, ende *Afgonſt* der ſelven, opgewekt heeft, om te onderſouken, of ſy die *hoogheid* waardig zijn, ende hoe ſy ſig daar omtrend draagen: ſulks de Menſchen in het gemeen als dan ook volgens onſe Spreekwoorden gemeenelik daar in een oordeel t'haaren naadeele velien. Naamentlik,

Die al te hoog verheeven ſtaat,
Werd ook van yder een gehaat.
Als Aapen hoogwaarts klimmen willen,
Soo ſiet men eerſt haar kaale billen.

Ende bevind men derhalven gemeenelik by die ſchielik hoog geſteegene Menſchen, ſoo eene dwaaſe *laatdunkenheid*, dat ſy ſig niet vergenougen met ſig ſelven, gelijk de *Gekken* doen, *a* geduurig te prijſen: maar ook geduurig daar op uit zijn, om ſig met andere Menſchen, die innerlik van veel grootere waardie als ſy ſelfs zijn, te vergelijken, ende de ſelven des niet te min verre beneeden haar te ſtellen: als wanneer die *gehoonde* Menſchen niet plagten te verſuimen, de gebreeken der hoog geſteegenen aan te wijſen, ende der ſelven Val te helpen veroorſaaken, ofte ten minſten ſig daar in te verheugen, wanneer die *Val* of ondergang, door eenige onvoorſiene ongelukken, of wel door andere Menſchen veroorſaakt is.

Gelijk wy in deeſe onſe Esopise Fabulen ſien, dat de *ongebakke Pot*, de *Kawoerde*, de *Willige-boom*, ende de *Swaluw*, ons hier voor ſoo *ſot laatdunkende*, werden voorgedraagen; dat ſy ſig niet vergenougen, met ſig ſelven te prijſen oover het gunt waar in een ander haar met der waarheid ſoude konnen looven, maar dat ſy ook daar en booven den *gebakken Pot*, den *Daadelboom*, den *Eikenboom*, de *Kraai*, ſchoon die alle meerder waardig, als ſy ſelfs zijn, misprijſen, ende beneeden haar ſtellen; ende dat ſy ook alle van

a Hoc faciunt ſtulti quos gloria vexat inanis.

van haare ingebeelde grootheid, korts daar aan, ten vreugde der *gehoonden*, vervallen.

Dit van de *ſchielike* Hoogheid, ende daar uit onſtaande al te groote *laatdunkenheid* ende Val der Menſchen, in het gemeen geſegt weeſende; ſoo konnen wy in het byſonder aanmerken, dat een al te ſchielike aanwas van *Goederen*, kan ontſtaan uit eene onverwagte *Erveniſſe*, gelukkigen *Koophandele*, ſeer groot *bewind* oover veeler anderer Menſchen Goederen, een gelukkige *Dobbel*, *&c.* ende dat meeſt alle de geenen, die ſig aldus ten hoogſten verrijkt bevinden, daar door ſoo laatdunkend werden, dat ſy anderen, by welken ſoodaanige Rijkdommen allangs, of ook van haare Voor-ouderen aangekoomen zijn, beneeden ſig ſtellen; ende door *oover-koſtelike* Huishoudinge oovertreffen willen: ſulks ſy daar door haar ondergang ofte val verhaaſten, terwijle de *oude Rijke* meede Ingeſeetenen, door eene gewoonelike oude beſette huishoudinge, ſtaande blijven; ende ſig in den ondergange der trotſe *Nieuwelingen* verheugen.

Gelijk wy meede in het byſonder aanmerken konnen, dat Menſchen, die al te ſchielik in ſaaken van *Staat*, ofte *Oorlooge*, een ſeer groot *bewind*, ende mits dien middelen om ſig te *verrijken*, ende met eenen ſig te konnen doen *ontſien*, bekoomen; in het gemeen daar door ſoo *laatdunkende* werden, ende ſig in hare *Amten* ſoo trots draagen, dat ſy ſelfs anderen, die waarelik haar *meerder* zijn, ſmaadelik derven bejeegenen, ende daar door ſoo veele Vyanden verwekken, dat alle die ſelve haaſt gereeſene Menſchen ook haaſt, ende eer ſy 't meenen, van die Hoogheid plagten te vervallen.

Ende konnen wy daar van eenige *ſtaalkens* ſien aan ſommige geringe Menſchen, welke meeſt uit behouftigheid ſig in dienſte der *Ooſt-Indiſche* Compagnie deeſer *Vereenigde Neederlanden* begeeven; wanneer die buiten des Lands eenig *bewind* ende *geſag* oover de Goederen der opgemelde *Maatſchappie*, ende oover de Menſchen, in der ſelven dienſte weeſende, bekoomen. Naamentlik, dat ſeer veele der ſelven, niet alleen ten naadeele der *Maatſchappie*, ſig trowlooſelik ende al te haaſt verrijken, maar ook alle de geenen, oover welken ſy geſteld zijn, het zy binnen *Scheeps-boord*, het zy in *Indien* aan Lande, ſoo heers, trots, ende tyrannig bejeegenen, dat ſy van alle de ſelven ten uiterſten gehaat werden; ende hier weeder gekeerd zijnde, ſonder alhier in der *Regeeringe* onſer Landen ende Steeden,

den, ofte in eenige *Bedieninge* der ſelven gebruikt te werden; des niet te min veeltijds alhier met, ende door hare *Ooſt-Indiſe Vermeetelheid*, ſig alles ſins ſpottelik groots aan ſtellen; en de ook veelen van dien daar door ſeer haaſt tot haare voorgaande behouftigheeden vervallen, of wel om hare *Heersſugt* te voldoen, met oover hare onderhoorige *Menſchen*, als oover ſoo veele *Slaven*, te gebieden, weeder naar *Indiën* keeren.

Ende hoe die *Kampernoeljen* ſig ten Hoove draagen, ende gemeenelik aldaar vaaren, konnen wy leeren aan *David Rits*, geboortig uit *Piedmont*, welk van arm *Sanger* der Koninginne van *Schotland*, *Maria Stuart*, Raad ende *Geheim ſchrijver* der ſelve Koninge geworden zijnde; ſig ſelven ſoo ſeer verrijkte, ende ſig ſoo hoogmoedig ofte heersſugtig droeg, dat hy, ſteunende op de al te groote gonſte der *Koninginne*, niet alleen den *grootſten Eedelluiden*, maar ook den *Koninge*, om dat die uit den hoofde der *Koninginne* aldaar *Koning* geworden was, alle kleinigheid aandeed. Sulks de ſelve misnougden in den Jaare 1564. heimelik te ſaamen ſpanden, ende *David Rits* in der Koninginne Kamer, in het byweeſen der ſelve, met getoogene Swaarden oovervielen, naar eene andere Kaamer, in weederwille der *Koninginne*, ſleepten, ende aldaar doodden. *a*

Hoe *Concinno Concinni*, anders geſegt *le Marichal d'Ancre*, van een ſeer gering *Florentin* in *Vrankrijk*, eerſte *Dienaar* van *Staat*, ende ſonder ooit op eenige Krijgstogt geweeſt te zijn, des niet te min *Maarſchalk* van *Vrankrijk*, ende Gouverneur van *Picardien* gemaakt wierd, ende hoe hy daar na in den Jaare 1617. waarelik meer door het beleid der *nijdige Hoovelingen*, als door ordre des Konings gedood, ende ſijn Wijf *Leonora de Galigai*, desgelijks van eenes Timmermans Dogter, tot dien Staat door der Koninginne gonſten gereeſen, onthoofd wierd, als ook dat waarelik niet ſoo ſeer haare *misdaad*, als hare al te *ſchielike* verheffing, oorſaak van dien valle was, kan niemanne die het onderſouken wil, onbekend zijn. *b*

Dus weeten wy, dat in onſe dagen *Albert* van *Walſtein*, een gering Boheems *Edelman* zijnde, *Colonel* des Keiſers, ende vervolgens ſijn *Veld overſte*, als ook *Hertog* van *Meekelenburg* gemaakt wierd, ende eindelik tot die hoogheid ſteeg, dat hy beeſig weeſende met *Ferdinand den II.* van der Boheemſe *Kroone* te berooven, ende die

a *Vide Buchan. Hiſt. Scot. lib.* 17. b *Vide Thuani continuatio. lib.* 10.

op ſijnen hoofde te doen ſetten, eerſt in den Jaare 1634. met ſijne trouwe Collonellen, *Terſica*, *Illo*, *Kinski*, &c. *a* tot *Eger* quam. Alwaar naa dat hy eenige daagen geweeſt was, de *Gouverneur* der Steede *Gordon*, opgemelde drie Collonellen met den Kapitain *Nieman*, op het Slot daar *Gordon* woonde, den 25. Februarii ten Aavondmaale noodigde, ende dat *Gordon*, wanneer haare Dienaars met den afdis ook waaren gaan eeten, haar door een hoop Krijgsluiden, daar toe beſteld, aan ſijner taafele deede dooden: Als ook dat daar naa de ſelve *Gordon* ter middernagt met eenige Krijgs-luiden naar de Markt ging, daar *Walſtein* ter herberge lag, alwaar hy als *Gouverneur* der *Steede*, ende *Walſteins* vermeinde *Vriend*, door den *Wagt* ingelaaten wierd, ende vervolgens eerſt den *Kaamer-dienaar*, ende daar naa *Walſtein* ſelfs doode, in het midden ſijner Krijgs-luiden; die dus *Hoofdeloos* geworden zijnde, goed vonden, liever haare ruſt te houden, als eene ydele *wraak* oover de *Moorders*, die ſulks uit laſte des Keiſers gedaan hadden, te oeffenen.

Dus hebben wy, om niet te ſpreeken van *Thomaſo Aniello*, die van een gering *Viſſer* ſeer ſchielik by naaſt *Heer* van den Naapelſen Koningrijke geworden was; in onſe dagen geſien, hoe *Olivier Cromwel* in ſeer korte Jaren van een gering *Onderdaan* tot eene Koninglijke Magt geſteegen, ende daar in ook wel ooverleeden is: Maar dat des niet te min alle die van ſijnen huiſe ende geſlagte, binnen de twee Jaaren naa ſijne Dood, uit *Engeland* hebben moeten vlugten; ende den verdreeven Koning *Karel* hebben ſien ſtellen op den Throon, in den Jaare 1660. *b*

Sulks de eigentlike ſin onſer FABULEN is, den Menſchen te *leeren*, dat alle die ſeer ſchielik van *laagen* tot eenen ſeer *hoogen* ſtaat ſtijgen, ſig ſeer moeten wagten van ſig ſelven te *prijſen*; ende dat ſy inſonderheid ſig wagten moeten van andere Menſchen te *veragten*, of dat ſy eenen haaſtigen ondergang te verwagten hebben. Ende dat daar en teegen de *Ouden*, booven de *Niewelingen*, onbedenkelike voordeelen beſitten, die ſig by onverwagte voorvallen oopenbaaren.

a *Hiſt. del Conte Gualdo Priorato.* b *Sie Aitzma Hiſt.*

Die

Die altijds het Schaap wil weeſen,
Heeft in't eind den Wolf te vreeſen.

Tu ne cede malis ſed contra audentius ito. Virg. Aneid.

96. De *vlugtende* ende *ſtaande Hond.*

EEene hongerige *Kraai*, ſiende een onnooſel *Schaap* weiden, vloog op des ſelfs rugge, ende beet ſeer fel daar in, om haaren honger te verſaadigen; ſulks het *Schaap*, om ſig van die wreede *Kraaje* te ontlaſten, haar ſeide ſeer onbillik te zijn, dat ſy, die op geene onnutte

leevendige *Honden* aasde, maar de dood der ſelven afwagte; nu op ſeer nutte leevendige *Schaapen*, ſonder haare dood af te wagten, aaſen wilde. Waar op die *Kraai* antwoorde, dat ſy de ſelve beſcheidendheid ook gebruiken ſoude, indien de *Schaapen* ſoo wel, als de *Honden* in haar leeven, getand waaren, ende van ſig af bijten konden.

Waar naa gebeurde, dat een groote dog vreesagtige *Hond*, andere bijtagtige *Honden* meenende te ontwijken, ſig op der *vlugt* begaf; ende dat alleen door die *vlugt*, teegen die verwagtinge des *vlugtenden Honds*, veele andere, ſoo *groote* als *kleine Honden*, opgewekt wierden, om hem te vervolgen; Sulks hy ſig afterhaald ſiende, ſtille ſtond, ende beſloot ſig kloukelik ter weere te ſtellen, om dus doende ſig te *redden*, ofte ten minſten om ſijnen huid op het aller-dierſten te verkoopen: als wanneer de kleinſte *keffers*, die hem vlugtende hadden derven jaagen, aanſtonds uit vreeſe, dat hy eenen uit den haaren eene doodneep geeven ſoude, afweeken, ende geen der *groote Honden* in het byſonder hem ſonder perikul van ſelfs fel gebeeten te ſullen werden, konnende aanvallen; ſoo vond ook de een voor, ende de andere naa, goed, den eerſt *vlugtende*, ende daar naa *ſtaande Hond*, wanneer hy ſijne felle tanden liet ſien, in ſijne ruſte te laaten.

Eindelik gebeurde, dat een *Eeſel*, die voormaals ſig van alle Menſchen ende Beeſten had laaten mishandelen, ende ooverlaaden, ſonder van ſig te ſlaan, ofte te bijten; voornam dit *voorbeeld* des vlugtenden *Honds* naar te volgen, ende ſig teegen allen ooverlaſt ende *gewelt* te ſullen verweeren, met alle de kraften die de *Natuur* hem gegeeven had, op het aller-kloukmoedigſten ende dapper-

perſten teegen ſijne aanvallende Vyanden te gebruiken. Waar naa een *VVild-ſwijn* den *Eeſel* ſiende, hem niet alleen gelijk voormaals veragte; maar ook op hem aan liep, om hem te grieven: ſulks de *Eeſel* ſiende dat geweld niet te konnen ontwijken, ſig ſchrap ſtelde, ende met ſijner houve het *VVild-ſwijn* ſoo fel ſloug, dat hy hem eenen ſijner *Pooten* brak. Sulks dit *Swijn* ſig dus gequetſt, ende magteloos voelende, ſeer luide riep: „Indien ik had „gemeend dat een *Eeſel* ſoo fel ſlaan konde ende ſou„de; ik ſoude hem niet aangetaſt, maar in ſijner ruſte „gelaaten hebben.

Uitlegging *der* Woorden.

Met eene KRAAI, *bijt-agtige* HOND, *ende het* WILD-SWYN, *hebben de* Ouden *verſtaan, Menſchen die gewoon zijn anderen, die ſy meenen oover te moogen, alle geweld ende ooverlaſt aan te doen.*

Met een SCHAAP, *vlugtende* HOND, *ende* EEZEL, *hebben de* Ouden *verſtaan, vreede-lievende Menſchen, die ſonder Waapenen zijnde, alle geweld der Baldaadigen lijden moeten, ende gewaapend zijnde, het geweld afkeeren konnen.*

DAt Menſchen, die groote *Eere* meenen te behaalen, met te toonen, dat ſy ſig ſtoutelik in perikulen van haar leeven derven begeeven, gemeenelik daar in haar verderf vinden; hebben ons geleerd de FABULEN der *Muggen*, die omtrend de vlam-

men der kaarſſen vliegen, ofte die een kaal-koppig Menſch met haare trompjens ſteeken willende, gemeenelik ende ten laatſten aldaar in der kaarſſe vliegen, ofte gedood werden: om dat de *kruik* ſoo lange ten waatere gaat, tot dat hy breekt. *a*

Ende dat de *wijſe, Deugdſaame* Menſchen in teegendeele van dien, de *quaade* Menſchen ende *gevaaren*, ſoo veel in haar is, behoorden te vermijden; is ons aangeweeſen door de FABULEN des *Haans*, die van eenen *Voſſe-velle* afwijkt, ende door de *Kreeft*, die den *Kikvorſſe* ontwijkt. Gelijk meede ons aldaar geleerd werd, dat de Menſchen, die de ſtrijden ofte gevaaren niet hebben konnen ontgaan, ſig onbeſchroomd, ende met alle haare kraften behoorden te verweeren; ende dat ſy als dan niet min als de *beneepe Katten*, ſig uit die gevaaren gemeenelik redden.

Waar teegen, alſoo deeſe onſe FABUL des *vlugtenden Honds* ons ſchijnd aan te wijſen, dat de Menſchen de *Gevaaren*, die ſy voorſien, niet behoorden te ontwijken, maar die teegen te gaan: ſoo vinden wy ons verpligt, onſe Reedenkaavelinge daar omtrend wat breeder uit te ſtrekken.

Om dat de Menſchen gemeenelik geene andere Menſchen, dan haare eigene *Vyanden*, uit eene afgonſte al te klein agten, ende daar en teegen van anderer Menſchen, *kenniſſe*, *deugd*, *goederen*, ende *magt*, veele grootere gedagten hebben, dan die in der waarheid zijn, *b* ende dat daarom alleen een *Propheet* in ſijnen eigen lande niet ge-eerd kan werden; ſoo heeft men van ouds gemeend *c* dat het den Menſche ſchaadelik was, ſig ſelven in het geheel ſonder eenige de allerminſte *geveinſdheid* aan allen anderen Menſchen bekend te maaken.

Dog alſoo dit niet is het eigen *Voorwerp* onſer FABULE, ſoo ſullen wy nu niet tragten aan te wijſen, wat daar van eigentlik in het gemeen te houden zy; alleenelik ſullen wy nu voordraagen, dat het volgens den *inhoud* deeſer FABULEN, den Menſchen niet dan ſeer ſchaadelik kan weeſen, ſig ſelven voor haaren *Vyanden* ofte *Quaad willigen* oopen te leggen; ende mits dien den ſelven gelee-

a *Quem ſæpe tranſit caſus aliquando invenit. Senec. Herc. Fur.*
b *De Dineros y de bontad ſiempre quita la metad. Denari ſenno e fede ce né manco che ſi crede.*
c *Nimia familiaritas parit contemtum.*

leegendheid te geeven, om daar ſy op het aller-ſwakſten zijn, door haar aangetaſt te konnen werden: ende ſullen wy met eenen beweeren, dat het in teegendeel den Menſchen niet als ſeer voordeelig kan weeſen, hunnen *Vyanden* ofte *Quaad-willigen* te doen gelooven, dat indien ſy aangetaſt werden, ſy ſig ten uiterſten, ende ſeer wel ter weere ſtellen, als ook magſchien den *aanvaller* ſelfs verderven ſullen.

Sulks onſe voorgaande FABUL van den *Kreeft* den *Kikvorſſe* wijkende, eer ſy aangetaſt werd, ons *leerd*; dat de Menſchen, die den quaadwilligen *wijken*, eer ſy aangetaſt werden; by den ſelven in die agtinge behoorden te zijn, dat ſy als ſeer bedaarde ende ſeer voorſigtige Menſchen, wel voorſien hebben, alle de ongemakken, welken ſy onderworpen ſouden weeſen, indien ſy ſig met den Quaadwilligen in eenige gemeenſchap quaamen in te laaten: ende dat ſy by gevolge ook rijpelik overlegt ende beſlooten ſullen hebben, wat ſy, van den ſelven aangetaſt werdende, behoorden te doen, ofte te laaten: ende dat die Quaad-willigen derhalven des te min geneegen behoorden te weeſen, aan te grijpen ſoodaanige *Voorſigtige* Menſchen, die vermoed behoorden te werden, ſig ten teegen-weere ſeer wel te hebben bereid.

Maar gelijk wy *onverwagt* ende *onvoorſiens* aangetaſt werdende, van quaad-willige Menſchen, die ons onbekend zijn; gemeenelik ons inbeelden, dat ſy ſulks niet, dan met genougſaame kraften, onderneemen: Soo ſiet men ook gemeenelik, dat die ſelve *verbeelding* by den *toekijkeren* als dan ook ſoo veel vermag, dat de *meeſten* der ſelven, de ſijde der aanvallenden, ende de *minſten*, der afweerende kieſen ſullen. a Ende voornamentlik ſien wy het ſelven, wanneer eenige Menſchen anderen Vyandelik aantaſten, ende dat de aangegreepenen in plaatſe van ſig vroomelik ter weere te ſtellen, de *vlugt* neemen, om ſig aldus te bergen.

Want oovermits een yder ſijne eigene kraften beſt behoorde te kennen, ende dat daar en booven de Menſchen gemeenelik in alle twijfelagtige Saaken, een oordeel ten voordeele hunner eigen ſelven, ende ten naadeele hunner Vyanden plagten te vellen: Soo konnen de Menſchen in ſoodaanigen gevalle niet arger doen, dan met ſoo oopentlik te vlugten, ende ſig niet ter weere te ſtellen; ſelfs

a *Audaces Fortuna juvat timidoſque repellit.*

ſelfs het oordeel ten voordeele hunner Vyanden, ende ten naadeele van hun eigen ſelfs te vellen: daar in teegendeele ſoo lange ſy ſig moediglik ſouden weeren, de meeſte *Toekijkers* ſtille ſtaan, ende de uitkomſt des Strijds verwagten ſouden, *a* eer ſy ſig voor den eenen, ofte den anderen ſouden verklaaren; ende daar aan de andere ſijde, ſoo haaſt een Menſch voor ſijnen Quaad-willigen vlugt, de meeſte Menſchen plagten te gelooven, dat die loopt, ſchuld, ofte die vervolgd zijnde, vlugt, de minſte kraften heeft, ende dat een Man die *gevallen* legt, van allen Menſchen niet alleen verlaaten, maar ook vertreeden, jaa van den *Honden*, dat is van den geenen, die hem te vooren niet ſouden hebben derven aanſien, bepiſt werd. *b*

Dus ſien wy in onſer FABULEN, dat de *Hond*, ſoo haaſt hy vlugte van den grooten Honde; hy niet alleen van meer *groote Honden*, maar ook ſelfs van veele *kleine Keffers* vervolgd wierd. Ende dat alle die Vervolgers ook afdroopen, als ſy ſaagen, dat die *Hond* ſig dapper ter weere ſoude ſtellen.

Dus ſien wy daageliks, dat Menſchen die oopentlik betuigen, geene *Proceſſen* te willen aanleggen, ofte van anderen wagten; ſig ſchijnen tot *Schaapen* te maaken, om van den *Wolven* gegeeten te werden, om dat ſy daar door alleen veele begeerelike ende quaadwillige Menſchen, die anders ſins haaren ruſt ſouden gehouden hebben, opwekken; ende dat ſy alſoo van den ſelven verongelijkt werdende, ons Spreekwoord beveſtigen: *Dat de ſtoutſte Luiden het grootſte deel van der Weereld hebben.*

Dus ſien wy, dat in den oorlooge weinige *Krijgsluiden* gedood werden, ſoo lange ſy ſig in den ſtrijde ter weere ſtellen, maar dat meeſt alle die vlugten, gedood ofte gevangen werden.

Dus ſien wy, dat, ſoo haaſt *David* voor ſijnen Soone *Abſolon* vlugte, hy van den bloothartigen *Simei* gevloukt, ende met ſteenen geworpen wierd.

Dus leeſen wy, dat Hertog *Karel* van *Bourgondien*, van alle ſijne Naabuuren ſeer geagt ende ontſien was; ende dat yder van dien ſijne vriendſchap aanſogt, ſoo lange hy eenen ſijner Vyanden beoorlogde, ofte dat hy beſtreeden werdende, ſig kloukelik verweerde.

a *Homme qui combat n'eſt pas vaincu.* b *A huomo caduto ognuna grida da gli da gli a l'albre qui ton be un chiacun; crie taille taille.*

weerde. Gelijk wy desgelijks leeſen, dat hy den 2. April des Jaars 1476. van omtrend *Granſon*, met ſijnen Heire voor den *Switſeren* door eene ydele vreeſe ſijner Krijgs-luiden, ſonder teegen den ſelven *Switſeren* eenigſins geſtreeden te hebben, vlugtende; ende niet meer dan *ſeeven* Krijgsluiden verlooren hebbende, met afterlaatinge van alle ſijne bagadjen ende grof geſchut; hy des niet te min, door die *vlugt* alleen ſoo ſeer veragt wierd, dat aanſtonds de Hertog van *Milaan*, *Renier* Koning van *Sicilien*, Hertog van *Provencen*, ende de *Hertogin* van *Savojen*, van hem afvielen, ende dat ſy ſig met den Kooninge van *Vrankryk*, *Louys* den *II.* teegen hem verbonden. Ende bragt daar en booven die *vlugt* ſoodaanige vreeſe in ſijnen Heire, ende ſoo grooten moed in ſijnen Vyanden, dat die *Hertog* den 20. Juni daar aan volgende, omtrend *Murat* eenen anderen Slag teegen den *Switſeren* willende ſlaan; ſijn Heir van 24000. welgewaapende Krijgs-luiden, weederom naa ſeer kleinen teegenſtand gedaan te hebben, de vlugt nam; ende dat als toen wel 8000. ſijner Soldaaten ſneevelden. Ende alſoo deeſe *Hertog* gewoon was te ſien, dat alle de *Neederlanders* voor ſijne ſchrikkelike *uſurpatien*, op haare *Vryheeden* weeken, ende alle ſijne *Naburen* hem ontſaagen; ſoo konde hy ſijne oovermoedigheid niet, als wel behoorde, maatigen; maar ging hy des niet jeegenſtaande de Stadt *Nancy* in *Lottringen* beleegeren, met een klein heir, ende derfde hy des niet te min, teegen den raad ſijner beſte Vrienden, het Heir ſijner Vyanden, ſeer onvoorſigtiglik, den 5. Januarii des Jaars 1477. afwagten: alſoo hy als een ervaare *Krijgsman* had behooren te weeten, dat deeſe *twee Vlugten* het gemoed ſijner Vyanden ſoodaanig vermeerderd, ende ſijner Krijgsluiden ſoodaanig gebrooken hadden, dat hy ten *derden maale* met de ſelve Krijgsluiden, teegen de ſelve *Vyanden* eenen *Veld-ſlag* waagende, noodwendig dien *Slag* verlieſen ſoude: gelijk waarelik naar ſeer kleinen teegenſtand gedaan te hebben, ſijn Heir verſlaagen, ende hy ſelfs aldaar gedood wierd. *a*

Sulks de eigentlike *Leer* onſer FABULEN is, aan te wijſen, dat *wijſe*, ende *bedaarde* Menſchen, het quaad ſoo veel in haar is, tragten te *vermijden*; ende dat ſy het quaad ofte eenen ſtrijd niet vermijden konnende, alle haare kraften ter afweeringe van dien, gebruiken moeten: om dat ſy het quaad, dat haar vervolgd, *ont-*

a *Voyez Phil. de Comines. Memoir.*

vlugten willende, daar door een veel grooter verwekken, ende op ſig haalen.[a] ende dat ſy, in teegendeel van dien, ſig kloukelik verweerende, veele andere baldaadige Menſchen, die haar anders ſins ook oovervallen ſouden, doen ſtille ſtaan; ofte indien ſy niet ſtille ſtaan willen, op haaren koppe doen vallen het quaad, dat ſy den *Vreede-lievenden* beſchooren hadden.

a *Veterem ferendo injuriam in vitas novam.*

Is God met ons, wie kan ons deeren?

97

Incantamenta ſunt mulierc ularum ſtamenta.

97. Een *Sterrekijker, Waarſegger,* en *Toovenaar.*

EEn *Sterrekijker,* die ſig vermat uit den geſtelle der *vaſte,* ende ook der *dwaalende Sterren,* inſonderheid wanneer die door hem vergeleeken waaren met jemans geboorte-ſtond, te konnen voorſeggen, wat den Menſchen

gebeuren ſoude: was eenmaal des nagts ſoo ſeer beeſig, ende in aandagte, om met ſijnen *Verrekijker* de Sterren te beſchouwen, dat hy onderwijle niet opmerkte, voor een diep waater gekoomen te zijn; weshalven hy voortgaande, daar in viel, ende verdronk: ſoo dat de Menſchen nog naa ſijne *Dood* met hem ſpotteden, ſeggende: Dat hy, die roemde alle de Teekenen des Heemels te kennen, ende daar uit ook te konnen leeſen, wat dat ſy den Menſchen beduiden, ſoo blind was geweeſt, van niet te konnen ſien het waater, dat voor ſijne voeten was, ende dat hem dooden ſoude.

Waar naa gebeurde, dat een ander *Man*, door veele konſten, de naam had gekreegen van een *Waarſegger* te zijn; weshalven hy ſijn werk maakte met daageliks op der Markt te gaan, ende aldaar af te wagten ſoodanige Menſchen, die ſulks geloovende, alvoorens hem eenige penningen gaaven, op dat hy haar eenige verborgene ſaaken, die geſchied waaren, oopenbaaren ſoude, hoe die waaren geſchied. Ende gebeurde, dat terwijle hy hier meede beeſig was, een haaſtige boode hem quam ſeggen, dat ſijn huis ongeſlooten was; ende dat eenige *Dieven* alle ſijn huisraad die daar in was, hadden geroofd: ſulks hy daar van ſeer ontſteld werdende, aanſtonds huiswaarts liep, om te ſien wat daar van was ofte niet. Waarom ieman die dit aanſag, hem vroug, de reeden waarom hy anderer Menſchen ſaaken konde voorſeggen, ofte ontdekken, ende waarom ſijne eigene voor hem verborgen bleeven? Waar op hy niet konnende antwoorden, van alle Omſtanderen beſpot wierd.

Eindelik gebeurde, dat eene arme oude, ende ſeer leelike *Vrow*, wierd beſchuldigd, met haar *geſigt*, ofte met eeni-

eenige *woorden*; ende met eenige *caracters* ofte *Schrappen* te ſpreeken ofte te maaken; al naar haar gelieven, den Menſchen veel goeds ende quaads, jaa ook wonderlijke ende booven natuurelijke ſaaken te konnen doen, ende die ook waarelik gedaan te hebben. Sulks alle het ſelven door haare eigene *Belentenisſe*, ofte door *Getuigen*, voor den *Scheepenen* beweeſen zijnde; ſy in gevolge van dien veroordeeld wierd, als eene *Heks* ofte *Tooveres* zijnde, aan eener ſtaake leevendig te moeten werden verbrand. Ende als ſy daar naa ten viere geleid werdende, ſeer bitterlik weende, gebeurde dat een der wijſte Omſtanderen haar allen toe riep: „In ſig ſelven ongeloovelik te zijn, dat een „Vrow, aan alle andere Menſchen, naar haar gelieven, „veel goeds ende veel quaads ſoude hebben gedaan; en- „de dat ſy haar eigen ſelven geen goed doen, ofte uit der „Gevangeniſſe verloſſen ſoude konnen; ende dat ſy on- „moogelijke *Feiten*, ofte teegen een ſtrijdende ſaaken be- „kennende, als eene dwaaſe *Melancholike*, die haar eige „*leeven haate*, niet behoorde te werden geloofd, ende „nog veel min geſtraft: ofte indien ſy wel by haare ſin- „nen weeſende, alles ontkende, ende dien volgende haar „eigen *leeven* beminde, dat ſy als dan ſeekerlik deeſe *Ge- „tuigen* ende *Scheepenen* eene quaade Dood ſoude hebben „doen ſterven.

Uitlegging *der* Woorden.

Alſoo de Woorden Sterre-kyker, Waar-segger, Tooveres, *in deeſe onſe* Apolo-

gen, *volgens den gemeenen ſin geſprooken werden, ende nogtans waarelik gants* geenen ſin *hebben: ſoo is onmoogelik, den* waaren ſin *van dien uit te drukken. Ende is ook onnoodig, daar van ietwes meer te ſeggen.*

HOe groote Menſchelike *Volmaaktheid* het zy, ſijne *gedagten* ende *willen* aan anderen Menſchen te konnen bekend maaken, ende hoe groot een *quaad* het zy, deeſe gaave Gods, in ons, door eene gewoonte van te *liegen* ende te *bedriegen*, genougſaam te vernietigen; is by andere FABULEN vertoond. Nu moeten in onſe Reedenkaavelinge de allergrootſte ende de allerſchaadelikſte *Loogenaars* ende *Bedriegers* des Weerelds aangeweeſen zijn. Namelik, gelijk bekend is, dat alle Menſchen met eeven weinige kenniſſe ter Weereld komen; ende dat allen Menſchen uit, ende in ſig ſelven alle de middelen, waar door ſy haare *kenniſſe* ende *wille* vermeerderen ende verbeeteren konnen, eeven naar zijn: Soo kan by gevolge geene *menſchelike* kennis ofte wil werden gegrond ofte gebowd, dan op ietwes, dat in allen gemeenen Menſchen gevonden ſoude konnen werden, ofte ook waarelik te vinden is.

Ende onderſoukende den *Grond*, waar op alle onſe *waarheid* ofte kenniſſe van dien gebowd is; ſoo koomen alle Menſchen daar in oover een, dat ſy voor waarhaftig houden, ende meenen ſeer wel te weeten, alle die Saaken, welke ſy ſeer *klaar* ende *beſcheidendlik* begrijpen: ende dat ſy daar beneevens nietwes eigendlik willen ofte kraftig ende waarelik begeeren, dan het gunt haar *goed*, ende ook *moogelik ſchijnd* te weeſen. Welke *grond* onbeweegelik vaſt zijnde, ſoo volgd daar uit, dat van geene ſaake ietwes gedagt ofte geſegt kan werden, dan het gunt, waar in het *weeſen* der opgemelde ſaake beſtaat, of wel het gunt in onſe gedagten, met ende by dat ſelfde *weeſen*, kan werden gevougd, ſonder dat *weeſen*, ofte om klaarder te ſpreeken, dat ons *Denkbeeld* van dat *weeſen* in het geheel te vernietigen.

Gelijk

Gelijk uit den ſelfden *gronde* ook volgd, dat alle by ſondere *Denkbeelden*, die wy in ons bevinden ofte maaken konnen, ons geene ſaaken vertoonen, dan uit welke ſoodaanige ende geene andere werken vloejen, dan die met ſoo een *Weeſen* konnen oover een komen. Sulks wy in ons niet, dan *een eenig Denkbeeld* van een oneindelik volmaakt, ende alles ſins onbepaald *weeſen* bevindende, wy ook aan geen, als dit *weeſen*, alle kenniſſe ende uitwerkingen van ſaaken, die in ſig ſelven *denkelik* ofte *moogelik* zijn, toe ſchrijven, ende toe paſſen konnen, ſonder dat *Denkbeeld* in ons eigen ſelven te vernietigen; ofte ſonder *ſinneloſe* ende *teegen een ſtrijdende woorden* te gebruiken.

Daar in teegendeel ons buiten dat eenig *Denkbeeld* van een *alles ſins volmaakt weeſen*, geene andere *Denkbeelden* voorkoomen, dan die ons een *weeſen* in ſig ſelven, ende ook in ſijne *werken* bepaald, vertoonen: ſulks het *weeſen* ende het *werken* des eenen niet kan gevougd ofte toegeſchreeven werden aan het andere, ſonder dat *Denkbeeld* ofte die *Denkbeelden* met alle de kenniſſen daar van afvloejende in ons eigen ſelfs te vernietigen; alſoo yder van dien naar ſijnen by ſonderen *aard* begreepen moet werden, ende niet dan naar ſijnen *aard* werken kan: naamelik het *een* alles ſins *naar ſijn gelieven*, ende het *ander* niet dan *naar ſijne alles ſins bepaalde aard* ende *magt*. Ende volgd hier uit ook, dat wanneer wy den eigendlijken *aard* der ſaaken, ende de ware *oorſaaken* haarer werken niet bepreepen, nogte daar van eenige kenniſſe hebben, wy de ſelve met waarheid, ende verſtaande het gunt wy ſchijnen te ſeggen, ook nietwes ſeggen konnen. Want *woorden* te ſpreeken die geenen *ſin* hebben, ende uitdrukken; ofte *woorden* by een te vougend die *teegen een ſtrijdende ſinnen* hebben; als dat een *vierkant*, *rond*; of een *deel* ſoo groot als ſijn *geheel* is; ende gants niet te ſpreecken, eene ende de ſelve ſaak is.

Ende om in het by ſonder tot onſe FABULEN te komen; ſoo komt ons hier vooren een *Menſch*, die ſig vermeet, uit de kenniſſe der *Sterren*, die ten tijden van iemans *geboorte* hebben geſcheenen, te konnen voorſeggen, wat ſoo een Man doen, ofte ſoo eenen Manne gebeuren ſal. Ende alſoo wy alle weeten, dat het met den aard der ſtervelijke Menſchen niet oover een komt, het

weeſen

weeſen der *Sterren*, ende alle der ſelven uitwerkingen te kennen; ende dat daar en booven tuſſchen de Sterren ende het *lighaam*, ende de *Siel* der Menſchen ſoodaanige gemeenſchap niet is, dat onſe lighaamelijke *beweegingen* ende *gedagten* der *Siele* daar uit ſouden ſpruiten, maar dat wy een *weeſen* op ons ſelven zijnde, niet naar den *aard* der *Sterren*, of ſy ons ſus ofte ſoo beſchijnen, als wel naar onſen *eigen aard* bewoogen werden, ende het zy in ende op ons ſelven, het zy op andere Schepſelen, *denken*, *willen*, ofte *werken*. Sulks hoewel onſe *gedagten* ende *wille*, door den geſtelle onſes eigen lighaams eenigſins opgewekt, ende veranderd werden; wy nogtans, voor ſoo veel onſe gedagten ende wille aangaat, aan geene andere Schepſelen, maar aan *Goode* almagtig *alleen*, onderworpen zijn.

De Tweede FABUL vertoond ons een *Menſch*, die ſig vermeet alle ſaaken die geſchied, ende voor andere Menſchen verborgen zijn, aan andere Menſchen te konnen oopenbaaren; ende die by gevolge roemd, andere middelen van kenniſſe te hebben, als de andere Menſchen, ende die derhalven geen Menſch als de anderen ſoude weeſen: welk ſlag van Menſchen nergens is, ofte ten minſten ſoo ſouden ſy weeſen *lighaamelike Schepſelen* van eenen *anderen* aard als wy zijn, ende om welke te beteekenen, het *woord* van *Menſch* niet genougſaam ſoude weeſen. Welke Schepſelen ons tot nog toe onbekend zijn.

De derde FABUL vertoond ons een *Menſch*, die uit krafte van ſeeker *Contract* met den *Duivele* aangegaan, door een quaad *Geſigt*, door *Woorden* ofte *Figuuren*; Donder ende Blikſem, Siekten, Leeven ende Dood van Menſchen ende Beeſten, veroorſaaken ſoude konnen. Ende oovermits ſoo de *Waarſeggers* als de *Toovereſſen*, in de *tweede* ende de *derde* FABULE vermeld, ook præſuponeeren ofte voor onder ſtellen, niet alleen dat hier *Geeſten* zijn, welke in haare kenniſſe ende kraften ofte uitwerkingen van dien, niet gelijk alle andere Schepſelen, in haar *weeſen* ende *werken*, door den *eenigen* Almagtigen *God* bepaald zijn; maar die de Ordre, welke *God* Almagtig in het *weeſen* ende het *werken* ſijner Schepſelen eenmaal, ende in der eewigheid heeft geſteld, geduurig konnen veranderen, ofte daar buiten ende teegen gaan, ende dat ſy *Waar-*

ſeggers

ſeggers ende *Toovereſſen* daar en booven ook gemeenſchap ende ommegang met ſoodaanige *Geeſten* konnen hebben; ende dat ſy daar door van haar ook eenige on- ofte booven-natuurlijke kenniſſe ende kraft konnen bekoomen, waar meede ſy de ordre der *Nature*, dat is de ordre die *God* Almagtig in ende onder ſijne Schepſelen geſteld heeft, konnen veranderen, ofte vernietigen: ſoo behoorde een yder ligtelik te konnen ſien, dat onſe opgemelde FABULEN ons nietwes anders vertoonen, dan de onkonde ofte boosheid der Menſchen, die ſig als *Voorſeggers*, *Waarſeggers*, ofte *Toovenaars* draagen, ende dat de ſelve FABULEN ons daar en booven ook vertoonen, de onkonde der Menſchen, die gelooven, dat hier ſulke Menſchen zijn, ofte gevonden konnen werden.

Welke opgemelde *onkonde* ofte *boosheid* hier in beſtaat, dat die Menſchen van deeſe Saaken ſpreekende, geduurig *teegen een ſtrijdende woorden*, ende welke dien volgende geenen ſin maaken, gebruiken. Dus ſpreeken ſy dwaaſelik van quaade *Geeſten*, die ſig naar haren luſt in ſoodanige *lighaamen* van Menſchen ende Beeſten, als dat haar geliefd veranderen, ofte ſig met de ſelven vereenigen konnen. Dus ſpreeken ſy van *Menſchen*, die uit *Sterren* alle toekoomende Saaken voorſien konnen. Van *Menſchen*, die door des *Duivels* oopenbaaringen, alle verborgene Saaken weeten. Van *Menſchen*, die ſomtijds *Wolven* ofte *Katten* zijn, ende door de lugt vliegen konnen. Van *Menſchen*, die door haar *Geſigt*, ofte *Woorden*, *Geſangen*, *Verſſen*, ofte *Caracters* ende *Figuuren*, Heemel ende Aarde beweegen, Menſchen ende Beeſten dooden, ſig ſelven *Schoot-* ende *Steek-vry*, als ook *Ongevoelig* van alle pijnen ende ſmerten maken konnen, ende die daar beneevens alleen door het *knoopen* eenes *neſtels*, ende eenige *woorden* te ſpreeken, terwijlen het Houwelik tuſſen Bruidegom ende Bruid voltrokken werd, een geſond Man gants koel, ende mits dien tot der Voort-teelinge onbequaam maaken konnen. Van alle welke *Woorden*, dus aan een gekoppeld zijnde, wy niet meer, dan van alle andere teegen een ſtrijdende woorden, eenigen *Sin* ofte *Denkbeeld* in onſe *Herſſenen* maaken konnen.

Sulks hoewel deeſe *teegen een ſtrijdende woorden* ende *Saaken*, van veele Menſchen ſchijnen geloofd te werden, ſy nogtans in ſig ſel-

ven verſierſels ofte geene ſaaken, ende dien volgende *a* gants ongeloofbaar zijn; ende van niemanne waarelik geloofd konnen werden.

Ende kan ons tot een bewijs van dien ſtrekken, dat hoewel de bedriegelijke *Heidenſe* ende andere *Prieſters*, van ouds ende nog heeden, eenig gewag hebben gemaakt, ende nog heeden maaken, van haare *oopenbaaringen*, die ſy van haare *Gooden* ende *Godinnen* hadden, ofte nog hebben, ende dat ſy alle quaade *Geeſten* ofte *Saaken* ſulks beſweeren konden, ofte nog konnen, dat ſy geen quaad konden ofte konnen doen; die *Prieſters* ſig des niet te min in alle voorvallen, die haar ſelfs aangingen ofte nog aangaan, ſoodaanig drougen ofte nog draagen, als of ſy nietwes van alle het ſelfden geloofden, maar in teegendeel daar meede ſcheenen ende ſchijnen te laggen, als ſy alleen by den anderen in oude tijden waaren, ofte nog heeden zijn. *b* Gelijk *Cato* ſulks van den ouden *Roomſe Prieſteren* plagt te ſeggen, ende wy met geene mindere reedenen het ſelfden behoorden te gelooven van den heedendaagſen *Roomſe Prieſteren*, voor ſoo veele ſy daageliks gewoon zijn te *beſweeren* de booſe *Geeſten*, ende oneindelik veele andere dingen.

Gelijk meede niet jeegenſtaande de *Roomſe Geeſteliken* van *ouds* in, ende voor haare *Vierſchaaren*, ten haaren voordeele, ende ten naadeele der ſoo genaamde *Ketteren* ende *Toovenaaren*, wiens goederen ſy gewoon zijn aan te ſlaan, hebben geprocedeerd, op ſeer ongegronde, ende wreede wijſen van doen: Ende dat in gevalle door *Toovenaaren* gedaan wierde, ofte konde werden, alle het gunt haar ten laſte gelegt werd, ſy buiten twijfel alle de *Regters* ende der ſelven *Dienaars*, ſoodaanig betooveren ſouden, dat geen van dien haar vangen, ten Regte ſtellen, veroordeelen, ofte dooden ſouden konnen. Ende daar beneevens is ſeeker, dat die *grond* voor vaſt geſteld weeſende onder den Menſchen; nooit eene *morale* ofte menſchelijke ſeekerheid ſoude konnen onſtaan uit de Getuigeniſſe eeniger Menſchen; of waarelik de *Duivel* ende een *Toovenaar*, in ſoo eenes Menſchen gedaante hervormd; dan of warelik ſoo een waarhaf-

a *Nov entis nulla attributa, nulla accidentia, nullæ affectiones.*

b *Vetus autem illud* Catonis *admodum ſcitum eſt, Qui mirari ſe ajebat, quod non rideret* Haruſpex *Haruſpicem cum vidiſſet. Cic. de Divinat. lib.* 2, § 51.

haftig *Menſch* dat *ſeit* ſoude hebben begaan: Ende daar en booven ſoo ſien wy dat des niet te min alle *Weereldlike Vierſchaaren*, ende de gemeene Menſchen in alle haar doen ende laaten ſig draagen eeven als of nog *Duivels*, nog *Toovenaars*, eenige de minſte veranderinge omtrend de *natuurelike* ſaaken ofte feiten ende geſchiedeniſſen, onder den Menſchen, konden toebrengen.

Dus ſien wy, dat de *Medicijns* alle Siekten, daar ſy kenniſſe van hebben, ende *remedien* om die te geneeſen, meenen te weeten; ſoodaanig ſig omtrend de geneeſinge dier Siekten draagen, als of nog *Duivel* nog *Toovenaar*, oorſaak eeniger *Siekten* konde weeſen: ende dat ſy daar en teegen *Siekten*, daar van ſy geene kenniſſe, om die te geneeſen hebben, van ouds gewoon zijn geweeſt *Toover-ſiekten* te noemen, ende haare Sieken te verlaaten, ſonder haare onweetenheid te willen oopenbaaren. *a* Ende wy ook heeden ſien, dat geene van die verſierſelen geloove vinden, dan by onbedreevene ende onweetende Menſchen, in Landen die verre af geleegen, ofte weinig bevolkt zijn, ende weinig bereiſd worden. *b*

Ende ſullen wy ter beveſtiginge onſer meeninge, uit oneindelik veele *Hiſtorien* ende *Voorbeelden*, *c* niet dan van yder een voordragen. Geduurende het oorlog des Konings van *Vrankrijk* teegen de *Hugenooten* ofte *Gereformeerden*, ende dat het ſcheen, dat de Stad *Pouſſin* in den Jaare 1574. door des Konings Heir ooverweldigd ſoude werden: Soo vroug de Heer *Sant Luc*, den jongen *Noſtradamus*, Sterrekijker ende Soon des vermaarden *Michiel Noſtradamus*, die beiden in den Heirleegere waren, Hoe 't met *Pouſſin* ſoude afloopen? ende antwoorde hy hem, 't Sal door den Viere vergaan: Gelijk de ſelve *Noſtradamus* om ſijne Voorſegging waar te maaken, wanneer die Stad door geweld ingenoomen ende geplonderd wierd, niet verſuimde aan verſcheide oorden die Stad in brande te ſteeken.

a *Pallium inſcitiæ maleficium & incantatio.*

b *Somnia, terroris magicos, miracula ſages, Nocturnos lemures, portentaque Theſſalæ rides.*

c *Vide* inſultiſſimos Libros. *Mall. maleficarum.* I. Bodini *Demonomania.* M. del Rio *Diſquiſitit. magicæ. ut &* Melioris notæ *Auctores.* Eraſmi *Spectrum. Lavat. de Spectris.* Wierus *de Præſtig. Demonum.* Pencer. *de Divinationibus.* P. Molinæi *Vates. & omnium Vice.* R. Scot *Diſcoverie of the Witchcraft.*

De Heer *Sant Luc* het ſelven verſtaan hebbende, ende *Noſtradamus* des anderen daags ontmoetende; vroug hem, Of hem den ſelven daage geen ongeluk oover komen ſoude? ende kreeg tot antwoord, *Neen.* Waar op de Heer van *S. Luc* hem met ſijn rijsken oover den buik ſloeg, ende ſijn paard daar toe afgeregt, ook *Noſtradamus* met ſijner houve op den buike ſlaande, ter needer velde, ende doode. *a*

Geheel anders ging het met den vermaarden Sterrekijker *Thraſyllus*, welken *Tiberius*, tot *Rhodos* in ballingſchap zijnde, groot geloove weegens ſijne Voorſeggingen gaf; ende ten dien einde alle ſijne geheimeniſſen oopenbaarde. Sulks *Tiberius* daar naa vreeſende, dat *Thraſyllus* die ten ſijnen naadeele ſoude bekend maaken, hem op de Muuren der Steede te wandelen leide, in meeninge, hem van booven needer te werpen. Waar oover als *Thraſyllus*, die ſulks vermoede, treurig was, ſoo vroug hem *Tiberius*, waarom hy ſeer drouvig ſag? ende ten antwoorde kreeg: „Heer, ik heb voor„ſien, dat ik op deeſen daage in ſeer groot gevaar mijns leevens „ſoude weeſen. Sulks *Tiberius* ſijn voorneemen veranderde, ende hemdes te meer agte, inſonderheid als hy daar naa een Schip in See naar Rhodos ſag ſeilen, ende voorſegt hebbende, dat het goede ofte blijde tijding brengen ſoude, de Brieven bragt, dat *Tiberius* uit ſijn ballingſchap te Roomen koomen mogt, alwaar hy kort daar aan, na *Auguſtus* dood, Keiſer wierd, ende eindelik deeſen *Thraſyllus* Borgemeeſter maakte. Welke ſiende dat *Tiberius* meer ende meer in ſijne Ouderdomme braave Mannen deede dooden, ende ſiende dat 'er nog veele gevangen waaren genoomen, als of ſy het *Crimen Majeſtatis* hadden begaan, voorſei, dat *Tiberius* nog tien Jaaren ſoude leeven ende regeeren. Waar door alle de ſelve behouden wierden, alſoo *Tiberius* ſulks geloovende, haare beſchuldiging niet verhaaſte, ende kort daar aan quam te ſterven. *b*

Een *Heerſchap* van ſijnen *Geſinne* beſtoolen weeſende, ende willende weeten wie ſulks gedaan had, deed alle ſijn volk een voor een in eene donkere kaamer gaan; met ordre, dat ſy in ſeekere Kaſſe

a *Voyez Hiſt. d'Aubigné.*
b *Vide Dion. Caſſ. in Aug. & Tib. ut & Suet.*

Kaſſe een aldaar opgeſlooten ſwarte *Haan* oover den lijve, door ſeecker gat, met der Regterhand drie maalen hadden te ſtrijken, ende met verſeekeringe, dat die *Haan* alleen op ende oover het ſtrijken des ſchuldigen, ende oover geenen onſchuldigen ſoude kraajen. Waarom alle *onſchuldigen* derfden den *Haan* ſtrijken, maar niet de ſchuldigen, ende bleek dat aan de eene ſijde door de *ſwarte* hand die de onſchuldigen gekreegen hadden, met den *Haan*, die met *ſwartſel* beſtrooit was, aan te raaken, ende aan de andere ſijde door de onbeſmette hand des geenen, die den *Haan*, uit vreeſe dat hy kraajen ſoude, niet had derven beſtrijken ende handelen; maar geveinſd had ſulks te doen.

Eeven voor der *Sweeden* oorlooge in *Duitsland*, wierden tot *Trier* veele, als *Toovereſſen* zijnde, verbrand; ende onder andere eene, die eene aanſienelijke gegoede *Weduwe* beſchuldigd had, met haar in die *Duivelſe Vergaaderinge* te zijn geweeſt; ſulks ſy daar op gevangen wierd, ende verkreeg een *Advocaat* t'haaren Voorſpraake te moogen gebruiken: welke *Advocaat* van haar verſtaande, dat ſy in deeſen gants onnooſel was, haar ſeide: „Naar ons *Regt* moet gy „op de getuigeniſſe van *eenen die daar op geſtorven is*, ook ſterven; „ende is voor u geen raad, dan dat gy veinſd een *Tooveres* te zijn, „ende met een van *Tooverie* beſchuldigd des *Borgemeeſters Wijf*, ſon„der daar in eenigſins te wankelen; want die *Borgemeeſter* ſal als „dan wel ſorgen, dat men u niet doode, om dat ſijn *Wijf* als dan „ſeekerlik in deeſen uwen ellendigen ſtande ſoude geraaken. De *Weeduwe* dit alles gedurende het aanklaagen ende ondervraagen der *Regteren*, naar gekoomen hebbende, wierd ſy allangs ſoo ſlaawelik opgeſlooten, ende bewaard, dat ſy van daar naar *Collen* vlugte; alwaar ſy voor *Notaris* ende *Getuigen* verklaarde, die bekenteniſſe niet naar waarheid, maar uit grooten noode te hebben gedaan: Ende ſchreef ſy dit aan dien eigenſten *Borgemeeſter*, aan wien dit oorſaak gaf, om dat opgemeld onderſouk ende ſtraffen der *Hexen* tot *Trier*, ſeederd dien tijd, door goedvinden van den *Raade*, te doen ophouden.

Sulks de eigendlijke ſin deeſer FABULEN is, ons te *leeren*, dat alleen *God* Almagtig alles doed ende weet, wat geſchied ofte gedaan kan werden; ende dat alle Schepſelen naar des ſelfs ordre

ende wille werken, ende lijden moeten; als ook eindelik, dat alle Menſchen, die eenen anderen oorſprong dan *God* Almagtig, van haare kenniſſe, ende doen ofte laaten voorgeeven te hebben, ſig ſelven *bedriegen*, ofte ook andere Menſchen te bedriegen tragten; ende dat dit de *allerſchaadelikſte*, als ook de *allerſtrafbaarſte* Bedriegers zijn.

In Voorſpoed ſie toe.

98

Tempore Pacis de Bello cogitandum.

98. De *Mieren* ende *Springhaanen*, het *Wild-ſwijn* ende de *Vos.*

IN den *Soomere* ſeiden eenige beſorgde *Mieren* teegen eenige onlangs geboorene *Springhaanen*, wy hooren u geheele daagen in de Kooren-velden ſingen, ſonder dat gy u eenigſins teegen den aanſtaanden *Winter* voorſiet, waarom wy, die uwe naaſte ende beſte Buuren zijn, u waarſchouwen, dat naa deeſe *Soomer* ſeekerlik eene, ende mag-

ſchien

ſchien eene harde *VVinter* koomen ſal, teegen welke, indien gy u niet beſorgd, met hoolen in der aarde te graaven, om als dan daar in de koude te ontgaan, ende van nu af aan, terwijle gy kooren in oovervloed hebt, daar in uw Winter-voorraad te brengen; gy ſeekerlik als dan ten deele van *koude*, ende ten deele door gebrek van *ſpijſe*, vergaan ſuld. Welke raad doeſe *Springhaanen*, om dat ſy nooit andere, dan *Soomerſe* daagen beleefd hadden, ende ſig inbeeldeden, dat die altijds ſouden duuren, veragteden; ende ſeiden, dat ſy al te *Eedel gebooren* waaren, om te *graaven*, te *oogſten*, ende te *boeren*; ende dat ſy volgens haaren *Eedelen* aard, den tijd met onbeſorgd te *eeten* ende te *drinken*, te *ſingen* ende te *ſpringen*, doorbrengen ſouden. Gelijk ſy ook ſorgeloos leefden, tot dat in de *Herfſt*, ende vervolgens door de koude *VVinter*, alle het Kooren door de Boeren in de Schuuren vervoerd, ende alle het gras op de Velden verteerd was, als ook het aardrijk ſoo hard bevrooſen wierd, dat ſy wel wilden, maar niet konden daar in graaven, om ſig in eenige warme hoolen te bergen: ſulks ſy allen ten deele door koude, ten deele door hongers-nood quaamen te ſterven; terwijle de *Mieren*, ſig van beiden wel voorſien hebbende, geruſtelik in haare hoolen den *VVinter* doorbragten.

De gelijks gebeurde, dat een oud *VVild-ſwijn*, welk ſomtijds den *Jaageren* ontloopen, ende ſomtijds regt op den Jaageren, Paarden, ende Honden, die hem tragteden te vangen, aan loopende, eenige van dien met ſijne felle ſcherpe tanden gequetſt, ofte gedood had; bevond, dat ſijne tanden met der tijd ſtomp waaren geworden: ſulks, indien hy weederom door den *Jaageren* als voorheen, oovervallen wierd, hy haar met ſijne tanden niet ſou-

ſonde konnen af weeren: weshalven hy naar eener Rotſteene liep, ende aldaar, ofte daar aan ſoo ſorgvuldiglik ſijne tanden ſcherp ſleep, ofte wette, dat hy niet ruſte, voor dat het ſelfden gedaan was. Waar op een *Vos* het ſelfden geſien hebbende, hem vroug, waarom hy ſoo ſeer haaſte, met ſig te *waapenen* ende ter weere bequaam te maaken, dat hy vergat, ofte uitſtelde ter gewoonelijker tijd ſijn Voedſel te neemen, daar men nogtans geen geruft van *Jaageren*, Paarden, ofte Honden, nogte eenig geblaas van Jagt-hoornen hoorde; ende dat hy derhalven ſeekerlik ſig ſelven ongemak aandeed, eer hy ſeekerlik wiſt of hy door den *Jaageren* aangetaſt ſoude worden. Waar op het *Wild-ſwyn* aldus beſcheidendlik antwoorde: „Het al„ler-liefſte dat ik hebbe, is mijn *leeven*, ende oovermits „ik dat eene maal verlooren hebbende, nooit weeder be„koomen kan, ſoo vereiſt de *Reeden*, dat ik my, naar „mijn uiterſte vermoogen, bequaam maake, om dat tee„gen alle mijne Vyanden te beſchermen; Ende ſoude het „voorwaar eene ſeer groote dwaasheid weeſen, my te be„reiden, ende mijne waapenen bequaam te maaken, om „daar meede te ſullen konnen mijne Vyanden af weeren, „ten tijde als ſy my aanvallen, ende wanneer ik geene be„quaame Waapenen te *maaken*, maar die wel kloekelik „te *gebruiken* hebbe, ende ook gebruiken ſoude moeten, „indien ik niet gedood wilde werden.

Uitlegging *der* Woorden.

Met MIEREN, *hebben de* Ouden *verſtaan, arbeidſaame ende ſorgvuldige Menſchen.*

Met SPRING-HAANEN, *loſſe Iongelingen, die ſonder*

ſorgen voor den toekoomenden tijd, leeven; Spilpenningen, Hoovelingen.

Met een WILD-SWYN, *dat ſijne tanden wet, een* rijk *Menſch, die veele* Vyanden *heeft, die hem willen berooven. Of wil* Regenten *van eene ſeer rijke magtige Stad, die eer ſy weeten of ende van wien ſy aangetaſt ſullen werden, ende eer ſy aangevogten zijn, ſig bequaam maaken, om alle Vyanden, die ſig ſouden moogen oopenbaaren, af te weeren.*

Met JAAGEREN, PAARDEN, HONDEN, *de Vyanden der Menſchen.*

ALle Saaken, die in ietwes te *doen*, ofte ietwes te *laaten* beſtaan, ende daar ons ſeer veel aan geleegen is, of wy die doen ofte laaten, ende hoe wy die doen ofte laaten; vereiſſen, dat wy alle het gunt ten dien einde dienen kan, ofte moet, tijdelik ende rijpelik ooverweegen. Ende inſonderheid is dit *tijdelik* ende *rijp* ooverleg noodig, omtrend Saaken waar aan ons *leeven*, ofte geheel *welvaaren* hangd, ende waar omtrend eene maal ſulks wel gedaan ofte verſuimd weeſende te doen, ons daar naa geen tijd ofte vryheid ooverig is, om die weederom te herdoen, ofte oover die ſaaken eenigen goeden raad te pleegen.

Ende alſoo het tijdelik ooverweegen de *grond* is, waar op een rijp ooverleg gebowd kan werden; Soo is daar toe booven allen noodig, dat voor eerſt werde aangemerkt, of die ſaaken, welke in beraade werden gelegt om die te doen, ofte uit te werken, veele *voor-bereidſelen* vereiſſen, eer men die uit werken kan; dan of die alleen van onſe *beſluiten* hangen, ende ten allen tijden met der daad ſonder eenige *Voor-bereidſelen* uitgevoerd konnen werden.

Want indien het Saaken zijn, welke veele *Voor bereidſelen* vereiſſen, ſoo is het kennelik, dat die Saaken niet rijpelik ooverlegd, ende behoorelik voorbereid, ofte in den werke geſteld, ende nog min gelukkelik uitgevoerd plagten te werden; ten zy de ſelven in *beraade* gelegd ende beſlooten, als ook de Voor-bereidingen van dien

dien gedaan werden, in ſoo geruſtige tijden, dat die beraadſlaagingen, ende voorbereidingen niet verhaaſt behouven te werden, ende afgedwongen ſchijnen te zijn. Alſoo wy in ons ſelven bevinden, dat wy ſelfs in *geruſtige*, wy laaten ſtaan *ongeruſtige* tijden, onderſouken willende of ietwes nuttelik gedaan, ofte gelaaten diend te werden; onſer gedagten ende onſer geheugeniſſe niet ſoodaanig Meeſter zijn, dat wy op eenen ende den ſelven tijde die naar ons gelieven konnen leiden, om te bedenken, ende ons altijds indagtig te maaken, ofte te binnen te doen koomen alle die Saaken, welken daar toe dienſtig zijn; maar bevinden wy daar en teegen, dat ons *tijd* noodig is, om daar *dik* op te denken, ende die Saak in onſe Herſſenen houdende, de ſelve gedagten aldaar middeler wijle onder veele *voor-* ende *in-vallende gedagten* ten dien einde ſtrekkende, gelijk als te laaten *meuken* ende *rijp* werden.

Ende gelijk wy dit bevinden omtrend onſe *eigene gedagten*, die, indien ietwes in ons *vermoogen* is, het ſelven allermeeſt ſchijnen te weeſen; ſoo leerd ons de ſaak ſelfs, dat alle voorbereidingen ende ſchikkingen van ſaaken, die *buiten* ons zijn, ende waar van veele door andere Menſchen moeten gedaan werden, nog veel meer tijds om die werkſtellig te maaken, vereiſſen, dan onſe eigene beraadſlaagingen ende gedagten, ende dat de ſelve ſaaken verhaaſt werdende, wy ſelden daar in ons oogwit bereiken: ſulks daar uit ons Spreekwoord is ontſtaan:

a *Haaſtige ſpoed, Is ſelden goed.*

Ende wy de waarheid van dien daageliks bevinden omtrend die ongemakken, welke den Menſchen alſoo ſeeker ſtaan oover te komen, als naa de gemakkelijke *Soomer*, de koſtelijke ende ongemakkelike *Winter*; ende na eene voorſpoedige gemakkelike *Jeugd*, eene ongemakkelijke *Ouderdom*, ende eindelik de *Dood*.

Naamelik, wy ſien daageliks dat Menſchen, die in den *Soomere* ende voorſpoedige tijden, ſig teegen den *Wintere* ende opkoomende teegenſpoeden, niet tijdelik hebben bereid, als dan onder die teegenſpoeden plagten te beſwijken, eeven gelijk die Menſchen,

a *Coſa fatta per forza, Non vale una ſcorza.*

welken *jong* ende *geſond* weeſende, nooit op haare toekoomende *Siekte*, *Ouderdom* ende *Dood* gedagt, ende ſig daar teegen bereid hebbende, gants onbereid zijn, ende niet geleerd hebbende te ſterven, eer ſy ſterven, gemeenelik niet konnen ſterven, wanneer ſy moeten ſterven, ende ſterven. Ende is dit eigentlik het geval onſer ESOPISE *Springhaanen*, welke niet tijdelik in den Soomere teegen den Wintere, het behoorelik voorraad gedaan hebbende, als dan van hongere ende ongemakken beſwijken ende ſterven.

Welke ende diergelijke gebreeken van tijdelijke beraadſlaagingen, voorbereidigingen, ende uitvoeren omtrend Saaken die onſeeker zijn, of ons ſullen oover koomen ofte niet, ende waar van wy niet ſeekerlik weeten, hoe groot het goed ofte het quaad ſal weeſen, dat wy daar door verkrijgen ofte ontgaan ſullen, wy nog veel meer onder de Menſchen ſien in ſwange gaan. Ende werd ons ten deeſen einde voorgedraagen het volgende *Apologus*. „ Een „*Wijf* booven haaren egten Man een *Boel* hebbende, ende vree„ſende dat haar *Man* haar eenemaal onvoorſiens beloopen, ende „haaren onkuiſſen handel ontdekken ſoude, had eenen *heimelyken* „*uitgang* gemaakt in den Gaarden, op dat haar *Boel* in ſoodaanigen „gevalle daar door haaſtig mogte ontvlugten; dog had ſy verſuimd „hem ſulks tijdelik, wanneer ſy buiten noode waaren, bekend „te maaken; weshalven ſy eenemaal onverwagt uit der Venſtere „haaren *Man* ſiende aankoomen, terwijle ſy by haaren *Boele* was, „ſeide ſy den Boele, loopt haaſtelik by den Born-put in den Gaar„den, daar ſult gy vinden eenen heimelijken uitgang. De *Boel* „liep, ende quam haaſtelik weeder, ſeggende: Ik vind geen *Born*„*put*, dan die toe geworpen is, ſeg my derhalven klaarder, waar „die uitgang te vinden is. Waar oover het *Wijf* toornig worden„de, hem in der haaſt ſeide, Aan den *Born-put* is ons niet geleegen, „of die oopen ofte toegeworpen is: maar wel aan den *uitgang*, die „daar neevens is, daarom loop haaſt ende ſouk die, of wy zijn „beiden verlooren. De *Boel* dit hoorende, ſogt met ſoo groote „haaſt ende verbaaſdheid, den ſelven uitgang, dat hy die niet „vinden konnende, van den *Manne* afterhaald, ende den Regtere, „neevens het onkuis *Wijf*, oovergeleeverd wierd.

Ende dat inſonderheid de *tijd* moet waargenoomen werden om rijpe-

rijpelik te ooverweegen, ende behoorelik te konnen beſluiten omtrend alle andere menſchelike Saaken, wat gedaan, ofte gelaaten behoorde te werden, ſien wy voorneementlik omtrend *Houweliks Saaken.* Ende dat de Menſchen, het zy Mannen ofte Vrouwen, daar omtrend niet tijdelik ende rijpelik ooverwoogen hebbende, wat haar te doen, ofte te laaten ſtaat; gemeenelik daar naa, als ſy vreeſen weegens *Ouderdom* tot den Houwelijken Staate *onnut* te ſullen werden, ende geene Kinderen te ſullen konnen *voort-teelen* ende *opbrengen* tot eenen bequaamen ouderdom, indien ſy langer komen te wagten; als dan in die haaſtigheid, ende ingebeelde noodſaakelikheid, aangaan ſoodaanige Houwelijken, die beiden ten verderve ſtrekken.

Eeven dit, jaa nog een veel grooter gebrek, ſien wy in der *Regeeringe* van *Landen* ende *Steeden*, wanneer die in tijden van *Vreeden* ſig niet geſteld hebben in ſoodaanigen ſtande, dat ſy van *binnen* geenen *Vyand* te vreeſen hebben, ende dat ſy daar en boven ook alle *buitenlandſe Vyanden* konnen af keeren; want als dan by *oproeringe* van *binnen*, ende *aanvallen* van *buiten*, ſeer groote *wijsheid* ende *moed*, als ook ſeer veele andere ſaaken vereiſt werden, die in der haaſt, ende geduurende die noodſaakelikheid, niet te vinden zijn, ofte verſchaft konnen werden: Sulks ſelfs de aller-bloejenſte Landen ende Steeden, wanneer ſy in gebreeke blijven, de opgemelde voorſieninge *a* in tijden van *Vreeden* te doen, plagten ten gronde te gaan.

Gelijk ons bekend is, dat wanneer de *Francoiſe* ende *Engelſe Armatures* ofte Waapeningen, omtrend den Jaare 1670. deeſe Landen dreigden, de *meeſte Leeden* der *Regeeringe* daar teegen geene niewe Krijgs-knegten aangenoomen wilden hebben, ten ware alvoorens een *Generaal Veld-Ooverſte*, om die te gebieden, naar hunnen ſinne gekooren wierde: Ende dat in teegendeel de *minſte Leeden* beweerden, dat de beſolding der Krijgs-knegten in allen gevallen dienſtig was ende behoorde voor te gaan, om dat ſulks *veel tijd* vereiſte, ende *een Veld-Ooverſte* altijds door eene *reſolutie* ende *aanſtonds* aangenoomen konde werden. Sulks door deeſe tweedragt geen van beiden geſchiede, dan *gedwongen*, laat, ende qualik.

a *Tempore pacis de bello cogitandum*

Ende hoe naar de *Vereenigde Neederlanden* in den Jaare 1672. door gebreeke deeſes, aan haaren geheelen ondergange zijn geweeſt, is onnoodig hier verhaald; alſoo dat allen Menſchen nog in verſcher geheugeniſſe is: ende wy niet genoug konnen looven, den yver der Regenten, die in tijden van *Vreeden* ſorge draagen, om tijdelik haare meeſt *gegoede Ingeſeetenen* wel in de *Waapenen* te oeffenen, als ook die voorſieninge van *Fortificatien, Waapenen*, ende vereiſte *Krijgsknegten*, te doen, welke vereiſt ſoude moogen werden, om alle eerſte oovervallen, doreloogen, ofte geweld van binnen ende van buiten, af te keeren, ende der gemeener Ingeſeetenen *Welvaaren* te bewaaren; alſoo een yder weet, ende de *Regenten* ook altijds indagtig behoorden te zijn, dat het te laat ſoude weeſen, ſig ten ſelven einde te willen bereiden, als het *Land* ofte die *Stad* van onverwagte aller-ſchaadelikſte *Binnen-* ofte *Buiten-landſe* Vyanden aangetaſt ſoude werden.

Ende is dit het gunt ons het *VVild-ſwijn* leerd, met eer hy van den *Jaagere* vervolgd werd, ſijne tanden te wetten, om alle ſins gereed te zijn, die tanden teegen den *Jaageren* te konnen gebruiken, indien ſy hem onverwagt komen te oovervallen. Ende oovermits dit de eigentlijke ſin onſer FABULEN is, ſoo ſullen wy daar van niet meer ſeggen.

Daar

Daar geſchied veel Ramps, *maar de* Dwaaſen *krijgen't meeſt.*

Nullum Numen abeſt ſi ſit Prudentia, ſed te nos facimus Fortuna Deam Cœloque locamus.

99. De *Fortuin* ende de *Menſchen.*

EEn *Iongeling*, ſlaapende ſoo naar aan eene ſeer diepe *Sloot*, dat indien hy al ſlaapende, ofte droomende, ſig eenigſins quaame te wentelen, hy gewiſſelik daar in vallen, ende oovermits de ſteilte van dien, daar niet uit konnen

konnen klimmen ſoude; Soo gebeurde, dat de *Fortuin* daar voor by ging, ende hem aanſtonds wekte met ſcherpe woorden; hem ſeggende: „Staa op, ende gaa op ſee„kerder plaatſe ſlaapen; want indien gy al ſlaapende in „den waatere gevallen, ende verdronken waart; de Men„ſchen ſouden my als een *quaade Fortuin* des weegen be„ſchuldigen, met te ſeggen dat gy door my ter quaader „uure verongelukt waart.

Daar naa gebeurde, dat ſeekere *Boer*, weegens een ſchielik gereeſen oorlog, ſijn meeſte *Schat* in eenen Akkere verborg; ende dat die des niet te min door den Krijgsluiden gevonden ende weg gedraagen wierd: ſulks hy uit ongeduld geduurig beſchuldigde ſijne quaade *Fortuin*, die het den Krijgs-luiden geopenbaard had. Dit oorlog een tijd lang geduurd hebbende, ende met eene *Vreede* geeindigd zijnde, ſoo koft die *Boer* eenen anderen verlaaten Akker, ten ſeer kleinen prijſe: ende den ſelven doorgraaven hebbende, om die te beſaajen, vond hy daar in eene veel grootere in oude tijden verborgene *Schat*; des hy aanſtonds daar oover *Dankbaar* willende zijn, aan de *Godinne* der *Aarde* eenige offerhande deed: Waarom de *Fortuin* hem ſeide, dat hy ſeer onreedelik was, oover het vinden eener Schat in der *Aarde*, te kroonen de *Aarde*; eeven of ſy die Vrugt had voort gebragt: daar in teegendeel, wanneer ſijne *Schat* uit der *Aarde* weg gedraagen was, hy niet de *Aarde*, maar de *Fortuin* beſchuldigd had.

Desgelijks gebeurde, dat een *Koopman* oover See handelende, veele Jaaren naar een groote *Winſten* deede, met ſeer gelukkelik ten laagſten prijſen ſijne Koop-waaren in te koopen, ende ſonder op der See eenige de minſte ſchaade

de geleeden te hebben, de ſelvèn ten hoogſten prijſen te verkoopen, ende dat ook ſonder eenige *Bankerouten* te krijgen: weshalven hy by alle Menſchen vermaard wierd, een ſeer *klouk*, arbeidſaam, ende ſeer *voorſigtig Koopman* te weeſen; ende hy ook ſelfs alle ſijne *Winſten* aan die ſijne eigene Deugden toe ſchreef.

Dog als de eigenſte *Koopman* daar naa met de ſelve *Deugden*, ende met minderen arbeid, nog grootere Winſten meende te doen, met den Koop-luiden op ende oover See haare Koopmanſchappen te *verſeekeren*; Soo gebeurde ook, dat hy in ſeer korte Jaaren door onvoorſiene *Stormen*, *Rooverien*, ende *Oorlogen* by der See, ſoo groote ſchaade leed, dat hy alle ſijne voorgaande *Winſten*, ende daar en booven alle ſijne *ge-erfde Goederen*, ook quam te verlieſen. Als wanneer de ſelve Menſchen, die hem voor deeſen ſoo ſeer gepreeſen hadden, nu ſeiden, dat hy een ongemeen groote *Dwaas* was; ende als hy daar en teegen beweerde, dat de Stormen, Rooverien ende Oorloogen, door geene menſchelijke wijsheid te voorſien, ofte te verhoeden zijnde geweeſt, alle ſijne Schaade aan de *Ongelukken* ofte *Quaade Fortuine* deeſes weerelds ook toe geſchreeven moeſte werden. Soo antwoorde hem de *Fortuin* aanſtonds: „Oovermits gy uwe Winſten niet my, „maar u ſelven, hebt toe geſchreeven, ſoo is het ſeer on„billik, dat gy nu uwe verlieſen my, ende niet u ſelven „toe ſchrijven wild; daar nogtans gy ende ik ſoo in uwe „voor- als teegen-ſpoeden, de ſelven geweeſt, ende ge„bleeven zijn.

Eindelik gebeurde, dat een *Arm Man* ſeer nijdig wierd, oover de geduurige Voorſpoeden ende groote Winſten eenes *Rijken Mans*; Weshalven hy de *Fortuin* van onregt-

vaardigheid beſchuldigde, den *Rijken* ſoo toegedaan, ende hem ſoo afgonſtig te weeſen. Ende verſogt hy derhalven de *fortuin* ſeer ootmoediglik, dat ſy haare gonſt wilde omkeeren. Waar op ſy antwoorde: „Indien gy *u* „*ſelven*, den *Rijken*, ende *my* kende; ſoo ſoud gy aan„ſtonds ſien konnen, dat ik den *Rijken* nog meer, ende „*u* nog min gonſtig, als ik geweeſt ben, behoorde te „weeſen.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een JONGELING, BOER, *ende* KOOPMAN, *werden hier verſtaan, Menſchen die de Waare oorſaaken der Voorvallen niet onderſouken, niet weeten, ofte niet oopenbaaren willen.*

Met de FORTUIN, *hebben de* Ouden *verſtaan, eene onweederſtandelike ende verborgene oorſaak der menſchelijke Geſchiedeniſſen.*

DAt *God Almagtig* de oorſaake aller *natuurelijke* ende ook aller *menſchelijke* Geſchiedeniſſen zy, ende dat ſoodaanig, dat yder *Schepſel* ook naar die *Goddelijke wijsheid* ende *ordre* werkende ende lijdende, ſeekerlik altijds het daar op paſſend werk uit werkt, behoorde voorwaar niemanne, die eenige kenniſſe van het *Goddelik VVeeſen* heeft, onbekend te zijn. Gelijk daar en teegen ook bekend is, dat wanneer ende ſoo lange aan die *ordre* van het uitwerken ende volgend lijden der *Schepſelen*, ietwes ontbreekt, gants geen werk uitgebragt, ofte gewrogt kan werden.

Ende volgd ook hier uit, dat alle het gunt geſchied is, door ſeekere genougſaame oorſaaken, om ſulks te veroorſaaken, geſchied

ſchied is; ende dat ook het ſelven, alle vereiſte oorſaaken daar zijnde, noodwendig ofte ſeekerlik heeft moeten geſchieden ende zijn. Gelijk meede aan allen dat niet geſchied is, eenige oorſaak ontbrooken heeft, waarom ſulks niet is geſchied, ende ook niet heeft konnen geſchieden, ofte zijn. Als ook hier uit volgd, onbegrijpelik te weeſen, dat ietwes niet ſeekerlik ende gewis ſoude geſchieden, als alle de vereiſte oorſaaken, om ſulks uit te voeren, daar zijn; ende dat daar en teegen ſeekerlik ende gewis nietwes kan zijn, wanneer *eene* eenige *oorſaak*, die daar toe vereiſt werd, *ontbreekt*: Sulks alles dat geſchied is, ende geſchieden ſal, ſeekerlik, gewiſſelik ende noodſaakelik geſchied is ofte geſchieden ſal; ende het gunt niet geſchied is, ende niet geſchieden ſal, ook ſeekerlik ende gewiſſelik niet heeft konnen, ofte niet ſal gebeuren.

Deeſe *Goddelike Wysheid*, *Magt*, ende *Ordre*, eenmaal voor vaſt geſteld weeſende, ſoo kan een yder ligtelik beſeffen, dat geene *natuurelike* ofte *menſchelike* Saaken, by gevalle geſchieden, ofte aan eenige *Fortuine* ofte *Avontuire* behoorden toegeſchreeven te werden; het welk, oovermits wy des niet te min weeten, dat van alle *oude tijden* geſchied is, ende nog heeden geſchied; ende dat het beſtraffen deeſer *Dwaalinge* is het eigen *Voorwerp* onſer FABULEN, ſoo ſullen wy den oorſprong der ſelve *doolinge* nu tragten aan te wijſen.

Dat de Menſchen uit eene afkeerigheid van allen *arbeide*, liever haaſtig van allen haar voorkoomende ſaaken oordeelen, volgens eenige haare *voor-oordeelen*, ſchoon ſy die in haare *Kindsheid* mogten hebben geveld; dan dat ſy die ſaaken op een niew in het geheel, gelijk of ſy daar oover nooit geoordeeld hadden, onderſouken; ende dat dit de *algemeene oorſaak* aller onſer *Dwaalingen* is, hebben wy, van andere FABULEN handelende, aangeweeſen. Gelijk meede door ons aangeweeſen is, hoe ſeer alle *Herts-togten* ofte *Paſſien*, ende inſonderheid de al te groote *Liefde*, die wy ons ſelven toe draagen, ons gewoon is te misleiden.

Sulks wy, om naarder aan onſe FABULEN te koomen, nu ſeggen, dat oovermits alle Menſchen ſeer *eergierig* zijn, ſy ook in alle menſchelike gevallen, die voor haar van groot belang zijn, alle de kraften haarer Siele ende Lighaame behoorden aan te wen-

den, om haar oogwit te bereiken: ende dat ſy ook het ſelven bereikt hebbende, niet plagten te verſuimen by alle geleegendheeden bekend te maaken, door hoedaanige *voorſigtigheid*, *beleid*, ende *arbeid*, ſy die ſaak verkreegen hebben, op dat ſy des weegen ſouden moogen werden geroemd; ſonder als dan van eenige *Fortuin*, *Avonture* ofte *Goddelijken Beſtiere*, veel gewag te maaken. Ende mogen wy met de ſelve waarheid ſeggen, dat de *vrees* van *ſchande* te behaalen by den Menſchen, ſoo groot is, dat wanneer ſy ſelfs omtrend haare aller-gewigtigſte ſaaken, geene *Voorſigtigheid*, *goed Beleid*, ende *Arbeid* hebben aangewend; maar dat ſy alles ſins haare ſchaadelijke *VVelluſten* hebben willen involgen: ſy des niet te min van haare *Gebreeken*, waar door ſy die ongemakken op haare halſen hebben gehaald, in het geheel plagten te ſwijgen; ende in teegendeele alle haare eigene ſchuld te leggen, ende te wijten, op eenigen *Duivel* die haar verleid heeft, ofte aan haare *quaade Fortuin*, ende *Ongelukken*, ofte op *Goode* Almagtig, dat die haar niet heeft gelieven te ſeegenen.

Gelijk wy ook met der waarheid ſeggen moogen, dat hoewel gemeenelik de *Rijkdommen* niet werden verkreegen, ende blijven, daar ende by eenige Menſchen, dan wanneer, ende ſoo lang ſy die door haare bequaamheeden verdienen: ende dat hoewel in teegendeele de *behouſtigheid* der *Goederen* gemeenelik is by geenen Menſchen, dan die de ſelve arremoede door haare eigene gebreeken op den halſe haalen, ende houden; die *Armen* nogtans in plaatſe van haare eigene gebreeken te beeteren, gemeenelik den *Duivel* van liſtige quaadwilligheid, ende *God* ofte de *Fortuin* van onregtvaardigheid ofte blindheid beſchuldigen; ende de *Rijke* Menſchen ſeer quaadaardiglik benijden.

Dus ſien wy, dat ſelfs *jonge Kinderen* ſig ſelfs weeten te prijſen, als ſy ietwes goeds gedaan hebben; ende dat ſy in teegendeel ietwes *quaads* gedaan hebbende, ofte haar eenig ongeluk oover gekoomen zijnde, ſy nooit ſig ſelfs, maar altijd ieman anders, omtrend haar zijnde, daar oover beſchuldigen; hoe onſchuldig ook de ſelve mooge weeſen.

Dus ſien wy, dat de Menſchen de Voorſpoeden der andere Menſchen aanſiende; de ſelve nooit toe ſchrijven aan der ſelven Ken-

Kenniſſe, Deugd, ende Arbeid, door ende voor welken alleen nogtans *God* den Menſchen alle *Gonſt* bewijſt, ende ſijne gaaven verkoopt, *a* maar wel aan de blinde *Fortuine*, *Avontuire*, ende *Geluk*.

Dus ſien wy, als eenige *Scheep-ſtrijden* ofte *Veld-ſlaagen*, het zy ten Waatere, het zy ten Lande, voorgevallen zijn, dat alle de *VVinnende*, het onverſchrikt *Gemoed*, ende het goed *Beleid* hunner *Admiraalen* ofte *Ooverſten* prijſen, als ook haare eigene klouke daaden roemen; ende dat daar en teegen de *ooverwonne Admiraalen* ofte *Ooverſten* ende *Krijgsluiden*, de oorſaak van haar verlies nooit toe ſchrijven aan haar onvoorſigtig *Beleid*, ofte aan haare eigene *Bloedheid* ende *Onkonde*; maar altijds aan de quaade *Fortuin* ende eenige onvermijdelike ongelukken: Eeven als of in den Oorlooge, ende byſonderlik in de Scheeps-ſtrijden ofte Slaagen, de *Fortuin* van den Oorlooge alleen, ende nog *God*, nog *Menſchen*, de oorſaaken der Ooverwinningen, ofte der Neederlaagen waaren. *b*

Dus leeſen wy, dat de *jonge Dionyſius* van *Syracuſen*, tot *Corinthen* gevlugt zijnde, aldaar door *Philippus*, Koning van *Macedonien*, onder veele andere Saaken gevraagd weeſende, hoe hy ſoo een groot *Rijk* van ſijnen Vaadere ge-erfd hebbende, het ſelven niet langer beſchermd ende bewaard had? hy daar op niet antwoorde, gelijk hy naar waarheid had behooren te doen. Naamentlik, dat hy in plaatſe van te *heerſſen* naar het voorbeeld ſijnes Vaaders; ſijn leeven te *Syracuſen* had doorgebragt met te *Hoereeren*, *Dronken* drinken, *Dobbelen*, ende met aller uitſteekende Ingeſeetenen Goederen te *confiskeeren*, ofte die uit den Lande te *verdrijven* ofte te *dooden*; ende dat mits dien de gevlugte *Dion* ende *Timoleon*, van den gemeenen Ingeſeetenen bemind, ende *hy* daer en teegen van den ſelven gehaat werdende, ſy die ſeer ſchoone geleegendheid gekreegen, ende ook waargenoomen hadden, om hem uit *Syracuſen* te verdrijven: Maar antwoorde hy *Dionyſius* met korte woorden, dat ſijn Vaader hem wel alle ſijne *Goederen* had naargelaaten, als ook de *Regeering* oover *Syracuſen*, maar niet *ſijne Fortuin*, door welke hy die verkreegen had. *c*

a *Dy laboribus omnia vendunt.*
b *Alea Martis Fortune de la guerre. Les armes ſont journalieres. una giornata.*
c *Vide Ælian. liber.* 12. *Var. Hiſt.*

Ende is derhalven de eigentlijke *Leer* onſer FABULEN, dat *God* Almagtig de *eerſte* ende *gemeene* oorſprong aller geſchiedeniſſen is. Als ook, dat, hoewel ons veele ſeer *wonderlike* Saaken, ende *Geſchiedeniſſen* voorkoomen, *a* van welke wy geene byſondere oorſaaken weeten, ende welke wy, nog wel *begrijpen*, nog wel met *woorden* uitdrukken konnen, om dat wy daar toe al te onvolmaakt in kenniſſe zijn; wy nogtans de ſelve aan geene *Fortuin*, *Avonture*, ofte *Gevalle*, behoorden toe te ſchrijven; maar dat wy ons in het gemeen behoorden te verſeekeren, dat daar nooit ietwes geſchied is, ofte geſchieden ſal, dan door *genougſaame oorſaaken*, welke *Goodes* oneindelike *Wijsheid* ende *Magt* daar toe geordonneerd heeft. Welke oorſaaken wy ook klaarelik verſtaan, als ook anderen Menſchen bekend maaken ſouden konnen, indien onſe menſchelijke Wijsheid ſoo groot waare, als daar toe vereiſt werd. Gelijk wy nu ſtandvaſtelik gelooven ende vertrouwen, dat veele Saaken, welke wy nu *Wonderen* ende *Geheimeniſſen* *b* noemen; den gelukkigen Sielen der Afgeſtorvenen ſoo klaarelik ſullen werden geoopenbaard, dat die Wonderen ende Geheimeniſſen voor opgemelde *Sielen* geene *Wonderen* ende *Geheimeniſſen* blijven ſullen, maar van den ſelven als *bekende* Saaken, ende klaare *waarheeden* verſtaan ſullen werden.

a *Miracula Portenta.* b *Mirácula & Myſteria.*

Die wel leefd,
Die wel ſterfd.

Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.

100. Het *Leeven* ende de *Dood.*

EEn *Heer* die een *Gans* meſte, om den ſelven te doo-den ende te eeten, als hy vet genoug ſoude weeſen; ende die ook neevens den *Gans*, een *Swaan* om des ſelfs ſchoon-

ſchoonheid ende ſoeten ſang voede; quam des nagts aan het kot, ende meenende den *Gans* te grijpen om hem te dooden, greep in den duiſtere den *Swaan:* welke vermerkende, dat hy ſtond om gedood te werden, ſeer ſoet begon te *ſingen*; waar door die *Heer* ſiende, dat hy dwaalde, den *Swaan* weeder in der kooje ſette, den vetten *Gans* greep ende hem doode.

Waar oover de *Ojevaar*, die in de ſelve kooje was, de *Swaanen-ſang* gehoord hebbende, hem vroeg, waarom hy, ſoo naar aan de dood zijnde, des niet te min blijdelik had *geſongen?* Waar op die *Swaan* antwoorde: Ik was waarelik blijde, als ik ooverdagt dat ik verloſt ſoude werden van allen arbeide ende ſorge, om mijnen koſt te ſouken, ende my te hoeden voor de laagen mijner meenigvuldige Vyanden: ende inſonderheid verblijde ik my, door de ſeekere hoope van een veel gelukkiger leeven, daar naar te ſullen be-erven.

Waar naa gebeurde, dat een moedig *Paard* ſijnen *Ruiter* ten ſtrijde voerende, geſien, ende van eenen *Swijne*, ſig in den ſlijke wentelende, aldus aangeſprooken wierd: „Hoe draafd gy ſoo trotſelik ten ſtrijde, daar gy miſſchien „uw *Leeven* laaten ſuld? Ende ſegt men, dat het *Paard* daar op antwoorde: Terwijle gy in den *ſlyke* legt, hangt u de *Dood* ook oover den hoofde: ende daar beneevens ſuld gy ſeekerlik, door de hand eenes veragten *Vleeshouwers*, eene ſchandelike Dood ſterven; daar ik, ten quaadſten gaande, in den ſtrijde ten behoude mijnes *Vryen Vaaderlands* ondernoomen, mijnen huid op het dierſten verkoopende, niet dan door de hand eenes dapperen Helds loffelik mijn leeven ſal eindigen.

Dit alles onder den *Beeſten* voorgevallen, ende ter ooren

ren eenes *ouden Mans* gekoomen zijnde, die met hout in den Boſſe te hakken, ende in de naaſt geleegene Stad te brengen, ende te verkoopen, ſijnen koſt won; wierd eenmaal onder weege ſoo vermoeid, dat hy, ſijn hout needer gelegt hebbende, ſeer luide om de *Dood* riep: Sulks de *Dood* hem naaderde, ende vroug, waarom hy hem geroepen hadt? ende ten antwoorde kreeg: „Om het pak, „dat my al te ſwaar vald, te verligten, ofte te helpen „draagen; want het my als dan nog wel ſal luſten te lee„ven.

Gelijk meede gebeurde, dat een ander *out* ende *arm Man*, desgelijks om ſijnen koſt te winnen, daageliks een ſwaar pak moetende draagen; eenmaal daar onder by naa beſweek, ende derhalven ſijn pak needer leide om te ruſten; als|wanneer hy ſijne ellenden ooverdenkende, ende dat daar in geene verligting, maar wel verſwaaring te verwagten was, de *Dood* ſeer ernſtig aanriep; dog die gekoomen zijnde, ende hem vraagende wat hy begeerde? ſcheen de *Dood* hem ſoo ſchrikkelik te weeſen, dat hy aanſtonds antwoorde: „Ik verſouk, dat gy my helpt mijn eigen pak wee„der op mijne ſchouderen te leggen, op dat ik het mo„ge draagen, ten beſten ik kan.

Eindelik gebeurde in ſeekere vermaarde Herberge, alwaar eenige *weelderige* Ingeſeetenen eener Stad daageliks by een quaamen, om haar *vermaak* te neemen met te verhaalen, ende te hooren wat in der *Steede*, ofte in der Weereld ommeging, ofte *Niews* gebeurd was: Ende onderwijlen met een *Kaartjen*, *Tiktakjen*, ofte eerlik *Verkeertjen*, als ook met een glaasken *Wijn* ofte *Bier*, ende een lekker pijpken toebak te drinken, den tijd vermaakelik te verdrijven: In deeſe Herberge, ſeggen wy, gebeurde, dat

de *Dood* ſig naar dit vermaakelik geſelſchap vougde, al veedelende op een *Klop-ſcheenken*, ende ſoetkens danſende, tot dat hy voor eene oopene Kaamer-deure quam, ende eenen jongen Man ſag, die in den houke des haards met eene knie op den andere, ſeer gemakkelik een *Pijpken* rookte; welken hy wenkte aanſtonds tot hem te koomen; als wanneer die *jonge Man* ſeer verſchrikkende opſtond, ende met een erbarmelik gebaar der *Dood* vertoonde, dat hy geen 30. Jaaren oud was, ende naaweliks vijf Jaaren getrouwd zijnde geweeſt, met eene ſeer uitneemende aangenaame ende jonge *Vrouwe*, die hem onderwijlen vier lieve *Kinderen* had gebaard; ende dat het eene groote ongeregtigheid ſoude weeſen, die onnooſele *Vrow* ende *Kinderen*, *Weduwe* ende *Weeſen* te maaken, met te dooden een Man ende Vaader in ſoodaanige jonge Jaaren. Ende toonde hy wijders ſeer heimelik, om die *Dood* eenigſins te paajen, verſcheide anderen in den geſelſchappe, die Kinder- ende Wijveloos, van ouderdom af- ende uitgeleefd, waren; ende die volgens alle reedenen behoorden voor te gaan. Sulks hy eindelik ſoo langen uitſtel begeerde, tot dat hy door den tijd *ſig ſelven* ende de *weerelt* konde leeren kennen; ende tot dat hy anderen onnooſelen Menſchen niet meer dienſtig, maar tot een laſt ſoude weeſen.

Waar op de *Dood* antwoorde, Het gunt gy van my begeerd, is tweeſins teegen de *wetten*, die van den beginne des *weerelds* allen ſtervelijken Menſchen zijn voorgeſchreeven, ende welke tot heeden door my altijds onderhouden zijn geweeſt; naamelik, wanneer ik aan jemans deure klop, my tot geenen anderen te laaten verſenden; nogte aan iemanne eenig het minſte uitſtel te verleenen: efter my dus van u weegens *onregtvaardigheid* beſchuldigd ſiende, daar nog-

tans

tans op der geheele *weereld* nieman ſoo regtvaardig is, als ik ben; ſoo ſal ik u een uitſtel verleenen: ende dat meer is, ik ſal niet tot u keeren, dan na dat ik u *drie Booden*, om u te Dagvaarden, ſal hebben geſonden, ende u alſoo ook ſal hebben oovertuigd, hoe *regtvaardig* ik ben.

Deeſe *Ionge Man* dit ſeer blijdelik gehoord hebbende, ging goeds moeds in de *ſelve* wijſe van leeven voort, tot dat naa ſeer veele Jaaren de *Dood* ter ſelver Herberge, op de ſelfde uure des daags, quam, ende dien Man op de ſelve wijſe ſiende ſitten een Tobakjen rooken; wenkte tot hem te koomen, als wanneer hy onderwijlen ſeer *oud* geworden, veel meer verſchrikt ende ontſteld, als te vooren zijnde; ontkende eenige *Doods Booden* te hebben ontfangen, ſulks hy *uitſtel* begeerde, om door de Boodſchappen der drie *Booden*, den een voor, ende den anderen naa, hem vermaanende, hy ſig allangs ter doode mogte bereiden. Waar op de *Dood*, in plaatſe van te antwoorden, den Manne haar *Schriftelik Verdrag* beval te *leeſen*, ende de *Man* antwoorde, niet te konnen leeſen ſonder *Bril*, ende dat hy vergeeten had, die met ſig te neemen; Sulks de *Dood* hem eene *noot* toe wierp, ende hem belaſte de ſelve aanſtonds te *kraken*, en de *Man* ook daar op antwoorde, niet te konnen; oovermits alle ſijne *baktanden* uit gevallen, los ſtonden, ofte gebrooken waaren. Waarom de *Dood* helder op ſijn *klop-ſcheenken* ſpeelde, ende hem gebood een *Courante* te danſen; Waar op de *Man* ten derden maale weigerig was; ſeggende, dat ſijne voeten door ſinkingen ende Jigt ſoo ſtijf waaren geworden, dat hy naauweliks daar ter herberge had konnen koomen. Sulks de *Dood* eindelik daar op antwoorde: „Dat Menſchen die door Ouderdom haar *geſigt* „ende *gebit*, als ook het gebruik van haare *leeden* verloo-

„ren hadden, ſonder die gebreeken voor *Doods Booden* „aan te neemen, ende ſig tot ſterven te bereiden, door „geene uitſtellen gebeeterd ſouden werden: weshalven de *Dood* ſijn Seiſſem nam, ende den *Ouden Man* aanſtonds ter needer maaide.

Uitlegging *der* Woorden.

Met een Swaan, *hebben de* Ouden *in deeſer* Fabule *verſtaan, een menſch, die, ſoo veele hem doenelik, ſig ſuiver draagd, ende op het toekoomende ſaalig leeven draagd.*

Met een Gans, *een gemeen om den koſte arbeidend menſch, die ſonder op ſijn* ſterven *te denken, ſig met eeten ende drinken* meſt, *tot dat hy van der Dood verraſt werd.*

Met een Oud Man, *ende ſijn* Pak, *een oud arbeidend menſch, die de ongemakken ſijns leevens voeld, ende de ontſlaagingen van dien wel wenſt, maar op geen beeter toekoomend leeven denkt.*

Met de Herberg-ganger *ofte* Comparant, *een menſch, die wel gegoed is, ende ſonder ieman te beſchaadigen leevende, ſijn vermaak ſoukt, ende middeler wijle aan die ſijne* Welluſten *ofte wijſe van leeven ſoo*

ſoo ſeer gewend, dat hy op geen ander leeven *denkt, ende nog min wenſt, ſijn* ydel leeven *teegen het* eewige *te verwiſſelen.*

ALle Menſchen koomen ter weereld met eenige aangeboorene Bequaamheeden ofte Denkbeelden in ſig ſelven te hebben, ofte uit ſig ſelven te konnen maaken,[a] door welke ſy ſonder van iemanne geleerd te zijn, eenige Saaken voor *waar* ofte *onwaar* houden; als ook eenige Saaken beminnen ofte haaten, ſoo haaſt als ſy daar op denken. Ende oovermits deeſe onſe FABULEN ons nu ſoo ſeer geen *Voorbeeld* geeven van het gunt voor *waarhaftig* ofte *onwaarhaftig* te houden zy; als wel het gunt wy *beminnen* ofte *haaten*, ſonder alvoorens onderſogt te hebben, of, ende hoe verre het ſelven *beminnens* ofte *haatens* waardig zy: Soo ſullen wy nu eerſt van eenige ſoodaanige *beminnelike*, ende daar naa ook van eenige ſoodanige *haatelike Voorwerpen* ſpreeken.

Ende ſeggen wy te ſullen ſpreeken, *alleen* van *eenige* ſoodaanige gemeene *Denk beelden*, maar niet van *allen*, om dat die allen uit te vorſſen, ende hier voor te dragen, voor ons al ſoo moejelik ofte ondoenelik, als voor den *Leeſere* verdrietig ende ondienſtig ſoude weeſen: weshalven wy de voornaamſten aangeroerd hebbende, alleen van het *Leeven* als ons *beminnelikſte*, ende van de *Dood*, als ons *allerſchrikkelikſte Denkbeeld*, wat breeder reedenkaavelen ſullen; ten einde wy, naa eenig rijper ooverleg, ſouden eenigſins konnen oordeelen; of ende hoe verre onſe *Voor-oordeelen* omtrend die Saaken, welke opgemelde *Denkbeelden* ons vertoonen, wel ofte qualik gegrond zijn; dat is, of wy het *Leeven* ende de *Dood* meer ofte min behoorden te *beminnen* ofte te *haaten*, dan de Menſchen nu gemeenelik doen. Ende zijn wy voorneemens, hier oover nu te reedenkaavelen, niet ſoo ſeer ten opſigte van eenen toekoomenden ſaaligen ofte onſaaligen ſtand naar dit, als wel ten opſigte van het *goed* ofte het *quaad*, dat geduurende dit ons leeven ons ſtaat oover te

a *Koinai enneiai. Communes notiones.*

koomen: alſoo wy meenen, dat het eerſte niet ſoo ſeer der *Philoſophen*, als der *Kerkeliken* pligt is.

Dat wy ſonder eenig voorgaande *ooverleg* ons *lighaam* met alle ſijne *leeden* ten hoogſten *beminnen*, als meede, dat wy naar geraade beminnen alle die ſaaken, welke ten voedſele ende behoude des ſelven ſtrekken, bevinden wy alle in ons ſelven: Maar daar naar rijper ooverleggende, dat niet jeegenſtaande wy alle het gunt daar toe dienſtig is, van tijden ten tijden mogten komen door onſe ſorge te verkrijgen, te behouden, ende te gebruiken; ons *lighaam* des niet te min met der tijd *oud* ende *onbequaam* geworden zijnde, in ſig ſelven vernietigd werd; ende daar naa ook bedenkende, ofte in onſen eigen lighaame ondervindende, dat het niet jeegenſtaande alle onſe ſorge middeler wijle ende ten allen tijden ſeer ligtelik door een ſeer klein gebrek, ofte ook verſuim, verdorven ofte vernietigd kan werden: Soo behoorde een yder op deeſe onfeilbaare *gronden* ſijn oordeel te bouwen, ende vaſt te beſluiten, dat wy geene ſeer groote reeden hebben, om ſoodaanig een lighaam, waar van wy ſeekerlik in ſeer korten tijde ſullen moeten, ende waar van wy nog onderwijlen ten allen tijden ſeer onverwagt genoodſaakt konnen werden, te ſcheiden, ſoo angſtig te beminnen, als wy nu ſien, dat de meeſte Menſchen doen.

Desgelijks beminnen wy ſonder eenig *voorgaande ooverleg* onſe *eere* ende *glorie*, hier in beſtaande, dat een ander wel van ons gevoele ende ſpreeke. Welke onſe *begeerte* doorgaans ſoo *groot* ende ſoo kraftig bevonden werd, dat die ons veeltijds alle onſe goederen, geſondheid, lijf ende leeven doed veragten ende verlieſen, om *eere* ende *gloorie* te behaalen: Maar als wy daar naa rijpelik ooverleggen, dat alle Menſchen die ons kennen, ofte gekend hebben, ſoo wel als wy, ſeer haaſt ſullen vergaan; ende dat ook alle geheugeniſſe van het gunt wy geweeſt zijn, ofte gedaan ende gelaaten hebben, met ende naa eenige volgende tijden, ende voort-teelingen, onder den Menſchen allangs ſal verdwijnen; ende daar naa in de *eewige Vergeetelheid* begraaven werden: Ende dat daar en booven het gunt een *ander* van ons gevoeld ende ſpreekt, ons waarelik in ons eigen ſelven aangemerkt zijnde, nog beeter, nogte arger maakt; ende in allen gevalle ons naa ons *ooverlijden* gants geen baat ofte

ofte ſchaade aanbrengen kan: Soo bevinden wy warelik geene ſoo groote reeden, om die menſchelijke *Eere* dus hoog te agten. Ende behoorden wy voorwaar, indagtig zijnde, dat de meeſte Menſchen, het zy om *eigenbaat*, het zy uit *onkonde*, meeſt looven ende eeren die Menſchen, welke meeſt gelaſtert ende gehoond behoorden te werden; de *menſchelike Eere*, ſchoon die door onſe waare Deugden verkreegen mogte zijn, ſeer weinig te agten. *a*

Ende is ons niet min bekend, dat wy ſonder eenig *voorgaand voordeel*, wat het *leeven* der Menſchen zy, ende hoe veel dat van ons geagt behoorde te werden, het ſelven ten hoogſten beminnen: Sulks wy nu daar omtrend onſe gedagten ſullen laaten gaan. Ende ten dien einde ſtellen wy voor vaſt, dat het *menſchelik leeven* onſtaat uit de *vereeninginge* eener denkende onſtervelijke *Siele*, met eenen menſcheliken *lighaame*, ende dat geduurende de ſelve *vereeninginge*, een Menſch een *Menſchelik leeven* leid, als door de *gedagten* der *Siele* het menſchelik lighaam *ſoodaanig bewoogen* werd, dat daar op de vereiſte menſchelike *uitwerkingen* ofte *lijdingen* volgen. Gelijk meede aan de andere ſijde een *menſchelik leeven* geleid werd, ſoo lange de *uiterlike Voorwerpen* op eenige onſer vijf *ſinnen* ſpeelen, als ook eenige *innerlike* beweegingen onſes *bloeds* ende onſer *geeſten* op onſe *Siele* ſoodaanig werken, dat daar uit ook ontſtaande, daar op ſlaande, *gedagten* ende *lijdingen*, ofte *paſſien* onſer Siele.

Alle welke *gedagten*, *beweegingen*, ende *lijdingen*, indien wy in het gemeen wel ooverleggen, wy waarelik bevinden, dat de *quaade* ons veel meer drukken, dan de *goede* ons vermaak aanbrengen; ende dat wy derhalven geene genougſaame reeden hebben, om ſoo een *leeven* ſoo ſeer te beminnen. Het welk ons des te klaarder ſoude voorkoomen, indien wy alle de aangenaamheeden des menſchelijken leevens, ons in het byſonder voorſtellen: ende indien wy op ydere van dien, ons ſelven vraagen, of wy ons leeven ſoo hoog agten; om dat wy daar in die ſoetigheeden, welke daar in ſteeken, genieten konnen; ende of die ſoetigheeden ſoo groot zijn, dat wy om de ſelve te moogen genieten, gewillig behoorden op ons te laaden

a *Quænam ea Laus eſt quæ poteſt e macello peti.*
Eer-koop, is altijds Dier-koop.

laaden ende te verdraagen, alle die ſwaar- ende bitterheeden, welke aan het menſchelik leeven vaſt zijn.

Naamelik of de Vermaaken, welke wy door het *geſigt* onſer *oogen* genieten, ſoo groot zijn, dat die alle het affieneliken verdooven, ende ons het leeven ſoo hoog doen agten?

Of de aangenaame *geluiden* ende op een ſluitende ſtemmen, die onſe *ooren* ſtreelen, ons het leeven ſoo dierbaar maaken?

Of het dan zijn de aangenaame *Reuken*, die ons hert verquikken, ons het leeven ſoo hoog doen agten?

Of de vermaaken, die wy door lekkere *ſpijſe* ende *drank* te *ſmaaken* genieten, ſoo veele op ons vermoogen?

Of het *gevoel* ende de *beweegingen*, die wy geduurende een wettig *byſlaapen* ende omarmen van eene ſeer lieve *Eegaade*, genieten ofte onderworpen zijn; ende die in der daad ſoo groot zijn, dat middeler wijle ons geheel lighaam *beroerd*, ende onſe eedele *Siele* van den gebruike des *verſtands*, by naaſt in het geheel beroofd werd; ons des niet te min ſoo een groot vermaak aanbrengen, dat wy ſonder die niet ſouden willen leeven?

Ende vertrouwen wy, dat beſaadigde *Leeſers*, weetende dat dit alle *beweegingen* zijn, die van onſen *lighaame* hangen, ende die wy met den dommen *Beeſten* gemeen hebben, derhalven beſluiten ſullen, ende ook het daar vooren houden moeten; dat deeſe *beweegingen* uit haaren aard niet dan ten behoude des menſcheliken *lighaams*, ende ter voortteelinge van dien ſtrekken; ende dat de *Vermaaken* daar uit onſtaande, als ook het *leeven*, voor ſoo veele het daar in beſtaat, niet hooger dan ietwes *beeſteliks* kan ofte behoorde te werden geagt.

Sulks wy nog andere menſchelijke Vermaaken, die wy met den *Beeſten* niet gemeen hebben in het byſonder voordraagen, ende daar van den *Leeſere* de ſelve *vraagen* doen moeten.

Naamelik buiten de beeſigheeden der Menſchen, om ſig te *ernneeren* ende haaren *koſt* te bekoomen, die ons afgedwongen werden, ende onder de vermaakelikheeden onſes leevens niet geſteld zijn; komt ons eerſt in onſe gedagten, dat de *weelderigſte* Menſchen ſig plagten te vermaaken, met *Huiſen* te *bouwen*, *Boſſen* ende *Boomgaarden* te *anten*, *Kinderen* te *teelen* ende op te *voeden*, als ook

een

een *groot geſin* te voeden, om daar van *gediend* ende *ge-eerd* te werden; Sulks wy op yder van dien nu vraagen, of daar in niet meer ongemaks, als vermaaks geleegen is? ende of wy dit onder de aller-grootſte Vermaaken onſes leevens ſtellende, geene reeden hebben, om waarelik ons *menſchelik Leeven* ſeer weinig te agten.

Eindelik komt ons voor, dat de Menſchen, die met het *grootſte ooverleg* haar leeven doorbrengen, haar grootſte Vermaak ook ſtellen ende vinden, in het onderſouken ende uitvinden der *waarheid* ende *nuttigheid* aller ſaaken, ende inſonderheid der geenen, waar aan den Menſchen in het gemeen, ofte den uitſoukeren ende uitvinderen byſonderlik veel geleegen is; ook uit dien hoofde, dat ſy daar naa een ſeer groot vermaak genieten, in den *ommegange* met andere Menſchen, die haar ſeer gelijken, ende dat ſy Menſchen onderling haare gedagten bekend maakende, met groot genougen bevinden, daar in oover een te koomen. Het welk alſoo waarelik de *eenige* menſchelijke beeſigheid, ende een gedeelte onſes leevens is, waar aan geene andere ooverweegende *ongemakken* vaſt zijn, wy met *regt* voor het meeſte vermaak ende voor het ſout onſes leevens behoorden te houden. Dog alle andere *ongemakken* onſes leevens daar teegen in der ſchaale gelegt weeſende; ſoo kan dat vermaak alleen in geenen deele alle de ſelve ongemakken ophaalen, gelijk men ten deeſen opſigte van *ouds* met der waarheid ſegt, dat de Menſchen in haar leeven voor een *Upperken Wijn* een *Okshoofd Aſijn* drinken moeten.

Dit aldus, van de ſaaken welke wy ſonder eenige voorgaande reedenkaavelinge *beminnen*, voorgedraagen hebbende; ſoo is nog oovrig, dat wy ook voordraagen, die ſaaken van welken wy uit der aard ende ſonder eenige voorgaande oordeelen afkeerig zijn. Ende oovermits die in ſeer grooten getaale zijn, ſoo ſullen wy, eeven gelijk wy van de *beminnelike* ſaaken gedaan hebben, niet dan de voornaamſte der *gevreesde* ofte *gehaate* ſaaken aanroeren, ende daar naa van de *Dood*, daar wy allermeeſt voor gewoon zijn te ſchrikken, breeder ſpreeken.

Dat wy ſonder eenige voorgaande reedeneeringe de *armoede* vreeſen, is eenen ydere bekend, maar leerd ons alleen de *reeden-*

kaaveling, dat de *waare* arremoede beſtaat in de behouftigheeden van het gunt ons onnoodig is, om met een *geſond* lighaam te konnen *leeven*; waar toe ſeer weinig van nooden is; ende wy ons ſelven wel onderſoukende, bevinden, dat wy meeſt vreeſen, dat ons ontbreecken ſullen die dingen, ſonder welke wy ons verbeelden niet *vermaakelik* te konnen leeven. Ende oovermits wy nogtans niet leeven van den oovervloed, ende dat onſe *Natuur* niet alleen met weinige te vreeden is, maar dat wy ook met weinige dingen wel aangelegt zijnde, veel gemakkelijker, dan met een grooten oovervloed van dien, leeven: *a* Soo leerd het ſig ſelven, dat wy de *arremoede* in ſig ſelven weinig te vreeſen hebben.

Dat wy ſonder eenige voorgaande oordeelen, alleen uit eenen aangebooren aard, de *ſchande* ſoo ſeer vreeſen, dat veele Menſchen liever *ſterven* willen, dan die lijden; is niemanne onbekend; Maar de *Reedenkaaveling* alleen leerd ons, dat wy door geene *ſchande* die ons van andere Menſchen aangedaan werd, ofte ſoude konnen werden, in ons ſelven minder zijn, ofte ſouden werden, dan wy te vooren waaren, ende dat de *ſchande* derhalven ſoo ſeer niet gevreeſd behoorde te werden. *b*

Eindelik bevinden wy, dat wy ſonder eenige voorgaande reedenkaavelinge de *Dood* vreeſen, als het aller-grootſte quaad, dat ons ſoude konnen ooverkoomen; ſonder te weeten, *Wat de Dood zy*, ende *wat quaad de ſelve ons aanbrengd*, ofte aanbrengen ſal. Weshalven wy daar oover aldus reedeneeren. De *Dood* der Menſchen nietwes anders zijnde, dan een *ſtilſtand* ofte *ophouden* aller menſchelijke gedagten, willen, ende uitwerkingen van dien, welke haaren oorſprong hebben uit de *vereeniginge* onſer *Siele*, als voormeld met den menſchelijken *lighaame*. Ende deeſe *Dood* ofte ſtilſtand aller menſchelijke werken, ontſtaande uit, ofte eigendlik zijnde eene *ſcheidinge* onſer *Siele* van den menſchelijken *lighaame*; Soo behooren wy te weeten, dat die *ſcheiding* niet ontſtaat eenige veranderinge ofte verminderinge, die der *Siele* in ſig ſelven

a *Natura paucis contenta. Vivitur exiguo melius ſi noveris uti.*

b *Quæ venit e merito pœna dolenda venit. Hic murus aheneus eſto, nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.*

ven ooverkomt, ofte die ſy onderworpen is; maar dat die *ſcheiding*, *dood* ofte *ſtilſtand*, alleen onſtaat uit ſoodaanige veranderinge, verminderinge, ofte vernietiginge des menſchelijken lighaams, waar door ons Bloed in ons hert niet meer ter opkookinge ofte opſiedinge bequaam zijnde, aldaar ſtil legt, ende niet meer opkookt, nogte eenige geeſten naar booven in onſe *Herſſenen* ſend; welker geeſten beweegingen onſe *Siel* aldaar plagt te beſtieren, terwijle de ſelven ook in onſer *Siele* eenige *gedagten*, op die beweegingen ſlaanden, plagten te verwekken, welke nu aldaar, door het ophouden aller *beweegingen*, niet meer tot eenige menſchelijke *gedagten* opgewekt kan werden, nogte beſtieren kan die beweegingen, welke daar niet zijn. Sulks ons *lighaam* ofte *lijk* voortaan gants geene gemeenſchap met onſer *Siele*, nogte onſe *Siel* eenige gemeenſchap met onſen *lighaame* ofte *lijke* hebben kan. Ende dat ons allen dit eenmaal ſeekerlik ſal ooverkoomen, is eenen ydere ſoo ſeer bekend, dat het met dit ſeer aardig *Francois* verſken, van ouds is uitgedrukt geworden:

Trois choſes ſont tout d'un accort,
La Court, l'Egliſe, & la Mort.
La Court prend *a Droict & a tort.*
L'Egliſe prend *du Vif & du Mort.*
La Mort prend *le foible & le fort.*

Het welk wy, dog oncierelijker, dus met Duitſe woorden tragten te ſeggen:

't *Hof*, *Kerrik*, en de *Dood*, zijn al eens op geſmukt.
Want 't Hof 't *al* ſlings en regts, d'aar Dood en Leevend plukt.
De Dood, 't *al* jong of oud, en ſwak of ſterk, wegrukt.

Ende indien wy daar beneevens bedenken, dat een *geeſt*, wiens weeſen in *denken* ende *willen* ofte *niet* willen beſtaat, gelukkig ofte ongelukkig is, naar die gedagten hem *verblijden* ofte *bedrouven*; ende dat daar en teegen een menſchelik lighaam geene *gedagten* in ſig ſelven hebben konnende, niet geſegt kan werden, ver-

maakelijke ofte drouvige gedagten te hebben, of wel *gelukkig* ende *ongelukkig* te zijn: Soo volgd daar uit, dat wy de verandering ende vernietiging onſes lighaams te gemoet ſiende, die niet behoorden te vreeſen, nogte ons daar oover te bedrouven; als weetende, dat het gunt ons waarelik gelukkig ofte ongelukkig maaken kan, naa de vernietiging des opgemelden lighaams, in ſijn geheel blijfd: Ende is dit het gunt de *oude Wijſen* ons geleerd hebben, met te ſeggen, dat onſe *Siel* alſoo gewillig van, ofte uit dit *leeven* behoorde te ſcheiden, als wy met ons lighaam ſcheiden uit eene *maaltijd*, daar wy met onſe Vrienden vroolijk zijn geweeſt, ende verſaadigd zijn geworden. *a*

Sulks wy de reeden onderſoukende, waarom des niet te min de Menſchen de *Dood* ten uiterſten *vreeſen*; geene konnen vinden; dan onſe langduurige *Kindſe* Voor-oordeelen, ende lange *gewoonte* van ons lighaam ſeer te lieven ende te beſorgen, op dat wy niet door het *quetſen* onſes lighaams werden bedroufd, ofte dat niet ons lighaam door de *Dood* waarelik vernietigd werde: Ende blijfd opgemelde *vrees* des *doods* ons voorneemendlik by, om dat wy daar beneevens ons ſeer ſwaarelik, ſelfs op onſe allerbeſte *reedenkaavelinge* in gewigtige ſaaken, derven betrouwen; dan *b* ten zy die door onſe eigene *ondervindinge* bekraftigd konnen werden: het welk, oovermits van den ſtande onſer *Siele*, naa de ſcheidinge uit ende van den lighaame niet geſchieden kan: alſoo wy niet van den *Doode* verrijſen, om ons ſelven als dan indagtig, ofte ook anderen Menſchen bekend te konnen maaken, in wat voor eenen ſtande onſe afgeſcheidene *Siel* geweeſt zy. Waarom ook in ons die *Lieſde* tot ons *lighaam*, ende de *vreeſe* van eenen arger ſtand onſer *Siele*, dan wanneer de ſelve aan onſen lighaame vereenigd is, des te meer veroorſaakt werd, ende ons by blijft.

Sulks wy ook daageliks bevinden, dat Menſchen die om haar *weldoen*, ofte om dat ſy naar de *Reeden* ende de *Goddelike Wetten* geleefd hebben, ofte meenen geleefd te hebben, door andere *booſe*

a *Diſcedendum e vita tanquam ſatur a Convivio.*

b *Niſi Demonſtratio ea a Priori, etiam a Poſteriori confirmetur. quod impoſſibile,*

ſe Menſchen ter *Dood* vervolgd werden, daar door gemeenelik in haare *hoope* van een beeter *Leeven* der *Siele*, naa ſy van den lighaame geſcheiden ſal weeſen, ſoo ſeer geſterkt werden, dat ſy niet alleen de ſmerten des *Doods*, ende de vernietiginge haares lighaams veragten, maar ook gaarne ende blygeeſtig uit dit leeven ſcheiden.

Gelijk wy ten allen tijden, ſelfs onder den *Heidenen*, by den *Grieken* ende *Romeinen* geſien hebben, dat de *Politike Martelaars*, weetende dat ſy om de *waarheid* geleerd te hebben, ofte om haare *deugd* ten *welvaaren* der gemeene Ingeſeetenen hunnes Vaaderlands beſteed, gedood ſouden werden; ſoo ſeer op de *Goddelijke* Wijsheid ende Goedheid vertrowd, ende van de ſelve ſoo ſeekerlik eenen beeteren ſtand haarer *Siele* verwagt hebben, dat ſy met eenen onbeſchroomden gemoede der *Dood* te gemoet getreeden zijn. Ende wy de ſtaalkens daar van ſien konnen aan *Socrates*, *Seneca*, *Thraſea*, *Petus*, *Helvidius*, *Priſcus*, *&c.*

Ende oovermits in geenen Lande ter weereld dan in *Engeland*, nu bekend is eene *Politike Regeering*, waar een *Koning* naar *Regten*, ende ook in der *daad* den *Wetten* onderworpen is, gelijk het ſelven blijkt ſoo haaſt aldaar een *Parlament* vergaaderd is; ende dat des niet te min de *Koning* in het afweeſen des *Parlaments*, van ſeer oude tijden af, de Wetten ſoodaanig heeft doen uitvoeren, dat in dien Lande alleen, meer als in alle andere Landen van *Europa* te ſaamen, Menſchen zijn gedood, die geroemd hebben, als onſchuldige ende *Politike Martelaars*, voor de *Vryheid* ende de *wettige Regeeringe* des Lands, te ſterven: Soo is geen wonder, dat men daar ook veel meer Menſchen kloukelik ende onverſaagd ter dood heeft ſien gaan, als in eenigen anderen Lande; ſonder dat wy het ſelven toeſchrijven konnen aan eenen byſonderen aard der *Engelſen*: *a* Alſoo wy diergelijke Exempelen van kloukmoedigheid omtrend de *Dood* in onſe Landen ook geſien hebben, by alle de geenen die ſig verſeekerd hebben oover het betragten van het *Welvaaren* hunnes Vaaderlands te werden gedood. Gelijk daar van in den Jaare 1619. ende in den Jaare 1672. ſelfs een *oud Man* van

a Vide T. Smith de Republica Agl. lib. 2. cap. 24.

drie ende ſeeventig Jaaren, ende twee ſeer vermaarde *Helden* Gebroeders in den bloeme haares leevens, ons tot ſeer doorlugte bewijſen ſtrekken konnen. Behalven dat wy in alle Landen van der Weereld, ende ten allen tijden ſeer doorlugte Voorbeelden hebben geſien, aan Mannen ende Vrouwen, die kloukmoedig ende blijdelik ter dood zijn gegaan, wanneer men haar heeft willen doen afſweeren eenen *Godsdienſt*, die in haar gedagten de waarhaftige ende *Goode* aangenaam was; als ſig in ſoo eenen gevalle verſeekerende, dat ſy dit ſtervelijken afgelegt hebbende, met de Kroone der Eewige Gelukſaaligheid ſouden werden gekroond. *a*

Sulks deeſe ſoo *Chriſtelike* als *Politike* Martelaars, ende alle die om haare *Deugd* koomen te lijden, ons afgebeeld werden met den ſoet-ſingenden *Swaane*, ende den moedigen dapperen *Paarde*. Ende de *drie* andere FABULEN ons afbeelden, alle ſoodaanige Menſchen, welke nooit te regt hebben bedagt, wat haar *Leeven* ende haare *Dood* zy: ende welke dien volgende met de voor-oordeelen haarer Kindsheid belaaden blijven: Waarom de *eerſte* deeſer drie FABULEN ons vertoond een Menſch, die ſelfs teegen den loope der *Nature* ende onſen eigen aard, van de gebreeken des *Ouderdoms* gaaren *ontſlaagen* ſoude werden. De *tweede* vertoond ons een Menſch, die liever als te ſterven, met alle de gebreeken des *Ouderdoms*, ende des geheelen menſchelijken leevens, altijds beſwaard ſoude weeſen. Ende vertoond ons de *derde* FABUL alle ſoodaanige Menſchen, welke ſig nog om wel te leeven, nogte om wel te ſterven bereiden: maar altijds het een ende het ander *uitſtellen*, tot dat ſy van der *Dood* verraſt werden.

Sulks de eigentlijke ſin deeſer FABULEN is, ons te leeren:

b *Dat die op God betrouwd,*
Gewis wel heeft gebouwd.

Ende dat, gelijk een die wel geleefd heeft, niet quaalik ſterven kan; ook een die quaalik geleefd heeft, naaweliks wel ſterven kan.

a *Sie alle, ſoo wel oude als nieuwe Martelaars-bouken der Chriſtenen.*
b *In te Domine ſperavi non confundor in æternum in juſtitia tua libera me. Pſalm 30.*

kan. Sulks wy, geduurende ons ydel Leeven, *wel doende* ende *vrolik* zijnde, onbeſchroomd de *Dood* behoorden te verwagten, altijds indagtig zijnde der volgende *Heilige Woorden*: „ Ende ik „ hoorde een ſtemme uit den Heemele, die tot my ſeide, ſchrijf, „ *Saalig zyn de Dooden, die in den Heere ſterven, van nu aan*: Jaa ſegt „ de *Geeſt*, op dat ſy ruſten mogen van haaren arbeide: ende haare werken volgen met haar. *Apocal. cap.* 14.

P. C. P.

Die't Leven *en de* Dood *had, tot een Slot, beſchreven,*
Mocht dat niet zien voldrukt. De Dood *ontwrong hem't* Leven.
Doch zijn Geſchrift en Naam zal leven eeuwen lang.
Dies is dit, elk ten nutt', zijn laatſte Swanenzang.

H. Sw.

93-B10161